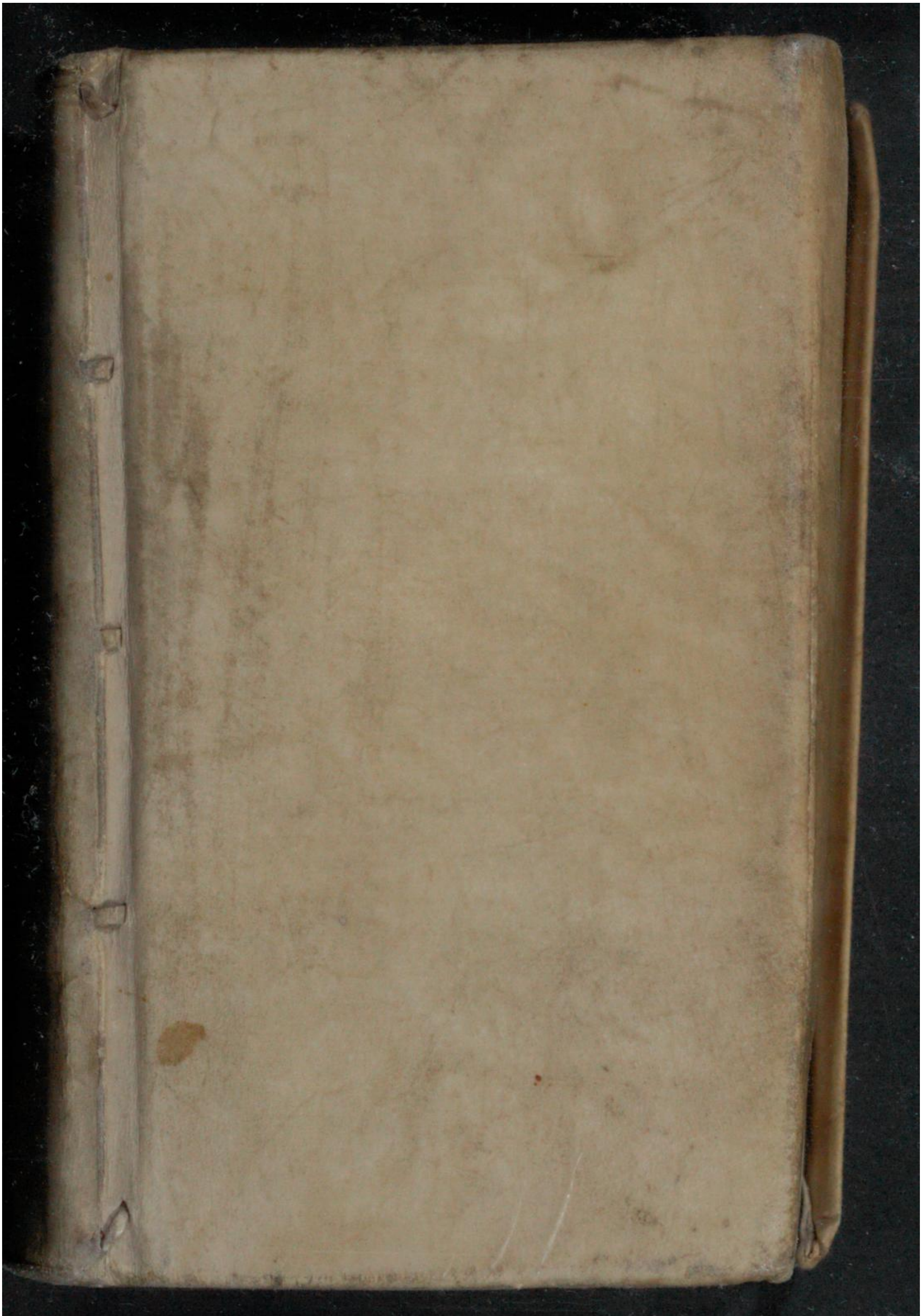

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

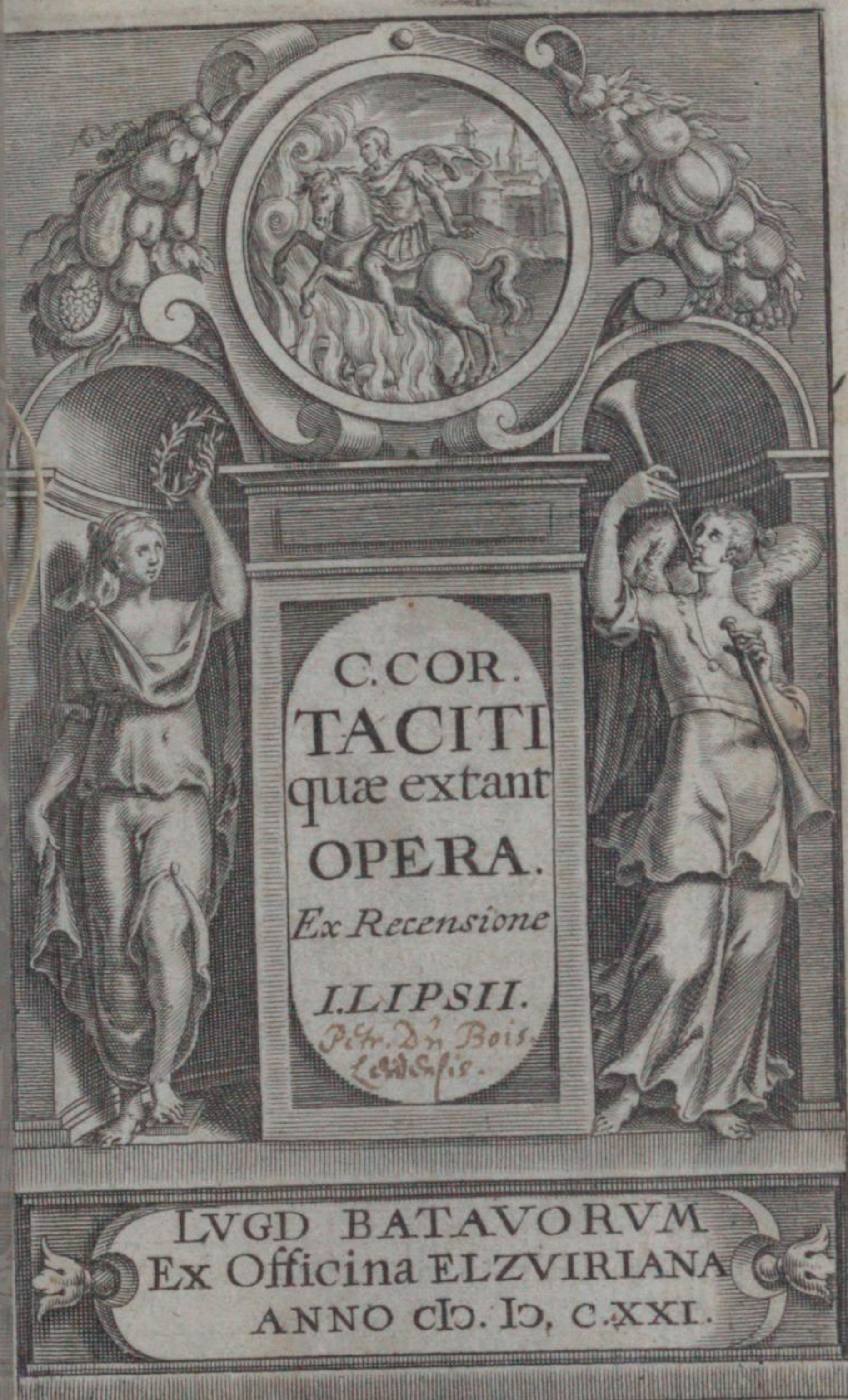
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

KW 224
A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Amico Lectori.

AMice lector, Vt in exigua hac forma, ſine ambitione conſulamus tibi, viſum fuit emēdationes, partim Iuſti Lipſij, partim quas ex manu exaratis libris ipſe depromſerat, (ſine quibus fieri vix poteſt, ut in textu Taciti pede inoffenſo pergas, quia in corruptis locis ſenſum ſuum maximo ſcriptori reddunt) in librorum ſingulorum finem è marginibus editionum quæ maioris formæ ſunt, reijcere. Vt in mole hac exigua, nullum ſentias incommodū. Et præſertim ab hac ipſa, quam non vna ratione gratam tibi fore exiſtimamus. Minor enim eſt, ni fallor, quam vt eſſe poſſit oneri: maior autem, quam vt oculos offendat. quod ab illa ſolet fieri, quæ potius exilis eſt quam commoda. Vale, & ſollicitudini huic noſtræ faue.

ANNALIVM, *ab exceſſu Auguſti, Libri* XVI.

HISTORIARVM, *ab exceſſu Neronis, Libri* V.

DE MORIBVS *Germanorum, Liber* I.

DE VITA *Iulij Agricolæ, Liber* I.

DIALOGVS, *de cauſis corruptæ eloquentiæ, ambigui ſcriptoris.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

IVSTI LIPSII
poſtremum de Tacito ejuſque utilitate judicium.

SCriptor hic eſt, Lector, quem ego me produxiſſe tuo bono & lætor, & pæne iacto: certe neque notum ſatis antea, neque luce aut medicina digna (egebat autem) donatum. Magnus ſcriptor eſt, & qui proprie facit magnis: id eſt, ijs qui tractant reipublicæ clauum, aut à conſilijs monitiſque tractanti adſunt. Quæ pars prudentiæ eſt, militaris ſiue ciuilis; quis affectus hominum, etſi occultus; qui caſus aut euentus rerum, quos iſte non palam aperit, aut ſub velo oſtendit? Audeo & debeo aſſerere, hunc hominem videri in alta quadam ſpecula rerum humanarum fuiſſe: & illinc gnarum ſcientemque proclamare, Hoc caue, hoc facito: Iuuabit, aut lædet: Ille & ille effectus erit. Sicut nautæ in apicem mali ſubmittere exploratorem ſolent, contra aduentores ſubitos, contra ſcopulos, vada, terram: ſic iſtum habere licet, aduerſus pericula, eumdem ad felicia incepta & inoffenſum rerum curſum. Non eſt in Græcis aut Latinis, & fidenter dicam non erit, qui prudentiæ omnigenæ laude huic ſe comparet: adeo non veremur, nequis anteponat. Singulæ paginæ, quid paginæ? ſingulæ lineæ dogmata, conſilia, monita ſunt: ſed breuia ſæpe aut occulta, & opus ſagace quadam mente ad odorandum & aſſequendum. Sicut non omnes canes feram, non item lectores virtutes huius doteſque aut indagent, aut captent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

capient. Viris opus eſt, & cum ingenij quadam ſubtilitate, iudicij rectitudine: & vt verbo dicam, naturæ bonitate. Qui non habet, me audiat, & res alias agat. Sed de auctore omitto (& ſatis ille ſe laudat:) de opera mea dicam. Iam anni triginta ſex ſunt, cum adoleſcens Romæ animum huc intendi, & libros veteres comparaui, vt melior illuſtriorque per me prodiret. Grande opus, in illa ætate: ſed animus vel Deus impulit: & idem dedit, etſi gradatim, perfeciſſe. Nam primum Notis *illuſtraui, Colonienſi ſeceſſu à noſtris turbis: largius deinde, & pleno* Commentario, *Lugduni in Batauis; iterum ſeceſſu. Nam dicere, ſi non queri, liceat: ætas mea in hoc æui patriæque turbidum incidit, ut pacem & quietem nomine magis, quam re nouerim: & inter aſsiduos fluctus aut pericula, ab adoleſcente peruenerim ad ſenectutem. In Batauis igitur Commentarium dedi, & non diſplicuiſſe paſsim in Europa vidi.* ἵνα μηδὲν ἐπαχθὲς λέγω. *Non, inquam, diſſplicuiſſe: & multos deinde, quaſi muſcas, ad odorem bonæ famæ convolaſſe, & in eodem muſtaceo, quod dicitur, lauream quæſiuiſſe. Quoſdam ex ijs modeſtos, bonæ frugis, & qui pro parte ſymbolam contulerunt: quoſdam alios, & qui illudere aut inequitare ſtudium haberent, & alienæ famæ* μῶμον, *ut ille ait,* ἀνάψαι. *Illos amaui, hos tuli: & multorum* ἄνοιαν ϗ ἄγνοιαν *ſilentio & patientia diſsimulaui. Stringere gladium ſi libuiſſet; quam multos in procliue mihi fuit abijcere aut repellere, qui etiamnunc modeſtiam meam victoriam ſuam ducunt? Sed illi viderint: aut potius meliores mentes viderint, quorum iudicij & cenſuræ libenter facimus hæc & alia noſtra ſcripta. Ego ſine iactantia ſcio & effero pauca eſſe quæ excuſem, pleraque in quibus poſsim gloriari. Neque tamen omnia licuit aut libuit* ἀκριβολογεῖσθαι ϗ διεξέρχεσθαι: *& loca*

quædam, ſine aliorum ope codicum ἔχουσι ἀνιάτως. Sed & quædam in re aut hiſtoria tenebras habent, huius aui face vix illuſtrandas. Quid tamen refert? plurima aut præcipua cum ſana ſiue illuſtria ſunt, στέργειν oportet, & ad fructus in hac & ſimili lectione, non ad folia ire. Vtinam faciant! vtinam non perſeueret iſta ἐν τοῖς κριτικοῖς ἄκριτός τις ἔρις καὶ ταραχή! in qua ego rideam magis neſcio, an indigner. De monito, de prudentia, pauci quærunt aut ſatagunt: ubi verbi aut ſcriptiunculæ res eſt, hic lubet λόγους πλάττειν, καὶ πομπεύειν. Dij boni, quam inquietum & uanum eſt homo, cui ſcientiæ opinio leocinatur & applaudit! Itaque hi tales velut è tripode profantur:

Κέκλυτε μαυλιπόλου τόδε θέσφατον Ἀπόλλωνος.

Iidem in alios incurrunt, morbo non cauſa: & citius in naui lignum deſideres, quam conuicium in eorum ſcriptis. Gaudent pugna: & ſicut Symplegades olim aſſidue colliſæ, ſic inter ſe iſti. Non enim mecum hercules, non: caui ſedulo, & magis hoc ſtudui, induſtria in ſcribendo, modeſtia in tractando, extra ambitum, nec extra gloriam eſſe. Quod ſiquis non dicam meliora, ſed paria aut probabilia ſaltem attulit: ego ille fui, qui libens ſuſtuli, qui oſtentaui, & ſcripta mea hæc ipſa dicent. Neque enim negamus, alios vtiliter allaboraſſe, & quamquam nos primi aut præcipui viam munivimus, illos etiam adiuuiſſe ad complanandum, aut emuniendum. Hoc in paucis, ſed bonis Notis, è Gallia Ioſias Mercerus fecit; hoc Curtius Pichena ab Italia; ſed & è Britannia contulit Sauillus. Pichena tamen ſuper omnes, adiutus à Florentino bonæ notæ codice, qui in Medicæa bibliotheca aſſeruatur, & qui centenis circiter locis coniecturas

noſtras

nſtras (quod gaudeam) confirmauit. His talibus, &
pluribus à me adiumentis, nunc poſtremam hanc Ta-
citi editionem damus: nec aliam à me exſpecta, ſiue
quia animus alio vocat, ſiue quia valetudo ab om-
ni tali opera remouet, & ad extremas quaſdam
μελετὰς *ducit. Ego pareo: tu ſcito me hic &*
Textum *longe meliorem, ſcitiuſque diſtinctum de-*
diſſe; & ipſis Commentarijs *multa addidiſſe, conie-*
cturas aut ſcholia; atque etiam in Hiſtorias Notis.
Quædam tamen & ſubduxiſſe, aut certe ſepoſuiſſe in fi-
nem Commentarij, *quo interdum remitteris ſub* EX-
CVRSVVM *voce. Quid ij ſunt? uberiores notæ aut*
diſſertatiunculæ, olim inſertæ, ſuper ritu aliquo veteri,
aut facto: quæ etſi ad Tacitum, tamen turbatura nunc
inſtituti noſtri ordinem videbantur, neque Textui apte
ſic innecti aut ſubiungi. Igitur abiungere, & ad ea re-
mittere Lectorem, ſatis nobis viſum: præſertim cum in-
venire ac legere promptum volenti eſſet. In iſtis autem
alijs, ADDITIO *interdum adijcitur, quæ ſignificat è*
CVRIS SECVNDIS *hoc eſſe, quas olim dedimus ſeor-*
ſim. Sed & bona fide quædam eiecimus, id eſt correxi-
mus, aut ſententiam mutauimus: neque id puditum
eſt, quia ut ille ait, qui ſæpe nauigat, aliquando pa-
titur tempeſtates: *& in multiplici aut longa ſcriptio-*
ne, opus intervenire aberrationes, ſiue ἀποτυχίας.
Humanum eſt, ignoſce: turpe perſeuerare, aut defende-
re. quod non fecimus, & aliena iudicia non libenter
audire tantum ſolemus, ſed & ſæpe auſcultare. Tan-
tum eſt. te uti frui cupio, Lector: ſed inprimis Tacito
ipſo, & altius aliquid firmiuſque, quam Criticorum
ſiue & Grammaticorum has curas, ſpirare. Non enim
ad iſta, ſed per iſta, imus. Louanij, XV. *Kal. Septembr.*
anno Chriſtiano ↀ.IↃCV. *ætatis meæ quinquageſimo*
octauo, minus menſibus duobus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI
Vita, honores & ſcripta.

CAIVS CORNELIVS *Tacitus, cui vulgo P. prænomen faciunt, non illa patricia Cornelia gente, ſed alia minus illuſtri natus eſt, extremis, ut opinio mea fert, Ti. Claudij Imp. temporibus. Pater auuſque honores geſſerint, & ad Remp. acceſſerint, necne, ut re vetuſta & incerta nihil adfirmem: propius à vero abeſt, ipſum primum ius imaginis & honores in familiam non nimis illuſtrem intuliſſe. initium dignitatis illi ſub Veſpaſiano fuit, à quo Plinio auctore, procurator datus Galliæ Belgicæ, rationes Principis adminiſtrauit. quæ dignitas equeſtri ordini diu peculiaris fuit. Reuerſus, à Tito, vt opinor, Quæſturam accepit: certe dignitatem ſuam quam Veſpaſianus inchoauerat, auctam & adiutam eſſe à Tito, ipſe in Hiſtorijs profitetur: nec aliud ſuſpicari eſt quam Quæſturam, aut ſi forte Ædilitatem, quia Prætura* XIV. *demum conſulatu Domitiani auctus eſt. In quo erroris manifeſtus eſt eruditus vir, qui Domitiano* IX. *& Verginio Rufo* II. COSS. *Prætorem Tacitum conſtituit. Nam Tacitus quidem ipſe in Annali* XI. *diſerte ait ſe* XV. *virum S. F. ac tum prætorem ludis ſæcularibus Domitiani cum cura adfuiſſe. Atqui ludos ſæculares à domitiano editos* A. V. C. DCCCXLI. *id eſt quinquennio ipſo poſterius quam Vertranio placuit, ex monumentis antiquis liquidæ veritatis eſt. Exſtant nummi non pauci cum his notis,* IMP. CÆS. FLAV. DOMITIANVS AVG. GERM. PONT. MAX. TR. POTEST. VIII. COS. XIIII. LVD. SÆC. FEC. *Ad conſula-*

tum

tam deinde ſatis longo interuallo imperante Nerua peruenit A. V. C. DCCCL. ſuffectus in locum demortui T. Verginij Rufi, illius qui delatum à Germanicis legionibus imperium conſtanter ſpreuerat. quem & defunctum pro roſtris Tacitus laudauit. Exſulaſſe eum ſub Domitiano quidam tradiderunt; magis tamen, vt opinor, pro more vulgi, qui magnis viris inſignes caſus adfingere amat, quam quod eius rei certus auctor ſit. Ego legendo non aliud comperio, quam adfuiſſe eum aliquot annis ab vrbe, idque eo ipſo tempore quo Iulius Agricola ſocer eius mortem obierit COSS. Pompeio Conlega, & Cor. Priſco, non tam exſilij neceſſitate, vt arbitror, quam tædio temporum & cupidine otij. Nam quod ijdem, vt omni ex parte tam anxia diligentia conſtet, decennium in exſilio egiſſe ſcribunt, ac demum exorato Domitiano reſtitutum; Latine vt loquar, inanis fabula eſt. ac credo eos homines, cum hoc ſcriberent, indormiiſſe bello Troiano, & illinc decennia ſua ſumſiſſe. Conſtat enim apud vigilantes & ſobrios, Domitianum à ludis ſuis ſæcularibus, quibus certe Tacitus Prætor Romæ adfuit, VIX. dumtaxat annos vixiſſe, octauo conſpiratione ſuorum occiſum. Hæc fere in rep. in priuata eius vita iſta ſunt. Vxorem duxit A.V.C. DCCCXXX. Veſpaſiano IIX & C. Iulio Agricola COSS. Agricolæ filiam, idque illi ad extremam ætatem concors & tranquillum matrimonium fuit. Liberos haut dubie reliquit, & ex ijs, niſi cōiectura fallor, longo interuallo nepotem M. Claudium Tacitum qui poſtea Imp. appellatus eſt (ſic enim eum Imperatorē nummi appellant, non vt vulgus, P. Annium Tacitum) qui, vt Fl. Vopiſcus refert, parentem ſuum appellare hunc Tacitum ſolet. Hiſtoriæ ſcribendæ ſenex demum vacauit, cum reliquum ætatis in foro & cauſſis orandis egiſſet. Ex Plinij epiſtolis & Tacitum in principibus oratoribus fuiſſe, & orationes aliquot edidiſſe intelligimus. Æquales habuit, Fab. Quinctilianum, vtrumq;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Plinium, Iulium Florum, Secundum, Maternum, M. Aprum, Eprium Marcellum, Vipſanium Meßallam. Scripſit primum omnium, vti poſt docebo, Hiſtoriarum libros ab exceſſu Neronis ad imperium Neruæ. Deinde Annales ab Auguſti exceſſu ad finem Neronis, quorum omnium quanta iactura & quibus locis facta ſit, in tempore memorabo. Nominantur & eius Facetiarum libri à Fulgentio, cum hoc fragmento, Cæſi itaque morum eclogio in filiis relicto. *Mortis eius tempus non exprimo: natalem tamen annum propemodum inueni. Odoratus ſum ex Plinij Nepotis epiſtola, quæ libro* VII. *Nam ait diſerte propemodum ætate æqualem ſe Tacito. At Plinius incendio Veſuuini montis, quo auunculus perijt, agebat, vt ipſe ait, duodeuiceſimum annum. Natus ergo Plinius (nam incendium illud ſecundo anno Titi) non dubie anno vrbis conditæ,* DCCCXVI. *Memmio Regulo & Verginio Rufo* COSS. *At Tacitus paullo major natu, quod eadem illa epiſtola teſtatum reliquit Plinius. Ergo natus extremo imperio Claudij, vel potius, initio Neronis: vixeritq́, opinor, vel ad imperium Hadriani. Hiſtoriam quidem exorſus eſt ſcribere poſt mortem Neruæ, clarum, quoniam principio* 1. *Hiſtor. vocat Diuum Neruam, qui honos non habetur, niſi principi mortuo.*

VETERVM SCRIPTORUM de Tacito teſtimonia vel eiuſdem fragmenta.

Plin. lib. VII. *Nat. hiſt. cap.* XVI.

Ipſi nos pridem vidimus eadem omnia in Filio Corn. Taciti equitis R. Galliæ Belgicæ rationes procurantis.

Plinius

Plinius Nepos lib. II. *Epiſt.* I.

Laudatus eſt Verginius à conſule Cornelio Tacito. Nam hic felicitati eius ſupremus cumulus acceſſit, laudator eloquentiſſimus.

Eodem libro, Epiſt. XI.

Reſpondit Cornelius Tacitus eloquentiſſime, & quod eximium orationi eius ineſt, σεμνῶς.

Libro IV. *Epiſt.* XV.

Idem Cornelium Tacitum, ſcis quem virum, arcta familiaritate complexus eſt.

Libro VI. *Epiſt.* XVI.

Petis avunculi mei exitum tibi ſcribam, quo verius tradere poſteris poſſis. Gratias ago. nam video morti eius, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam.

Libro VII. *ad Tacitum.*

Erit rarum & inſigne duos homines ætate propemodum æquales, nonnullius in litteris nominis, alterum alterius ſtudia fouiſſe. Equidem adoleſcentulus, cum iam tua fama gloriaque floreret, te ſequi, tibi longo, ſed proximus, interuallo, & eſſe & haberi concupiſcebam.

Libro IX.

Nec ipſe tibi plaudis; & ego nihil magis ex fide, quam de te ſcribo. Poſteris an aliqua cura, neſcio: nos certe meremur, vt ſit aliqua. non dico ingenio (id enim ſuperbum) ſed ſtudio, ſed labore, & reuerentia poſterum.

Oroſius de Domit. loquens

Nam quanta fuerint Diurpanei Dacorum regis cũ Fuſco duce prœlia, quantæq; Rom. clades, longo contextu euoluerem, niſi Corn. Tacitus qui hanc hiſtoriam diligentiſſime contexuit, de reticendo interfectorũ numero, & Salleſtiũ Criſpum, & alios auctores quam plurimos ſanxiſſe, & ſeipſum idem potiſſimum elegiſſe dixiſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Idem.

Deinde vt verbis Corn. Taciti vtar, Sene Auguſto Ianus patefactus dum apud extremos terrarum terminos nouæ gentes ſæpe ex vſu & aliquando cum damno quæruntur, vſque ad Veſpaſiani durauit imperium.

Flauius Vopiſcus in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non vt Salluſtios, Liuios, Tacitos, Trogos atq; omnes diſertiſſimos imitarer viros, ſed Marium Maximũ, Suetonium Tranquillum, &c.

Idem in Tacito.

Corn. Tacitum ſcriptorem hiſtoriæ Auguſtæ, quod parentem ſuum eundem diceret, in omnibus Bibliothecis collocari iuſſit.

Sidonius Epiſtol. Libr. IV. *ad Polemium.*

Caius Tacitus è maioribus vnus tuis Vlpianorum temporum conſularis, ſub verbis cujuſdam Germanici ducis in Hiſtoria ſua rettulit, &c.

Idem in Panegyrico ad Anthemium.

Qua Criſpus breuitate placet, quo pondere Varro,
Quo Genio Plautus, quo flumine Quinctilianus;
Qua pompa Tacitus nunquam ſine laude loquendus.

Idem in Epigram.

Et te qui breuitate Criſpe polles,
Et qui pro ingenio fluente nulli
Corneli Tacite es tacendus ori.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
AB EXCESSV
DIVI AVGVSTI
ANNALIVM

LIBER I.

VRBEM ROMAM à principio reges habuere. Libertatem, & Conſulatum L. Brutus inſtituit. Dictaturę ad tempus ſumebantur: neque Decemuiralis poteſtas vltra biennium, neque Tribunorum militum conſulare ius diu valuit. Non Cinnæ, non Sullæ longa dominatio. & Pompeij Craſſique potentia, cito in Cæſarem: Lepidi, atque Antonij arma, in Auguſtum ceſſere. qui cuncta diſcordiis ciuilibus feſſa, nomine Principis ſub imperium accepit. Sed veteris reip. proſpera vel aduerſa, claris ſcriptoribus memorata ſunt: temporibuſque Auguſti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliſcente adulatione deterrerentur. Tiberij, Caijque, & Claudij, ac Neronis res, florentibus ipſis ob metum falſæ; poſtquam occiderant, recentibus odiis compoſitæ ſunt. Inde conſilium mihi pauca de Auguſto, & extrema tradere: mox Tiberij principatum, & cætera. ſine ira, & ſtudio, quorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cauſſas procul habeo. Poſtquam Bruto, & Caſſio cæſis, nulla iam publica arma; Pompeius apud Siciliam oppreſſus, exutoque Lepido, interfecto Antonio, ne Iulianis quidem partibus, niſi Cæſar dux reliquus: poſito Triumuiri nomine Conſulem ſe ferens, & ad tuendam plebem Tribunicio iure contentum; vbi militem donis, populum annona, cunctos dulcedine otij pellexit; inſurgere paulatim, munia Senatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere, nullo aduerſante: cum ferociſſimi per acies, aut proſcriptione cecidiſſent. ceteri nobilium, quanto quis ſeruitio promptior, opibus & honoribus extollerentur: ac novis ex rebus aucti, tuta & præſentia, quam vetera & periculoſa mallent. Neque provinciæ illum rerum ſtatum abnuebant, ſuſpecto Senatus populique imperio ob certamina potentium, & auaritiam magiſtratuum: inualido legum auxilio, quæ vi, ambitu, poſtremo pecunia turbabantur. Ceterum Auguſtus ſubſidia dominationi Claudium Marcellum, ſororis filium admodum adoleſcentem, Pontificatu & curuli Ædilitate: M. Agrippam ignobilem loco, bonum militia, & victoriæ ſocium, geminatis conſulatibus extulit. mox defuncto Marcello, generum ſumſit: Tiberium Neronem, & Claudium Druſum priuignos, imperatoriis nominibus auxit, integra etiamdum domo ſua. nam genitos Agrippa Caium ac Lucium, in familiam Cæſarum induxerat. nec dum poſita puerili prætexta, Principes iuuentutis appellari, deſtinare conſules, ſpecie recuſantis flagrantiſſime cupiuerat. Vt Agrippa vita conceſſit; L. Cæſarem euntem ad Hiſpanienſes exercitus, Caium remeantem Armenia, & vulnere inualidum, mors fato propera, vel nouercæ Liuiæ dolus abſtulit:

Druſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Druſoque pridem exſtincto, Nero ſolus è priui-
gnis erat: illuc cuncta vergere, filius, collega im-
perij, conſors Tribuniciæ poteſtatis adſumitur,
omniſque per exercitus oſtentatur: non obſcuris,
vt antea, matris artibus, ſed palam hortatu. nam
ſenem Auguſtum deuinxerat adeo, vti nepotem
vnicum Agrippam Poſtumum in inſulam Plana-
ſiam projiceret: rudem ſane bonarum artium, &
robore corporis ſtolide ferocem, nullius tamen
flagitij compertum. At Hercule Germanicum
Druſo ortum, octo apud Rhenum legionibus im-
poſuit, adſcirique per adoptionem à Tiberio iuſ-
ſit, quamquam eſſet in domo Tiberij filius iuue-
nis, ſed quo pluribus munimentis inſiſteret. Bel-
lum ea tempeſtate nullum, niſi aduerſus Germa-
nos ſupererat: abolendæ magis infamiæ ob amiſ-
ſum cum Quinctilio Varo exercitum, quam cupi-
dine proferendi imperij, aut dignum ob præ-
mium. Domi res tranquillæ. eadem magiſtra-
tuum vocabula. iuniores poſt Actiacam victo-
riam, etiam ſenes plerique inter bella ciuium na-
ti. quotuſquiſque reliquus, qui remp. vidiſſet?
Igitur verſo ciuitatis ſtatu, nihil vſquam priſci
& integri moris: omnis exuta æqualitate iuſſa
principis aſpectare. nulla in præſens formidine,
dum Auguſtus ætate validus, ſeque & domum &
pacem ſuſtentauit. Poſtquam prouecta iam ſene-
ctus, ægro & corpore fatigabatur, aderatque finis
& ſpes nouæ: pauci bona libertatis incaſſum diſ-
ſerere; plures bellum paueſcere; alij cupere; pars
multo maxima imminentis dominos variis ru-
moribus differebant. trucem Agrippam, & igno-
minia accenſum, non ætate, neque rerum expe-
rientia tantæ moli parem. Tiberium Neronem
maturum annis, ſpectatum bello; ſed vetere at-
que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que inſita Claudiæ familiæ ſuperbia; multaque indicia ſæuitiæ, quamquam premantur, erumpere. Hunc & prima ab infantia eductum in domo regnatrice: congeſtos iuueni conſulatus, triumphos: ne ijs quidem annis, quibus Rhodi ſpecie ſeceſſus *b* exſulem egerit, *c* aliquid quam iram, & ſimulationem, & ſecretas libidines meditatum. accedere matrem muliebri impotentia: ſeruiendum feminæ, duobuſque inſuper adoleſcentibus, qui remp. interim premant, quandoque diſtrahant. Hæc atque talia agitantibus, graueſcere valetudo Augusti. & quidam ſcelus vxoris ſuſpectabant. Quippe rumor inceſſerat, paucos ante menſes, Auguſtum electis conſciis, & comite vno Fabio Maximo Planaſiam vectum, ad viſendum Agrippam. multas illic vtrimque lacrymas, & ſigna caritatis, ſpemque ex eo fore vt iuuenis penatibus aui redderetur. Quod Maximum vxori Martiæ aperuiſſe: illam Liuiæ. *d* C. Nauum id Cæſari. neque multo poſt, exſtincto Maximo (dubium an quæſita morte) auditos in funere ejus Martiæ gemitus ſemet incuſantis, quod cauſſa exitij marito fuiſſet. Vtcumque ſe ea res habuit, vixdum ingreſſus Illyricum Tiberius, properis matris litteris accitur. neque ſatis compertum eſt, ſpirantem adhuc Auguſtum apud vrbem Nolam, an exanimem reppererit. acribus namque cuſtodijs domum, & vias ſepſerat Liuia: lætique interdum nuntii vulgabantur, donec prouiſis quæ tempus monebat, ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem fama eadem tulit. Primum facinus noui principatus fuit, Poſtumi Agrippæ cædes: quem ignarum inermumque, quamuis firmatus animo, centurio ægre confecit. Nihil de ea re Tiberius apud ſenatum diſſeruit. patris iuſſa ſimulabat, quibus præſcri-

præſcripſiſſet Tribuno cuſtodiæ adpoſito, ne contaretur Agrippam morte adficere, quandocumque ipſe ſupremum diem expleuiſſet. Multa ſine dubio ſæuaque Auguſtus de moribus adoleſcentis queſtus, vt exſilium eius Senatus conſulto ſanciretur, perfecerat: ceterum in nullius vnquam ſuorum necem durauit. neque mortem nepoti pro ſecuritate priuigni inlatam, credibile erat. propius vero, Tiberium ac Liuiam, illum metu, hanc nouercalibus odiis, ſuſpecti & inuiſi iuuenis cædem feſtinauiſſe. Nuncianti centurioni, vt mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet: neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud ſenatum, reſpondit. Quod poſtquam Salluſtius Criſpus particeps ſecretorum (is ad tribunum miſerat codicillos) comperit: metuens ne reus ſubderetur, iuxta periculoſo ficta ſeu vera promeret, monuit Liuiam, ne arcana domus, ne conſilia amicorum, miniſteria militum vulgarentur: neue Tiberius vim principatus reſolueret, cuncta ad ſenatum vocando. eam conditionem eſſe imperandi, vt non aliter ratio conſtet, quam ſi vni reddatur. At Romæ ruere in ſeruitium Conſules, Patres, Eques. quanto quis inluſtrior, tanto magis falſi ac feſtinantes, vultuque compoſito, ne læti exceſſu principis, neu triſtiores primordio, lacrymas, *e* gaudium, queſtus, adulationes miſcebant. Sex. Pompeius & Sex. Apuleius COSS. primi in verba Tiberij Cæſaris iurauere: apudque eos Seius Strabo, & C. Turranius: ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ. Mox ſenatus, mileſque & populus. nam Tiberius cuncta per Conſules incipiebat, tanquam vetere Rep. & ambiguus imperandi. ne edictum quidem, quo patres in curiam vocabat, niſi Tribuniciæ poteſtatis præſcri-

ptione poſuit ſub Auguſto acceptæ. verba edicti fuere pauca, & ſenſu permodeſto. de honoribus parentis conſulturum: neque abſcedere à corpore: idque vnum ex publicis muneribus vſurpare. Sed defuncto Auguſto, ſignum prætoriis cohortibus, vt Imperator dederat. excubiæ, arma, cetera aulæ. miles in forum, miles in curiam comitabatur. litteras ad exercitus, tanquam adepto principatu miſit: nuſquam contabundus, niſi cum in ſenatu loqueretur. Cauſſa præcipua ex formidine, ne Germanicus in cuius manu tot legiones, immenſa ſociorum auxilia, mirus apud populum fauor, habere imperium, quam exſpectare mallet. Dabat & famæ, vt vocatus electuſque potius à Rep. videretur, quam per vxorium ambitum, & ſenili adoptione inrepſiſſe. Poſtea cognitum eſt, ad introſpiciendas etiam procerum voluntates, inductam dubitationem. nam verba, vultus, in crimen detorquens recondebat. Nihil primo ſenatus die agi paſſus, niſi de ſupremis Auguſti. cuius teſtamentum inlatum per virgines Veſtæ, Tiberium & Liuiam heredes habuit. Liuia in familiam Iuliam, nomenque Auguſtæ adſumebatur. In ſpem ſecundam, nepotes proneporeſque: tertio gradu primores ciuitatis ſcripſerat: pleroſque inuiſos ſibi, ſed iactantia gloriaque ad poſteros. Legata non vltra ciuilem modum, niſi quod populo & plebi CCCCXXXV. prætoriarum cohortium militibus ſingula nummûm millia; legionariis autem cohortibus ciuium Romanorum, trecenos nummos viritim dedit. Tum conſultatum de honoribus. ex quîs maxime inſignes viſi. vt porta triumphali duceretur funus, Gallus Aſinius; vt legum latarum tituli, victarum ab eo gentium vocabula anteferrentur, L. Arruntius cenſuere.

addebat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

addebat Meſſalla Valerius, renouandum per annos ſacramentum in nomen Tiberij. interrogatuſque à Tiberio, num ſe mandante eam ſententiam promſiſſet? ſponte dixiſſe, reſpondit: neque in iis quæ ad Remp. pertinerent, conſilio niſi ſuo vſurum, vel cum periculo offenſionis. ea ſola ſpecies adulandi ſupererat. Conclamant patres, corpus ad rogum humeris ſenatorum ferendum. *f* Remiſit Cæſar adroganti moderatione: populumque edicto monuit, ne, vt quondam nimiis ſtudiis funus diui Iulij turbaſſent; ita Auguſtum in foro, potiuſquam in campo Martis ſede deſtinata cremari vellent. Die funeris, milites velut præſidio ſtetêre. multum irridentibus, qui ipſi viderant, quique à parentibus acceperant, diem illum crudi adhuc ſeruitij, & libertatis improſpere repetitæ, cum occiſus dictator Cæſar, aliis peſſimum, aliis pulcherrimum, facinus videretur: nunc ſenem principem longa potentia, prouiſis etiam heredum in Remp. opibus, auxilio ſcilicet militari tuendum, vt ſepultura eius quieta foret. Multus hinc ipſo de Auguſto ſermo. pleriſque vana mirantibus: quod idem dies accepti quondam imperij princeps, & vitæ ſupremus. quod Nolæ in domo & cubiculo, in quo pater eius Octauius, vitam finiuiſſet. numerus etiam conſulatuum celebrabatur, quo Valerium Coruinum & C. Marium ſimul æquauerat. continuata per ſeptem & triginta annos Tribunicia poteſtas: nomen Imperatoris ſemel atque vicies partum: aliaque honorum multiplicata, aut noua. At apud prudentes vita eius varie extollebatur, arguebaturue. Hi pietate erga parentem, & neceſſitudine Reip. in qua nullus tunc legibus locus, ad arma ciuilia actum, quæ neque parari poſſent neque haberi per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bonas artes. multa Antonio, vt interfectores patris vlciſceretur, multa Lepido conceſſiſſe. poſtquam hic ſecordia ſenuerit, ille per libidines peſſum datus ſit: non aliud diſcordantis patriæ remedium fuiſſe, quam vt ab vno regeretur. Non regno tamen, neque dictatura, ſed Principis nomine conſtitutam Remp. mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum imperium: legiones, prouincias, claſſes, cuncta inter ſe connexa: ius apud ciues, modeſtiam apud ſocios: vrbem ipſam magnifico ornatu: pauca admodum vi tractata, quo ceteris quies eſſet. Dicebatur contra, pietatem erga parentem, & tempora Reipublicæ, obtentui ſumta. ceterum cupidine dominandi concîtos per largitiones veteranos, paratum ab adoleſcente priuato exercitum, corruptas conſulis legiones, ſimulatam Pompeianarum gratiam partium. mox vbi decreto patrum, faſces, & ius prætoris inuaſerit: cæſis Hircio & Panſa (ſiue hoſtis illos; ſeu Panſam venenum vulneri adfuſum; ſiue milites Hircium, & machinator doli Cæſar abſtulerant.) vtriuſque copias occupauiſſe. extortum inuito ſenatu conſulatum, armaque quæ in Antonium acceperit, contra Remp. verſa. proſcriptionem ciuium, diuiſiones agrorum, ne ipſis quidem qui fecêre laudatas. ſane Caſſij, & Brutorum exitus paternis inimicitiis datos (quamquam fas ſit priuata odia publicis vtilitatibus remittere) ſed Pompeium imagine pacis, ſed Lepidum ſpecie amicitiæ deceptos. poſt Antonium Tarentino Brundiſinoque fœdere, & nuptiis ſororis illectum, ſubdolæ adfinitatis pœnas morte exſoluiſſe. Pacem ſine dubio poſt hæc, verum cruentam. Lollianas, Varianaſque clades: interfectos Romæ Varrones, Egnatios, Iulos. Nec

domeſti-

domeſticis abſtinebatur. abducta Neroni vxor: & conſulti per ludibrium pontifices, an concepto, nec dum edito partu rite nuberet: *g* qui Atedij & Vedij Pollionis luxus: poſtremo Liuia grauis in Remp. mater, grauis domui Cæſarum nouerca. nihil deorum honoribus relictum, cum ſe templis & effigie numinum, per flamines & ſacerdotes coli vellet. ne Tiberium quidem caritate, aut Reip. cura ſucceſſorem adſcitum: ſed quoniam adrogantiam ſæuitiamque eius introſpexerit, comparatione deterrima ſibi gloriam quæſiuiſſe. Etenim Auguſtus, paucis ante annis, cum Tiberio Tribuniciam poteſtatem à patribus rurſum poſtularet, quamquam honora oratione, quædam de habitu cultuque & inſtitutis eius iecerat, quæ velut excuſando exprobraret. Ceterum ſepultura more perfecta, templum & cæleſtes religiones decernuntur. Verſæ inde ad Tiberium preces. & ille varie diſſerebat, de magnitudine imperij, ſua modeſtia. ſolam diui Auguſti mentem tantæ molis capacem: ſe in partem curarum ab illo vocatum, experiendo didiciſſe, quam arduum, quam ſubiectum fortunæ, regendi cuncta onus. proinde in ciuitate tot illuſtribus viris ſubnixa, non ad vnum omnia deferrent. plures facilius munia Reip. ſociatis laboribus executuros. Plus in oratione tali dignitatis, quam fidei erat: Tiberioque etiam in rebus quas non occuleret, ſeu natura, ſiue adſuetudine, ſuſpenſa ſemper & obſcura verba: tunc vero, nitenti vt ſenſus ſuos penitus abderet, in incertum & ambiguum magis implicabantur. At patres quibus vnus metus, ſi intelligere viderentur, in queſtus, lacrymas, vota effundi: ad deos, ad effigiem Auguſti, ad genua ipſius manus tendere: cum pro-

ferri libellum recitarique iuſſit. Opes publicæ continebantur. quantum ciuium, ſociorumque in armis: quot claſſes, regna, prouinciæ, tributa, aut vectigalia, & neceſſitates ac largitiones. quæ cuncta ſua manu perſcripſerat Auguſtus: addideratque conſilium, coërcendi intra terminos imperij. incertum metu, an per inuidiam. Inter quæ ſenatu ad infimas obteſtationes procumbente, dixit forte Tiberius, ſe, vt non toti Reip. parem, ita quæcunque pars ſibi mandaretur, eius tutelam ſuſcepturum. Tum Aſinius Gallus, interrogo, inquit, Cæſar, quam partem Reip. mandari tibi velis? Perculſus improuiſa interrogatione, paulum reticuit, dein collecto animo reſpondit: Nequaquam decorum pudori ſuo, legere aliquid aut euitare ex eo, cui in vniuerſum excuſari mallet. Rurſus Gallus (etenim vultu offenſionem coniectauerat) non idcirco interrogatum ait, vt diuideret quæ ſeparari nequirent: ſed vt ſua confeſſione argueretur, vnum eſſe Reip. corpus, atque vnius animo regendum. addidit laudem de Auguſto, Tiberiumque ipſum victoriarum ſuarum, quæque in toga per tot annos egregie feciſſet, admonuit. Nec ideo iram eius leniuit pridem inuiſus, tanquam ducta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberij vxor fuerat, pluſquam ciuilia agitaret, Pollioniſque Aſinij patris ferociam retineret. Poſt quæ L. Arruntius haut multum diſcrepans à Galli oratione perinde offendit. quanquam Tiberio nulla vetus in Arruntium ira: ſed diuitem, promptum, artibus egregiis, & pari fama publice, ſuſpectabat. Quippe Auguſtus ſupremis ſermonibus cum tractaret, quinam adipiſci principem locum ſuffecturi abnuerent, aut impares vellent, vel iidem

poſſent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

poſſent cuperentque: M. Lepidum dixerat capacem, ſed aſpernantem: Gallum Aſinium, auidum & minorem: L. Arruntium, non indignum, & ſi caſus daretur, auſurum. De prioribus conſentitur, pro Arruntio quidam Cn. Piſonem tradidêre: omneſque præter Lepidum, variis mox criminibus ſtruente Tiberio circumuenti ſunt. Etiam Q. Haterius & Mamercus Scaurus, ſuſpicacem animum perſtrinxêre. Haterius cum dixiſſet, Quouſque patieris Cæſar non adeſſe caput Reip.? Scaurus quia dixerat, ſpem eſſe ex eo non inritas fore Senatus preces, quod relationi conſulum iure Tribuniciæ poteſtatis non interceſſiſſet. In Haterium ſtatim inuectus eſt; Scaurum, cui implacabilius iraſcebatur, ſilentio tramiſit. feſſuſque clamore omnium, expoſtulatione ſingulorum, flexit paulatim, non vt fateretur ſuſcipi à ſe imperium, ſed vt negare & rogari deſineret. Conſtat Haterium, cum deprecandi cauſſa palatium introiſſet, ambulantiſque Tiberij genua aduolueretur, prope à militibus interfectum, quia Tiberius caſu, an manibus eius impeditus, prociderat. neque tamen periculo talis viri mitigatus eſt, donec Haterius Auguſtam oraret, eiuſque accuratiſſimis precibus protegeretur. Multa patrum & in Auguſtam adulatio. alij parentem, alij matrem patriæ appellandam, plerique vt nomini Cęſaris adſcriberetur, Iuliæ filius, cenſebant. ille moderandos feminarum honores dictitans, eademque ſe temperantia vſurum in his quæ ſibi tribuerentur, ceterum anxius inuidia, & muliebre faſtigium in diminutionem ſui accipiens, ne lictorem quidem ei decerni paſſus eſt: aramque adoptionis, & alia huiuſcemodi prohibuit. At Germanico Cæſari proconſulare imperium peti-

uit, miſſique legati qui deferrent, ſimul mæſti.iam eius ob exceſſum Auguſti ſolarentur. quo minus idem pro Druſo poſtularetur, ea cauſſa, quod deſignatus conſul Druſus, præſenſque erat. Candidatos præturæ duodecim nominauit, numerum ab Auguſto traditum: & hortante ſenatu vt augeret, iureiurando obſtrinxit, ſe non exceſſurum. Tum primum è campo comitia ad patres tranſlata ſunt. nam ad eam diem, & ſi potiſſima arbitrio Principis, quædam tamen ſtudiis tribuum fiebant. neque populus ademtum ius queſtus eſt, niſi inani rumore: & ſenatus largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quatuor candidatos commendaret, ſine repulſa & ambitu deſignandos. Inter quæ Tribuni plebeij petiuere, vt proprio ſumtu ederent ludos, qui de nomine Auguſti faſtis additi Auguſtales vocarentur. ſed decreta pecunia ex ærario, vtque per Circum triumphali veſte vterentur. curru vehi haut permiſſum. mox celebratio annua ad Prætorem tranſlata, cui inter ciues & peregrinos iuriſdictio eueniſſet. Hic rerum vrbanarum ſtatus erat, cum Pannonicas legiones ſeditio inceſſit: nullis nouis cauſſis, niſi quod mutatus princeps licentiam turbarum, & ex ciuili bello ſpem præmiorum oſtendebat. Caſtris æſtiuis tres ſimul legiones habebantur, præſidente Iunio Blæſo: qui fine Auguſti, & initiis Tiberij auditis, ob iuſtitium aut gaudium, intermiſerat ſolita munia. Eo principio laſciuire miles, diſcordare, peſſimi cuiuſque ſermonibus præbere aures, denique luxum & otium cupere, diſciplinam & laborem aſpernari. Erat in caſtris Percennius quidam, dux olim theatralium operarum, dein gregarius miles, procax lingua, & miſcere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſcere cœtus hiſtrionali ſtudio doctus. Is imperitos animos, & quænam poſt Auguſtum militiæ conditio ambigentes, impellere paulatim nocturnis colloquiis aut flexo in veſperam die, & delapſis melioribus, deterrimum quemque congregare. Poſtremo promptis iam & aliis ſeditionis miniſtris, velut concionabundus interrogabat,

Cur paucis centurionibus, paucioribus tribunis in modum ſeruorum obedirent? quando auſuros expoſcere remedia niſi novum & nutantem adhuc principem precibus, vel armis adirent? ſatis per tot annos ignauia peccatum, quod tricena aut quadragena ſtipendia ſenes, & pleriquetruncato ex vulneribus corpore, tolerent. ne dimiſsis quidem finem eſſe militiæ, ſed apud vexillum retentos, alio vocabulo, eoſdem labores perferre. ac ſi quis tot caſus vita ſuperauerit; trahi adhuc diuerſas in terras, vbi per nomen agrorum, vligines paludum, vel inculta montium accipiant. Enimuero militiam ipſam grauem, infructuoſam: denis in diem aſsibus animam & corpus æſtimari. hinc veſtem, arma, tentoria, hinc ſæuitiam centurionum, & vacationes munerum redimi. at hercle verbera, & vulnera, duram hiemem, exercitas æſtates, bellum atrox, aut ſterilem pacem, ſempiterna. nec aliud leuamentum, quam ſi certis ſub legibus militia iniretur, vt ſingulos denarios mererent; ſextuſdecimus ſtipendij annus finem adferret; ne vltra ſub vexillis tenerentur, ſed iiſdem in caſtris præmium pecunia ſolueretur. An prætorias cohortes, quæ binos denarios h *acceperint, quæ poſt ſexdecim annos penatibus ſuis reddantur, plus periculorum ſuſcipere? Non obtrectari à ſe vrbanas excubias, ſibi tamen apud horridas gentes è contuberniis hoſtem aſpici.* Adſtrepebat vulgus diuerſis incitamentis. hi verberum notas, illi canitiem, plurimi detrita tegmina & nudum corpus exprobrantes. Poſtremo eo furoris venêre, vt

tres legiones miſcere in vnam agitauerint. depulſi æmulatione, quia ſuæ quiſque legioni eum honorem quærebant, alio vertunt, atque vna tres aquilas & ſigna cohortium locant: ſimul congerunt ceſpites, exſtruunt tribunal, quo magis conſpicua ſedes foret. Properantibus Blæſus aduênit. increpabatque, ac retinebat ſingulos, clamitans, *Mea potius cæde imbuite manus. leuiore flagitio legatum interficietis, quam ab imperatore deſciſcitis. aut incolumis fidem legionum retinebo, aut iugulatus pœnientiam adcelerabo.* Aggerebatur nihilominus ceſpes, iamque pectori vſque adcreuerat, cum tandem peruicacia victi incæptum omisêre. Blæſus multa dicendi arte, *Non per ſeditionem & turbas deſideria militum ad Cæſarem ferenda, ait. neque veteres ab imperatoribus priſcis, neque ipſos à diuo Auguſto tam noua petiuiſſe. & parum in tempore, incipientes principis curas onerari. Si tamen tenderent in pace tentare, quæ ne ciuilium quidem bellorum victores expoſtulauerint: cur contra morem obſequij, contra fas diſciplinæ, vim meditentur? decernerent legatos, ſeque coram mandata darent.* Adclamauere, vt filius Blæſi tribunus legatione ea fungeretur, peteretque militibus miſſionem ab ſexdecim annis. cetera mandaturos, vbi prima proueniſſent. Profecto iuuene, modicum otium, ſed ſuperbire miles, quod filius legati orator publicæ cauſſæ: ſatis oſtenderet, neceſſitate expreſſa, quæ per modeſtiam non obtinuiſſent. Interea manipuli ante cœptam ſeditionem Nauportum miſſi, ob itinera & pontes, & alios vſus, poſtquam turbatum in caſtris accepere, vexilla conuellunt: direptiſque proximis vicis, ipſoque Nauporto quod municipij inſtar erat, retinentis centuriones in riſu & contumeliis, poſtremo verberibus inſectantur; præcipua in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Aufidienum Rufum præfectum caſtrorum ira. quem direptum vehiculo, ſarcinis grauant, aguntque primo in agmine, per ludibrium rogitantes, an tam immenſa onera, tam longa itinera libenter ferret? Quippe Rufus diu manipularis, dein centurio, mox caſtris præfectus, antiquam duramque militiam reuocabat, *i* inuictus operis ac laboris, & eo immitior quia tolerauerat. Horum aduentu redintegratur ſeditio, & vagi circumiecta populabantur. Blæſus paucos maxime præda onuſtos, ad terrorem ceterorum, adfici verberibus, claudi carcere iubet. nam etiam tum legato à centurionibus, & optimo quoque manipularium parebatur. Illi obniti trahentibus, prenſare circumſtantium genua, ciere modo nomina ſingulorum, modo centuriam quiſque cuius manipularis erat, cohortem, legionem, eadem omnibus imminere clamitantes: ſimul probra in Legatum cumulant, cælum ac deos obteſtantur. nihil reliqui faciunt, quo minus inuidiam, miſericordiam, metum, & iras permouerent. Adcurritur ab vniuerſis, & carcere effracto, ſoluunt vincula: deſertoreſque ac rerum capitalium damnatos, ſibi iam miſcent. Flagrantior inde vis, plures ſeditioni duces. & Vibulenus quidam gregarius miles, ante tribunal Blæſi adleuatus circumſtantium humeris, apud turbatos, & quid pararet intentos, *Vos quidem*, inquit, *his innocentibus, & miſerrimis lucem & ſpiritum reddidiſtis, ſed quis fratri meo vitam, quis fratrem mihi reddit? quem miſſum ad vos à Germanico exercitu de communibus commodis, nocte proxima iugulauit per gladiatares ſuos, quos in exitium militum habet atque armat. Reſponde Blæſe, vbi cadauer abieceris? ne hoſtes quidem ſepulturam inuident. cum oſculis, cum lacrymis dolorem meum impleuero: me quoque trucidari iube.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

iube. dum interfectos nullum ob ſcelus, ſed quia vtilitati legionum conſulebamus, k *ij ſepeliant*. Incendebat hæc fletu, & pectus atque os manibus verberans: mox disiectis quorum per humeros ſuſtinebatur, præceps & ſingulorum pedibus aduolutus, tantum conſternationis inuidiæque conciuit, vt pars militum, gladiatores qui è ſeruitio Blæſi erant, pars ceteram eiuſdem familiam vincirent, alij ad quærendum corpus effunderentur. ac ni propere neque corpus vllum reperiri, & ſeruos adhibitis cruciatibus abnuere cædem, neque illi fuiſſe vnquam fratrem pernotuiſſet, haut multum ab exitio Legati aberant. Tribunos tamen, ac præfectum caſtrorum extruſere. ſarcinæ fugientium direptæ. & centurio Lucillius interficitur. cui militaribus facetiis vocabulum, Cedo alteram, indiderant: quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rurſus aliam poſcebat. ceteros latebræ texêre, vno retento Clemente Iulio, qui perferendis militum mandatis habebatur idoneus, ob promtum ingenium. Quin ipſæ inter ſe legiones Octaua & Quintadecima ferrum parabant: dum centurionem cognomento Sirpicum, illa morti depoſcit, Quintadecumani tuentur: ni miles Nonanus preces, & aduerſum aſpernantis, minas interieciſſet. Hæc audita, quanquam abſtruſum, & triſtiſſima quæque maxime occultantem Tiberium perpulêre, vt Druſum filium cum primoribus ciuitatis, duabuſque prætoriis cohortibus mitteret, nullis ſatis certis mandatis, ex re conſulturum. & cohortes dilecto milite ſupra ſolitum firmatæ. additur magna pars prætoriani equitis, & robora Germanorum, qui tum cuſtodes imperatori aderant: ſimul prætorij præfectus Ælius Seianus, collega Straboni patri ſuo datus, magna

apud

apud Tiberium auctoritate, rector iuueni, & ceteris periculorum præmiorumque oſtentator. Druſo propinquanti, quaſi per officium obuiæ fuere legiones: non lætæ, vt adſolet, neque inſignibus fulgentes, ſed inluuie deformi, & vultu, quamquam mæſtitiam imitarentur, contumaciæ propiores. Poſtquam vallum introiit: portas ſtationibus firmant, globos armatorum certis caſtrorum locis opperiri iubent. ceteri tribunal ingenti agmine circumueniunt. Stabat Druſus ſilentium manu poſcens. illi quoties oculos ad multitudinem retulerant, vocibus truculentis ſtrepere; rurſum viſo Cæſare, trepidare. murmur incertum, atrox clamor, & repente quies. diuerſis animorum motibus, pauebant, terrebantque. Tandem interrupto tumultu litteras patris recitat. in quîs perſcriptum erat, præcipuam ipſi fortiſſimarum legionum curam, quibus cum plurima bella tolerauiſſet. vbi primum à luctu requieſſet animus, acturum apud patres de poſtulatis eorum. miſiſſe interim filium, vt ſine contatione concederet quæ ſtatim tribui poſſent: cetera Senatui ſeruanda, quem neque gratiæ, neque ſeueritatis expertem haberi par eſſet. Reſponſum eſt à concione, mandata Clementi Centurioni quæ l præferret. Is orditur de miſſione à ſexdecim annis: de præmiis finitæ militiæ: vt denarius diurnum ſtipendium foret: ne veterani ſub vexillo haberentur. Ad ea Druſus cum arbitrium ſenatus & patris obtenderet, clamore turbatur. *Cur veniſſet, neque augendis militum ſtipendiis, neque adleuandis laboribus, denique nulla benefaciendi licentia? at hercule verbera, & necem cunctis permitti. Tiberium olim nomine Augusti deſideria legionum fruſtrari ſolitum: eaſdem artes Druſum retuliſſe. numquamne*

m *niſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

in *niſi ad ſe filios familiarum venturos? novum id plane, quod Imperator ſola militis commoda ad ſenatum reiiciat. eundem ergo ſenatum conſulendum, quoties ſupplicia aut prœlia indicantur. an præmia ſub dominis, pœnas ſine arbitro eſſe?* Poſtremo deſerunt tribunal, vt quis prætorianorum militum, amicorumve Cæſaris occurreret, manus intentantes, cauſſam diſcordiæ, & initium armorum. maxime infenſi Cn. Lentulo, quod is ante alios ætate & gloria belli, firmare Druſum credebatur, & illa militiæ flagitia primus aſpernari. Nec multo poſt digredientem cum Cæſare, ac prouiſu periculi hiberna caſtra repetentem, circumſiſtunt, rogitantes, quo pergeret? ad imperatorem, an ad patres? vt illic quoque commodis legionum aduerſaretur? ſimul ingruunt, ſaxa iaciunt. iamque lapidis ictu cruentus, & exitij certus, adcurſu multitudinis, quæ cum Druſo aduenerat, protectus eſt. Noctem minacem, & in ſcelus erupturam fors leniuit. nam Luna *n* clariore pæne cælo viſa langueſcere. Id miles rationis ignarus omen præſentium accepit, ac ſuis laboribus defectionem ſideris adſimilans, proſpereque ceſſura quæ pergerent, ſi fulgor & claritudo deæ redderetur. Igitur æris ſono, tubarum cornuumque concentu ſtrepere: prout ſplendidior, obſcuriorue, lætari, aut mærere, & poſtquam ortæ nubes offecêre viſui, creditumque conditam tenebris: vt ſunt mobiles ad ſuperſtitionem perculſæ ſemel mentes, ſibi æternum laborem portendi, ſua facinora auerſari deos lamentantur. Vtendum inclinatione ea Cæſar, & quæ caſus obtulerat in ſapientiam vertenda ratus, circumiri tentoria iubet. Accitur centurio Clemens, & ſi qui alij bonis artibus grati in vulgus: *o* in vigiliis, ſtationibus, cuſtodiis portarum ſe inſerunt,

ſpem

ſpem offerunt, metum intendunt. *Quouſque filium imperatoris obſidebimus? quis certaminum finis? Percennione & Vibuleno ſacramentum dicturi ſumus? Percennius & Vibulenus ſtipendia militibus, agros emeritis largientur? denique pro Neronibus & Druſis, imperium populi Rom. capeſſent? quin potius vt nouiſſimi in culpam, ita primi ad pœnitentiam ſumus? Tarda ſunt quæ in commune expoſtulantur: priuatam gratiã ſtatim mereare, ſtatim recipias.* Commotis per hæc mentibus, & inter ſe ſuſpectis, tironem à veterano, legionem à legione diſſociant. Tum redire paulatim amor obſequij: omittunt portas, ſigna vnum in locum principio ſeditionis congregata, ſuas in ſedes referunt. Druſus orto die, & vocata concione, quamquam rudis dicendi, nobilitate ingenita, incuſat priora, probat præſentia. negat ſe terrore & minis vinci: flexos ad modeſtiam ſi videat, ſi ſupplices audiat, ſcripturum patri, vt placatus legionum preces exciperet. orantibus, rurſum idem Blæſus & L. Apronius eques Romanus è cohorte Druſi, Iuſtuſque Catonius primi ordinis centurio, ad Tiberium mittuntur. Certatum inde ſententiis, cum alij operiendos legatos, atque interim comitate permulcendum militem cenſerent; alij fortioribus remediis agendum. nihil in vulgo modicum: terrere, ni paueant: vbi pertimuerint, impune contemni. dum ſuperſtitio vrgeat, adiiciendos ex duce metus, ſublatis ſeditionis auctoribus. Promtum ad aſperiora ingenium Druſo erat. vocatos Vibulenum & Percennium interfici iubet. Tradunt plerique intra tabernaculum ducis obrutos, alij corpora extra vallum abiecta oſtentui. Tum vt quiſque præcipuus turbator conquiſiti. & pars extra caſtra palantes à centurionibus, aut prætoriarum cohortium militibus

tibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tibus cæſi: quoſdam ipſi manipuli documentum fidei tradidere. Auxerat militum curas præmatura hiems, imbribus continuis adeoque ſæuis, vt non egredi tentoria, congregari inter ſe, vix tutari ſigna poſſent, quæ turbine atque vnda raptabantur. durabat & formido cæleſtis iræ, nec fruſtra aduerſus impios hebeſcere ſidera, ruere tempeſtates. non aliud malorum leuamentum, quam ſi linquerent caſtra infauſta temerataque, & ſoluti piaculo ſuis quiſque hibernis redderentur. primum octaua, dein quintadecuma legio rediere. Nonanus operiendas Tiberij epiſtolas clamitauerat. mox deſolatus aliorum diſceſſione, imminentem neceſſitatem ſponte præuênit. & Druſus non exſpectato legatorum regreſſu, quia præſentia ſatis conſederant, in vrbem rediit. Iiſdem ferme diebus, iiſdem cauſſis Germanicæ legiones turbatæ, quanto plures, tanto violentius: & magna ſpe fore vt Germanicus Cæſar imperium alterius pati nequiret, daretque ſe legionibus, vi ſua cuncta *p* tracturus. Duo apud ripam Rheni exercitus erant. cui nomen ſuperiori, ſub C. Silio legato; inferiorem A. Cæcina curabat. Regimen ſummæ rei penes Germanicum, agendo Galliarum cenſui tum intentum. Sed quibus Silius moderabatur, mente ambigua, fortunam ſeditionis alienæ ſpeculabantur. inferioris exercitus miles in rabiem prolapſus eſt, orto ab *q* vndeuiceſimanis quintaniſque initio, & tractis prima quoque, ac viceſima legionibus. nam iiſdem æſtiuis in finibus Vbiorum habebantur, per otium, aut leuia munia. Igitur audito fine Auguſti, vernacula multitudo, nuper acto in vrbe dilectu, laſciuiæ ſueta, laborum intolerans, implere ceterorum rudes animos. Veniſſe tempus, quo veterani maturam miſſio-

miſſionem, iuuenes largiora ſtipendia, cuncti modum miſeriarum expoſcerent, ſæuitiamque centurionum vlciſcerentur. Non vnus hæc, vt Pannonicas inter legiones, Percennius, nec apud trepidas militum aures alios validiores exercitus reſpicientium, ſed multa ſeditionis ora voceſque. ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victoriis augeri Remp. in ſuum cognomentum adſciſci imperatores. Nec Legatus obuiam ibat. quippe plurium vecordia conſtantiam exemerat. repente lymphati diſtrictis gladiis, in centuriones inuadunt. ea vetuſtiſſima militaribus odiis materies, & ſæuiendi principium. proſtratos verberibus mulcant, ſexageni ſingulos, vt numerum centurionum adæquarent. Tum conuulſos laniatoſque, & partim exanimos, ante vallum, aut in amnem Rhenum proiiciunt. Septimius cum perfugiſſet ad tribunal, pedibuſque Cæcinæ aduolueretur, eo vſque flagitatus eſt, donec ad exitium dederetur. Caſſius Chærea, mox cæde C. Cæſaris memoriam apud poſteros adeptus, tum adoleſcens & animi ferox, inter obſtantes & armatos ferro viam patefecit. Non tribunus vltra, non caſtrorum præfectus ius obtinuit, vigilias, ſtationes, & ſi qua alia præſens vſus indixerat, ipſi partiebantur. Id militares animos altius coniectantibus præcipuum indicium magni atque implacabilis motus, quod neque diſiecti, ſ nil paucorum inſtinctu, ſed pariter ardeſcerent, pariter ſilerent: tanta æqualitate & conſtantia, vt regi crederes. Interea Germanico per Gallias, vt diximus, cenſus accipienti, exceſſiſſe Auguſtum adfertur. Neptem eius Agrippinam in matrimonio, pluresque ex ea liberos habebat. Ipſe Druſo fratre Tiberij genitus, Auguſtæ nepos; ſed anxius occultis in ſe

 patrui

patrui auiæque odiis, quorum cauſſæ acriores, quia iniquæ. quippe Druſi magna apud populum R. memoria, credebaturque ſi rerum potitus foret, libertatem redditurus. vnde in Germanicum fauor, & ſpes eadem. Nam iuueni ciuile ingenium, mira comitas, & diuerſa à Tiberij ſermone, vultu, adrogantibus & obſcuris. Accedebant muliebres offenſiones, nouercalibus Liuiæ in Agrippinam ſtimulis: atque ipſa Agrippina paulo commotior, niſi quod caſtitate, & mariti amore, quamuis indomitum animum in bonum vertebat. Sed Germanicus quanto ſummæ ſpei propior, tanto impenſius pro Tiberio niti. Sequanos proximos, & Belgarum ciuitates in verba eius adigit. Dehinc audito legionum tumultu, raptim profectus, obuias extra caſtra habuit, deiectis in terram oculis velut pænitentia. Poſtquam vallum iniit, diſſoni queſtus audiri cœpere. & quidam prehenſa manu eius, per ſpeciem oſculandi, inſeruerunt digitos, vt vacua dentibus ora contingeret: alij curuata ſenio membra oſtendebant. Adſiſtentem concionem, quia permixta videbatur, diſcedere in manipulos iubet: ſic melius audituros reſponſum: vexilla præferri, vt id ſaltem diſcerneret cohortes. tarde obtemperauére. Tunc à veneratione Auguſti orſus, flexit ad victorias triumphoſque Tiberij, præcipuis laudibus celebrans, quæ apud Germanias illis cum legionibus pulcherrima feciſſet. Italiæ inde conſenſum, Galliarum fidem extollit, nil vſquam turbidum aut diſcors. ſilentio hæc, vel murmure modico audita ſunt. Vt ſeditionem attigit, *vbi modeſtia militaris? vbi veteris diſciplinæ decus? quonam tribunos? quo centuriones exegiſſent?* rogitans: nudant vniuerſi corpora, cicatrices ex vulneribus, verberum notas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

exprobrant; mox indiſcretis vocibus, pretia vacationum, anguſtias ſtipendij, duritiam operum, ac propriis nominibus incuſant, vallum, foſſas: pabuli, materiæ, lignorum adgeſtus, & ſi qua alia ex neceſſitate, aut aduerſus otium caſtrorum quæruntur. Atrociſſimus veteranorum clamor oriebatur, qui tricena aut ſupra ſtipendia numerantes, mederetur feſſis, neu mortem in iiſdem laboribus, ſed finem tam exercitæ militiæ, neque inopem requiem, orabant. fuére etiam qui legatam à diuo Auguſto pecuniam repoſcerent, fauſtis in Germanicum ominibus: &, ſi vellet imperium, promptos oſtentauere. Tum vero quaſi ſcelere contaminaretur, præceps tribunali deſiluit. oppoſuerunt abeunti arma, minitantes, ni regrederetur. At ille moriturum potius quam fidem exueret clamitans, ferrum à latere diripuit, elatumque deferebat in pectus, ni proximi prehenſam dextram vi attinuiſſent. extrema & conglobata inter ſe pars concionis, ac vix credibile dictu, quidam ſinguli propius incedentes, feriret, hortabantur: & miles, nomine Caluſidius, ſtrictum obtulit gladium, addito, Acutiorem eſſe. Sæuum id malique moris etiam furentibus viſum: ac ſpatium fuit, quo Cæſar ab amicis in tabernaculum raperetur. conſultatum ibi de remedio. etenim nuntiabatur parari legatos, qui ſuperiorem exercitum ad cauſſam eandem traherent: deſtinatum excidio Vbiorum opidum: imbutaſque præda manus, in direptionem Galliarum erupturas. Augebat metum gnarus Romanæ ſeditionis, &, ſi omitteretur ripa, inuaſurus hoſtis. at ſi auxilia & ſocij aduerſum abſcedentis legiones armarentur, ciuile bellum ſuſcipi. periculoſa ſeueritas, flagitioſa largitio. ſeu nihil militi, ſeu omnia conce-

derentur, in ancipiti Rep. Igitur volutatis inter ſe rationibus placitum, vt epiſtolæ nomine principis ſcriberentur, miſſionem dari vicena ſtipendia meritis, exauctorari qui ſenadena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis. legata quæ petiuerant, exſolui duplicarique. Senſit miles in tempus conficta, ſtatimque flagitauit. miſſio per tribunos maturatur, largitio differebatur. in hiberna *t* cuiuſquam non abſceſſere quintani *u* vndeuigeſimanique, donec iiſdem in æſtiuis contracta ex viatico amicorum ipſiuſque Cæſaris pecunia perſolueretur. Primam ac viceſimam legiones Cæcina legatus in ciuitatem Vbiorum reduxit, turpi agmine, cum fiſci de imperatore rapti inter ſigna interque aquilas veherentur. Germanicus ſuperiorem ad exercitum profectus, ſecundam & tertiamdecumam & ſextamdecumam legiones nihil *x* contatus ſacramento adigit. Quartadecumani paulum dubitauerant. pecunia & miſſio, quamuis non flagitantibus oblata eſt. At in Chaucis cœptauere ſeditionem, præſidium agitantes vexillarij diſcordium legionum, & præſenti duorum militum ſupplicio paulum repreſſi ſunt. Iuſſerat id Mennius caſtrorum præfectus, bono magis exemplo, quam conceſſo iure. deinde intumeſcente motu profugus repertuſque, poſtquam intutæ latebræ, præſidium ab audacia mutuatur: Non præfectum ab iis, ſed Germanicum ducem, ſed Tiberium imperatorem violari. ſimul exterritis qui obſtiterant, raptum vexillum ad ripam vertit, & ſi quis agmine deceſſiſſet pro deſertore fore, clamitans, reduxit in hiberna turbidos, & nihil auſos. Interea legati ab ſenatu egreſſi, iam apud aram Vbiorum Germanicum adeunt. Duæ ibi legiones pri-

ma

ma atque viceſima, veteranique nuper miſſi ſub vexillo hiemabant. Pauidos & conſcientia vecordes intrat metus, veniſſe patrum iuſſu, qui irrita facerent, quæ per ſeditionem expreſſerant. vtque mos vulgo, quamuis falſis reum ſubdere, Munatium Plancum conſulatu functum, principem legationis, auctorem ſenatuſconſulti incuſant: & nocte concubia vexillum in domo Germanici ſitum flagitare occipiunt: concurſuque ad ianuam facto, moliuntur fores: extractum cubili Cæſarem, tradere vexillum intento mortis metu ſubigunt. mox vagi per vias, obuios habuere legatos, audita conſternatione ad Germanicum tendentes. ingerunt contumelias, cædem parant: Planco maxime, quem dignitas fuga impediuerat. neque aliud periclitanti ſubſidium, quam caſtra primæ legionis. illic ſigna & aquilam amplexus, religione ſeſe tutabatur: ac ni aquilifer Calpurnius vim extremam arcuiſſet, rarum etiam inter hoſtes, legatus populi Romani, Romanis in caſtris, ſanguine ſuo altaria deûm commaculauiſſet. Luce demum, poſtquam dux, & miles, & facta noſcebantur, ingreſſus caſtra Germanicus. perduci ad ſe Plancum imperat, recipitque in tribunal. Tum fatalem increpans rabiem, neque militum, ſed deûm ira reſurgere, cur venerint legati aperit: ius legationis, atque ipſius Planci grauem & immeritum caſum, ſimul quantum dedecoris adierit legio, facunde miſeratur. attonitaque magis quam quieta concione, legatos præſidio auxilarium equitum dimittit. Eo in *y* metu arguêre Germanicum omnes, quod non ad ſuperiorem exercitum pergeret, vbi obſequia, & contra rebellis auxilium. Satis ſuperque miſſione & pecunia, & mollibus conſultis peccatum: vel ſi vilis ipſi ſalus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cur filium paruulum, cur grauidam coniugem inter furentes, & omnis humani iuris violatores haberet? illos ſaltem auo, & Reip. redderet. Diu cunctatus, ζ aſpernantem vxorem, cum ſe diuo Auguſto ortam, neque degenerem ad pericula teſtaretur, poſtremo vterum eius, & communem filium multo cum fletu complexus, vt abiret perpulit. Incedebat muliebre & miſerabile agmen, profuga ducis vxor paruulum ſinu filium gerens, lamentantes circum amicorum coniuges, quæ ſimul trahebantur: nec minus triſtes *a* qui manebant. Non florentis Cæſaris, neque ſuis in caſtris, ſed velut in vrbe victa facies gemituſque ac planctus, etiam militum aures oraque aduertêre. Progrediuntur contuberniis. quis ille flebilis ſonus? quod tam triſte? feminas inluſtres, non centurionem ad tutelam, non militem, nihil imperatoriæ vxoris, aut comitatus ſoliti, pergere ad Treueros, & externæ fidei. Pudor inde & miſeratio, & patris Agrippæ, Auguſti aui memoria, ſocer Druſus: ipſa inſigni fecunditate, præclara pudicitia. iam infans in caſtris genitus, in contubernio legionum eductus, quem militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda vulgi ſtudia eo tegmine pedum induebatur. Sed nihil æque flexit, quam inuidia in Treueros. orant, obſiſtunt, rediret, maneret: pars Agrippinæ occurſantes, plurimi ad Germanicum regreſſi. iſque vt erat recens dolore & ira, apud circumfuſos ita cœpit. *Non mihi vxor, aut filius, patre & Rep. cariores ſunt: ſed illum quidem ſua maieſtas, imperium Romanum ceteri exercitus defendent. coniugem, & liberos meos, quos pro gloria veſtra libens ad exitium offerrem, nunc procul à furentibus ſummoueo: vt quidquid iſtuc ſceleris imminet, meo tantum ſanguine pietur: neue occi-*

ſus

ſus Auguſti pronepos, interfecta Tiberij nurus, nocentiores vos faciat. quid enim per hos dies inauſum, intemeratumue vobis? Quod nomen huic cœtui dabo? militeſne appellem? qui filium imperatoris veſtri, vallo & armis circum ſediſtis. An ciues? quibus tam proiecta ſenatus auctoritas. hoſtium quoque ius, & ſacra legationis, & fas gentium rupiſtis. Diuus Iulius ſeditionem exercitus verbo vno compeſcuit. Quirites vocando, qui ſacramentum eius detractabant. Diuus Auguſtus vultu & aſpectu, Actiacas legiones exterruit. nos vt nondum eoſdem, ita ex illis ortos, ſi Hiſpaniæ Syriaue miles aſpernaretur, tamen mirum & indignum erat: primane, & viceſima legiones, illa ſignis à Tiberio acceptis, tu tot prœliorum ſocia, tot præmiis aucta, egregiam duci veſtro gratiam refertis? hunc ego nuntium patri, læta omnia aliis è prouinciis audienti, feram? ipſius tirones, ipſius veteranos, non miſſione, non pecunia ſatiatos? hic tantum interfici centuriones, eiici tribunos, includi legatos? infecta ſanguine caſtra, flumina? meque precariam animam inter infenſos trahere? Cur enim primo concionis die, ferrum illud quod pectori meo infigere parabam, detraxiſtis? O improuidi amici! melius & amantius ille, qui gladium offerebat. cecidiſſem certe nondum tot flagitiorum exercitui meo conſcius. legiſſetis ducem, qui meam quidem mortem impunitam ſineret, Vari tamen & trium legionum vlciſceretur. Neque enim dij ſinant, vt Belgarum, quanquam offerentium, decus iſtud & claritudo ſit, ſubueniſſe Romano nomini, compreſſiſſe Germaniæ populos. Tua diue Auguſte cælo recepta mens, tua pater Druſe imago, tui memoria, iiſdem iſtis cum militibus, quos iam pudor & gloria intrat, eluant hanc maculam, iraſque ciuiles in exitium hoſtibus vertant. Vos quoque quorum alia nunc ora, alia pectora contueor, ſi legatos ſenatui, obſequium imperatori, ſi mihi coniugem ac filium red-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ditis, diſcedite à contactu ac diuidite turbidos. id ſtabile ad pœnitentiam, id fid i vinculum erit. Supplices ad hæc, & vera exprobari fatentes, orabant, puniret noxios, ignoſceret lapſis, & duceret in hoſtem: reuocaretur coniunx, rediret legionum alumnus, neue obſes Gallis traderetur. Reditum Agrippinæ excuſauit ob imminentem partum, & hiemem. venturum filium. cetera ipſi exequerentur. Diſcurrunt mutati, & ſeditioſiſsimum quemque vinctos trahunt ad legatum legionis primæ, C. Cetronium: qui iudicium & pœnas de ſingulis, in hunc modum exercuit. Stabant pro concione legiones, diſtrictis gladiis. reus in ſuggeſtu per tribunum oſtendebatur. ſi nocentem adclamauerant, præceps datus trucidabatur. & gaudebat cædibus miles, tanquam ſemet abſolueret. nec Cæſar arcebat, quando nullo ipſius iuſſu, penes eoſdem ſæuitia facti & inuidia erat. ſecuti exemplum veterani, haut multo poſt in Rætiam mittuntur, ſpecie defendendæ prouinciæ ob imminentis Sueuos: ceterum vt auellerentur caſtris, trucibus adhuc non minus aſperitate remedij, quam ſceleris memoria. Centurionatum inde *b* egit. citatus ab imperatore, nomen, ordinem, patriam, numerum ſtipendiorum, quæ ſtrenue in prœliis feciſſet, & cui erant donaria militaria, edebat. ſi tribuni, ſi legio, induſtriam innocentiamque adprobauerant, retinebat ordines: vbi auaritiam, aut crudelitatem conſenſu obiectauiſſent, ſoluebatur militia. Sic compoſitis præſentibus, haut minor moles ſupererat, ob ferociam quintæ, & vndeuiceſimæ legionum, ſexageſimum apud lapidem, (loco Vetera nomen eſt) hibernantium. nam primi ſeditionem cœptauerant, atrociſſimum quodque facinus horum manibus patratum. nec pœna

commi-

commilitonum exterriti, nec pœnitentia conuer-
ſi, iras retinebant. Igitur Cæſar arma, claſſem,
ſocios demittere Rheno, parat: ſi imperium de-
trectetur, bello certaturus. At Romæ nondum
cognito, qui fuiſſet exitus in Illyrico, & legionum
Germanicarum motu audito; trepida ciuitas in-
cuſare Tiberium, quod dum patres, & plebem,
inualida & inermia, contatione ficta ludificetur,
diſſideat interim miles, neque duorum adoleſcen-
tium nondum adulta auctoritate comprimi queat.
ire ipſam, & opponere maieſtatem imperatoriam
debuiſſe; ceſſuris, vbi principem longa experien-
tia, eundemque ſeueritatis & munificentiæ ſum-
mum vidiſſent. An Auguſtum feſſa ætate, toties
in Germanias commeare potuiſſe; Tiberium vi-
gentem annis, ſedere in ſenatu verba patrum ca-
uillantem ſatis proſpectum vrbanæ ſeruituti: mi-
litaribus animis adhibenda fomenta, vt ferre pa-
cem velint. *c* Immotum aduerſus eos ſermones,
fixumque Tiberio fuit, non omittere caput re-
rum, neque ſe remque publicam in caſum dare.
Multa quippe & diuerſa angebant: validior per
Germaniam exercitus; propior apud Pannoniam:
ille Galliarum opibus ſubnixus, hic Italiæ immi-
nens. quos igitur anteferret? ac ne poſtpoſiti,
contumelia incenderentur. At per filios pariter
adiri, maieſtate ſalua, cui maior è longinquo re-
uerentia. ſimul adoleſcentibus excuſatum, quæ-
dam ad patrem reiicere: reſiſtentiſque Germani-
co, aut Druſo, poſſe à ſe mitigari vel infringi: quod
aliud ſubſidium ſi imperatorem ſpreuiſſent? Ce-
terum vt iam iamque iturus lêgit comites, conqui-
ſiuit impedimenta, adornauit naues. mox hie-
mem, aut negotia varie cauſſatus, primo pruden-
tes, dein vulgum, diutiſſime prouincias fefellit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

At Germanicus quanquam contracto exercitu, & parata in defectores vltione, dandum adhuc ſpatium ratus, ſi recenti exemplo ſibi ipſi conſulerent, præmittit litteras ad Cæcinam, venire ſe valida manu, ac ni ſupplicium in malos præſumant, vſurum promiſcua cæde. Eas Cæcina aquiliferis ſigniferiſque, &, quod maxime caſtrorum ſincerum erat, occulte recitat: vtque cunctos infamiæ, ſeipſos morti eximant hortatur. nam in pace cauſſas & merita ſpectari; vbi bellum ingruat, innocentes ac noxios iuxta cadere. Illi, tentatis quos idoneos rebantur, poſtquam maiorem legionum partem in officio vident, de ſententia legati, ſtatuunt tempus, quo fœdiſſimum quemque & ſeditioni promtum ferro inuadant. Tunc ſigno inter ſe dato, irrumpunt contubernia, trucidant ignaros: nullo, niſi conſciis, noſcente quod cædis initium, quis finis. Diuerſa omnium, quæ vnquam accidêre, ciuilium armorum facies. non prælio, non aduerſis è caſtris, ſed iiſdem è cubilibus, quos ſimul veſcentis dies, ſimul quietos nox habuerat, diſcedunt in partes, ingerunt tela. clamor, vulnera, ſanguis palam: cauſſa in occulto. cetera fors regit: & quidam bonorum cæſi. poſtquam, intellecto in quos ſæuiretur, peſſimi quoque arma rapuerant. neque legatus, aut tribunus moderator adfuit: permiſſa vulgo licentia atque vltio & ſatietas. Mox ingreſſus caſtra Germanicus, non medicinam illud plurimis cum lacrymis, ſed cladem adpellans, cremari corpora iubet. Truces etiam tum animos cupido inuolat eundi in hoſtem, piaculum furoris. nec aliter poſſe placari commilitonum manes. quam ſi pectoribus impiis honeſta vulnera accepiſſent. Sequitur ardorem militum Cæſar, iunctoque ponte tramittit duodecim

cim millia è legionibus *d* ſex, & viginti ſocias cohortes, octo equitum alas, quarum ea ſeditione intemerata modeſtia fuit. Læti neque procul Germani agitabant, dum iuſtitio ob amiſſum Auguſtum, poſt diſcordiis attinemur. At Romanus agmine propero ſiluam Cæſiam limitemque à Tiberio cœptum *e* ſcindit. caſtra in limite locat, frontem ac tergum vallo; latera, concædibus *f* munitus. Inde ſaltus obſcuros permeat, conſultatque ex duobus itineribus, breue & ſolitum ſequatur: an impeditius & intentatum, eoque hoſtibus incautum. Delecta longiore via, cetera adcelerantur. etenim attulerant exploratores feſtam eam Germanis noctem, ac ſolennibus epulis ludicram. Cæcina cum expeditis cohortibus præire, & obſtantia ſiluarum amoliri iubetur: legiones modico interuallo ſequuntur. Iuuit nox ſideribus inluſtris. ventumque ad vicos Marſorum, & circumdatæ ſtationes, ſtratis etiam tum per cubilia, propterque menſas, nullo metu, non antepoſitis vigiliis. adeo cuncta incuria diſiecta erant, neque belli timor: ac ne pax quidem niſi languida, & ſoluta inter temulentos. Cæſar auidas legiones, quo latior populatio foret, quatuor in cuneos diſpertit. quinquaginta millium ſpatium, ferro flammiſque peruaſtat. non ſexus, non ætas miſerationem attulit. profana ſimul & ſacra, & celeberrimum illis gentibus templum, quod Tanfanæ vocabant, ſolo æquantur. ſine vulnere milites, qui ſemiſomnos, inermos, aut palantis ceciderant. Exciuit ea cædes Bructeros, Tubantes, Vſipetes: ſaltuſque per quos exercitui regreſſus, inſedêre. quod gnarum duci: inceſſitque itineri & prœlio. pars equitum, & auxiliariæ cohortes ducebant: mox prima legio. & mediis impedimentis, ſiniſtrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſtrum latus g vndeuiceſimani, dextrum quintani clauſere. viceſima legio terga firmauit, poſt ceteri ſociorum. Sed hoſtes, donec agmen per ſaltus porrigeretur, immoti; dein latera, & frontem modice adſultantes, tota vi nouiſſimos incurrêre. turbabanturque denſis Germanorum cateruis leues cohortes, cum Cæſar aduectus ad viceſimanos voce magna, hoc illud tempus oblitterandæ ſeditionis clamitabat, pergerent, properarent culpam in decus vertere. Exarſere animis, vnoque impetu perruptum hoſtem, redigunt in aperta, cæduntque. ſimul primi agminis copiæ euaſere ſiluas, caſtraque communiuere. Quietum inde iter. fidensque recentibus, ac priorum oblitus miles, in hibernis locatur. Nunciata ea, Tiberium lætitia curaque adfecere. gaudebat oppreſſam ſeditionem: ſed quod largiendis pecuniis, & miſſione feſtinata fauorem militum quæſiuiſſet, bellica quoque Germanici gloria angebatur. Rettulit tamen ad ſenatum de rebus geſtis, multaque de virtute eius memorauit: magis in ſpeciem verbis adornata, quam vt penitus ſentire crederetur. Paucioribus Druſum, & finem Illyrici motus laudauit; ſed intentior, & fida oratione. cunctaque quæ Germanicus indulſerat, ſeruauit, etiam apud Pannonicos exercitus. Eodem anno, Iulia ſupremum diem obiit, ob impudicitiam olim à patre Auguſto Pandateria inſula, mox opido Rheginorum, qui Siculum fretum accolunt, clauſa. Fuerat in matrimonio Tiberij, florentibus Caio & Lucio Cæſaribus, ſpreueratque vt imparem: nec alia tam intima Tiberio cauſſa, cur Rhodum abſcederet. imperium adeptus, extorrem, infamem, & poſt interfectum Poſtumum Agrippam, omnis ſpei egenam, inopia ac tabe longa peremit, obſcuram fore necem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

re necem longinquitate exſilij ratus. Par cauſſa ſæuitiæ in Sempronium Gracchum, qui familia nobili, ſollers ingenio, & praue facundus, eamdem Iuliam in matrimonio M. Agrippæ temerauerat. nec is libidini finis. traditam Tiberio, peruicax adulter contumacia & odiis in maritum accendebat. litteræque quas Iulia patri Auguſto cum inſectatione Tiberij ſcripſit, à Graccho compoſitæ credebantur. Igitur amotus Cercinam, Africi maris inſulam, quatuordecim annis exſilium tolerauit. Tunc milites ad cædem miſſi, inuenere in prominenti litoris nihil lætum opperientem. quorum aduentu breue tempus petiuit, vt ſuprema mandata vxori Alliariæ per litteras daret: ceruicemque percuſſoribus obtulit. conſtantia mortis, haut indignus Sempronio nomine; vita, degenerauerat. quidam non Roma eos milites, ſed ab L. Aſprenate proconſule Africæ miſſos tradidere, auctore Tiberio, qui famam cædis poſſe in Aſprenatem verti, fruſtra ſperauerat. Idem annus nouas cærimonias accepit, addito ſodalium Auguſtalium ſacerdotio, vt quondam T. Tatius retinendis Sabinorum ſacris, ſodales Titios inſtituerat. ſorte ducti è primoribus ciuitatis vnus & viginti, Tiberius, Druſuſque & Claudius, & Germanicus adiiciuntur. Ludos Auguſtales tunc primum *h* cœptos turbauit diſcordia, ex certamine hiſtrionum. Indulſerat ei ludicro Auguſtus, dum Mæcenati obtemperat effuſo in amorem Bathylli. neque ipſe abhorrebat talibus ſtudiis, & ciuile rebatur miſceri voluptatibus vulgi. alia Tiberio morum via. ſed populum per tot annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora vertere. Druſo Cæſare, C. Norbano Coss. decernitur Germanico triumphus manente bello; quod quanquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

in æſtatem ſumma ope parabat, initio veris & repentino in Chattos excurſu, præcepit. nam ſpes inceſſerat diſſidere hoſtem in Arminium ac Segeſtem, inſignem vtrumque perfidia in nos, aut fide. Arminius, turbator Germaniæ: Segeſtes, parari rebellionem ſæpe alias, & ſupremo conuiuio poſt quod in arma itum, aperuit: ſuaſitque Varo, vt ſe, & Arminium, & ceteros proceres vinciret: nihil auſuram plebem principibus amotis, atque ipſi tempus fore quo crimina & innoxios diſcerneret. ſed Varus fato, & vi Arminij cecidit. Segeſtes quamquam conſenſu gentis in bellum tractus, diſcors manebat, auctis priuatim odiis, quod Arminius filiam eius alij pactam rapuerat. gener inuiſus, inimici ſoceri, quæque apud concordes vincula caritatis, incitamenta irarum apud infenſos erant. Igitur Germanicus quatuor legiones, quinque auxiliarium millia, & tumultuarias cateruas Germanorum cis Rhenum colentium Cæcinæ tradit: totidem legiones, duplicem ſociorum numerum ipſe ducit: poſitoque caſtello ſuper veſtigia paterni præſidij in monte Tauno, expeditum exercitum in Chattos rapit, L. Apronio ad munitiones viarum, & fluminum relicto. nam, rarum illi cælo, ſiccitate, & amnibus modicis inoffenſum iter properauerat: imbreſque & fluminum auctus regredienti metuebantur, ſed Chattis adeo improuiſus aduenit, vt quod imbecillum ætate ac ſexu, ſtatim captum, aut trucidatum ſit: iuuentus flumen Adranam nando tramiſerit: Romanoſque pontem cœptantis arcebant. dein tormentis ſagittiſque pulſi, tentatis fruſtra conditionibus pacis, cum quidam ad Germanicum perfugiſſent, reliqui omiſſis pagis viciſque in ſiluas diſperguntur. Cæſar incenſo Mattio (id genti caput) aperta popu-

ta populatus, vertit ad Rhenum: non auſo hoſte terga abeuntium laceſſere, quod illi moris, quoties aſtu magis, quam per formidinem ceſſit. Fuerat animus Cheruſcis iuuare Chattos ſed exterruit Cæcina huc illuc ferens arma. & Marſos congredi auſos, proſpero prœlio cohibuit. Neque multo poſt legati à Segeſte venerunt, auxilium orantes aduerſus vim popularium, à quîs circumſidebatur; validiore apud eos Arminio, quando bellum ſuadebat. Nam barbaris, quanto quis audacia promptus, tanto magis fidus, i rebus commotis potior habetur. Addiderat Segeſtes legatis filium, nomine Segimundum. ſed iuuenis conſcientia contabatur. quippe anno quo Germaniæ deſciuere, ſacerdos apud Aram Vbiorum creatus ruperat vittas, profugus ad rebelles. Adductus tamen in ſpem clementiæ Romanæ, pertulit patris mandata, benigneque exceptus, cum præſidio Gallicam in ripam miſſus eſt. Germanico pretium fuit, conuertere agmen: pugnatumque in obſidentis, & ereptus Segeſtes magna cum propinquorum & clientium manu. Inerant feminæ nobiles, inter quas vxor Arminij, eademque filia Segeſtis, mariti magis quam parentis animo, neque victa in lacrymas, neque voce ſupplex, compreſſis intra ſinum manibus grauidum vterum intuens. Ferebantur & ſpolia Varianæ cladis, pleriſque eorum qui tum in deditionem veniebant prædæ data. Simul Segeſtes ipſe ingens viſu, & memoria bonæ ſocietatis impauidus. verba eius in hunc modum fuere. *Non hic mihi primus erga populum Rom. fidei & conſtantiæ dies. ex quo à diuo Auguſto ciuitate donatus ſum, amicos inimicoſque ex veſtris vtilitatibus dilegi: neque odio patriæ, (quippe proditores, etiam iis quos anteponunt, inuiſi ſunt) verum quia Romanis*

Ger-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Germaniſq; idem conducere: & pacem, quam bellum probabam. ergo raptorem filiæ meæ, violatorem fœderis veſtri Arminium, apud Varum, qui tum exercitui præſidebat, reum feci. dilatus ſegnitia ducis, quia parum præſidij in legibus erat, vt me & Arminium, & conſcios vinciret, flagitaui. teſtis illa nox, mihi vtinam potius nouiſſima! quæ ſecuta ſunt defleri magis, quam defendi poſſunt. ceterum & inieci catenas Arminio, & à factione eius iniectas perpeſſus ſum. Atque vbi primum tui copia; vetera nouis, & quieta turbidis ante habeo; neque ob præmium, ſed vt me perfidia exſoluam: ſimul genti Germanorum idoneus conciliator, ſi pœnitentiam quam perniciem maluerit. Pro iuuenta & errore filij veniam precor. filiam neceſſitate huc adductam. fateor: tuum erit conſultare, vtrum præualeat, quod ex Arminio concepit, an quod ex me genita eſt. Cæſar, clementi reſponſo, liberis propinquiſque eius incolumitatem, ipſi ſedem k vetere in prouincia pollicetur. Exercitum reduxit, nomenque Imperatoris auctore Tiberio accepit. Arminij vxor, virilis ſexus ſtirpem edidit: educatus Rauennæ puer, quo mox ludibrio conflictatus ſit, in tempore memorabo. Fama dediti benigneque excepti Segeſtis vulgata, vt quibuſque bellum inuitis aut cupientibus erat, ſpe vel dolore accipitur. Arminium, ſuper inſitam violentiam, rapta vxor, ſubiectus ſeruitio vxoris vterus, vecordem agebant: volitabatque per Cheruſcos, arma in Segeſtem, arma in Cæſarem poſcens. Neque probris temperabat. *Egregium patrem, magnum imperatorem, fortem exercitum, quorum tot manus vnam mulierculam auexerint. Sibi tres legiones, totidem legatos procubuiſſe. Non enim ſe proditione, neq; aduerſus feminas grauidas, ſed palam aduerſus armatos bellum tractare. cerni adhuc Germanorum in lucis ſigna Romana, quæ diis patriis ſuſpenderit. coleret Segeſtes victam ripam; redderet*

ret filio ſacerdotium: hominem Germanos nunquam ſatis
l excuſaturos: quod inter Albim & Rhenum virgas, &
ſecures, & togam viderint. aliis gentibus, ignorantia im-
perij Romani, inexperta eſſe ſupplicia. neſcia tributa: quæ
quando exuerint, inrituſque diſceſſerit ille inter numina
dicatus Auguſtus, ille dilectus Tiberius; ne imperitum a-
doleſcentulum, ne ſeditioſum exercitum paueſcerent. Si
patriam, parentes, antiqua mallent, quam dominos, &
colonias nouas; Arminium potius gloriæ ac libertatis,
quam Segeſtem flagitioſæ ſeruitutis ducem ſequerentur.
Conciti per hæc, non modo Cheruſci, ſed conter-
minæ gentes: tractuſq; in partis Inguiomerus Ar-
minij patruus, veteri apud Romanos auctoritate.
vnde maior Cæſari metus. & ne bellum mole vna
ingrueret, Cæcinam cum quadraginta cohortibus
Romanis, diſtrahendo hoſti, per Bructeros ad flu-
men Amiſiam mittit. Equitem Pedo præfectus, fi-
nibus Friſiorum ducit. ipſe impoſitas nauibus qua
tuor legiones per lacus vexit: ſimulque pedes, e-
ques, claſſis, apud prædictum amnem conuenere.
Chauci cum auxilia pollicerentur, in commilitiũ
adſciti ſunt. Bructeros ſua vrenteis, expedita cum
manu L. Stertinius, miſſu Germanici fudit; interq;
cædem & prædam, reperit vndeuiceſimæ legionis
aquilam, cum Varo amiſſam. Ductum inde agmen
ad vltimos Bructerorum: quantumq; Amiſiam &
Luppiam amnes inter, vaſtatum: haut procul Teu-
toburgienſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari legionum-
que inſepultæ dicebantur. Igitur cupido Cæſarem
inuadit ſoluendi ſuprema militibus, ducique; per-
moto ad miſerationem omni qui aderat exercitu,
ob propinquos, amicos, denique ob caſus bello-
rum & ſortem hominum. præmiſſo Cæcina, vt
occulta ſaltuum ſcrutaretur, ponteſque & aggeres
humido paludum & fallacibus campis imponeret.

D inte-

incedunt mæſtos locos, viſuque ac memoria de-
formes. Prima Vari caſtra, lato ambitu, & dimen-
ſis principiis, trium legionum manus oſtenta-
bant: dein ſemiruto vallo, humili foſſa, acciſæ iam
reliquiæ conſediſſe intelligebantur. Medio cam-
pi albentia oſſa, vt fugerant, vt reſtiterant, diſiecta
vel aggerata. adiacebant fragmina telorum, equo-
rumque artus, ſimul truncis arborum antefixa o-
ra. lucis propinquis barbaræ aræ, apud quas tri-
bunos, ac primorum ordinum centuriones ma-
ctauerant. & cladis eius ſuperſtites pugnam au-
vincula elapſi, referebant, hic cecidiſſe legatos,
illic raptas aquilas; primum vbi vulnus Varo a-
dactum; vbi infelici dextra, & ſuo ictu mortem in-
uenerit: quo tribunali concionatus Arminius,
quot patibula captiuis, quæ ſcrobes: vtque ſigni-
& aquilis per ſuperbiam inluſerit. Igitur Roma-
nus qui aderat exercitus, ſextum poſt cladis an-
num, trium legionum oſſa, nullo noſcente, alie-
nas reliquias an ſuorum humo tegeret, omnes v-
coniunctos, vt conſanguineos, aucta in hoſtem
ira, mæſti ſimul & infenſi condebant. Primum ex-
truendo tumulo ceſpitem Cæſar poſuit, gratiſſi-
mo munere in defunctos, & præſentibus dolori-
ſocius. Quod Tiberio haut probatum. ſeu cuncta
Germanici in deterius trahenti; ſiue exercitum
imagine cæſorum inſepultorumque, tardatum a-
prœlia, & formidoloſiorem hoſtium credebat. ne-
que imperatorem auguratu & vetuſtiſſimis cæri-
moniis præditum, attrectare feralia debuiſſe. Se-
Germanicus cedentem in auia Arminium ſecu-
tus, vbi primum copia fuit, in euehi equites, cam-
pumque quem hoſtis inſederat, eripi iubet. Ar-
minius colligi ſuos, & propinquare ſiluis mon-
tos, vertit repente: mox ſignum prorumpendi de-
d-

ditiis, quos per ſaltus occultauerat. Tunc noua
acie turbatus eques, miſſæque ſubſidiariæ cohor-
tes, & fugientium agmine impulſæ, auxerant con-
ſternationem: trudebanturque in paludem gna-
ram vincentibus, iniquam neſciis, ni Cæſar pro-
ductas legiones inſtruxiſſet. inde hoſtibus terror,
fiducia militi: & manibus æquis abſceſſum. Mox
reducto ad Amiſiam exercitu, legiones claſſe vt
aduexerat, reportat. Pars equitum, litore Ocea-
ni, petere Rhenum iuſſa. Cæcina qui ſuum mili-
tem ducebat, monitus, quanquam notis itineri-
bus regrederetur, Pontes longos quam maturri-
ne ſuperare. Anguſtus is trames, vaſtas inter pa-
ludes, & quondam à L. Domitio aggeratus: cetera
imoſa, tenacia graui cœno, aut riuis incerta erant:
ircum ſiluæ paulatim adclines. quas tum Armi-
nius impleuit, compendiis viarum, & cito agmine,
nuſtum ſarcinis armiſque militem cum anteue-
iſſet. Cæcinæ dubitanti quo nam modo ruptos
etuſtate pontes reponeret, ſimulque propulſaret
oſtem, caſtra metari in loco placuit; vt opus, & a-
lj prœlium inciperent. Barbari perfringere ſtatio-
es, ſeque inferre munitoribus niſi, laceſſunt, cir-
um grediuntur, occurſant. miſcetur operantium
ellantiumque clamor, & cuncta pariter Roma-
s aduerſa. locus vligine profunda, idem ad gra-
um inſtabilis, procedentibus lubricus, corpora
auia loricis, neque librare pila inter vndas po-
rant. Contra Cheruſcis ſueta apud paludes prœ-
, procera membra, haſtæ ingentes ad vulnera
cienda, quamuis procul. nox demum inclinantis
m legiones aduerſæ pugnæ exemit. Germani ob
oſpera indefeſſi, ne tum quidem ſumta quiete,
antum aquarum circum ſurgentibus iugis ori-
, vertere in ſubiecta. merſaque humo, & obru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

to quod effectum operis, duplicatus militi labor. Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina parendi, aut imperitandi habebat: ſecundarum ambiguarumq; rerum ſciens, eoque interritus. Igitur futura voluens, non aliud repperit, quam vt hoſtem ſiluis coërceret, donec ſaucij, quamtumq; grauioris agminis, anteirent. nam medio montium & paludum, porrigebatur planities, quæ tenuem aciem pateretur. Deliguntur legiones, quinta dextro lateri, *n* vndeuigeſima in læuum, primani ducendum ad agmen, viceſimanus aduerſum ſecuturos. Nox per diuerſa inquies, cum barbari feſtis epulis, læto cantu, aut truci ſonore ſubiecta vallium ac reſultantis ſaltus complerent: apud Romanos inualidi ignes, interruptæ voces, atq; ipſi paſſim adiacerent vallo, oberrarent tentoriis, inſomnes magis quam peruigiles. ducemq; terruit dira quies. nam Quinctilium Varum ſanguine oblitum, & paludibus emerſum, cernere & audire viſus eſt, velut vocantem, non tamen obſecutus, & manum intendentis reppuliſſe. Cœpta luce, miſſæ in latera legiones, metu, an contumacia, locum deſeruere: capto *o* propere campo, humentia vltra. Neq; tamen Arminius, quanquam libero incurſu, ſtatim prorupit: ſed vt hæſere cœno foſſiſq; impedimenta, turbati circum milites, incertus ſignorum ordo, vtq; tali in tempore ſibi quiſque properus, & lentæ aduerſum imperia aures, irrumpere Germanos iubet, clamitans, En Varus, & eodem iterum fato victæ legiones. Simul hæc: & cum dilectis ſcindit agmen, equiſq; maxime vulnera ingerit. illi ſanguine ſuo, & lubrico paludũ lapſantes, excuſſis rectoribus diſiicere obuios, proterere iacentes. plurimus circa aquilas labor, quæ neque aduerſum ferri ingruentia tela, neque figi limoſa humo poterant.
Cæcina

Cæcina dum ſuſtentat aciem, ſuffoſſo equo delapſus circumueniebatur, ni prima legio ſeſe oppoſuiſſet. iuuit hoſtium auiditas, omiſſa cæde, prædam ſectantiũ: eniſæq; legiones, veſperaſcente die, in aperta & ſolida. neq; is miſeriarum finis. ſtruendum vallum, petendus agger. amiſſa magna ex parte, per quæ egeritur humus, aut exciditur ceſpes. non tentoria manipulis, non ſomenta ſauciis. infectos cœno aut cruore cibos diuidentes, funeſtas tenebras, & tot hominum millibus vnum iam reliquum diem lamentabantur. Forte equus abruptis vinculis vagus, & clamore territus, quoſdam occurrentium obturbauit. tanta inde conſternatio inrupiſſe Germanos credentium, vt cuncti ruerent ad portas; quarum Decumana maxime petebatur, auerſa hoſti, & fugientibus tutior. Cæcina, comperto vanam eſſe formidinem, cum tamen neque auctoritate, neque precibus, ne manu quidem obſiſtere, aut retinere militem quiret, proiectus in limine portæ, miſeratione demum, quia per corpus egati eundum erat, clauſit viam. ſimul tribuni & centuriones falſum pauorem docuerunt. Tunc contractos in principia, iuſſoſque dicta cum ſilentio accipere, temporis, ac neceſſitatis monet. *Vnam n armis ſalutem, ſed ea conſilio temperanda: manendumue intra vallum, donec expugnandi hoſtes ſpe, propius ſuccederent: mox vndique erumpendum. illa eruptione ad Rhenum perueniri. quodſi fugerent, pluris ſiluas, rofundas magis paludes, ſæuitiam hoſtium ſupereſſe. t victoribus decus, gloriam, quæ domi cara, quæ in aſtris honeſta memorat.* reticuit de aduerſis. Equos dehinc, orſus à p ſuis, legatorum tribunorumque nulla ambitione, fortiſſimo cuique bellatori tradit: vt hi, mox pedes, in hoſtem inuaderent. Haut minus inquies Germanus, ſpe, cupidine,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& diuerſis ducum ſententiis agebat: Arminio, ſinerent egredi, egreſſoſque rurſum per humida & impedita circumuenirent, ſuadente: atrociora Inguiomero, & læta barbaris, vt vallum armis ambirent. promtam expugnationem, plures captiuos, incorruptam prædam fore. Igitur orta die, proruunt foſſas, iniiciunt crates, ſumma valli prenſant, raro ſuper milite, & quaſi ob metum defixo. Poſtquam hæſere munimentis, datur cohortibus ſignum, cornuaque ac tubæ concinuere. exin clamore & impetu tergis Germanorum circumfunduntur, exprobrantes, non hic ſiluas, nec paludes, ſed æquis locis æquos deos. Hoſti facile excidium: & paucos & ſemermos cogitanti, ſonus tubarum, fulgor armorum, quanto inopina, tanto maiora offunduntur. cadebantque, vt rebus ſecundis auidi, ita aduerſis incauti. Arminius integer, Inguiomerus poſt graue vulnus, pugnam deſeruere. vulgus trucidatum eſt, donec ira & dies permanſit. nocte demum reuerſæ legiones, quamuis plus vulnerum, eadem ciborum egeſtas fatigaret, vim, ſanitatem, copias, cuncta in victoria habuere. Peruaſerat interim circumuenti exercitus fama, & infeſto Germanorum agmine Gallias peti. ac ni Agrippina impoſitum Rheno pontem ſolui prohibuiſſet, erant qui id flagitium formidine auderent. ſed femina ingens animi, munia ducis per eos dies induit, militibuſque vt quis inops, aut ſaucius, veſtem & fomenta dilargita eſt. Tradit C. Plinius, Germanicorum bellorum ſcriptor, ſtetiſſe apud principium pontis, laudes & grates reuerſis legionibus habentem. Id Tiberij animum altius penetrauit. *non enim ſimplices eas curas: nec aduerſus externos militem quæri. nihil relictum imperatoribus, vbi femina manipulos interuiſat, ſigna adeat, largitionem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

rum tentet, tanquam parum ambitioſe filium ducis gregali habitu circumferat, Caſaremque Caligulam appellari velit. Potiorem iam apud exercitus Agrippinam, quam legatos, quam duces: compreſſam à muliere ſeditionem, cui nomen principis obſiſtere non quiuerit. Accendebat hæc onerabatque Seianus, peritia morum Tiberij, odia in longum iaciens, quæ reconderet, auctaque promeret. At Germanicus legionum, quas nauibus vexerat, ſecundam & quartamdecimam itinere terreſtri P. Vitellio ducendas tradit, quo leuior claſſis vadoſo mari innaret, vel reciproco ſideret. vitellius primum iter ſicca humo, aut modice adlabente æſtu, quietum habuit. mox impulſu aquilonis, ſimul ſidere æquinoctij, quo maxime tumeſcit Oceanus, rapi agique agmen. & opplebantur terræ. eadem freto, litori, campis facies. neque diſcerni poterant incerta ab ſolidis, breuia à profundis. ſternuntur fluctibus, hauriuntur gurgitibus: iumenta, ſarcinæ, corpora exanima, interfluunt, occurſant. permiſcentur inter ſe manipuli, modo pectore, modo ore tenus exſtantes, aliquando ſubtracto ſolo diſiecti aut obruti. non vox, & mutui hortatus iuuabant, aduerſante vnda. nihil ſtrenuus ab ignauo, ſapiens à prudenti, conſilia à caſu differre: cuncta pari violentia inuoluebantur. Tandem Vitellius in editiora eniſus, eodem agmen ſubduxit. pernoctauere ſine vtenſilibus, ſine igni; magna pars nudo aut mulcato corpore, haut minus miſerabiles, quam quos hoſtis circumſidet. quippe illis etiam honeſtæ mortis vſus: his inglorium exitium. lux reddidit terram. penetratumque ad amnem Viſurgim, quo Cæſar claſſe contenderat. impoſitæ deinde legiones, vagante fama ſubmerſas. nec fides ſalutis, antequam Cæſarem exercitumque redu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cem videre. Iam Stertinius ad accipiendum in deditionem Segimerum fratrem Segeſtis præmiſſus, ipſum & filium eius in ciuitatem Vbiorum perduxerat. data vtrique venia, facile Segimero, contatius filio: quia Quinctilij Vari corpus inluſiſſe dicebatur. Ceterum ad ſupplenda exercitus damna certauere Galliæ, Hiſpaniæ, Italia: quod cuique promtum, arma, equos, aurum, offerentes. quorũ laudato ſtudio Germanicus, armis modo & equis ad bellum ſumtis, propria pecunia militem iuuit. vtq; cladis memoriam etiam comitate leniret, circumire ſaucios; facta ſingulorum extollere; vulnera intuens, alium ſpe, alium gloria, cunctos alloquio & cura, ſibique & prœlio firmabat. Decreta eo anno triumphalia inſignia A. Cæcinæ, L. Apronio, C. Silio, ob res cum Germanico geſtas. Nomen patris patriæ Tiberius à populo ſæpius ingeſtum, repudiauit: neque in acta ſua iurari, quamquam cenſente ſenatu, permiſit: cuncta mortalium incerta, quantoq; plus adeptus foret, tanto ſe magis in lubrico dictans. non tamen ideo faciebat fidem ciuilis animi. nam legem maieſtatis reduxerat, cui nomen apud veteres idem, ſed alia in iudicium veniebant, ſi quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique male geſta Rep. maieſtatem populi Romani minuiſſet. facta arguebantur, dicta impune erant. Primus Auguſtus cognitionẽ de famoſis libellis, ſpecie legis eius tractauit, commotus Caſſij Seueri libidine, qua viros feminaſq; inluſtres procacib. ſcriptis diffamauerat. mox Tiberius, conſultante Pompeio Macro prætore, an iudicia maieſtatis redderentur, exercendas leges eſſe reſpondit. Hunc quoq; aſperauere carmina, incertis auctorib. vulgata in ſæuitiam ſuperbiamq eius, & diſcordem cum matre animum. Haut pigebit re-

ferre,

ferre, in Falanio & Rubrio, modicis equitibus Romanis, prætentata crimina: vt quib. initiis, quanta Tiberij arte, grauiſſimum exitium irrepſerit, dein repreſſum ſit, poſtremo arſerit, cunctaq; corripuerit, noſcatur. Falanio obiiciebat accuſator, quod inter cultores Auguſti, qui per omnes domos in modum colligiorum habebantur, Caſſium quendam mimum corpore infamem adſciuiſſet: quodq; venditis hortis, ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet. Rubrio crimini dabatur, violatum periurio nomen Auguſti. Quæ vbi Tiberio notuere, ſcripſit conſulibus, *Non ideo decretum patri ſuo cælum, vt in pernitiē ciuium is honor verteretur. Caſsium hiſtrionem ſolitū inter alios eiuſdem artis intereſſe ludis, quos mater ſua in memoriam Auguſti ſacraſſet. Nec contra religiones fieri, quod effigies eius, vt alia numinum ſimulacra, venditionibus hortorum & domuum accedant. Iuſiurandum perinde æſtimandum, quam ſi Iouem fefelliſſet. deorum iniurias diis curæ.* Nec multo poſt Granium Marcellum prætorē Bithyniæ, Quæſtor ipſius Cæpio Criſpinus maieſtatis poſtulauit, ſubſcribente Romano Hiſpone. qui formā vitæ iniit, quam poſtea celebrem miſeriæ temporum, & audacia hominum fecerunt. nam egens, ignotus, inquies, dum occultis libellis ſæuitiæ principis adrepit, mox clariſſimo cuiq; periculum faceſſit, potentiam apud vnum, odium apud omnes adeptus, dedit exemplum quod ſecuti ex pauperib. diuites, ex contemptis metuendi, perniciem aliis ac poſtremum ſibi inuenere. Sed Marcellum inſimulabat, ſiniſtros de Tiberio ſermones habuiſſe. ineuitabile crimen, cum ex moribus principis fœdiſſima quæq; diligeret accuſator, obiectaretque reo. nam quia vera erant, etiam dicta credebantur. Addidit Hiſpo, ſtatuā Marcelli altius quam Cæſarum ſitam: & alia in

ſtatua, amputato capite Auguſti, effigiem Tiberij inditam. ad quod exarſit adeo, vt rupta taciturnitate proclamaret, ſe quoque in ea cauſa laturum ſententiam palam & iuratum, quo ceteris eadem neceſſitas fieret. Manebant etiam tum veſtigia morientis libertatis. Igitur Cn. Piſo, Quo, inquit, loco cenſebis Cæſar? ſi primus, habebo quod ſequar: ſi poſt omnes, vereor ne imprudens diſſentiam. permotus his, quantoque incautius efferbuerat, pœnitentia patiens, tulit abſolui reum criminibus maieſtatis. de pecuniis repetundis, ad reciperatores itum eſt. Nec patrum cognitionibus ſatiatus, iudiciis adſidebat in cornu tribunalis, ne prætorem curuli depelleret: multaque eo coram, aduerſus ambitum & potentium preces conſtituta. ſed dum veritati conſulitur, libertas corrumpebatur. Inter quæ Pius Aurelius ſenator, queſtus mole publicæ viæ, ductuque aquarum, labefactas ædis ſuas, auxilium patrum inuocabat. reſiſtentibus ærarij prætoribus, ſubuenit Cæſar, pretiumque ædium Aurelio tribuit, erogandæ per honeſta pecuniæ cupiens, quam virtutem diu retinuit, cum ceteras exueret. Propertio Celeri prætorio, veniam ordinis ob paupertatē petenti, decies ſeſtertium largitus eſt, ſatis comperto, paternas ei anguſtias eſſe. tentantis eadem alios, probare cauſſam ſenatui iuſſit: cupidine ſeueritatis, in his etiam quæ rite faceret, acerbus. vnde ceteri ſilentium & paupertatem confeſſioni & beneficio præpoſuere. Eodē anno continuis imbrib. auctus Tiberis, plana vrbis ſtagnauerat. relabentē ſecuta eſt ædificiorum & hominum ſtrages. Igitur cenſuit Aſinius Gallus, vt libri Sibyllini adirentur. renuit Tiberius, perinde diuina humanaque obtegens. ſed remedium coercendi fluminis Ateio Capitoni, & L. Arruntio mandatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Achaiam ac Macedoniam onera deprecantis, leuari in præſens proconſulari imperio, tradiq; Cæſari placuit. Edendis gladiatoribus, quos Germanici fratris, ac ſuo nomine obtulerat, Druſus præſedit, quamquam vili ſanguine nimis gaudens. quod r vulgus formidoloſum, & pater arguiſſe dicebatur. cur abſtinuerit ſpectaculo ipſe, varie trahebant; alij tædio cœtus, quidam triſtitia ingenij, & metu comparationis, quia Auguſtus comiter interfuiſſet. Non crediderim ad oſtentandam ſæuitiam, mouendaſque populi offenſiones, conceſſam filio materiem: quamquam id quoque dictum eſt. Theatri licentia proximo priore anno cœpta, grauius tum erupit, occiſis non modo è plebe, ſed militibus & centurione, vulnerato tribuno prætoriæ cohortis, dum probra in magiſtratus & diſſenſionem vulgi prohibent. Actum de ea ſeditione apud patres, dicebanturque ſententiæ, vt prætoribus ius virgarum in hiſtriones eſſet. interceſſit Haterius Agrippa tribunus plebei, increpituſque eſt Aſinij Galli oratione, ſilente Tiberio, qui ea ſimulacra libertatis ſenatui præbebat. valuit tamen interceſſio, quia diuus Auguſtus immunes verberum hiſtriones quondam reſponderat, neque fas Tiberio infringere dicta eius. De modo lucaris, & aduerſus laſciuiam fautorum, multa decernuntur; ex quîs maxime inſignia: Ne domos Pantomimorum ſenator introiret: ne egredientis in publicum, equites Romani cingerent: aut alibi quam in theatro ſpectarentur. & ſpectantium immodeſtiam exſilio multandi poteſtas prætoribus fieret. Templum vt in colonia Tarraconenſi ſtrueretur Auguſto, petentibus Hiſpanis permiſſum; datumque in omnes prouincias exemplum. Centeſimam rerum venalium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nalium poſt bella ciuilia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius militare ærarium eo ſubſidio niti. ſimul imparem oneri Remp. niſi viceſimo militiæ anno veterani dimitterentur. ita proximæ ſeditionis male conſulta, quibus ſexdecim ſtipendiorum finem expreſſerant, obolita in poſterum. Actum deinde in ſenatu ab Arruntio & Ateio an ob moderandas Tiberis exundationes verterentur flumina & lacus, per quos augeſcit. Auditæque municipiorum & coloniarum legationes, orantibus Florentinis, ne Clanis ſolito alueo demotus in amnem Arnum transferretur, idque ipſis perniciem adferret. Congruentia his Interamnates diſſeruere, peſſum ituros fœcundiſſimos Italiæ campos, ſi amnis Nar (id enim parabatur) in riuos diductus, ſuperſtagnauiſſet. Nec Reatini ſilebant, Velinum lacum, qua in Narem effunditur, obſtrui recuſantes. quippe in adiacentia erupturum. optime rebus mortalium conſuluiſſe naturam, quæ ſua ora fluminibus, ſuos curſus, vtque originem ita fines dederit. ſpectandas etiam religiones ſociorum, qui ſacra, & lucos, & aras patriis amnibus dicauerint. quin ipſum Tiberim nolle prorſus accolis fluuiis orbatum, minore gloria fluere. Seu preces coloniarum, ſeu difficultas operum, ſiue ſuperſtitio, valuit, vt in ſententiam Piſonis concederetur, qui nil mutandum cenſuerat. Prorogatur Poppæo Sabino prouincia Mœſia, additis Achaia & Macedonia. Id quoque morum Tiberij fuit, continuare imperia, ac plerosque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, aut iuriſdictionibus habere. Cauſſæ variæ traduntur. alij tædio nouæ curæ, ſemel placita pro æternis ſeruauiſſe; quidam inuidia, ne plures fruerentur. ſunt

qui

qui exiſtiment, vt callidum eius ingenium, ita anxium iudicium. neque enim eminentis virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat. ex optimis, periculum ſibi; à peſſimis, dedecus publicum metuebat. qua hæſitatione poſtremo eo prouectus eſt, vt mandauerit quibuſdam prouincias, quos egredi vrbe non erat paſſurus. De comitiis conſularibus, quæ tum primum illo principe, ac deinceps fuere, vix quidquam firmare auſim. adeo diuerſa, non modo apud auctores, ſed in ipſius orationibus reperiuntur. Modo ſubtractis candidatorum nominibus, originem cuiuſque & vitam, & ſtipendia deſcripſit, vt qui forent, intelligeretur. aliquando, ea quoque ſignificatione ſubtracta, candidatos hortatus, ne ambitu comitia turbarent, ſuam ad id curam pollicitus eſt. plerumque, eos tantum apud ſe profeſſos diſſeruit, quorum nomina conſulibus ediſſet. poſſe & alios profiteri, ſi gratiæ, aut meritis confiderent. ſpecioſa verbis, re inania, aut ſubdola: quantoque maiore libertatis imagine tegebantur, tanto erupturæ ad infenſius ſeruitium.

LOCA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. I.

a *Populi Romani.* b *exſul.* c *aliud* d *gnarum id.*
e *gaudio, queſtus adulatione.* f *promiſit.* g *Q. Atedij.*
h *acciperent.* i *intus* k *hi* l *perſerret.* m *ad ſe niſi*
n *claro repetente cælo.* o *ij.* p *tracturis.* q *una & vi-*
ceſim. r *imperaturos.* ſ *vel* t *uſquam.* v *una & vi.*
x *contatas.* y *motu.* z *aſpernante uxore,* a *quæ*
b *legit* c *immotus* d *è legionibus, ſex & viginti*
e *ſcandit.* f *munitur.* g *una &* h *capta.* i *ſcripſe-*
rim k *vetere* l *excuſaturum* m *invehi* n *una &*
o *prope* p *ſuo,* q *ab imprudenti,* r *in vulgus,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER II.

BREVIARIVM LIBRI.

MOTVS *aliqui in Oriente. Vonones Parthorum rex ſolio & ſolo ſuo ab Artabano pellitur: & ad Armenios profugus, ab his in regnum accipitur. Quo eodem mox demouetur à Silano Præſide Syriæ, ob metum & Artabani minas. At Tiberius, ſpecie moti Orientis, Germanicum à legionibus ſuetis abſtrahit. cui paret ille, ſed lente. Prius enim Germaniam ingreditur, & fabricata ingentē claſſe, exercitum Oceano ad Amiſiam flumen vehit. Illic Angriuarios Stertinio duce populatur & ſternit. mox Cheruſcos & Arminium ingenti prœlio vincit. multumque gloriæ partum, niſi in regreſſu fortuitæ clades eam obliteraſſet. Nauium enim hominumque maximam partem in Oceano amiſit, vi tempeſtatis & imperitia eius maris. Interea Romæ vir nobilis Libo Druſus ſtudij rerum nouarum defertur. accuſatur in Senatu, & parte aliqua conuincitur. Tiberium infenſum*

ſum expertus, & veniæ nullo ſpe, gladio incubuit. M. Hortali preces (nepos is Hortenſij) in manifeſta paupertate, ſpretæ à Principe. Clemens Poſtumi Agrippæ ſeruus, domino interfecto, faciem & nomen eius mentitur. res Romanas turbat. occulte conſcios & adiutores multos habet. opera tamen & ingenio Salluſtij Criſpi ſine motu capitur, & Romam perducitur. Subid tempus Germanicus de Cattis, Cheruſcis, aliſque gentibus triumphat. Archelaus Cappadocum rex in vrbem accitus, & indigne habitus, fato moritur. Regnum eius in prouinciam redactum. Germanico Oriens permiſſus, cum maiore, quoquo adiſſet, imperio: Cn. Piſoni Syria, cum occultis (vt creditur) in Germanicum mandatis. Druſus in Illyricum it, dux contra Germanos. qui tamen inter ſe diſcordes, otium & ſecuritatem Romanis fecere. Cheruſci duce Arminio, potentem & veterem regem Maraboduum, magno nec incruento prœlio vincunt. In Aſiæ duodecim celebres vrbes terræmotu collapſæ, aut hauſtæ ſunt. Tacfarinas in Africa bellum ſiue latrocinium exercet. idq; à Furio Proconſule ſtatim repreſſum. Germanicus in Armeniam venit: regem Zenonem, amoto Vonone, volentibus iis imponit. Druſus Germanos ad diſcordias inlicit. Maraboduus vi Catualdæ regno pulſus in Italiam venit, & Rauennæ per duodeuiginti annos egit. Idem Catualdæ mox caſus, qui Forum Iulium miſſus. Rheſcuporis Thracum rex, opera Pomponij Flacci in vincla datur: Romam perducitur. Germanicus Ægyptum luſtrat. reuerſus inimicitias cum Piſone exercet, & denunciat. ſed paullo poſt morbo correptus, cum ingenti gentium omnium luctu, Antiochiæ exſtinguitur. Veneni à Piſone dati ſuſpicio erat. qui conatus armis Syriam repetere, à Sentio aliiſque Germanici amicis impeditur. Honores multi Germanico mortuo Romæ decreti. Sanctiones contra muliebrem impudicitiam.

Virgo

Virgo Veſtalis capta. Arminius in Germania dolo cæſus. Hæc geſta annis quattuor.

T. Statilio Siſenna Tauro, & L. Scribonio Libone.
COSS. *C. Cæcilio Rufo, & L. Pomponio Flacco.*
Tiberio Cæſare Aug. III. *& Germanico Cæſare* II.
M. Iunio Silano, & C. Narbano Flacco.

SISENNA Statilio Tauro, L. Libone COSS. mota Orientis regna, prouinciæque Romanæ; initio apud Parthos orto, qui petitum Roma, acceptumque regem, quamuis gentis Arſacidarum, vt externum aſpernabantur. Is fuit Vonones, obſes Auguſto datus à Phrahate. Nam Phrahates quamquam depuliſſet exercitus, duceſque Romanos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum verterat: partemque prolis, firmandæ amicitiæ miſerat. haud perinde noſtri metu, quam fidei popularium diffiſus. Poſt finem Phrahatis & ſequentium regum, ob internas cædes, venere in vrbem legati à primoribus Parthis, qui Vononem vetuſtiſſimum liberorum eius accirent. Magnificum id ſibi credidit Cæſar, auxitque opibus. Et accepere barbari lætantes, vt ferme ad noua imperia. Mox ſubit pudor, degenerauiſſe Parthos, petitum alio ex orbe regem, hoſtium artibus infectum. iam inter prouincias Romanas ſolium Arſacidarum haberi, darique. Vbi illam gloriam trucidantium Craſſum, exturbantium Antonium, ſi mancipium Cæſaris, tot per annos ſeruitutem perpeſſum, Parthis imperitet? Accendebat dedignantes & ipſe, diuerſus à maiorum inſtitutis,

raro venatu, ſegni equorum cura, quoties per vrbes incederet lecticæ geſtamine, faſtuque erga patrias epulas. irridebantur & Græci comites, ac viliſſima vtenſilium anulo clauſa. ſed promti aditus, obuia comitas, ignotæ Parthis virtutes, noua vitia; & quia ipſorum maioribus aliena, perinde odium prauis & honeſtis. Igitur Artabanus Arſacidarum è ſanguine, apud Dahas adultus excitur; primoque congreſſu fuſus, reparat vires, regnoque potitur. Victo Vononi perfugium Armenia fuit, vacua tunc, interque Parthorum & Romanas opes infida, ob ſcelus Antonij: qui Artauaſden regem Armeniorum ſpecie amicitiæ inlectum, dein catenis oneratum, poſtremo interfecerat. Eius filius Artaxias, memoria patris nobis infenſus, Arſacidarum vi ſeque regnumque tutatus eſt. occiſo Artaxia per dolum propinquorum, datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductuſque in regnum à Tiberio Nerone. Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis eius, quamquam ſociatis more externo in matrimonium regnumque. dein iuſſu Auguſti impoſitus Artauaſdes, & non ſine clade noſtra deiectus. Tum C. Cæſar componendæ Armeniæ diligitur. Is Ariobarzanem origine Medum, ob inſignem corporis formam, & præclarum animum, volentibus Armeniis præfecit. Ariobarzane morte fortuita abſumto, ſtirpem eius haut tolerauere: tentatoque feminæ imperio, cui nomen Erato, eaque breui pulſa, incerti ſolutique, & magis ſine domino, quam in libertate, profugum Vononem in regnum accipiunt. Sed vbi minitari Artabanus, & parum ſubſidij in Armeniis, vel ſi noſtra vi defenderetur, bellum aduerſus Parthos ſumendum erat: rector Syriæ Creticus Silanus excitum cuſtodia circumdat, manente luxu & regio nomine.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nomine. quod ludibrium vt effugere agitauerit Vonones, in loco reddemus. Ceterum Tiberio haut ingratum accidit, turbari res Orientis, vt ea ſpecie Germanicum ſuetis legionibus abſtraheret, nouiſque prouinciis impoſitum, dolo ſimul & caſibus obiectaret. At ille quanto acriora in eum ſtudia militum, & auerſa patrui voluntas, celerandæ victoriæ *a* intentior, tractare præliorum vias, & quæ ſibi tertium iam annum belligeranti ſæua vel proſpera eueniſſent. fundi Germanos acie, & iuſtis locis; iuuari ſiluis, paludibus, breui æſtate, & præmatura hieme: ſuum militem, haut perinde vulneribus, quam ſpatiis itinerum, damno armorum adfici: feſſas Gallias miniſtrandis equis: longum impedimentorum agmen, opportunũ ad inſidias, defenſantibus iniquum. at ſi mare intretur; promtam ipſis poſſeſſionem. & hoſtibus ignotam: ſimul bellum maturius incipi, legioneſq; & commeatus pariter vehi: integrum equitem, equoſque, per ora & alueos fluminum media in Germania fore. Igitur huc intendit, miſſis ad cenſus Galliarum, P. Vitellio & *b* Cantio. Silius, & Anteius, & Cæcina fabricandæ claſſi præponuntur. Mille naues ſufficere viſæ, properatæque. aliæ breues, anguſta puppi proraque, & lato vtero, quo facilius fluctus tolerarent: quædam, planæ carinis, vt ſine noxa ſiderent: plures, appoſitis vtrimq; gubernaculis, conuerſo vt repente remigio *c* hinc vel illinc adpellerent: multæ pontibus ſtratæ, ſuper quas tormenta veherentur, ſimul aptæ ferendis equis, aut commeatui, velis habiles, citæ remis, augebantur alacritate militum in ſpeciem ac terrorem. Inſula Batauorum in quam conuenirent prædicta, ob faciles adpulſus, accipiendiſq; copiis, & tranſmittendum ad bellum opportuna. Nam Rhenus vno alueo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

continuus, aut modicas inſulas circumueniens, apud principium agri Bataui, velut in duos amnes diuiditur, ſeruatque nomen & violentiam curſus, qua Germaniam præuehitur, donec Oceano miſceatur: ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo cognomento Vahalem accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Moſa flumine, eiuſque immenſo ore eundem in Oceanum effunditur. Sed Cæſar, dum adiguntur naues, Silium legatum cum expedita manu inruptionem in Chattos facere iubet. ipſe, audito caſtellum Lupiæ flumini adpoſitum obſideri, ſex legiones eo duxit. neque Silio ob ſubitos imbres aliud actum, quam vt modicam prædam, & Arpi principis Chattorum coniugem, filiamque raperet. Neque Cæſari copiam pugnæ obſeſſores fecere, ad famam aduentus eius dilapſi. tumulum tamen nuper Varianis legionibus ſtructum, & veterem aram Druſo ſitam diſiecerant. Reſtituit aram, honorique patris princeps ipſe cum legionibus decucurrit. Tumulum iterare haut viſum. & cuncta inter caſtellum, Aliſonem, ac Rhenum nouis limitibus, aggeribuſque permunita. Iamque claſſis aduenerat, cum præmiſſo commeatu, & diſtributis in legiones ac ſocios nauibus, foſſam, cui Druſianæ nomen, ingreſſus, precatuſque Druſum patrem, vt ſe eadem auſum, libens placatuſque exemplo ac memoria conſiliorum atque operum iuuaret: lacus inde & Oceanum vſque ad Amiſiam flumen ſecunda nauigatione peruehitur. claſſis Amiſiæ relicta, læuo amne. erratumque in eo, quod non ſubuexit. tranſpoſuit militem dextras interras iturum. ita plures dies efficiendis pontibus abſumti. Et eques quidem ac legiones prima æſtuaria, nondum adcreſcente vnda, intrepidi tranſiere: po-

re: poſtremum auxiliorum agmen, Batauique in parte ea, dum inſultant aquis artemque nandi oſtentant, turbati, & quidã hauſti ſunt. Metanti caſtra Cæſari Angriuariorum defectio à tergo nuntiatur. Miſſus illico Stertinius cum equite & armatura leui, igne & cædibus perfidiam vltus eſt. flumen Viſurgis Romanos Cheruſcoſque interfluebat. eius in ripa cum ceteris primoribus Arminius adſtitit, quæſitoque an Cæſar veniſſet, poſtquam adeſſe reſponſum eſt, vt liceret cum fratre conloqui orauit. Erat is in exercitu cognomento Flauius, inſignis fide, & amiſſo per vulnus oculo paucis ante annis, duce Tiberio. tum permiſſum. progreſſuſque ſalutatur ab Arminio. qui amotis ſtipatoribus, vt ſagittarij noſtra pro ripa diſpoſiti abſcederent, poſtulat: & poſtquam digreſſi, vnde ea deformitas oris interrogat fratrem. illo locum, & prœlium referente, quodnam præmium recepiſſet exquirit. Flauius aucta ſtipendia, torquem & coronam, aliaque militaria dona memorat, inridente Arminio vilia ſeruitij pretia. Exin diuerſi ordiuntur: hic magnitudinem Romanam, opes Cæſaris, & victis graues pœnas, in deditionem venienti paratam clementiam, neque coniugem & filium eius hoſtiliter haberi. Ille fas patriæ, libertatem auitam, penetralis Germaniæ deos, matrem precum ſociam. ne propinquorum & adfinium, denique gentis ſuæ deſertor & proditor, quam imperator eſſe mallet. Paulatim inde ad iurgia prolapſi, quo minus pugnam conſererent, ne flumine quidem interiecto cohibebantur: ni Stertinius adcurrens, plenum iræ, armaque & equum poſcentem Flauium attinuiſſet. cernebatur contra minitabundus Arminius, prœliumque denuntians. nam pleraq; latino ſermone

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

interiaciebat, vt qui Romanis in caſtris ductor popularium meruiſſet. Poſtero die, Germanorum acies trans Viſurgim ſtetit. Cæſar, niſi pontibus præſidiiſque impoſitis, dare in diſcrimen legiones haut imperatorium ratus, equitem vado tramittit. præfuere Stertinius, & è numero primipilarium Æmilius, diſtantibus locis inuecti, vt hoſtem diducerent. qua celerrimus amnis, Carioualda dux Batauorum erupit. eum Cheruſci fugam ſimulantes, in planitiem ſaltibus circumiectam traxere: dein coorti, & vndique effuſi trudunt aduerſos, inſtant cedentibus, collectoſque in orbem, pars congreſſi, quidam eminus proturbant. Carioualda, diu ſuſtentata hoſtium ſæuitia, hortatus ſuos vt ingruentes cateruas globo frangerent, atque ipſe in denſiſſimos inrumpens, congeſtis telis & ſuffoſſo equo labitur, ac multi nobilium circa. ceteros vis ſua, aut equites cum Stertinio Æmilioque ſubuenientes, periculo exemêre. Cæſar tranſgreſſus Viſurgim, indicio perfugæ cognoſcit, dilectum ab Arminio locum pugnæ, conueniſſe & alias nationes in ſiluam Herculi ſacram, auſuroſque nocturnam caſtrorum oppugnationem. habita indici fides, & cernebantur ignes, ſuggreſſique propius ſpeculatores audiri fremitum equorum, immenſiq; & inconditi agminis murmur attulere. Igitur propinquo ſummæ rei diſcrimine, explorandos militum animos ratus, quonam id modo incorruptum foret, ſecum agitabat. Tribunos & centuriones læta ſæpius, quam comperta nuntiare; libertorum ſeruilia ingenia; amicis ineſſe adulationem: ſi concio vocetur, illic quoque, quæ pauci incipiant, reliquos adſtrepere. penitus noſcendas mentes, cum ſecreti & incuſtoditi, inter militaris cibos, ſpem aut metum proferrent.

Nocte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Nocte cœpta, egreſſus augurali, per occulta & vigilibus ignara, comite vno, contectus humeros ferina pelle, adit caſtrorum vias, adſiſtit tabernaculis, fruiturque fama ſui: cum hic nobilitatem ducis, decorem alius, plurimi patientiam, comitatem, per ſeria per iocos eundem animum, laudibus ferrent: reddendamque gratiam in acie faterentur: ſimul perfidos & ruptores pacis, vltioni & gloriæ mactandos. Inter quæ vnus hoſtium latinæ linguæ ſciens, acto ad vallum equo, voce magna, coniuges, & agros, & ſtipendij indies, donec bellaretur, ſeſtertios centenos, ſi quis transfugiſſet, Arminij nomine pollicetur. Incendit ea contumelia legionum iras. veniret dies, daretur pugna: ſumturum militem Germanorum agros, tracturum coniuges: accipere omen, & matrimonia ac pecunias hoſtium prędæ deſtinare. Tertia ferme vigilia, adſultatum eſt caſtris, ſine coniectu teli: poſtquam crebras pro munimentis cohortes, & nihil remiſſum ſensêre. Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſa prætexta, pulchriorem aliam manibus auiæ Auguſtæ accepiſſe. Auctus omine, addicentibus auſpiciis, vocat concionem, & quæ ſapientia præuiſa aptaq; imminenti pugnæ diſſerit. *Non campos modo militi Romano ad prælium bonos, ſed ſi ratio adſit, ſiluas & ſaltus. nec enim immenſa barbarorum ſcuta, enormis haſtas, inter truncos arborum, & enata humo virgulta, perinde haberi quam pila, & gladios, & hærentia corpori tegmina. denſarent ictus, ora mucronibus quærerent: non loricam Germano, non galeam: ne ſcuta quidem ferro, neruoue firmata, ſed viminum textus, vel tenuis & fucatas colore tabulas. primam vtcunq; aciem haſtatã; ceteris, præuſta aut breuia tela. iam corpus, vt viſu toruum, & ad breuem impetum validũ; ſic nulla vulne-*

tum patientia. ſine pudore flagitij, ſine cura ducum, abire, fugere: pauidos aduerſis; inter ſecunda, non diuini, non humani iuris memores. Si tædio viarum ac maris finem cupiant; hac acie parari. propiorem iam Albim, quam Rhenum: neque bellum vltra, modo ſe patris, patruique veſtigia prementem, iiſdem in terris victorem ſiſterent. Orationem ducis ſecutus militum ardor: ſignumque pugnæ datum. Nec Arminius, aut ceteri Germanorum proceres omittebant ſuos quiſque teſtari. *Hos eſſe Romanos Variani exercitus fugaciſſimos, qui ne bellum tolerarent, ſeditionem induerint: quorum pars onuſta vulneribus tergum, pars fluctibus & procellis fractos artus, infenſis rurſum hoſtibus, aduerſis diis obiiciant, nulla boni ſpe. claſſem quippe & auia Oceani quæſita, ne quis venientibus occurreret, ne pulſos premeret: ſed vbi miſcuerint manus, inane victis ventorum remorumue ſubſidium. meminiſſent modo auaritiæ, crudelitatis, ſuperbiæ:* e *aliud ſibi reliquum quam tenere libertatem, aut mori ante ſeruitium?* Sic accenſos & prœlium poſcentes in campum, cui Idiſtauiſo nomen, deducunt. is medius inter Viſurgim & colles, vt ripæ fluminis cedunt, aut prominentia montium reſiſtunt, inæqualiter ſinuatur. pone tergum inſurgebat ſilua, editis in altum ramis, & pura humo inter arborum truncos. campum & prima ſiluarum, barbara acies tenuit: ſoli Cheruſci iuga inſedere, vt prœliantibus Romanis deſuper incurrerent. Noſter exercitus ſic inceſſit. auxiliares Galli, Germanique in fronte: poſt quos pedites ſagittarij: dein quatuor legiones, & cum duabus prætoriis cohortibus, ac dilecto equite Cæſar: exin totidem aliæ legiones, & leuis armatura cum equite ſagittario, ceteræque ſociorum cohortes. Intentus patatuſque miles, vt ordo agminis, in aciem *f* adſiſteret. Viſis Cheru-

ſcorum

ſcorum cateruis, quæ per ferociam proruperant: validiſſimos equitum incurrere latus; Stertinium cum ceteris turmis circumgredi, tergaque inuadere iubet, ipſe in tempore adfuturus. Interea pulcherrimum augurium, octo aquilæ petere ſiluas, & intrare viſæ, Imperatorem aduertere. exclamat, Irent, ſequerentur Romanas aues, propria legionum numina. ſimul pedeſtris acies infertur, & præmiſſus eques, poſtremos ac latera impulit. mirumque dictu, duo hoſtium agmina diuerſa fuga, qui ſiluam tenuerant in aperta, qui campis adſtiterant, in ſiluam ruebant. medij inter hos Cheruſci, collibus detrudebantur, inter quos inſignis Arminius manu, voce, vulnere, ſuſtentabat pugnam. Incubueratque ſagittariis, illa rupturus, ni Rætorum Vindelicorumque & Gallicæ cohortes ſigna obieciſſent. niſu tamen corporis, & impetu equi peruaſit, oblitus faciem ſuo cruore ne noſceretur. quidam agnitum à Chaucis inter auxilia Romana agentibus, emiſſumque tradiderunt. Virtus ſeu fraus eadem, Inguiomero effugium dedit. ceteri paſſim trucidati. & pleroſque tranare Viſurgim conantes, iniecta tela aut vis fluminis, poſtremo moles ruentium, & incidentes ripæ, operuere. quidam turpi fuga in ſumma arborum niſi, ramiſque ſe occultantes, admotis ſagittariis per ludibrium figebantur: alios prorutæ arbores adflixere. Magna ea victoria, neque cruenta nobis fuit. Quinta ab hora diei ad noctem cæſi hoſtes, decem milia paſſuum cadaueribus atque armis oppleuere: repertis inter ſpolia eorum catenis, quas in Romanos, vt non dubio euentu, portauerant. Miles in loco prœlij, Tiberium imperatorem ſalutauit, ſtruxitque aggerem & in modum trophæorum arma, ſubſcriptis victarum gentium nominibus, impoſuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Haut perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, quam ea ſpecies dolore & ira adfecit. qui modo abire ſedibus, trans Albim concedere parabant, pugnam volunt, arma rapiunt: plebes, primores, iuuentus, ſenes, agmen Romanum repente incurſant, turbant. poſtremo diligunt locum, flumine & ſiluis clauſum, arta intus planitie, & humida: ſiluas quoque profunda palus ambibat, niſi quod latus vnum Angriuarij lato aggere extulerant, quo à Cheruſcis dirimerētur. hic pedes adſtitit, equitem propinquis lucis texêre, vt ingreſſis ſiluam legionibus à tergo foret. Nihil ex iis Cæſari incognitum: conſilia, locos, prompta, occulta nouerat, aſtuſque hoſtium in perniciem ipſis vertebat. Seio Tuberoni legato tradit equitem, campumque. peditum aciem ita inſtruxit, vt pars æquo in ſiluam aditu incederet, pars obiectum aggerem eniteretur. quod arduum, ſibi: cetera legatis permiſit. quibus plana euenerant, facile inrupêre: quîs impugnandus agger, vt ſi murum ſuccederent, grauibus ſuperne ictibus conflictabantur. Senſit dux imparem cominus pugnam, remotiſque paulum legionibus, funditores libratoreſque excutere tela, & proturbare hoſtem iubet. miſſæ è tormentis haſtæ, quantoque conſpicui magis propugnatores, tanto pluribus vulneribus deiecti. Primus Cæſar cum prætoriis cohortibus, capto vallo, dedit impetum in ſiluas: conlato illic gradu certatum. hoſtem à tergo palus, Romanos flumen aut montes claudebant. vtriſque neceſſitas in loco, ſpes in virtute, ſalus ex victoria. Nec minor Germanis animus, ſed genere pugnæ & armorum ſuperabantur: cum ingens multitudo, artis locis, prælongas haſtas non protenderet, non colligeret, neque adſultibus & velocitate corporum vteretur, coacta ſtabile ad

prœlium:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

prœlium:contra miles, cui ſcutum pectori adpreſſum, & inſidens capulo manus, latos barbarorum artus, nuda ora foderet, viamque ſtrage hoſtium aperiret. imprompto iam Arminio, ob continua pericula, ſiue illum recens acceptum vulnus tardauerat. Quin & Inguiomerum tota volitantem acie, fortuna magis quam virtus deſerebat. & Germanicus quo magis adgnoſceretur, detraxerat tegimen capiti, orabatque inſiſterent cædibus, nil opus captiuis, ſolam internicionem gentis finem bello fore. Iamque ſero diei ſubducit ex acie legionem faciendis caſtris, ceteræ ad noctem cruore hoſtium ſatiatæ ſunt. equites ambigue certauêre. Laudatis pro concione victoribus Cæſar, congeriem armorum ſtruxit, ſuperbo cum titulo, DEBELLATIS INTER RHENVM ALBIMQVE NATIONIBVS EXERCITVM TIBERII CAESARIS EA MONIMENTA MARTI ET IOVI ET AVGVSTO SACRAVISSE. De ſe nihil addidit, metu inuidiæ, an ratus conſcientiam facti ſatis eſſe. Mox bellum in Angriuarios Stertinio mandat, ni deditionem properauiſſent. atque illi ſupplices, nihil abnuendo, veniam omnium accepêre. Sed æſtate iam adulta, legionum aliæ itinere terreſtri in hibernacula remiſſæ, plures Cæſar claſſi impoſitas per flumen Amiſiam Oceano inuexit. Ac primo placidum æquor mille nauium remis ſtrepere, aut velis impelli: mox atro nubium globo effuſa grando: ſimul variis vndique procellis, incerti fluctus proſpectum adimere, regimen impedire: mileſque pauidus, & caſuum maris ignarus, dum turbat nautas, vel intempeſtiue iuuat, officia prudentium corrumpebat. omne dehinc cælum, & mare omne in auſtrum ceſſit, qui tumidis Germaniæ terris, profundis amni-

dis amnibus, immenſo nubium tractu validus, & rigore vicini ſeptentrionis horridior, rapuit diſiecitque naues in aperta Oceani, aut inſulas ſaxis abruptas, vel per occulta vada infeſtas. quibus paulum ægreque vitatis poſtquam mutabat æſtus, eodem quo ventus ferebat; non adhærere anchoris, non exhaurire inrumpentis vndas poterant. equi, iumenta, ſarcinæ, etiam arma præcipitantur, quo leuarentur aluei *g* manantes per latera, & fluctu ſuperurgente. Quanto violentior cetero mari Oceanus, & truculentia cæli præſtat Germania, tantum illa clades nouitate & magnitudine exceſſit, hoſtilibus circum litoribus, aut ita vaſto & profundo, vt credatur nouiſſimum ac ſine terris mare. pars nauium hauſtæ ſunt, plures, apud inſulas longius ſitas eiectæ: mileſque nullo illic hominum cultu, fame abſumptus, niſi quos corpora equorum eodem *h* eliſa tolerauerant. ſola Germanici triremis Chaucorum terram adpulit, quem per omnes illos dies noctesque apud ſcopulos & prominentis oras, cum ſe tanti exitij reum clamitaret, vix cohibuere amici, quo minus eodem mari oppeteret. Tandem relabente æſtu, & ſecundante vento, claudæ naues, raro remigio, aut intentis veſtibus, & quædam à validioribus tractæ, reuertere: quas raptim refectas miſit, vt ſcrutarentur inſulas. collecti ea cura plerique. multos Angriuarij nuper in fidem accepti, redemtos ab interioribus reddidere. quidam in Britanniam rapti, & remiſſi à regulis. Vt quis ex longinquo reuenerat, miracula narrabant, vim turbinum, & inauditas volucres, monſtra maris, ambiguas hominum & beluarum formas: viſa, ſiue ex metu credita. Sed fama claſſis amiſſæ, vt Germanos ad ſpem belli, ita Cæſarem ad coërcendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cendum erexit. C. Silio cum triginta peditum, tribus equitum millibus ire in Chattos imperat: ipſe maioribus copiis Marſos irrumpit: quorum dux Malouendus nuper in deditionem acceptus, propinquo loco defoſſam Varianæ legionis aquilam modico præſidio ſeruari indicat. Miſſa extemplo manus, quæ hoſtem à fronte eliceret, alij qui terga circumgreſſi recluderent humum. & vtriſque adfuit fortuna. eo promtior Cæſar pergit introrſus, populatur, exſcindit non auſum congredi hoſtem: aut ſicubi reſtiterat, ſtatim pulſum, nec vnquám magis, vt ex captiuis cognitum eſt, pauentem. Quippe inuictos & nullis caſibus ſuperabiles Romanos prædicabant, qui perdita claſſe, amiſſis armis, poſt conſtrata equorum virorumque corporibus litora, eadem virtute, pari ferocia, & veluti aucti numero inrupiſſent. Reductus inde in *i* Hiona miles, lætus animi, quod aduerſa maris, expeditione proſpera penſauiſſet. addidit munificentiam Cæſar, quantum quis damni profeſſus erat exſoluendo. Nec dubium habebatur, labare hoſtes, petendæque pacis conſilia ſumere, & ſi proxima æſtas adiiceretur, poſſe bellum patrari: ſed crebris epiſtolis Tiberius monebat, *rediret ad decretum triumphum. ſatis iam euentuum, ſatis caſuum: proſpera illi & magna prœlia: eorum quoque meminiſſet, quæ venti & fluctus, nulla ducis culpa, grauia tamen & ſæua damna intuliſſent. ſe nouies à diuo Auguſto in Germaniam miſſum, plura conſilio quam vi perfeciſſe. ſic Sugambros in deditionem acceptos, ſic Sueuos, regemque Maroboduum pace obſtrictum. poſſe & Cheruſcos, ceteraſque rebellium gentes, quando Romanæ vltioni conſultum eſt, internis diſcordijs relinqui.* Precante Germanico annum efficiendis cœptis, acrius modeſtiam eius adgreditur, alterum conſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

conſulatum offerendo, cuius munia pręſens obiret. ſimul adnectebat, ſi foret adhuc bellandum, relinqueret materiē Druſi fratris gloriæ, qui nullo tum alio hoſte, non niſi apud Germanias adſequi nomen imperatorium, & k deportare lauream poſſet. Haut contatus eſt vltra Germanicus, quanquam fingi ea, ſeq; per inuidiam parto iam decori abſtrahi intelligeret. Sub idem tempus, è familia Scriboniorum Libo Druſus defertur moliri res nouas. Eius negotij initium, ordinem, finem curatius diſſeram; quia tum primum reperta ſunt, quæ per tot annos Remp. exedêre. Firmius Catus Senator, ex intima Libonis amicitia, iuuenem improuidum & facilem inanibus, ad Chaldæorum promiſſa, Magorum ſacra, ſomniorum etiam interpretes impulit: dum proauum Pompeium, amitam Scriboniam, quæ quondam Auguſti coniunx fuerat, conſobrinos Cæſares, plenam imaginibus domum oſtentat: hortaturq; ad luxum & æs alienum, ſocius libidinum & neceſſitatum, quo pluribus indiciis inligaret. Vt ſatis teſtium, & qui ſerui eadem noſcerent, reperit: aditum ad principem poſtulat, demonſtrato crimine & reo per Flaccū Veſcularium equitem Romanum, cui propior cum Tiberio vſus erat. Cæſar indicium haut aſpernatus, congreſſus abnuit. poſſe enim, eodem Flacco internuntio, ſermones commeare. atque interim Libonem ornat prætura, conuictibus adhibet, non vultu alienatus, nō verbis commotior (adeo iram condiderat) cunctaq; eius dicta factaq; cum prohibere poſſet, ſcire malebat. donec Iunius quidā tentatus, vt infernas vmbras carminibus eliceret, ad Fulcinium Trionem indicium detulit. celebre inter accuſatores Trionis ingenium erat, auidumq; famæ malæ. Statim corripit reum, adit conſules, ſenatus cognitionem

nem poſcit: & vocantur patres, addito, conſultandum ſuper re magna & atroci. Libo interim veſte mutata cum primoribus feminis, circumire domos, orare adfines, vocem aduerſum pericula poſcere: abnuentibus cunctis, cum diuerſa prætenderent, eadē formidine. die ſenatus metu & ægritudine feſſus, ſiue, vt tradidêre quidam, ſimulato morbo, lectica delatus ad fores curiæ, innisuſq; fratri, & manus ac ſupplices voces ad Tiberium tendens, immoto eius vultu excipitur. mox libellos & auctores recitat Cæſar, ita moderans, ne lenire, neue aſperare crimina videretur. Acceſſerant præter Trionem & Catum accuſatores, Fonteius Agrippa, & C. Liuius, certabantque cui ius perorandi in reum daretur: donec Liuius, quia nec ipſi inter ſe concederent, & Libo ſine patrono introiſſet, ſingillatim ſe crimina obiecturum profeſſus, protulit libellos vecordes adeo, vt conſultauerit Libo, an habiturus foret opes, quis viam Appiam Brundiſium vſq; pecunia operiret. inerant & alia huiuſcemodi, ſtolida, vana; ſi mollius acciperes, miſeranda. Vni tamen libello, manu Libonis, nominibus Cęſarum aut ſenatorum, additas atroces vel occultas notas, accuſator arguebat. Negante reo, agnoſcentes ſeruos per tormenta interrogari placuit. Et quia vetere ſenatus conſulto, quæſtio in caput domini prohibebatur, callidus & noui iuris repertor Tiberius, mancipari ſingulos actori publico iubet: [ſcilicet, vt in Libonē ex ſeruis, ſaluo ſenatuſconſulto quæreretur.] Ob quæ poſterum diem reus petiuit. domumque digreſſus, extremas preces P. Quirinio propinquo ſuo ad principem mandauit. reſponſum eſt, vt ſenatum rogaret. cingebatur interim milite domus, ſtrepebantq; etiam in veſtibulo, vt audiri, ut aſpici poſſent: cum Libo, ipſis, quas in nouiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

mam voluptatem adhibuerat, epulis excruciatus, vocare percuſſorem, prehenſare ſeruorum dextras, inſerere gladium. atque illis, dum trepidant, dum refugiunt, euertentibus adpoſitum menſa lumen, feralibus iam ſibi tenebris duos ictus in viſcera direxit. Ad gemitum conlabentis, accurrere liberti, & cæde viſa miles abſtitit. Accuſatio tamen apud patres adſeueratione eadem peracta, iurauitque Tiberius petiturum ſe vitam, quamuis nocenti, niſi voluntariam mortem properauiſſet. Bona inter accuſatores diuiduntur: & præturæ extra ordinem datæ, his qui ſenatorij ordinis erant. Tunc Cotta Meſſalinus, ne imago Libonis exequias poſterorum comitaretur, cenſuit: Gn. Lentulus, ne quis Scribonius cognomentum Druſi adſumeret. ſupplicationum dies, Pomponij Flacci ſententia conſtituti. vt dona Ioui, Marti, Concordiæ, vtque Iduum Septembrium dies quo ſe Libo interfecerat, dies feſtus haberetur, L. P. & Gallus *l* Aſinius, & Papius Mutilus, & L. Apronius decreuere: quorum auctoritates, adulationeſque retuli, vt ſciretur vetus id in Rep. malum. Facta & de Mathematicis Magiſque Italia pellendis ſenatus conſulta: quorum è numero, L. Pituanius ſaxo deiectus eſt. In P. Martium conſules extra portam Exquilinam, cum claſſicum canere iuſſiſſent, more priſco aduertere. Proximo ſenatus die, multa in luxum ciuitatis dicta à Q. Haterio conſulari, Octauio Frontone prætura functo: decretumque ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent, ne veſtis ſerica viros fœdaret. Exceſſit Fronto, ac poſtulauit modum argento, ſupellectili, familiæ. Erat quippe adhuc frequens ſenatoribus ſi quid è Rep. crederent, loco ſententiæ promere. Contra Gallus Aſinius diſſeruit, *Auctu imperij*

adole-

adoleuiſſe etiam priuatas opes, idque non nouum, ſed è vetuſtiſsimis moribus. aliam apud Fabricios, aliam apud Scipiones pecuniam & cuncta ad Remp. referri. quæ tenui, anguſtas ciuium domos; poſtquam eo magnificentiæ venerit, gliſcere ſingulos, neque in familia & argento, quæque ad vſum parentur nimium aliquid, aut modicum, niſi ex fortuna poſsidentis. diſtinctos ſenatus & equitum cenſus: non quia diuerſi natura, ſed vt locis, ordinibus, dignationibus antiſtent, m taleſque ad requiem animi aut ſalubritatem corporum parentur. niſi forte clariſsimo cuique plures curas, maiora pericula ſubeunda; delinimentis curarum & periculorum carendum eſſe. Facilem adſenſum Gallo, ſub nominibus honeſtis, confeſſio vitiorum & ſimilitudo audientium dedit. Adiecerat & Tiberius, non id tempus cenſuræ: nec ſi quid in moribus labaret, defuturum corrigendi auctorem. Inter quæ L. Piſo ambitũm fori, corrupta iudicia, ſæuitiam oratorum accuſationes minitantium increpans, abire ſe, & cedere vrbe, victurum in aliquo abdito & longinquo rure teſtabatur. ſimul curiam relinquebat. Commotus eſt Tiberius, & quamquam mitibus verbis Piſonem permulſiſſet, propinquos quoque eius impulit, vt abeuntem auctoritate vel precibus tenerent. Haut minus liberi doloris documentum idem Piſo mox dedit, vocata in ius Vrgulania, quam ſupra leges amicitia Auguſtæ extulerat. nec aut Vrgulania obtemperauit, in domum Cæſaris ſpreto Piſone vecta; aut ille abſtitit, quamquam Auguſta ſe violari & imminui quereretur. Tiberius hactenus indulgere matri ciuile ratus, vt ſe iturum ad prætoris tribunal, adfuturum Vrgulaniæ diceret, proceſſit palatio, procul ſequi iuſſis militibus. ſpectabatur, occurſante populo, compoſitus ore, & ſermonibus variis tempus atque iter ducens: donec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

propinquis Piſonem fruſtra coërcentibus, deferri Auguſta pecuniam quæ petebatur iuberet. Iſque finis rei, ex qua neque Piſo inglorius, & Cæſar maiore fama fuit. Ceterum Vrgulaniæ potentia adeo nimia ciuitati erat, vt teſtis in cauſſa quadam quæ apud ſenatum tractabatur, venire dedignaretur. miſſus eſt prætor, qui domi interrogaret: cum virgines Veſtales in foro & iudicio audiri, quoties teſtimonium dicerent, vetus mos fuerit. Res eo anno prolatas haut referrem, ni pretium foret, Gn. Piſonis & Aſinij Galli ſuper eo negotio diuerſas ſententias noſcere. Piſo, quanquam abfuturum ſe dixerat Cæſar, ob id magis agendum cenſebat, vt abſente principe, ſenatus & equites poſſent ſua munia ſuſtinere. decorum Reip. fore. Gallus, quia ſpeciem libertatis Piſo præceperat, nihil ſatis inluſtre, aut ex dignitate populi Romani niſi coram & ſub oculis Cæſaris: eoque conuentum Italiæ & adfluentis prouincias, præſentia eius ſeruanda dicebat. Audiente hæc Tiberio ac ſilente, magnis vtrimque contentionibus acta; ſed res dilatæ. Et certamen Gallo aduerſus Cæſarem exortum eſt. nam cenſuit in quinquennium magiſtratuum comitia habenda: vtque legionum legati, qui ante præturam ea militia fungebantur, iam tum prætores deſtinarentur: princeps duodecim candidatos, in annos *n* ſingulos nominaret. Haut dubium erat, eam ſententiam altius penetrare, & arcana imperij tentari. Tiberius tamen quaſi *o* augeretur poteſtas eius diſſeruit. *Graue moderationi ſuæ tot eligere, tot differre. vix per ſingulos annos offenſiones vitari, quamuis repulſam propinqua ſpes ſoletur: quantum odij fore ab his qui vltra quinquennium proijciantur! vnde proſpici poſſe quæ cuique tam longo temporis ſpacio mens, domus, fortuna. ſuperbire homines etiam*

annua

annua deſignatione: quid ſi honorem per quinquennium agitent? quintuplicari prorſus magiſtratus, ſubuerti leges, quæ ſua ſpacia exercendæ candidatorum induſtriæ, quærendiſque aut potiundis honoribus ſtatuerint. Fauorabili in ſpeciem oratione vim imperij tenuit, cenſuſque quorundam ſenatorum iuuit. quo magis mirum fuit, quod preces M. Hortali nobilis iuuenis, in paupertate manifeſta, ſuperbius accepiſſet. Nepos erat oratoris Hortenſij, inlectus à diuo Auguſto liberalitate decies ſeſtertium ducere vxorem, ſuſcipere liberos, ne clariſſima familia exſtingueretur. Igitur quatuor filiis ante limen curiæ adſtantibus, loco ſententiæ, quum in palatio ſenatus haberetur, modo Hortenſij inter oratores ſitam imaginem, modo Auguſti intuens, ad hunc modum cœpit. *Patres conſcripti, hos quorum numerum & pueritiam videtis, non ſponte ſuſtuli, ſed quia princeps monebat: ſimul maiores mei meruerant, vt poſteros haberent. nam ego, qui non pecuniam, non ſtudia populi, neque eloquentiam gentile domus noſtræ bonum varietate temporum accipere vel parare potuiſſem, ſatis habebam, ſi tenues res meæ nec mihi pudori, nec cuiquam oneri forent. iuſſus ab imperatore, vxorem duxi. En ſtirps & progenies tot conſulum, tot dictatorum. nec ad inuidiam iſta, ſed conciliandæ miſericordiæ refero, adſequentur florente te Cæſar quos dederis honores, interim Q. Hortenſij pronepotes, diui Auguſti alumnos, ab inopia defende.* Inclinatio ſenatus incitamentũ Tiberio fuit, quo promptius aduerſaretur, his ferme verbis vſus. *Si quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis ſuis petere pecunias cœperint: ſinguli numquam exſatiabuntur, Reſp. deficiet. nec ſane ideo à maioribus conceſſum eſt egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat loco ſententiæ proferre, vt priuata negotia, res familiares noſtras hic augeamus: cum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

inuidia ſenatus & principum, ſiue indulſerint largitionem, ſiue abnuerint. non enim preces ſunt iſtuc, ſed efflagitatio intempeſtiua quidem & improuiſa: cum aliis de rebus conuenerint patres, conſurgere, & numero atque ætate liberûm ſuorum, vrgere modeſtiam ſenatus, p eandem vim in me tranſmittere, ac velut perfringere ærarium: quodſi ambitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. dedit tibi Hortale diuus Auguſtus pecuniam, ſed non compellatus, nec ea lege vt ſemper daretur. langueſcet alioqui induſtria, intendetur ſecordia, ſi nullus ex ſe metus, aut ſpes; & ſecuti omnes aliena ſubſidia exſpectabunt, ſibi ignaui, nobis graues. Hæc atque talia, quamquam cum adſenſu audita ab his, quibus omnia principum honeſta atque inhoneſta laudare mos eſt, plures per ſilentium aut occultum murmur excepêre. ſenſitque Tiberius. & cum paulum reticuiſſet, Hortalo ſe reſpondiſſe ait, ceterum ſi patribus videretur, daturum liberis eius ducena ſeſtertia ſingulis, qui ſexus virilis eſſent. egére alij grates: ſiluit Hortalus, pauore, an auitæ nobilitatis etiam inter anguſtias fortunæ retinens. neque miſeratus eſt poſthac Tiberius, quamuis domus Hortenſij pudendam ad inopiam dilaberetur. Eodem anno, mancipij vnius audacia, ni mature ſubuentum foret, diſcordiis armiſque ciuilibus Rempublicam perculiſſet. Poſtumi Agrippæ ſeruus, nomine Clemens, comperto fine Auguſti, pergere in inſulam Planaſiam, & fraude aut vi raptum Agrippam ferre ad exercitus Germanicos, non ſeruili animo concepit. auſa eius impediuit tarditas onerariæ nauis. atque interim patrata cæde, ad maiora & magis præcipitia conuerſus, furatur cineres, vectuſque q coram Ethruriæ promontorium, ignotis locis ſeſe abdit, donec crinem barbamque promitteret. nam ætate & for-

ma haut diſſimili in dominum erat. tum per idoneos & ſecreti eius ſocios crebeſcit viuere Agrippam, occultis primum ſermonibus, vt vetita ſolent; mox vago rumore apud imperitiſſimi cuiuſque promtas aures, aut rurſum apud turbidos, eoque noua cupientes. atque ipſe adire municipia obſcuro diei, neque propalam aſpici, neque diutius iiſdem locis. ſed quia veritas viſu & mora, falſa feſtinatione & incertis valeſcunt, relinquebat famam, aut præueniebat. Vulgabatur interim per Italiam, ſeruatum munere deûm Agrippam, credebatur Romæ. iamque Hoſtiam inuectum multitudo ingens, iam in vrbe clandeſtini cœtus celebrabant; cum Tiberium anceps cura diſtrahere, vine militum ſeruum ſuum coërceret, an inanem credulitatem tempore ipſo vaneſcere ſineret. modo nihil ſpernendum, modo non omnia metuenda, ambiguus pudoris ac metus reputabat. poſtremo dat negotium Salluſtio Criſpo. ille è clientibus duos (quidam milites fuiſſe tradunt) delegit, atque hortatur, ſimulata conſcientia adeant, offerant pecuniam, fidem, atque pericula polliceantur. Exſequuntur vt iuſſum erat. dein ſpeculati noctem incuſtoditam, accepta idonea manu, vinctum clauſo ore in palatium traxêre. percontanti Tiberio, *Quomodo Agrippa factus eſſet?* reſpondiſſe fertur, *Quomodo tu Cæſar.* Vt ederet ſocios, ſubigi non potuit. nec Tiberius pœnam eius palam auſus, in ſecreta palatij parte interfici iuſſit, corpuſque clam auferri. & quamquam multi è domo principis, equiteſque ac ſenatores, ſuſtentaſſe opibus, iuuiſſe conſiliis dicerentur, haut quæſitum. Fine anni arcus propter ædem Saturni ob recepta ſigna cum Varo amiſſa, ductu Germanici, auſpiciis Tiberij: & ædes Fortis fortunæ Ti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

berim iuxta in hortis, quos Cæſar dictator populo Rom. legauerat: ſacrarium genti Iuliæ, effigieſque diuo Auguſto apud Bouillas, dicantur. C. Cœlio, L. Pomponio coss. Germanicus Cæſar A. D. VII. Kalendas Iunias triumphauit de Cheruſcis Chattiſque & Angriuariis, quæque aliæ nationes vſque ad Albim colunt. vecta ſpolia, captiui, ſimulacra montium, fluminum, prœliorum: bellumque, quia conficere prohibitus erat, pro confecto accipiebatur. augebat intuentium viſus eximia ipſius ſpecies, curruſque quinque liberis onuſtus. ſed ſuberat occulta formido reputantibus, haut proſperum in Druſo patre eius fauorem vulgi, auunculum eiuſdem Marcellum flagrantibus plebis ſtudiis intra iuuentam ereptum, breues & infauſtos populi Romani amores. Ceterum Tiberius, nomine Germanici, trecenos plebi ſeſtertios viritim dedit, ſeque collegam conſulatui eius deſtinauit. nec ideo ſinceræ caritatis fidem adſecutus, amoliri iuuenem ſpecie honoris ſtatuit, ſtruxitque cauſſas, aut forte oblatas arripuit. Rex Archelaus quinquageſimum annum Cappadocia potiebatur, inuiſus Tiberio, quod eum Rhodi agentem, nullo officio coluiſſet. nec id Archelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Auguſti monitus; quia florente C. Cæſare, miſſoque ad res Orientis, intuta Tiberij amicitia credebatur. Vt verſa Cæſarum ſobole, imperium adeptus eſt, elicit Archelaum matris litteris, quæ non diſſimulatis filij offenſionibus clementiam offerebat, ſi ad precandum veniret. ille ignarus doli, vel ſi intelligere crederetur vim metuens, in vrbem properat: exceptuſque immiti à principe, & mox accuſatus in ſenatu, non ob crimina quæ fingebantur, ſed angore, ſimul feſſus ſenio, & quia regibus

æqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

æqua nedum infima inſolita ſunt, finem vitæ ſponte an fato impleuit. Regnum in prouinciam redactum eſt, fructibuſque eius leuari poſſe centeſimæ vectigal profeſſus Cæſar, ducenteſimam in poſterum ſtatuit. Per idem tempus Antiocho Comagenorum, Philopatore Cilicum regibus defunctis, turbabantur nationes, pleriſque Romanum, aliis regium imperium cupientibus: & prouinciæ Syria atque Iudæa, feſſæ oneribus, diminutionem tributi orabant. Igitur hæc, & de Armenia quæ ſupra memoraui, apud patres diſſeruit, nec poſſe motum r Orientem niſi Germanici ſapientia componi. Nam ſuam ætatem vergere, Druſi nondum ſatis adoleuiſſe. Tunc decreto patrum, permiſſæ Germanico prouinciæ, quæ mari diuiduntur, maiuſque imperium quoquo adiſſet, quam his qui ſorte aut miſſu principis obtinerent. Sed Tiberius demouerat Syria Creticum Silanum, per adfinitatem connexum Germanico, quia Silani filia Neroni vetuſtiſſimo liberorum eius pacta erat: præfeceratque Gn. Piſonem ingenio violentum, & obſequij ignarum, inſita ferocia à patre Piſone, qui ciuili bello reſurgentes in Africa partes acerrimo miniſterio aduerſus Cæſarem iuuit. mox Brutum & Caſſium ſecutus, conceſſo reditu, petitione honorum abſtinuit, donec vltro ambiretur delatum ab Auguſto conſulatum accipere. ſed præter paternos ſpiritus, vxoris quoque Plancinæ nobilitate & opibus accendebatur. vix Tiberio concedere, liberos eius vt multum infra deſpectare: nec dubium habebat, ſe dilectum, qui Syriæ imponeretur, ad ſpes Germanici coercendas. credidere quidam data & à Tiberio occulta mandata, & Plancinam haut dubie Auguſta monuit, muliebri æmulatione Agrippinam inſectandi. diuiſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

namque & diſcors aula erat, tacitis in Druſum, aut Germanicum ſtudijs. Tiberius, vt proprium & ſui ſanguinis Druſum fouebat: Germanico, alienatio patrui, amorem apud ceteros auxerat; & quia claritudine materni generis anteibat, auum M. Antonium, auunculum Auguſtum ferens. contra Druſo proauus eques Rom. Pomponius Atticus, dedecere Claudiorum imagines videbatur. & coniunx Germanici Agrippina, fecunditate ac fama Liuiam vxorem Druſi præcellebat. ſed fratres egregie concordes, & proximorum certaminibus inconcuſſi. Nec multo poſt Druſus in Illyricum miſſus eſt, vt ſueſceret militiæ, ſtudiaque exercitus pararet; ſimul iuuenem vrbano luxu laſciuientem melius in caſtris haberi Tiberius, ſeque tutiorem rebatur, vtroque filio legiones obtinente. Sed Sueui prætendebantur, auxilium aduerſus Cheruſcos orantes. nam diſceſſu Romanorum, ac vacui externo metu, gentis adſuetudine, & tum æmulatione gloriæ, arma in ſe verterant. vis nationum, virtus ducum in æquo: ſed Maroboduum regis nomen inuiſum apud populares; Arminium pro libertate bellantem fauor habebat. Igitur non modo Cheruſci ſociique eorum, vetus Arminij miles, ſumſere bellum: ſed è regno etiam Marobodui Sueuæ gentes, Semnones ac Langobardi, defecere ad eum. quibus additis præpollebat, ni Inguiomerus cum manu clientum ad Maroboduum perfugiſſet: non aliam ob cauſſam, quam quia fratris filio iuueni, patruus ſenex parêre dedignabatur. Diriguntur acies pari vtrimque ſpe, nec vt olim apud Germânos vagis incurſibus, aut diſiectas per cateruas. quippe longo aduerſus nos militia, inſueuerant ſequi ſigna, ſubſidiis firmari, dicta imperatorum accipere. At tunc Arminius equo

equo conluſtrans cuncta, vt quoſque aduectus erat, *Reciperatam libertatem, trucidatas legiones, ſpolia adhuc & tela Romanis direpta, in manibus multorum oſtentabat. contra fugacem Maroboduum appellans, prœliorum expertem, Hercyniæ latebris defenſum, ac mox per dona & legationes petiuiſſe fœdus. proditorem patriæ, ſatellitem Cæſaris, haut minus infenſis animis exturbandum quam Varum Quinctilium interfecerint. meminiſſent modo tot præliorum, quorum euentu, & ad poſtremum eiectis Romanis, ſatis probatum, penes vtros ſumma belli fuerit.* Neque Maroboduus iactantia ſui, aut probris in hoſtem abſtinebat. ſed Inguiomerum tenens, *Illo in corpore decus omne Cheruſcorum, illius conſiliis geſta, quæ proſpere ceciderint, teſtabatur. vecordem Arminium, & rerum neſcium, alienam gloriam in ſe trahere: quoniam tres vacuas legiones & ducem fraudis ignarum perfidia deceperit: magna cum clade Germaniæ, & ignominia ſua, cum coniunx, cum filius eius ſeruitium adhuc tolerent. At ſe duodecim legionibus petitum duce Tiberio, illibatam Germanorum gloriam ſeruauiſſe. mox conditionibus æquis diſceſſum. neque pœnitere quod ipſorum in manu ſit, integrum aduerſus Romanos bellum, an pacem incruentam malint.* His vocibus inſtinctos exercitus, propriæ quoque cauſſæ ſtimulabant. cum à Cheruſcis Langobardiſque, pro antiquo decore, aut recenti libertate; & contra, augendæ dominationi certaretur. Non alias maiore mole concurſum, neque ambiguo magis euentu, fuſis vtrimque dextris cornibus. Sperabaturque rurſum pugna, ni Maroboduus caſtra in colles ſubduxiſſet. Id ſignum perculſi fuit: & ſ transfugis paulatim nudatus, in Marcomannos conceſſit, miſitque legatos ad Tiberium oraturos auxilia. Reſponſum eſt, non iure eum aduerſus Cheruſcos arma Romana inuo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

care, qui pugnantis in eundem hoſtem Romanos nulla ope iuuiſſet. Miſſus tamen Druſus, vt retulimus, pacis firmator. Eodem anno duodecim celebres Aſiæ vrbes conlapſæ, nocturno motu terræ. quo improuiſior grauiorque peſtis fuit. neque ſolitum in tali caſu effugium ſubueniebat in aperta prorumpendi, quia diductis terris hauriebantur. Sediſſe immenſos montes, viſa in arduo quæ plana fuerint, effulſiſſe inter ruinam ignes memorant. Aſperrima in Sardianos lues, plurimum in eoſdem miſericordiæ traxit. nam centies ſeſtertium pollicitus Cæſar: & quantum ærario, aut fiſco pendebant, in quinquennium remiſit. Magnetes à Sipylo, proximi damno ac remedio habiti. Temnios, Philadelphenos, Ægæatas, Appollonienſes, quique Moſceni aut Macedones Hyrcani vocantur, & Hierocæſaream, Myrinam, Cymen, Tmolum leuari idem in tempus tributis, mittique ex ſenatu placuit, qui præſentia ſpectaret, refoueretque. dilectus eſt M. † Aletus è prætoriis, ne conſulari obtinente Aſiam æmulatio inter pares, & ex eo impedimentum oriretur. Magnificam in publicum largitionem auxit Cæſar haut minus grata liberalitate, quod bona Æmiliæ Muſæ locupletis inteſtatæ petita in fiſcum, Aemilio Lepido cuius è domo videbatur; & Patulei diuitis equitis Romani hereditatē (quamquam ipſe heres in parte legeretur) tradidit M. Seruilio, quem prioribus neque ſuſpectis tabulis ſcriptum compererat: nobilitatem vtriuſque pecunia iuuandam præfatus. Neque hereditatem cuiuſquam adiit, niſi cum amicita meruiſſet. Ignotos & aliis infenſos, eoque principem nuncupantes, procul arcebat. Ceterum vt honeſtam innocentium paupertatem leuauit; ita prodigos &

ob flagitia egentes Vibidium Varronem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Cornelium Sullam, Q. Vitellium mouit ſenatu, aut ſponte cedere paſſus eſt. Iiſdem temporibus deum ædes vetuſtate aut igni abolitas, cœptaſque ab Auguſto, dedicauit. Libero Liberæque & Cereri, iuxta Circum maximum, *u* quas A. Poſtumius dictator vouerat: eodemque in loco ædem Floræ, ab Lucio & Marco Publiciis ædilibus conſtitutam: & Iano templum, quod apud forum olitorium C. Duillius ſtruxerat, qui primus rem Romanam proſpere mari geſſit, triumphumque naualem de Pœnis meruit. Spei ædes à Germanico ſacratur: hanc Atilius vouerat eodem bello. Adoleſcebat interea lex maieſtatis. Et Apuleiam Variliam ſororis Auguſti neptem, quia probroſis ſermonibus diuum Auguſtum ac Tiberium, & matrem eius inluſiſſet, Cæſariq; connexa, adulterio teneretur, maieſtatis delator arceſſebat. De adulterio ſatis caueri lege Iulia viſum. Maieſtatis crimen diſtingui Cæſar poſtulauit; damnarique ſi qua de Auguſto inreligioſe dixiſſet. In ſe iacta nolle ad cognitionem vocari. Interrogatus à conſule quid de his cenſeret, quæ de matre eius locuta ſecus argueretur, reticuit: dein proximo ſenatus die, illius quoq; nomine orauit, ne cui verba in eam quoquo modo habita crimini forent. liberauitque Apuleiam lege maieſtatis. adulterij grauiorem pœnam deprecatus, vt exemplo maiorũ propinquis ſuis vltra ducenteſimum lapidem remoueretur ſuaſit. Adultero Manlio Italia atque Africa interdictum eſt. De prætore in locum Vipſanij Galli, quem mors abſtulerat, ſubrogando, certamen inceſſit. Germanicus atque Druſus (nam etiam tum Romæ erant) Haterium Agrippã propinquum Germanici fouebant: contra

pleri-

plerique nitebantur, vt numerus liberorum in candidatis præpolleret, quod lex iubebat. lætabatur Tiberius, cum inter filios eius & leges ſenatus diſceptaret victa eſt ſine dubio lex: ſed neque ſtatim, & paucis ſuffragiis: quomodo, etiam cum valerent, leges vincebantur. Eodem anno cœptum in Africa bellum, duce hoſtium Tacfarinate. is natione Numida, in caſtris Romanis auxiliaris ſtipendia meritus, mox deſertor, vagos primum, & latrociniis ſuetos ad prædam & raptus congregare; dein more militiæ per vexilla, & turmas componere; poſtremo non inconditæ turbæ, ſed Muſulanorum dux haberi. valida ea gens, & ſolitudinibus Africæ propinqua, nullo etiam tum vrbium cultu, cepit arma, Mauroſque accolas in bellum traxit. dux & his Mazippa. diuiſuſque exercitus: vt Tacfarinas lectos viros, & Romanum in modum armatos caſtris attineret, diſciplina & imperiis ſueſceret: Mazippa leui cum copia, incendia & cædes, & terrorem circumferret. compulerantque Cinithios, haut ſpernendam nationem, in eadem; cum Furius Camillus proconſul Africæ, legionem & quod ſub ſignis ſociorum, in vnum conductos ad hoſtem duxit. modicam manum, ſi multitudinem Numidarum atque Maurorum ſpectares; ſed nihil æque cauebatur, quam ne bellum metu eluderent. ſpe victoriæ inducti ſunt, vt vincerentur. Igitur legio medio, leues cohortes duæque alæ in cornibus locantur. nec Tacfarinas pugnam detractauit. fuſi Numidæ, multoſque poſt annos Furio nomini partum decus militiæ. nam poſt illum reciperatorem vrbis, filiumque eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. Atque hic, quem memorauimus, bellorum expers habebatur. eo pronior Tiberius

berius res geſtas apud Senatum celebrauit: & decreuere patres triumphalia inſignia. quod Camillo ob modeſtiam vitæ impune fuit. Sequens annus Tiberium tertio, Germanicum iterum conſules habuit. ſed eum honorem Germanicus iniit apud vrbem Achaiæ Nicopolim, quo venerat per Illyricam oram viſo fratre Druſo in Dalmatia agente, Hadriatici ac mox Ionij maris aduerſam nauigationem perpeſſus. igitur paucos dies inſumſit reficiendæ claſſi, ſimul ſinus Actiaca victoria inclitos, & ſacratas ab Auguſto manubias, caſtraque Antonij cum recordatione maiorum ſuorum adiit. namque ei, vt memoraui, auunculus Auguſtus, auus Antonius erant, magnaque illic imago triſtium lætorumque. Hinc ventum Athenas, fœderique ſociæ & vetuſtæ vrbis datum, vt vno lictore vteretur. Excepere Græci quæſitiſſimis honoribus, vetera ſuorum facta dictaque præferentes, quo plus dignationis adulatio haberet. Petita inde Eubœa, tramiſit Lesbum, vbi Agrippina nouiſſimo partu Iuliam edidit. tum extrema Aſiæ, Perinthumque ac Byzantium Thracias vrbes, mox Propontidis anguſtias, & os Ponticum intrat, cupidine veteres locos, & fama celebratos noſcendi. pariterque prouincias internis certaminibus, aut magiſtratuum iniuriis feſſas refouebat. atque illum in regreſſu ſacra Samothracum viſere nitentem, obuij aquilones depulere. Igitur aliaque quæ ibi varietate fortunæ, & noſtri origine veneranda, relegit Aſiam, appellitque Colophona, vt Clarij Apollinis oraculo vteretur. Non femina illic, vt apud Delphos, ſed certis è familiis & ferme Mileto accitus ſacerdos, numerum modo conſultantium & nomina audit: tum in ſpecum degreſſus, hauſta fontis arcani aqua, ignarus ple-

rumque

rumque litterarum & carminum, edit reſponſa; verſibus compoſitis ſuper rebus quas quis mente concepit.& ferebatur, Germanico per ambages, vt mos oraculis, maturum exitium ceciniſſe. At Cn. Piſo, quo properantius deſtinata inciperet, ciuitatem Athenienſium turbido inceſſu exterritam oratione ſæua increpat: oblique Germanicum perſtringens, quod contra decus Romani nominis non Athenienſes tot cladibus exſtinctos, ſed colluuiem illam nationum comitate nimia coluiſſet. hos enim eſſe Mithridatis aduerſus Sullam, Antonij aduerſus diuum Auguſtum ſocios. etiam vetera obiectabat, quæ in Macedones improſpere, violenter in ſuos feciſſent, offenſus vrbi propria quoque ira; quia Theophilum quendam Areo iudicio falſi damnatum, precibus ſuis non concederent. Exin nauigatione celeri per Cycladas, & compendia maris, adſequitur Germanicum apud inſulam Rhodum, haut neſcium quibus inſectationibus petitus foret: ſed tanta manſuetudine agebat, vt cum orta tempeſtas raperet in abrupta, poſſetque interitus inimici ad caſum referri, miſerit triremes quarum ſubſidio diſcrimini eximeretur. Neque tamen mitigatus Piſo, & vix diei moram perpeſſus, linquit Germanicum, præuenitque.& poſtquam Syriam ac legiones attigit, largitione, ambitu, infimos manipularium iuuando, cum veteres centuriones, ſeueros tribunos demoueret, locaque eorum clientibus ſuis, vel deterrimo cuique attribueret, deſidiam in caſtris, licentiam in vrbibus, vagum ac laſciuientem per agros militem ſineret, eo vſque corruptionis prouectus eſt, vt ſermone vulgi, parens legionum haberetur. Nec Plancina ſe intra decora feminis tenebat, ſed exercitio equitum, decurſi-
bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bus cohortium intereſſe: in Agrippinam, in Germanicum contumelias iacere: quibuſdam etiam bonorum militum ad mala obſequia promptis, quod haut inuito imperatore ea fieri occultus rumor incedebat. Nota hæc Germanico, ſed præuerti ad Armenios inſtantior cura fuit. Ambigua gens ea antiquitus, non modo ingeniis, ſed ſitu terrarum, quo noſtris prouinciis late prætenta, penitus ad Medos porrigitur, maximiſque imperiis interiecti, & ſæpius diſcordes ſunt, aduerſus Romanos odio, & in Parthum inuidia. Regem illa tempeſtate non habebant amoto Vonone, ſed fauor nationis inclinabat in Zenonem Polemonis regis Pontici filium, quod is prima ab infantia inſtituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epulis, & quæ alia barbari celebrant, proceres plebemque iuxta deuinxerat. Igitur Germanicus in vrbe Artaxata adprobantibus nobilibus, circumfuſa multitudine, inſigne regium capiti eius impoſuit. ceteri venerantes regem, Artaxiam conſalutauere; quod illi vocabulum indiderant, ex nomine vrbis. At Cappadoces in formam prouinciæ redacti, Q. Veranium legatum accepere. & quædam ex regiis tributis deminuta, quo mitius Romanum imperium ſperaretur. Comagenis Q. Seruæus præponitur, tum primum ad ius prætoris tranſlatis. Cunctaque ſocia-ia proſpere compoſita, non ideo lætum Germanicum habebant, ob ſuperbiam Piſonis, qui iuſſus partem legionum ipſe, aut per filium in Armeniam ducere, vtrumque neglexerat. Cyrri demum apud hiberna decumæ legionis conuenere, firmato vultu Piſo aduerſus metum, Germanicus ne minari crederetur. & erat, vt retuli, clementior. ſed amici accendendis offenſionibus callidi, intende-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

intendere vera, adgerere falſa, ipſumque & Plancinam, & filios variis modis criminari. poſtremo paucis familiarium adhibitis ſermo cœptus à Cæſare, qualem ira & diſſimulatio gignit. Reſponſum à Piſone precibus contumacibus, diſceſſerantque opertis odiis. poſtque rarus in tribunali Cæſaris Piſo; & ſi quando adſideret, atrox, ac diſſentire manifeſtus. vox quoque eius audita eſt in conuiuio, cum apud Regem Nabateorum coronæ aureæ magno pondere Cæſari & Agrippinæ, leues Piſoni & ceteris offerrentur; principis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari. abiecitque ſimul coronam, & multa in luxum addidit, quæ Germanico, quamquam acerba, tolerabantur tamen. Inter quæ ab rege Parthorum Artabano legati venere. miſerat amicitiam ac fœdus memoraturos, & cupere renouari dextras, daturumque honori Germanici, vt ripam Euphratis accederet: petere interim ne Vonones in Syria haberetur, neu proceres gentium propinquis nuntiis ad diſcordias traheret. Ad ea Germanicus, de ſocietate Romanorum, Parthorumque magnifice: de aduentu regis & cultu ſui, cum decore ac modeſtia reſpondit. Vonones Pompeiopolim Ciliciæ maritimam vrbem amotus eſt. datum id non modo precibus Artabani, ſed contumeliæ Piſonis, cui gratiſſimus erat ob plurima officia & dona, quibus Plancinam deuinxerat. M. Silano, L. Norbano Coss. Germanicus Ægyptum proficiſcitur, cognoſcendæ antiquitatis. ſed cura prouinciæ prætendebatur. leuauitque apertis horreis pretia frugum: multaque in vulgus grata vſurpauit, ſine milite incedere, pedibus intectis, & pari cum Græcis amictu, P. Scipionis æmulatione; quem eadem fa-
ctitauiſ-

ctitauiſſe apud Siciliam, quamuis flagrante adhuc Pœnorum bello, accepimus. Tiberius cultu, habituque eius lenibus verbis perſtricto, acerrime increpuit, quod contra inſtituta Auguſti, non ſponte principis, Alexandriam introiſſet. nam Auguſtus, inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi ſenatoribus aut equitibus Romanis illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum: ne fame vrgeret Italiam, quiſquis eam prouinciam, clauſtraque terræ ac maris, quamuis leui præſidio aduerſum ingentes exercitus inſediſſet. Sed Germanicus, nondum comperto profectionem eam incuſari, Nilo ſubuehebatur, orſus opido à Canopo. Condidere id Spartani, ob ſepultum illic rectorem nauis Canopum: qua tempeſtata Menelaus Græciam repetens, diuerſum ad mare terramque Libyam z. delatus. Inde proximum amnis os dicatum Herculi, quem indigenæ ortum apud ſe & antiquiſſimum perhibent, eoſq; qui poſtea pari virtute fuerint, in cognomentum eius adſcitos. Mox viſit veterum Thebarum magna veſtigia. & manebant ſtructis molibus litteræ Aegyptiæ, priorem opulentiam complexæ: iuſſuſque è ſenioribus ſacerdotum patrium ſermonem interpretari. referebat habitaſſe quondam ſeptingenta milia ætate militari: atque eo cum exercitu regem Rhamſen Libya, Æthiopia, Mediſque & Perſis, & Bactriano, ac Scythia potitum, quaſque terras Suri Armeniique & contigui Cappadoces colunt, inde Bithynum, hinc Lycium ad mare imperio tenuiſſe. legebantur & indicta gentibus tributa, pondus argenti & auri, numerus armorum equorumque, & dona templis ebur, atque odores, quaſque copias frumenti & omnium vtenſilium quæque natio penderet, haut minus magnifica, quam nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

vi Parthorum, aut potentia Romana iubentur. Ceterum Germanicus aliis quoque miraculis intendit animum, quorum præcipua fuere Memnonis ſaxea effigies, vbi radiis ſolis icta eſt vocalem ſonum reddens: diſiectaſque inter & vix peruias arenas, inſtar montium eductæ Pyramides, certamine & opibus regum: lacuſque effoſſa humo, ſuperfluentis Nili receptacula: atque alibi anguſtiæ, & profunda altitudo, nullis inquirentium ſpatiis penetrabilis. Exin ventum Elephantinen ac Syenen, clauſtra olim Romani imperij; quod nunc rubrum ad mare pateſcit. Dum ea æſtas Germanico plures per prouincias tranſigitur, haut leue decus Druſus quæſiuit inliciens Germanos ad diſcordias, vtque fracto iam Maroboduo vſque in exitium inſiſteretur. Erat inter Gotones nobilis iuuenis nomine Catualda, profugus olim vi Marobodui, & tunc dubiis rebus eius, vltionem auſus. Is valida manu fines Marcomannorum ingreditur, corruptiſque primoribus ad ſocietatem, inrumpit regiam, caſtellumque iuxta ſitum. veteres illic Sueuorum prædæ, & noſtris è prouinciis lixæ, ac negotiatores reperti, quos ius commercij, dein cupido augendi pecuniam, poſtremum obliuio patriæ, ſuis quemque ab ſedibus hoſtilem in agrum tranſtulit. Maroboduo vndique deſerto, non aliud ſubſidium quam miſericordia Cæſaris fuit. tranſgreſſus Danubium, qua Noricam prouinciam præfluit, ſcripſit Tiberio, non vt profugus aut ſupplex, ſed ex memoria prioris fortunæ. nam multis nationibus clariſſimum quondam regem ad ſe vocantibus, Romanam amicitiam prætuliſſe. reſponſum à Cæſare, tutam ei honoratamque ſedem in Italia fore, ſi maneret: ſin rebus ſuis aliud conduceret, abiturum fide

qua

qua veniſſet. ceterum apud ſenatum diſſeruit, non Philippum Athenienſibus, non Pyrrhum, aut Antiochum, populo Romano perinde metuendos fuiſſe. Exſtat oratio qua magnitudinem viri, violentiam ſubiectarum ei gentium, & quam propinquus Italiæ hoſtis, ſuaque in deſtruendo eo conſilia extulit. Et Maroboduus quidem Rauennæ habitus, ſi quando inſoleſcerent Sueui, quaſi rediturus in regnum oſtentabatur. ſed non exceſſit Italia per duodeviginti annos; conſenuitque multum imminuta claritate, ob nimiam viuendi cupidinem. Idem Catualdæ caſus, neque aliud perfugium. pulſus haut multo poſt Hermundurorum opibus, & Vibilio duce; receptuſque, forum Iulium Narbonenſis Galliæ coloniam mittitur. Barbari vtrumque comitati, ne quietas prouincias immixti turbarent, Danubium ultra inter flumina Marum & Cuſum locantur, dato rege Vannio gentis Quadorum. Simul nuntiato regem Artaxiam Armeniis à Germanico datum, decreuere patres, vt Germanicus atque Druſus ouantes vrbem introirent. ſtructi & arcus circum latera templi Martis Vltoris, cum effigie Cæſarum: lætiore Tiberio, quia pacem ſapientia firmauerat, quam ſi bellum per acies confeciſſet. Igitur Rheſcuporim quoquo Thraciæ regem aſtu adgreditur. omnem eam nationem Rhœmetalces tenuerat. quo defuncto, Auguſtus partem Thracum Rheſcuporidi fratri eius, partem filio Cotyi permiſit. In ea diuiſione arua, & vrbes, & vicina Græcis, Cotyi: quod incultum, ferox, adnexum hoſtibus Rheſcuporidi ceſſit. ipſorumque regum ingenia, illi mite, & amœnum; huic atrox, auidum, & ſocietatis impatiens erat. & primo ſubdola concordia egere. mox Rheſcuporis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

egredi fines, vertere in ſe Cotyi data, & reſiſtenti vim facere; contanter ſub Auguſto, quem auctorem vtriuſque regni, ſi ſperneretur, vindicem metuebat. enimuero audita mutatione principis, immittere latronum globos, exſcindere caſtella, cauſas bello. Nihil æque Tiberium anxium habebat, quam ne compoſita turbarentur. diligit centurionem qui nuntiaret regibus, ne armis diſceptarent. ſtatimque à Cotye dimiſſa ſunt, quæ parauerat, auxilia. Rheſcuporis ficta modeſtia poſtulat, eundem in locum coiretur, poſſe de controuerſiis colloquio tranſigi. nec diu dubitatum de tempore, loco, dein conditionibus: cum alter facilitate, alter fraude cuncta inter ſe concederent, acciperentque. Rheſcuporis ſanciendo, vt dictabat, fœderi, conuiuium adiicit; tractaque in multam noctem lætitia, per epulas ac vinolentiam incautum Cotyn, & poſtquam dolum intellexerat, ſacra regni, eiuſdem familiæ deos, & hoſpitalis menſas obteſtantem, catenis onerat. Thraciaque omni potitus, ſcripſit ad Tiberium, ſtructas ſibi inſidias, præuentum inſidiatorem: ſimul bellum aduerſus Baſtarnas, Schytaſque prætendens, nouis peditum & equitum copiis ſeſe firmabat. Molliter reſcriptum, ſi fraus abeſſet, poſſe eum innocentiæ fidere: ceterum neque ſe, neque ſenatum, niſi cognita cauſſa, ius & iniuriam diſcreturos. proinde tradito Cotye veniret, tranſferretque inuidiam criminis. Eas litteras Latinius Pandus proprætor Mœſiæ, cum militibus quîs Cotys traderetur, in Thraciam miſit. Rheſcuporis inter metum & iram contatus, maluit patrati, quam incepti facinoris reus eſſe: occidi Cotyn iubet, mortemque ſponte ſumtam ementitur. Nec tamen Cæſar placitas ſemel artes mutauit, ſed defuncto Pando, quem

quem ſibi infenſum Rheſcuporis arguebat, Pomponium Flaccum veterem ſtipendiis, & arta cum rege amicitia, eoque accommodatiorem ad fallendum, obid maxime Mœſiæ præfecit. Flaccus in Thraciam tranſgreſſus, per ingentia promiſſa, quamuis ambiguum & ſcelera ſua reputantem, perpulit, vt præſidia Romana intraret. circundata hinc regi ſpecie honoris valida manus, tribunique, & centuriones, monendo, ſuadendo, & quanto longius abſcedebat apertiore cuſtodia, poſtremo gnarum neceſſitatis in vrbem traxere. Accuſatus in ſenatu ab vxore Cotyis damnatur, vt procul regno teneretur. Thracia in Rhœmetalcen filium, quem paternis conſiliis aduerſatum conſtabat, inque liberos Cotyis diuiditur. iiſque nondum adultis Trebelienus Rufus prætura functus datur, qui regnum interim tractaret; exemplo, quo maiores M. Lepidum Ptolemæi liberis tutorem, in Ægyptum miſerant. Rheſcuporis Alexandriam deuectus, atque illic fugam tentans, an ficto crimine, interficitur. Per idem tempus Vonones, quem amotum in Ciliciam memoraui, corruptis cuſtodibus effugere ad Armenios, inde in Albanos Heniochoſque & conſanguineum ſibi regem Scytharum conatus eſt, ſpecie venandi. omiſſis maritimis locis, auia ſaltuum petiit, mox pernicitate equi ad amnem Pyramum contendit, cuius pontes accolæ ruperant audita regis fuga. neque vado penetrari poterat. Igitur in ripa fluminis, à Vibio Frontone præfecto equitum vincitur. mox Remmius Euocatus priori cuſtodiæ regis adpoſitus, quaſi per iram gladio eum tranſigit. vnde maiòr fides, conſcientia ſceleris & metu indicij mortem Vononi inlatam. At Germanicus Ægypto remeans, cun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ċta quæ apud legiones [aut] vrbes] iuſſerat, abolita, vel in contrarium verſa cognoſcit. hinc graues in Piſonem contumeliæ, nec minus acerba quæ ab illo in Cæſarem tentabantur. *a* Dein Piſo abire Suria ſtatuit, mox aduerſa Germanici valetudine detentus, vbi recreatum accepit, votaque pro incolumitate ſoluebantur, admotas hoſtias, ſacrificalem apparatum, feſtam Antiochienſium plebem, per lictores proturbat. Tum Seleuciam digreditur, opperiens ægritudinem quæ rurſum Germanico acciderat. ſæuam vim morbi augebat perſuaſio veneni à Piſone accepti: & reperiebantur ſolo ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ, carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum, ſemiuſti cineres, ac tabe obliti, aliaque maleficia quîs creditur animas numinibus infernis ſacrari. ſimul miſſi à Piſone incuſabantur, vt valetudinis aduerſa rimantes. Ea Germanico haut minus ira, quam per metum accepta; ſi limen obſideretur, ſi effundendus ſpiritus ſub oculis inimicorum foret. quid deinde miſerrimæ coniugi, quid infantibus liberis euenturum? lenta videri veneficia: feſtinare & vrgere vt prouinciam, vt legiones ſolus habeat: ſed non vſque eo defectum Germanicum, neque præmia cædis apud interfectorem manſura. componit epiſtolas: quîs amicitiam ei renuntiabat. Addunt plerique iuſſum prouincia decedere. nec Piſo moratus vltra, nauis ſoluit, moderaburque curſui, quo propius regrederetur, ſi mors Germanici Suriam aperuiſſet. Cæſar pauliſper ad ſpem erectus, dein feſſo corpore, vbi finis aderat, adſiſtentes amicos in hunc modum alloquitur. *Si fato concederem, iuſtus mihi dolor etiam aduerſus deos eſſet, quod me parentibus, liberis, patria, intra iuuentam*

præma-

præmaturo exitu raperent. nunc ſcelere Piſonis & Plancinæ interceptus, vltimas preces pectoribus ueſtris relinquo, referatis patri ac fratri quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus inſidiis circumuentus miſerrimam vitam peſſima morte finierim. Si quos ſpes meæ, ſi quos propinquus ſanguis, etiam quos inuidia erga viuentem mouebat; inlacrymabunt, quondam florentem, & tot bellorum ſuperſtitem, muliebri fraude cecidiſſe. Erit vobis locus querendi apud ſenatum, inuocandi leges. Non hoc præcipuum amicorum munus eſt, proſequi defunctum ignauo queſtu: ſed quæ voluerit meminiſſe, quæ mandauerit exequi. flebunt Germanicum etiam ignoti; vindicabitis vos, ſi me potius quam fortunam meam fouebatis. Oſtendite populo Romano diui Auguſti neptem, eandemque coniugem meam: numerate ſex liberos. Miſericordia cum accuſantibus erit, fingentibuſque ſceleſta mandata, aut non credent homines, aut non ignoſcent. Iurauere amici, dextram morientis contingentes, ſpiritum ante quam vltionem amiſſuros. Tum ad vxorem verſus, per memoriam ſui, per communes liberos orauit, exueret ferociam, ſæuienti fortunæ ſubmitteret animum, neu regreſſa in vrbem æmulatione potentiæ, validiores inritaret. Hæc palam, & alia ſecreto, per quæ oſtendere credebatur metum ex Tiberio. Neque multo poſt exſtinguitur, ingenti luctu prouinciæ & circumiacentium populorum. Indoluere exteræ nationes regeſque. tanta illi comitas in ſocios, manſuetudo in hoſtes: viſuque & auditu iuxta venerabilis, cum magnitudinem & grauitatem ſummæ fortunæ retineret, inuidiam & adrogantiam effugerat. Funus ſine imaginibus & pompa, per laudes, & memoriam virtutum eius celebre fuit. Et erant qui formam, ætatem, genus mortis, ob propinquitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

etiam locorum, in quibus interiit, Magni Alexandri fatis adæquarent. Nam vtrumque corpore decoro, genere inſigni, haut multum triginta annos egreſſum, ſuorum inſidiis externas inter gentes occidiſſe. ſed hunc mitem erga amicos, modicum voluptatum, vno matrimonio, certis liberis egiſſe: neque minus prœliatorem, etiam ſi temeritas abfuerit, præpeditusque ſit perculſas tot victoriis Germanias ſeruitio premere. quod ſi ſolus arbiter rerum, ſi iure & nomine regio fuiſſet, tanto promtius adſecuturum gloriam militiæ, quantum clementia, temperantia, ceteris bonis artibus præſtitiſſet. Corpus antequam cremaretur, nudatum in foro Antiochenſium, qui locus ſepulturæ deſtinabatur. Prætuleritne veneficij ſigna, parum conſtitit. nam vt quis miſericordia in Germanicum, & præſumta ſuſpicione, aut fauore in Piſonem pronior, diuerſi interpretabantur. Conſultatum inde inter legatos, quique alij ſenatorum aderant, quis nam Suriæ præficeretur. & ceteris modice niſis, inter Vibium Marſum, & Gn. Sentium diu quæſitum. dein Marſus ſeniori, & acrius tendenti Sentio conceſſit. Iſque infamem veneficiis ea in prouincia, & Plancinæ percaram nomine Martinam in vrbem miſit, poſtulantibus Vitellio ac Veranio, ceteriſque qui crimina & accuſationem tamquam aduerſus receptos iam reos inſtruebant. At Agrippina, quamquam defeſſa luctu, & corpore ægro, omnium tamen quæ vltionem morarentur intolerans, aſcendit claſſem cum cineribus Germanici, & liberis; miſerantibus cunctis, quod femina nobilitate princeps, pulcherrimo modo matrimonio inter venerantes gratantiſq; aſpici ſolita, tunc feralis reliquias ſinu ferret, incerta vltionis, anxia ſui, & infelici fe-

cunditate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cunditate fortunæ toties obnoxia. Piſonem interim apud Coum inſulam nuntius adſequitur, exceſſiſſe Germanicum. Quo intemperanter accepto, cædit victimas, adit templa: neque ipſe gaudium moderans, & magis inſoleſcente Plancina, quæ luctum amiſſæ ſororis, tum primum læto cultu mutauit. Adfluebant centuriones, monebantque prompta illi legionum ſtudia, repeteret prouinciam non iure ablatam, & vacuam. Igitur quid agendum conſultanti, M. Piſo filius properandum in vrbem cenſebat: nihil adhuc inexpiabile admiſſum, neque ſuſpiciones imbecillas aut inania famæ pertimeſcenda. diſcordiam erga Germanicum odio fortaſſe dignam, non pœna: & ademtione prouinciæ, ſatisfactum inimicis. Quod ſi regrederetur, obſiſtente Sentio, ciuile bellum incipi; nec duraturos in partibus centuriones militeſque, apud quos recens imperatoris ſui memoria, & penitus infixus in Cæſares amor præualeret. Contra Domitius Celer ex intima eius amicitia diſſeruit, *Vtendum euentu. Piſonem, non Sentium, Suriæ præpoſitum. Huic faſces & ius prætoris, huic legiones datas. ſi quid hoſtile ingruat, quem iuſtius arma oppoſiturum, quam qui legati auctoritatem, & propria mandata acceperit? Relinquendum etiam rumoribus tempus, quo ſeneſcant. plerumque innocentes, recenti inuidiæ impares. At ſi teneat exercitum, augeat vires; multa quæ prouideri non poſsint, fortuito in melius caſura. An feſtinamus cum Germanici cineribus adpellere, vt te inauditum & indefenſum planctus Agrippinæ, ac vulgus imperitum, primo rumore rapiant? Eſt tibi Auguſtæ conſcientia, eſt Cæſaris fauor, ſed in occulto: & periiſſe Germanicum nulli iactantius mærent, quam qui maxime lætantur.* Haut magna mole Piſo promtus ferocib. in ſententiam trahitur, miſ-

ſiſq; ad Tiberium epiſtolis, incuſat Germanicum luxus &ſuperbiæ, ſeque pulſum, vt locus rebus nouis pateſieret. curam exercitus, eadem fide qua tenuerit, repetiuiſſe. Simul Domitium impoſitum triremi vitare litorum oram, præterque inſulas lato mari pergere in Suriam iubet. concurrentes deſertores per manipulos componit, armat lixas, traiectiſque in continentem nauibus, vexillum tironum in Suriam euntium intercipit. Regulis Cilicum vt ſe auxiliis iuuarent ſcribit; haut ignauo ad miniſteria belli iuuene Piſone, quamquam ſuſcipiendum bellum abnuiſſet. Igitur oram Lyciæ ac Pamphyliæ prælegentes, obuiis nauibus, quæ Agrippinam vehebant, vtrimque inſenſi, arma primo expediere. dein mutua formidine, non vltra iurgium proceſſum eſt. Marſuſque Vibius nuntiauit Piſoni, Romam ad dicendam cauſſam veniret. Ille eludens reſpondit, adfuturum vbi prætor qui de veneficiis quæreret, reo atque accuſatoribus diem prædixiſſet. Interim Domitius Laodiceam vrbem Suriæ adpulſus, cum hiberna ſextæ legionis peteret, quod eam maxime nouis conſiliis idoneam rebatur, à Pacuuio legato præuenitur. Id Sentius Piſoni per litteras aperit, monetque ne caſtra corruptoribus, ne prouinciam bello tentet, quoſque Germanici memores, aut inimicis eius aduerſos cognouerat, contrahit, magnitudinem imperatoris idemtidem ingerens, & Rempublicam armis peti: ducitque validam manum, & prœlio paratam. Nec Piſo, quamquam cœptæ ſecus cadebant, omiſit tutiſſima è præſentibus. ſed caſtellum Ciliciæ munitum admodum, cui nomen Celenderis, occupat. Nam admixtis deſertoribus, & Tirone nuper intercepto, ſuiſque & Plancinæ ſeruitiis, auxilia

Cili-

Cilicum quæ reguli miſerant, in numerum legionis compoſuerat. Cæſariſque ſe legatum teſtabatur *prouincia quam is dediſſet arceri, non à legionibus (earum quippe accitu venire) ſed à Sentio, priuatum odium falſis criminibus tegente. conſiſterent in acie, non pugnaturis militibus, vbi Piſonem ab ipſis parentem quondam appellatum, ſi iure ageretur potiorem; ſi armis, non inualidum, vidiſſent.* Tum pro munimentis caſtelli manipulos explicat, colle arduo & derupto. nam cetera mari cinguntur. Contra veterani, ordinibus ac ſubſidiis inſtructi. hinc militum, inde locorum aſperitas. ſed non animus, non ſpes, ne tela quidem niſi agreſtia ad ſubitum vſum properata. vt venere in manus, non vltra dubitatum, quam dum Romanæ cohortes in æquum eniterentur. vertunt terga Cilices, ſeque caſtello claudunt. Interim Piſo claſſem haut procul opperientem oppugnare fruſtra tentauit: regreſſuſque, & pro muris modo ſemet adflictando, modo ſingulos nomine ciens, præmiis vocans, ſeditionem cœptabat: adeoque commouerat, vt ſignifer legionis ſextæ ſignum ad eum tranſtulerit. Tum Sentius occanere cornua tubaſque, & peti aggerem, erigi ſcalas iuſſit, ac promtiſſimum quemque ſuccedere: alios tormentis haſtas, ſaxa, & faces ingerere. Tandē victa pertinacia Piſo orauit, vti traditis armis maneret in caſtello, dum Cæſar cui Syriam permitteret, conſulitur. Non receptæ conditiones. nec aliud quā naues & tutum in vrbem iter conceſſum eſt. At Romæ poſtquam Germanici valetudo percrebuit, cunctaque vt ex longinquo aucta in deterius adferebantur: dolor, ira, & erumpebant queſtus. Ideo nimirum in extremas terras relegatum: ideo Piſoni permiſſam prouinciam: hoc egiſſe ſecretos Auguſtæ cum Plancina ſermones: vera prorſus de Druſo

ſeniores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſeniores locutos, diſplicere regnantibus ciuilia filiorum ingenia: neque ob aliud interceptos, quam quia populum Romanum æquo iure complecti reddita libertate agitauerint. Hos vulgi ſermones audita mors adeo incendit, vt ante edictum magiſtratuum, ante ſenatuſconſultum, ſumto iuſtitio desererentur fora, clauderentur domus, paſſim ſilentia & gemitus, nihil compoſitum in oſtentationem. Et quamquam neque inſignibus lugentium abſtinerent, altius animis mærebant. Forte negotiatores viuente adhuc Germanico Syria egreſſi, lætiora de valetudine eius attulere. ſtatim credita, ſtatim vulgata ſunt. vt quiſque obuius, quamuis leuiter audita, in alios, atque illi in plures cumulata gaudio transferunt. curſant per vrbem, moliuntur templorum fores. iuuit credulitatem nox, & promtior inter tenebras adfirmatio. Nec obſtitit falſis Tiberius, donec tempore ac ſpatio vaneſcerent. Et populus quaſi rurſum ereptum acrius doluit. Honores vt quis amore in Germanicum aut ingenio validus, reperti decretique. vt nomen eius Saliari carmine caneretur; ſedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſuperque eas querceæ coronæ ſtatuerentur: ludos Circenſes eburna effigies præiret; neue quis flamen aut augur in locum Germanici, niſi gentis Iuliæ, crearetur. Arcus additi Romæ, & apud ripam Rheni, & in monte Syriæ Amano, cum inſcriptione rerum geſtarum, ac mortem ob Remp. obiiſſe: ſepulcrum Antiochiæ vbi crematus: tribunal Epidaphnæ, quo in loco vitam finierat. Statuarum locorumue in quis coleretur, haut facile quis numerum inierit. cum cenſeretur clypeus, auro & magnitudine inſignis, inter auctores eloquentiæ; adſeruit Tiberius, ſolitum paremque ceteris

teris

eris dicaturum. neque enim eloquentiam for-
una diſcerni,& ſatis inluſtre, ſi veteres inter ſcri-
tores haberetur. Equeſter ordo cuneum Ger-
nanici appellauit, qui iuniorum dicebatur; inſti-
uitque vti turmæ Idibus Iuliis imaginem eius ſe-
querentur. pleraque manent, quædam ſtatim o-
niſſa ſunt, aut vetuſtas oblitterauit. Ceterum re-
enti adhuc mæſtitia, ſoror Germanici Liuia, nu-
ta Druſo, duos virilis ſexus ſimul enixa eſt. quod
arum lætumque etiam modicis penatibus, tanto
gaudio Principem adfecit, vt non temperauerit,
quin iactaret apud patres, nulli ante Romanorum
iuſdem faſtigij viro geminam ſtirpem editam.
am cuncta etiam fortuita ad gloriam vertebat.
ed populo tali in tempore id quoque dolorem
ulit. tanquam auctus liberis Druſus, domum Ger-
nanici magis vrgeret. Eodem anno grauibus ſena-
us decretis libido feminarum coërcita, cautum-
que ne quæſtum corpore faceret, cui auus, aut pa-
er, aut maritus Eques Rom. fuiſſet. nam Viſtilia
rætoria familia genita, licentiam ſtupri apud æ-
iles vulgauerat; more inter veteres recepto, qui
atis pœnarum aduerſum impudicas in ipſa profeſ-
ione flagitij credebant. *b* exacta & à Titidio La-
eone Viſtiliæ marito, cur in vxore delicti manife-
ta vltionem legis omiſiſſet? atque illo prætenden-
e ſexaginta dies ad conſultandam datos necdum
ræteriiſſe, ſatis viſum de Viſtilia ſtatuere. eaque
n inſulam Seriphon abdita eſt. Actum & de ſacris
Egyptiis Iudaiciſque pellendis. factumque pa-
rum conſultum, vt quattuor milia libertini ge-
eris ea ſuperſtitione infecta, quîs idonea ætas, in
ſulam Sardiniam veherentur, coërcendis illic
atrociniis, & ſi ob grauitatem cæli interiiſſent, vi-
e damnum; ceteri cederent Italia, niſi certam an-

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

te diem profanos ritus exuiſſent. Poſt quæ rettulit Cæſar capiendam virginem in locum Occiæ, quæ ſeptem & quinquaginta per annos ſumma ſanctimonia Veſtalibus ſacris præſederat: egitque grates Fonteio Agrippæ, & Domitio Pollioni, quod offerendo filias, de officio in Remp. certarent. prælata eſt Pollionis filia, non ob aliud, quam quod mater eius in eodem coniugio manebat. Nam Agrippa diſſidio domum imminuerat. & Cæſar quamuis poſthabitam, decies ſeſtertij dote ſolatus eſt. Sæuitiam annonæ incuſante plebe, ſtatuit frumento pretium quod emtor penderet, binoſque nummos ſe additurum negotiatoribus in ſingulos modios. Neque tamen ob ea parentis patriæ delatum & antea vocabulum adſumſit, acerbeque increpuit eos qui diuinas occupationes, ipſumque dominum dixerant. vnde anguſta & lubrica oratio, ſub principe, qui libertatem metuebat, adulationem oderat. Reperio apud ſcriptores c ſenatoreſque eorundem temporum, Adgandeſtrij principis Chattorum lectas in ſenatu litteras, quibus mortem Arminij promittebat, ſi patrandæ neci venenum mitteretur: reſponſumque eſſe, non fraude neque occultis, ſed palam & armatum populum Romanum hoſtes ſuos vlciſci. qua gloria æquabat ſe Tiberius priſcis imperatoribus, qui venenum in Pyrrhum regem vetuerant, prodiderantque. Ceterum Arminius, abſcedentibus Romanis & pulſo Maroboduo, regnum adfectans, libertatem popularium aduerſam habuit: petituſque armis, cum varia fortuna certaret, dolo propinquorum cecidit, liberator haut dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Rom. ſicut alij reges duceſque, ſed florentiſſimum imperium laceſſierit: præliis ambiguus, bello non victus,

victus. ſeptem &triginta annos vitæ, duodecim potentiæ expleuit: caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum annalibus ignotus, qui ſua tantum mirantur: Romanis haut perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incurioſi.

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. II.

a *Interior.* b *Scantio.* c *huc vel illuc.* d *Dijs* e *an aliud,* f *Adſtitere.* g *Nantes* h *Eniſa* i *In hiberna* k *Reportare* l *Aſinij* m *Alijſque quæ ad req.* n *quinos.* o Medicæa Lectio *auretur.* p *Corrupta. quidſi legas?* eadem invidiam in me. q *Coſam.* r *Oriente* ſ *Transfugijs* t *Aleins,* Notior paulo gens. u *Quam,* verius eſt. x *Vide Com.* y potius, *apertis.* z Malim diſtingui, *delatus inde. Proximum.* a *Videtur quidpiam deeſſe.* b Forte, *exactum.* c *Senioreſque.*

C. COR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER III.

BREVIARIVM LIBRI.

AGRIPPINA *cum Germanici reliquiis Brundiſium, inde Romam peruenit. ea tumulo Auguſti illatæ, & funus ductum. Druſus in Illyricum redit. Cn. Piſo cum Romam rediſſet, veneni & Maieſtatis poſtulatur. dicta cauſa, cum omnia infenſa & infeſta experiretur, manus ſibi adfert. Tacfarinas bellum in Africa renouat: quod opprimitur à L. Apronio Proconſule. Lepida Aemilia adulterij & veneni defertur, damnaturque. Tapia popæa lex ad id tempus aſperius exercita, mollitur à Tiberio, & nexus eius exſoluuntur. Iterum Africam incurrit Tacfarinas: cui tutandæ Iunius Blæſus deligitur. Equites aliquot Romani Maieſtatis damnantur. Galliæ rebellant, ducibus Iulio Sacrouiro & Iulio Floro. infeliciter: quia à legionibus Germanicis copiæ earum cæſæ. & ipſæ ad vetus iugum retractæ. C. Lutorius eques Maieſtatis damnatus, in carcere exanimatus eſt. Cura luxus coërcendi cœpta.*

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& omiſſa. Druſus Tribuniciam poteſtatem accipit. Flamen Dialis vetitus prouinciam ſortiri. Aſyla Græcorum luſtrata & repurgata. C. Silanus repetundarum & Maieſtatis damnatus. Tacfarinatem Iunius proturbat, & fratrem eius capit. Iuniæ illuſtris feminæ mors & funus. Hæc triennio geſta.

M. Valerio & M. Aurelio Coſſ.
Tiberio Imp. IIII. *& Druſo Nerone* II, *Coſſ.*
C. Sulpicio & D. Haterio Coſſ.

NIHIL intermiſſa nauigatione hiberni maris Agrippina Corcyram inſulam aduehitur, litora Calabriæ contra ſitam. Illic paucos dies componendo animo inſumit, violenta luctu, & neſcia tolerandi. Interim aduentu eius audito, intinus quiſque amicorum, & plerique militares, t quique ſub Germanico ſtipendia fecerant, nultique etiam ignoti vicinis è municipiis, pars fficium in principem rati, plures illos ſecuti, uere ad opidum Brundiſium; quod nauiganti elerrimum fidiſſimumque adpulſu erat. Atque bi primum ex alto viſa claſſis, complentur non odo portus & proxima maris, ſed mœnia ac ecta, quaque longiſſime proſpectari poterat, ærentium turba, ac rogitantium inter ſe, ſilenone an voce aliqua egredientem exciperent. neue ſatis conſtabat quid pro tempore foret: cum aſſis paulatim ſucceſſit, non alacri vt adſolet migio, ſed cunctis ad triſtitiam compoſitis. oſtquam duobus cum liberis feralem vrnam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tenens egreſſa naui, defixit oculos; idem omnium gemitus, neque diſcerneres, proximos, alienos, virorum, feminarumne planctus: niſi quod comitatum Agrippinæ longo mærore feſſum, obuij & recentes in dolore anteibant. Miſerat duas prætorias cohortes Cæſar, addito vt magiſtratus Calabriæ, Apulique, & Campani, ſuprema erga memoriam filij ſui munera fungerentur. Igitur tribunorum, centurionumque humeris cineres portabantur: præcedebant incomta ſigna, verſi faſces: atque vbi colonias tranſgrederentur, atrata plebes, trabeati equites, pro opibus loci, veſtem, odores, aliaque funerum ſollennia cremabant. etiam quorum diuerſa opida, tamen obuii, & victimas atque aras Dijs Manibus ſtatuentes, lacrymis & conclamationibus dolorem teſtabantur. Druſus Terracinam progreſſus eſt, cum Claudio fratre, liberiſque Germanici, qui in vrbe fuerant. Conſules, M. Valerius & M. Aurelius (iam enim magiſtratum occœperant) & ſenatus, ac magna pars populi viam compleuere: diſiecti, & vt cuique libitum flentes. aberat quippe adulatio, gnaris omnibus lætam Tiberio Germanici mortem male diſſimulari. Tiberius atque Auguſta publico abſtinuere, inferius maieſtate ſua rati ſi palam lamentarentur; an ne omnium oculis vultum eorum ſcrutantibus, falſi intelligerentur. Matrem Antoniam non apud auctores rerum, non diurna actorum ſcriptura; reperio vllo inſigni officio functam, cum ſuper Agrippinam, & Druſum, & Claudium, ceteri quoque conſanguinei nominatim perſcripti ſint: ſeu valetudine præpediebatur, ſeu victus luctu animus, magnitudinem mali perferre viſu non tolerauit; facilius crediderim, Tiberio & Auguſta, qui domo non

non excedebant, cohibitam: vt par mæror, & matris exemplo, auia quoque & patruus attineri viderentur. Dies quo reliquiæ tumulo Auguſti inferebantur, modo per ſilentium vaſtus, modo ploratibus inquies: plena vrbis itinera, conlucentes per campum Martis faces. illic miles cum armis, ſine inſignibus magiſtratus, populus per tribus, concidiſſe Remp. nihil ſpei reliquum clamitabant: promptius apertiuſque, quam vt meminiſſe imperitantium crederes. Nihil tamen Tiberium magis penetrauit, quam ſtudia hominum accenſa in Agrippinam; cum decus patriæ, ſolum Auguſti ſanguinem, vnicum antiquitatis ſpecimen appellarent, verſique ad cælum ac deos, integram illi ſubolem, ac ſuperſtitem iniquorum precarentur. Fuere qui publici funeris pompam requirerent, compararentque quæ in Druſum patrem Germanici honora & magnifica Auguſtus feciſſet. ipſum quippe aſperrimo hiemis, Ticinum vſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore ſimul vrbem intrauiſſe: circumfuſas lecto Claudiorum Iuliorumque imagines, defletum in foro, laudatum pro roſtris, cuncta à maioribus reperta, aut quæ poſteri inuenerint cumulata. At Germanico ne ſolitos quidem, & cuicumque nobili debitos honores, contigiſſe. ſane corpus ob longinquitatem itinerum externis terris quoquo modo crematum: ſed tanto plura decora mox tribui par fuiſſe, quanto prima fors negauiſſet. non fratrem niſi vnius diei via, non patruum ſaltem porta tenus obuium. vbi illa veterum inſtituta? præpoſitam thoro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes & lacrymas, vel doloris imitamenta? Gnarum id Tiberio fuit. vtq; premeret vulgi ſermones, monuit edicto,

Multos inluſtrium Romanorum ob Remp. obiiſſe, neminem tam flagranti deſiderio celebratum. idque & ſibi & cunctis egregium, ſi modus adiiceretur. non enim eadem decora principibus viris, & imperatori, populoque. modicis domibus, aut ciuitatibus, conueniſſe recenti dolore luctum, & ex mærore ſolatia. ſed referendum iam animum ad firmitudinem, vt quondam diuus Iulius amiſſa vnica filia, ut diuus Auguſtus ereptis nepotibus, abſtruſerint triſtitiam. Nil opus vetuſtioribus exemplis: quoties populus Romanus clades exercituum, interitum ducum, funditus amiſſas nobiles familias conſtanter tulerit. Principes mortales. Remp. æternam eſſe. proin repeterent ſollennia: & quia ludorum Megalenſium ſpectaculum ſuberat, etiam voluptates reſumerent. Tum exuto iuſtitio, reditum ad munia: & Druſus Illyricos ad exercitus profectus eſt, erectis omnium animis petendæ è Piſone vltionis: & crebro queſtu, quod vagus interim per amœna Aſiæ atque Achaiæ, adroganti & ſubdola mora, ſcelerum probationes ſubuerteret. Nam vulgatum erat miſſam, ut dixi, à Gn. Sentio famoſam veneficijs Martinam, ſubita morte Brundiſij exſtinctam, venenumque nodo crinium eius occultatum, nec vlla in corpore ſigna ſumpti exitii reperta. At Piſo præmiſſo in vrbem filio, datiſque mandatis, per quæ principem molliret, ad Druſum pergit; quem haut fratris interitu trucem, quam remoto æmulo æquiorem ſibi ſperabat. Tiberius quo integrum iudicium oſtentaret, exceptum comiter iuuenem, ſueta erga filios familiarium nobiles liberalitate auget. Druſus Piſoni, ſi vera forent quæ iacerentur, præcipuum in dolore ſuum locum reſpondit: ſed malle falſa & inania, nec cuiquam mortem Germanici exitioſam eſſe. Hæc palam, & vitato omni

omni ſecreto: neque dubitabantur præſcripta a & à Tiberio, cum incallidus alioqui & facilis iuuenta, ſenilibus tum artibus vteretur. Piſo Dalmatico mari tramiſſo, relictiſque apud Anconam nauibus, per Picenum, ac mox Flaminiam viam, adſequitur legionem, quæ è Pannonia in vrbem, dein præſidio Africæ ducebatur. eaque res agitata rumoribus, vt in agmine atque itinere crebro ſe militibus oſtentauiſſet. ab Narnia, vitandæ ſuſpicionis, an quia pauidis conſilia in incerto ſunt, Nare ac mox Tiberi deuectus auxit vulgi iras, quia nauem tumulo Cæſarum adpulerat; dieque, & ripa frequenti, magno clientium agmine ipſe, feminarum comitatu Plancina, & vultu alacres inceſsêre. Fuit inter inritamenta inuidiæ domus foro imminens, feſto ornatu, conuiuiumque & epulæ, & celebritate loci nihil occultum. Poſtera die, Fulcinius Trio Piſonem apud conſules poſtulauit. contra Vitellius, ac Veranius, ceterique Germanicum comitati tendebant, nullas eſſe partes Trioni, neque ſe accuſatores, ſed rerum indices & teſtes, mandata Germanici perlaturos. Ille dimiſſa eius cauſſæ delatione, vt priorem vitam accuſaret obtinuit: petitumque eſt à principe, cognitionem exciperet. quod ne reus quidem abnuebat, ſtudia populi & patrum metuens. contra, Tiberium ſpernendis rumoribus validum, & conſcientiæ matris innexum eſſe: veraque aut in deterius credita, iudice ab vno facilius diſcerni: odium & inuidiam apud multos valere. Haut fallebat Tiberium moles cognitionis, quaque ipſe fama diſtraheretur. Igitur paucis familiarium adhibitis, minas accuſantium, & hinc preces audit, integramque cauſſam ad ſenatum remittit. Atque interim Druſus re-

diens Illyrico, quamquam patres cenſuiſſent ob receptum Maroboduum, & res priore æſtate geſtas vt ouans iniret, prolato honore vrbem intrauit. poſtquam reo T. Arruntium, Fulcinium, Aſinium Gallum, Æſernium, Marcellum, Sex. Pompeium patronos petenti, iiſque diuerſa excuſantibus, M. Lepidus, & L. Piſo, & Liueneius Regulus adfuere, arrecta omni ciuitate, quanta fides amicis Germanici, quæ fiducia reo, ſatin' cohiberet ac premeret ſenſus ſuos Tiberius, an promeret: iis haut alias intentior populus, plus ſibi in principem occultæ vocis, aut ſuſpicacis ſilentij permiſit. Die ſenatus, Cæſar orationem habuit meditato temperamento. *Patris ſui legatum atque amicum Piſonem fuiſſe, adiutoremque Germanico datum à ſe, auctore ſenatu, rebus apud Orientem adminiſtrandis. illic contumacia & certaminibus aſperaſſet iuuenem, exituque eius lætatus eſſet, an ſcelere exſtinxiſſet, integris animis diiudicandum. Nam ſi legatus officij terminos, obſequium erga imperatorem exuit, eiuſdemque morte, & luctu meo lætatus eſt; odero, ſeponamque à domo mea, & priuatas inimicitias non Principis vlciſcar. Sin facinus in cuiuſcunque mortalium nece vindicandum detegitur: uos vero & liberos Germanici, & nos parentes iuſtis ſolatiis adficite. ſimulque illud reputate, turbide & ſeditioſe tractauerit exercitus Piſo, quæſita ſint per ambitionem ſtudia militum, armis repetita prouincia; an falſa hæc in maius vulgauerint accuſatores. quorum ego nimiis ſtudiis iure ſuccenſco. Nam quo pertinuit, nudare corpus & contrectandum vulgi oculis permittere, defferrique etiam per externos, tanquam veneno interceptus eſſet, ſi incerta adhuc iſta & ſcrutanda ſunt? Defleo equidem filium meum, ſemperque deflebo: ſed neque reum prohibeo quominus cuncta proferat, quibus innocentia eius*

ſuble-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſubleuari, aut ſi qua fuit iniquitas Germanici, coargui poſsit. voſque oro, ne, quia dolori meo cauſſa connexa eſt, obiecta crimina pro adprobatis accipiatis. Si quos propinquus ſanguis, aut fides ſua patronos dedit, quantum quiſque eloquentia & cura valet, iuuate periclitantem, Ad eundem laborem, eandem conſtantiam accuſatores hortor. Id ſolum Germanico ſuper leges præſtiterimus, quod in curia potius quam in foro, apud ſenatum quam apud iudices, de morte eius anquiritur. cetera pari modeſtia tractentur. nemo Druſi lacrymas, nemo mæſtitiam meam ſpectet, nec ſi qua in nos aduerſa finguntur. Exin biduum criminibus obiiciendis ſtatuitur, vtque ſex dierum ſpatio interiecto, reus per triduum defenderetur. Tum Fulcinius vetera & inania orditur, ambitioſe, auareque habitam Hiſpaniam. quod neque conuictum noxæ reo, ſi recentia purgaret; neque defenſum abſolutioni erat, ſi teneretur maioribus flagitiis. Poſt quem Seruæus, & Veranius, & Vitellius conſimili ſtudio, ſed multa eloquentia Vitellius, obiecere, odio Germanici, & rerum nouarum ſtudio, Piſonem vulgus militum per licentiam & ſociorum iniurias eo vſque corrupiſſe, vt parens legionum à deterrimis appellaretur: contra, in optimum quemque maxime in comites & amicos Germanici ſæuiſſe: poſtremo ipſum deuotionibus & veneno peremiſſe: ſacra hinc & immolationes nefandas ipſius atque Plancinæ: petitam armis Remp. vtque reus agi poſſet, acie victum. Defenſio in ceteris trepidauit. nam neque ambitionem militarem, neque prouinciam peſſimo cuique obnoxiam, ne contumelias quidem aduerſum imperatorem infitiari poterat. ſolum veneni crimen viſus eſt diluiſſe. quod ne accuſatores quidē ſatis firmabant, in conuiuio Germanici, cum ſuper eum Pi-

ſo diſcumberet, infectos manibus eius cibos arguentes. quippe abſurdum videbatur, inter aliena ſeruitia, & tot adſtantium viſu, ipſo Germanico coram id auſum. offerebatque familiam reus, & miniſtros in tormenta flagitabat. Sed iudices per diuerſa implacabiles erant. Cæſar ob bellum prouinciæ inlatum: Senatus, nunquam ſatis credito, ſine fraude Germanicum interiiſſe. *b* ſcripſiſſent expoſtulantes: *c* quod haut minus Tiberius quām Piſo abnuêre. Simul populi ante curiam voces audiebantur, non temperaturos manibus, ſi patrum ſententias euaſiſſet: effigieſque Piſonis traxerant in Gemonias ac diuellebant, ni iuſſu principis protectæ repoſitæque forent. Igitur inditus lecticæ, & à tribuno prætoriæ cohortis deductus eſt: vario rumore, cuſtos ſalutis, an mortis exactor ſequeretur. Eadem Plancinæ inuidia, maior gratia: eoque ambiguum habebatur, quantum Cæſari in eam liceret. atque ipſa, donec mediæ Piſoni ſpes, ſociam ſe cuiuſcumque fortunæ, & ſi ita ferret, comitem exitij promittebat. Vt ſecretis Auguſtæ precibus veniam obtinuit, paulatim ſegregari à marito, diuidere defenſionem cœpit. quod reus poſtquam ſibi exitiabile intelligit, an adhuc experiretur dubitans, hortantibus filiis durat mentem, ſenatumque rurſum ingreditur: redintegratamque accuſationem, infenſas patrum voces, aduerſa & ſæua cuncta perpeſſus, nullo magis exterritus eſt, quam quod Tiberium ſine miſeratione, ſine ira, obſtinatum clauſumque vidit, ne quo adfectu perrumperetur. relatus domum, tamquam defenſionem in poſterum meditaretur, pauca conſcribit, obſignatque, & liberto tradit. Tum ſolita curando corpori exſequitur. dein multam
poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

poſt noctem, egreſſa cubiculo vxore, operiri fo-
res iuſſit: & cœpta luce, perfoſſo iugulo, iacente
humi gladio, repertus eſt. Audire me memini ex
ſenioribus, viſum ſæpius inter manus Piſonis li-
bellum, quem ipſe non vulgauerit, ſed amicos
eius dictitauiſſe, litteras Tiberij, & mandata in
Germanicum continere: ac deſtinatum promere
apud patres, principemque arguere, ni eluſus à
Seiano per vana promiſſa foret. nec illum ſpon-
te exſtinctum, verum immiſſo percuſſore. quo-
rum neutrum adſeuerauerim. neque tamen oc-
culere debui narratum ab iis, qui noſtram ad iu-
uentam durauerunt. Cæſar flexo in mæſtitiam
ore, ſuam inuidiam tali morte quæſitam apud ſe-
natum, crebriſque interrogationibus exquirit
qualem Piſo diem ſupremum, noctemque exe-
giſſet. *d* Atque illo pleraque ſapienter, quædam
inconſultius reſpondente, recitat codicillos à
Piſone in hunc ferme modum compoſitos. *Con-
ſpiratione inimicorum, & inuidia falſi criminis op-
preſſus, quatenus veritati & innocentiæ meæ nuſquam
locus eſt, deos immortales teſtor, vixiſſe me Cæſar cum
fide aduerſum te, neque alia in matrem tuam pietate:
voſque oro liberis meis conſulatis. ex quibus Cn, Piſo
qualicumque fortunæ meæ non eſt adiunctus, cùm omne
hoc tempus in vrbe egerit. M. Piſo repetere Syriam de-
hortatus eſt. atque vtinam ego potius filio iuueni, quam
ille patri ſeni ceſſiſſet! eo impenſius precor, ne meæ pra-
uitatis pœnas innoxius luat. Per quinque & quadra-
ginta annorum obſequium, per collegium conſulatus
quondam diuo Auguſto parenti tuo probatus, & tibi
amicus, nec quidquam poſt hæc rogaturus, ſalutem in-
felicis filij rogo.* De Plancina nihil addidit. Poſt quæ
Tiberius adoleſcentem crimine ciuilis belli pur-
gauit: patris quippe iuſſa, nec potuiſſe filium de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tractare: ſimul nobilitatem domus, etiam ipſius, quoquo modo meriti, grauem caſum miſeratus. Pro Plancina cum pudore & flagitio diſſeruit, matris preces obtendens: in quam optimi cuiuſque ſecreti queſtus magis ardeſcebant. *Id ergo fas auiæ, interfectricem nepotis adſpicere, adloqui, eripere ſenatui? quod pro omnibus civibus leges obtineant, vni Germanico non contigiſſe. Vitellij & Veranij voce defletum Cæſarem; ab imperatore & Auguſta defenſam Plancinam. proinde venena, & artes tam feliciter expertas verteret in Agrippinam, in liberos eius, egregiamque auiam ac patruum ſanguine miſerrimæ domus exſatiaret.* Biduum ſuper hæc imagine cognitionis abſumtum; vrgente Tiberio liberos Piſonis, matrem vti tuerentur. Et cum accuſatores ac teſtes certatim perorarent reſpondente nullo, miſeratio quam inuidia augebatur. Primus ſententiam rogatus Aurelius Cotta conſul (nam referente Cæſare, magiſtratus eo etiam munere fungebantur) nomen Piſonis radendum faſtis cenſuit: partem bonorum publicandam: pars vt Gn. Piſoni filio concederetur, iſque prænomen mutaret. M. Piſo exuta dignitate, & accepto quinquagies ſeſtertio, in decem annos *e* relegatur, conceſſa Plancinæ incolumitate ob preces Auguſtæ. Multa ex ea ſententia mitigata ſunt à principe: ne nomen Piſonis faſtis eximeretur, quando M. Antonij qui bellum patriæ feciſſet, Iuli Antonij qui domum Auguſti violaſſet, manerent. & M. Piſonem ignominiæ exemit, conceſſitque ei paterna bona; ſatis firmus, vt ſæpe memoraui, aduerſum pecuniam, & tum pudore abſolutæ Plancinæ placabilior. Atque idem, cum Valerius Meſſallinus ſignum aureum in æde Martis Vltoris, Cæcina Seuerus aram Vltioni ſtatuendam cenſuiſſent,

prohi-

rohibuit: ob externas ea victorias ſacrari dicti-
ans, domeſtica mala triſtitia operienda. Addide-
at Meſſallinus, Tiberio, & Auguſtæ, & Antoniæ
& Agrippinæ Druſoque, ob vindictam Germani-
i, grates agendas, omiſeratque Claudij mentio-
iem. & Meſſallinum quidem L. Aſprenas ſenatu
oram percontatus eſt, an prudens præteriſſet? ac
um demum nomen Claudij adſcriptum eſt. Mi-
i quanto plura recentium, ſeu veterum reuoluo,
anto magis ludibria rerum mortalium cunctis in
iegotiis obuerſantur. quippe fama, ſpe, venera-
ione potius omnes deſtinabantur imperio, quam
quem futurum principem fortuna in occulto te-
iebat. Paucis poſt diebus Cæſar auctor ſenatui
fuit, Vitellio, atque Veranio, & Seruæo ſacer-
lotia tribuendi. Fulcinio ſuffragium ad honores
ollicitus, monuit, ne facundiam violentia præci-
itaret. Is finis fuit vlciſcenda Germanici morte,
ion modo apud illos homines qui tum agebant,
tiam ſecutis temporibus vario rumore iactata.
ideo maxima quæque ambigua ſunt, dum alij
quoquo modo audita pro compertis habent; alij
vera in contrarium vertunt. & gliſcit vtrumque
oſteritate. At Druſus vrbe egreſſus repetendis
uſpiciis, mox ouans introiit. paucoſque poſt dies
Vipſania mater eius exceſſit, vna omnium Agrippę
iberorum miti obitu. Nam ceteros manifeſtum
erro, vel creditum eſt, veneno aut fame exſtinctos.
Eodem anno Tacfarinas, quem priore æſtate pul-
ſum à Camillo memoraui, bellum in Africa reno-
iat, vagis primum populationibus & ob pernici-
atem inultis: dein vicos exſcindere, trahere gra-
ies prædas: poſtremo haut procul Pagyda flumi-
ie, cohortem Romanam circumſedit. Præerat
aſtello Decrius impiger manu, exercitus militia,
& illam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& illam obſidionem flagitij ratus. Is cohortatus milites vt copiam pugnæ in aperto facerent, aciem pro caſtris inſtruit. Primoque impetu pulſa cohorte, promptus inter tela occurſat fugientibus, increpat ſigniferos, quod inconditis aut deſertoribus miles Romanus terga daret. ſimul excepta vulnera. & quamquam transfoſſo oculo, aduerſum os in hoſtem intendit, neque prœlium omiſit donec deſertus ſuis caderet. Quæ poſtquam L. Apronio (nam Camillo ſucceſſerat) comperta, magis dedecore ſuorum, quam gloria hoſtis anxius, raro ea tempeſtate, & è vetere memoria facinore, decumum quemque ignominioſæ cohortis, ſorte ductos, fuſte necat. Tantumque ſeueritate profectum, vt vexillum veteranorum non amplius quingenti numero, eaſdem Tacfarinatis copias, præſidium, cui Thala nomen, adgreſſas fuderint. quo prœlio Rufus Heluius gregarius miles ſeruati ciuis decus rettulit, donatuſque eſt ab Apronio torquibus & haſta. Cæſar addidit ciuicam coronam, quod non eam quoque Apronius iure proconſulis tribuiſſet, queſtus magis, quam offenſus. Sed Tacfarinas perculſis Numidis & obſidia aſpernantibus, ſpargit bellum; vbi inſtaretur, cedens, ac rurſum in terga remeans. & dum ea ratio barbaro fuit, irritum feſſumque Romanum impune ludificabatur. Poſtquam deflexit ad maritimos locos; inligatus præda, ſtatiuis caſtris hærebat. miſſuque patris Apronius Ceſianus cum equite & cohortibus auxiliariis, quîs velociſſimos legionum addiderat, proſperam aduerſum Numidas pugnam facit, pellitque in deſerta. At Romæ Lepida, cui ſuper Æmiliorum decus L. Sulla ac Cn. Pompeius proaui erant, defertur ſimulauiſſe partum

ex P.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ex P. Quirinio diuite atque orbo. adiiciebantur adulteria, venena; quæſitumque per Chaldæos in domum Cæſaris, defendente ream Manio Lepido fratre. Quirinius poſt dictum repudium adhuc infenſus, quamuis infami ac nocenti miſerationem addiderat. Haut facile quis diſpexerit illa in cognitione mentem Principis: adeo vertit ac miſcuit iræ & clementiæ ſigna; deprecatus primo ſenatum, ne maieſtatis crimina tractarentur. Mox M. Seruilium è conſularibus, alioſque teſtes inlexit ad proferenda, quæ velut reticere voluerat. *f* idemque ſeruos Lepidæ, cum militari cuſtodia haberentur, tranſtulit ad conſules: neque per tormenta interrogari paſſus eſt, de his quæ ad domum ſuam pertinerent. Exemit etiam Druſum conſulem deſignatum dicendæ primo loco ſententiæ. quod alij ciuile rebantur, ne ceteris adſentiendi neceſſitas fieret: quidam ad ſæuitiam trahebant. neque enim ceſſurum niſi damnandi officio. Lepida ludorum diebus, qui cognitionem interuenerant, theatrum cum claris feminis ingreſſa, lamentatione flebili maiores ſuos ciens, ipſumque Pompeium, cuius ea monimenta & adſtantes imagines viſebantur, tantum miſericordiæ permouit, vt effuſi in lacrymas ſæua & deteſtanda Quirinio clamitarent, cuius ſenectæ atque orbitati & obſcuriſſimæ domui, deſtinata quondam vxor L. Cæſari, ac diuo Auguſto nurus, dederetur. dein tormentis ſeruorum patefacta ſunt flagitia, itumque in ſententiam Rubellij Blandi, à quo aqua atque igni arcebatur. Huic Druſus adſenſit, quamquam alij mitius cenſuiſſent. mox Scauro qui filiam ex ea genuerat, datum, ne bona publicarentur. Tum demum aperuit Tiberius, compertum ſibi etiam

ex P.

ex P. Quirinij ſeruis, veneno eum à Lepida petitum. Inluſtrium domuum aduerſa (etenim haut multum diſtanti tempore Calpurnij Piſonem, Æmilij Lepidam amiſerant) ſolatio adfecit D. Silanus Iuniæ familiæ redditus. caſum eius paucis repetam. Vt valida diuo Auguſto in Remp. fortuna; ita domi improſpera fuit, ob impudicitiam filiæ ac neptis quas vrbe depulit, adulteroſque earum morte aut fuga puniuit. nam culpam inter viros ac feminas vulgatam, graui nomine læſarum religionum, ac violatæ maieſtatis appellando, clementiam maiorum ſuaſque ipſe leges egrediebatur. Sed aliorum exitus, ſimul cetera illius ætatis memorabo, ſi effectis in quæ tendi, plures ad curas vitam produxero. D. Silanus in nepti Auguſti adulter, quamquam non vltra foret ſæuitum, quam vt amicitia Cæſaris prohiberetur; exſilium ſibi demonſtrari intellexit: nec niſi Tiberio imperitante deprecari Senatum ac Principem auſus eſt, M. Silani fratris potentia, qui per inſignem nobilitatem & eloquentiam præcellebat. Sed Tiberius grates agenti Silano, patribus coram reſpondit, ſe quoque lætari quod frater eius è peregrinatione longinqua reuertiſſet. idque iure licitum, quia non ſenatuſconſulto, non lege pulſus foret: ſibi tamen aduerſus eum integras parentis ſui offenſiones: neque reditu Silani, diſſoluta quæ Auguſtus voluiſſet. Fuit poſthac in vrbe, neque honores adeptus eſt. Relatum deinde moderanda Papia Poppæa, quam ſenior Auguſtus poſt Iulias rogationes incitandis cælibum pœnis, & augendo ærario ſanxerat. nec ideo coniugia & educationes liberum frequentabantur, præualida orbitate. ceterum multitudo periclitantium gliſcebat, cum omnis domus delatorum interpretatio-

pretationibus ſubuerterentur. vtque antehac flagitiis, ita tunc legibus laborabatur. Ea res admonet, vt de principiis iuris, & quibus modis ad hanc multitudinem infinitam ac varietatem legum peruentum ſit, altius diſſeram. Vetuſtiſſimi mortalium, nulla adhuc mala libidine, ſine probro, ſcelere, eoque ſine pœna aut coercitionibus agebant: neque præmiis opus erat, cum honeſta ſuopte ingenio peterentur; & vbi nihil contra morem cuperent, nihil per metum vetabantur. At poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore, ambitio & vis incedebat; prouenêre dominationes: multoſque apud populos, æternum manſere. Quidam ſtatim, aut poſtquam Regum pertæſum, leges maluerunt. Hæ primo rudibus hominum animis ſimplices erant. maximeque fama celebrauit Cretenſium, quas Minos: Spartanorum, quas Lycurgus: ac mox Athenienſibus quæſitiores iam & plures Solon perſcripſit. Nobis Romulus, vt libitum, imperitauerat: dein Numa religionibus & diuino iure populum deuinxit; repertaque quædam à Tullo & Anco: ſed præcipuus Seruius Tullius ſanctor legum fuit: quis etiam reges obtemperarent. Pulſo Tarquinio, aduerſum patrum factiones multa populus parauit tuendæ libertatis, & firmandæ concordiæ: creatique decemuiri, & accitis quæ vſquam egregia, compoſitæ duodecim tabulæ, finis æqui iuris. nam ſecutæ leges, etſi aliquando in maleficos ex delicto, ſæpius tamen diſſenſione ordinum, & apiſcendi inlicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob praua per vim latæ ſunt. Hinc Gracchi, & Saturnini, turbatores plebis; nec minor largitor nomine ſenatus Druſus; corrupti ſpe, aut inluſi per interceſſionem ſocij. Ac ne bello quidem Italico,

mox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

mox ciuili omiſſum, quin multa & diuerſa ſciſcerentur; donec L. Sulla dictator, abolitis vel conuerſis prioribus cum plura addidiſſet, otium ei rei haut in longum parauit, ſtatim turbidis Lepidi rogationibus. neque multo poſt Tribunis reddita licentia, quoquo vellent populum agitandi. Iamque non modo in commune, ſed in ſingulos homines latæ quæſtiones: & corruptiſſima Rep. plurimæ leges. Tum Gn. Pompeius tertium conſul, corrigendis moribus dilectus, & grauior remediis quam delicta erant, ſuarumque legum auctor idem ac ſubuerſor, quæ armis tuebatur armis amiſit. Exin continua per viginti annos diſcordia, non mos, non ius. deterrima quæque impune; ac multa honeſta, exitio fuere. Sexto demum conſulatu Cæſar Auguſtus potentiæ ſecurus, quæ triumuiratu iuſſerat, aboleuit: deditque iura quîs pace & principe vteremur. acriora ex eo vincla, inditi cuſtodes, & lege Papia Poppæa præmiis inducti *g* viſi à priuilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus vacantia teneret. ſed altius penetrabant, vrbemque & Italiam, & quod vſquam ciuium, corripuerant: multorumque exciſi ſtatus, & terror omnibus intentabatur: ni Tiberius ſtatuendo remedio quinque conſularium, quinque è prætoriis, totidem è cetero ſenatu ſorte duxiſſet. apud quos exſoluti plerique legis nexus, modicum in præſens leuamentum fuere. Per idem tempus Neronem è liberis Germanici iam ingreſſum iuuentam, commendauit patribus; vtque munere capeſſendi vigintiuiratus ſolueretur, & quinquennio maturius quam per leges Quæſituram peteret, non ſine inriſu audientium poſtulauit. prætendebat ſibi atque fratri decreta eadem, petente

Auguſto

Auguſto. ſed neque tum fuiſſe dubitauerim, qui ejuſmodi preces occulti inluderent. ac tamen initia faſtigij Cæſaribus erant: magiſque in oculis vetus mos, & priuignis cum vitrico leuior neceſſitudo, quam auo aduerſum nepotem. Additur pontificatus, & quo primum die forum ingreſſus eſt, congiarium plebi, admodum lætæ, quod Germanici ſtirpem iam puberem aſpiciebat. Auctum de hinc gaudium, nuptiis Neronis & Iuliæ Druſi filiæ. Vtque hæc ſecundo rumore, ita aduerſis animis acceptum, quod filio Claudii ſocer Seianus deſtinaretur. polluiſſe nobilitatem familiæ videbantur, ſuſpectumque iam nimiæ ſpei Seianum vltro extuliſſe. Fine anni conceſſere vita inſignes viri, L. Voluſius, & Salluſtius Criſpus. Voluſio vetus familia, neque tamen præturam egreſſa. ipſe conſulatum intulit, cenſoria etiam poteſtate legendis equitum decuriis functus, opumque quîs domus illa immenſum viguit, primus accumulator. Criſpum equeſtri ortum loco, C. Salluſtius, rerum Romanarum florentiſſimus auctor, ſororis nepotem in nomen adſciuit. atque ille, quamquam promto ad capeſſendos honores aditu, Mæcenatem æmulatus, ſine dignitate ſenatoria multos triumphalium, conſulariumque potentia anteiit. diuerſus à veterum inſtituto, per cultum & munditias; copiaque & affluentia, luxu propior. ſuberat tamen vigor animi, ingentibus negotiis par; eo acrior, quo ſumnum & inertiam magis oſtentabat. Igitur incolumi Mæcenate proximus, mox præcipuus cui ſecreta imperatorum inniterentur, & interficiendi Poſtumi Agrippæ conſcius, ætate prouecta ſpeciem magis in amicitia principis quam vim tenuit. idque & Mæcenati acciderat: fato potentiæ raro ſempi-

ternæ: an ſatias capit, aut illos cum omnia tribue-runt, aut hos, cum iam nihil reliquum eſt quod cupiant. Sequitur Tiberij quartus, Druſi ſecundus conſulatus, patris atque filij collegio inſignis. nam biennio ante, Germanici Tiberio idem honor, neque patruo lætus, neque natura tam connexus fuerat. Eius anni principio Tiberius, quaſi firmandæ valetudini, in Campaniam conceſſit: longam & continuam abſentiam paulatim meditans; ſiue vt amoto patre, Druſus munia conſulatus ſolus impleret. Ac forte parua res magnum ad certamen progreſſa, præbuit iuueni materiam apiſcendi fauoris. Domitius Corbulo prætura functus de L. Sulla nobili iuuene queſtus eſt apud ſenatum, quod ſibi inter ſpectacula gladiatorum, loco non deceſſiſſet. pro Corbulone ætas, patrius mos, ſtudia ſeniorum erant: contra, Mamercus Scaurus & L. Arruntius, alijque Sullæ propinqui nitebantur. certabant orationibus, & memorabantur exempla maiorum, qui iuuentutis inreuerentiam grauibus decretis notauiſſent. donec Druſus apta temperandis animis diſſeruit, & ſatisfactum Corbuloni per Mamercum, qui patruus ſimul ac vitricus Sullæ, & oratorum ea ætate vberrimus erat. Idem Corbulo plurima per Italiam itinera, fraude mancipum & incuria magiſtratuum interrupta & imperuia clamitando, exſecutionem eius negotij libens ſuſcepit. quod haut perinde publice vſui habitum, quam exitioſum multis, quorum in pecuniam atque famam damnationibus & haſta ſæuiebat. Neque multo poſt miſſis ad ſenatum litteris Tiberius, motam rurſum Africam incurſu Tacfarinatis docuit; iudicioque patrum diligendum proconſulem, gnarum militiæ, corpore validum, & bello ſuffecturum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cturum. quod initium Sex. Pompeius agitandi aduerſus M. Lepidum odij nactus, vt ſecordem, inopem, & maioribus ſuis dedecorum, eoque etiam Aſiæ ſorte depellendum incuſauit. aduerſo ſenatu, qui Lepidum mitem magis quam ignauum, paternas ei anguſtias & nobilitatem ſine probro actam, honori quam ignominiæ habendam ducebat. Igitur miſſus in Aſiam. Et de Africa decretum vt Cæſar legeret, cui mandanda foret. Inter quæ Seuerus Cæcina cenſuit, ne quem magiſtratum, cui prouincia obueniſſet, vxor comitaretur: multum ante repetito, concordem ſibi coniugem, & ſex partus enixam: ſeque quæ in publicum ſtatueret domi ſeruauiſſe, cohibita intra Italiam, quamquam ipſe pluris per prouincias quadraginta ſtipendia expleuiſſet. *Haut enim fruſtra placitum olim, ne feminæ in ſocios aut gentes externas traherentur. ineſſe mulierum comitatui, quæ pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agmen ad ſimilitudinem barbari inceſſus conuertant. non imbecillem tantum, & imparem laboribus ſexum; ſed ſi licentia adſit, ſæuum, ambitioſum, poteſtatis auidum. incedere milites, habere ad manum centuriones: præſediſſe nuper feminam exercitio cohortium, decurſu legionum. cogitarent ipſi, quoties repetundarum aliqui arguerentur, plura vxoribus obiectari. his ſtatim adhæreſcere deterrimum quemque prouincialium: ab his negotia ſuſcipi, tranſigi: duorum egreſſus coli, duo eſſe prætoria. peruicacibus magis & impotentibus mulierum iuſſis; quæ Oppiis quondam, aliisque legibus conſtrictæ, nunc vinclis exſolutis, domos, fora, iam & exercitus regerent.* Paucorum hæc adſenſu audita; plures obturbabant, neque relatum de negotio, neque Cæcinam dignum tantæ rei cenſorem. Mox Valerius Meſſallinus, cui parens Meſſalla,

ineratque imago paternæ facundiæ, reſpondit. *Multa duritie veterum melius & lætius mutata. neque enim, vt olim, obſideri vrbem bellis, aut prouincias hoſtilis eſſe. & pauca feminarum neceſſitatibus concedi, quæ ne coniugum quidem penates, adeo ſocios non onerent. cetera promiſcua cum marito, nec vllum in eo pacis impedimentum. bella plane accinctis obeunda: ſed reuertentibus poſt laborem, quod honeſtius quam vxorium leuamentum? At quaſdam in ambitionem aut auaritiam prolapſas. Quid ipſorum magiſtratuum, nonne pleroſq; varijs libidinibus obnoxios? non tamen ideo neminem in prouinciam mitti. corruptos ſæpe prauitatibus vxorum maritos: num ergo omnes cælibes integros? placuiſſe quondam Oppias leges, ſic temporibus Reip. poſtulantibus: remiſſum aliquid poſtea, & mitigatum, quia expedierit. fruſtra noſtram ignauiam alia ad vocabula transferri. nam viri in eo culpam, ſi femina modum excedat. porro ob vnius aut alterius imbicillum animum, male eripi maritis conſortia rerum ſecundarum adverſarumque; ſimul ſexum natura inualidum deſeri, & exponi ſuo luxu, cupidinibus alienis. vix præſenti cuſtodia manere inlæſa coniugia: quid fore, ſi per plures annos in modum diſsidij oblitterentur? Sic obviam irent ijs quæ alibi peccarentur, vt flagitiorum vrbis meminiſſent.* Addidit pauca Druſus de matrimonio ſuo. nam principibus adeunda ſæpius longinqua imperii. Quoties divum Auguſtum in Occidentem atque Orientem meaviſſe comite Liuia? ſe quoque in Illyricum profectum, &, ſi ita conducat, alias ad gentes iturum, haut ſemper æquo animo, ſi ab vxore cariſsima, & tot communium liberorum parente divelleretur. Sic Cæcinæ ſententia eluſa. Et proximi ſenatus die, Tiberius per litteras caſtigatis oblique patribus, quod cuncta curarum ad principem rejicerent, *h* M. Lepidum

dum & Iunium Blæſum nominauit: ex quîs proconſul Africæ legeretur. Tum audita amborum verba intentius excuſante ſe Lepido, cum valetudinem corporis, ætatem liberûm, nubilem filiam obtenderet: intelligereturque etiam quod ſilebat, auunculum eſſe Seiani Blæſum, atque eo prævalidum. Reſpondit Blæſus ſpecie recuſantis, ſed neq; eadem adſeueratione, & conſenſu adulantium auditus eſt. Exin promptum, quod multorum intimis queſtibus tegebatur. Incedebat enim deterrimo cuique licentia, impune probra, & inuidiam in bonos excitandi, arrepta imaginine Cæſaris: libertique etiam ac ſerui, patrono vel domino, cum voces, cum manus intentarent, vltro metuebantur. Igitur C. Ceſtius ſenator diſſeruit; *Principes quidem inſtar deorum eſſe: ſed neque à dijs niſi iuſtas ſupplicum preces audiri, neque quemquam in Capitolium, aliave vrbis templa perfugere, vt eo ſubſidio ad flagitia vtatur. Abolitas leges, & funditus verſas, vbi in foro, in limine curiæ, ab Annia Ruſilla, quam fraudis ſub iudice damnauiſſet, probra ſibi & minæ intendantur. neque ipſe audeat ius experiri, ob effigiem imperatoris oppoſitam.* Haut diſſimilia alij, & quidam atrociora circumſtrepebant: precabanturque Druſum, daret vltionis exemplum. donec accitam conuictamque attineri publica cuſtodia iuſſit. Et Conſidius AEquus, & Cœlius Curſor equites Rom. quod fictis majeſtatis criminibus Magium Cæcilianum prætorem petiuiſſent, auctore principe, ac decreto ſenatus puniti. Vtrumque in laudem Druſi trahebatur: ab eo, in vrbe inter cœtus & ſermones hominum obuerſante, ſecreta patris mitigari. neque luxus in iuuene adeo diſplicebat. huc potius intenderet, diem *i* ædificationibus, noctem conuiuiis traheret, quam ſolus & nullis

voluptatibus auocatus mæſtam vigilantiam, & malas curas exerceret. non enim Tiberius, non accuſatores fatiſcebant. Et Ancharius Priſcus Cæſium Cordum proconſulem Cretæ poſtulauerat repetundis, addito maieſtatis crimine: quod tum omnium accuſationum complementum erat. Cæſar Antiſtium Veterem è primoribus Macedoniæ abſolutum adulterij, increpitis iudicibus, ad dicendam maieſtatis cauſſam retraxit, vt turbidum, & Reſcuporidis conſiliis permixtum, qua tempeſtate Cotye fratre interfecto, bellum aduerſus nos voluerat. Igitur aqua & igni interdictum reo, adpoſitumque vt teneretur inſula, neque Macedoniæ neque Thraciæ opportuna. Nam Thracia diuiſo imperio in Rhœmetalcen & liberos Cotyis, quis ob infantiam tutor erat Trebellienus Rufus, inſolencia noſtri diſcors agebat; neque minus Rhœmetalcen quam Trebellienum incuſans, popularium iniurias inultas ſinere. Cœlaletæ, Odruſæque, & k alii, validæ nationes, arma cepere, ducibus diuerſis & paribus inter ſe per ignobilitatem: quæ cauſſa fuit, ne in bellum atrox coaleſcerent. pars turbant præſentia, alii montem Hæmum tranſgrediuntur, vt remotos populos concirent. plurimi ac maxime compoſiti regem, vrbemque Philippopolim à Macedone Philippo ſitam, circumſidunt. Quæ vbi cognita P. Velleio, (is proximum exercitum præſidebat) alarios equites ac leues cohortium mittit in eos, qui prædabundi aut adſumendis auxiliis vagabantur. Ipſe robur peditum, ad exſoluendum obſidium ducit. Simulque cuncta proſpere acta, cæſis populatoribus, & diſſenſione orta apud obſidentes, regiſque opportuna eruptione, & aduentu legionis. neque aciem aut prœlium dici decuerit, in

quo

quo ſemermes ac palantes trucidati ſunt, ſine noſtro ſanguine. Eodem anno Galliarum ciuitates ob magnitudinem æris alieni rebellionem cœptauêre: cuius exſtimulator acerrimus inter Treueros Iulius Florus, apud Æduos Iulius Sacrouir. nobilitas ambobus, & maiorum bona facta, eoque Romana ciuitas olim data, cum id rarum, nec niſi virtuti pretium eſſet. Ii ſecretis conloquijs, ferociſſimo quoque adſumto, aut quibus ob egeſtatem, ac metum ex flagitijs maxima peccandi neceſſitudo; componunt, Florus Belgas, Sacrouir propiores Gallos concire. Igitur per conciliabula & cœtus ſeditioſa diſſerebant, de continuatione tributorum, grauitate fenoris, ſæuitia ac ſuperbia præſidentium. & diſcordare militem, audito Germanici exitio. egregium reſumendæ libertati tempus, ſi ipſi florentes, quam inops Italia, quam imbellis vrbana plebes, nihil validum in exercitibus, niſi quod externum, cogitarent. Haut ferme vlla ciuitas intacta ſeminibus eius motus fuit. ſed erupêre primi Andecaui, ac Turonij. quorum Andecauos Acilius Auiola legatus, excita cohorte, quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit. Turonij, legionario milite quem Viſellius Varro inferioris Germaniæ legatus miſerat, oppreſſi, eodem Auiola duce, & quibuſdam Galliarum primoribus; qui tulêre auxilium, quo diſſimularent defectionem, magiſq; in tempore efferrent. ſpectatus & Sacrouir intecto capite pugnam pro Romanis ciens, oſtentandæ, vt ferebat, virtutis: ſed captiui, ne inceſſeretur telis, adgnoſcendum ſe præbuiſſe, arguebant. Conſultus ſuper eo Tiberius, aſpernatus eſt indicium, aluitq; dubitatione bellum. Interim Florus inſiſtere deſtinatis, pellicere alam equitũ, quæ conſcripta Treueris, militia diſciplina-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que noſtra habebatur, vt cæſis negotiatoribus Romanis bellum inciperet. paucique equitum corrupti, plures in officio manſêre. Aliud vulgus obæratorum aut clientium arma cepit: petebantque ſaltus, quibus nomen Arduenna. cum legiones vtroque ab exercitu, quas Viſellius & C. Silius aduerſis itineribus obiecerant, arcuerunt. præmiſſuſque cum delecta manu Iulius Indus è ciuitate eadem, diſcors Floro, & ob id nauandæ operæ auidior, inconditam multitudinem adhuc diſiecit. Florus incertis latebris victores fruſtratus, poſtremo viſis militibus qui effugia inſederant, ſua manu cecidit. Iſque Treuerici tumultus finis. Apud Æduos maior moles exorta, quanto ciuitas opulentior, & comprimendi procul præſidium. Auguſtodunum caput gentis, armatis cohortibus, Sacrouir occupauerat, *l* nobiliſſimam Galliarum ſubolem, liberalibus ſtudijs ibi operatam, vt eo pignore parentes popinquoſque eorum adiungeret. ſimul arma occulte fabricata iuuentuti diſpertit. Quadraginta millia fuêre, quinta ſui parte legionarijs armis, ceteri cum venabulis & cultris, quæq; alia venantibus tela ſunt. adduntur è ſeruitijs gladiaturæ deſtinati, quibus more gentico continuum ferri tegimen (Cruppellarios vocant) inferendis ictibus inhabiles, accipiendis impenetrabiles. Augebantur hæ copiæ, vicinarum ciuitatum vt nondum aperta conſenſione, ita viritim promptis ſtudijs; & certamine ducum Romanorum, quos inter ambigebatur, utroque bellum ſibi poſcente. mox Varro inualidus ſenecta, vigenti Silio conceſſit. At Romæ non Treueros modo & Aeduos, ſed quattuor & ſexaginta Galliarum ciuitates deſciuiſſe, adſumptos in ſocietatem Germanos, dubias Hiſpanias, cuncta (vt mos famæ) in

maius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

maius credita. optimus quiſque Reip. cura mœrebat: multi odio præſentium, & cupidine mutationis. ſuis quoq; periculis lætabantur. increpabantque Tiberium, quod in tanto rerum motu, libellis accuſatorum inſumeret operam. An Iulium Sacrouirum, maieſtatis crimine, reum in ſenatu fore? exſtitiſſe tandem viros, qui cruentas epiſtolas armis cohiberent. miſeram pacem vel bello bene mutari. Tanto impenſius in ſecuritatem compoſitus, neque loco, neque vultu mutato, ſed, vt ſolitum, per illos dies egit: altitudine animi, an compererat modica eſſe, & vulgatis leuiora? Interim Silius cum legionibus duabus incedens, præmiſſa auxiliari manu, vaſtat Sequanorum pagos, qui finium extremi & Aeduis contermini, ſociique in armis erant. Mox Auguſtodunum petit propero agmine, certantibus inter ſe ſigniferis, fremente etiam gregario milite, ne ſuetam requiem, ne ſpatia noctium operiretur: viderent modo aduerſos, & aſpicerentur. id ſatis ad victoriam. Duodecimum apud lapidem, Sacrouir, copiaque patentibus locis apparuere. In fronte ſtatuerat ferratos, in cornibus cohortes, à tergo ſemermos. Ipſe inter primores equo inſigni adire, memorare veteres Gallorum glorias, quæque Romanis aduerſa intuliſſent: quam decora victoribus libertas: quanto intolerantior ſeruitus iterum victis. Non diu hæc, nec apud lætos. etenim propinquabat legionum acies. inconditique ac militiæ neſcij opidani, neque oculis neque auribus ſatis competebant. contra Silius, & ſi præſumta ſpes hortandi cauſſas exemerat, clamitabat tamen; *Pudendum ipſis, quod Germaniarum victores, aduerſum Gallos tamquam in hoſtem ducerentur. una nuper cohors rebellem Turonium, vna ala Treuerum, pau-*

ca huius ipſius exercitus turmæ profligauere Sequanos. quanto pecunia dites, & voluptatibus opulentos, tanto magis imbelles Aeduos, euincite, & fugientibus conſulite. Ingens ad ea clamor. & circumfudit eques: frontemque pedites inuaſere. nec contatum apud latera. paulum moræ attulere ferrati, reſtantibus laminis aduerſum pila & gladios. ſed miles correptis ſecuribus & dolabris, vt ſi murum perrumperet, cædere tegmina & corpora. quidam trudibus aut furcis, inertem molem proſternere. iacenteſque nullo ad reſurgendum niſu, quaſi exanimes linquebantur. Sacrouir primo Auguſtodunum, dein metu deditionis in villam propinquam cum fidiſſimis pergit. Illic ſua manu, reliqui mutuis ictibus occidere. incenſa ſuper villa, omnes cremauit. Tum demum Tiberius ortum patratumque bellum ſenatui ſcripſit. neque demſit, aut addidit vero; ſed fide ac virtute legatos, ſe conſilijs ſuperfuiſſe. ſimul cauſſas, cur non ipſe, non Druſus profecti ad id bellum forent, adiunxit; magnitudinem imperij extollens. neque decorum principibus, ſi vna alteraue ciuitas turbet, omiſſa vrbe, vnde in omnia regimen. nunc quia non metu ducatur, iturum vt præſentia ſpectaret, componeretque. Decreuere patres vota pro reditu eius, ſupplicationeſque, & alia decora. Solus Dolabella Cornelius dum anteire ceteros parat, abſurdam in adulationem progreſſus, cenſuit vt ouans è Campania vrbem introiret. Igitur ſecutæ Cæſaris litteræ, quibus ſe non tam vacuum gloria prædicabat, vt poſt ferociſſimas gentes perdomitas, tot receptos in iuuenta, aut ſpretos triumphos, iam ſenior peregrinationis ſuburbanæ inane præmium peteret. Sub idem tempus, vt mors Sulpicij Quirinij publicis exſequijs fre-

quen-

quentaretur, petiuit à ſenatu. Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinius pertinuit, ortus apud municipium Lanuuium: ſed impiger militiæ, & acribus miniſterijs conſulatum ſub Diuo Auguſto, mox expugnatis per Ciliciam Homonadenſium caſtellis inſignia triumphi adeptus, datuſque rector C. Cæſari Armeniam obtinenti, Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat. quod tunc patefecit in ſenatu: laudatis in ſe officijs, & incuſato M. Lollio, quem auctorem C. Cæſari prauitatis & diſcordiarum arguebat. ſed ceteris haut læta memoria Quirinij erat, ob intenta, vt memoraui, Lepidæ pericula, ſordidamque & præpotentem ſenectam. FIne anni C. Lutorium Priſcum equitem Romanum, poſt celebre carmen, quo Germanici ſuprema defleuerat, pecunia donatum à Cæſare, corripuit delator: obiectans ægro Druſo compoſuiſſe, quod ſi exſtinctus foret, maiore præmio vulgaretur. Id C. Lutorius in domo P. Petronij, ſocru eius Vitellia coram, multiſque inluſtribus feminis, per vaniloquentiam legerat. Vt delator exſtitit, ceteris ad dicendum teſtimonium exterritis, ſola Vitellia nihil ſe audiuiſſe adſeuerauit. ſed arguentibus, ad perniciem plus fidei fuit. ſententiaque Haterii Agrippæ conſulis deſignati indictum reo vltimum ſupplicium. Contra M. Lepidus in hunc modum exorſus eſt. *Si P. C. unum id ſpectamus, quam nefaria voce Lutorius Priſcus mentem ſuam & aures hominum polluerit; neque carcer, neque laqueus, ne ſeruiles quidem cruciatus in eum ſuffecerint. ſin flagitia & facinora ſine modo ſunt; ſupplicijs ac remedijs, principis moderatio, maiorumque & veſtra exempla temperant; & vana à ſceleſtis, dicta à maleficijs differunt: eſt locus ſententiæ, per quam neque huic delictum impune ſit,*

ue ſit, & nos clementiæ ſimul ac ſeueritatis non pæniteat. Sæpe audiui principem noſtrum conquerentem, ſi quis ſumpta morte miſericordiam eius præueniſſet. vita Lutorij in integro m eſt, qui neque ſeruatus in periculum Reip. neque interfectus in exemplum ibit. ſtudia illi vt plena vecordiæ, ita inania & fluxa ſunt. nec quidquam graue ac ſerium ex eo metuas, qui ſuorum ipſe flagitiorum proditor, non virorum animis, ſed muliercularum adrepit. cedat tamen vrbe, & bonis amiſſis aqua & igni arceatur. Quod perinde cenſeo, ac ſi lege maieſtatis teneretur. Solus Lepido Rubellius Blandus è conſularibus adſenſit. ceteri ſententiam Agrippæ ſecuti. ductuſque in carcerem Priſcus, ac ſtatim exanimatus. Id Tiberius ſolitis ſibi ambagibus apud ſenatum incuſauit, cum extolleret pietatem quamuis modicas principis iniurias acriter vlciſcentium, deprecaretur tam præcipitis verborum pœnas: laudaret Lepidum, nec Agrippam argueret. Igitur factum S. C. ne decreta patrum, ante diem decimum, ad ærarium deferrentur: idque vitæ ſpatium damnatis prorogaretur. ſed non ſenatui libertas ad pœnitendum erat; neque Tiberius interiectu temporis mitigabatur. C. Sulpicius, D. Haterius conſules, ſequuntur. Inturbidus externis rebus annus, domi ſuſpecta ſeueritate aduerſum luxum; qui immenſum proruperat, ad cuncta quîs pecunia prodigitur. Sed alia ſumtuum quamuis grauiora, diſſimulatis plerumque pretijs occultabantur; ventris & ganeæ paratus adſiduis ſermonibus vulgati, fecerant curam, ne princeps antiquæ parcimoniæ, durius aduerteret. Nam incipiente C. Bibulo, ceteri quoque ædiles diſſeruerant, ſperni ſumtuariam legem, vetitaque vtenſilium pretia augeri in dies; nec mediocribus remedijs reſiſti poſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& conſulti patres, integrum id negotium ad principem diſtulerant. Sed Tiberius ſæpe apud ſe penſitato, an coërceri tam profuſæ cupidines poſſent: num coërcitio plus damni in Remp. ferret: quam indecorum adtrectare quod non obtineretur, vel retentum ignominiam & infamiam virorum inluſtrium poſceret: poſtremo litteras ad ſenatum compoſuit, quarum ſententia in hunc modum fuit. *Ceteris forſitan in rebus P. C. magis expediat me coram interrogari, & dicere quid è Rep. cenſeam: in hac relatione, ſubtrahi oculos meos melius fuit, ne denotantibus vobis ora, ac metum ſingulorum qui pudendi luxus arguerentur, ipſe etiam viderem eos, ac velut deprehenderem. quod ſi mecum ante viri ſtrenui ædiles conſilium habuiſſent; neſcio an ſuaſurus fuerim omittere potius prævalida & adulta vitia, quam hoc adſequi, ut palam fieret quibus flagitiis impares eſſemus. ſed illi quidem officio functi ſunt, ut ceteros quoque magiſtratus ſua munia implere velim. mihi autem neque honeſtum ſilere, neque proloqui expeditum, quia non ædilis, aut prætoris, aut conſulis partes ſuſtineo: maius aliquid & excelſius à principe poſtulatur; & cum recte factorum ſibi quiſque gratiam trahant, unius inuidia ab omnibus peccatur. Quid enim primum prohibere, & priſcum ad morem recidere adgrediar? villarum ne infinita ſpatia, familiarum numerum, & nationes? argenti & auri pondus? æris, tabularumque miracula? promiſcuas viris & feminis veſtes? atque illa feminarum propria, quis lapidum cauſſa pecuniæ noſtræ ad externas aut hoſtilis gentes transferuntur? Nec ignoro in conuiuiis & circulis incuſari iſta, & modum poſci. ſed ſi quis legem ſanciat, pœnas indicat; iidem illi ciuitatem verti, ſplendidiſſimo cuique exitium parari, neminem criminis expertem clamitabunt. Atqui ne corporis quidem*

morbos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

morbos veteres, & diu auctos, niſi per dura & aſpera coërceas. corruptus ſimul & corruptor, æger & flagrans animus, haut leuioribus remedijs reſtinguendus eſt, quam libidinibus ardeſcit. tot à maioribus repertæ leges, tot quas diuus Auguſtus tulit, illæ obliuione, hæ (quod flagitioſius eſt) contemtu abolitæ, ſecuriorem luxum fecêre. nam ſi velis quod nondum vetitum eſt; timeas, ne vetêre. at ſi prohibita impune tranſcenderis; neque metus vltra, neque pudor eſt. cur ergo olim parcimonia pollebat? quia ſibi quiſque moderabatur: quia vnius vrbis ciues eramus. ne iritamenta quidem eadem, intra Italiam dominantibus. externis victorijs aliena; ciuilibus, etiam noſtra conſumere didicimus. Quantulum iſtud eſt, de quo ædiles admonent? Quam, ſi cetera reſpicias, in leui habendum! At Hercule nemo refert, quod Italia externæ opis indiget, quod vita populi Romani per incerta maris & tempeſtatum quotidie voluitur. ac niſi prouinciarum copiæ & dominis, & ſeruitijs, & agris ſubuenerint; noſtra nos ſcilicet nemora, noſtraque villæ tuebuntur? Hanc P. C. curam ſuſtinet princeps. hæc omiſſa, funditus Remp. trahet. reliquis intra animum medendum eſt. nos, pudor; pauperes, neceſſitas; diuites, ſatias in melius mutet. Aut ſi quis ex magiſtratibus, tantam induſtriam ac ſeueritatem pollicetur, vt ire obuiam queat; hunc & laudo, & exonerari laborum meorum partem fateor. ſin accuſare vitia volunt, dein cum gloriam eius rei adepti ſunt, ſimultates faciunt, ac mihi relinquunt; credite P. C. me quoque non eſſe offenſionum auidum. quas cum graues, & plerumque iniquas pro Rep. ſuſcipiam, inanes & irritas neque mihi aut vobis vſui futuras iure deprecor. Auditis Cæſaris litteris, remiſſa Ædilibus talis cura; luxuſque menſæ, à fine Actiaci belli, ad ea arma quis Ser. Galba rem R. adeptus eſt, per annos centum

profu-

profuſis ſumtibus exerciti, paulatim exoleuêre. Cauſſas eius mutationis quærere libet. Dites olim familiæ nobilium, aut claritudine inſignes, ſtudio magnificentię prolabebantur. nam etiam tum plebem, ſocios, regna colere, & coli licitum. vt quiſque opibus, domo, paratu ſpecioſus, per nomen & clientelas inluſtrior habebatur. poſtquam cædibus ſæuitum, & magnitudo famæ exitio erat; ceteri ad ſapientiora conuertére. ſimul noui homines è municipijs & colonijs, atque etiam prouincijs, in ſenatum crebro adſumti, domeſticam parcimoniam intulerunt. & quamquam fortuna vel induſtria plerique pecunioſam ad ſenectam peruenirent; manſit tamen prior animus. Sed præcipuus adſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque. obſequium inde in principem, & æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus & metus. niſi forte rebus cunctis ineſt quidam velut orbis, vt quemadmodum temporum vices, ita morum vertantur. nec omnia apud priores meliora, ſed noſtra quoque ætas multa laudis & artium imitanda poſteris tulit. verum hæc *n* nobis maiores certamina ex honeſto maneant. Tiberius fama moderationis parta, quod ingruentis accuſatores repreſſerat, mittit litteras ad ſenatum, quis poteſtatem tribuniciam Druſo petebat. Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus repperit, ne regis aut dictatoris nomen adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret. M. deinde Agrippam ſocium eius poteſtatis, quo defuncto Tiberium Neronem dilegit, ne ſucceſſor in incerto foret. ſic cohiberi prauas aliorum ſpes rebatur: ſimul modeſtiæ Neronis, & ſuæ magnitudini fidebat. Quo tunc exemplo, Tiberius Druſum ſummæ rei admouet; cum incolumi Germanico, integrum

inter

inter duos iudicium tenuiſſet. Sed principio litterarum veneratus deos, vt conſilia ſua Reip. proſperarent, modica de moribus adoleſcentis, neque in falſum aucta, rettulit. eſſe illi coniugem & tres liberos, eamque ætatem qua ipſe quondam à diuo Auguſto ad capeſſendum hoc munus vocatus ſit. Neque nunc propere, ſed per octo annos capto experimento, compreſſis ſeditionibus, compoſitis bellis, triumphalem & bis conſulem, noti laboris participem ſumi. Præceperant animis orationem patres. quo quæſitior adulatio fuit. nec tamen repertum, niſi vt effigies principum, aras deûm, templa & arcus, aliaque ſolita cenſerent. niſi quod M. Silanus ex contumelia conſulatus, honorem principibus petiuit: dixitque pro ſententia, vt publicis priuatiſue monimentis, ad memoriam temporum, non conſulum nomina præſcriberentur, ſed eorum qui tribuniciam poteſtatem gererent. *o* Atque Haterius cum eius diei ſenatus conſulta aureis litteris figenda in curia cenſuiſſet, deridiculo fuit, ſenex fœdiſſimæ adulationis tantum infamia vſurus. Inter quæ, prouincia Africa Iunio Blæſo prorogata, Seruius Maluginenſis flamen Dialis, vt Aſiam ſorte haberet poſtulauit; fruſtra vulgatum dictitans *non licere Dialibus egredi Italia. neque aliud ius ſuum, quam Martialium, Quirinaliumque Flaminum: porro ſi hi p duxiſſent prouincias, cur Dialibus id vetitum? nulla de eo populi ſcita, non in libris cærimoniarum reperiri. Sæpe Pontifices dialia ſacra feciſſe, ſi flamen valetudine aut munere publico impediretur. duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelij Merulæ cædem, neminem ſuffectum: neque tamen ceſſauiſſe religiones. Quod ſi per tot annos poſſit non creari, nullo ſacrorum damno; quanto facilius abfuturum, ad vnius anni proconſulare impe-*

imperium? Priuatis olim ſimultatibus effectum, vt à pontificibus maximis ire in prouincias prohiberentur: nunc deûm munere, ſummum Pontificum etiam ſummum hominum eſſe, non æmulatione, non odio, aut priuatis adfectionibus obnoxium. Aduerſus quæ cum augur Lentulus alijque varie diſſererent, eo decurſum eſt, vt Pontificis Max. ſententiam opperirentur, Tiberius, dilata notione de iure Flaminis, decretas ob tribuniciam Druſi poteſtatem cærimonias temperauit; nominatim arguens inſolentiam ſententiæ, aureaſque litteras contra patrium morem. Recitatæ & Druſi epiſtolæ, quamquã ad modeſtiam flexæ, pro ſuperbiſſimis accipiuntur. *Huc recidiſſe cuncta, vt ne iuuenis quidem tanto honore accepto, adiret vrbis deos, ingrederetur ſenatum, auſpicia ſaltem gentile apud ſolum inciperet? q Bellum ſcilicet, aut diuerſo terrarum diſtineri, litora & lacus Campaniæ tum maxime peragrantem. ſic imbui rectorem generis humani: id primum è paternis conſilijs diſcere. ſane grauaretur aſpectum ciuium ſenex imperator, feſſamque ætatem, & actos labores prætenderet: Druſo quod, niſi ex adrogantia, impedimentum?* Sed Tiberius vim principatus ſibi firmans, imaginem antiquitatis ſenatui præbebat, poſtulata prouinciarum ad diſquiſitionem patrum mittendo. Crebeſcebat enim Græcas per vrbes licentia atque impunitas aſyla ſtatuendi. Complebantur templa peſſimis ſeruitiorum. eodem ſubſidio obærati aduerſum creditores, ſuſpectique capitalium criminum receptabantur. Nec vllum ſatis validum imperium erat coërcendis ſeditionibus populi, flagitia hominum vt cærimonias deûm protegentis. Igitur placitum vt mitterent ciuitates iura, atque legatos. Et quædam quod falſo vſurpauerant ſponte omiſere. Multæ vetuſtis ſuperſtitionibus, aut meritis in populum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pulum Romanum fidebant. Magnaque eius diei ſpecies fuit, quo ſenatus maiorum beneficia, ſociorum pacta, regum etiam qui ante vim Romanam valuerant decreta, ipſorumque numinum religiones introſpexit; libero, vt quondam, quid firmaret mutaretue. Primi omnium Epheſij adière, memorantes, non, vt vulgus crederet, Dianam atque Apollinem Delo genitos: eſſe apud ſe Cenchrium amnem, r locum Ortygiam. vbi Latonam partu grauidam & oleæ, quæ tum etiam maneat, adniſam, edidiſſe ea numina: deorumque monitu ſacratum nemus. Atque ipſum illic Apollinem, poſt interfectos Cyclopas, Iouis iram vitauiſſe. Mox Liberum patrem bello victorem, ſupplicibus Amazonum quæ aram inſederant, ignouiſſe. Auctam hinc conceſſu Herculis, cum Lydia potiretur, cærimoniam templo: neque Perſarum ditione, diminutum ius. Poſt Macedonas, dein nos ſeruauiſſe. Proximo Magnetes, L. Scipionis, & L. Sullæ conſtitutis nitebantur. quorum ille Antiocho, hic Mithradate, pulſis, fidem atque virtutem Magnetum decorauere, vti Dianæ Leucophrynæ perfugium inuiolabile foret. Aphrodiſienſes poſthac & Stratonicenſes dictatoris Cæſaris ob vetuſta in parteis merita, & recens diui Auguſti decretum ſattulêre. Laudati quod Parthorum inruptionem, nihil mutata in populum Romanum conſtantia, pertuliſſent. Sed Aphrodiſienſium ciuitas, Veneris; Stratonicenſium, Iouis & Triuiæ religionem tuebantur. Altius Hierocæſarienſes expoſuêre, Perſicam apud ſe Dianam, delubrum rege Cyro dicatum. & memorabantur Perpernæ, Iſaurici, multaque alia imperatorum nomina, qui non modo templo, ſed duobus milibus paſſuum eandem ſanctitatem tribuerant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſant. Exin Cyprij tribus delubris, quorum vetuſtiſſimum Paphiæ Veneri auctor Aerias, poſt filius eius Amathus Veneri Amathuſiæ, & Ioui Salaminio Teucer, Telamonis patris ira profugus, poſuiſſent. Auditæ aliarum quoque ciuitatum legationes. Quorum copia feſſi patres, & quia ſtudijs certabatur, conſulibus permiſere, vt perſpecto iure, & ſi qua iniquitas inuolueretur, rem integram rurſum ad ſenatum referrent. Conſules ſuper eas ciuitates quas memoraui, apud Pergamum, Aeſculapij compertum aſylum retulerunt: ceteros obſcuris ob vetuſtatem initijs niti. nam Smyrnæos oraculum Apollinis, cuius imperio Stratonicidi Veneri templum dicauerint: Tenios eiuſdem carmen referre, quo ſacrare Neptuni effigiem, ædemque iuſſi ſint. propiora Sardianos, Alexandri victoris id donum, neque minus Mileſios Dario rege † vti. ſed cultus numinum vtriſque, Dianam aut Apollinem venerandi. Periêre & Cretenſes ſimulacro diui Auguſti. Factaque ſenatuſconſulta, quîs multo cum honore, modus tamen præſcribebatur; iuſſique ipſis in templis facere aras ſacrandam ad memoriam, neu ſpecie religionis in ambitionem delaberentur. Sub idem tempus Iuliæ Auguſtæ valetudo atrox, neceſſitudinem Principi fecit feſtinati in vrbem reditus: ſincera adhuc inter matrem filiumque concordia; ſiue occultis odijs. Neque enim multo ante, cum haut procul theatro Marcelli effigiem diuo Auguſto Iulia dicaret; Tiberij nomen, ſuo poſtſcripſerat. idque ille credebatur, vt inferius maieſtate principis, graui & diſſimulata offenſione abdidiſſe. Sed tum ſupplicia dijs, ludique Magni ab ſenatu decernuntur, quos Pontifices, & augures, & quindecimuiri, ſeptemuiris ſimul & ſodalibus Auguſtalibus

 ederent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ederent. Cenſuerat L. Apronius, vt feciales quoq; ijs ludis præſiderent. Contradixit Cæſar, diſtincto ſacerdotiorum iure, & repetitis exemplis. neque enim vnquam fecialibus hoc maieſtatis fuiſſe. ideo Auguſtales adiectos, quia proprium eius domus ſacerdotium eſſet, pro qua vota perſoluerentur. Exequi ſententias haut inſtitui niſi inſignes per honeſtum, aut notabili dedecore: quod præcipuum munus annalium reor, ne virtutes ſileantur, vtque prauis dictis factiſque ex poſteritate & infamia metus ſit. Ceterum tempora illa adeo infecta & adulatione ſordida fuere, vt non modo primores ciuitatis, quibus claritudo ſua obſequijs protegenda erat; ſed omnes conſulares, magna pars eorum qui prætura functi, multique etiam pedarij ſenatores certatim exſurgerent, fœdaque & nimia cenſerent. Memoriæ proditur, Tiberium, quoties curia egrederetur, Græcis verbis in hunc modum eloqui ſolitum, O HOMINES AD SERVITVTEM PARATOS! ſcilicet etiam illum, qui libertatem publicam nollet, tam proiectæ ſeruientium patientiæ tædebat. Paulatim dehinc, ab indecoris ad infeſta tranſgrediebantur. C. Silanum proconſulem Aſiæ, repetundarum à ſocijs poſtulatum, Mamercus Scaurus è Conſularibus, Iunius Otho prætor, Brutidius Niger ædilis, ſimul corripiunt. obiectantque violatum Auguſti numen, ſpretam Tiberij maieſtatem. Mamercus antiqua exempla iaciens, L. Cottam à Scipione Africano; Ser. Galbam à Catone cenſorio, P. Rutilium à M. Scauro accuſatos. videlicet Scipio & Cato talia vlciſcebantur; aut ille Scaurus, quem proauum ſuum, opprobrium maiorum Mamercus, infami opera dehoneſtabat. Iunio Othoni litterarium ludum exercere vetus ars fuit, mox

Seiani

Seiani potentia ſenator, obſcura initia impudentibus auſis *u* propolluebat. Brutidium artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſtimulabat; dum æqualis, dein ſuperiores, poſtremo ſuaſmet ipſe ſpes anteire parat. quod multos etiam bonos peſſum dedit, qui ſpretis quæ tarda cum ſecuritate, præmatura vel cum exitio properant. Auxere numerum accuſatorum Gellius Poplicola, & M. Paconius. Ille quæſtor Silani, hic legatus. Nec dubium habebatur, ſæuitiæ captarumque pecuniarum teneri reum. ſed multa adgerebantur etiam inſontibus periculoſa; cum ſuper tot ſenatores aduerſos, facundiſſimis totius Aſiæ, eoque ad accuſandum delectis reſponderet ſolus & orandi neſcius, proprio in metu, qui exercitam quoque eloquentiam debilitat. non temperante Tiberio, quin premeret voce, vultu, *x* eo quod ipſe creberrime interrogabat: neque refellere, aut eludere, dabatur. ac ſæpe etiam confitendum erat, ne fruſtra quæſiuiſſet. Seruos quoque Silani, vt tormentis *y* interrogentur, actor publicus mancipio accederat. & ne quis neceſſariorum iuuaret periclitantem, maieſtatis crimina ſubdebantur, vinclum & neceſſitas ſilendi. Igitur petito paucorum dierum interiectu, defenſionem ſui deſeruit; auſis ad Cæſarem codicillis, quibus inuidiam & preces miſcuerat. Tiberius quæ in Silanum parabat, quo excuſatius ſub exemplo acciperentur, libellos diui Auguſti de Voleſo Meſſalla eiuſdem Aſiæ proconſule, factumque in eum ſenatuſconſultum recitari iubet. Tum L. Piſonem ſententiam rogat. ille multum de clementia principis præfatus, aqua atque igni Silano interdicendum cenſuit, ipſumque in inſulam Gyarum relegandum. Eadem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ceteri, niſi quod Gn. Lentulus ſeparanda Silani materna bona (quippe alia parente geniti) reddendaque filio dixit, adnuente Tiberio. At Cornelius Dolabella, dum adulationem longius ſequitur, increpitis C. Silani moribus, addidit, *ne quis vita probroſus, & opertus infamia prouinciam ſortiretur: idque princeps dijudicaret. nam à legibus delicta puniri. quanto fore mitius in ipſos, melius in socios, prouideri ne peccaretur!* Aduerſum quæ diſſeruit Cæſar: *non quidem ſibi ignara quæ de Silano vulgabantur, ſed non ex rumore ſtatuendum. multos in prouincijs contra quam ſpes aut metus de illis fuerit, egiſſe. excitari quoſdam ad meliora, magnitudine rerum; hebeſcere alios. neque poſſe principem ſua ſcientia cuncta complecti: neq; expedire, vt ambitione aliena trahatur. ideo leges in facta conſtitui, quia futura in incerto ſint. ſic à maioribus inſtitutum, vt ſi antiſſent delicta, pœnæ ſequerentur. ne verterent ſapienter reperta, & ſemper placita. ſatis onerum principibus, ſatis etiam potentiæ: minui iura, quoties gliſcat poteſtas: nec vtendum imperio, vbi legibus agi poſſit.* Quanto rarior apud Tiberium popularitas, tanto lætioribus animis accepta. Atq; ille prudens moderandi, ſi propria ira non impelleretur, addidit, inſulam Gyarum immitem & ſine cultu hominum eſſe: darent Iuniæ familiæ, & viro quondam ordinis eiuſdem, Cytheram potius concederet. id ſororem quoque Silani Torquatam, priſcæ ſanctimoniæ virginem expetere. In hanc ſententiam facta diſceſſio. Poſt auditi Cyrenenſes, & accuſante Anchario Priſco, Cæſius Cordus repetundarum damnatur. L. Ennium equitem Romanum maieſtatis poſtulatum, quod effigiem principis promiſcuum ad vſum argenti vertiſſet, recipi Cæſar inter reos vetuit: palam aſpernante Ateio Capitone, quaſi per libertatem. *Non enim debere eripi*

patribus

patribus vim ſtatuendi, neque tantum maleficium impune habendum. ſane lentus in ſuo dolore eſſet; Reip. iniurias ne largiretur. Intellexit hæc Tiberius vt erant magis, quam vt dicebantur: perſtititque intercedere. Capito inſignior infamia fuit: quod humani diuinique iuris ſciens, egregium publicum, & bonas domi artes dehoneſtauiſſet. Inceſſit dein religio, quo nam in templo locandum foret donum, quod pro valetudine Auguſtæ equites Romani vouerant Equeſtri Fortunæ. nam & ſi delubra eius deæ multa in vrbe, nullum tamen tali cognomento erat. repertum eſt ædem eſſe apud Antium quæ ſic nuncuparetur, cunctaſque cærimonias Italicis in opidis, templaque, & numinum effigies, iuris atque imperij Romani eſſe. ita donum apud Antium ſtatuitur. Et quando de religionibus tractabatur, dilatum nuper reſponſum aduerſus Seruium Maluginenſem Flaminem Dialem, promſit Cæſar: recitauitque decretum pontificum. *Quoties valetudo aduerſa Flaminem Dialem inceſſiſſet, vt Pontificis maximi arbitrio, dum ne pluſquam binoctium, abeſſet: dum ne diebus publici ſacrificij, neu ſæpius quam bis eundem in annum.* Quæ principe Auguſto conſtituta, ſatis oſtendebant, annuam abſentiam & prouinciarum adminiſtrationem dialibus non concedi. memorabaturque L. Metelli Pontificis maximi exemplum, qui Aulum Poſtumium Flaminem attinuiſſet. Ita ſors Aſiæ in eum, qui conſulatum Maluginenſi proximus erat, conlata. Iiſdem diebus Lepidus à ſenatu petiuit, vt baſilicam Paulli, Aemilia monumenta, propria pecunia firmaret ornaretque. erat etiam tum in more publica munificentia. nec Auguſtus *a* arguerat Taurum, Philippum, Balbum, hoſtiles exuuias, aut exundantis opes ornatum ad vr-

bis, & poſterum gloriam conferre. quo tum exemplo Lepidus, quamquam pecuniæ modicus, auitum decus recoluit. At Pompeij theatrum igne fortuito hauſtum, Cæſar exſtructurum pollicitus eſt, eo quod nemo è familia reſtaurando ſufficeret, manente tamen nomine Pompeij. ſimul laudibus Seianum extulit, tamquam labore vigilantiaque eius tanta vis vnum intra damnum ſtetiſſet. Et cenſuere patres effigiem Seiano, quæ apud theatrum Pompeij locaretur. neque multo poſt Cæſar cum IuniumBlæſum proconſulem Africæ triumphi inſignibus attolleret, dare id ſe dixit honori Seiani, cuius ille auunculus erat. Ac tamen res Blæſi dignæ decore tali fuere. nam Tacfarinas quamquam ſæpius depulſus, reparatis per intima Africæ auxiliis, huc adrogantiæ venerat, vt legatos ad Tiberium mitteret, ſedemque vltro ſibi atque exercitui ſuo poſtularet, aut bellum inexplicabile minitaretur. Non alias magis *b* ſua populique contumelia Ro. indoluiſſe Cæſarem ferunt; quam quod deſertor & prædo, hoſtium more ageret. ne Spartaco quidem, poſt tot conſularium exercituum clades inultam Italiam vrenti, quamquam Sertorij atque Mithradatis ingentibus bellis labaret Reſp. datum, vt pacto in fidem acciperetur, nedum pulcherrimo populi Romani faſtigio, latro Tacfarinas, pace & conceſſione agrorum redimeretur. Dat negotium Blæſo, ceteros quidem ad ſpem proliceret arma ſine noxa ponendi, ipſius autem ducis quoquo modo poteretur. Et recepti ea venia plerique. mox aduerſum artes Tacfarinatis, haut diſſimili modo belligeratum. Nam quia ille robore exercitus impar, furandi melior, pluris per globos incurſaret, eluderetque, & inſidias ſimul tentaret: tres inceſſus,

toti-

totidem agmina parantur. ex quîs Cornelius Scipio legatus præfuit, qua prædatio in Leptinos & ſuffugia Garamantum: alio latere, ne Cirtenſium pagi impune traherentur, propriam manum Blæſus filius duxit. Medio, cum dilectis caſtella & munitiones idoneis locis imponens, dux ipſe, arta & infenſa hoſtibus cuncta fecerat: quia quoquo inclinarent, pars aliqua militis Romani in ore, in latere, & ſæpe à tergo erat. multique eo modo cæſi, aut circumuenti. Tunc tripartitum exercitum plures in manus diſpergit, præponitque centuriones virtutis expertæ: nec, vt mos fuerat, acta æſtate retrahit copias, aut in hibernaculis veteris prouinciæ componit: ſed vt in limine belli, diſpoſitis caſtellis, per expeditos & ſolitudinum gnaros mutantem mapalia Tacfarinatem proturbat. donec fratre eius capto, regreſſus eſt, properantius tamen quam ex vtilitate ſociorum, relictis per quos reſurgeret bellum. Sed Tiberius pro confecto interpretatus, id quoque Blæſo tribuit vt Imperator à legionibus ſalutaretur: priſco erga duces honore, qui bene geſta Rep. gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur. erantque plures ſimul Imperatores, nec ſuper ceterorum æqualitatem. conceſſit quibuſdam & Auguſtus id vocabulum, ac tunc Tiberius Blæſo. *c* Poſtremum obiere eo anno viri illuſtres, Aſinius Saloninus, M. Agrippa & Pollione Aſinio auis, fratre Druſo inſignis, Cæſarique progener deſtinatus. Et Capito Ateius, de quo memoraui, principem in ciuitate locum ſtudijs ciuilibus adſecutus, ſed auo centurione Sullano, patre prætorio. conſulatum ei adcelerauerat Auguſtus, vt Labeonem Antiſtium ijſdem artibus præcellentem dignatione eius magiſtratus anteiret. Namque

illa ætas duo pacis decora ſimul tulit. ſed Labeo incorrupta libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis obſequium dominantibus magis probabatur. Illi, quod præturam intra ſtetit, commendatio ex iniuria: huic, quod conſulatum adeptus eſt, odium ex inuidia oriebatur. Et Iunia ſexageſimo quarto poſt Philippenſem aciem anno ſupremum diem expleuit, Catone auunculo genita, C. Caſſij vxor, M. Bruti ſoror. Teſtamentum eius multo apud vulgum rumore fuit: quia in magnis opibus, cum ferme cunctos proceres cum honore nominauiſſet, Cæſarem omiſit. quod ciuiliter acceptum: neque prohibuit quo minus laudatione pro roſtris, ceteriſque ſollennibus funus cohoneſtaretur. Viginti clariſſimarum familiarum imagines antelatæ ſunt, Manlij, Quinctij, aliaque eiuſdem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caſſius atque Brutus, eo ipſo, quod effigies eorum non viſebantur.

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. III.

a *ei* b *Trajecticia videntur.* c *Adi Comm.* d *Deſunt quædam.* e Scribo *relegaretur.* f *itemque.* g *ut ſi* h *Manium.* i *editionibus.* k *Aſtij:* l *& nobiliſſ.* m *Eſto.* n *nobis in Maiores.* o *At Q. Haterius:* p *Suſpectum.* q *Nec male,* bello r *lucum* ſ *attulére laudantis.* t *niti.* u *Neſcio an* porro polluebat. x *&* malim. y *interrogarentur.* z minui iura. a *arcuerat.* b *Suâ populique Ro. con.* c Fortè deſtinguendum, *Blaſo poſtremum. Obiere*

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
AB EXCESSV DIVI AVGVSTI
ANNALIVM
LIBER IV.
BREVIARIVM LIBRI.

AElij Seiani præfecti prat. ingenium & mores. Is ad dominationem adſpirat: & vt perueniat, Druſum Tib. Filium è medio tollit, adiuuante vxore Liuia, quam ſtupro prius polluerat. Eidem fini caſtra Prætoria Romæ iubet exſtrui, & militem in vnum locum conduci. Ab hoc tempore lapſæ imperij res. ideoque qui ſtatus tunc rerum, quis numerus, quæ loca cohortium & legionum, Tacitus oportune exequitur. A Druſo iam mortuo, Senatum Princeps ingrediturus eum mæſtum erigit. Germanici duos filios inducit, eoſque vt imperij heredes patribus commendat. Seianus quo deſtinata perficeret, Agrippinam callide calumniatur & ſemina futuri odij in ipſam liberoſque iacit. Tiberius legationes & accuſationes aliquot ciuitatium & prouinciarum audit. Hiſtriones ſiue Pantomimos immodeſtius agentes Italia pellit. De Flamine Diali eiuſque cerimonijs temperandis noua lex lata. Sacerdotes ſolennibus votis, etiam Druſum & Neronem dis commendauerant. ægre

id Ti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

id Tiberius tulit, & initium in eos exitij fuit. C. Silius ex amicis Germanici damnatus. Cn. Piſo, C. Caßius, Plautius Siluanus, accuſati aut damnati. In Africa Tacfarinatis bello finis impoſitus à P. Dolabella. ipſe Tacfarinas cæſus. Semina ſeruilis motus in Italia ſed ſtatim oppreſſa. Q. Vibius Serenus in Senatu à filio accuſatur, & Amorgum amouetur. P. Suillius, aliique damnantur inter eos Cremutius Cordus Hiſtoriæ ſcriptor, quod Brutum & Caßium laudauiſſet eiuſque libri combuſti. Cyzicenis libertas ademta. Templi honorem ab Hiſpanis oblatum Tiberius ſpernit. Seianus rebus ex voto adhuc fluentibus, altiora ſtruit: & Liuiam ſibi vxorem à Principe petit. hic modeſte negat additis cauſsis. Sed ille vt potentiam ſibi augeret, magiſque oportunum Tiberium haberet, perpulit eum ad ſeceſſum ab vrbe. nec multo poſt perſuaſit. Interea Romæ legationes Græcorum auditæ, de iure aſylorum. In Hiſpania L. Piſo Prætor à quodam agreſte interficitur. In Thracia, montani Thraces dilectus abnuunt arma ſumunt. vicit eos Poppæus Sabinus, & triumphi inſignia accepit. Claudia Pulchra Romæ adulterij accuſata & damnata. Agrippina maritum ſibi poſtulat, nec accipit. Vndecim Aſiæ ciuitates certant, in qua earum templum Tiberio ſtatueretur. Smyrnæi prælati. Tandem Tiberius, non vltra dilato conſilio, in Campaniam ab vrbe abiit. vbi in ſpelunca quadam, repentino lapſu lapidum, periclitatur: ſed à Seiano ſeruatur. quæ res huic fidem addidit. Igitur Neronem maiorem è liberis Germanici aggreditur, & variis artibus calumniiſque ſubuertit. Amphitheatri caſu Fidenis multa hominum millia debilitata, vel obruta. Romæ ingens incendium Cælium montem deurit. Princeps Capreas inſulam tranſit, ibique ſe recondit. Titius Sabinus turpi fraude circumuentus accuſatur, damnaturque ipſis anni Kalendis. Iulia neptis moritur. Friſij rebellant: quos L. Apronius Proprætor inferio-

inferioris Germaniæ parum feliciter repreſſum ij̈t. Cn. Domitius Agrippinam Germanici filiam vxorem accipit. Hæc ſexennio fere geſta.

C. Aſinio, C. Antiſtio Coſſ.
Cornelio Cethego, Viſellio Varrone.
Coſſo Lentulo, Aſinio Agrippa.
Cn. Lentulo, Gætul. C. Caluiſio.
M. Licinio Craſſo, L. Calpurnio Piſ.
Ap. Iunio Silano, P. Silio Nerua.

C. ASINIO, C. Antiſtio Coss. nonus Tiberio annus erat compoſitæ Reip. florentis domus: (nam Germanici mortem inter proſpera ducebat) cum repente turbare fortuna cœpit; ſæuire ipſe, aut ſæuientibus vires præbere. Initium & cauſſa penes Aelium Seianum, cohortibus prætorijs præfectum: cuius de potentia ſupra memoraui. Nunc originem, mores, & quo facinore dominationem captauerit, expediam. Genitus Vulſiniis, patre Seio Strabone equite Romano, & prima iuuenta C. Cæſarem diui Auguſti nepotem ſectatus, non ſine rumore Apicio diuiti & prodigo ſtuprum venum dediſſe; mox Tiberium varijs artibus deuinxit adeo, vt obſcurum aduerſum alios, ſibi vni incautum intectumque efficeret. non tam ſollertia, (quippe iiſdem artibus victus eſt) quam deûm ira in rem Romanam; cuius pari exitio viguit, ceciditque. Corpus illi laborum tolerans, animus audax, ſui obtegens, in alios criminator, iuxta adulatio & ſuperbia. palam compoſitus pudor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

dor, intus ſumma apiſcendi libido: eiuſque cauſſa, modo largitio & luxus, ſæpius induſtria ac vigilantia, haut minus noxiæ, quoties parando regno finguntur. Vim præfecturæ modicam antea intendit, diſperſas per vrbem cohortes vna in caſtra conducendo; vt ſimul imperia acciperent, numeroque & robore, & viſu inter ſe, fiducia ipſis, in ceteros metus *a* crederetur. Prætendebat laſciuire militem diductum: ſi quid ſubitum ingruat, maiore auxilio pariter ſubueniri & ſeuerius acturos, ſi vallum ſtatuatur procul vrbis inlecebris. Vt perfecta ſunt caſtra, inrepere paulatim militares animos, adeundo, appellando· ſimul centuriones ac tribunos ipſe diligere. neque ſenatorio ambitu abſtinebat, clientes ſuos honoribus aut prouincijs ornando, facili Tiberio, atque ita prono, vt ſocium laborum, non modo in ſermonibus, ſed apud patres & populum celebraret, colique per theatra & fora effigies eius, interque principia legionum ſineret. Ceterum plena Cæſarum domus, iuuenis filius, nepotes adulti, moram cupitis adferebant. & quia vi tot ſimul corripere intutum, dolus interualla ſcelerum poſcebat. placuit tamen occultior via, & à Druſo incipere, in quem recenti ira ferebatur. Nam Druſus impatiens æmuli, & animo commotior, orto forte iurgio intenderat Sciano manus, & contra tendentis os verberauerat. Igitur cuncta tentanti promtiſſimum viſum, ad vxorem eius Liuiam conuertere. Quæ ſoror Germanici, formæ intio ætatis indecora, mox pulchritudine præcellebat. Hac, vt amore incenſus, adulterio pellexit. & poſtquam primi flagitij potitus eſt, neque femina amiſſa pudicitia alia abnuerit; ad coniugij ſpem, conſortium regni, & necem mariti impulit. Atque illa

illa cui auunculus Auguſtus, ſocer Tiberius, ex Druſo liberi, ſeque ac maiores & poſteros municipali adultero fœdabat; vt pro honeſtis & præſentibus, flagitioſa & incerta exſpectaret. Sumitur in conſcientiam Eudemus amicus ac medicus Liuiæ, ſpecie artis frequens ſecretis. pellit domo Seianus vxorem Apicatam, ex qua tres liberos genuerat, ne pellici ſuſpectaretur. Sed magnitudo facinoris metum, prolationes, diuerſa interdum conſilia adferebat. Interim anni principio, Druſus ex Germanici liberis togam virilem ſumſit. quæq; fratri eius Neroni decreuerat ſenatus, repetita. addidit orationem Cæſar multa cum laude filij ſui, quod patria beneuolentia in fratris liberos foret. Nam Druſus (quamquam arduum ſit, eodem loci potentiam & concordiam eſſe) æquus adoleſcentibus, aut certe non aduerſus habebatur. Exin vetus & ſæpe ſimulatum proficiſcendi in prouincias conſiliū refertur. multitudinē veteranorum prætexebat imperator, & dilectibus ſupplendos exercitus. nam voluntarium militem deeſſe, ac ſi ſuppeditet, non eadem virtute ac modeſtia agere: quia plerumque inopes ac vagi ſponte militiam ſumant, percenſuitq; curſim numerum legionum, & quas prouincias tutarentur. Quod mihi quoque exſequendū reor, quæ tum Romana copia in armis, qui ſocij reges, quanto ſit anguſtius imperitatum. Italiam vtroque mari duæ claſſes, Miſenum apud & Rauennā, proximumque Galliæ litus roſtratæ naues præſidebant, quas Actiaca victoria captas Auguſtus in opidum Foroiulienſe miſerat, valido cum remige. Sed præcipuum robur Rhenum iuxta, commune in Germanos Galloſque ſubſidium, octo legiones erant. Hiſpaniæ recens perdomitæ, tribus habebantur. Mauros Iuba rex acceperat, donum populi Romani. cetera
Africæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Africæ, per duas legiones, parique numero Aegyptus. dehinc initio ab Suria vſque ad flumen Euphraten, quantum ingenti terrarum ſinu ambitur, quattuor legionibus coërcitum; accolis Hybero, Albanoque, & aliis regibus, qui magnitudine noſtra proteguntur aduerſum externa imperia. & Thraciam, Rhœmetalces ac liberi Cotyis: ripamque Danubij, legionum duæ in pannonia, duæ in Mœſia attinebant. totidem apud Dalmatiam locatis, quæ poſitu regionis à tergo illis, ac ſi repentinum auxilium Italia poſceret, haut procul accirentur. quamquam inſideret vrbem proprius miles, tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes, Etruria ferme Vmbriaque dilectæ, aut vetere Latio, & *b* colonis antiquitus Romanis. At apud idonea prouinciarum ſociæ triremes, alæque, & auxilia cohortium. neque multo ſecus in ijs virium; ſed perſequi incertum *c* fuit; cum ex vſu temporis huc illuc mearent, gliſcerent numero, & aliquando minuerentur. Congruens crediderim recenſere ceteras quoque Reip. partes, quibus modis ad eam diem habitæ ſint: quando Tiberio mutati in deterius principatus initium ille annus attulit. Iam primum publica negotia, & priuatorum maxima, apud patres tractabantur. dabaturque primoribus diſſerere: & in adulationem lapſos, cohibebat ipſe. mandabatque honores, nobilitatem maiorum, claritudinem militiæ, inluſtres domi artes ſpectando: vt ſatis conſtaret, non alios potiores fuiſſe. ſua conſulibus, ſua prætoribus ſpecies. Minorum quoque magiſtratuum exercita poteſtas, legeſque, ſi maieſtatis quæſtio eximeretur, bono in vſu. At frumenta, & pecuniæ vectigales, cetera publicorum fructuum, ſocietatibus equitum Romanorum agitabantur. Res

ſuas

ſuas Cæſar ſpectatiſſimo cuique, quibuſdam ignotis ex fama mandabat; ſemelque adſumti tenebantur, prorſus ſine modo, cum plerique ijſdem negotijs inſeneſcerent. Plebes acri quidem annona fatigabatur: ſed nulla in eo culpa ex principe. quin infecunditati terrarum, aut aſperis mariſobuiam ijt, quantum impendio, diligentiaque poterat. & ne prouinciæ nouis oneribus turbarentur, vtque vetera ſine auaritia aut crudelitate magiſtratuum tolerarent, prouidebat. corporum verbera, ademtiones bonorum aberant. Rari per Italiam Cæſaris agri; modeſta ſeruitia; intra paucos libertos domus; ac ſi quando cum priuatis diſceptaret, forum & ius, quæ cuncta, non quidem comi via, ſed horridus ac plerumque formidatus retinebat tamen, donec morte Druſi verterentur. nam dum ſuperfuit, manſere: quia Seianus incipiente adhuc potentia, bonis conſilijs noteſcere volebat, & vltor metuebatur, non occultus odij, & crebro querens *incolumi filio adiutorem imperij alium vocari. & quantum ſupereſſe vt collega dicatur? Primas dominandi ſpes in arduo; vbi ſis ingreſſus, adeſſe ſtudia & miniſtros. exſtructa iam ſponte præfecti caſtra, datos in manum milites: cerni effigiem eius, in monumentis Gn. Pompeij: communes illi cum familia Druſorum fore nepotes. precandam poſt hæc Modeſtiam, vt contentus eſſet.* Neque raro, neque apud paucos talia iaciebat; & ſecreta quoque eius, corrupta vxore, prodebantur. Igitur Seianus maturandum ratus, diligit venenum, quo paulatim inrepente, fortuitus morbus adſimularetur. Id Druſo datum per Lygdum Spadonem, vt octo poſt annos cognitum eſt. Ceterum Tiberius per omnes valetudinis eius dies, nullo metu, an vt firmitudinem animi oſtentaret, etiam defuncto necdum ſepulto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

curiam ingreſſus eſt. conſulesque ſede vulgari per ſpeciem mæſtitiæ ſedentes, honoris locique admonuit; & effuſum in lacrimas ſenatum, victo gemitu, ſimul oratione continua erexit. *Non quidem ſibi ignarum, poſſe argui, quod tam recenti dolore ſubierit oculos ſenatus: vix propinquorum adloquia tolerari, vix diem adſpici à pleriſque lugentium. neque illos imbecillitatis damnandos; ſe tamen fortiora ſolatia è complexu Reip. petiuiſſe.* Miſeratuſque Auguſtæ extremam ſenectam, rudem adhuc nepotum, & vergentem ætatem ſuam, vt Germanici liberi, vnica præſentium malorum leuamenta, inducerentur, petiuit. Egreſſi conſules, firmatos adloquio adoleſcentulos, deductoſque ante Cæſarem ſtatuunt. Quibus adprehenſis, *Patres conſcripti, Hos,* inquit, *orbatos parente, tradidi patruo ipſorum, precatuſque ſum, quamquam eſſet illi propria ſuboles, ne ſecus quam ſuum ſanguinem foueret ac tolleret, ſibique & poſteris confirmaret. erepto Druſo, preces ad vos conuerto, dijſque & patria coram obteſtor, Auguſti pronepotes, clariſsimis maioribus genitos ſuſcipite, regite: veſtram meamque vicem explete. Hi vobis Nero & Druſe parentum loco. ita nati eſtis, vt bona malaque veſtra ad Remp. pertineant.* Magno ea fletu, & mox precationibus fauſtis audita, ac ſi modum orationi poſuiſſet; miſericordia ſui gloriaque animos audientium impleuerat. ad vana & toties inriſa reuolutus, de reddenda Rep. vtque conſules ſeu quis alius regimen ſuſciperent, vero quoque & honeſto fidem demſit. Memoriæ Druſi eadem quæ in Germanicum decernuntur; pleriſque additis, vt ferme amat poſterior adulatio. Funus imaginum pompa maxime inluſtre fuit, cum origo Iuliæ gentis Æneas, omneſque Albanorum reges, & conditor vrbis Romulus, poſt Sabina nobilitas

d Appius Clauſus, ceteræque Claudiorum effigies, longo ordine ſpectarentur. In tradenda morte Druſi, quæ plurimis maximeque fidis auctoribus memorata ſunt, rettuli. ſed non omiſerim eorundem temporum rumorem validum adeo, vt nondum exoleſcat. Corrupta ad ſcelus Liuia, Seianum Lygdi quoque Spadonis animum ſtupro vinxiſſe: quod is Lygdus ætate atque forma carus domino, interque primores miniſtros erat. deinde inter conſcios, vbi locus veneficij, tempus, compoſita ſunt; eo audaciæ prouectum, vt verteret, & occulto indicio Druſum veneni in patrem arguens, moneret Tiberium, vitandam potionem quæ prima ei apud filium epulanti offerretur. ea fraude tum ſenem, poſtquam conuiuium inierat, exceptum poculum Druſo tradidiſſe. atque illo ignaro & iuueniliter hauriente, auctam ſuſpicionem, tamquam metu & pudore, ſibimet inrogaret mortem quam patri ſtruxerat. Hæc vulgo iactata, ſuper id quod nullo auctore certo firmantur, prompte refutaueris. Quis enim mediocri prudentia, nedum Tiberius tantis rebus exercitus, inaudito filio exitium offerret, idque ſua manu & nullo ad pœnitendum regreſſu? Quin potius miniſtrum veneni excruciaret, auctorem exquireret, inſita denique etiam in extraneos contatione & mora, aduerſum vnicum & nullius ante flagitij compertum vteretur. Sed quia Seianus facinorum omnium repertor habebatur, ex nimia caritate in eum Cæſaris, & ceterorum in vtrumque odio, quamuis fabuloſa & immania credebantur: atrociore ſemper fama, erga dominantium exitus. Ordo alioqui ſceleris per Apicatam Seiani proditus, tormentis Eudemi, ac Lygdi patefactus eſt. neque quiſquam ſcriptor tam infenſus

 exſtitit,

exſtitit, vt Tiberio obiectaret, cum omnia alia conquirerent, intenderentque. Mihi tradendi arguendique rumoris cauſſa fuit, vt claro ſub exemplo falſas auditiones depellerem, peteremque ab ijs quorum in manus cura noſtra venerit, ne diuulgata atque incredibilia, auide accepta, veris neque in miraculum corruptis antehabeant. Ceterum laudante filium pro roſtris Tiberio, ſenatus populuſque habitum ac voces dolentum ſimulatione magis quam libens induebat, domumque Germanici reuiuiſcere occulti lætabantur. Quod principium fauoris, & mater Agrippina ſpem male tegens, perniciem adcelerauere. Nam Seianus vbi videt mortem Druſi inultam interfectoribus, ſine mærore publico eſſe, ferox ſcelerum, & quia prima prouenerant, volutare ſecum, quo nam modo Germanici liberos peruerteret, quorum non dubia ſucceſſio. neque ſpargi venenum in tres poterat, egregia cuſtodum fide, & pudicitia Agrippinæ impenetrabili. Igitur contumaciam eius inſectari, vetus Auguſtæ odium, recentem Liuiæ conſcientiam exagitare, vt ſuperbiam fecunditate ſubnixam, popularibus ſtudijs inhiare dominationi, apud Cæſarem arguerent. Atque hæc callidis criminatoribus (inter quos dilegerat Iulium Poſtumum per adulterium Mutiliæ Priſcæ.inter intimos auiæ, & conſilijs ſuis peridoneum: quia Priſca in animo Auguſtæ valida) anum ſuapte natura potentiæ anxiam, inſociabilem nurui efficiebat. Agrippinæ quoque proximi inliciebantur, prauis ſermonibus tumidos ſpiritus perſtimulare. At Tiberius, nihil intermiſſa rerum cura, negotia pro ſolatijs accipiens, ius ciuium.preces ſociorum tractabat. Factaque auctore eo ſenatuſconſulta, vt ciuitati Cibyraticæ apud Aſiam, Ægirenſi apud

ſi apud Achaiam motu terræ labefactis, ſubueniretur remiſſione tributi in triennium. Et Vibius Serenus proconſul vlterioris Hiſpaniæ de vi publica damnatus, ob atrocitatem *e* temporum in inſulam Amorgum deportatur. Carſius Sacerdos reus tamquam frumento hoſtem Tacfarinatem iuuiſſet, abſoluitur; eiuſdemq; criminis C. Gracchus. Hunc comitem exſilij admodum infantem, pater Sempronius in inſulam Cercinam tulerat. Illic adultus inter extorres & liberalium artium neſcios, mox per Africam ac Siciliam mutando ſordidas merces ſuſtentabatur. nec tamen effugit magnæ fortunæ pericula. Ac ni Ælius Lamia & L. Apronius qui Africam obtinuerant, inſontem protexiſſent, claritudine infauſti generis, & paternis aduerſis foret abſtractus. Is quoque annus legationes Græcarum ciuitatum habuit; Samijs Iunonis, Cois Aeſculapij delubro, vetuſtum aſyli ius vt firmaretur, petentibus. Samij decreto Amphictyonum nitebantur, quîs præcipuum fuit rerum omnium iudicium, qua tempeſtate Græci conditis per Aſiam vrbibus ora maris potiebantur. Neque diſpar apud Coos antiquitas. & accedebat meritum ex loco. Nam ciues Romanos templo Æſculapij induxerant, cum iuſſu regis Mithradatis apud cunctas Aſiæ inſulas & vrbes trucidarentur. Varijs dehinc & ſæpius irritis prætorum queſtibus, poſtremo Cæſar de immodeſtia hiſtrionum rettulit. Multa ab ijs in publicum ſeditioſe, fœda per domos tentari. Oſcum quondam ludicrum leuiſſimæ apud vulgum oble?ationis, eo flagitiorum & virium veniſſe, vt auctoritate patrum coërcendum ſit. Pulſi tum hiſtriones Italia. Idem annus alio quoque luctu Cæſarem adficit, alterum ex geminis Druſi liberis exſtinguendo;

guendo : neque minus morte amici. Is fuit Lucillius Longus, omnium illi triſtium lætorumque ſocius, vnuſque è ſenatoribus Rhodij ſeceſſus comes. Ita quamquam nouo homini, cenſorium funus, effigiem apud forum Auguſti, publica pecunia patres decreuere : apud quos etiam tum cuncta tractabantur. adeo vt procurator Aſiæ Lucillius Capito, accuſante prouincia cauſſam dixerit, magna cum adſeueratione principis, non ſe ius niſi in ſeruitia & pecunias familiares dediſſe. quod ſi vim prætoris vſurpaſſet, manibuſque militum vſus foret; ſpreta in eo mandata ſua, audirent ſocios. Ita reus, cognito negotio, damnatur. Ob quam vltionem, & quia priore anno in C. Silanum vindicatum erat, decreuere Aſiæ vrbes templum Tiberio matrique eius, ac ſenatui. Et permiſſum ſtatuere. Egitque Nero grates ea cauſſa patribus atque auo, lætas inter audientium adfectiones, qui, recenti memoria Germanici, illum adſpici, illum audiri rebantur. aderantque iuueni modeſtia, ac forma, principe viro digna, notis in eum Seiani odijs ob periculum gratiora. Sub idem tempus de flamine Diali in locum Seruij Maluginenſis defuncti legendo, ſimul roganda noua lege, diſſeruit Cæſar. *Nam patricios confarreatis parentibus genitos, tres ſimul nominari, ex quis vnus legeretur, vetuſto more: neque adeſſe, vt olim, eam copiam, omiſſa confarreandi adſuetudine, aut inter paucos retenta. pluresque eius rei cauſſas adferebat; potiſſimam, penes incuriam virorum feminarumque. Accedere ipſius cærimoniæ difficultates, quæ conſulto vitarentur. Et quando exiret è iure patrio, qui id flaminium apiſceretur, quæque in manum flaminis conueniret. Ita medendum ſenatus decreto, aut lege; ſicut Auguſtus quædam ex horrida illa antiquitate, ad præſentem vſum*

ſum flexiſſet. Igitur tractatis religionibus, placitum, inſtituto flaminum nihil demutari. Sed lata lex, qua flaminica Dialis ſacrorum cauſſa in poteſtate viri, cetera promiſcuo feminarum iure ageret. & filius Maluginenſis patri ſuffectus. Vtque gliſceret dignatio ſacerdotum, atque ipſis promtior animus foret ad capeſſendas cærimonias, decretum Corneliæ virgini, quæ in locum Scantiæ capiebatur, LLS. xx. & quoties Auguſta theatrum introiſſet, vt ſedes inter Veſtalium conſideret. Cornelio Cethego, Viſellio Varrone Coss. Pontifices eorumque exemplo ceteri ſacerdotes, cum pro incolumitate principis vota ſuſciperent, Neronem quoque & Druſum ijſdem dijs commendauere; non tam caritate iuuenum, quam adulatione: quæ moribus corruptis, perinde anceps ſi nulla, & vbi nimia eſt. Nam Tiberius haut vnquam domui Germanici mitis, tum vero æquari adoleſcentes ſenectæ ſuæ, impatienter indoluit: accitoſque Pontifices percontatus eſt, num id precibus Agrippinæ, aut minis tribuiſſent. Et illi quidem quamquam abnuerent, modice perſtricti, (etenim pars magna è propinquis ipſius, aut primores ciuitatis erant:) ceterum in ſenatu, oratione monuit in poſterum, ne quis mobiles adoleſcentium animos, præmaturis honoribus ad ſuperbiam extolleret. inſtabat quippe Seianus, incuſabatque diductam ciuitatem, vt ciuili bello. eſſe qui ſe partium Agrippinæ vocent: ac ni reſiſtatur, fore pluris. neque aliud gliſcentis diſcordiæ remedium, quam ſi vnus alterue maxime promti ſubuerterentur. Qua cauſſa C. Silium & Titium Sabinum adgreditur. amicitia Germanici pernicioſa vtrique. Silio, & quod ingentis exercitus ſeptem per annos moderator, partiſque apud Germaniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

triumphalibus Sacrouiriani belli victor, quanto maiore mole procideret, plus formidinis in alios diſpergatur. credebant plerique auctam offenſionem ipſius intemperantia, immodice iactantis, ſuum militem in obſequio durauiſſe, cum alij ad ſeditiones prolaberentur: neque manſurum Tiberio imperium, ſi ijs quoque legionibus cupido nouandi fuiſſet. Deſtrui per hæc fortunam ſuam Cæſar, imparemque tanto merito rebatur. Nam beneficia eo vſque læta ſunt, dum videntur exſolui poſſe: vbi multum anteuenêre, pro gratia odium redditur. Erat vxor Silio Soſia Galla, caritate Agrippinæ inuiſa principi. Hos corripi, dilato ad tempus Sabino, placitum: immiſſuſq; Varro conſul, qui paternas inimicitias obtendens, odijs Seiani per dedecus ſuum gratificabatur. precante reo breuem moram, dum accuſator conſulatu abiret, aduerſatus eſt Cæſar: ſolitum quippe magiſtratibus, diem priuatis dicere. nec infringendum conſulis ius, cuius vigilijs niteretur, ne quod reſp. detrimentum caperet. Proprium id Tiberio fuit, ſcelera nuper reperta priſcis verbis obtegere. Igitur multa adſeueratione, quaſi aut legibus cum Silio ageretur, aut Varro conſul, aut illud Reſp. eſſet, coguntur patres: ſilente reo, vel ſi defenſionem cœptaret, non occultante cuius ira premeretur. Conſcientia belli, Sacrouir diu diſſimulatus, victoria per auaritiam fœdata, & vxor Soſia arguebantur. nec dubie repetundarum criminibus hærebant. ſed cuncta quæſtione maieſtatis exercita; & Silius imminentem damnationem voluntario fine præuertit. Sæuitum tamen in bona, non vt ſtipendiarijs pecuniæ redderentur, quorum nemo repetebat: ſed liberalitas Auguſti auulſa, computatis ſingillatim quæ fiſco petebantur. ea prima

Tiberio

Tiberio erga pecuniam alienam diligentia fuit. Soſia in exſilium pellitur Aſinij Galli ſententia, qui partem bonorum publicandam, pars vt liberis relinqueretur, cenſuerat. contra *f* M. Lepidus quartam accuſatoribus ſecundum neceſſitudinem legis, cetera liberis conceſſit. Hunc ego Lepidum, temporibus illis, grauem & ſapientem virum fuiſſe comperio. Nam pleraque ab ſæuis adulationibus aliorum, in melius deflexit: neque tamen temperamenti egebat, cum æquabili auctoritate & gratia apud Tiberium viguerit. vnde dubitare cogor, fato & ſorte naſcendi, vt cetera, ita principum inclinatio in hos, offenſio in illos: an ſit aliquid in noſtris conſilijs, liceatque inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium, pergere iter ambitione ac periculis vacuum. At Meſſallinus Cotta haut minus claris maioribus, ſed animo diuerſus, cenſuit cauendum ſenatuſconſulto, vt quamquam inſontes magiſtratus & culpæ alienæ neſcij prouincialibus vxorum criminibus, perinde quam ſuis plecterentur. Actum de hinc de Calpurnio Piſone, nobili ac feroci viro. Is namque, vt rettuli, ceſſurum ſe vrbe ob factiones accuſatorum in ſenatu clamitauerat: & ſpreta potentia Auguſtæ, trahere in ius Vrgulaniam, domoque principis excire auſus erat. Quæ in præſens Tiberius ciuiliter habuit. Sed in animo reuoluente iras, etiam ſi impetus offenſionis languerat, memoria valebat: Piſonemque *g* grauius ſecreti ſermonis incuſauit aduerſum maieſtatem habiti. adiecitque in domo eius venenum eſſe, eumque gladio accinctum introire curiam. Quod vt atrocius vero tramiſſum. ceterorum quæ multa cumulabantur, receptus eſt reus, neque peractus ob mortem opportunam. Relatum & de Caſſio Seue-

ro exſule, qui ſordidæ originis, maleficæ vitæ, ſed orandi validus, per immodicas inimicitias, vt iudicio iurati ſenatu Cretam amoueretur, effecerat: atque illi eadem actitando, recentia veteraq; odia aduertit: boniſque exutus, interdicto igni atq; aqua, ſaxo Seriphio conſenuit. Per idem tempus Plautius Siluanus prætor, incertis cauſſis Aproniam coniugẽ in præceps iecit; tractuſque ad Cæſarem ab L. Apronio ſocero, turbata mente reſpondit, tamquam ipſe ſomno grauis atque eo ignarus, & vxor ſponte mortem ſumſiſſet. Non contanter Tiberius pergit in domum, viſit cubiculum; in quo reluctantis & impulſæ veſtigia cernebantur. Refert ad ſenatũ, datiſq; iudicibus Vrgulania Siluani auia pugionem nepoti miſit. Quod perinde creditum quaſi principis monitu, ob amicitiam Auguſtæ cum Vrgulania. Reus fruſtra tentato ferro, venas præbuit exſoluendas. Mox Numantina prior vxor eius accuſata inieciſſe carminibus & veneficijs vecordiam marito, inſons iudicatur. Is demum annus populum Romanum longo aduerſum Numidam Tacfarinatem bello abſoluit. Nam priores duces *b* ſibi impetrando triumphalium inſigni ſufficere res ſuas crediderant, hoſtem omittebant. Iamque tres laureatæ in vrbe ſtatuæ; & adhuc raptabat Africam Tacfarinas, auctus Maurorum auxilijs, qui Ptolemæo Iubæ filiò iuuenta incurioſo, libertos regios, & ſeruilia imperia bello mutauerant. Erat illi prædarum receptor ac ſocius populandi rex Garamantum; non vt cum exercitu incederet, ſed miſſis leuibus copijs, quæ ex longinquo in maius audiebantur: ipſaque è prouincia, vt quis fortunæ inops, moribus turbidus, promtius ruebant, quia Cæſar poſt res à Blæſo geſtas, quaſi nullis iam in Africa hoſtibus reportari Nonam legionem iuſſerat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

rat. nec proconſul eius anni P. Dolabella retinere auſus erat, iuſſa principis magis quam incerta belli metuens. Igitur Tacfarinas, diſperſo rumore, rem Romanam alijs quoque ab nationibus lacerari, eoque paulatim Africa decedere, ac poſſe reliquos circumueniri, ſi cuncti, quibus libertas ſeruitio potior, incubuiſſent: auget vires, poſitiſque caſtris Thubuſcum opidum circumſidet. At Dolabella contracto quod erat militum, terrore nominis Romani, & quia Numidæ peditum aciem ferre nequeunt, primo ſui inceſſu ſoluit obſidium, locorumque opportuna permuniuit. ſimul principes Muſulamorum defectionem cœptantes ſecuri percutit. Dein quia pluribus aduerſum Tacfarinatem expeditionibus cognitum, non graui nec vno incurſu conſectandum hoſtem vagum: excito cum popularibus rege Ptolemæo, quattuor agmina parat, quæ legatis ac tribunis data: & prædatorias manus, dilecti Maurorum duxere. Ipſe conſultor aderat omnibus. Nec multo poſt adfertur, Numidas apud caſtellum ſemirutum, ab ipſis quondam incenſum, cui nomen Auzea, poſitis mapalibus conſediſſe: ſiſos loco, quia vaſtis circum ſaltibus claudebatur. Tum expeditæ cohortes alæque quam in partem ducerentur ignaræ, cito agmine rapiuntur. Simulque cœptus dies, & concentu tubarum, ac truci clamore aderant ſemiſomnos in barbaros: præpeditis Numidarum equis, aut diuerſos paſtus pererrantibus. Ab Romanis confertus pedes, diſpoſitæ turmæ, cuncta prœlio prouiſa: hoſtibus contra omnium neſcijs, non arma, non ordo, non conſilium, ſed pecorũ modo, trahi, occidi, capi. Infenſus miles memoria laborũ, & aduerſũ eludentes optatæ toties pugnæ, ſe quiſque vltione & ſanguine explebant. Differtur per

manipu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

manipulos Tacfarinatem omnes notum tot prœlijs conſectentur: non niſi duce interfecto, requiem belli fore. At ille dilectis circum ſtipatoribus, vinctoque iam filio, & effuſis vndique Romanis, ruendo in tela, captiuitatem haut inulta morte effugit. Iſque finis armis impoſitus. Dolabellæ petenti abnuit triumphalia Tiberius, Seiano tribuens, ne Blæſi auunculi eius laus obſoleſceret. Sed neque Blæſus ideo inluſtrior, & huic negatus honor gloriam intendit. Quippe minore exercitu, inſigneis captiuos, cædem ducis, belli que confecti famam deportarat. Sequebantur & Garamantum legati raro in vrbe viſi, quos Tacfarinate cæſo, perculſa gens & culpæ neſcia, ad ſatisfaciendum populo Rom. miſerat. Cognitis de hinc Ptolemæi per id bellum ſtudijs, repetitus ex vetuſto mos, miſſuſque è ſenatoribus qui ſcipionem eburnum, togam pictam, antiqua patrum munera daret, regemque & ſocium atque amicum appellaret. Eadem æſtate, mota per Italiam ſeruilis belli ſemina fors oppreſſit. Auctor tumultus T. Curtiſius quondam prætoriæ cohortis miles. primo cœtibus clandeſtinis, apud Brundiſium, & circumiecta opida; mox poſitis propalam libellis, ad libertatem vocabat agreſtia per longinquos ſaltus & ferocia ſeruitia: cum velut munere deûm, tres biremes adpulere ad vſus commeantium illo mari. Et erat iiſdem regionibus Curtius Lupus quæſtor, cui prouincia vetere ex more Cales euenerat. Is diſpoſita claſſiariorum copia, cœptantem tum maxime coniurationem diſiecit. Miſſuſque à Cæſare propere Staius tribunus cum valida manu, ducem ipſum & proximos audaciæ in vrbem traxit; iam trepidam, ob multitudinem familiarum, quæ gliſcebat immenſum, minore in dies plebe ingenua.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

genua. Iiſdem conſulibus miſeriarum ac ſæuitiæ exemplum atrox, reus pater, accuſator filius, *i* nomen viri, Q. Vibius Serenus, in ſenatum inducti ſunt, ab exſilio retractus, illuuieque ac ſqualore obſitus, & tum catena vinctus perorante filio. Præparatur adoleſcens multis munditijs, alacri vultu. ſtructas principi inſidias, miſſoſque in Galliam concitores belli, index idem & teſtis dicebat; adnectebatque Cæcilium Cornutum prætorium miniſtrauiſſe pecuniam. qui tædio curarum, & quia periculum pro exitio habebatur, mortem in ſe feſtinauit. At contra reus nihil infracto animo, obuerſus in filium, quatere vincula, vocare vltores deos, vt ſibi quidem redderent exilium, vbi procul tali more ageret, filium autem quandoque ſupplicia ſequerentur. Adſeuerabatque innocentem Cornutum, & falſa exterritum. idque facile intellectu, ſi proderentur alij: non enim ſe cædem principis & res nouas vno ſocio cogitaſſe. Tum accuſator Gn. Lentulum & Seium Tuberonem nominat: magno pudore Cæſaris, cum primores ciuitatis, intimi ipſius amici, Lentulus ſenectutis extremæ, Tubero defecto corpore, tumultus hoſtilis, & turbandæ Reip. arceſſerentur. Sed hi quidem ſtatim exemti. In patrem, ex ſeruis quæſitum. & quæſtio aduerſa accuſatori fuit. qui ſcelere vecors, ſimul vulgi rumore territus, robur & ſaxum, aut parricidarum pœnas minitantium, ceſſit vrbe. ac retractus Rauenna, exſequi accuſationem adigitur; non occultante Tiberio vetus odium, aduerſus exſulem Serenum. nam poſt damnatum Libonem, miſſis ad Cæſarem litteris exprobrauerat, ſuum tantum ſtudium ſine fructu fuiſſe. addideratque quædam contumacius, quam tutum apud aures ſuperbas & offenſioni proniores. ea

Cæſar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Cæſar octo poſt annos rettulit, medium tempus varie arguens; etiam ſi tormenta, peruicacia ſeruorum, contra eueniſſent. Dictis dein ſententijs vt Serenus more maiorum puniretur, quo molliret inuidiam, interceſſit. Gallus Aſinius, Gyaro aut Donuſa claudendum cenſere. id quoque aſpernatus eſt, egenam aquæ vtramque inſulam referens, dandoſque vitæ vſus cui vita concederetur. ita Serenus Amorgum reportatur. Et quia Cornutus ſua manu ceciderat, actum de præmijs accuſatorum abolendis, ſi quis maieſtatis poſtulatus ante perfectum iudicium ſe ipſe vita priuauiſſet. ibaturque in eam ſententiam, ni durius contraque morem ſuum palam pro accuſatoribus Cæſar, Inritas leges, Remp. in præcipiti conqueſtus eſſet. ſubuerterent potius iura quam cuſtodes eorum amouerent. Sic delatores, genus hominum publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coërcitum, per præmia eliciebantur. His tam adſiduis tamque mæſtis modica lætitia interijcitur, quod C. Cominium equitem Romanum probroſi in ſe carminis conuictum, Cæſar precibus fratris qui ſenator erat, conceſſit. Quo magis mirum habebatur, gnarum meliorum, & quæ fama clementiam ſequeretur, triſtiora malle. neque enim ſecordia peccabat; nec occultum eſt, quando ex veritate, quando adumbrata lætitia, facta imperatorum celebrentur: quin ipſe compoſitus alias, & velut eluctantium verborum, ſolutius promptiuſque eloquebatur, quoties ſubueniret. At P. Suilium quæſtorem quondam Germanici, cum Italia arceretur conuictus pecuniam ob rem iudicandam cepiſſe, amouendum in inſulam cenſuit; tanta contentione animi, vt & iurando obſtringeret è Rep. id eſſe. Quod aſpere acceptum

adpræſens, mox in laudem vertit, regreſſo Suilio: quem vidit ſequens ætas præpotentem, venalem, & Claudij principis amicitia diu proſpere, nunquam bene vſum. Eadem pœna in Catum Firmium ſenatorem ſtatuitur, tamquam falſis maieſtatis criminibus ſororum petiuiſſet. Catus, vt rettuli, Libonem inlexerat inſidijs, deinde indicio perculerat. eius operæ memor Tiberius, ſed alia prætendens, exſilium deprecatus eſt: quo minus ſenatu pelleretur, non obſtitit. Pleraque eorum quæ rettuli, quæque referam, parua forſitan & leuia memoratu videri non neſcius ſum. ſed nemo Annales noſtros cum ſcriptùra eorum contenderit, qui veteres populi Romani res compoſuere. Ingentia illi bella, expugnationes vrbium, fuſos captoſque reges; aut, ſi quando ad interna præuerterent, diſcordias conſulum aduerſum tribunos, agrarias frumentariaſque leges, plebis & optimatium certamina, libero egreſſu memorabant. Nobis in arto, & inglorius labor. Immota quippe aut modice laceſſita pax, mæſtæ vrbis res, & princeps proferendi imperij incurioſus erat. Non tamen ſine vſu fuerit, introſpicere illa primo aſpectu leuia; ex quîs magnarum ſæpe rerum *k* motus oriuntur. Nam cunctas nationes & vrbes populus, aut primores, aut ſinguli regunt. delecta ex his & conſtituta Reip. forma, laudari facilius, quam euenire; vel ſi euênit, haut diuturna eſſe poteſt. Igitur vt olim plebe valida, vel cum patres pollerent, noſcenda vulgi natura, & quibus modis temperanter haberetur; ſenatuſque & optimatium ingenia qui maxime perdidicerant, callidi temporum & ſapientes credebantur: ſic conuerſo ſtatu, neque alia *l* rerum quam ſi vnus imperitet, hæc conquiri tradiq; in rem fuerit. quia pauci pruden-

tia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tia, honeſta ab deterioribus, vtilia ab noxijs diſcernunt: plures, aliorum euentis docentur. ceterum vt profutura; ita minimum oblectationis adferunt. nam ſitus gentium, varietates prœliorum, clari ducum exitus, retinent ac redintegrant legentium animum: nos ſæua iuſſa, continuas accuſationes, fallaces amicitias, perniciem innocentium, & eaſdem exitu cauſſas coniungimus; obuia rerum ſimilitudine, & ſatietate. Tum quod antiquis ſcriptoribus rarus obtrectator, neque refert cuiuſquam, Punicas Romanaſue acies lætius extuleris: at multorum qui Tiberio regente pœnam vel infamiam ſubiere, poſteri manent. vtque familiæ ipſæ iam exſtinctæ ſint; reperies qui ob ſimilitudinem morum, aliena malefacta ſibi obiectari putent. etiam gloria ac virtus infenſos habet, vt animus ex propinquo diuerſa arguens. Sed ad incœpta redeo. Cornelio Coſſo, Aſinio Agrippa Coss. Cremutius Cordus poſtulatur, nouo ac tunc primum audito crimine, quod editis annalibus, laudatoque M. Bruto, C. Caſſium Romanorum vltimum dixiſſet. Accuſabant Satrius Secundus, & Pinarius Natta, Seiani clientes. id perniciabile reo, & Cæſar truci vultu defenſionem accipiens. quam Cremutius, relinquendæ vitæ certus, in hunc modum exorſus eſt. *Verba mea P. C. arguuntur: adeo factorum innocens ſum. Sed neque hæc in principem, aut principis parentem, quos lex maieſtatis amplectitur: Brutum & Caſsium laudauiſſe dicor. quorum res geſtas cum plurimi compoſuerint, nemo ſine honore memorauit. Titus Liuius eloquentiæ ac fidei præclarus inprimis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, vt Pompeianum eum Auguſtus appellaret. neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum Caſſium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parricidas, quæ*

nunc

nunc vocabula imponuntur, ſæpe vt inſignis viros nominat. Aſinij Pollionis ſcripta, egregiam eorundem memoriam tradunt. Meſſalla Coruinus, imperatorem ſuum Caſſium prædicabat: & vterque opibuſque atque honoribus peruiguêre. Marci Ciceronis libro, quo Catonem cælo æquauit, quid aliud dictator Cæſar quam reſcripta oratione, velut apud iudices reſpondit? Antonij epiſtolæ, Bruti conciones, falſa quidem in Auguſtum probra, ſed multa cum acerbitate habent. carmina Bibaculi & Catulli, referta contumelijs Cæſarum leguntur. ſed ipſe diuus Iulius, ipſe diuus Auguſtus & tulêre iſta, & reliquêre; haut facile dixerim, moderatione magis an ſapientia. namque ſpreta exoleſcunt: ſi iraſcare, adgnita videntur. Non attingo Græcos, quorum non modo libertas, etiam libido impunita. aut ſi quis aduertit, dictis dicta vltus eſt. Sed maxime ſolutum, & ſine obtrectatore fuit, prodere de ijs quos mors odio aut gratiæ exemiſſet. num cum armatis Caſſio & Bruto, ac Philippenſes campos obtinentibus, belli ciuilis cauſſa populum per conciones incendo? an illi quidem ſeptuageſimum ante annum peremti, quo modo imaginibus ſuis noſcuntur, quas nec victor quidem aboleuit, ſic partem memoriæ apud ſcriptores retinent? ſuum cuique decus poſteritas rependit. nec deerunt, ſi damnatio ingruit, qui non modo Caſſij & Bruti, ſed etiam mei meminerint. Egreſſus dein ſenatu, vitam abſtinentia finiuit. libros per ædiles cremandos cenſuêre patres, ſed manſerunt occultati, & editi. Quo magis ſecordiam eorum inridere libet, qui præſenti potentia, credunt exſtingui poſſe etiam ſequentis æui memoriam. Nam contra, punitis ingenijs gliſcit auctoritas. neque aliud externi reges, aut qui eadem ſæuitia vſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperêre. Ceterum poſtulandis reis, tam continuus annus fuit, vt feriarum

Latinarum diebus, Præfectum vrbis Druſum, auſpicandi gratia tribunal ingreſſum, adierit Calpurnius Saluianus in Sex. Marium. quod à Cæſare palam increpitum, cauſſa exſilij Saluiano fuit. Obiecta publice Cyzicenis incuria cærimoniarum diui Auguſti, additis violentię criminibus aduerſum ciues Romanos. & amisêre libertatem, quam bello Mithradatis meruerant circumſeſſi, nec minus ſua conſtantia, quam præſidio Luculli pulſo rege. At Fonteius Capito, qui proconſul Aſiam curauerat, abſoluitur; comperto ficta in eum crimina, per Vibium Serenum. neq; tamen id Sereno noxæ fuit, quem odium publicum tutiorem faciebat. nam vt quis diſtrictior accuſator, velut ſacroſanctus erat: leues, ignobiles, pœnis adficiebantur. Per idē tempus Hiſpania vlterior, miſſis ad ſenatum legatis orauit, vt exemplo Aſiæ delubrum Tiberio matriq; eius exſtrueret: qua occaſione Cæſar, validus alioqui ſpernendis honoribus, & reſpondendum ratus iis quorum rumore arguebatur in ambitionē flexiſſe, huiuſcemodi orationem cœpit; *Scio P. C. conſtantiam meam à pleriſq; deſideratam, quod Aſiæ ciuitatibus nuper idem iſtud petentibus, non ſim aduerſatus. ergo & prioris ſilentij defenſionem; & quid in futurum ſtatuerim ſimul aperiam. Cum diuus Auguſtus, ſibi atque vrbi Romæ templum apud Pergamum ſiſti non prohibuiſſet; qui omnia facta dictaq; eius vice legis obſeruem, placitum iam exemplū promtius ſecutus ſum, quia cultui meo veneratio ſenatus adiungebatur. Ceterum vt ſemel recepiſſe, veniam habuerit; ita per omnes prouincias effigie numinum ſacrari, ambitioſum, ſuperbum. & vaneſcet Auguſti honor, ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. Ego me P. C. mortalem eſſe, & hominum officia fungi, ſatiſq; habere, ſi locum principem impleam, & vos teſtor, & meminiſſe poſteros volo. qui ſatis ſuperque memoriæ*

meæ

meæ tribuent, vt maioribus meis dignum, rerum veſtrarum prouidum, conſtantem in periculis, offenſionum pro vtilitate publica non pauidum, credant. Hæc mihi in animis veſtris templa, hæ pulcherrimæ effigies, & manſuræ. Nam quæ ſaxo ſtruuntur, ſi iudicium poſterorum in odium vertit, pro ſepulcris ſpernuntur. Proinde ſocios, ciues, & deos & deas ipſas, precor: hos, vt mihi ad finem vſque vitæ, quietam & intelligentem humani diuinique iuris mentem duint; illos, vt quandocumque conceſſero, cum laude & bonis recordationibus, facta atque famam nominis mei proſequantur. Perſtititque poſthac ſecretis etiam ſermonibus aſpernari talem ſui cultum. quod alij modeſtiam; multi quia diffideret, quidam vt degeneris animi interpretabantur. Optumos quippe mortalium, altiſſima cupere. Sic Herculem & Liberum apud Græcos, Quirinum apud nos, deûm numero additos. Melius Auguſtum, qui ſperauerit. Cetera principibus ſtatim adeſſe: vnum inſatiabiliter parandum, proſperam ſui memoriam. nam contemtu famæ, contemni virtutes. At Seianus nimia fortuna *m* ſecors & muliebri inſuper cupidine incenſus, promiſſum matrimonium flagitante Liuia, componit ad Cæſarem codicillos. moris quippe tum erat, quamquam præſentem, ſcripto adire. eius talis forma fuit. *Beneuolentia patris Auguſti, & mox plurimis Tiberij iudicijs ita inſueuiſſe, vt ſpes votaq; ſua non prius ad deos, quam ad principum aures conferret. Neque fulgorem honorum vnquam precatum: excubias ac labores, vt vnum è militibus, pro incolumitate imperatoris malle. Attamen quod pulcherrimum, adeptum, vt coniunctione Cæſaris dignus crederetur. hinc initium ſpei. Et quoniam audiuerit Auguſtum, in conlocanda filia, nonnihil etiam de equitibus Romanis conſultauiſſe: ita ſi maritus Liuiæ quæreretur, haberet in animo amicum, ſola neceſſitudi-*

ris gloria vſurum. non enim exuere impoſita munia: ſa-tis æſtimare, firmari domum aduerſum iniquas Agrip-pinæ offenſiones, idque liberorum cauſſa. nam ſibi mul-tum ſuperque vitæ fore, quod tali cum principe ex-pleuiſſet. Ad ea Tiberius, laudata pietate Seiani, ſuiſque in eum beneficijs modice percurſis, cum tempus tamquam ad integram conſultationem petiuiſſet, adiunxit. *Ceteris mortalibus in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere putent: Principum diuerſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. ideo ſe non illuc decurrere, quod promtum reſcriptu: poſſe ipſam Liuiam ſtatuere, nubendum poſt Druſum, an in penatibus iiſdem tolerandum haberet: eſſe illi matrem & auiam, propiora conſilia. ſimplicius acturum. de inimicitijs primum Agrippinæ: quas longe acrius arſuras, ſi matrimonium Liuiæ, velut in partes, domum Cæſarum diſtraxiſſet. ſic quoque erumpere æmulationem feminarum, eaque diſcordia nepotes ſuos conuelli: quid ſi intendatur certamen, tali coniugio? Falleris enim Seiane, ſi te manſurum in eodem ordine putas, & Liuiam quæ C. Cæſari, mox Druſo nupta fuerit, ea mente acturam vt cum equite Romano ſeneſcat. Ego vt ſinam, credis ne paſſuros, qui fratrem eius, qui patrem maioreſque noſtros, in ſummis imperiis videre? Vis tu quidem iſtum intra locum ſiſtere. ſed illi magiſtratus & primores qui te inuito perrumpunt, omnibuſque de rebus conſulunt, exceſſiſſe iam pridem equeſtre faſtigium, longeque antiſſe patris mei amicitias non occulti ferunt, perque inuidiam tui me quoque incuſant. At enim Auguſtus filiam ſuam equiti Romano tradere meditatus eſt. Mirum hercule, ſi cum in omnis curas diſtraheretur, immenſumq; attolli prouideret, quem coniunctione tali ſuper alios extuliſſet, C. Proculeium & quoſdam in ſermonibus habuit, inſigni tranquillitate vitæ, nullis Reipub. negotiis permixtos. Sed ſi dubi-*

tatione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſatione Auguſti mouemur; quanto validius eſt quod M. Agrippæ, mox mihi conlocauit? Atque ego hæc, pro amicitia, non occultaui. Ceterum neque tuis, neque Liuiæ deſtinatis aduerſabor. Ipſe quid intra animum volutauerim, quibus adhuc neceſſitudinibus immiſcere te mihi parem: omittam ad præſens referre. id tantum apertam, nihil eſſe tam excelſum, quod non virtutes iſtæ, tuuſque in me animus mereantur. datoque tempore, vel in ſenatu vel in concione non reticebo. Rurſum Seianus, non tam de matrimonio, ſed altius metuens tacita ſuſpicionum: vulgi rumorem, ingruentem inuidiam deprecatur. Ac ne adſiduos in domum cœtus arcendo, infringeret potentiam, aut receptando, facultatem criminantibus præberet; huc flexit, vt Tiberium ad vitam procul Roma, amœnis locis degendam impelleret. Multa quippe prouidebat. ſua in manu aditus, litterarumque magna ex parte ſe arbitrum fore, cum per milites commearent: mox Cæſarem vergente iam ſenecta ſecretoque loci mollitum, munia imperij facilius tramiſſurum: & minui ſibi inuidiam, adempta ſalutantum turba; ſublatiſque inanibus, vera potentia augere. Igitur paulatim negotia vrbis, populi adcurſus, multitudinem adfluentium increpat, extollens laudibus quietem & ſolitudinem: quîs abeſſe tædia & offenſiones, ac præcipua rerum maxime agitari. Ac forte habita per illos dies de Votieno Montano celebris ingenij viro cognitio, contantem iam Tiberium perpulit, vt vitandos crederet patrum cœtus voceſque, quæ plerumque veræ & graues coram ingerebantur. nam poſtulato Votieno ob contumelias in Cæſarem dictas, teſtis Æmylius è militaribus viris dum ſtudio probandi cuncta refert, & quamquam inter obſtrepentes

magna adſeueratione nititur; audiuit Tiberius probra, quis per occultum lacerabatur. adeoque perculſus eſt, vt ſe vel ſtatim vel in cognitione purgaturum clamitaret: precibuſque proximorum, adulatione omnium, ægre componeret animum. Et Votienus quidem maieſtatis pœnis adfectus eſt. Cæſar obiectam ſibi aduerſus reos inclementiam eo peruicacius amplexus, Aquiliam adulterij delatam, cum Vario Ligure, quamquam Lentulus Getulicus conſul deſignatus lege Iulia damnaſſet, exſilio puniuit: Apidiumque Merulam, quod in acta diui Auguſti non iurauerat, albo ſenatorio eraſit. Auditæ dehinc Lacedæmoniorum & Meſſeniorum legationes, de iure templi Dianæ *n* Limenetidis; quod ſuis à maioribus ſuaque in terra dicatum, Lacedæmonij firmabant annalium memoria, vatumque carminibus. ſed Macedonis Philippi, cum quo bellaſſent, armis ademtum; ac poſt C. Cæſaris & M. Antonij ſententia, redditum. Contra Meſſenij, veterem inter Herculis poſteros diuiſionem Peloponeſſi protulere, ſuoque regi Dentheliatem agrum, in quo id delubrum, ceſſiſſe: monimentaque eius rei ſculpta ſaxis, & ære priſco manere. quod ſi vatum, *o* annalium ad teſtimonia vocentur; plures ſibi ac locupletiores eſſe. neque Philippum potentia, ſed ex vero ſtatuiſſe. idem regis Antigoni, idem imperatoris Mummij iudicium. ſic Mileſios permiſſo publice arbitrio, poſtremo Atidium Geminum prætorem Achaiæ decreuiſſe. Ita ſecundum Meſſenios datum. Et Segeſtani ædem Veneris, montem apud *p* Erycum vetuſtate delapſam, reſtaurari poſtulauere: nota memorantes de origine eius, & læta Tiberio. ſuſcepit curam libens, vt conſanguineus. Tunc tractatæ Maſſilienſium preces

ces probatumque P. Rutilij exemplum. namque eum legibus pulſum, ciuem ſibi Smyrnæi addiderant. quo iure Vulcatius Moſchus exſul in Maſſilienſes receptus, bona ſua Reip. eorum, vt patriæ reliquerat. Obiere eo anno viri nobiles, Gn. Lentulus, & L. Domitius, Lentulo ſuper conſulatum & triumphalia de Getulis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas, dein magnæ opes innocenter partæ & modeſte habitæ. Domitium decorauit pater ciuili bello maris potens: donec Antonij partibus, mox Cæſaris miſceretur. Auus, Pharſalica acie, pro optimatibus ceciderat. ipſe electus, cui q minor Antonia Octauia genita in matrimonium daretur. Poſt, exercitu flumen Albim tranſcendit, longius penetrata Germania, quam quiſquam priorum. eaſque ob res inſignia triumphi adeptus eſt. Obijt & L. Antonius multa claritudine generis, ſed improſpera. nam patre eius Iulo Antonio ob adulterium Iuliæ morte punito, hunc admodum adoleſcentulum ſororis nepotem ſepoſuit Auguſtus in ciuitatem Maſſilienſem, vbi ſpecie ſtudiorum nomen exſilij tegeretur. habitus tamen ſupremis honor: oſſaque tumulo Octauiorum illata, per decretum ſenatus. Iiſdem conſulibus facinus atrox in citeriore Hiſpania admiſſum à quodam agreſte, nationis Termeſtinæ. is prætorem prouinciæ L. Piſonem pace incurioſum ex improuiſo in itinere adortus, vno vulnere in mortem adfecit: ac pernicitate equi profugus, poſtquam ſaltuoſos locos attigerat, dimiſſo equo, per derupta & auia ſequenteis fruſtratus eſt. neque diu fefellit. nam prehenſo ductoq; per proximos pagos equo, cuius foret cognitum. & repertus cum tormentis edere conſcios adigeretur; voce magna, ſermone patrio, fruſtra ſe interrogari clamitauit, adſiſterent.

 rent.

rent ſocij ac ſpectarent: nullam vim tantam doloris fore, vt veritatem eliceret. idemq; cum poſtero ad quæſitionem retraheretur, eo niſu proripuit ſe cuſtodibus, ſaxoq; caput adflixit, vt ſtatim exanimaretur. Sed Piſo Termeſtinorum dolo cæſus habetur: qui pecunias è publico interceptas, acrius, quam vt tolerarent barbari, cogebat. Lentulo Getulico, C. Caluiſio Coss. decreta triumphi inſignia Poppæo Sabino, contuſis Thracum gentibus, qui montium editis, inculti, atque eo ferocius agitabant. Cauſſa motus, ſuper hominum ingenium, quod pati dilectus, & validiſſimum quemque militiæ noſtræ dare aſpernabantur; ne regibus quidem parêre niſi ex libidine ſoliti, aut ſi mitterent auxilia ſuos ductores præficere, nec niſi aduerſum accolas belligerare. Ac tum rumor inceſſerat fore, vt diſiecti aliiſque nationibus permixti, diuerſas in terras traherentur. Sed antequam arma inciperent miſére legatos, amicitiam, obſequiumque memoraturos; & manſura hæc ſi nullo nouo onere tentarentur. ſin vt victis ſeruitium indiceretur; eſſe ſibi ferrum & iuuentutem, & promptum libertati, aut ad mortem animum. Simul caſtella rupibus indita, conlatoſque illuc parentes & coniuges oſtentabant, bellumque impeditum, arduum, cruentum, minitabantur. At Sabinus, donec exercitus in vnum conduceret, datis mitibus reſponſis, dum Pomponius Labeo è Mœſia cum legione, rex Rhœmetalces cum auxilijs popularium, qui fidem non mutauerant, veniret: addita præſenti copia, ad hoſtem pergit. compoſitum iam per anguſtias ſaltuum quidam audentius apertis in collibus viſebantur. quos dux Romanus acie ſuggreſſus, haut ægre pepulit, ſanguine barbarorum modico, ob propinqua ſuffugia. Mox caſtris in

loco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

loco communitis, valida manu montem occupat, anguſtum, & æquali dorſo continuum vſque ad proximum caſtellum, quod magna vis armata aut incondita tuebatur. ſimul in ferociſſimos qui ante vallum more gentis cum carminibus & tripudijs præſultabant, mittit delectos ſagittariorum. Ii dum eminus graſſabantur, crebra & multa vulnera fecere: propius incedentes, eruptione ſubita turbati ſunt, receptique ſubſidio Sugambræ cohortis, quam Romanus promtam ad pericula, nec minus cantuum & armorum tumultu trucem, haut procul inſtruxerat. Tranſlata dehinc caſtra hoſtem propter, relictis apud priora munimenta Thracibus, quos nobis adfuiſſe memoraui. iiſque permiſſum vaſtare, vrere, trahere prædas, dum populatio lucem intra ſiſteretur, noctemque in caſtris tutam & vigilem capeſſerent. id primo ſeruatum: mox verſi in luxum, & capti opulentia, omittere ſtationes, laſciuia epularum, aut ſomno & vino procumbere. Igitur hoſtes incuria eorum comperta, duo agmina parant: quorum altero, populatores inuaderentur; alij caſtra Romana adpugnarent, non ſpe capiendi, ſed vt clamore, telis, ſuo quiſque periculo intentus, ſonorem alterius prœlij non acciperet. tenebræ inſuper delectæ, augendam ad formidinem. Sed qui vallum legionum tentabant, facile pelluntur. Thracum auxilia repentino concurſu territa, cum pars munitionibus adiacerent, plures extra pabularentur, tanto infenſius cæſi, quanto perfugæ & proditores ferre arma ad ſuum patriæque ſeruitium incuſabantur. Poſtera die Sabinus exercitum æquo loco oſtendit, ſi barbari ſucceſſu noctis alacres, prœlium auderent. & poſtquam caſtello, aut coniunctis tumulis non digrediebantur;

obſidium cœpit per præſidia, quæ opportune iam muniebat. dein foſſam loricamque contexens, quattuor millia paſſuum ambitu amplexus eſt. tum paulatim, vt aquam pabulumque eriperet, contrahere clauſtra, artaque circumdare. & ſtruebatur agger, vnde ſaxa, haſtæ, ignes propinquum iam in hoſtem iacerentur. ſed nihil æque quam ſitis fatigabat, cum ingens multitudo bellatorum, imbellium, vno reliquo fonte vterentur. Simul, æque armenta (vt mos barbaris) iuxta clauſa, egeſtate pabuli exanimari: adiacére corpora hominum, quos vulnera, quos ſitis peremerat: pollui cuncta ſanie, odore, contactu. Rebuſque turbatis, malum extremum diſcordia acceſſit: his deditionem, alijs mortem, & mutuos inter ſe ictus parantibus. & erant qui non inultum exitium, ſed eruptionem ſuaderent: neque ignobiles, quamuis diuerſi ſententijs. Verum è ducibus, Dinis prouectus ſenecta, & longo vſu vim atque clementiam Romanam edoctus, ponenda arma, vnum adflictis id remedium, diſſerebat. Primuſque ſe cum coniuge & liberis victori permiſit. ſecuti ætate aut ſexu imbecilli, & quibus maior vitæ quam gloriæ cupido. At iuuentus Tarſam inter & Tureſim diſtrahebatur. vtrique deſtinatum cum libertate occidere. ſed Tarſa properum finem, abrumpendas pariter ſpes ac metus clamitans, dedit exemplum, demiſſo in pectus ferro. nec defuere qui eodem modo oppeterent. Tureſis ſua cum manu noctem opperitur, haut neſcio duce noſtro. Igitur firmatæ ſtationes denſioribus globis. & ingruebat nox nimbo atrox, hoſtiſque clamore turbido. modo per vaſtum ſilentium incertos obſeſſores effecerat: cum Sabinus circumire, hortari, ne ad ambigua ſonitus, aut ſimulationem quietis, caſum in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

fidiantibus aperirent, ſed ſua quiſque munia ſeruarent immoti, teliſque non in falſum iactis. Interea barbari cateruis decurrentes, nunc in vallum manualia ſaxa, præuſtas, ſudes, deciſa robora iacere: nunc virgultis, & cratibus, & corporibus exanimis, complere foſſas: quidam pontes & ſcalas ante fabricati inferre propugnaculis, eaque prehenſare, detrahere, & aduerſus reſiſtenteis cominus niti. miles contra deturbare telis, pellere vmbonibus, muralia pila, congeſtas lapidum moles prouoluere. His partæ victoriæ ſpes, & ſi cedant, inſignitius flagitium: illis extrema iam ſalus, & adſiſtentes pleriſque matres & coniuges, earumque lamenta addunt animos. nox alijs in audaciam, alijs ad formidinem opportuna: incerti ictus, vulnera improuiſa: ſuorum atque hoſtium ignoratio: & montis anfractu repercuſſæ velut à tergo voces, adeo cuncta miſcuerant, vt quædam munimenta Romani quaſi perrupta omiſerint. neque tamen peruaſere hoſtes niſi admodum pauci. ceteros, deleto promtiſſimo quoq; aut ſaucio, adpetente iam luce truſêre ad ſumma caſtelli. vbi tandem coacta deditio, & proxima ſponte inimicorum recepta. reliquis, quo minus vi aut obſidio ſubigerentur, præmatura montis Hæmi & ſæua hièms ſubuênit. At Romæ commota principis domo, vt ſeries futuri in Agrippinam exitij inciperet, Claudia Pulchra ſobrina eius poſtulatur, accuſante Domitio Afro. Is recens prætura, modicus dignationis, & quoquo facinore properus clareſcere, crimen impudicitiæ, adulterum Furnium, veneficia in principem & deuotiones obiectabat. Agrippina ſemper atrox, tum & periculo propinquæ accenſa, pergit ad Tiberium, ac forte ſacrificantem patri repperit. quo initio inuidiæ,

Non

Non einſdem ait mactare diuo Auguſto victimas, & poſteros eius inſectari. non in effigies mutas diuinum ſpiritum transfuſum; ſed imaginem veram cæleſti ſanguine ortam intelligere diſcrimen, ſuſcipere ſordes. fruſtra Pulchram præſcribi, cui ſola exitij cauſſa ſit, quod Agrippinam ſtulte prorſus ad cultum delegerit, oblita Soſiæ ob eadem adflictæ. Audita hæc raram occulti pectoris vocem elicuere, correptamque Græco verſu admonuit: ideo lædi, quia non regnaret. Pulchra, & Furnius damnantur. Afer primoribus oratorum additus, diuulgato ingenio, & ſecuta adſeueratione Cæſaris, qua ſuo iure diſertum eum appellauit. mox capeſſendis accuſationibus, aut reos tutando, proſperiore eloquentiæ quam morum fama fuit. niſi quod ætas extrema multum etiam eloquentiæ demſit, dum feſſa mente retinet ſilentij impatientiam. At Agrippina peruicax iræ, & morbo corporis implicata, cum viſeret eam Cæſar, profuſis diu ac per ſilentium lacrymis, mox inuidiam & preces orditur: ſubueniret ſolitudini, daret maritum, habilem adhuc iuuentam ſibi, neque aliud probis quam ex matrimonio ſolatium: eſſe in ciuitate, Germanici coniugem: ac liberos eius recipere dignaretur. Sed Cæſar non ignarus quantum ex Rep. peteretur; ne tamen offenſionis aut metus manifeſtus foret, ſine reſponſo, quamquam inſtantem, reliquit. Id ego à ſcriptoribus annalium non traditum, repperi in commentarijs Agrippinæ filiæ: quæ Neronis principis mater, vitam ſuam & caſus ſuorum poſteris memorauit. Ceterum Seianus mærentem & improuidam altius perculit, immiſſis qui per ſpeciem amicitiæ monerent, paratum ei venenum, vitandas soceri epulas. Atque illa ſimulationum neſcia, cum propter diſcumberet, non

vultu

vultu aut ſermone flecti, nullos attingere cibos; donec aduertit Tiberius, forte, an quia audiuerat? idque quo acrius experiretur, poma vt erant adpoſita laudans, nurui ſua manu tradidit. aucta ex eo ſuſpicio Agrippinæ, & intacta ore, ſeruis tramiſit. nec tamen Tiberij vox coram ſecuta, ſed obuerſus ad matrem, non mirum ait, ſi quid ſeuerius in eam ſtatuiſſet, à qua veneficij inſimularetur. Inde rumor, parari exitium: neque id imperatorem palam audere, ſecretum ad perpetrandum quæri. Sed Cæſar quo famam auerteret, adeſſe frequens ſenatui, legatoſque Aſiæ ambigentes quanam in ciuitate templum ſtatueretur, pluris per dies audiuit. Vndecim vrbes certabant pari ambitione, viribus diuerſæ. neque multum inter ſe diſtantia memorabant, de vetuſtate generis, ſtudio in populum Romanum, per bella Perſi & Ariſtonici aliorumque regum. Verum Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus ſimul tramiſſi, vt parum validi. Ne Ilienſes quidem, cum parentem vrbis Romæ Troiam referrent, niſi antiquitatis gloria pollebant. paulum addubitatum, quod Halicarnaſſij mille & ducentos per annos nullo motu terræ nutauiſſe ſedes ſuas, viuoque in ſaxo fundamenta templi adſeuerauerant. Pergamenos (eo ipſo nitebantur) æde Auguſto ibi ſita, ſatis adeptos creditum. Epheſij, Mileſijque, hi Apollinis, illi Dianæ cærimonia occupauiſſe ciuitates viſi. Ita Sardianos inter, Smyrnæoſque deliberatum. Sardiani decretum Etruriæ recitauere, vt conſanguinei. nam Tyrrhenum Lydumque Atye rege genitos, ob multitudinem diuiſiſſe gentem. Lydum patrijs in terris reſediſſe; Tyrrheno datum nouas vt conderet ſedes & ducum è nominibus indita vocabula, illis per Aſiam, his in

Italia:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Italia: auctamque adhuc Lydorum opulentiam, miſſis in Græciam populis, cui mox à Pelope nomen. ſimul litteras imperatorum,& icta nobiſcum fœdera bello Macedonum, vbertatemque fluminum ſuorum, temperiem cæli,ac dites circum terras memorabant. At Smyrnæi repetita vetuſtate, ſeu Tantalus Ioue ortus,illos, ſiue Theſeus diuina & ipſe ſtirpe, ſiue vna Amazonum condidiſſet: tranſcendere ad ea,quis maxime fidebant in populum Romanum officijs, miſſa nauali copia non modo externa ad bella,ſed quæ in Italia tolerabantur: ſeque primos templum vrbis Romæ ſtatuiſſe, M. Porcio conſule, magnis quidem iam Romani populi rebus,nondum tamen ad ſummum elatis, ſtante adhuc Punica vrbe, & validis per Aſiam regibus. ſimul L. Sullam teſtem adferebant, grauiſſimo in diſcrimine exercitus ob aſperitatem hiemis, & pænuriam veſtis, cum id Smyrnam in concionem nuntiatum foret, omnes qui aſtabant detraxiſſe corpori tegmina, noſtriſque legionibus miſiſſe. Ita rogati ſententiam patres, Smyrnæos prætulerunt. Cenſuitque Vibius Marſus, vt M. Lepido,cui ea prouincia obuenerat,ſuper numerum legaretur qui templi curam ſuſciperet. & quia Lepidus ipſe diligi ſe per modeſtiam abnuebat, Valerius Naſo è prætorijs ſorte miſſus eſt. Inter quæ diu meditato, prolatoq; ſæpius conſilio, tandem Cæſar in Campaniam ſpecie dedicandi templum apud Capuam Ioui, apud Nolam Auguſto; ſed certus procul vrbe degere. Cauſſam abſceſſus quamquam ſecutus plurimos auctorum ad Seiani artes rettuli, quia tamen cæde eius patrata, ſex poſtea annos pari ſecreto coniunxit, plerumque permoueor, num ad ipſum referri verius ſit, ſæuitiam ac libidinem cum factis promeret, locis occultantem

tem. Erant qui crederent, in ſenectute quoque corporis habitum pudori fuiſſe. quippe illi prægracilis & incurua proceritas, nudus capillo vertex, vlceroſa facies, ac plerumque medicaminibus interſtincta. & Rhodi ſecreto, vitare cœtus, recondere voluptates inſuerat. Traditur etiam matris impotentia extruſum, quam dominationis ſociam aſpernabatur, neque depellere poterat, cum dominationem ipſam donum eius accepiſſet. Nam dubitauerat Auguſtus Germanicum ſororis nepotem, & cunctis laudatum, rei Romanæ imponere: ſed precibus vxoris euictus, Tiberio Germanicum, ſibi Tiberium adſciuit. idque Auguſta exprobrabat, repoſcebat. Profectio arto comitatu fuit. vnus ſenator conſulatu functus, Cocceius Nerua, cui legum peritia: eques Romanus, præter Seianum, ex inluſtribus Curtius Atticus. ceteri liberalibus ſtudijs præditi, ferme Græci, quorum ſermonibus leuaretur. Ferebant periti cæleſtium, ijs motibus ſiderum exceſſiſſe Roma Tiberium, vt reditus illi negaretur. vnde exitij cauſſa multis fuit, properum finem vitæ coniectantibus, vulgantibuſque. neque enim tam incredibilem cauſſam prouidebant, vt vndecim per annos libens patria careret. Mox patuit breue confinium artis, & falſi; veraque quam obſcuris tegerentur. nam in vrbem non regreſſurum, haut forte dictum: ceterorum neſcij egêre, cum propinquo rure, aut litore, & ſæpe mœnia vrbis adſidens extremam ſenectam compleuerit. Ac forte illis diebus oblatum Cæſari anceps periculum, auxit vana rumoris; præbuitq; ipſi materiem, cur amicitiæ conſtantiæq; Seiani magis fideret. Veſcebantur in villa cui vocabulũ Speluncæ, mare Amuclanum inter Fundanoſq; montes, natiuo in ſpecu. eius os lapſis repente ſaxis, obruit quoſ-

quoſdam miniſtros. hinc metus in omnes, & fuga eorum qui conuiuium celebrabant. Seianus genu, vultuque & manibus ſuper Cæſarem ſuſpenſus, oppoſuit ſeſe incidentibus: atque habitu tali repertus eſt à militibus qui ſubſidio venerant. Maior ex eo, & quamquam exitioſa ſuaderet, vt non ſui anxius, cum fide audiebatur. Adſimulabatque iudicis partes aduerſus Germanici ſtirpem ſubditis qui accuſatorum nomina ſuſtinerent, maximeque inſectarentur Neronem proximum ſucceſſioni, & quamquam modeſtia iuuenta, plerumque tamen quid in præſentiarum conduceret oblitum: dum à libertis & clientibus apiſcendæ potentiæ properis exſtimulatur, vt erectum & fidentem animi oſtenderet: velle id populum Romanum: cupere exercitus. neque auſurum contra Seianum, qui nunc patientiam ſenis, & ſegnitiam iuuenis iuxta inſultet. Hæc atque talia audienti, nihil quidem prauæ cogitationis, ſed interdum voces procedebant contumaces, & inconſultæ: quas adpoſiti cuſtodes exceptas auctaſque cum deferrent, neque Neroni defendere daretur, diuerſæ inſuper ſolicitudinum formæ oriebantur. nam alius occurſum eius vitare, quidam ſalutatione reddita ſtatim auerti, plerique inceptum ſermonem abrumpere; inſiſtentibus contra inridentibuſque, qui Seiano fautores aderant. Enimuero Tiberius toruus, aut falſum renidens vultu. ſeu loqueretur, ſeu taceret iuuenis; crimen ex ſilentio, ex voce. ne nox quidem ſecura, cum vxor vigilias, ſomnos, ſuſpiria matri Liuiæ, atque illa Seiano patefaceret. qui fratrem quoque Neronis Druſum traxit in partes, ſpe obiecta principis loci, ſi priorem ætate & iam labefactum demouiſſet. Atrox Druſi ingenium, ſuper cupidinem poten-

tiæ, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tiæ, & ſolita fratribus odia, accendebatur inuidia: quod mater Agrippina promtior Neroni erat. neque tamen Seianus ita Druſum fouebat, vt non in eum quoque ſemina futuri exitij meditaretur: gnarus præferocem, & inſidijs magis opportunum. Fine anni exceſſere inſignes viri, Aſinius Agrippa, claris maioribus quam vetuſtis, vitaque non degener. Et Q. Haterius familia ſenatoria, eloquentiæ quoad vixit celebratæ. monimenta ingenij eius haut perinde retinentur. Scilicet impetu magis, quam cura vigebat. vtque aliorum meditatio & labor in poſterum valeſcit; ſic Haterij canorum illud & profluens, cum ipſo ſimul exſtinctum eſt. M. Licinio. L. Calpurnio Coss. ingentium bellorum cladem æquauit malum improuiſum. eius initium ſimul & finis extitit. Nam cœpto apud Fidenam amphitheatro, Atilius quidam libertini generis, quo ſpectaculum gladiatorum celebraret, neque fundamenta per ſolidum ſubdidit, neque firmis nexibus ligneam compagem ſuperſtruxit: vt qui non abundantia pecuniæ, nec municipali ambitione, ſed in ſordida mercede id negotium quæſiuiſſet. Adfluxere auidi talium, imperitante Tiberio procul voluptatibus habiti, virilis ac muliebris ſexus, omnis ætas, ob propinquitatem loci effuſius. vnde grauior peſtis fuit, conferta mole, dein conuulſa, dum ruit intus, aut in exteriora effunditur: immenſamque vim mortalium ſpectaculo intentos, aut qui circum adſtabant, in præceps trahit, atque operit. Et illi quidem quos principium ſtragis in mortem adflixerat, vt tali ſorte, cruciatum effugére. Miſerandi magis, quos abrupta parte corporis, nondum vita deſeruerat: qui per diem viſu, per noctem vlulatibus & gemi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tu, coniuges aut liberos noſcebant. Iam ceteri fama exciti, hic fratrem, propinquum ille, alius parentes lamentari. etiam quorum diuerſa de cauſſa amici aut neceſſarij aberant, pauere tamen: neque dum comperto quos illa vis perculiſſet, latior ex incerto metus. Vt cœpêre dimoueri obruta; concurſus ad exanimos, complectentium, oſculantium. & ſæpe certamen, ſi confuſior facies, & par forma aut ætas, errorem adnoſcentibus fecerat. Quinquaginta hominum milia, eo caſu debilitata vel obtrita ſunt. Cautumque in poſterum ſenatuſconſulto, ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum milium res, neue amphitheatrum imponeretur, niſi ſolo firmitatis ſpectatæ. Atilius in exilium actus eſt. Ceterum ſub recentem cladem patuere procerum domus, fomenta, & medici paſſim præbiti. fuitque vrbs per illos dies, quamquam mæſta facie, veterum inſtitutis ſimilis, qui magna poſt prœlia ſaucios largitione, & cura ſuſtentabant. Nondum ea clades exoleuerat, cum ignis violentia vrbem vltra ſolitum adfecit, deuſto monte Cælio. feralemque annum ferebant, & ominibus aduerſis ſuſceptum principi conſilium abſentiæ, qui mos vulgo, fortuita ad culpam trahentes, ni Cæſar obuiam iſſet, tribuendo pecunias ex modo detrimenti. Actæque ei grates apud ſenatum, ab inluſtribus: famaque apud populum, quia ſine ambitione, aut proximorum precibus, ignotos etiam & vltro accitos munificentia iuuerat. Adduntur ſententiæ, vt mons Cælius in poſterum Auguſtus appellaretur: quando cunctis circum flagrantibus, ſola Tiberij effigies ſita in domo Iunij ſenatoris, inuiolata manſiſſet. *Eueniſſe id olim Claudiæ* ſ *Quinctiæ, eiuſque ſtatuam vim ignium bis elapſam, maiores*

apud ædem Matris deûm conſecrauiſſe. ſanctos acceptoſque numinibus Claudios: & augendam cærimoniam loco, in quo tantum in Principem honorem dij oſtenderint. Haut fuerit abſurdum tradere, montem eum antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſiluæ frequens, fecundusque erat: mox Cælium appellitatum à Cæle Vibenna, qui dux gentis Etruſcæ cum auxilium † appellatum ductauiſſet, ſedem eam acceperat à Tarquinio Priſco, ſeu quis alius regum dedit. nam ſcriptores in eo diſſentiunt. cetera non ambigua ſunt, magnas eas copias per plana etiam ac foro propinqua habitauiſſe, vnde Thuſcum vicum è vocabulo aduenarum dictum. Sed vt ſtudia procerum, & largitio principis aduerſum caſum ſolatium tulerant; ita accuſatorum maior in dies & infeſtior vis ſine leuamento graſſabatur. corripueratque Varum Quinctilium diuitem & Cæſari propinquum, Domitius Afer, Claudiæ Pulchræ matris eius condemnator; nullo mirante, quod diu egens, & parto nuper præmio male vſus, plura ad flagitia accingeretur. Publium Dolabellam ſocium delationis exſtitiſſe, miraculo erat; quia claris maioribus, & Varo connexus, ſuam ipſe nobilitatem, ſuum ſanguinem perditum ibat. Reſtitit tamen ſenatus, & opperiendum imperatorem cenſuit. quod vnum, vrgentium malorum ſuffugium in tempus erat. At Cæſar dedicatis per Campaniam templis, quamquam edicto monuiſſet, ne quis quietem eius inrumperet, concurſuſque opidanorum diſpoſito milite prohiberentur; peroſus tamen municipia, & colonias, omniaque in continenti ſita, Capreas ſe in inſulam abdidit, trium milium freto ab extremis Sur-

rentini promuntorij dijunctam. Solitudinem eius placuiſſe maxime crediderim, quoniam importuoſum circa mare, & vix modicis nauigijs pauca ſubſidia. neque adpulerit quiſquam, niſi gnaro cuſtode, cæli temperies hieme mitis, obiectu montis quo ſæua ventorum arcentur. æſtas in Fauonium obuerſa, & aperto circum pelago peramœna, proſpectabatque pulcherrimum ſinum, antequam Veſuuius mons ardeſcens faciem loci verteret. Græcos ea tenuiſſe, Capreaſque Thelebois habitatas, fama tradit. Sed tum Tiberius duodecim villarum nominibus, & molibus inſederat; quanto intentus olim publicas ad curas, tanto occultior in luxus, & malum otium reſolutus. Manebat quippe ſuſpicionum & credendi temeritas, quam Seianus augere etiam in vrbe ſuetus, acrius turbabat, non iam occultis aduerſum Agrippinam & Neronem inſidijs. quis additus miles, nuntios, introitus, aperta, ſecreta, velùt in annales referebat. vltroque ſtruebantur, qui monerent perfugere ad Germaniæ exercitus, vel celeberrimo fori effigiem diui Auguſti amplecti, populumque ac ſenatum auxilio vocare. Eaque ſpreta ab illis, velut pararent, obijciebantur. Iunio Silano & Silio Nerua Coss. fœdum anni principium inceſſit, tracto in carcerem illuſtri equite Romano Titio Sabino, ob amicitiam Germanici. neque enim omiſerat coniugem, liberoſque eius percolere, ſectator domi, comes in publico, poſt tot clientes vnus; eoque apud bonos laudatus, & grauis iniquis. Hunc Latinius Latiaris, Porcius Cato, *u* Petitius Rufus, M. Opſius prætura functi adgrediuntur, cupidine conſulatus; ad quem non niſi per Seianum aditus. neque Seiani voluntas, niſi ſcelere quærebatur. Compo-

ſitum

ſitum inter ipſos, vt Latiaris, qui modico vſu Sabinum contingebat, ſtrueret dolum, ceteri teſtes adeſſent: deinde accuſationem inciperent. Igitur Latiaris iacere fortuitos primum ſermones. mox laudare conſtantiam. quod non, vt ceteri, florentis domus amicus, adflictam deſeruiſſet: ſimul honora de Germanico, Agrippinam miſerans, diſſerebat. Et poſtquam Sabinus, vt ſunt molles in calamitate mortalium animi, effudit lacrymas, iunxit queſtus; audentius iam onerat Seianum, ſæuitiam, ſuperbiam, ſpes eius. ne in Tiberium quidem conuicio abſtinet. Iique ſermones, tamquam vetita miſcuiſſent, ſpeciem artæ amicitiæ facere. Ac iam vltro Sabinus quærere Latiarem, ventitare domum, dolores ſuos quaſi ad fidiſſimum deferre. Conſultant quos memoraui, quo nam modo ea plurium auditu acciperentur. nam loco, in quem coibatur, ſeruanda ſolitudinis facies; & ſi pone fores adſiſterent, metus viſus, ſonitus, aut forte ortæ ſuſpicionis erat. Tectum inter & laquearia, tres ſenatores, haut minus turpi latebra quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtrudunt; foraminibus & rimis aurem admouent. Interea Latiaris repertum in publico Sabinum, velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit: præteritaque & inſtantia, quorum affatim copia, ac nouos terrores cumulat. Eadem ille, & diutius; quando mæſta, vbi ſemel prorupere, difficilius reticentur. Properata inde accuſatio, miſſiſque ad Cæſarem litteris ordinem fraudis, ſuumque ipſi dedecus narrauere. Non alias magis anxia & pauens ciuitas, *x* etiam aduerſum proximos. congreſſus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari; etiam muta atque inanima, tectum & parietes circumſpectabantur. Sed Cæſar ſolen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nia incipientis anni kalen. Ianuarias, epiſtola y precatus: vertit in Sabinum, corruptos quoſdam libertorum, & peritum ſe arguens, vltionemque haut obſcure poſcebat. nec mora, quin decerneretur. & trahebatur damnatus, quantum obducta veſte & adſtrictis faucibus niti poterat, clamitans, *Sic inchoari annum, has Seiano victimas cadere.* *quo intendiſſet oculos, quo verba acciderent, fuga, vaſtitas: deſeri itinera, fora: & quidam regrediebantur, oſtentabantque ſe rurſum, id ipſum pauentes, quod timuiſſent. Quem enim diem vacuum pœna, vbi inter ſacra & vota, quo tempore verbis etiam profanis abſtineri mos eſſet, vincla & laqueus inducantur? non imprudentem Tiberium tantam inuidiam adiiſſe: quæſitum meditatumque, ne quid impedire credatur, quo minus noui magiſtratus, quo modo delubra & altaria, ſic carcerem recludant.* Secutæ inſuper litteræ, grates agentis, quod hominem infenſum Reip. puniuiſſent. adiecto, trepidam ſibi vitam, ſuſpectas inimicorum inſidias, nullo nominatim compellato. neque tamen dubitabatur in Neronem & Agrippinam intendi. Ni mihi deſtinatum foret, ſuum quæque in annum referre; auebat animus anteire, ſtatimque memorare exitus, quos Latinius atque Opſius ceterique flagitij eius repertores habuere, non modo poſtquam C. Cæſar rerum potitus eſt, ſed incolumi Tiberio. qui ſcelerum miniſtros, vt peruerti ab aliis nolebat; ita plerumque ſatiatus, & oblatis in eandem operam recentibus, veteres & prægraues adflixit. verum has atque alias ſontium pœnas, in tempore trademus. Tum cenſuit Aſinius Gallus, cuius liberorum Agrippina matertera erat, petendum à principe, vt metus ſuos ſenatui fateretur, amouerique ſineret. Nullam æque Tiberius, vt rebatur, ex virtutibus ſuis quam diſſimu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

diſſimulationem diligebat. eo ægrius accepit, recludi quæ premeret. ſed mitigauit Seianus, non Galli amore, verum vt contationes principis aperirentur: gnarus lentum in meditando, vbi prorupiſſet, triſtibus dictis atrocia facta coniungere. Per idem tempus Iulia mortem obijt, quam neptem Auguſtus conuictam adulterij damnauerat, proieceratque in inſulam Trimerum, haut procul Apulis litoribus. illic viginti annis exſilium tolerauit, Auguſtæ ope ſuſtentata: quæ florentes priuignos cum per occultum ſubuertiſſet, miſericordiam erga adflictos palam oſtentabat. Eodem anno Friſij transrhenanus populus pacem exuêre; noſtra magis auaritia, quam obſequij impatientes. Tributum ijs Druſus iuſſerat modicum, pro anguſtia rerum: vt in vſus militares coria boum penderent. non intenta cuiuſquam cura, quæ firmitudo, quæ menſura. donec Olennius è primipilaribus, regendis Friſijs impoſitus, terga vrorum dilegit, quorum ad formam acciperentur. Id alijs quoque nationibus arduum, apud Germanos difficilius tolerabatur, quis ingentium belluarum feraces ſaltus, modica domi armenta ſunt. Ac primo boues ipſos, mox agros, poſtremo corpora coniugum aut liberorum, ſeruitio tradebant. Hinc ira & queſtus. & poſtquam non ſubueniebat, remedium ex bello. rapti qui tributo aderant milites, & patibulo adfixi. Olennius infenſos fuga præuênit, receptus caſtello cui nomen Fleuum: & haut ſpernenda illic ciuium ſociorumque manus litora Oceani præſidebat. Quod vbi L. Apronio inferioris Germaniæ proprætori cognitum, vexilla legionum è ſuperiore prouincia, peditumque & equitum auxiliarium dilectos acciuit; ac ſimul vtrumque exercitum Rheno de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uectum, Friſijs intulit; ſoluto iam caſtelli obſidio, & ad ſua tutanda digreſſis rebellibus. Igitur proxima æſtuaria aggeribus & pontibus, traducendo grauiori agmini, firmat. atque interim, repertis vadis, alam Caninefatem, & quod peditum Germanorum inter noſtros merebat, circumgredi terga hoſtium iubet. qui iam acie compoſiti pellunt turmas ſociales, equiteſque legionum ſubſidio miſſos. Tum tres leues cohortes; ac rurſum duæ; dein tempore interiecto, acrius eques immiſſus. ſatis validi ſi ſimul incubuiſſent, per interuallum aduentantes, neque conſtantiam addiderant turbatis, & pauore fugientium auferebantur. Cethego Labeoni legato quintæ legionis, quod reliquum auxiliorum tradit. atque ille dubia ſuorum re, in anceps tractus, miſſis nuntijs vim legionum implorabat. Prorumpunt quintani ante alios, & acri pugna hoſte pulſo, recipiunt cohortis alaſque feſſas vulneribus. Neque dux Romanus vltum ijt, aut corpora humauit: quamquam multi tribunorum præfectorumque & inſignes centuriones cecidiſſent. Mox compertum à transfugis, nongentos Romanorum apud lucum, quem Baduhennæ vocant, pugna in poſterum extracta, confectos: & aliam quadringentorum manum, occupata Cruptoricis quondam ſtipendiarij villa, poſtquam proditio metuebatur, mutuis ictibus procubuiſſe. Clarum inde inter Germanos Friſium nomen: diſſimulante Tiberio damna, ne cui bellum permitteret. neque ſenatus in eo cura, an imperij extrema dehoneſtarentur. Pauor internus occupauerat animos, cui remedium adulatione quærebatur. Ita quamquam diuerſis ſuper rebus conſulerentur, aram clementiæ, aram amici-

amicitiæ, effigieſque circum Cæſaris ac Seiani cenſuere: crebriſque precibus efflagitabant, viſendi ſui copiam facerent. Non illi tamen in vrbem, aut propinqua vrbi digreſſi ſunt. ſatis viſum, omittere inſulam, & in proximo Campaniæ adſpici. eo venire patres, eques, magna pars plebis, anxij erga Seianum; cuius durior congreſſus, atque eo per ambitum, & ſocietate conſiliorum parabatur. Satis conſtabat auctam ei adrogantiam, fœdum illud in propatulo ſeruitium ſpectanti. quippe Romæ, ſueti diſcurſus: & magnitudine vrbis, incertum, quod quiſque ad negotium pergat. Ibi campo aut litore iacentes, nullo diſcrimine noctem ac diem, iuxta gratiam aut faſtus ianitorum perpetiebantur. donec idque vetitum. & reuenere in vrbem trepidi, quos non ſermone, non viſu dignatus erat. quidam male alacres, quibus infauſtæ amicitiæ grauis exitus imminebat. Ceterum Tiberius neptem Agrippinam Germanico ortam, cum coram Gn. Domitio tradidiſſet, in vrbe celebrari nuptias iuſſit. In Domitio, ſuper vetuſtatem generis, propinquum Cæſaribus ſanguinem dilegerat. Nam is auiam Octauiam, & per eam Auguſtum auunculum præferebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. IV.

a *creſceret.* vel potius, *dederetur.* b *colonijs* c *fuerit.* d *Atta* e *morum.* f *M.* id eſt, *Manius.* g *Granius.* h *vbi.* i *accuſator filius (nomen vtrique Vibius Serenus) in Sen. inducti ſunt. Ab ex. pater ret.* k *monitus.* l *re Rom.* id eſt, *re Romana.* m *vecors.* n *Limnetidis.* o *annalium atque teſtimonia vocentur.* p *Erycem.* q In Suetonio eſt, *maior.* r *equi.* ſ *Quincta* t *appellatus* u *Petilius.* x Priſca ſcriptio, *egens.* lego, *tegens* y *præfatus.*

C. COR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER V.

BREVIARIVM LIBRI.

LIuia Auguſta moritur: eoque Seiani potentia creſcit, Agrippina & Nero Principis litteris accuſantur. Nec multo poſt Seianus ipſe, detecta cupidine imperij, peruertitur: cum magna amicorum eius ſtrage. (Quæ omnia Tacito ſingillatim tradita, æuum aboluit.) Falſus apud Cycladas Druſus ſe oſtendit: ſed diligentia & aſtu Poppæi Sabini capitur. Hæc geſta annis circiter tribus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. Rubellio Gemino. C. Fuſio Gemino
M. Vinucio Quartino. C Caßio Longino COSS.
Tiberio Cæſare V. *L. AElio Seiano.*

RVBELLIO & Fufio Coss. quorum vtrique Geminus cognomentum erat, Iulia Auguſta mortem obijt, ætate extrema, nobilitatis per Claudiam familiam, & adoptione Liuiorum Iuliorumque clariſſimæ. primum ei matrimonium & liberi fuere, cum Tiberio Nerone: qui bello Peruſino profugus, pace inter Sex. Pompeium ac triumuiros pacta, in vrbem redijt. Exin Cæſar cupidine formæ aufert marito, incertum an inuitam, adeo properus, vt ne ſpatio quidem ad enitendum dato penatibus ſuis grauidam induxerit. Nullam poſthac ſubolem edidit, ſed ſanguini Auguſti per coniunctionē Agrippinæ & Germanici adnexa, communes pronepotes habuit: ſanctitate domus priſcum ad morem, comis vltra quam antiquis feminis probatum, mater impotens, vxor facilis, & cum artibus mariti, ſimulatione filij bene compoſita Funus eius modicum, teſtamentum diu inritum fuit. laudata eſt pro roſtris à C. Cæſare pronepote, qui mox rerum potitus eſt. At Tiberius quod ſupremis in matrem officijs defuiſſet, nihil mutata amœnitate vitæ, magnitudinem negotiorum per litteras excuſauit: honoreſque memoriæ eius ab ſenatu large decretos, quaſi per medeſtiam imminuit, paucis admodum receptis, & addito ne cæleſtis religio decerneretur. ſic ipſam maluiſſe. quin & partę eiuſdem epiſtolæ increpuit

crepuit amicitias muliebres, Fuſium conſulem oblique perſtringens. is gratia Auguſtæ floruerat, aptus alliciendis feminarum animis, dicax idem, & Tiberium acerbis facetijs inridere ſolitus, quarum apud præpotentes in longum memoria eſt. Ceterum ex eo prærupta iam & vergens dominatio. nam incolumi Auguſta, erat adhuc perfugium: quia Tiberio inueteratum erga matrem obſequium; neque Seianus audebat auctoritati parentis anteire. tunc velut frenis exſoluti proruperunt. miſſæque in Agrippinam ac Neronem litteræ, quas pridem adlatas & cohibitas ab Auguſta credidit vulgus. haut enim multum poſt mortem eius recitatæ ſunt. verba inerant quæſita aſperitate: ſed non arma, non rerum nouarum ſtudium, amores iuuenum, & impudicitiam nepoti obiectabat. in nurum ne id quidem confingere auſus; adrogantiam oris & contumacem animum incuſauit, magno ſenatus pauore ac ſilentio: donec pauci, quis nulla ex honeſto ſpes, & publica mala ſingulis in occaſionem gratiæ trahuntur, vt referretur poſtulauere, promtiſſimo Cotta Meſſallino cum atroci ſententia. ſed alijs à primoribus, maximeque à magiſtratibus trepidabatur: quippe Tiberius & ſi infenſe inuectus, cetera ambigua reliquerat. Fuit in ſenatu Iunius Ruſticus, componendis patrum actis dilectus à Cæſare, eoque meditationes eius introſpicere creditus: is fatali quodam motu (neque enim ante ſpecimen conſtantiæ dederat) ſeu praua ſollertia, dum imminentium oblitus incerta pauet, inſerere ſe dubitantibus, ac mouere conſules ne relationem inciperent: diſſerebatque, breuibus momentis ſumma verti poſſe, dandumque interſtitium pœnitentiæ ſenis. Simul populus

effigies

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

effigies Agrippinæ ac Neronis gerens, circumſiſtit curiam, feſtiſque in Cæſarem ominibus falſas litteras, & principe inuito exitium domui eius intendi clamitat. ita nihil triſte illo die patratum. ferebantur etiam ſub nominibus conſularium fictæ in Seianum ſententiæ, exercentibus pleriſque per occultum, atque eo procacius libidinem ingeniorum. vnde illi ira violentior, & materies criminandi. ſpretum dolorem principis, ab ſenatu deſciuiſſe populum: audiri iam & legi nouas conciones, noua patrum conſulta. quid reliquum, niſi vt caperent ferrum? & quorum imagines pro vexillis ſecuti forent, duces imperatoreſque diligerent? Igitur Cæſar repetitis aduerſum nepotem & nurum probris, increpitaque per edictum plebe, queſtus apud patres quod fraude vnius ſenatoris imperatoria maieſtas eluſa publice foret, integra tamen ſibi cuncta poſtulauit. nec vltra deliberatum, quo minus non quidem extrema decernerent, id enim vetitum, ſed paratos ad vltionem vi principis impediri teſtarentur.*

Quattuor & quadraginta orationes ſuper ea re habitæ, ex quîs ob metum paucę, plures adſuetudine, *mihi pudorem aut Seiano inuidiam allaturum cenſui.*

verſa eſt fortuna, & ille quidem qui collegam & generum adſciuerat, ſibi ignoſcit. ceteri quem per dedecora fouere, cum ſcelere inſectantur.

miſerius ſit ob amicitiam accuſari, an amicum accuſare haut diſcreuerim, non crudelitatem, non clementiam cuiuſquam experiar, ſed liber & mihi ipſi probatus antibo periculum. vos obteſtor, ne memoriam noſtri per mærorem quam læti retineatis, adijciendo me quoque ijs, qui fine egregio publica mala effugerunt. Tunc ſingulos vt cuique adſiſtere, alloqui animus erat, retinens aut dimittens partem diei abſumſit. multoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que adhuc cœtu, & cunctis intrepidum vultum eius ſpectantibus, cum ſupereſſe tempus nouiſſimis crederent, gladio quem ſinu abdiderat incubuit. Neque Cæſar vllis criminibus aut probris defunctum inſectatus eſt, cum in Blæſum multa fœdaque incuſauiſſet. Relatum inde de P. Vitellio & Pomponio Secundo. illum indices arguebant, clauſtra ærarij cui præfectus erat, & militarem pecuniam rebus nouis obtuliſſe: huic à Conſidio prætura functo obiectabatur Velij Galli amicitia, qui punito Seiano, in hortos Pomponij quaſi fidiſſimum ad ſubſidium perfugiſſet. neque aliud periclitantibus auxilij, quam in fratrum conſtantia fuit, qui vades exſtitere. mox crebris prolationibus ſpem ac metum iuxta grauatus Vitellius, petito per ſpeciem ſtudiorum ſcalpro, leuem ictum venis intulit, vitamque ægritudine animi finiuit. At Pomponius multa morum elegantia, & ingenio inluſtri, dum aduerſam fortunam æquus tolerat, Tiberio ſuperſtes fuit. Placitum poſthac vt in reliquos Seiani liberos aduerteretur; vaneſcente quamquam plebis ira, ac pleriſque per priora ſupplicia lenitis. igitur portantur in carcerem, filius imminentium intelligens, puella adeo neſcia, vt crebro interrogaret, quod ob delictum, & quo traheretur? neque facturam vltra. &, poſſe ſe puerili verbere moneri. Tradunt temporis eius auctores, quia triumuirali ſupplicio affici virginem inauditum habebatur, à carnifice laqueum iuxta compreſſam: exin obliſis faucibus, id ætatis corpora in Gemonias abiecta. Per idem tempus Aſia atque Achaia exterritæ ſunt, acri magis quam diuturno rumore, Druſum Germanici filium apud Cycladas inſulas, mox in continenti viſum. & erat iuuenis haut diſpari ætate, quibuſdam Cæſaris libertis ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tis velut agnitus, per dolumque comitantibus. Alliciebantur ignari fama nominis, & promtis Græcorum animis ad noua & mira. quippe lapſum cuſtodia pergere ad paternos exercitus, Ægyptum aut Syriam inuaſurum fingebant ſimul, credebantque. iam iuuentutis concurſu, iam publicis ſtudijs frequentabatur, lætus præſentibus & inanium ſpe; cum auditum id Poppæo Sabino. Is Macedoniæ tum intentus, Achaiam quoque curabat. Igitur quo vera ſeu falſa anteiret, Toronæum Thermæumque ſinum præfeſtinans, mox Eubœam Ægæi maris inſulam & Pyræum Atticæ oræ, dein Corinthienſe litus, anguſtiaſque Iſthmi euadit: marique alio Nicopolim Romanam coloniam ingreſſus, ibi demum cognoſcit, ſollertius interrogato, quis nam foret? dixit ſe M. Silano genitum. & multis ſectatorum dilapſis, aſcendiſſe nauem, tamquam Italiam peteret. ſcripſitque hæc Tiberio. neque nos originem finemue eius rei vltra comperimus. Exitu anni diu aucta diſcordia conſulum erupit. nam Trio facilis capeſſendis inimicitijs & foro exercitus, vt ſegnem Regulum ad opprimendos Seiani miniſtros oblique perſtrinxerat. ille niſi laceſſeretur modeſtiæ retinens, non modo retudit collegam, ſed vt noxium coniurationis ad diſquiſitionem trahebat. Multiſque patrum orantibus, ponerent odia in perniciem itura, manſere infenſi ac minitantes, donec magiſtratu abirent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII
TACITI
AB EXCESSV DIVI AVGVSTI
ANNALIVM
LIBER VI.

BREVIARIVM LIBRI.

TIberij arcanæ & fœdæ libidines. Multorum accuſationes: interque eos M. Terentij equitis R. cuius libera & egregia defenſio inſerta. L. Piſonis Præfecti vrbis mors & funus: & per occaſionem de origine eius muneris & progreſſu. De Sibullarum carminibus recipiendis conſultatio: & quæ in ijs cautio. Seditio Romæ ob grauitatem annonæ. Germanici duæ filiæ nuptum datæ, L. Caſſio & M. Vinicio. Fœneratores accuſati. repreſſæ vſuræ. & liberalitate Cæſaris fides multorum refecta. Iterum accuſationes maieſtatis: & vno edicto omnes conſcij Seianianæ coniurationis necati. C. Cæſar Caligula Claudiam vxorem accipit: eius mores & callida ſimulatio in auum. Tiberij præſagium de Ser. Galba: & per cauſſam eam de Mathematicis aliquid & Thraſullo. Druſi Germanici filij miſeranda mors: item Agrippinæ. Nerua Iure conſultus inedia voluntaria obijt. aliquot aliorum inluſtrium mortes. Phœnix in Ægypto viſa & ſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

per ea veterum narrationes ac iudicia. Accuſationes variæ & mortes. Parthorum legati in urbem venêre, ad nouum regem petendum. & Tiberius vnum, deinde alterum miſit. L. Vitellius Orienti præfectus: eiuſque ingenium. Prœlia inter Armenios & Parthos. Artabanus regno exutus, & in Scythiam profugus, cui Teridates ſufficitur Vitellij conſilio & armis. At Romæ illuſtrium damnationes & mortes. Clitæ Cappadoces regi ſuo rebelles & repreſsi. Teridates rex diſcidio procerum pellitur, & Artabanus in regnum iterum accitur. Romæ incendium atrox: quod Cæſar liberalitate ſua mitigauit. Tiberij deliberatio de ſucceſſore: eiuſque morbus & mors. Geſta hæc annis circiter ſex.

Cn. Domitio. M. Furio Camillo	
Ser. Sulpicio Galba. L. Cornelio Sulla	
Paullo Fabio Perſico. L. Vitellio	COSS.
C. Ceſtio Gallo. M. Seruilio Rufo	
Q. Plautio. Sex. Papinio	
Cn. Acerronio. C. Pontio.	

CN. DOMITIVS & Camillus Scribonianus conſulatum inierant; cum Cæſar tramiſſo quod Capreas & Surrentum interluit freto, Campaniã prælegebat, ambiguus an vrbem intraret: ſeu quia contra deſtinauerat, ſpeciem venturi ſimulans. & ſæpe in propinqua digreſſus, aditis iuxta Tiberim hortis, ſaxa rurſum & ſolitudinem maris repetiit, pudore ſcelerum & libidinum: quibus adeo indomitis exarſerat, vt more regio pubem ingenuam ſtupris pollueret. nec formam tantùm & decora corpora; ſed

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

in his modeſtam pueritiam, in aliis imagines maiorum, incitamentum cupidinis habebat. tuncque primum ignota ante vocabula reperta ſunt, ſellariorum & ſpintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia. præpoſitique ſerui qui quærerent, pertraherent. dona in promtos, minas aduerſum abnuentes; & ſi retinerent propinquus aut parens, vim, raptus, ſuaque ipſi libita velut in captos exercebant. At Romæ principio anni, quaſi recens cognitis Liuiæ flagitiis, ac non pridem etiam punitis, atroces ſententiæ dicebantur, in effigies quoq; ac memoriam eius. & bona Seiani ablata ærario, vt in fiſcum cogerentur, tum rettulere Scipiones. Hæc & Silani & Caſſij, iiſdem ferme aut paulum immutatis verbis adſeueratione multa cenſebant; cum repente Togonius Gallus, dum ignobilitatem ſuam magnis nominibus inſerit, per deridiculum auditur. Nam principem orabat diligere ſenatores, ex quîs viginti ſorte ducti & ferro accincti, quoties curiam iniſſet, ſalutem eius defenderent. crediderat nimirum epiſtolæ, ſubſidio ſibi alterum ex conſulibus poſcentis, vt tutus à Capreis vrbem peteret. Tiberius tamen ludibria ſeriis permiſcere ſolitus, egit gratias beneuolentiæ patrum: *ſed quos omitti poſſe? quos diligi? ſemper ne eoſdem? an ſubinde alios? & honoribus perfunctos, an iuuenes? priuatos an è magiſtratibus? quam deinde ſpeciem fore, ſumentium in limine curiæ gladios? neq; ſibi vitam tanti, ſi armis tegenda foret.* Hæc aduerſus Togonium, verbis moderans: neque vltra abolitionem ſententiæ ſuadere. At Iunium Gallionem, qui cenſuerat vt prætoriani actis ſtipendiis, ius apiſcerentur in quatuordecim ordinibus ſedendi, violenter increpuit; velut coram rogitans, *quid illi cum militibus? quos neq; dicta imperatoris, neq; præmia niſi ab imperatore accipere par eſſet. repe-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

riſſe prorſus quod diuus Auguſtus non prouiderit. an potius diſcordiam & ſeditionem à ſatellite Seiani quæſitam? qua rudes animos, nomine honoris, ad corrumpendum militiæ morem propelleret. hoc pretium Gallio meditatæ adulationis tulit, ſtatim curia, deinde Italia exactus. & quia incuſabatur facile toleraturus exſilium, dilecta Lesbo inſula, nobili & amœna, retrahitur in vrbem, cuſtoditurque domibus magiſtratuum. Iiſdem litteris Cæſar Seſtium *a* Paconianum prætorium perculit, magno patrum gaudio, audacem, maleficum, omnium ſecreta rimantem, dilectumque à Seiano, cuius ope dolus C. Cæſari pararetur. quod poſtquam patefactum, prorupêre concepta *b* per idem odia, & ſummum ſupplicium decernebatur, ni profeſſus indicium foret. Vt vero Latinium Latiarem ingreſſus eſt accuſator *c* Acrius, iuxta inuiſi, gratiſſimum ſpectaculum præbebatur. Latiaris, vt rettuli, præcipuus olim circumueniendi Titij Sabini, & tunc luendæ pœnæ primus fuit. Inter quæ Haterius Agrippa conſules anni prioris inuaſit, cur mutua accuſatione intenta, nunc ſilerent? metum prorſus & noxam conſcientiæ pro fœdere haberi, at non patribus reticenda quæ audiuiſſent. Regulus manere tempus vltionis, ſeque coram principe exſecuturum: Trio æmulationem inter collegas, & ſi qua diſcordes iecissent melius oblitterari, reſpondit. Vrgente Agrippa, Sanquinius Maximus è conſularibus orauit ſenatum, ne curas imperatoris, conquiſitis inſuper acerbitatibus augerent: ſufficere ipſum ſtatuendis remediis. ſic Regulo ſalus, & Trioni dilatio exitij quæſita. Haterius inuiſior fuit, quia ſomno aut libidinoſis vigiliis marcidus, & ob ſegnitiam, quamuis crudelem principem non metuens, inluſtribus viris perniciem inter ganeum

neum ac ſtupra meditabatur. Exin Cotta Meſſalinus ſæuiſſimæ cuiuſque ſententiæ auctor, eoque inueterata inuidia, vbi primum facultas data, arguitur pleraque, C. Cæſarem quaſi *d* inceſtæ virilitatis, & cum die natali *e* Auguſtæ inter ſacerdotes epularetur nouendialem eam cenam dixiſſe: querentemque de potentia M. Lepidi, ac L. Arruntij, cum quibus ob rem pecuniariam diſceptabat, addidiſſe, *illos quidem ſenatus, me autem tuebitur Tiberiolus meus.* neque contatius à primoribus ciuitatis reuincebatur: iisque inſtantibus ad imperatorem prouocauit. nec multo poſt litteræ adferuntur, quibus in modum defenſionis, repetito inter ſe atque Cottam amicitiæ principio, crebriſque eius officiis commemoratis, ne verba praue detorta, neu conuiualium fabularum ſimplicitas in crimen duceretur, poſtulauit. Inſigne viſum eſt earum Cæſaris litterarum initium, nam his verbis exorſus eſt. *Quid ſcribam vobis P. C. aut quomodo ſcribam, aut quid omnino non ſcribam hoc tempore, dij me deæque peius perdant quam perire quotidie ſentio, ſi ſcio.* Adeo facinora atque flagitia ſua ipſi quoque in ſupplicium verterant. Neque fruſtra præſtantiſſimus ſapientiæ firmare ſolitus eſt, ſi recludantur tyrannorum mentes, poſſe aſpici laniatus & ictus; quando vt corpora verberibus, ita ſæuitia, libidine, malis conſultis, animus dilaceretur. quippe Tiberium non fortuna, non ſolitudines protegebant, quin tormenta pectoris ſuaſque ipſe pœnas fateretur. Tum facta patribus poteſtate, ſtatuendi de Cæciliano ſenatore, qui plurima aduerſum Cottam promſerat, placitum eandem pœnam inrogari, quam in Aruſeium & Sanquinium accuſatores L. Arruntij. quo non aliud honorificentius Cottæ euenit, qui nobilis quidem ſed egens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ob luxum, per flagitia infamis, ſanctiſſimis Arruntij artibus dignitate vltionis æquabatur. Quintus Seruæus poſthac, & Minutius Thermus inducti. Seruæus prætura functus, & quondam Germanici comes. Minutius equeſtri loco, modeſte habita Seiani amicitia, vnde illis maior miſeratio. contra Tiberius præcipuos ad ſcelera increpans, admonuit C. Cæſtium patrem dicere ſenatui quæ ſibi ſcripſiſſet: ſuſcepitque Cæſtius accuſationem. quod maxime exitiabile tulere illa tempora, cum primores ſenatus infimas etiam delationes exercerent, alij propalam, multi per occultum: neque diſcerneres alienos à coniunctis, amicos ab ignotis, quid repens, aut vetuſtate obſcurum: perinde in foro, in conuiuio, quaque de re locuti incuſabantur, vt quis præuenire & reum deſtinare properat; pars ad ſubſidium ſui, plures infecti quaſi valetudine & contactu. Sed Minutius & Seruæus damnati, indicibus acceſſere. Tractique ſunt in caſum eundem Iulius Africanus è Santonis Gallica ciuitate, Seius Quadratus. originem non repperi. Neque ſum ignarus à pleriſque ſcriptoribus, omiſſa multorum pericula & pœnas, dum copia fatiſcunt; aut quæ ipſis nimia & mœſta fuerant, ne pari tædio lecturos adficerent, verentur. Nobis pleraque digna cognitu obuenêre, quamquam ab aliis incelebrata. Nam ea tempeſtate qua Seiani amicitiam ceteri falſo exuerant, auſus eſt eques Romanus M. Terentius ob id reus, amplecti, ad hunc modum apud ſenatum ordiendo. *Fortunæ quidem meæ fortaſſe minus expediat adnoſcere crimen, quam abnuere. ſed vtcunque caſura res eſt; fatebor & fuiſſe me Seiano amicum, & vt eſſem expetiſſe, & poſtquam adeptus eram, lætatum. Videram collegam patris regendis prætoriis cohortibus, mox vrbis & militiæ mu-*

nia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nia ſimul obeuntem. illius propinqui & adfines honoribus augebantur: vt quiſque Seiano intimus, ita ad Cæſaris amicitiam validus. contra quibus infenſus eſſet, metu ac ſordibus conflictabantur. nec quemquam exemplo adſumo. cunctos qui nouiſſimi conſilij expertes fuimus, meo vnius diſcrimine defendam. Non enim Seianum Vulſinienſem, ſed Claudiæ & Iuliæ domus partem, quas adfinitate occupauerat, tuum Cæſar generum, tui conſulatus ſocium, tua officia in Rep. capeſſentem colebamus. Non eſt noſtrum æſtimare, quem ſupra ceteros, & quibus de cauſſis extollas. Tibi ſummum rerum iudicium dij dedere; nobis obſequij gloria relicta eſt. Spectamus porro quæ coram habentur, cui ex te opes, honores, quis plurima iuuandi nocendiue potentia. quæ Seiano fuiſſe, nemo negauerit. abditos principis ſenſus, & ſi quod occultius parat, exquirere inlicitum, anceps: nec ideo adſequare. Ne P. C. vltimum Seiani diem, ſed ſexdecim annos cogitaueritis, etiam Satrium atque Pomponium venerabamur: libertis quoque ac ianitoribus eius noteſcere, pro magnifico accipiebatur. Quid ergo? indiſtincta hæc defenſio & promiſcua dabitur? imo iuſtis terminis diuidatur. Inſidiæ in Remp. conſilia cædis aduerſum imperatorem, puniantur: de amicitia & officiis, idem finis & te Cæſar & nos abſoluerit. Conſtantia orationis, & quia repertus erat qui efferret quæ omnes animo agitabant, eo vſque potuere, vt accuſatores eius, additis quæ ante deliquerant, exſilio aut morte multarentur. Secutæ dehinc Tiberij litteræ in Sex. Veſtilium prætorium, quem Druſo fratri percarum in cohortem ſuam tranſtulerat. cauſſa offenſionis Veſtilio fuit, ſeu compoſuerat quædam in C. Cæſarem vt impudicum, ſiue ficto habita fides. atque ob id conuictu principis prohibitus, cum ſenili manu ferrum tentauiſſet, obligauit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

venas: precatuſque per codicillos, immiti reſcripto venas reſoluit. Aceruatim ex eo Annius Pollio, Appius Silanus, Scauro Mamerco, ſimul ac Sabino Caluiſio, maieſtatis poſtulantur, & *f* Vicinianus Pollioni patri adiiciebatur, clari genus, & quidam ſummis honoribus. contremuerantque patres. nam quotus quiſque adfinitatis, aut amicitiæ tot inluſtrium virorum, expers erat? ni Celſus vrbanæ cohortis tribunus, tum inter indices, Appium & Caluiſium diſcrimini exemiſſet. Cæſar Pollionis, ac *g* Viciniani Scaurique cauſſam vt ipſe cum ſenatu noſceret, diſtulit; datis quibuſdam in Scaurum triſtibus notis. Ne feminæ quidem exſortes periculi, qua occupandæ Reip. argui non poterant, ob lacrymas incuſabantur. necataque eſt anus Vitia Fufij Gemini mater, quod filij necem fleuiſſet. Hæc apud ſeratum. Nec ſecus apud principem Veſcularius Atticus, ac Iulius Marinus ad mortem aguntur, è vetuſtiſſimis familiarium Rhodum ſecuti, & apud Capreas indiuidui. Veſcularius inſidiarum in Libonem internuntius: Marino participe, Seianus Curtium Atticum oppreſſerat. quo lætius acceptum, ſua exempla in conſultores recidiſſe. Per idem tempus L. Piſo Pontifex, rarum in tanta claritudine, fato obiit: nullius ſeruilis ſententiæ ſponte auctor, & quoties neceſſitas ingrueret, ſapienter moderans. patrem ei Cenſorium fuiſſe memoraui, ætas ad octogeſimum annum proceſſit. decus triumphale in Thracia meruerat. ſed præcipua ex eo gloria, quod præfectus vrbi recens, continuam poteſtatem, & inſolentia parendi grauiorem, mire temperauit. Namque antea profectis domo regibus, ac mox magiſtratibus, ne vrbs ſine imperio foret, in tempus diligebatur qui ius redderet, ac ſubitis medere-

mederetur. feruntque ab Romulo Dentrem Romulium, poſt ab Tullo Hoſtilio Numam Marcium, & ab Tarquinio Superbo Spurium Lucretium impoſitos. dein conſules mandabant: duratque ſimulacrum quoties ob ferias Latinas præficitur, qui conſulare munus vſurpet. Ceterum Auguſtus bellis ciuilibus Cilnium Mæcenatem equeſtris ordinis, cunctis apud Romam atque Italiam præpoſuit. Mox rerum potitus, ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia, ſumſit è conſularibus qui coërceret ſeruitia. & quod ciuium audacia turbidum niſi vim metuat. primuſque Meſſalla Coruinus eam poteſtatem, & paucos intra dies finem accepit, quaſi neſcius exercendi. Tum Taurus Statilius, quamquam prouecta ætate, egregie tolerauit. Dein Piſo viginti per annos pariter probatus, publico funere ex decreto ſenatus celebratus eſt. Relatum inde ad patres à Quinctiliano tribuno plebei de libro Sibullæ, quem Caninius Gallus quindecimuir recipi inter ceteros eiuſdem vatis, & ea de re ſenatuſconſultum poſtulauerat. quo per diſceſſionem facto, miſit litteras Cæſar modice tribunum increpans, ignarum antiqui moris ob iuuentam: Gallo exprobrabat, quod ſcientiæ cærimoniarumque vetus, incerto auctore, ante ſententiam collegij, non, vt aſſolet, lecto per magiſtros æſtimatoque carmine, apud infrequentem ſenatum egiſſet. Simul commonefecit: quia multa vana ſub nomine celebri vulgabantur, ſanxiſſe Auguſtum, quem intra diem ad prætorem vrbanum deferrentur, neque habere priuatim liceret. quod à maioribus quoque decretum erat, poſt exuſtum ſociali bello capitolium, quæſitis Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

læ; vna ſeu plures fuere; datoque ſacerdotibus negotio, quantum humana ope potuiſſent, vera diſcernere. Igitur tunc quoque notioni quindecimuirûm is liber ſubiicitur. Iiſdem conſulibus, grauitate annonæ iuxta ſeditionem ventum. multaque & plures per dies, in theatro licentius efflagitata, quam ſolitum aduerſum imperatorem. quîs commotus, incuſauit magiſtratus patreſque, quod non publica auctoritate populum coërcuiſſent: addiditque quibus è prouinciis, & quanto maiorem quam Auguſtus rei frumentariæ copiam, aduectaret. Ita caſtigandæ plebi compoſitum ſenatuſconſultum, priſca ſeueritate. neque *b* ſegnius conſules edixere. ſilentium ipſius non ciuile, vt crediderat, ſed in ſuperbiam accipiebatur. Fine anni Geminius, Celſus, Pompeius equites Romani cecidere coniurationis crimine. Ex quìs Geminius prodigentia opum, ac mollitia vitæ amicus Seiano, nihil ad ſerium. Et Iulius Celſus, tribunus, in vinclis laxatam catenam, & circumdatam in diuerſum tendens, ſuam ipſe ceruicem perfregit. At Rubrio Fabato, tamquam deſperatis rebus Romanis, Parthorum ad miſericordiam fugeret, cuſtodes additi. ſanus repertus apud fretum Siciliæ, retractuſque per centurionem, nullas probabiles cauſſas longinquæ peregrinationis adferebat. Manſit tamen incolumis, obliuione magis quam clementia. Ser. Galba, L. Sulla Coss. diu quæſito quos neptibus ſuis maritos deſtinaret Cæſar, poſtquam inſtabat virginum ætas, L. Caſſium, M. Vinicium legit. Vinicio opidanum genus: Callibus ortus, patre, atque auo conſularibus, cetera equeſtri familia erat, mitis ingenio, & comtæ facundiæ. Caſſius plebei Romæ generis, verum antiqui honoratique, & ſeuera patris diſciplina eductus,

ctus, facilitate ſæpius quam induſtria commendabatur. Huic Druſillam, Vinicio Iuliam, Germanico genitas coniungit. ſuperque ea re ſenatui ſcripſit, leui cum honore iuuenum. dein redditis abſentiæ cauſſis admodum vagis, flexit ad grauiora, & offenſiones ob Remp. cœptas: vtque Macro præfectus, tribunorumque & centurionum pauci, ſecum introirent quoties curiam ingrederetur, petiuit. factoque large, & ſine præſcriptione generis, aut numeri, ſenatuſconſulto; ne tecta quidem vrbis, adeo publicum conſilium numquam adiit, deuiis plerumque itineribus ambigens patriam & declinans. Interea magna vis accuſatorum in eos inrupit, qui pecunias fænore auctitabant, aduerſum legem dictatoris Cæſaris, qua de modo credendi, poſſidendique intra Italiam cauetur; omiſſam olim, quia priuato vſui bonum publicum poſtponitur. Sane vetus vrbi fænebre malum, & ſeditionum diſcordiarumque creberrima cauſſa: eoque cohibebatur antiquis quoque & minus corruptis moribus. Nam primo duodecim tabulis ſanctum, ne quis vnciario fænore amplius exerceret, cum antea ex libidine locupletium agitaretur. dein rogatione tribunicia, ad ſemuncias redacta: poſtremo vetita verſura. multiſque plebis ſcitis obuiam itum fraudibus, quæ toties repreſſæ, miras per artes rurſum oriebantur. Sed tum Gracchus Prætor, cui ea quæſtio euenerat, multitudine periclitantium ſubactus, rettulit ad ſenatum. trepidique patres (neq; enim quiſquam tali culpa vacuus) veniã à principe petiuere: & concedente, annus in poſterum, ſexque menſes dati quis ſecundum iuſſa legis, rationes familiares quiſque componerent. hinc inopia rei nummariȩ, commoto ſimul omnium ære alieno: & quia tot damna-

tis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tis, boniſque eorum diuenditis, ſignatum argentum fiſco vel ærario attinebatur. ad hoc ſenatus præſcripſerat, duas quiſque fænoris partes in agris per Italiam conlocaret. Sed creditores in ſolidum appellabant. nec decorum appellatis, minuere fidem. Ita primo concurſatio, & preces; dein ſtrepere prætoris tribunal. eaque quæ remedio quæſita, venditio, & emtio, in contrarium mutari; quia feneratores omnem pecuniam mercandis agris condiderant. Copiam vendendi ſecuta vilitate, quanto quis obæratior ægrius diſtrahebant. multique fortunis prouoluebantur. euerſio rei familiaris dignitatem ac famam præceps dabat: donec tulit opem Cæſar, diſpoſito per menſas millies ſeſtertio, factaque mutuandi copia ſine vſuris per triennium, ſi debitor populo in duplum prædiis cauiſſet. Sic refecta fides. & paulatim priuati quoque creditores reperti. neque emptio agrorum exercita ad formam ſenatusconſulti, acribus, vt ferme talia, initiis, incurioſo fine. Dein redeunt priores metus, poſtulato maieſtatis Conſidio Proculo. qui nullo pauore diem natalem celebrans, raptus in curiam pariterque damnatus interfectuſque. & ſorori eius Sanciæ aqua atque igni interdictum, accuſante Q. Pomponio. Is moribus inquies, hæc & huiuſcemodi à ſe factitari prætendebat, vt parta apud principem gratia, periculis Pomponij Secundi fratris mederetur. Etiam in Pompeiam Macrinam exſilium ſtatuitur, cuius maritum Argolicum, ſocerum Laconem è primoribus Achæorum Cæſar adflixerat. Pater quoque inluſtris eques Romanus, ac frater prætorius, cum damnatio inſtaret, ſe ipſi interfecere. datum erat crimini quod Theophanem Mitylenæum proauum eorum, Gn. Magnus inter intimos habuiſſet: quod-

que

que defuncto Theophani, cæleſtes honores Græca adulatio tribuerat. Poſt quos Sex. Marius Hiſpaniarum ditiſſimus, defertur inceſtaſſe filiam, & ſaxo Tarpeio deiicitur. ac ne dubiũ haberetur, magnitudinem pecuniæ malo vertiſſe, aurariaſque eius, quamquam publicarentur, ſibimet Tiberius ſepoſuit. inritatuſque ſuppliciis, cunctos qui carcere attinebantur accuſati ſocietatis cum Seiano, necari iubet. Iacuit immenſa ſtrages: omnis ſexus, omnis ætas: inluſtres, ignobiles: diſperſi, aut aggregati. neque propinquis, aut amicis adſiſtere, inlacrymare, ne viſere quidem diutius dabatur. ſed circumiecti cuſtodes & in mærorem cuiuſque intenti, corpora putrefacta adſectabantur, dum in Tiberim traherentur. vbi fluitantia, aut ripis adpulſa, non cremare quiſquam, non contingere. interciderat ſortis humanæ commercium *k* vi metus; quantumque ſæuitia gliſceret, miſeratio arcebatur. Sub idem tempus, C. Cæſar diſcedenti Capreas auo comes, Claudiam M. Silani filiam coniugio accepit; immanem animum ſubdola modeſtia tegens, non damnatione matris, non exilio fratrum rupta voce, qualem *l* diem Tiberius induiſſet, pari habitu, haut multum diſtantibus verbis. Vnde mox ſcitum Paſſieni oratoris dictum percrebuit, Neque meliorem vnquam ſeruum, neque deteriorem dominum fuiſſe. Non omiſerim præſagium Tiberij, de Ser. Galba tum conſule; quem accitum, & diuerſis ſermonibus pertentatum, poſtremo Græcis verbis in hanc ſententiam adlocutus: Et tu Galba quandoque deguſtabis imperium. ſeram ac breuem potentiam ſignificans, ſcientia Chaldæorum artis, cuius apiſcendæ, otium apud Rhodum, magiſtrum Traſullum, habuit, peritiam eius hoc modo expertus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pertus. Quoties ſuper negotio conſultaret, edita domus parte, ac liberti vnius conſcientia vtebatur is. litterarum ignarus, corpore valido, per auia ac derupta (nam ſaxis domus imminet) præibat eum cuius artem experiri Tiberius ſtatuiſſet: & regredientem, ſi vanitatis aut fraudum ſuſpicio inceſſerat, in ſubiectum mare præcipitabat, ne index arcani exiſteret. Igitur Traſullus iiſdem rupibus inductus, poſtquam percontantem commouerat, imperium ipſi, & futura ſollerter patefaciens: interrogatur, an ſuam quoque genitalem horam comperiſſet, quem tum annum, qualem diem haberet. Ille poſitus ſiderum, ac ſpatia dimenſus, hærere primo, dein Paueſcere: & quantum introſpiceret, magis ac magis trepidus admirationis & metus. poſtremo exclamat, ambiguum ſibi ac prope vltimum diſcrimen inſtare. Tum complexus eum Tiberius, præſcium periculorum, & incolumen fore gratatur; quæque dixerat oracli vice accipiens, inter intimos amicorum tenet. Sed mihi hæc, ac talia audienti, in incerto iudicium eſt, fatone res mortalium & neceſſitate immutabili, an forte voluantur. quippe ſapientiſſimos veterum, quique ſectam eorum æmulantur, diuerſos reperies: ac multis inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique homines diis curæ. Ideo creberrima & triſtia in bonos, læta apud deteriores eſſe. Contra alij, fatum quidem congruere rebus putant, ſed non è vagis ſtellis, verum apud principia, & nexus naturalium cauſſarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt: quam vbi elegeris, certum imminentium ordinem. neque mala vel bona, quæ vulgus putet: multos qui conflictari aduerſis videantur, beatos; ac pleroſque, quamquam magnas per

opes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

opes, miſerrimos: ſi illi grauem fortunam conſtanter tolerent, hi proſpera inconſulte vtantur. Ceterum plurimis mortalium non eximi, quin primo cuiuſque ortu ventura deſtinentur: ſed quædam ſecus quam dicta ſint cadere, fallacijs ignara dicentium. ita corrumpi fidem artis, cuius clara documenta, antiqua ætas & noſtra tulerit. Quippe à filio eiuſdem Traſulli, prædictum Neronis imperium in tempore memorabitur, ne nunc incepto longius abierim. Iiſdem conſulibus Aſinij Galli mors vulgatur, quem egeſtate cibi peremtum haut dubium: ſponte vel neceſſitate, incertum habebatur. Conſultuſque Cæſar an ſepeliri ſineret, non erubuit permittere, vltroque incuſare caſus, qui reum abſtuliſſent antequam coram conuinceretur. ſcilicet medio triennio defuerat tempus ſubeundi iudicium conſulari ſeni, tot conſularium parenti. Druſus deinde exſtinguitur, cum ſe miſerandis alimentis, mandendo è cubili tomento, nonum ad diem detinuiſſet. Tradidere quidam, deſcriptum fuiſſe Macroni, ſi arma ab Seiano tentarentur, extractum cuſtodia iuuenem, (nam in palatio attinebatur) ducem populo imponere. mox quia rumor incedebat, fore vt nurui ac nepoti conciliaretur Cæſar; ſæuitiam, quam pœnitentiam maluit. Quin & inuectus in defunctum, probra corporis, exitiabilem in ſuos, infenſum Reip. animum obiecit: recitarique factorum, dictorumque eius deſcripta per dies iuſſit. quo non aliud atrocius viſum. adſtitiſſe tot per annos, qui vultum, gemitus, occultum etiam murmur exciperent. & potuiſſe auum audire legere, in publicum promere, vix fides; niſi quod Actij centurionis, & Didymi liberti epiſtolæ, ſeruorum nomina præferebant, vt quis

egre-

egredientem cubiculo Druſum pulſauerat, exterruerat. etiam ſua verba centurio ſæuitiæ plena, tamquam egregium, voceſque deficientis adiecerat; quis primo alienationem mentis ſimulans, quaſi per dementiam, funeſta Tiberio, mox vbi exſpes vitæ fuit, meditatas, compoſitaſq; diras imprecabatur: vt quemadmodum nurum, filium fratris, & nepotes, domumque omnem cædibus compleuiſſet; ita pœnas nomini generique maiorum, & poſteris exſolueret. Obturbabant quidem patres, ſpecie deteſtandi. ſed penetrabat pauor, & admiratio, callidum olim & tegendis ſceleribus obſcurum, huc confidentiæ veniſſe, vt tamquam dimotis parietibus oſtenderet nepotem ſub verbere centurionis, inter ſeruorum ictus, extrema vitæ alimenta fruſtra orantem. Nondum is dolor exoleuerat, cum de Agrippina auditum. quam interfecto Seiano ſpe ſuſtentatam prouixiſſe reor: & poſtquam nihil de ſæuitia remittebatur, voluntate exſtinctam. niſi ſi negatis alimentis, adſimulatus eſt finis, qui videretur ſponte ſumptus. Enimuero Tiberius fœdiſſimis criminationibus exarſit, impudicitiam arguens, & Aſinium Gallum adulterum, eiuſque morte ad tædium vitæ compulſam. Sed Agrippina æqui impatiens, dominandi auida, virilibus curis, feminarum vitia exuerat. Eodem die defunctam quo biennio ante Seianus pœnas luiſſet, memoriæque id prodendum addidit Cæſar: iactauitque quod non laqueo ſtrangulata, neque in Gemonias proiecta foret. Actæ ob id grates, decretumque vt quintodecimo kal. Nouembris vtriuſque necis die, per omnis annos, donum Ioui ſacraretur. Haut multo poſt Cocceius Nerua continuus principis, omnis diuini humanique iuris ſciens, integro ſtatu, corpore inlæſo, mo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſo, moriendi conſilium cepit. Quod vt Tiberio cognitum; adſidere, cauſſas requirere, addere preces, fateri poſtremo graue conſcientiæ, graue famæ ſuæ, ſi proximus amicorum nullis moriendi rationibus vitam fugeret. auerſatus ſermonem Nerua, abſtinentiam cibi coniunxit. ferebant gnari cogitationum eius, quanto propius mala Reip. viſeret, ira, & metu, dum integer, dum intentatus, honeſtum finem voluiſſe. Ceterum Agrippinæ pernicies, quod vix credibile, Plancinam traxit. Nupta olim Gn. Piſoni, & palam læta morte Germanici, cum Piſo caderet, precibus Auguſtæ, nec minus inimicitijs Agrippinæ defenſa erat. vt odium, & gratia deſiere; ius valuit. petitaque criminibus haut ignotis, ſua manu, ſera magis, quam immerita ſupplicia perſoluit. Tot luctibus funeſta ciuitate, pars mæroris fuit, quod Iulia Druſi filia, quondam Neronis vxor, denupſit in domum Rubellij Blandi, cuius auum Tiburtem equitem Romanum plerique meminerant. Extremo anni mors Ælij Lamiæ funere cenſorio celebrata; qui adminiſtrandæ Suriæ imagine tandem exſolutus, vrbi præfuerat. genus illi decorum, viuida ſenectus, & non permiſſa prouincia dignationem addiderat. Exin Flacco Pomponio Syriæ proprætore defuncto, recitantur Cæſaris litteræ, quis incuſabat egregium quemque, & regendis exercitibus idoneum, abnuere id munus: ſeque ea neceſſitudine ad preces cogi, per quas conſularium aliqui capeſſere prouincias adigerentur. oblitus Arruntium ne in Hiſpaniam pergeret, decimum iam annum attineri. Obijt eodem anno & M. Lepidus, de cuius moderatione, atque ſapientia in prioribus libris ſatis conlocaui. neque nobilitas diutius demonſtranda eſt. quippe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Æmilium genus fecundum bonorum ciuium, & qui eadem familia corruptis moribus, inluſtri tamen fortuna egere. Paullo Fabio, L. Vitellio Coss. poſt longum ſæculorum ambitum, auis Phœnix in Ægyptum venit; præbuitque materiem doctiſſimis indigenarum, & Græcorum, multa ſuper eo miraculo diſſerendi. de quibus congruunt, & plura ambigua, ſed cognitu non abſurda promere libet. Sacrum Soli id animal, & ore ac diſtinctu pinnarũ à ceteris auibus diuerſum, conſentiunt qui formam eius definiere. De numero annorum varia traduntur. maxime vulgatum, quingentorum ſpatium. ſunt qui adſeuerent, mille quadringentos ſexaginta vnum interici; prioreſque alites Seſoſtride primum, poſt Amaſide dominantibus, dein Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnauit, in ciuitatem cui Heliopolis nomen, aduolauiſſe, multo ceterarum volucrum comitatu, nouam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obſcura. inter Ptolemæum ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. vnde nonnulli falſum hunc phœnicem, neque Arabum è terris credidere, nihilque vſurpauiſſe ex his quæ vetus memoria firmauit. confecto quippe annorum numero, vbi mors propinquet, ſuis in terris ſtruere nidum, eique vim genitalem adfundere. ex qua fetum oriri, & primam adulto curam ſepeliendi patris. neque id temere, ſed ſublato murrhæ pondere, tentatoque per longum iter, vbi par oneri, par meatui ſit, ſubire patrium corpus, inque ſolis aram perferre, atque adolere. hæc incerta & fabuloſis aucta. Ceterum aſpici aliquando in Ægypto eam volucrem, non ambigitur. At Romæ cæde continua, Pomponius Labeo, quem præfuiſſe Mœſiæ rettuli, per abru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ptas venas ſanguinem effudit. æmulataque eſt coniunx Paxæa. nam promtas eiuſmodi mortes, metus carnificis faciebat: & quia damnati, publicatis bonis, ſepultura prohibebantur: eorum qui de ſe ſtatuebant, humabantur corpora, manebant teſtamenta, pretium feſtinandi. Sed Cæſar miſſis ad ſenatum litteris, diſſeruit, morem fuiſſe maioribus quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eumque finem gratiæ ponere: id ſe repetiuiſſe in Labeone. atque illum, quia male adminiſtratæ prouinciæ, aliorumque criminum vrgebatur; culpam inuidia velauiſſe, fruſtra conterrita vxore, quam & ſi nocentem, periculi tamen expertem fuiſſe. Mamercus dein Scaurus rurſum poſtulatur, inſignis nobilitate & orandis cauſſis, vita probroſus. nihil hunc amicitia Seiani, ſed labefecit haut minus validum ad exitia Macronis odium, qui eaſdem artes occultius exercebat: detuleratque argumentum tragœdiæ à Scauro ſcriptæ, additis verſibus qui in Tiberium flecterentur. Verum ab Seruilio & Cornelio accuſatoribus, adulterium Liuiæ, magorum ſacra obiectabantur. Scaurus, vt dignum veteribus Æmilijs, damnationem anteit; hortante *m* Sexitia vxore, quę incitamentum mortis, & particeps fuit. Ac tamen accuſatores, ſi facultas incideret, pœnis adficiebantur: vt Seruilius Corneliuſque perdito Scauro famoſi, quia pecuniam à Vario Ligure omittendæ delationis ceperant, in inſulas, interdicto igni atque aqua demoti ſunt. & Abudius Ruſo functus ædilitate, dum Lentulo Getulico, ſub quo legioni præfuerat, periculum faceſſit, quod is Seiani filium generum deſtinaſſet, vltro damnatur, atque vrbe exigitur. Getulicus ea tempeſtate ſuperioris Germaniæ legiones curabat; mirumq; amo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

rem adſecutus erat, effuſæ clementiæ, modicus ſeueritate, & proximo quoque exercitui per L. Apronium ſocerum non ingratus. vnde fama conſtans, auſum mittere ad Cæſarem litteras, *Adfinitatem ſibi cum Seiano haut ſponte ſed conſilio Tiberij cœptam: perinde ſe quam Tiberium falli potuiſſe. neque errorem eundem illi ſine fraude; alijs exitio habendum. ſibi fidem integram, &, ſi nullis inſidijs peteretur, manſuram: ſucceſſorem non aliter quam indicium mortis accepturum. firmarent velut fœdus, quo princeps ceterarum rerum potiretur, ipſe prouinciam retineret.* Hæc mira quamquam, fidem ex eo trahebant, quod vnus omnium Seiani adfinium incolumis, multaque gratia manſit: reputante Tiberio publicum ſibi odium, extremam ætatem, magiſque fama quam vi, ſtare res ſuas. C. Ceſtio, M. Seruilio Coss. nobiles Parthi in vrbem venere, ignaro rege Artabano. Is metu Germanici fidus Romanis, æquabilis in ſuos; mox ſuperbiam in nos, ſæuitiam in populares ſumſit, fretus bellis, quæ ſecunda aduerſum circumiectas nationes exercuerat, & ſenectutem Tiberij vt inermen deſpiciens; auiduſque Armeniæ, cui defuncto rege Artaxia, Arſacen liberorum ſuorum veterrimum impoſuit, addita contumelia, & miſſis qui gazam à Vonone relictam in Syria Ciliciaque repoſcerent, ſimul veteres Perſarum ac Macedonum terminos. ſeque inuaſurum poſſeſſa Cyro, & poſt Alexandro, per vaniloquentiam ac minas iaciebat. Sed Parthis mittendi ſecretos nuntios validiſſimus auctor fuit Sinnaces, inſigni familia ac perinde opibus; & proximus huic Abdus, ademtæ virilitatis. Non deſpectum id apud barbaros, vltroque potentiam habet. Ii adſcitis & aliis primoribus, quia neminem gentis Arſacidarum ſummæ rei imponere poterant,

terant, interfectis ab Artabano pleriſque aut nondum adultis; Phrahaten regis Phrahatis filium Roma poſcebant. Nomine tantum & auctore opus, vt ſponte Cæſaris, vt genus Arſacis, ripā apud Euphratis cerneretur. Cupitum id Tiberio. ornat Phrahaten, accingitq; paternum ad faſtigium: deſtinata retinens, conſiliis & aſtu res externas moliri, arma procul habere. Interea cognitis inſidiis, Artabanus tardari metu; modo cupidine vindictæ inardeſcere. Et barbaris contatio, ſeruilis: ſtatim exſequi, regium videtur. Valuit tamen vtilitas, vt Abdum ſpecie amicitiæ vocatum ad epulas lento veneno inligaret; Sinnacem diſſimulatione ac donis, ſimul per negotia, moraretur. Et Phrahates apud Syriam, dum omiſſo cultu Romano, cui per tot annos inſueuerat, inſtituta Parthorum ſumit, patriis moribus impar, morbo abſumtus eſt. Sed non Tiberius omiſit incepta. Tiridaten ſanguinis eiuſdem, æmulum Artabano, reciperandæque Armeniæ Hiberum Mithradatem diligit, conciliatque fratri Pharaſmani, qui gentile imperium obtinebat. & cunctis, quæ apud Orientem parabantur, L. Vitellium præfecit. Eo de homine haut ſum ignarus ſiniſtram in vrbe famam, pleraque fœda memorari: ceterum regendis prouinciis priſca virtute egit. Vnde regreſſus, & formidine C. Cæſaris, familiaritate Claudij, turpe in ſeruitiū mutatus; exemplar apud poſteros adulatorij dedecoris habetur. ceſſeruntque prima poſtremis, & bona iuuentæ ſenectus flagitioſa obliterauit. At ex regulis, prior Mithradates Pharaſmanen perpulit, dolo & vi conatus ſuos iuuare: repertique corruptores, miniſtros Arſacis multo auro ad ſcelus cogunt, ſimul Hiberi magnis copiis Armeniam irrumpunt, & vrbem Artaxata potiuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tur. Quæ poſtquam Artabano cognita; filium Orodem vltorem parat, datq; Parthorum copias, mittit qui auxilia mercede facerent. Contra, Pharaſmanes adiungere Albanos, accipere Sarmatas, quorum Sceptruchi vtrimque donis acceptis, more gentico diuerſa induere. Sed Hiberi locorum potentes, Caſpia via Sarmatam in Armenios raptim effundunt. At qui Parthis aduentabant, facile arcebantur; cum alios inceſſus hoſtis clauſiſſet, vnum reliquum, mare inter & extremos Albanorum montes, æſtas impediret. quia flatibus Eteſiarum implentur vada, hibernus Auſter reuoluit fluctus, pulſoque introrſus freto, breuia litorum nudantur. Interim Orodem ſociorum inopem, auctus auxilio Pharaſmanes vocare ad pu nam, & detrectantem inceſſere, adequitare caſtris, infenſare pabula: ac ſæpe, modum obſidij, ſtationibus cingebat. donec Parthi contumeliarum inſolentes, circumſiſterent regem, poſcerent prœlium. atque illis ſola in equite vis: Pharaſmanes & pedite valebat. nam Hiberi Albanique ſaltuoſos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis inſueuere. Feruntque ſe Theſſalis ortos, qua tempeſtate Iaſon poſt auectam Medeam, genitoſque ex ea liberos, inanem mox regiam Æëtæ, vacuoſque Colchos repetiuit. Multaque de nomine eius, & oraculum Phryxi celebrant. Nec quiſquam ariete ſacrificauerit, credito vexiſſe Phryxum: ſiue id animal, ſeu nauis inſigne fuit. Ceterum directa vtrimq; acie, Parthus imperium Orientis, claritudinem Arſacidarum: contraque ignobilem Hiberum mercenario milite, diſſerebat. Pharaſmanes integros ſemet à Parthico dominatu: quanto maiora peterent, plus decoris victores, aut ſi terga darent, flagitij atque periculi laturos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

laturos. ſimul horridam ſuorum aciem, picta auro Medorum agmina; hinc viros, inde prædam oſtendere. Enim vero apud Sarmatas non vna vox ducis. ſe quiſque ſtimulant, ne pugnam per ſagittas ſinirent: impetu & comminus præueniendum. Variæ hinc bellantium ſpecies. cum Parthus ſequi vel fugere pari arte ſuetus, diſtraheret turmas, ſpatium ictibus quæreret: Sarmatæ omiſſo arcu, quo breuius valent, contis gladiiſq; ruerent. modo equeſtris prœlij more, frontis & tergi *n* vices; aliquando, vt conſerta acies, corporibus & pulſu armorum pellerent, pellerentur. Iamque & Albani Hiberique prenſare, detrudere, ancipitem pugnam hoſtibus facere. Quos ſuper, eques, & propioribus vulneribus pedites adflictabant. Inter quæ Pharaſmanes Orodeſq; dum ſtrenuis adſunt, aut dubitantibus ſubueniunt, conſpicui, eoque gnari, clamore, telis, equis concurrunt. inſtantius Pharaſmanes. nam vulnus per galeam adegit, nec iterare valuit, prælatus equo, & fortiſſimis ſatellitum protegentibus ſaucium. Fama tamen occiſi falſo credita, exterruit Parthos victoriamque conceſſere. Mox Artabanus tota mole regni vltimi. *o* id peritia locorum, ab Hiberis melius pugnatum. nec ideo abſcedebat, ni contractis legionibus Vitellius, & ſubdito rumore tamquam Meſopotamiam inuaſurus, metum Romani belli feciſſet. Tum omiſſa Armenia, verſæque Artabani res: inliciente Vitellio, deſererent regem ſæuum in pace, & aduerſis prœliorum exitioſum. Igitur Sinnaces, quem ante infenſum memoraui, patrem Abdageſem, alioſque occultos conſulit, & tunc continuis cladibus promtiores ad defectionem trahit: adfluentibus paulatim, qui metu magis quam beneuolentia ſubiecti, repertis auctoribus ſuſtulerant

 rant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

rant animum. Nec iam aliud Artabano reliquum,
quam ſi qui externorum, corpori cuſtodes ade-
rant, ſuis quiſque ſedibus extorres; quis neque
boni intellectus, neque mali cura, ſed mercede
aluntur, miniſtri ſceleribus. His adſumtis, in
longinqua & contermina Scythiæ fugam matura-
uit, ſpe auxilij: quia Hyrcanis Carmaniiſque per
adfinitatem innexus erat. Atque interim poſſe
Parthos abſentium æquos, præſentibus mobiles,
ad pœnitentiam mutari. At Vitellius profugo Ar-
tabano, & flexis ad nouum regem popularium
animis, hortatus Tiridaten parata capeſſere, ro-
bur legionum, ſociorumque ripam ad Euphratis
ducit. Sacrificantibus, cum hic more Romano
Suouetaurilia daret, ille equum placando amni a-
dornaſſet; nuntiauere accolæ Euphraten nulla
imbrium vi, ſponte & immenſum attolli: ſimul
albentibus ſpumis in modum diadematis ſinuare
orbes: auſpicium proſperi tranſgreſſus. quidam
callidius interpretabantur, initia conatus ſecun-
da, neque diuturna: quia eorum quæ terra cæloue
portenderentur, certior fides: fluminum inſtabi-
lis natura, ſimul oſtenderet omina, raperetque.
Sed ponte nauibus effecto, tramiſſoque exercitu,
primus Ornoſpades multis equitum millibus in
caſtra venit: exſul quondam, & Tiberio, cum Dal-
maticum bellum conficeret, haut inglorius au-
xiliator, eoque ciuitate Romana donatus. mox
repetita amicitia regis, multo apud eum hono-
re, præfectus campis, qui Euphrate & Tigre in-
clutis amnibus circumflui Meſopotamiæ nomen
acceperunt. Neque multo poſt, Sinnaces auget co-
pias: & columen partium Abdageſes, gazam &
paratus regios adicit. Vitellius oſtentaſſe Roma-
na arma ſatis ratus, monet Tiridaten primoreſ-
que:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que: hunc, Phrahatis aui & altoris Cæſaris, quæ vtrobique pulchra, meminerit; illos, obſequium in regem, reuerentiam in nos, decus quiſque ſuum & fidem retineret. Exin cum legionibus in Syriam remeauit. Quæ duabus æſtatibus geſta coniunxi, quo requieſceret animus à domeſticis malis. Non enim Tiberium, quamquam triennio poſt cædem Seiani, quæ ceteros mollire ſolent tempus, preces, ſatias, mitigabant, quin incerta vel abolita pro grauiſſimis & recentibus puniret. Eo metu Fulcinius Trio ingruentis accuſatores haut perpeſſus, ſupremis tabulis multa & atrocia in Macronem ac præcipuos libertorum Cæſaris compoſuit: ipſi fluxam ſenio mentem, & continuo abſceſſu, velut exſilium obiectando. Quæ ab heredibus occultata, recitari Tiberius iuſſit: patientiam libertatis alienæ oſtentans, & contemtor ſuæ infamiæ, an ſcelerum Seiani diu neſcius, mox quoque modo dicta vulgari malebat, veritatiſque, cui adulatio officit, per probra ſaltem gnarus fieri. Iiſdem diebus Granius Martianus ſenator à C. Graccho maieſtatis poſtulatus, vim vitæ ſuæ attulit. Tatiuſque Gratianus prætura functus, lege eadem extremum ad ſupplicium damnatus. Nec diſpares Trebellieni Rufi, & Sextij Paconiani exitus. Nam Trebellienus ſua manu cecidit; Paconianus in carcere, ob carmina illic in principem factitata, ſtrangulatus eſt. Hæc Tiberius non mari, vt olim, diuiſus, neque per longinquos nuntios accipiebat, ſed vrbem iuxta; eodem vt die vel noctis interiectu, litteris conſulum reſcriberet: quaſi aſpiciens vndantem per domos ſanguinem, aut manum carnificum. Fine anni Poppæus Sabinus conceſſit vita, modicus originis, principum amicitia conſulatum ac triumphale decus adeptus. maximiſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

miſque prouinciis per quattuor & viginti annos impoſitus, nullam ob eximiam artem, ſed quod par negotiis, neque ſupra erat. Q. Plautius Sex. Papinius Coss. ſequuntur. Eo anno, *p* neque quod L. Aruſeius morte adfecti forent, adſuetudine malorum vt atrox aduertebatur; ſed exterruit, quod Vibulenus Agrippa eques Romanus, cum peroraſſent accuſatores, in ipſa curia depromtum ſinu venenum hauſit: prolapſuſque ac moribundus, feſtinatis lictorum manibus in carcerem raptus eſt, fauceſque iam exanimis laqueo vexatæ. Ne Tigranes quidem Armenia quondam potitus, ac tunc reus, nomine regio ſupplicia ciuium effugit. At C. Galba conſularis, & duo Blæſij voluntario exitu cecidere: Galba, triſtibus Cæſaris litteris prouinciam ſortiri prohibitus; Blæſijs ſacerdotia integra eorum domo deſtinata, conuulſa, diſtulerat: tunc vt vacua contulit in alios. quod ſignum mortis intellexere, & exſecuti ſunt. Et Æmylia Lepida, quam iuueni Druſo nuptam rettuli, crebris criminibus maritum inſecuta, quamquam inteſtabilis, tamen impunita agebat, dum ſuperfuit pater Lepidus. poſt à delatoribus corripitur, ob ſeruum adulterum. nec dubitabatur de flagitio. Ergo omiſſa defenſione, finem vitæ ſibi poſuit. Per idem tempus Clitarum natio *q* Cappadociæ, Archelao ſubiecta, quia noſtrum in modum deferre cenſus, pati tributa adigebatur, in iuga Tauri montis abſceſſit: locorumque ingenio ſeſe contra imbelles regis copias tutabatur: donec M. Trebellius legatus à Vitellio præſide Syriæ cum quattuor millibus legionariorum, & delectis auxilijs miſſus, duos collis, quos barbari inſederant (minori Cadra, alteri Dauara nomen eſt) operibus circumdedit. & erumpere auſos ferro; ce-

ro; ceteros ſiti, ad deditionem coëgit. At Tiridates volentibus Parthis Nicephorium & Anthemuſiada, ceteraſque vrbes, quæ Macedonibus ſitæ, Græca vocabula vſurpant, Halumque & Artemitam Parthica opida recepit; certantibus gaudio, qui Artabanum Scythas inter eductum ob ſæuitiam exſecrati, come Tiridatis ingenium Romanas per artes ſperabant. Plurimum adulationis Seleucenſes induere, ciuitas potens, ſepta muris, neque in barbarum corrupta, ſed conditoris Seleuci retinens. Trecenti opibus, aut ſapientia dilecti, vt ſenatus. ſua populo vis, & quoties concordes agunt, ſpernitur Parthus: vbi diſſenſere, dum ſibi quiſque contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in partem, aduerſum omnes valeſcit. Id nuper acciderat Artabano regnante, qui plebem primoribus tradidit ex ſuo vſu. nam populi imperium, iuxta libertatem; paucorum dominatio, regiæ libidini propior eſt. Tum aduentantem Tiridaten extollunt, veterum regum honoribus, & quos recens ætas largius inuenit. ſimul probra in Artabanum fundebant, materna origine Arſaciden, cetera degenerem. Tiridates rem Seleucenſem populo permittit. mox conſultans quo nam die ſolennia regni capeſſeret; litteras Phrahatis & Hieronis, qui validiſſimas præfecturas obtinebant, accipit, breuem moram precantium. Placitumque opperiri viros præpollentis. Atque interim Cteſiphon ſedes imperij petita. ſed vbi diem ex die prolatabant, multis coram & adprobantibus, Surena patrio more Tiridatem inſigni regio euinxit. Ac ſi ſtatim interiora, ceteraſque nationes petiuiſſet; oppreſſa contantium dubitatio, & omnes in vnum cedebant. Adſidendo caſtellum, in quod pecuniam & pellices

lices Artabanus contulerat, dedit ſpatium exuendi pacta. Nam Phrahates & Hiero, & ſi qui alij dilectum capiendo diademati diem non concelebrauerant, pars metu, quidam inuidia in Abdageſen, qui tum aula, & nouo rege potiebatur, ad Artabanum vertere. Iſque in Hyrcanis repertus eſt, inluuie obſitus, & alimenta arcu expediens. ac primo tamquam dolus pararetur, territus; vbi data fides reddendæ dominationi veniſſe, adleuatur animum, & quæ repentina mutatio exquirit. Tum Hiero pueritiam Tiridatis increpat: neque penes Arſacidem imperium, ſed inane nomen apud imbellem externa mollitia: vim in Abdageſis domo. Senſit vetus regnandi, falſos in amore, odia non fingere. nec vltra moratus, quam dum Scytharum auxilia conciret, pergit properus, & præueniens inimicorum aſtus, amicorum pœnitentiam. neque exuerat pædorem, vt vulgum miſeratione aduerteret. non fraus, non preces; nihil omiſſum, quo ambiguos inliceret, promti firmarentur. Iamque multa manu, propinqua Seleuciæ aduentabat; cum Tiridates ſimul fama atque ipſo Artabano perculſus, diſtrahi conſilijs, iret contra, an bellum contatione tractaret. Quibus prœlium & feſtinati caſus placebant, diſiectos & longinquitate itineris feſſos, ne animo quidem ſatis ad obſequium coaluiſſe differunt; proditores nuper hoſteſque eius, quem rurſum foueant. Verum Abdageſes regrediendum in Meſopotamiam cenſebat, vt amne obiecto Armenijs interim Elymæiſque & ceteris à tergo excitis, aucti copijs ſocialibus, & quas dux Romanus miſiſſet, fortunam tentarent. Ea ſententia valuit, quia plurima auctoritas penes Abdageſen, & Tiridates

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ridates ignarus ad pericula erat. ſed fugæ ſpecie diſceſſum, ac principio à gente Arabum facto, ceteri domos abeunt, vel in caſtra Artabani: donec Tiridates cum paucis in Syriam reuectus, pudore proditionis omnes exſoluit. Idem annus graui igne vrbem adficit, deuſta parte Circi, quæ Auentino contigua, ipſoque Auentino. quod damnum Cæſar ad gloriam vertit, exſolutis domuum & inſularum pretiis. Millies ſeſtertium ea munificentia conlocatum: tanto acceptius in vulgum, quanto modicus priuatis ædificationibus. Ne publice quidem niſi duo opera ſtruxit, templum Auguſto, & ſcenam Pompeiani theatri: eaque perfecta contemtu ambitionis, an per ſenectutem haut dedicauit. ſed æſtimando cuiuſque detrimento quattuor progeneri Cæſaris, Gn. Domitius, Caſſius Longinus, M. Vinicius, Rubellius Blandus dilecti, additusque nominatione conſulum P. Petronius. Et pro ingenio cuiuſque quæſiti decretique in principem honores. Quos omiſerit receperitue in incerto fuit, ob propinquum vitæ finem. Neque enim multo poſt ſupremi Tiberio conſules, Gn. Acerronius, C. Pontius magiſtratum occepere, nimia iam potentia Macronis: qui gratiam C. Cæſaris numquam ſibi neglectam, acrius in dies fouebat. impuleratque poſt mortem Claudiæ, quam nuptam ei rettuli, vxorem ſuam Enniam immittendo, amore iuuenem inlicere, pactoq; matrimonij uincire, nihil abnuentē dum dominationis apiſceretur. Nā & ſi commotus ingenio; ſimulationū tamen falſa, in ſinu aui perdidicerat. Gnarum hoc principi. eoq; dubitauit de tradenda Rep. primum inter nepotes, quorum Druſo genitus, ſanguine & caritate propior, ſed nondum pubertatē ingreſſus:

Ges-

Germanici filio robur iuuentæ, vulgi ſtudia. eaque apud auum odij cauſſa. Etiam de Claudio agitanti, quod is compoſita ætate bonarum artium cupiens erat, imminuta mens eius obſtitit. Sin extra domum ſucceſſor quæreretur, ne memoria Auguſti, ne nomen Cæſarum in ludibria & contumelias verteret, metuebat. quippe illi non perinde curæ, gratia præſentium, quam in poſteros ambitio. Mox incertus animi, feſſo corpore, conſilium cui impar erat, fato permiſit: iactis tamen vocibus, per quas intelligeretur prouidus futurorum. Namque Macroni non abdita ambage, Occidentem ab eo deſeri, Orientem ſpectari exprobrauit. Et C. Cæſari forte orto ſermone L. Sullam irridenti, omnia Sullæ vitia, & nullam eiuſdem virtutem habiturum prædixit. ſimul crebris cum lacrymis minorem ex nepotibus complexus, truci alterius vultu: occides hunc tu, inquit, & te alius. Sed graueſcente valetudine, nihil è libidinibus omittebat, in patientia firmitudinem ſimulans: ſolituſque eludere medicorum artes, atque eos qui poſt triceſimum ætatis annum ad internoſcenda corpori ſuo vtilia vel noxia, alieni conſilij indigerent. Interim Romæ futuris etiam poſt Tiberium cædibus ſemina iaciebantur. Lælius Balbus Acutiam P. Vitellij quondam vxorem maieſtatis poſtulauerat: qua damnata, cum præmium accuſatori decerneretur, Iunius Otho tribunus plebei interceſſit. vnde illis odia, mox Othoni exſilium. Dein multorum amoribus famoſa Albucilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo coniurationis indice fuerat, defertur impietatis in principem. connectebantur vt conſcij & adulteri eius, Gn. Domitius, Vibius Marſus, L. Arruntius. de claritudine Domitij

mitij ſupra memoraui. Marſus quoque vetuſtis honoribus, & inluſtris ſtudijs erat. Sed teſtium interrogationi, tormentis ſeruorum Macronem præſediſſe commentarij ad ſenatum miſſi ferebant: nullæque in eos imperatoris litteræ, ſuſpicionem dabant, inualido ac fortaſſe ignaro, ficta pleraque ob inimicitias Macronis notas in Arruntium. Igitur Domitius defenſionem meditans, Marſus tamquam inediam deſtinauiſſet, produxere vitam. Arruntius contationem & moras ſuadentibus amicis: *Non eadem omnibus decora reſpondit. ſibi ſatis ætatis. neque aliud pœnitendum, quam quod inter ludibria & pericula anxiam ſenectam tolerauiſſet, diu Seiano, nunc Macroni, ſemper alicui potentium inuiſus; non culpa, ſed vt flagitiorum impatiens. Sane paucos & ſupremos principis dies poſſe vitari; quemadmodum euaſurum imminentis iuuentam? An cum Tiberius poſt tantam rerum experientiam, vi dominationis conuulſus & mutatus ſit: C. Cæſarem vix finita pueritia, ignarum omnium, aut peſſimis innutritum, meliora capeſſiturum Macrone duce? qui vt deterior ad opprimendum Seianum delectus, plura per ſcelera Remp. conflictauiſſet. proſpectare iam ſe acrius ſeruitium, eoque fugere ſimul acta & inſtantia.* Hæc vatis in modum dictitans, venas reſoluit. Documento ſequentia erant, bene Arruntium morte vſum. Albucilla inrito ictu à ſemet vulnerata, iuſſu ſenatus in carcerem fertur. Stuprorum eius miniſtri, Graſidius Sacerdos prætorius vt in inſulam deportaretur, Pontius Fregellanus amitteret ordinem ſenatorium: & eædem pœnæ in Lælium Balbum decernuntur. id quidem à lætantibus, quia Balbus truci eloquentia habebatur, promtus aduerſum inſontes. Iiſdem diebus Sex. Papinius conſulari familia, repentinum & informem

exitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

exitum dilegit, iacto in præceps corpore. cauſſa ad matrem referebatur, quæ pridem repudiata, adſentationibus atque luxu perpuliſſet iuuenem ad ea, quorum effugium non niſi morte inueniret. Igitur accuſata in ſenatu, quamquam genua patrum aduolueretur, luctumque communem, & magis imbecillum tali ſuper caſu feminarum animum, aliaque in eundem dolorem mœſta & miſeranda diu ferret, vrbe tamen in decem annos prohibita eſt, donec minor filius lubricum iuuentæ exiret. Iam Tiberium corpus, iam vires, nondum diſſimulatio deſerebat. Idem animi rigor, ſermone ac vultu intentus, quæſita interdum comitate, quamuis manifeſtam defectionem tegebat: mutatiſque ſæpius locis, tandem apud promontorium Miſeni conſedit, in villa, cui L. Lucullus quondam dominus. illic eum adpropinquare ſupremis, tali modo compertum. Erat medicus arte inſignis, nomine Charicles, non quidem regere valetudines principis ſolitus, conſilij tamen copiam præbere. Is velut propria ad negotia digrediens, & per ſpeciem officij manum complexus, pulſum venarum attigit: neque fefellit. Nam Tiberius incertum an offenſus, tantoque magis iram premens, inſtaurari epulas iubet, diſcumbitque vltra ſolitum: quaſi honori abeuntis amici tribueret. Charicles tamen labi ſpiritum, nec vltra biduum duraturum Macroni firmauit. Inde cuncta conloquijs inter præſentes, nuntijs apud legatos & exercitus feſtinabantur. Decimo ſeptimo kalend. Aprilis interclusa anima, creditus eſt mortalitatem expleuiſſe. Et multo gratantum concurſu, ad capienda imperij primordia, C. Cæſar egrediebatur. cum repente adfertur, redire Tiberio vocem ac viſus, vocarique

qui

qui recreandæ defectioni cibum adferrent. Pauor hinc in omnes; & ceteri paſſim diſpergi, ſe quiſque mæſtum aut neſcium fingere. Cæſar in ſilentium fixus, à ſumma ſpe, nouiſſima exſpectabat. Macro intrepidus, opprimi ſenem iniectu multæ veſtis iubet, diſcedique ab limine. Sic Tiberius finiuit, octauo & ſeptuageſimo ætatis anno. Pater ei Nero, & vtrimque origo gentis Claudiæ, quamquam mater in Liuiam, & mox Iuliam familiam, adoptionibus tranſierit. caſus prima ab infantia ancipites. nam proſcriptum patrem exſul ſecutus, vbi domum Auguſti priuignus introijt, multis æmulis conflictatus eſt; dum Marcellus & Agrippa, mox Caius Luciuſque Cæſares, viguere. Etiam frater eius Druſus proſperiore ciuium amore erat. Sed maxime in lubrico egit accepta in matrimonium Iulia, impudicitiam vxoris tolerans aut declinans. Dein Rhodo regreſſus, vacuos principis penates duodecim annis, mox rei Romanæ arbitrium tribus ferme & viginti optinuit. Morum quoq; tempora illi diuerſa: egregium vita famaque quoad priuatus, vel in imperijs ſub Auguſto fuit: occultum ac ſubdolum fingendis virtutibus, donec Germanicus ac Druſus ſuperfuere. Idem inter bona malaque mixtus, incolumi matre: inteſtabilis ſæuitia, ſed obtectis libidinibus, dum Seianum dilexit, timuitue. Poſtremo in ſcelera ſimul ac dedecora prorupit, poſtquam remoto pudore & metu, ſuo tantum ingenio vtebatur.

LOCA EMENDANDA, IN LIB. VI.

a *Paconianum* b *pridem odia.* c Diſiunctim ſcribo, *ac reus* d *incertæ,* e *Auguſti,* f *Vinicianus* g *Viniciani* h *ſequius* i Rhen. legit *ambicus.* k *vi, metu:* l Corrupta. m *Sextia* n *vice.* o *vltum yt: peritia.* p Defectus locus. q *Cappadoci Archelao,* r *differret.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER XI.

BREVIARIVM LIBRI.

Valerius Aſiaticus fraude Meſſalinæ & Vitellij euertitur. Aduocatis præmij modus pro patrocinio definitus. Parthorum res inteſtino regum diſcidio turbatæ. Ludi ſæculares Romæ editi. Litteræ tres nouæ à Claudio repertæ: & ea occaſione de primis litteris. Italus Cheruſcis rex imponitur. Corbulo inferiori Germaniæ præficitur, & ipſam, militemque ſeuere regit. Curtius Rufus triumphalia adſequitur: deque ipſo viro. De Quæſtorum munere & numero. Galliæ proceres ius plenum ciuitatis Romanæ adipiſcuntur, Patricij augentur, luſtrum conditur. Meſſalina impudiciſſima fœminarum, amore vecors, C. Silio palam nubit. res ad Claudium defertur: qui in vxorem & adminiſtros libidinum, impulſu libertorum, animaduertit. Hæc geſta annis fere duobus.

C.Va-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. Valerio Aſiatico. M. Valerio Meſſalla COSS.
A. Vitellio. L. Vipſanio

NAM Valerium Aſiaticum bis conſulem, fuiſſe quondam adulterum eius credidit: pariterque hortis inhians, quos ille à Lucullo emtos inſigni magnificentia extollebat, Suilium accuſandis vtriſque immittit. Adiungitur Soſibius Britannici educator, qui per ſpeciem beneuolentiæ moneret Claudium, auri vim atque opes principibus infenſas: præcipuum auctorem Aſiaticum interficiendi Cæſaris, non extimuiſſe concionem populi Romani, gloriamque facinoris vltro petere. clarum ex eo in vrbe, dedita per prouincias fama, parare iter ad Germanicos exercitus; quando genitus Viennæ, multiſque & validis propinquitatibus ſubnixus, turbare gentiles nationes promtum haberet. A. Claudius nihil vltra ſcrutatus, citis cum militibus tamquam opprimendo bello, Criſpinum prætorij præfectum miſit: à quo repertus eſt apud Baias, vincliſque inditis in vrbem raptus, neque data ſenatus copia, intra cubiculum auditur, Meſſalina coram. Et Suilius, corruptionem militum, quos pecunia & ſtupro in *a* omni flagitio obſtrictos arguebat, exin adulterium Poppææ, ac poſtremum mollitiam corporis obiectare. Ad quod *b* victo ſilentio prorupit reus, & Interroga, inquit, Suili filios tuos, virum me eſſe fatebuntur: ingreſſuſque defenſionem, commoto maiorem in mo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

dum Claudio, Meſſallinæ quoque lacrymas exciuit. quibus abluendis cubiculo egrediens, monet Vitellium ne elabi reum ſineret. Ipſa ad perniciem Poppææ feſtinat, ſubditis qui terrore carceris ad voluntariam mortem propellerent: adeo ignaro Cæſare, vt paucos poſt dies epulantem apud ſe maritum eius Scipionem percontaretur, cur ſine vxore diſcubuiſſet? atque ille functam fato reſponderet. Sed conſultanti ſuper abſolutione Aſiatici, flens Vitellius commemorata vetuſtate amicitiæ, vtque Antoniam principis matrem pariter obſeruaſſent, dein percurſis Aſiatici in Remp. officijs recentique aduerſus Britanniam militia, quæque alia conciliandæ miſericordiæ videbantur: liberum ei mortis arbitrium permiſit. & ſecuta ſunt Claudij verba, in eandem clementiam. Hortantibus dehinc quibuſdam inediam & lenem exitum, remittere beneficium Aſiaticus ait: vſurpatis quibus inſueuerat exercitationibus, lauto corpore, hilare epulatus, cum ſe honeſtius callididate Tiberij, vel impetu C. Cæſaris periturum dixiſſet, quam quod fraude muliebri & impudico Vitellij ore caderet, venas exſoluit: viſo tamen ante rogo, iuſſoque transferri partem in aliam, ne opacitas arborum vapore ignis minueretur. Tantum illi ſecuritatis nouiſſimæ fuit. Vocantur poſt hæc patres, pergitque Suilius addere reos equites Romanos illuſtres, quibus Petra cognomentum. At cauſſa necis ex eo quod domum ſuam *e* Mneſteris & Poppææ congreſſibus præbuiſſent. Verum nocturnæ quietis ſpecies alteri obiecta, tamquam vidiſſet Claudium ſpicea corona euinctum, ſpicis retro conuerſis: eaque imagine grauitatem annonæ dixiſſet. Quidam pampineam coronam albentibus folijs viſam, at-

qui

que ita interpretatum tradidere, *d* vergente autumno mortem principis oſtendi. Illud haut ambigitur, qualicumque inſomnio, ipſi fratrique perniciem allatam. Seſtertium quindecies, & inſignia præturæ Criſpino decreta. Adiecit Vitellius ſeſtertium decies Soſibio: quod Britannicum præceptis, Claudium conſilijs iuuaret. Rogatus ſententiam & Scipio: cum idem, inquit, de admiſſis Poppææ ſentiam quod omnes, putate me idem dicere quod omnes. eleganti temperamento inter coniugalem amorem, & ſenatoriam neceſſitatē. Continuus inde & ſæuus accuſandis reis Suilius, multique audaciæ eius æmuli. Nam cuncta legum & magiſtratuum munia in ſe trahens princeps, materiam prædandi pateſecerat. nec quidquam publicæ mercis tam venale fuit, quam aduocatorum perfidia: adeo vt Samius inſignis eques Romanus, quadringentis nummorum milibus Suilio datis, & cognita prævaricatione, ferro in domo eius incubuerit. Igitur incipiente C. Silio conſule deſignato, cuius de potentia & exitio in tempore memorabo, conſurgunt patres, legemque Cinciam flagitant. qua cauetur antiquitus, ne quis ob cauſſam orandam pecuniam donumue accipiat. Deinde obſtrepentibus his quibus ea contumelia parabatur, diſcors Suilio Silius acriter incubuit, veterum oratorum exempla referens, *qui famam in poſteros, præmia eloquentiæ cogitauiſſent pulcherrima. alioquin & bonarum artium principem ſordidis miniſterijs fœdari: nec fidem integram manere, vbi magnitudo quæſtuum ſpectetur. quod ſi in nullius mercedem* e *negotia tueantur, pauciora fore. nunc inimicitias, accuſationes, odia, & iniurias foueri, vt quomodo vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam aduocatis ferat.*

 memi-

meminiſſent C. Aſiniȷ, & Meſſallæ, ac recentiorum Arruntiȷ & Eſernini. ad ſumma prouectos incorrupta vita & facundia. Talia dicente conſule deſignato, conſentientibus aliȷs parabatur ſententia, qua lege repetundarum tenerentur: cum Suillius, & Coſſutianus, & ceteri qui non iudicium (quippe in manifeſtos) ſed pœnam ſtatui videbant, circumſiſtunt Cæſarem, ante acta deprecantes. Et poſtquam annuit f tacens, incipiunt. *Quem illum tanta ſuperbia eſſe, vt æternitatem famæ ſpe præſumat? vſui & rebus ſubſidium præparari, ne quis inopia aduocatorum potentioribus obnoxius ſit. neque tamen eloquentiam gratuito contingere: omitti curas familiares, vt quis ſe alienis negotiȷs intendat. multos militia, quoſdam exercendo agros tolerare vitam. Nihil à quoquam expeti, niſi cuius fructus ante prouiderit. Facile Aſinium, & Meſſallam, inter Antonium & Auguſtum bellorum præmiȷs refertos, aut ditium familiarum heredes Eſerninos & Arruntios, magnum animum induiſſe: prompta ſibi exempla quantis mercedibus P. Clodius aut C. Curio concionari ſoliti ſint. ſe modicos ſenatores, qui à Rep. nulla niſi pacis emolumenta peterent:* g *cogitare plebem, quæ toga eniteſceret: ſublatis ſtudiorum pretiȷs, etiam ſtudia peritura, vt minus decora.* Hæc ita haut fruſtra dicta princeps ratus, capiendis pecuniȷs poſuit modum, vſque ad dena ſeſtertia, quæ egreſſi repetundarum tenerentur. Sub idem tempus Mithradates quem imperitaſſe Armeniȷs, & ad præſentiam Cæſaris vectum memoraui, monente Claudio in regnum remeauit, fiſus Pharaſmanis opibus. Is rex Hyberis, idemque Mithradatis frater, nuntiabat diſcordare Parthos: ſummaque imperiȷ ambigua, minora ſine cura haberi. Nam inter Gotarzis pleraque ſæua (qui

necem

necem fratri Artabano, coniugique ac filio eius præparauerat, vnde metus eius in ceteros) acciuere Bardanem. Ille vt erat magnis auſis promtus, biduo tria milia ſtadiorum inuadit, ignarumque & exterritum Gotarzem proturbat: neque contatur, quin proximas præfecturas corripiat, ſolis Seleucenſibus dominationem eius abnuentibus. In quos vt patris ſui quoque defectores, ira magis quam ex vſu præſenti accenſus, implicatur obſidione vrbis validæ, & munimentis obiecti amnis muroque & commeatibus firmatæ. Interim Gotarzes Daharum Hyrcanorumque opibus auctus, bellum renouat: coactuſque Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos caſtra contulit. Tunc diſtractis Orientis viribus, & quonam inclinarent incertis; caſus Mithradati datus eſt occupandi Armeniam, vi militis Romani ad excidenda caſtellorum ardua, ſimulque Hybero exercitu campos perſultante: Nec enim reſtitere Armenij, fuſo qui prœlium auſus erat Demonacte præfecto. Paululum contationis attulit rex minoris Armeniæ Cotys, verſis illuc quibuſdam procerum; deinde litteris Cæſaris coërcitus. & cuncta in Mithradatem fluxere, atrociorem quam nouo regno conduceret. At Parthi imperatores cum pugnam pararent, fœdus repente *h* faciunt, cognitis popularium inſidijs, quas Gotarzes fratri patefecerat. congreſſique primo contanter, deinde complexi dextras, apud altaria deum pepigere, fraudem inimicorum vlciſci, atque ipſi inter ſe concedere. Potior Bardanes viſus retinendo regno. At Gotarzes, ne quid æmulationis exſiſteret, penitus in Hyrcaniam abijt: regreſſoque Bardani *i* deditur Seleucia, ſeptimo poſt defectionem anno;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

non ſine dedecore Parthorum, quos vna ciuitas tamdiu eluſerat. Exin validiſſimas præfecturas inuaſit. & reciperare Armeniam, ni Vibio Marſo Syriæ legato bellum minitante cohibitus foret. Atque interim Gotarzes pœnitentia conceſſi regni, & reuocante nobilitate, cui in pace durius ſeruitium eſt, contrahit copias. & huic contra itum ad amnem Erindem: in cuius tranſgreſſu multum certato, peruicit Bardanes, proſperiſque prœlijs medias nationes ſubegit ad flumen Ginden, quod Dahas Arioſque diſterminat. Ibi modus rebus ſecundis poſitus. nam Parthi quamquam victores, longinquam militiam aſpernabantur. Igitur exſtructis monimentis, quibus opes ſuas teſtabatur, nec cuiquam ante Arſacidarum tributa illis de gentibus k parata, regreditur: ingens gloria, atque eo ferocior, & ſubiectis intolerantior. Qui dolo ante compoſito, incautum venationique intentum interfecere, primum intra iuuentam, ſed claritudine paucos inter ſenum regum, ſi perinde amorem inter populares, quam metum apud hoſtes quæſiuiſſet. Nece Bardanis turbatæ Parthorum res, inter ambiguos quis in regnum acciperetur. Multi ad Gotarzen inclinabant; quidam ad Meherdatem prolem Phrahatis obſidio nobis datum. Deinde præualuit Gotarzes. potituſque regia, per ſæuitiem ac luxum adegit Parthos mittere ad principem Romanum occultas preces, quis permitti Meherdatem patrium ad faſtigium orabant. Iiſdem conſulibus ludi ſæculares octingenteſimo poſt Romam conditam, quarto & ſexageſimo quam Auguſtus ediderat, ſpectati ſunt. Vtriuſque principis rationes prætermitto, ſatis narratas libris quibus res imperatoris Domitiani compoſui. nam is quoque

edidit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

edidit ludos ſæculares. iiſque intentius affui ſacerdotio Quindecimuirali præditus, ac tum prætor. quod non iactantia refero, ſed quia collegio quindecimuirum antiquitus ea cura, & magiſtratus potiſſimum exſequebantur officia cærimoniarum. Sedente Claudio Circenſibus ludis, cum pueri nobiles equis ludicrum Troiæ inirent, interque eos Britannicus imperatore genitus, & L. Domitius adoptione mox in imperium & cognomentum Neronis adſcitus; fauor plebis acrior in Domitium, loco præſagij acceptus eſt. vulgabaturque affuiſſe infantiæ eius dracones in modum cuſtodum, fabuloſa & externis miraculis aſſimulata. nam ipſe haut quaquam ſui detractor, vnam omnino anguem in cubiculo viſam narrare ſolitus eſt. Verum inclinatio populi ſuper erat ex memoria Germanici, cuius illa reliqua ſuboles virilis: & matri Agrippinæ miſeratio augebatur, ob ſæuitiam Meſſallinæ. quæ ſemper infeſta, & tunc commotior, quo minus strueret crimina & accuſatores, nouo & furori proximo amore diſtinebatur. Nam in C. Silium iuuentutis Romanæ pulcherrimum ita exarſerat, vt Iuniam Syllanam nobilem feminam, matrimonio eius exturbaret, vacuoque adultero potiretur. Neque Silius flagitij aut periculi neſcius erat; ſed certo ſi abnueret exitio, & nonnulla fallendi ſpe, ſimul magnis præmijs, opperiri futura, & præſentibus frui pro ſolatio habebat. Illa non furtim, ſed multo comitatu ventitare domum, egreſſibus adhæreſcere, largiri opes, honores: poſtremo velut tranſlata iam fortuna, ſerui, liberti, paratus principis apud adulterũ viſebantur. At Claudius matrimonij ſui ignarus, & munia cenſoria vſurpans, theatralem populi laſciuiam ſeueris dictis increpuit,

Q 5 quod

quod in P. Pomponium conſularem (is carmina ſcenæ dabat) inque feminas illuſtres probra iecerat. Et lege lata, ſæuitiam creditorum coërcuit, ne in mortem parentum pecunias filijs familiarum fenori darent. Fonteſque aquarum Simbruinis collibus deductos, vrbi intulit. Ac nouas litterarum formas addidit, vulgauitque: comperto Græcam quoque litteraturam non ſimul cœptam, abſolutamque. Primi per figuras animalium Ægyptij ſenſus mentis effingebant; & antiquiſſima monimenta memoriæ humanæ impreſſa ſaxis cernuntur; & litterarum ſemet inuentores perhibent. Inde Phœnicas, quia mari præpollebant, intuliſſe Græciæ, gloriamque adeptos, tamquam repererint quæ acceperant. Quippe fama eſt Cadmum claſſe Phœnicum vectum, rudibus adhuc Græcorum populis artis eius auctorem fuiſſe. Quidam Cecropem Athenienſem, vel Linum Thebanum, & temporibus Troianis Palamedem Argiuum memorant, ſexdecim litterarum formas; mox alios, ac præcipuum Simonidem ceteras reperiſſe. At in Italia Etruſci ab Corinthio Damarato, Aborigenes Arcade ab Euandro didicerunt. Et formæ litteris Latinis, quæ veterrimis Græcorum. Sed nobis quoque paucæ primum fuere: deinde additæ ſunt. Quo exemplo Claudius tres litteras adiecit, quæ vſui, imperitante eo, poſt oblitteratæ, aſpiciuntur etiam nunc in ære publicandis plebiſcitis per fora ac templa fixo. Rettulit deinde ad ſenatum ſuper collegio haruſpicum, ne vetuſtiſſima Italiæ diſciplina per deſidiam exoleſceret; ſæpe aduerſis Reip. temporibus accitis, quorum monitu redintegratas cærimonias, & in poſterum rectius habitas. primoreſque Etruriæ ſponte aut

p[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

patrum Romanorum impulſu retinuiſſe ſcientiam, & in familias propagaſſe: quod nunc ſegnius fieri, publica circa bonas artes ſecordia, & quia externæ ſuperſtitiones valeſcant. & læta quidem in præſens omnia; ſed benignitati deum gratiam referendam, ne ritus ſacrorum inter ambigua culti, per proſpera oblitterarentur. Factum ex eo ſenatuſconſultum: viderent pontifices, quæ retinenda firmandaque haruſpicum. Eodem anno Cheruſcorum gens regem Roma petiuit, amiſſis per interna bella nobilibus, & vno reliquo ſtirpis regiæ, qui apud vrbem habebatur, nomine Italus. Paternum huic genus è Flauio fratre Arminij. Mater ex *m* Catumero principe Catorum erat. ipſe forma decorus, & armis equiſque in patrium noſtrumque morem exercitus. Igitur Cæſar, auctum pecunia, additis ſtipatoribus, hortatur gentile decus magno animo capeſſere. Illum primum Romæ ortum, nec obſidem, ſed ciuem, ire externum ad imperium. Ac primo lætus Germanis aduentus, atque eo magis, quod nullis diſcordijs imbutus pari in omnes ſtudio ageret; celebrari, coli, modo comitatem & temperantiam nulli inuiſam, ſæpius vinolentiam ac libidines grata barbaris vſurpans. Iamque ad proximos, iam longius clareſcere; cum potentiam eius ſuſpectantes qui factionibus floruerant, diſcedunt ad conterminos populos, ac teſtificantur, *Adimi veterem Germaniæ libertatem, & Romanas opes inſurgere. adeo neminem iiſdem in terris ortum, qui principis locum impleat: niſi exploratoris Flauij progenies ſupra cunctos attollatur? Fruſtra Arminium præſcribi: cuius ſi filius hoſtili in ſolo adultus, in regnum veniſſet, poſſe extimeſci, infectum alimonia, ſeruitio, cultu, omnibus externis. at ſi paterna Italo mens*

eſſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

eſſet, non alium infenſius arma contra patriam ac deos penates, quam parentes eius exercuiſſe. His atque talibus, magnas copias coëgere. Nec Pauciores Italum ſequebantur. *Non enim irrupiſſe ad inuitos, ſed accitum memorabant. quando nobilitate ceteros anteiret, virtutem experirentur, an dignum ſe patruo Arminio, auo Catumero præberet. nec patrem illi rubori eſſe, quod fidem aduerſus Romanos volentibus Germanis ſumtam, nunquam omiſiſſet. falſo libertatis vocabulum obtendi ab ijs, qui priuatim degeneres, in publicum exitioſi, nihil ſpei, niſi per diſcordias habeant.* Aſtrepebat huic alacre vulgus, & magno inter Barbaros prœlio victor rex; dehinc ſecunda fortuna ad ſuperbiam prolapſus, pulſuſque, ac rurſus Langobardorum opibus refectus, per læta per aduerſa res Cheruſcas afflictabat. Per idem tempus Chauci nulla diſſenſione domi, & morte Sanquinij alacres, dum Corbulo aduentat, inferiorem Germaniam incurſauere, duce Gannaſco. qui natione Caninefas, auxiliaris & diu meritus, poſt transfuga, leuibus nauigijs prædabundus, Gallorum maxime oram vaſtabat, non ignarus dites & imbelles eſſe. At Corbulo prouinciam ingreſſus, magna cum cura & mox gloria, cui principium illa militia fuit, triremes alueo Rheni, ceteras nauium, vt quæque habiles, per æſtuaria & foſſas adegit: lintribuſque hoſtium depreſſis & exturbato Gannaſco, vbi præſentia ſatis compoſita ſunt, legiones operum & laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit: ne quis agmine decederet, nec pugnam niſi iuſſus iniret. ſtationes, vigiliæ, diurna nocturnaque munia, in armis agitabantur, Feruntque militem, quia vallum non accinctus, atque alium quia pugione tantum accinctus foderet,

ret, morte punitos. quæ nimia & incertum an falſo iacta, originem tamen è ſeueritate ducis traxere, intentumque & magnis delictis inexorabilem ſcias, cui tantum aſperitatis etiam aduerſus leuia credebatur. Ceterum is terror milites hoſteſque in diuerſum affecit. nos virtutem auximus; Barbari ferociam infregere. Et natio Friſiorum poſt rebellionem clade L. Apronij ceptam infenſa, aut male fida, datis obſidibus conſedit apud agros à Corbulone deſcriptos. Idem ſenatum, magiſtratus, leges impoſuit. Ac ne iuſſa exuerent, præſidium immuniuit; miſſis qui maiores Chaucos ad deditionem pellicerent, ſimul Gannaſcum dolo aggrederentur. Nec irritæ aut degeneres inſidiæ fuere aduerſus transfugam & violatorem fidei. Sed cæde eius motæ Chaucorum mentes, & Corbulo ſemina rebellionis præbebat, vt læta apud pleroſque; ita apud quoſdam ſiniſtra fama. cur hoſtem conciret? aduerſa in Rempublicam caſura: cum proſpere egiſſet, *n* formidoloſum paci, virum inſignem, & ignauo principi prægrauem. Ideo Claudius adeo nouam in Germanias vim prohibuit; vt referri præſidia cis Rhenum iuberet. Iam caſtra in hoſtili ſolo molienti Corbuloni, hæ litteræ redduntur. Ille re ſubita, quamquam multa ſimul offunderentur, metus ex imperatore, contemtio ex barbaris, ludibrium apud ſocios, nihil aliud prolocutus, quam beatos *o* quoſdam duces Romanos, ſignum receptui dedit. *p* Ne tamen miles otium exueret, inter Moſam Rhenumque trium & viginti millium ſpatio foſſam produxit, qua incerta Oceani vetarentur. inſignia tamen triumphi indulſit Cæſar, quamuis bellum negauiſſet. Nec multo poſt Curtius Rufus eundem honorem adipiſcitur, qui in agro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

agro *q* Mattiaco recluſerat ſpecus, quærendis venis argenti: vnde tenuis fructus, nec in longum fuit. at legionibus cum damno labor, ecfodere riuos, quæque in aperto grauia, humum infra moliri. quis ſubactus miles, & quia plures per prouincias ſimilia tolerabantur, componit occultas litteras nomine exercituum precantium imperatorem, vt quibus permiſſurus eſſet exercitus, triumphalia ante tribueret. De origine Curtij Rufi, quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falſa promſerim, & vera exſequi pudet. Poſtquam adoleuit, *r* ſectator quæſtoris cui Africa obtigerat, dum in opido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus ſecretus agitat, oblata ei ſpecies muliebris vltra modum humanum, & audita eſt vox: Tu es Rufe, qui in hanc prouinciam pro conſule venies. tali omine in ſpem ſublatus, digreſſuſque in vrbem, & largitione amicorum, ſimul acri ingenio, quæſturam, & mox nobiles inter candidatos præturam principis ſuffragio aſſequitur: cum hiſce verbis Tiberius dedecus natalium eius velauiſſet, *Curtius Rufus videtur mihi ex ſe natus.* Longa poſt hæc ſenecta, & aduerſus ſuperiores triſti adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, conſulare imperium, triumphi inſignia, ac poſtremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale præſagium impleuit. Interea Romæ, nullis palam neque cognitis mox cauſſis, Gn. Nouius inſignis eques Romanus, ferro accinctus reperitur in cœtu ſalutantium principem: nam poſtquam tormentis dilaniabatur, de ſe Nouius *ſ* conſcios non edidit, incertum an occultans. Iiſdem conſulibus P. Dolabella cenſuit ſpectaculum gladiatorum per omnes annos celebran-

celebrandum, pecunia eorum, qui quæſturam adipiſcerentur. Apud maiores virtutis id præmium fuerat, cunctiſque ciuium, ſi bonis artibus fiderent, licitum petere magiſtratus: ac ne ætas quidem diſtinguebatur, quin prima iuuenta conſulatum ac dictaturas inirent. Sed quæſtores, regibus etiam tum imperantibus, inſtituti ſunt: quod lex curiata oſtendit, ab L. Bruto repetita. Manſitque conſulibus poteſtas diligendi, donec eum quoque honorem populus mandaret. creatique primum Valerius Potus, Æmylius Mamercus, LXIII. anno poſt Tarquinios exactos, vt rem militarem comitarentur. Dein gliſcentibus negotijs, duo additi qui Romæ curarent. Mox duplicatus numerus, ſtipendiaria iam Italia, & accedentibus prouinciarum vectigalibus. Poſt lege Syllæ viginti creati ſupplendo ſenatui, cui iudicia tradiderat. & quamquam equites iudicia reciperauiſſent; quæſtura tamen ex dignitate candidatorum, aut facilitate tribuentium gratuito concedebatur, donec ſententia Dolabellæ velut venundaretur. A. Vitellio, L. Vipſanio conſulibus, cum de ſupplendo ſenatu agitaretur, primoreſque Galliæ quæ Comata appellatur, fœdera & ciuitatem Romanam pridem aſſecuti, ius adipiſcendorum in vrbe honorum expeterent: multus ea ſuper re variuſque rumor, & ſtudijs diuerſis apud principem certabatur, aſſeuerantium, *Non adeo ægram Italiam, vt ſenatum ſuppeditare vrbi ſuæ nequiret: ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis populis, nec pœnitere veteris Reip. Quin adhuc memorari exempla, quæ priſcis moribus ad virtutem & gloriam Romana indoles prodiderit. An parum quod Veneti & Inſubres curiam inruperint, niſi cœtus alienigenarum velut captiuitas*

inferatur?

inferatur? quem vltra honorem reſiduis nobilium? aut ſi quis pauper è Latio ſenator foret? oppleturos omnia diuites illos, quorum aui proauique hoſtilium nationum duces exercitus noſtros ferro vique ceciderint; diuum Iulium apud Aleſiam obſederint. Recentia hæc. quid ſi memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & ara Romana manibus eorundem t proſtratis. fruerentur ſane vocabulo ciuitatis: inſignia patrum, decora magiſtratuum, ne vulgarent. His atque talibus haut permotus princeps, etiam ſtatim contra diſſeruit, & vocato ſenatu ita exorſus eſt. *Maiores mei (quorum antiquiſſimus Clauſus origine Sabina, ſimul in ciuitatem Romanam & in familias patriciorum adſcitus eſt) hortantur, vti paribus conſilijs Remp. capeſſam, transferendo huc quod vſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Iulios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tuſculo: & ne vetera ſcrutemur, Etruria Lucaniaque, & omni Italia, in ſenatum accitos. Poſtremo ipſam ad Alpes promotam, vt non modo ſinguli viritim, ſed terræ genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & aduerſus externa floruimus, cum Tranſpadani in ciuitatem recepti, cum ſpecie deductarum per orbem terræ legionum, additis prouincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubuentum eſt. num pœnitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros è Gallia Narbonenſi tranſiuiſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedæmonijs & Athenienſibus fuit, quamquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, vt pleroſque populos eodem die hoſtes, dein ciues habuerit. Aduenæ in nos regnauerunt. Libertinorum filijs magiſtratus mandari, non vt plerique falluntur, u recens, ſed priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugnauimus. ſcilicet*

licet Volſci & Æqui, numquam aduerſam nobis aciem ſtruxere? Capti à Gallis ſumus. ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitium iugum ſubiuimus. Attamen ſi cuncta bella recenſeas, nullum breviore ſpatio quam aduerſus Gallos confectum. continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitatibus noſtris mixti, aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant. Omnia P.C. quæ nunc vetuſtiſsima creduntur, noua fuere. plebei magiſtratus poſt patricios, Latini poſt plebeios, ceterarum Italiæ gentium poſt Latinos. Inueteraſcet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit. Orationem principis ſecuto patrum conſulto, primi Ædui ſenatorum in vrbe ius adepti ſunt. datum id fœderi antiquo, & quia ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano vſurpant. Iiſdem diebus in numerum patriciorum aſciuit Cæſar vetuſtiſſimum quemque è ſenatu, aut quibus clari parentes fuerant: paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerant, exhauſtis etiam quas dictator Cæſar lege Caſſia, & princeps Auguſtus lege Senia ſublegere. Lætaque hæc in R.P. munia, multo gaudio *x* Cenſoris inibantur. Famoſos probris quo nam modo ſenatu depelleret anxius, mitem & recens repertam quandam ex ſeveritate priſca rationem adhibuit: monendo, ſecum quiſque de ſe conſultaret, peteretque ius, *y* exeundi ordinis. facilem eius rei veniam. & motos ſenatu, & excuſatos ſimul propoſiturum: ut iudicium cenſorum ac pudor ſponte cedentium permixti, ignominiam mollirent. Ob ea Vipſanius conſul rettulit, patrem ſenatus appellandum eſſe Claudium. quippe promiſcuum patris patriæ cognomentum: noua in Remp. merita,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

non vſitatis vocabulis honoranda. Sed ipſe cohi-buit conſulem vt nimium aſſentantē. condiditq; luſtrum, quo cenſa ſunt ciuium LXVIIII. centena, & XLIIII. millia. Iſque illi finis inſcitiæ erga domum ſuam fuit. haut multo poſt, flagitia vxoris noſcere ac punire adactus, vt deinde ardeſceret in nuptias inceſtas. Iam Meſſallina facilitate adulterorum in faſtidium verſa, ad incognitas libidines profluebat; cum abrumpi diſſimulationem etiam Silius, ſiue fatali vecordia, an imminentium periculorum remedium ipſa pericula ratus, vrgebat. *Quippe non eo ventum, vt ſenecta principis operiretur. inſontibus innoxia conſilia; flagitijs manifeſtis, ſubſidium ab audacia petendum. adeſſe conſcios paria metuentes: ſe cælibem, orbum, nuptijs, & adoptando Britannico paratum. manſuram eandem Meſſallinæ potentiam, addita ſecuritate, ſi præuenirent Claudium, vt inſidijs incautum, ita ira properum.* Segniter hæ voces acceptæ, non amore in maritum, ſed ne Silius ſumma adeptus, ſperneret adulteram, ſceluſque inter ancipitia probatum, veris mox pretijs æſtimaret. nomen tamen matrimonij concupiuit, ob magnitudinem infamiæ: cuius apud prodigos nouiſſima voluptas eſt. Nec vltra exſpectato, quam dum ſacrificij gratia Claudius Hoſtiam proficiſceretur, cuncta nuptiarum ſolennia celebrat. Haut ſum ignarus fabuloſum viſum iri, tantum vllis mortalium ſecuritatis fuiſſe, in ciuitate omnium gnara & nihil reticente: nedum conſulem deſignatum, cum vxore principis, prædicta die, adhibitis qui obſignarent velut ſuſcipiendorum liberorum cauſſa, conueniſse: atq; illam audiſse auſpicum verba, ſubiſse, ſacrificaſse apud deos, diſcubitum inter conuiuas, oſcula, complexus, noctem

ctem

ctem denique actam licentia coniugali. Sed nihil compoſitum miraculi cauſſa, verum audita ſcriptaque ſenioribus tradam. Igitur domus principis inhorruerat; maximeque quos penes potentia, & ſi res verterent, formido, non jam ſecretis colloquijs, ſed aperte fremere. *Dum induſtria z. cubiculum principis occulit adulteros, dedecus quidem illatum, ſed a excidium procul abfuiſſe. nunc iuuenem nobilem, dignitate formæ, iuuenta, ac propinquo conſulatu, maiorem ad ſpem accingi. nec enim occultum, quid poſt tale matrimonium ſupereſſet.* ſubibat ſine dubio metus, reputantes hebetem Claudium & vxori deuinctum, multaſque mortes iuſſu Meſſallinæ patratas. Rurſus ipſa facilitas imperatoris fiduciam dabat, ſi atrocitate criminis præualuiſſent, poſſe opprimi damnatam antequam ream. Sed in eo diſcrimen verti, ſi defenſio audiretur, vtque clauſæ aures etiam confitenti forent. Ac primo Caliſtus iam mihi circa mortem Cæſaris narratus, & Appianæ cædis molitor Narciſſus, flagrantiſſimaque eo tempore gratia Pallas, agitauere; num Meſſallinam ſecretis minis depellerent amore Silij, cuncta alia diſſimulantes. deinde metu, ne ad perniciem vltro traherentur, deſiſtunt, Pallas per ignauiam, Caliſtus prioris quoque regiæ peritus, & potentiam cautis quam acrioribus conſilijs tutius haberi. perſtitit Narciſſus, ſolum id immutans, ne quo ſermone præſciam criminis & accuſatoris faceret. Ipſe ad occaſiones intentus, longa apud Hoſtiam Cæſaris mora, duas pellices, quarum is corpori maxime inſueuerat, largitione ac promiſsis, & vxore deiecta plus potentiæ oſtentando, perpulit delationem ſubire. Exin Calpurnia (id pellici nomen) vbi datũ ſecretum,

Cæſaris genibus prouoluta nupſiſſe Meſſallinam Silio exclamat. ſimul Cleopatram, quæ idem opperiens adſtabat, an comperiſſet, interrogat: atque illa annuente, cieri Narciſſum poſtulat. Is veniam in præteritum petens, quod ei cis Vectium, cis Plautium diſſimulauiſſet, nec nunc adulteria obiecturum ait, ne domum, ſeruitia, & ceteros fortunæ paratus repoſceret; frueretur imo ijs, & redderet vxorem, rumperetque tabulas nuptiales. an diſſidium inquit, tuum noſti? nam matrimonium Silij vidit populus, & ſenatus & miles: ac ni propere agis, tenet vrbem maritus. Tum potiſſimum amicorum vocat, primumque rei frumentariæ præfectum Turranium, poſt Luſium Getam prætorianis impoſitum, percontatur. Quibus *b* fatentibus, tum certatim ceteri circumſtrepunt, iret in caſtra, firmaret prætorias cohortes, ſecuritati antequam vindictæ conſuleret. Satis conſtat eo pauore offuſum Claudium, vt identidem interrogaret, an ipſe imperij potens? an Silius priuatus eſſet? At Meſſallina non alias ſolutior luxu, adulto autumno, ſimulacrum vindemiæ per domum celebrabat: vrgeri prœla, fluere lacus, & feminæ pellibus accinctæ aſſultabant, vt ſacrificantes vel inſanientes Bacchæ. ipſa crine fluxo, thyrſum quatiens; iuxtaque Silius hedera vinctus, gerere cothurnos, iacere caput, ſtrepente circum procaci choro. Ferunt Vectium Valentem laſciuia in præaltam arborem conniſum, interrogantibus quid aſpiceret, reſpondiſſe, tempeſtatem ab Hoſtia atrocem. ſiue ceperat ea ſpecies; ſeu forte lapſa vox in præſagium vertit. Non rumor interea, ſed vndique nuntij incedunt, qui gnara Claudio cuncta, & venire promtum vltioni afferrent. Igitur Meſſallina Lu-

cullia-

cullianos in hortos, Silius diſſimulando metu, ad munia fori digreditur. Ceteris paſſim dilabentibus, affuere centuriones, inditaque ſunt vincula, vt quis reperiebatur in publico aut per latebras. Meſſallina tamen quamquam res aduerſæ conſilium adimerent, ire obuiam, & aſpici à marito, quod ſæpe ſubſidium habuerat, haut ſegniter intendit: iuſſitque vt Britannicus & Octauia in complexum patris pergerent. Et Vibidiam virginum Veſtalium vetuſtiſſimam orauit, Pontificis maximi aures adire, clementiam expetere. Atque interim tribus omnino comitantibus (id repente ſolitudinis erat) ſpatium vrbis pedibus emenſa, vehiculo quo purgamenta hortorum eripiuntur, Hoſtienſem viam intrat: nulla cuiuſquam miſericordia, quia flagitiorum deformitas præualebat. Trepidabatur nihilominus à Cæſare. quippe Getæ prætorij præfecto haut ſatis fidebat, ad honeſta ſeu praua iuxta leui. Ergo Narciſſus, aſſumtis quibus idem metus, non aliam ſpem incolumitatis Cæſaris affirmat, quam ſi jus militum vno illo die in aliquem libertorum transferret: ſeque offert ſuſcepturum. Ac ne, dum in vrbem vehitur, ad pœnitentiam à L. Vitellio, P. Largo Cæcina mutaretur; in eodem geſtamine ſedem poſcit ſumitque. Crebra poſt hæc fama fuit, inter diuerſas principis voces, cum modo incuſaret flagitia vxoris, aliquando ad memoriam conjugij, & infantiã liberorum reuolueretur, non aliud prolocutum Vitellium, quam ô facinus, ô ſcelus. Inſtabat quidem Narciſſus c aperire ambages, & veri copiam c facere: ſed non ideo peruicit, quin ſuſpenſa & quo ducerentur inclinatura reſponderet; exemploque eius Largus Cæcina vteretur. & iam erat in

 aſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

aſpectu Meſſallina, clamitabatque audiret Octauię &Britannici matrem: cum obſtreperet accuſator, Silium & nuptias referens. ſimul codicillos libidinum indices tradidit, quibus viſus Cæſaris auerteret. Nec multo poſt vrbem ingredienti offerebantur communes liberi, niſi Narciſſus amoueri eos iuſſiſſet. Vibidiam depellere nequiuit, quæ multa cum inuidia flagitaret, ne indefenſa coniunx exitio daretur. Ergo auditurum principem, & fore diluendi criminis facultatem reſpondit. Iret interim virgo & ſacra capeſſeret. Mirum inter hæc ſilentium Claudij. Vitellius ignaro propior. Omnia liberto obediebant. patefieri domum adulteri, atque illuc deduci imperatorem iubet. Ac primum in veſtibulo, effigiem patris Silij conſulto ſenatus abolitam, demonſtrat. Tum quidquid habitum Neronibus & Druſis, in pretium probri ceſſiſſe. incenſumque & ad minas prorumpentem, caſtris infert, parata concione militum; apud quos, præmonente Narciſſo, pauca verba fecit. nam & ſi iuſtum dolorem, pudor impediebat. Cohortium clamor dehinc continuus, nomina reorum & pœnas flagitantium: admotuſque Silius tribunali, non defenſionem, non moras tentauit, precatus ut mors acceleraretur. eadẽ conſtantia & illuſtres equites Romanos cupidos maturæ necis fecit. Titium Proculum cuſtodem [Silio ac] Meſſallinæ datum, & indicium offerentem Vectium Valentem & confeſſum, & Pompeium Vrbicum, ac *d* Saufellum Trogum ex conſcijs trahi ad ſupplicium iubet. Decius quoque Calpurnianus vigilum præfectus, Sulpicius Rufus ludi procurator, Iuncus Virgilianus ſenator, eadem pœna affecti. ſolus Mneſter contationem attulit, dilaniata veſte cla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nitans aſpiceret verberum notas, reminiſceretur vocis, qua ſe obnoxium iuſsis Meſſallinæ dediſſet. Alijs largitione aut ſpei magnitudine, ſibi ex neceſsitate culpam: nec cuiquam ante pereundum fuiſſe, ſi Silius rerum potiretur. Commotum his & pronum ad miſericordiam Cæſarem perpulere liberti, ne tot illuſtribus viris interfectis, histrioni conſuleretur: ſponte an coactus tam magna peccauiſſet, nihil referre. Ne Trauli quidem Montani equitis Romani defenſio recepta eſt. is modeſta iuuenta, ſed corpore inſigni, accitus vltro, noctemque intra vnam à Meſſallina proturbatus erat, paribus laſciuijs ad cupidinem & faſtidio. Suilio Ceſonino, & Plautio Laterano mors remittitur: huic ob patrui egregium meritum; Ceſoninus vitijs protectus eſt, tamquam in illo fœdiſsimo cœtu paſſus muliebria. Interim Meſſallina Lucullianis in hortis prolatare vitam, componere preces, nonnulla ſpe, & aliquando ira. tanta inter extrema ſuperbia agebat. Ac ni cædem eius Narciſſus properauiſſet, verterat pernicies in accuſatorem. Nam Claudius domum regreſſus, & tempeſtiuis epulis delinitus, vbi vino incaluiſſet, iri iubet nuntiarique miſeræ (hoc enim verbo vſum ferunt,) dicendam ad cauſſam poſtera die adeſſet. Quod vbi auditum, & langueſcere ira, redire amor, ac ſi contarentur, propinqua nox, & vxorij cubiculi memoria timebantur; prorupit Narciſſus, denuntiatque centurionibus & tribuno qui aderant, exſequi cædem. ita imperatorem iubere. cuſtos & exactor è libertis, Euodus datus. Iſque raptim in hortos progreſſus, reperit fuſam humi, aſsidente matre Lepida: quæ florenti filiæ haut concors, ſupremis eius neceſsitatibus ad miſerationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

euicta erat: ſuadebatque ne percuſſorem opperiretur. tranſiſſe vitam, neque aliud quam morti decus quærendum. Sed animo per libidines corrupto, nihil honeſtum inerat. lacrymæque & queſtus irriti ducebantur. Tum impetu venientium pulſæ fores, aſtitit tribunus per ſilentium, ac libertus increpans multis ac ſeruilibus probris. Tunc primum fortunam ſuam introſpexit, ferrumque accepit, quod fruſtra iugulo ac pectori per trepidationem admouens, ictu tribuni transfigitur. corpus matri conceſſum. Nuntiatumque Claudio epulanti periſſe Meſſallinam, non diſtincto ſua an aliena manu. nec ille quæſiuit, popoſcitque poculum, & ſolita conuiuio celebrauit. Ne ſecutis quidem diebus, odij, gaudij, iræ, triſtitiæ, vllius denique humani affectus ſigna dedit; non cum lætantes accuſatores aſpiceret, non cum filios mærentes. Iuuitque obliuionem eius ſenatus, cenſendo nomen & effigies priuatis ac publicis locis demouendas. decreta Narciſſo quæſtoria inſignia, leuiſſimum faſtigij eius, cum ſecundum Pallantem & Caliſtum ageret, honeſta quidem, ſed ex quibus deterrima orirentur, e flagitijs inultis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. XI.

a *Omne flagitium* b Libri vet. *indicto* c Priſcæ editiones *Valerij* d Vat. *vertente* e Vett. *negoziantur* f *agere incipiunt* g Vett. *cogitaret* h Vulgo *iaciunt* , nec male Vertranius *iciunt* i Alter Vat. *dedit ſe urbs Sel.* k *parta* l Manuſs. *alterum* m Vatic. *Actumero* n Non integer locus o *quondam* p *ut* q *Maziaco* r Vat. *ſector* ſ mutilus locus. t *deſunt quadam* u *Vat.* repens x Farn. *Cæſaris* y *exuendi* z *corrupta* a exitium b Vett. *tacentibus* c aliquot libri , *aperiret* & *faceret* d *Sanſeinm* e corrupta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER XII.

BREVIARIVM LIBRI.

CLaudius de matrimonio deliberat: & Agrippina alijs præfertur, Germanici fratris ejus filia. Eæ nuptiæ decreto Senatus firmatæ, & legitimæ habitæ. L. Silanus mortem ſibi conſciſcit, Claudij gener. Annæus Seneca ab exſilio redit. Octauia Claudij filia Neroni deſponſa. Parthi regem Roma petunt Meherdatem: qui prœlio congreſſus à Gotarze vincitur. Mithridates Ponti regnum reciperare tendit irrito conatu. victus Romam tandem perducitur. Lollia inluſtris fœmina Agrippinæ artibus damnata. Claudius pomœrium vrbis profert: & qui ante eum protulerint. Nero Domitius à Claudio adoptatur. Colonia in Vbios deducta. Catti latrocinia agitantes vincuntur. Vannius Sueuorum rex, pellitur regno. P Oſtorij in Britannia res, & de Caractaco rege victoria. Britannicus Agrippinæ fraudibus Neroni poſthabetur, & fideliſſimi comitum paullatim ab eo remouentur. Prodigia aliquot, &

Roma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Romę annonę caritas. Bellum inter Armenios & Hiberes: cui Parthi & Romani quoque miſcentur. Furius Scribonianus relegatus. S. C. Claudianum de fœminis quę ſeruo ſuccumberent. Motus aliquis in Iudęa inter incolas & Romanos milites. Claudius lacum Fucinum emiſit, & nauale ſpectaculum prębuit. Procuratorum in prouincijs auctoritas ab eodem ſtabilita. Cois immunitas conceſſa. Byzantijs tributum ad tempus remiſſum. Lepida ad mortem agitur. Claudius denique veneno non obſcure ab vxore tollitur. Nero primordia imperij capit. Geſta hæc annis ſex.

C. Pompeio. Q. Verannio
C. Antiſtio. M. Suilio Rufo
Ti. Claudio. V. Ser. Cornelio Orſito COSS.
P. Cornelio Sulla. L. Saluio Othone
D. Iunio Silano. Q. Haterio
M. Aſinio Marcello. M. Acilio Auiola

CÆDE Meſſallinæ conuulſa principis domus, orto apud libertos certamine, quis diligeret vxorem Claudio cælibi vitæ intonanti & coniugum imperijs obnoxio. Nec minore ambitu feminæ exarſerant, ſuam quæque nobilitatem, formam, opes, contendere, ac digna tanto matrimonio oſtentare. Sed maxime ambigebatur inter Lolliam Paullinam, M. Lollij conſularis filiam, & Iuliam Agrippinam Germanico genitam. huic Pallas, illi Caliſtus, fautores aderant. at Aelia Petina è familia Tuberonum, Narciſſo fouebatur. Ipſe modo huc, modo illuc,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

illuc, vt quemque ſuadentium audierat promtus, diſcordantes in concilium vocat, ac promere ſententiam, & adijcere rationes iubet. Narciſſus vetus matrimonium, familiam communem (nam Antonia ex Petina erat) nihil in penatibus eius nouum diſſerebat, ſi ſueta coniunx rediret, haut quaquam nouercalibus odijs viſura Britannicum & Octauiam, proxima ſuis pignora. Caliſtus improbatam longo diſſidio, ac ſi rurſus aſſumeretur, eo ipſo ſuperbam, longeque rectius Lolliam induci, quando nullos liberos genuiſſet, vacuam æmulatione, & priuignis parentis loco futuram. At Pallas id maxime in Agrippina laudare, quod Germanici nepotem ſecum traheret dignum prorſus imperatoria fortuna, ſtirpem nobilem & familiæ Claudiæ, quæ poſteros coniungeret; ne femina experta fecunditatis, integra iuuenta, claritudinem Cæſarum aliam in domum ferret. Præualuere hæc adiuta Agrippinæ illecebris. Quæ ad eum per ſpeciem neceſſitudinis crebro ventitando pellicit patruum, vt prælata ceteris, & nondum vxor, potentia vxoria iam vteretur. Nam vbi ſui matrimonij certa fuit ſtruere maiora, nuptiaſque Domitij, quem ex Gn. Ænobarbo genuerat, & Octauiæ Cæſaris filiæ moliri: quod ſine ſcelere perpetrari non poterat, quia L. Silano deſponderat Octauiam Cæſar. iuuenemque & alia clarum, inſigni triumphalium, & gladiatorij muneris magnificentia, protulerat ad ſtudia vulgi. Sed nihil arduum videbatur in animo principis, cui non iudicium, non odium erat, niſi indita & iuſſa. Igitur Vitellius nomine Cenſoris, ſeruiles fallacias obtegens, ingruentiumque dominationum prouiſor, quo gratiam Agrippinæ pararet, conſilijs eius implicari, ferre crimina in

na in

na in Silanum, cui ſane decora & procax ſoror Iunia Caluina haut multum ante Vitellij nurus fuerat. hinc initium accuſationis, fratriſque non inceſtum, ſed incuſtoditum amorem ad infamiam traxit. & præbebat Cæſar aures, accipiendis aduerſum generum ſuſpicionibus caritate filiæ promtior. At Silanus inſidiarum neſcius, ac forte eo anno prætor, repente per edictum Vitellij ordine ſenatorio mouetur, quamquam lecto pridem ſenatu, luſtroque condito, ſimul affinitatem Claudius diremit. adactuſque Silanus eiurare magiſtratum, & reliquus præturæ dies in Eprium Marcellum collatus eſt. C. Pompeio, Q. Verannio Coss. pactum inter Claudium & Agrippinam matrimonium. Iam fama, iam amore illicito firmabatur, nec dum celebrare ſolennia nuptiarum audebant, nullo exemplo deducta in domum patrui, fratris filia. Quin & inceſtum, ac ſi ſperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur. Nec ante omiſſa contatio, quam Vitellius ſuis artibus id perpetrandum ſumſit. Percontatuſque Cæſarem, an juſſis populi, an auctoritati ſenatus cederet? ubi ille vnum ſe civium & a conſenſui imparem reſpondit, opperiri intra palatium jubet, ipſe curiam ingreditur, ſummamque Reip. agi obteſtans, veniam dicendi ante alios expoſcit, o dit urque. *Graviſſimos principis labores, quis orbem terræ capeſſat, egere adminiculis, ut domeſtica cura vacuus, in commune conſulat. quod porro honeſtius cenſoriæ mentis levamen, quam aſſumere conjugem proſperis dubijsque ſociam? cui cogitationes intimas, cui parvos liberos tradat, non luxui aut voluptatibus aſſuefactus, ſed qui prima abiuuenta legibus obtemperauiſſet.* Poſtquam hæc fauorabili oratione præmiſit, multaque patrum aſſentatio ſe-

tio ſequebatur; capto rurſus initio, *Quando maritandum principem cuncti ſuaderent, diligi oportere feminam nobilitate, puerperijs, ſanctimonia inſignem. Nec diu inquirendum, quin Agrippina claritudine generis anteiret. datum ab ea fecunditatis experimentum, & congruere artes honeſtas. Id vero egregium, quod proniſu deum vidua iungeretur principi, ſua tantum matrimonia experto. audiuiſſe à parentibus, vidiſſe ipſos, arripi coniuges ad libita Cæſarum: procul id à præſenti modeſtia. ſtatueretur imo documentum, quo vxorem imperator acciperet. At enim noua nobis in fratrum filias coniugia. ſed alijs gentibus ſollennia, nec lege vlla prohibita. Et ſobrinarum diu ignorata, tempore addito percrebuiſſe: morem accommodari prout conducat, & fore hoc quoque in his quæ mox vſurpentur.* Haut defuere qui certatim, ſi contaretur Cæſar, vi acturos teſtificantes, erumperent curia. Conglobatur promiſcua multitudo, populumque Romanũ eadem rogare clamitat. Nec Claudius vltra exſpectato, obuium apud forum præbet ſe gratantibus. Senatumque ingreſſus decretum poſtulat, quo iuſtæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ etiam in poſterum ſtatuerentur. Neque tamen repertus eſt, niſi vnus talis matrimonij cupitor, *b* Talledius Seuerus eques Romanus, quem plerique Agrippinæ gratia impulſum ferebant. Verſa ex eo ciuitas, & cuncta feminæ obediebant, non per laſciuiam, vt Meſſallina, rebus Romanis illudenti. Addictum quaſi & virile ſeruitium. Palam ſeueritas, ac ſæpius ſuperbia: nihil domi impudicum, niſi dominationi expediret: cupido auri immenſa obtentum habebat, quaſi ſubſidium regno pararetur. Die nuptiarum Silanus ſibi mortem conſciuit. ſiue eo vſque ſpem vitæ produxerat; ſeu dilecto die, augendam ad inuidiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

diam. Caluina ſoror eius Italia pulſa eſt. Addidit Claudius, ſacra ex legibus Tulli regis, piacula-que apud lucum Dianæ per Pontifices danda: irridentibus cunctis, quod pœnæ procurationeſque inceſti id temporis exquirerentur. At Agrippina ne malis tantum facinoribus noteſceret, veniam exſilij pro Annæo Seneca, ſimul præturam impetrat, lætum in publicum rata, ob claritudinem ſtudiorum eius; vtque Domitij pueritia tali magiſtro adoleſceret, & conſilijs eiuſdem ad ſpem dominationis vteretur. quia Seneca fidus in Agrippinam memoria beneficij, & infenſus Claudio dolore iniuriæ credebatur. Placitum dehinc non vltra contari: ſed deſignatum conſulem Memmium Pollionem ingentibus promiſſis inducunt, ſententiam expromere, qua hortaretur Claudius, deſpondere Octauiam Domitio. quod ætati vtriuſque non abſurdum, & maiora patefacturum erat. Pollio haut diſparibus verbis, ac nuper Vitellius, cenſet: deſpondeturque Octauia. ac ſecundum priorem neceſſitudinem, ſponſus iam & gener Domitius æquari Britannico, ſtudijs matris, arte eorum quis ob accuſatam Meſſallinam vltio ex filio timebatur. Per idem tempus legati Parthorum ad expetendum, vt rettuli, Meherdatem miſſi, ſenatum ingrediuntur, mandata in hunc modum incipiunt. *Non ſe fœderis ignaros, nec defectione à familia Arſacidarum venire: ſed filium Vononis, nepotem Phrahatis, accerſere aduerſus dominationem Gotarzis, nobilitati plebique iuxta intolerandam. Iam fratres, iam propinquos, iam longius ſitos, cædibus exhauſtos: adijci coniuges grauidas, liberos paruos, dum ſecors domi, bellis infauſtus, ignauiam ſæuitia tegat. Veterem ſibi ac publice cœptam nobiſcum amicitiam: & ſubueniendum ſocijs virium æmulis, cedentibuſque per*

reueren-

uenerentiam. Ideo regum obſides liberos dari, vt ſi domeſtici imperij tadeat, ſit regreſſus ad principem patreſque, quorum moribus aſſuefactus rex melior aſciſceretur. Vbi hæc atque talia diſſertauere, incipit orationem Cæſar de faſtigio Romano, Parthorumque obſequijs: ſeque diuo Auguſto adæquabat, petitum ab eo regẽ referens, omiſſa Tiberij memoria, quamquã is quoque miſerat. Additq; præcepta (& enim aderat Meherdates) vt non dominationem & ſeruos, ſed rectorem & ciues cogitaręt, clementiamque ac iuſtitiam quanto ignara barbaris, tanto tolerantiora capeſſeret. Hinc verſus adlegatos, extollit laudibus alumnum vrbis, ſpectatæ adid modeſtiæ: ac tamen ferenda regum ingenia, neque uſui crebras mutationes. rem Romanam huc ſatietate glorię prouectam, vt externis quoque gentibus quietem velit datam. Poſt hæc C. Caſſio qui Syrię præerat, deducere iuuenem ripam ad Euphratis iubet. Ea tẽpeſtate Caſſius ceteros præeminebat peritia legum. nã militares artes per otiũ ignotæ, induſtrioſq; ac ignauos pax in æquo tenet. Attamen quantũ ſine bello dabatur, reuocare priſcum morem, exercere legiones, cura, prouiſu, agere perinde acſi hoſtis ingrueret. Ita dignum maioribus ſuis, & familia Caſsia ratus, per illas quoq; gentes celebrata. Igitur excitis quorum de ſententia petitus rex, poſitiſq; caſtris apud Zeugma, vnde maxime peruius amnis, poſtquam illuſtres Parthi rexque Arabum c Abbarus aduenerat; monet Meherdatem, barbarorum impetus acres, contatione langueſcere, aut in perfidiam mutari. itaq; vrgeret cœpta. Quod ſpretum fraude Abbari, qui iuuenem ignarum, & ſummam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud opidum Edeſſam. Et vocante Carrhene, promtaſque res oſtentante

tante ſi citi aduenissent, non cominus Meſopotamiam, ſed flexu Armeniam petunt, id temporis importunam, quia hiems occipiebat. Exin niuibus & montibus feſſi, poſtquam campis propinquabant, copiis Carrhenis adiunguntur, Transmiſſoque amne Tigri, permeant Adiabenos, quorum rex Iuliates ſocietatem Meherdatis palam induerat. in Gotarzen per occulta & magis fida inclinabat. Sed capta in tranſitu vrbs Ninos vetuſtiſſima ſedes Aſſyriæ, caſtellum inſigne fama, quod poſtremo inter Darium atque Alexandrum prœlio Perſarum illic opes conciderant. Interea Gotarzes apud montem cui nomen Sambulos, vota dijs loci ſuſcipiebat, præcipua religione Herculis: qui tempore *d* ſtatuto, per quietem monet ſacerdotes, vt, templum iuxta, equos venatui adornatos ſiſtant. equi vbi pharetras *e* telis onuſtas accepere, per ſaltus vagi, nocte demum vacuis pharetris, multo cum anhelitu redeunt. Rurſus deus quas ſiluas pererrauerint, nocturno viſu demonſtrat: reperiunturque fuſæ paſſim feræ. Ceterum Gotarzes nondum ſatis aucto exercitu, flumine Corma pro munimento uti. Et quamquam per inſectationes & nuntios ad prœlium vocaretur, nectere moras, locos mutare, & miſſis corruptoribus exuendam ad fidem hoſtes emercari. Ex quis Ezates Adiabenus, *f* mox Abbarus Arabum exercitu abſcedunt, leuitate gentili, & quia experimentis congnitum eſt, Barbaros malle Roma petere Reges quam habere. At Meherdates validis auxilijs nudatus, ceterorum proditione ſuſpecta, quod vnum reliquum, rem in caſum dare, prœlioque experiri ſtatuit. Nec detractauit pugnam Gotarzes, diminutis hoſtibus ferox. Concurſumque magna cæde,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& ambiguo euentu: donec Carrhenem profligatis obuerſis, longius euectum integer à tergo globus circumueniret. Tum omni ſpe perdita, Meherdates promiſſa Parrhacis paterni clientis ſecutus, dolo eius vincitur, traditurque victori. Atque ille non propinquum neque Arſacis de gente, ſed alienigenam & Romanum increpans, auribus deciſis viuere iubet, oſtentui clementiæ ſuæ & in nos dehoneſtamento. Dein Gotarzes morbo obijt, accituſque in regnum Vonones, Medis tum præſidens. Nulla huic proſpera aut aduerſa, quis memoraretur. breui & inglorio imperio perfunctus eſt: reſque Parthorum in filium eius Vologeſen tranſlatæ. At Mithradates Boſphoranus amiſſis opibus vagus, poſteaquam Didium ducem Romanum, roburque exercitus abijſſe cognouerat, relictos in nouo regno Cotyn iuuenta rudem, & paucas cohortium cum Iulio Aquila equite Romano; ſpretis vtriſque, concire nationes, illicere perfugas, poſtremo exercitu coacto, regem Dandaridarum exturbat, imperioque eius potitur. Quæ vbi cognita, & iam iamque Boſphorum inuaſurus habebatur, diffiſus proprijs viribus Aquila, & Cotys, quia Zorſines Soracorum rex hoſtilia reſumſerat, externas & ipſi gratias quæſiuere, miſſis legatis ad Eunonem qui Adorſorum genti præcellebat. Nec fuit in arduo ſocietas, potentiam Romanam aduerſus rebellem Mithradatem oſtentantibus. Igitur pepigere, equeſtribus prœlijs Eunones certaret, obſidia vrbium Romani capeſſerent. Tum compoſito agmine incedunt. cuius frontem & terga, Adorſi; media cohortes & Boſphorani, tutabantur; noſtris, in armis. Sic pulſus hoſtis, ventumque Soza oppidum Dandaricæ, quod deſertum à Mithra-
date,

date, ob ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi præſidio viſum. Exin Soracos pergunt. & tranſgreſſi amnem Pandam, circumueniunt vrbem Vſpen, editam loco, & mœnibus ac foſſis munitam, niſi quod mœnia non ſaxo, ſed cratibus *g* iunctis, ac media humo aduerſum irrumpentes inualida erant: eductæque altius turres, facibus atque haſtis turbabant obſeſſos: ac ni prœlium nox diremiſſet, cœpta patrataque expugnatio eundem intra diem foret. Poſtero miſere legatos, veniam liberis corporibus orantes: Seruitij decem millia offerebant. quod aſpernati ſunt victores, quia trucidare deditos ſæuum, tantam multitudinem cuſtodia cingere arduum: vt belli potius iure caderent. Datumq; militibus, qui ſcalis euaſerant, ſignum cædis. Excidio Vſpenſium metus ceteris iniectus, nihil tutum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amneſque & vrbes iuxta perrumperentur. Igitur Zorſines diu penſitato Mithradatiſne rebus extremis, an patrio regno conſuleret: poſtquam præualuit gentilis vtilitas, datis obſidibus, apud effigiem Cęſaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & vectorem, tridui itinere abfuiſſe ab amne Tanai conſtitit. Sed in regreſſu diſpar fortuna fuit; quia nauium quaſdam, quæ mari remeabant, in litora Taurorum delatas circumuenere barbari, præfecto cohortis, & pleriſq; *h* centurionum interfectis. Interea Mithradates nullo in armis ſubſidio, conſultat cuius miſericordiam experiretur. Frater Cotys proditor olim, deinde hoſtis metuebatur. Romanorum nemo id auctoritatis aderat, vt promiſſa eius magni penderentur. Ad Eunonē conuertit proprijs odijs infenſum, & recens coniuncta nobiſcū amicitia, validū.

Igitur cultu, vultuque quam maxime ad præſentem fortunam comparato, regiam ingreditur, genibuſque eius prouolutus, *Mithradates, inquit, terra marique Romanis per tot annos quæſitus, ſponte adſum. Vtere vt voles prole magni Achemenis, quod mihi ſolum hoſtes non abſtulerunt.* At Eunones claritudine viri, mutatione rerum, & prece haut degenere permotus, alleuat ſupplicem, laudatque quod gentem Adorſorum, quod ſuam dexteram petendæ veniæ dilegerit. Simul legatos litteraſque ad Cæſarem in hunc modum mittit. *Po. Romani imperatoribus magnarumque nationum regibus, primam ex ſimilitudine fortunæ amicitiam: ſibi & Claudio, ex communione victoriæ eſſe. Bellorum egregios fines, quoties ignoſcendo tranſigatur. Sic Zorſini victo nihil ereptum. Pro Mithradate quando grauius mereretur, non potentiam, neque regnum precari; ſed ne triumpharetur, neue pœnas capite i expenderet.* Atque Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitauit tamen, accipere captiuum pacto ſalutis, an repetere armis rectius foret. *k* Hinc dolor iniuriarum, & libido vindictæ adigebat. Sed diſſerebatur contra: *Suſcipi bellum auio itinere, importuoſo mari: ad hoc reges feroces, vagos populos, ſolum frugum egens: tum tædium ex mora, pericula ex properantia; modicam victoribus laudem, ac multum infamiæ ſi pellerentur. quin arriperet oblata, & ſeruaret exſulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus ſupplicij fore.* His permotus ſcripſit Eunoni, *meritum quidem nouiſſima exempla Mithradatem, nec ſibi vim ad exſequendum deeſſe: verum ita maioribus placitum, quanta peruicacia in hoſtem, tanta beneficentia aduerſus ſupplices vtendum. nam triumphos de populis regniſque integris adquiri.* Traditus poſt hoc Mithradates, vectuſque Romam per Iu-

niūm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nium *l* Colonem procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna diſſeruiſſe apud Cæſarem ferebatur. Elataque vox eius in vulgum hiſce verbis: *Non ſum remiſſus ad te, ſed reuerſus: vel ſi non credis dimitte & quære.* vultu quoque interrito permanſit, cum roſtra iuxta, cuſtodibus circumdatus, viſui populo præberetur. Conſularia inſignia Coloni, Aquilæ prætoria decernuntur. Iiſdem conſulibus atrox odij Agrippina ac Lolliæ infenſa, quod ſecum de matrimonio principis certauiſſet; molitur crimina, & accuſatorem, qui obijceret Chaldæos, magos, interrogatumque Apollinis Clarij ſimulacrum ſuper nuptijs imperatoris. Exin Claudius inaudita rea, multa de claritudine eius apud ſenatum præfatus, ſorore L. Voluſij genitam, maiorem ei patruum Cottam Meſſallinum eſſe, *m* Mennio quondam Regulo nuptam; (nam de C. Cæſaris nuptijs conſulto reticebat) addidit perniciosa in Remp. conſilia, & materiem ſceleri detrahendam. Proin publicatis bonis, cederet Italia. Ita quinquagies ſeſtertium ex opibus immenſis exſuli relictum. Et Calpurnia illuſtris femina peruertitur, quia formam eius laudauerat princeps, nulla libidine, ſed fortuito ſermone. vnde vis Agrippinæ citra vltima ſtetit. In Lolliam mittitur tribunus, à quo ad mortem adigeretur. Damnatus & lege repetundarum Cadius Rufus, accuſantibus Bithynis. Galliæ Narbonenſi ob egregiam in patres reuerentiam datum, vt ſenatoribus eius prouinciæ, non exquiſita principis ſententia, iure quo Sicilia haberetur, res ſuas inuiſere liceret. Ituræique & Iudæi, defunctis regibus Sohemo atque Agrippa, prouinciæ Syriæ additi. Salutis augurium quinque & viginti annis omiſſum repeti, ac deinde continuari placitum. Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pomœrium vrbis auxit Cæſar more priſco; quo iјs qui protulere imperium, etiam terminos vrbis propagare datur. Nec tamen duces Romani, quamquam magnis nationibus ſubactis, vſurpauerant, niſi L. Sylla, & diuus Auguſtus. Regum in eo ambitio, vel gloria varie vulgata. Sed initium condendi, & quod pomœrium Romulus poſuerit noſcere haut abſurdum reor. Igitur à foro boario, vbi æreum tauri ſimulacrum aſpicimus, quia id genus animalium aratro ſubditur; ſulcus deſignandi opidi cœptus, vt magnam Herculis aram amplecteretur. Inde certis ſpatijs interiecti lapides, per ima montis Palatini ad aram Conſi, mox ad Curias veteres, tum ad ſacellum Larium: forumque Romanum & Capitolium non à Romulo, ſed à T. Tatio additum vrbi credidere. Mox pro fortuna pomœrium auctum. Et quos tum Claudius terminos poſuerit, facile cognitu, & publicis actis præſcriptum. C. Antiſtio, M. Suilio Coss. adoptio in Domitium auctoritate Pallantis feſtinatur. qui obſtrictus Agrippinæ vt conciliator nuptiarum, & mox ſtupro eius illigatus, ſtimulabat Claudium, *conſuleret Reip. Britannici pueritiam robore circumdaret. Sic apud diuum Auguſtum, quamquam nepotibus ſubnixum, viguiſſe priuignos: à Tiberio, ſuper propriam ſtirpem, Germanicum aſſumtum. Se quoque accingeret iuuene partem curarum cappeſſituro.* His euictus, biennio maiorem natu Domitium filio anteponit, habita apud ſenatum oratione in eundem, quem à liberto acceperat, modum. Adnotabant periti, nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri, eoſque ab Atta Clauſo continuos durauiſſe. Ceterum actę principi grates, exquiſitiore in Domitium dulatione. Rogataque lex, qua in familiam

Claudiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Claudiam & nomen Neronis tranſiret. Augetur & Agrippina cognomento Auguſtæ, quibus paratis, nemo adeo expers miſericordiæ fuit, quem non Britannici fortunæ mæror afficeret. deſolatus paulatim etiam ſeruilibus miniſterijs, per intempeſtiua nouercæ officia, in ludibria vertebat, intelligens falſi. Neque enim ſegnem ei fuiſſe indolem ferunt: ſiue verum; ſeu periculis commendatus, retinuit famam ſine experimento. Sed Agrippina, quo vim ſuam ſocijs quoque nationibus oſtentaret, in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos coloniamq; deduci imperat; cui nomen inditum ex vocabulo ipſius. Ac forte acciderat, vt eam gentem Rheno tranſgreſſam auus Agrippa in fidem acciperet. Iiſdem temporibus in ſuperiore Germania trepidatum, aduentu Cattorum latrocinia agitantium. Deinde L. Pomponius legatus auxiliares Vangiones ac Nemetas addito equite alario monuit, vt anteirent populatores, vel delapſis improuiſi circumfunderentur. Et ſecuta conſilium ducis induſtria militum, diuiſique in duo agmina, qui læuum iter petiuerant, recens reuerſos, prædaque per luxum vſos & ſomno graues circumuenere. Aucta lætitia, quod quoſdam è clade Variana, poſt quadrageſimũ annum, ſeruitio exemerant. At qui dextris & propioribus compendijs ierant, obuio hoſti & aciem auſo, plus cladis faciunt. Et præda famaque onuſti, ad montem Taunum reuertuntur, vbi Pomponius cum legionibus opperiebatur, ſi Catti cupidine vlciſcendi caſum pugnæ præberent. Illi metu ne hinc Romanus, inde Cheruſci, cum quis æternum diſcordant, circumgrederentur, legatos in vrbẽ & obſides miſere. decretuſq; Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ eius apud poſteros, in quis carminũ

gloria præcellit. Per idem tempus Vannius Sueuis à Druſo Cæſare impoſitus, pellitur regno, prima imperij ætate clarus acceptuſque popularibus: mox diuturnitate in ſuperbiam mutans, & odio accolarum, ſimul domeſticis diſcordijs circumuentus. Auctores fuere Iubillius Hermundurorum rex, & Vangio ac Sido ſorore Vannij geniti. Nec Claudius, quamquam ſæpe oratus, arma certantibus barbaris interpoſuit, tutum Vannio perfugium promittens ſi pelleretur. ſcripſitque P. Attilio Hiſtro, qui Pannoniæ præſidebat, legionem ipſaque è prouincia lecta auxilia, pro ripa componeret, ſubſidio victis, & terrori aduerſus victores, ne fortuna elati, noſtram quoque pacem turbarent. nam vis innumera Ligij, aliæque gentes aduentabant, fama ditis regni quod Vannius XXX. per annos prædationibus & vectigalibus auxerat. Ipſi manus propria pedites, eques è Sarmatis Iazygibus erat, impar multitudini hoſtium: eoque caſtellis ſeſe defenſare, bellumque ducere ſtatuerat. Sed Iazyges obſidionis impatientes, & proximos per campos vagi, neceſſitudinem pugnæ attulere, quia Ligius Hermundurusque illic *n* ingruebant. Igitur digreſſus caſtellis Vannius, funditur prœlio; quamquam rebus aduerſis laudatus, quod & pugnam manu capeſſijt, & corpore aduerſo vulnera excepit. Ceterum ad claſſem in Danubio opperientem perfugit. Secuti mox clientes, & acceptis agris, in Pannonia locati ſunt. Regnum Vangio ac Sido inter ſe *o* partiti ſunt egregia aduerſus nos fide: ſubiectis ſuone an ſeruitij ingenio, dum adipiſcerentur dominationes multa caritate, & maiore odio poſtquam adepti ſunt. At in Britannia P. Oſtorium proprætorem turbidæ res excepere, effuſis in agrum

ſociorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſociorum hoſtibus, eo violentius quod nouum ducem exercitu ignoto, & cœpta hieme, iturum obuiam non rebantur. Ille gnarus primis euentibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit: & cæſis qui reſtiterunt, diſiectos conſectatus, ne rurſus conglobarentur, infenſaque & infida pax non duci non militi requiem permitteret, detrahere arma ſuſpectis, cinctoſque caſtris Antonam & Sabrinam fluuios cohibere parat. Quod primi Iceni abnuêre, valida gens, nec prœlijs *p* concuſſa, quia ſocietatem noſtram volentes acceſſerant. hiſque auctoribus, circumiectæ nationes locum pugnæ dilegere, ſeptum agreſti aggere & aditu anguſto, ne peruius equiti foret. Ea munimenta dux Romanus, quamquã ſine robore legionum ſociales copias ducebat, perrumpere aggreditur, & diſtributis cohortibus, turmas quoque equitum ad munia accingit. Tunc dato ſigno perfringunt aggerem, ſuiſq; clauſtris impeditos turbant. Atque illi conſcientia rebellionis & obſeptis effugijs, multa & clara facinora fecere. Qua pugna filius legati, M. Oſtorius ſeruati ciuis decus meruit. Ceterum clade Icenorum compoſiti qui bellum inter & pacem dubitabant; & ductus *q* in Cangos exercitus. Vaſtati agri, prædæ paſſim actæ: non auſis aciem hoſtibus, vel ſi ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haut procul mari, quod Hiberniam inſulam aſpectat; cum ortæ apud Brigantes diſcordiæ retraxere ducem, deſtinationis certum, ne noua moliretur, niſi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem, paucis qui arma cœptabant interfectis, in reliquos data venia, reſedere. Silurum gens, non atrocitate, non clementia mutabatur, quin bellum exerceret, caſtriſque le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

gionum premenda foret. Id quo promtius veniret, colonia Camalodunum valida veteranorum manu deducitur in agros captiuos, ſubſidium aduerſus rebelles, & imbuendis ſocijs ad officia legum. Itum inde in Siluras, ſuper propriam ferociam, Caractaci viribus confiſos. quem multa ambigua, multa proſpera extulerant, vt ceteros Britannorum imperatores præmineret. Sed aſtu, tum locorum fraude prior, vi militum inferior, transfert bellum in Ordouicas, additiſque qui pacem noſtram metuebant, nouiſſimum caſum experitur: ſumto ad prœlium loco, vt aditus, abſceſſus, cuncta nobis importuna, & ſuis in melius eſſent. Tunc montibus arduis, & ſi qua clementer accedi poterant, in modum valli ſaxa præſtruit: & præfluebat amnis vado incerto, cateruaque maiorum pro munimentis conſtiterant. Adhoc gentium ductores circumire, hortari, firmare animos, minuendo metu, accendenda ſpe, alijſque belli incitamentis. Enimuero Caractacus huc illuc volitans, *illum diem, illam aciem teſtabatur, aut reciperadæ libertatis, aut ſeruitutis æternæ initium fore. vocabatque nomina maiorum, qui dictatorem Cæſarem pepuliſſent: quorum virtute vacui à ſecuribus & tributis, intemerata coniugum & liberorum corpora retinerent.* Hæc atque talia dicenti, adſtrepere vulgus; gentili quiſque religione obſtringi, non telis, non vulneribus ceſſuros. Obſtupefecit ea alacritas ducem Romanum: ſimul obiectus amnis, additum vallum, imminentia iuga, nihil niſi atrox & propugnatoribus frequens, terrebat. Sed miles prœlium poſcere, cuncta virtute expugnabilia clamitare, præfectique ac tribuni paria diſſerentes, ardorem exercitus incendebant. Tum Oſtorius circumſpectis quæ impenetrabi-

penetrabilia, quæque peruia, ducit infenſos, amnemque haut difficulter euadit. Vbi ventum ad aggerem, dum miſſilibus certabatur, plus vulnerum in nos, & pleræque cædes oriebantur. Poſteaquam facta teſtudine, rudes & informes ſaxorum compages diſtractæ, parque cominus acies; decedere Barbari in iuga montium. Sed eo quoque irrupere ferentarius grauiſq; miles. illi, telis aſſultantes; hi, conferto gradu, turbatis contra Britannorum ordinibus, apud quos nulla loricarum galearumue tegmina: & ſi auxiliaribus reſiſterent, gladijs ac pilis legionariorum; ſi huc verterent, ſpatis & haſtis auxiliarium ſternebantur. clara ea victoria fuit, captaque vxore & filia Caractaci, fratres quoque in deditionem accepti. Ipſe (vt ferme intuta ſunt aduerſa) cum fidem Cartiſmanduæ reginæ Brigantum petiuiſſet, vinctus ac victoribus traditus eſt, nono poſt anno quam bellum in Britannia cœptum. Vnde fama eius euecta inſulas, & proximas prouincias peruagata, per Italiam quoque celebrabatur: auebantque viſere, quis ille, tot per annos, opes noſtras ſpreuiſſet. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci nomen erat. Et Cæſar dum ſuum decus extollit, addidit gloriam victo. Vocatus quippe vt ad inſigne ſpectaculum populus. Stetere in armis prætoriæ cohortes, campo qui caſtra præiacet. Tunc incedentibus regijs clientelis phaleræ torqueſque, quæque externis bellis quæſierat, traducta; mox fratres & coniunx & filia: poſtremo ipſe oſtentatus. Ceterorum preces degeneres fuere, ex metu. At non Caractacus aut vultu demiſſo, aut verbis miſericordiam requirens, vbi tribunali aſtitit, in hunc modum locutus eſt. *Si quanta nobilitas & fortuna mihi fuit,*

tanta

tanta rerum proſperarum moderatio fuiſſet; amicus potius in hanc vrbem, quam captus veniſſem: neque dedignatus eſſes claris maioribus ortum, pluribus gentibus imperantem fœdere pacis accipere. Præſens ſors mea vt mihi informis; ſic tibi magnifica eſt. habui equos, viros, arma, opes. quid mirum, ſi hæc inuitus amiſi? Nam ſi vos omnibus imperitare vultis, ſequitur vt omnes ſeruitutem accipiant. Si ſtatim deditus traderet; neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruiſſet, & ſupplicium mei obliuio ſequeretur. At ſi incolumem ſeruaueris, æternum exemplar clementiæ ero. Ad ea Caſar veniam ipſique, & coniugi, & fratribus, tribuit. Atque illi vinclis exſoluti, Agrippinam quoque haut procul alio ſuggeſtu conſpicuam, ijſdem quibus principem laudibus gradibuſque venerati ſunt. Nouum ſane, & moribus veterum inſolitum, feminam ſignis Romanis præſidere. Ipſa ſemet parti à maioribus ſuis imperijs ſociam ferebat. Vocati poſthac patres, multa & magnifica ſuper captiuitate Caractaci diſſeruere. Neque minus id clarum, quam cum Siphacem P. Scipio, Perſem L. Paullus, & ſi qui alij victos reges populo Ro. oſtendere. Cenſentur Oſtorio triumphi inſignia, proſperis ad id rebus eius, mox ambiguis: ſiue quod amoto Caractaco, quaſi debellatum foret, minus intenta apud nos militia fuit; ſiue hoſtes miſeratione tanti regis, acrius ad vltionem exarſere. Præfectum caſtrorum, & legionarias cohortes exſtruendis apud Siluras præſidijs relictas, circumfundunt. Ac ni cito vicis & caſtellis proximis ſubuentum foret; copiæ tum occidione occubuiſſent. Præfectus tamen & octo centuriones, ac promtiſsimus quiſque manipulus cecidere. nec multo poſt pabulantis noſtros, ipſaſque miſſas ad ſubſidium turmas pro-

fligant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſligant. Tum Oſtorius cohortes expeditas expo-
ſuit: nec ideo fugam ſiſtebat, ni legiones prœ-
lium excepiſſent. Earum robore æquata pugna,
dein nobis pro meliore fuit. Effugere hoſtes ten-
ui damno, quia inclinabat dies. crebra hinc prœ-
lia, & ſæpius in modum latrocinij: per ſaltus, per
paludes, vt cuique ſors, aut virtus: temere, proui-
ſa; ob iram, ob prædam; iuſſu, & aliquando igna-
ris ducibus. ac præcipua Silurum peruicacia, quos
accendebat vulgata imperatoris Ro. vox: vt quon-
dam Sugambri excisi, & in Gallias traiecti forent,
ita Silurum nomen penitus exſtinguendum. Igitur
duas auxiliares cohortes, auaritia pręfectorum in-
cautius populantes, intercepere, Spoliaque &
captiuos largiendo, ceteras quoque nationes ad
defectionem trahebant, cum tædio curarum feſ-
ſus Oſtorius, conceſsit vita, lætis hoſtibus, tam-
quam ducem haut ſpernendum; & ſi non prælium,
at certe bellum abſumſiſſet. At Cæſar, cognita
morte legati, ne prouincia ſine rectore foret, A.
Didium ſuffecit. Is propere vectus, non tamen
integras res inuenit, aduerſa interim legionis pu-
gna, cui Manlius Valens præerat. auctaque & apud
hoſtes eius rei fama, quo venientem ducem exter-
rerent: atque illo augente audita, vt maior laus
compoſiti, vel ſi durauiſſent, venia iuſtior tri-
bueretur. Silures id quoque damnum intule-
rant, lateque perſultabant, donec accurſu Didij
pellerentur. Sed poſt captum Caractacum,
præcipuus ſcientia rei militaris Venutius è Iu-
gantum ciuitate, vt ſupra memoraui, fiduſque
diu, & Romanis armis defenſus, cum Cartiſ-
manduam reginam matrimonio teneret mox
orto diſſidio, & ſtatim bello, etiam aduerſus nos
hoſtilia induerat. Sed primo tantum inter ip-
ſos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſos certabatur, callidiſque Cartiſmandua artibus, fratrem ac propinquos Venutij intercepit. Inde accenſi hoſtes, ſtimulante ignomina, ne feminæ imperio ſubderentur, valida & lecta armis iuuentus regnum eius inuadunt. quod nobis præuiſum, & miſſæ auxilio cohortes acre prœlium fecere, cuius initio ambiguo, finis lætior fuit. Neque diſpari euentu pugnatum à legione, cui Ceſius Naſica præerat. Nam Didius ſenectute grauis, & multa copia honorum, per miniſtros agere & arcere hoſtem ſatis habebat. Hæc, quamquam à duobus Oſtorio Didioque proprætoribus plures per annos geſta, coniunxi, ne diuiſa haut perinde ad memoriam ſui valerent. Nunc ad temporum ordinem redeo. Ti. Claudio quintum, Ser. Cornelio Orfito Coss. virilis toga Neroni maturata, quo capeſſendæ Reip. habilis videretur. Et Cæſar adulationibus ſenatus libens ceſſit, vt viceſimo ætatis anno conſulatum Nero iniret: atque interim deſignatus, proconſulare imperium extra vrbem haberet, ac princeps iuuentutis appellaretur, Additum nomine eius donatiuum militi, congiarium plebi. & ludicro Circenſium, quod acquirendis vulgi ſtudijs edebatur, Britannicus in prætexta, Nero triumphalium veſte tranſuecti ſunt. Spectaret populus hunc decore imperatorio; illum puerili habitu, ac perinde fortunam vtriuſque præſumeret. Simulque qui centurionum tribunorumque ſortem Britannici miſerabantur, remoti fictis cauſſis, & alij per ſpeciem honoris. etiam libertorum ſi quis incorrupta fide, depellitur. Tali occaſione obuij inter ſe, Nero Britannicum nomine, ille Domitium, ſalutauere. Quod vt diſcordiæ initium, Agrippina multo queſtu, ad

maritum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

maritum defert: ſperni quippe adoptionem, quæque cenſuerint patres, iuſſerit populus, intra penates abrogari: ac niſi prauitas tam infenſa docentium arceatur, eruptura in publicam perniciem. Commotus his quaſi criminibus Claudius, optimum quemque educatorem filij exſilio ac morte afficit: datoſque à nouerca, cuſtodiæ eius imponit. Nondum tamen ſumma moliri Agrippina audebat, ni prætoriarum cohortium cura exſoluerentur Luſius Geta, & Rufus Criſpinus, quos Meſſallinæ memores & liberis eius deuinctos credebat. Igitur diſtrahi cohortes ambitu duorum, & ſi ab vno regerentur intentiorem fore diſciplinam aſſeuerante vxore, transfertur regimen cohortium ad Burrhum Afranium egregiæ militaris famæ, gnarum tamen cuius ſponte præficeretur. Suum quoque faſtigium Agrippina extollere altius, carpento Capitolium ingredi, qui mos ſacerdotibus, & ſacris antiquitus conceſſus, venerationem augebat feminæ: quam Imperatore genitam, ſororem eius qui rerum potitus ſit, & coniugem & matrem fuiſſe, vnicum ad hunc diem exemplum eſt. Inter quæ præcipuus propugnator eius Vitellius, validiſſima gratia, ætate extrema (adeo incertæ ſunt potentium res) accuſatione corripitur, deferente Iunio Lupo ſenatore. Is crimina maieſtatis, & cupidinem imperij obiectabat. Præbuiſſetque aures Cæſar, niſi Agrippinæ minis magis quam precibus mutatus eſſet, vt accuſatori aqua atque igne interdiceret. Hactenus Vitellius voluerat. Multa eo anno prodigia euenere. Inſeſſum diris auibus Capitolium: crebris terræmotibus prorutæ domus: ac dum latius metuitur, trepidatione vulgi, inualidus quiſq; obtritus. Frugum

quoque

quoque egeſtas, & orta ex eo fames, in prodigium accipiebatur. Nec occulti tantum queſtus, ſed iura reddentem Claudium circumuaſere clamoribus turbidis, pulſumque in extremam fori partem vrgebant, donec militum globo infeſtos perrupit. Quindecim dierum alimenta vrbi non amplius ſuperfuiſſe conſtitit. magnaque deum benignitate, & modeſtia hiemis rebus extremis ſubuentum. At Hercule olim ex Italiæ regionibus longinquas in prouincias commeatus portabant, nec nunc infecunditate laboratur, ſed Africam potius & Ægyptum exercemus, nauibuſque & caſibus vita populi Romani permiſſa eſt. Eodem anno bellum inter Armenios Hyberoſque exortum, Parthis quoque ac Romanis grauiſsimorum inter ſe motuum cauſſa fuit. Genti Parthorum Vologeſes imperitabat, materna origine ex pellice Græca, conceſſu fratrum regnum adeptus. Hyberos Pharaſmanes vetuſta poſſeſsione, Armenios frater eius Mithradates obtinebat opibus noſtris. Erat Pharaſmani filius nomine Rhadamiſtus, decora proceritate, vi corporis inſignis, & patrias artes edoctus, claraque inter accolas fama. Is modicum Hyberiæ regnum ſenecta patris detineri ferocius crebriuſque iactabat, quam vt cupidinem occultaret. Igitur Pharaſmanes iuuenem potentiæ *t* promtæ, & ſtudio popularium accinctum, vergentibus iam annis ſuis metuens, aliam ad ſpem trahere, & Armeniam oſtentare, pulſis Parthis datam Mithradati à ſemet memorando: ſed vim differendam, & potiorem dolum, quo incautum opprimerent. Ita Rhadamiſtus ſimulata aduerſus patrem diſcordia, tamquam nouercæ odijs impar, pergit ad patruum, multaque ab eo comitate in ſpeciem

liberum

liberum cultus, primores Armeniorum ad res nouas illicit, ignaro & ornante inſuper Mithradate. Reconciliationis ſpecie aſſumta, regreſſus ad patrem, quæ fraude confici potuerint promta nuntiat, cetera armis exſequenda. Interim Pharaſmanes belli cauſſas confingit. prælianti ſibi aduerſus regem Albanorum, & Romanos auxilio vocanti fratrem aduerſatum; eamque iniuriam excidio ipſius vltum iturum. Simul magnas copias filio tradidit. Ille eruptione ſubita territum exutumque campis Mithradatem, compulit in Caſtellum Gorneas, tutum loco ac præſidio militum, quis Cælius Pollio præfectus, centurio Caſperius præerat. Nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta & aſtus oppugnationum. At nobis ea pars militiæ maxime gnara eſt. Ita Rhadamiſtus fruſtra vel cum damno tentatis munitionibus, obſidium incipit. Et cum vis negligeretur, auaritiam præfecti emercatur; obteſtante Caſperio, ne ſocius rex, ne Armenia donum populi Romani, ſcelere & pecunia venderentur. Poſtremo quia multitudinem hoſtium Pollio, iuſſa patris Rhadamiſtus obtendebant, pactus inducias abſcedit: vt niſi Pharaſmanem bello abſterruiſſet, T. Vinidium Quadratum præſidem Syriæ doceret, quo in ſtatu Armeniæ forent. Digreſſu centurionis velut cuſtode exſolutus præfectus, hortari Mithradatem ad ſanciendum fœdus; *coniunctionem fratrum, ac priorem ætate Pharaſmanem, & cetera neceſſitudinum nomina referens, quod filiam eius in matrimonio haberet, quod ipſe Rhadamiſto ſocer eſſet. Non abnuere pacem Hyberos, quamquam in tempore validiores; & ſatis cognitam Armeniorum perfidiam. nec aliud præſidij quam caſtellum* u *commeatu egenum. ne*

dubitaret armis, quam incruentas conditiones malle. Contante ad ea Mithradate, & ſuſpectis præfecti conſilijs quod pellicem regiam polluerat, inque omnem libidinem venalis habebatur; Caſperius interim ad Pharaſmanem peruadit: vtque Hyberi obſidio decedant expoſtulat. Ille propalam incerta, & ſæpius molliora reſpondens, ſecretis nuntijs monet Rhadamiſtum, oppugnationem quoquo modo accelerare. Augetur flagitij merces, & Pollio occulta corruptione impellit milites, vt pacem flagitarent, ſeque præſidio abituros minitarentur. Qua neceſſitate, Mithradates diem locumque fœderi accepit, caſtelloque egreditur. Ac primo Rhadamiſtus in amplexus eius effuſus, ſimulare obſequium, ſocerum ac parentem appellare. Adiicit iuſiurandum, non ferro, non veneno vim allaturum: ſimul in lucum propinquum trahit *x* prouiſum illic ſacrificium imperatum dictitans, vt dijs teſtibus pax firmaretur. Mos eſt regibus quoties in ſocietatem coëant, implicare dextras, pollicesque inter ſe vincire, nodoque præſtringere. Mox vbi ſanguis in artus extremos ſe effuderit, leui ictu cruorem eliciunt, atque inuicem lambunt. Id fœdus arcanum habetur, quaſi mutuo cruore ſacratum. Sed tunc qui ea vincula admouebat, decidiſſe ſimulans genua Mithradatis inuadit, ipſumque poſternit: ſimulque concurſu plurium iniciuntur catenæ, ac *y* compedes (quod dedecorum Barbaris) trahebatur. Moxque vulgus duro imperio habitum, probra ac verbera intentabat. Et erant contra, qui tantam fortunæ commutationem miſerarentur. Secutaque cum paruis liberis coniunx, cuncta lamentatione complebat. Diuerſis & contectis vehiculis abduntur, dum Pharaſmanis iuſſa exquirerentur. Illi cu-

pido

pido regni fratre & filia potior animuſque ſceleribus paratus, viſui tamen conſuluit, ne coram interficerentur. Et Rhadamiſtus quaſi iuriſiurandi memor, non ferrum, non venenum in ſororem & patruum expromit, ſed proiectos in humum, & veſte multa grauique opertos necat. Filij quoque Mithradatis, quod cædibus parentum illacrymauerant, trucidati ſunt. At Quadratus cognoſcens proditum Mithradatem, & regnum ab interfectoribus obtineri, vocat concilium, docet acta, & an vlciſceretur conſultat. Paucis decus publicum curæ: pluresTuta diſſerunt. z *Omnes ſcelus externum, cum lætitia habendum. Semina etiam odiorum iacienda, vt ſæpe principes Romani eamdem Armeniam ſpecie largitionis, turbandis Barbarorum animis præbuerint. Potiretur Rhadamiſtus male partis, dum inuiſus, infamis. quando id magis ex vſu quam ſi cum gloria* a *adeptus foret*. In hanc ſententiam itum. Ne tamen annuiſſe facinori viderentur, & diuerſa Cæſar præciperet; miſſi ad Pharaſmanem nuntij, vt abſcederet à finibus Armenijs, filiumque abſtraheret. Erat Cappadociæ procurator Iulius Pelignus, *b* ignaui animi, & deridiculo corporis iuxta deſpiciendus. ſed Claudio perquam familiaris, cum *c* priuatas olim conuerſationes curaret, iners otium oblectaret. Is Pelignus auxiliis prouincialium contractis, tamquam recuperaturus Armeniam, dum ſocios magis quam hoſtes prædatur, abſceſſu ſuorum, & incurſantibus Barbaris, præſidii egens, ad Rhadamiſtum venit, doniſque eius euictus, vltro regium inſigne ſumere cohortatur: ſumentique adeſt auctor & ſatelles. Quod vbi turpi fama diuulgatum; ne ceteri quoque ex Peligno coniectarentur, Heluidius Priſcus legatus cum legione mittitur, rebus tur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bidis pro tempore vt conſuleret. Igitur propere montem Taurum tranſgreſſus, moderatione plura quam vi compoſuerat: cum redire in Syriam iubetur, ne initium belli aduerſus Parthos exſiſteret. Nam Vologeſes caſum inuadendæ Armeniæ obueniſſe ratus, quam à maioribus ſuis poſſeſſam, externus rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatē deducere in regnum parat, ne qua pars domus ſine imperio ageret. Inceſſu Parthorum, ſine acie pulſi Hyberi: urbeſque Armeniorum Artaxata & Tigranocerta iugum accepere. Dein atrox hiems, ſeu parum prouiſi commeatus, & orta ex vtroque tabes, perpellunt Vologeſen omittere præſentia. vacuamque rurſus Armeniam Rhadamiſtus inuaſit, truculentior quam antea, tamquam aduerſus defectores, & in tempore rebellaturos. Atque illi quamuis ſeruitio ſueti, patientiam abrumpunt, armiſque regiam circumueniunt. Nec aliud Rhadamiſto ſubſidium fuit, quam pernicitas equorum, quis ſeque & coniugem abſtulit. Sed conjunx grauida, primam vtcumque fugam ob metum hoſtilem & mariti caritatem tolerauit. Poſt feſtinatione continua, vbi quati vterus, & viſcera vibrantur, orare vt morte honeſta contumelijs captiuitatis eximeretur. Ille primo amplecti, alleuare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore æger, ne quis relicta potiretur. Poſtremo violentia amoris, & facinorum non rudis, diſtringit acinacem, vulneratamque ad ripam Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam auferretur. Ipſe præceps Hyberos ad patrium regnum peruadit. Interim Zenobiam (id mulieri nomen) placida illuuie, ſpirantem ac vitæ manifeſtam aduertere paſtores; & dignitate formæ haut degenerem reputantes, obligant
vulnus

vulnus, agreſtia medicamina adhibent; cognitoque nomine & caſu, in vrbem Artaxata ferunt, vnde publica cura deducta ad Tiridatem, comiterque excepta, cultu regio habita eſt. Fauſto Sylla, Saluio Othone Coss. Furius Scribonianus in exſilium agitur, quaſi finem principis per Chaldæos ſcrutaretur. adnectebatur crimini Iunia mater eius, vt caſus prioris (nam relegata erat) impatiens. Pater Scriboniani Camillus arma per Dalmatiam mouerat. Idque ad clementiam trahebat Cæſar, qui ſtirpem hoſtilem iterum conſeruaret. Neque tamen exſuli longa poſthac vita fuit: morte fortuita, an per venenum extinctus eſſet, vt quiſque credidit, vulgauere. De mathematicis Italia pellendis factum Senatuſconſultum, atrox & irritum. Laudati dehinc oratione principis, qui ob anguſtias familiares ordine ſenatorio ſponte cederent, moti que qui remanendo impudentiam paupertati adijcerent. Inter quæ refertur ad patres de pœna feminarum, quæ ſeruis conjungerentur. Statuiturque vt ignaro domino ad id prolapſa, in ſeruitutem ſui conſenſiſſet, & qui nati eſſent, pro libertis haberentur. Pallanti, quem repertorem eius relationis ediderat Cæſar, prætoria inſignia, & centies quinquageſies ſeſtertium cenſuit conſul deſignatus Barea Soranus: additum à Scipione Cornelio, grates publice agendas, quod regibus Arcadiæ ortus, veterrimam nobilitatem vſui publico poſtponeret, ſeque inter miniſtros Principis haberi ſineret. Aſſeuerauit Claudius, contentum honore Pallantem, intra priorem paupertatem ſubſiſtere. Et fixum eſt publico Senatuſconſultum, quo libertinus ſeſtertij ter millies poſſeſſor, antique parcimoniæ laudibus cumulabatur. At non frater

eius cognomento Felix pari moderatione agebat, iam pridem Iudææ impoſitus, & cuncta malefacta ſibi impune ratus, tanta potentia ſubnixo. Sane præbuerant Iudæi ſpeciem motus orta ſeditione, poſtquam cognita cæde Caii haut obtemperatum eſſet. manebat metus, ne quis principum eadem imperitaret. Atque interim Felix intempeſtiuis remediis delicta accendebat, æmulo ad deterrima Ventidio Cumano, cui pars prouinciæ habebatur: ita diuiſis, vt huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parerent, diſcordes olim & tum contemtu regentium minus coërcitis odijs. Igitur raptare inter ſe, immittere latronum globos, componere inſidias, & aliquando prœliis congredi, ſpoliaque & prædas ad procuratores referre. Hique primo lætari, mox gliſcente pernicie, cum arma militum interiecissent, cæſi milites. Arſiſſetque bello prouincia, ni Quadratus Syriæ rector ſubueniſſet. Nec diu aduerſus Iudæos qui in necem militum proruperant, dubitatum, quin capite pœnas luerent: Cumanus & Felix contationem afferebant, quia Claudius cauſſis rebellionis auditis, ius ſtatuendi etiam de procuratoribus dederat. Sed Quadratus Felicem inter iudices oſtentauit, receptum in tribunal, quo ſtudia accuſantium deterrerentur. damnatuſque flagitiorum, quæ duo deliquerant, Cumanus; & quies prouinciæ reddita. Nec multo poſt agreſtium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum, ſæpe & alias commotæ, tum e Troſobore duce, montes aſperos caſtris cepere. Atque inde decurſu in litora aut vrbes, vim cultoribus ac opidanis, ac plerumque in mercatores & nauicularios audebant. Obſeſſaque ciuitas Anemurien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

murienſis, & miſſi è Syria in ſubſidium equites cum præfecto Curtio Seuero turbantur: quod duri circum loci, peditibuſque ad pugnam idonei, equeſtre prœlium haut patiebantur. Dein rex eius Antiochus, blandimentis aduerſus plebem, fraude in ducem, cum Barbarorum copias diſſociaſſet; Troſobore paucifque primoribus interfectis, ceteros clementia compoſuit. Sub idem tempus, inter lacum Fucinum amnemque Lyrin perrupto monte, quo magnificentia operis a pluribus viſeretur, lacu in ipſo nauale prœlium adornatur; vt quondam Auguſtus ſtructo cis Tiberim ſtagno, ſed leuibus nauigijs & minore copia ediderat. Claudius triremes quadriremeſque & vndeuiginti hominum milia armauit, cincto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent: attamen ſpatium amplexus, ad vim remigij, & gubernantium artes, impetuſque nauium prœlio ſolitos. in ratibus prætoriarum cohortium manipuli turmæque adſtiterant, ante poſitis propugnaculis, ex quis capultæ baliſtæque tenderentur. Reliqua lacus, claſſiarii tectis nauibus obtinebant. Ripas & colles, ac montium edita in modum theatri, multitudo innumera compleuit, proximis e municipiis, & alii vrbe ex ipſa, viſendi cupidine, aut officio in principem. Ipſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina chlamyde aurata præſedere. Pugnatum, quamquam inter ſontes fortium virorum animo: ac poſt multum vulnerum, occidioni exempti ſunt. Sed perfecto ſpectaculo apertum aquarum iter, & incuria operis manifeſta fuit, haut ſatis depreſſi ad lacus ima vel media. Eoque tempore interiecto, altius effoſſi ſpecus, & contrahendæ rurſus multitudini, gladiatorum ſpectaculum editur, inditis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pontibus pedeſtrem ad pugnam. Quin & conuiuium effluuio lacus appoſitum, magna formidine cunctos affecit, quia vis aquarum prorumpens, proxima trahebat, conuulſis vlterioribus, aut fragore & ſonitu exterritis. Simul Agrippina trepidatione principis vſa, miniſtrum operis Narciſſum incuſat cupidinis, ac prædarum. Nec ille reticet, impotentiam muliebrem nimiaſque ſpes eius arguens. D. Iunio, Q. Haterio Coss. ſedecim annos natus Nero Octauiam Cæſaris filiam in matrimonium accepit. Vtque ſtudijs honeſtis, & eloquentiæ gloria niteſceret; cauſſa Ilienſum ſuſcepta, Romanum Troia demiſſum, & Iuliæ ſtirpis auctorem Æneam, aliaque haut procul fabulis vetera facunde exſecutus, impetrat vt Ilienſes omni publico munere ſoluerentur. Eodem oratore Bononienſi Coloniæ igni hauſtæ ſubuentum, centies ſeſtertij largitione. Redditur Rhodijs libertas, ademta ſæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi ſeditione deliquerant. Tributumque Apamienſibus terræmotu conuulſis, in quinquennium remiſſum. At Claudius ſæuiſſima quæque promere adigebatur eiuſdem Agrippinæ artibus, quæ Statilium Taurum opibus illuſtrem hortis eius inhians peruertit, accuſante Tarquitio Priſco. Legatus is Tauri Africam imperio proconſulari regentis, poſtquam reuenerant, pauca repetundarum crimina, ceterum magicas ſuperſtitiones obiectabat. Nec ille diutius falſum accuſatorem indigna ſorte perpeſſus, vim vitæ ſuæ attulit, ante ſententiam ſenatus. Tarquitius tamen curia exactus eſt. quod Patres odio delatoris, contra ambitum Agrippinæ peruicere. Eodem anno ſæpius audita vox Principis, parem vim rerum haben-

dam à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

dam à procuratoribus ſuis iudicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Ac ne fortuito prolapſus videretur, Senatus quoque conſulto cautum, plenius quam antea & vberius. Nam diuus Auguſtus apud equeſtres qui Ægypto præſiderent lege agi, decretaque eorum proinde haberi iuſſerat, ac ſi magiſtratus Romani conſtituiſſent: mox alias per prouincias, & in vrbe pleraque conceſſa ſunt, quæ olim à prætoribus noſcebantur. Claudius omne ius tradidit, de quo toties ſeditione aut armis certatum, cum Sempronijs rogationibus equeſter ordo in poſſeſſione iudiciorum locaretur, aut rurſum Seruiliæ leges ſenatui iudicia redderent. Mariuſque & Sylla olim de eo vel præcipue bellarunt. Sed tunc ordinum diuerſa ſtudia: & qui vicerant, publice valebant. C. Oppius & Cornelius Balbus primi Cæſaris opibus potuere conditiones pacis & arbitria belli tractare. Matios poſthac & Vedios, & cetera equitum Romanorum prævalida nomina, referre nihil attinuerit; cum Claudius libertos, quos rei familiari præfecerat, ſibique & legibus adæquauerit. Rettulit dein de immunitate Cois tribuenda. Multaque ſuper antiquitate eorum memorauit: Argiuos vel *f* cum Latonæ parente, vetuſtiſſimos inſulæ cultores: mox aduentu Æſculapij artem medendi illatam, maximeque inter poſteros eius celebrem fuiſſe, nomina ſingulorum referens, & quibus quiſque ætatibus viguiſſent. Quin etiam dixit Xenophontem, cuius ſcientia ipſe vteretur, eadem familia ortum. Precibuſque eius dandum, vt omni tributo vacui in poſterum Coi, ſacram & *g* tanti dei miniſtram inſulam colerent. neque dubium habetur, multa eorundem in Pop. Rom. merita, ſociaſque victorias potuiſſe tradi. Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Claudius, facilitate ſolita, quod vni conceſſerat, nullis extrinſecus adiumentis velauit. At Byzantij, data dicendi copia, cum magnitudinem onerum apud ſenatum deprecarentur, cuncta repetiuere; orſi à fœdere quod nobiſcum icerant, qua tempeſtate bellauimus aduerſus regem Macedonum, cui vt degeneri, Pſeudophilippi vocabulum impoſitum. Miſſas poſthac copias in Antiochum, Perſen, Ariſtonicum, & piratico bello adiutum Antonium, memorabantque quæ Syllæ, aut Lucullo, aut Pompeio obtuliſſent. Mox recentia in Cæſares merita. quando ea loca inſiderent, quæ tranſmeantibus terra marique ducibus, exercitibuſque, ſimul vehendo commeatu opportuna forent. Namque artiſſimo inter Europam Aſiamque diuortio, Byzantium in extrema Europa poſuere Græci. quibus Pythium Apollinem conſulentibus vbi conderent vrbem, redditum oraculum eſt: quærerent ſedem, cæcorum terris aduerſam. Ea ambage Chalcedonii monſtrabantur, quod priores illuc aduecti, *b* præuiſa locorum vtilitate peiora legiſſent. Quippe Byzantium fertili ſolo, fecundoque mari. quia vis piſcium in Pontum erumpens, & obliquis ſubter undas ſaxis exterrita, omiſſo alterius litoris flexu, hos ad portus defertur. Vnde primo quæſtuoſi & opulenti; poſt magnitudine onerum vrgente, finem aut modum orabant, annitente principe qui Thracio Boſphoranoque bello recens feſſos iuuandoſque rettulit. Ita tributa in quinquennium remiſſa. M. Aſinio, M. Acilio Coss. mutationem rerum in deterius portendi, cognitum eſt crebris prodigijs. Signa enim ac tentoria militum igne cæleſti arſere. Faſtigio Capitolij examen apum inſedit. Biformes hominum partus.

Et ſuis

Et ſuis fetus editus, cui accipitrum vngues erant. Numerabatur inter oſtenta, diminutus omnium magiſtratuum numerus, quæſtore, ędili, tribuno, ac prætore, & conſule, paucos intra menſes defunctis. Sed in præcipuo pauore Agrippina vocem Claudij, quam temulentus iecerat, fatale ſibi, vt coniugum flagitia ferret, dein puniret, metuens, agere & celerare ſtatuit, perdita prius Domitia leuibus & muliebribus cauſſis: quia Lepida minore Antonia genita, auunculo Auguſto, Agrippinæ ſobrina, prior, ac Gnei mariti eius ſoror, parem ſibi claritudinem credebat. nec forma, ætas, opes multum diſtabant; & vtraque impudica, infamis, & violenta, haut minus vitijs æmulabantur quam ſi qua ex fortuna proſpera acceperant. Enimuero certamen acerrimum, amita potius an mater apud Neronem præualeret. Nam Lepida blandimentis & largitionibus iuuenilē animum deuinciebat: truci contra ac minaci Agrippina, quæ filio dare imperium, tolerare imperitantem nequibat. Ceterum obiecta ſunt quod coniugium principis deuotionibus petiuiſſet, quodq; parum coërcitis per Calabriam ſeruorum agminibus pacem Italiæ turbaret. Ob hæc mors indicta, multum aduerſante Narciſſo, qui Agrippinam magis magiſq; ſuſpectans, promſiſſe inter proximos ferebatur, *certam ſibi perniciem, ſeu Britannicus rerum, ſeu Nero potiretur. Verum ita de ſe meritum Cæſarem, vt vitam vſui eius impenderet. Conuictam Meſſallinam & Silium. Pares iterũ accuſandi cauſſas eſſe, ſi Nero imperitaret. Britannico ſucceſſore, nullum principi meritum, ac nouerca inſidijs domum omnem conuelli, maiore flagitio, quam ſi impudicitiam prioris coniugis reticuiſſet. quamquã ne impudicitiam quidẽ nunc abeſſe, Pallante adultero, ne quis ambigat,*

ambigat, decus, pudorem, corpus, cuncta regno viliora habere. Hæc atque talia dictitans, amplecti Britannicum, robur ætatis quam maturrimum precari: modo ad deos, modo ad ipſum tendere manus, adoleſceret, patris inimicos depelleret: matris etiam interfectores vlciſceretur. In tanta mole curarum, Claudius valetudine aduerſa corripitur, refouendiſque viribus mollitie cæli & ſalubritate aquarum, Sinueſſam pergit. Tum Agrippina ſceleris olim certa & oblatæ occaſionis propera, nec miniſtrorum egens, de genere veneni conſultauit: ne repentino & præcipiti facinus proderetur; ſi lentum & tabidum delegiſſet, ne admotus ſupremis Claudius, & dolo intellecto, ad amorem filij rediret. Exquiſitum aliquid placebat, quod turbaret mentem, & mortem differret. Diligitur artifex talium, vocabulo Locuſta, nuper veneficij damnata, & diu inter inſtrumenta regni habita. Eius mulieris ingenio paratum virus, cuius miniſter è ſpadonibus fuit Halotus, inferre epulas, & explorare guſtu ſolitus. Adeoque cuncta mox pernotuere, vt temporum illorum ſcriptores prodiderint, infuſum delectabili cibo boletorum venenum; nec vim medicaminis ſtatim intellectam, ſecordiane Claudij an vinolentia. ſimul ſoluta aluus ſubueniſſe videbatur. Igitur exterrita Agrippina, & quando vltima timebantur, ſpreta præſentium inuidia, prouiſam iam ſibi Xenophontis medici conſcientiam adhibet. Ille tamquam niſus euomentis adiuuaret, pinnam rapido veneno illitam faucibus eius demiſiſſe creditur: haut ignarus ſumma ſcelera incipi cum periculo, peragi cum præmio. Vocabatur interim ſenatus, votaque pro incolumitate principis conſules & ſacerdo-

tes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

res nuncupabant, cum iam exanimis veſtibus & fomentis obtegeretur, dum res firmando Neronis imperio componuntur. Iam primum Agrippina, velut dolore victa & ſolatia conquirens, tenere amplexu Britannicum, veram paterni oris effigiem appellare, ac varijs artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. Antoniam quoque & Octauiam ſorores eius attinuit, & cunctos aditus cuſtodijs clauſerat; crebroque vulgabat, ire in melius valetudinem principis, quo miles bona in ſpe ageret, tempuſque proſperum ex monitis Chaldæorum attentaret. Tunc medio diei, tertio ante idus Octobr. foribus palatij repente diductis, comitante Burrho Nero egreditur ad cohortem, quæ more militiæ excubijs adeſt. vbi monente Præfecto, feſtis vocibus exceptus, inditur lecticæ. Dubitauiſſe quoſdam ferunt reſpectantes, rogitanteſque vbi Britannicus eſſet? mox nullo in diuerſum auctore, quæ offerebantur ſecuti ſunt. Illatuſque caſtris Nero, & congruentia tempori præfatus, promiſſo donatiuo, ad exemplum paternæ largitionis, Imperator conſalutatur. Sententiam militum ſecuta Patrum conſulta. nec dubitatum eſt apud prouincias. Cæleſteſque honores Claudio decernuntur, & funeris ſollenne perinde ac diuo Auguſto celebratur: æmulante Agrippina proauiæ Liuiæ magnificentiam. Teſtamentum tamen haut recitatum, ne antepoſitus filio priuignus, iniuria & inuidia animos vulgi turbaret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. XII.

a *& Senatus conſenſui.* b *T. Alledius.* c Vatic. ſemper, *Acbarus.* d *ſtato* e *telis omnigenis onuſtas,* f Farn. *& rex.* g Vatic. *& vi mentis, ac media.* h Vett. *conſularium.* i *Farn.* exciperet. k *Huc* l *Cilonem.* m *Memmio.* n Ven. *ingruerant.* o Manuſſ. *partinere.* p Farn. *contuſi.* q Vat. *inde* Gangi vaſtantur. r Forte, *caternaque nationum.* ſ *compoſitis* t *promptum* u Farn. *commeatuum* x *prouiſu ſuo* y *compede* z *Omne* a ademta forent. b *ignauia* c *cum priuatus olim conuerſatione ſcurrarum.* d *Mutilus locus* e Vat. hic & infra, *Aroſoboro* f *Ceum Latone parentem.* g *tantum* h *parum viſa* i *propior.* k *violenta.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER XIII.

BREVIARIVM LIBRI.

Silanus proconſul Aſiæ veneno necatus, Neronis iuſſu. item Narciſſus ad mortem actus. Claudio funus cenſorium ductum, & laudatur à Principe. Bona Neronis initia, & multa arbitrio Senatus conſtituta. Parthi Armeniam adſectant: quibus Domitius Corbulo opponitur. Nero Acten libertam amat, matre fremente. eaque cauſſa imminutæ maternæ potentiæ. Pallas libertus cura rerum demotus. mox venenum Britannico properatum: & feſtinum eius funus. Agrippina Neroni offenſior, & viſa res nouas moliri. accuſata eo nomine, abſoluitur. Neronis luxus & laſciui per noctem diſcurſus. Actum de libertis in ſeruitutē reuocandis, ſed non peractum. Damnationes aliquot illuſtrium, itemq; à fato mortes. Iterum cum Parthis diſcordia, ſuper Armenia. ad quod bellum priſca ſeueritate & diſciplina militē ſuum Corbulo firmauit. Is Armeniam ingreditur, caſtella aliquot exſcindit, vrbem Artaxata capit & incendit: rege Tiridate prælium aut defenſionem

nuſquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nuſquam auſo. P. Suilius Romæ damnatur, adnitente Seneca. Octauius Sagitta Pontiam tergiuerſantem de nuptijs; impotentia amoris, ferro tranſadigit. libertus ſuum crimen id fatetur, magno exemplo. Poppæam Sabinam amare Nero occipit: deque ingenio & Venere eius fœminæ. Cornelius Sulla Maſsiliam amouetur, ſuſpectus Principi. Publicanorum iniquitas temperata. In Germania Friſii res mouent: & ſedes iuxta Rhenum conantur figere. fruſtra. quia pulſi ab Romano equite & diſiecti. Eoſdem agros mox Anſibarij occupant, ſed eodem fato. Hermunduri Cattique interſe bellantur. ſed magno prælio Catti ad exitium pæne gentis cæſi. Geſta hæc annis quattuor.

Imp. Claudio Nerone. L. Antiſteo Vetere
Q. Voluſio. P. Cornelio Scipione COSS.
Imp. Claudio Nerone. II. L. Calpurnio Piſone
Imp. Claudio Nerone. III. Valerio Meſſalla

PRIMA nouo principatu mors Iunij Silani proconſulis Aſiæ, ignaro Nerone, per dolum Agrippinæ paratur. non quia ingenij violentia exitum irritauerit, ſegnis & dominationibus alijs faſtiditus, adeo vt C. Cæſar pecudem auream eum appellare ſolitus ſit: verum Agrippina fratri eius L. Silano necem molita vltorem metuebat, crebra vulgi fama, anteponendum eſſe vix dum pueritiam egreſſo Neroni, & imperium per ſcelus adepto, virum ætate compoſita, inſontem, nobilem, & quod tunc ſpectaretur, è Cæſarum poſteris. quippe & Silanus D. Augu-

ſti abnepos erat. hæc cauſſa necis: miniſtri fuere P. *a* Celerius eques Romanus, & Ælius libertus, rei familiari Principis in Aſia impoſiti. Ab ijs proconſuli venenum inter epulas datum eſt, apertius quam vt fallerent. Nec minus properato Narciſſus Claudij libertus, de cujus iurgijs aduerſus Agrippinam rettuli, aſpera cuſtodia, & neceſſitate extrema, ad mortem agitur; inuito principe, cujus abditis adhuc vitijs per auaritiam ac prodigentiam mire congruebat. Ibaturque in cædes, niſi Afranius Burrhus, & Annæus Seneca obuiam iſſent. Hi rectores imperatoriæ iuuentæ, & pari in ſocietate potentiæ concordes, diuerſa arte ex æquo pollebant. Burrhus militaribus curis, & ſeueritate morum; Seneca præceptis eloquentiæ, & comitate honeſta. iuuantes inuicem, quo facilius lubricam principis ætatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent. Certamen vtrique vnum erat contra ferociam Agrippinæ, quæ cunctis malæ dominationis cupidinibus flagrans, habebat in partibus Pallantem, quo auctore Claudius nuptijs inceſtis & adoptione exitioſa ſemet peruerterat. Sed neque Neroni infra ſeruos ingenium; & Pallas triſti arrogantia modum liberti egreſſus, tædium ſui mouerat. Propalam tamen omnes in eam honores cumulabantur, ſignumque more militiæ petenti tribuno dedit, OPTIMÆ MATRIS. Decreti & à ſenatu duo lictores, flaminium Claudiale, ſimul Claudio cenſorium funus, & mox conſecratio. Die funeris, laudationem eius princeps exorſus eſt. Dum antiquitatem generis, conſulatus, ac triumphos majorum enumerabat; intentus ipſe & cæteri. Liberalium quoque artium commemoratio, & nihil regente eo Reip.

triſte ab externis accidiſſe, pronis animis audita. Poſtquam ad providentiam ſapientiamque flexit; nemo riſui temperare, quamquam oratio à Seneca compoſita, multum cultus præferret: vt fuit illi viro ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum. Adnotabant ſeniores, quibus otium eſt vetera & præſentia contendere, primum ex ijs qui rerum potiti eſſent Neronem, alienæ facundiæ eguiſſe. Nam dictator Cæſar ſummis oratoribus æmulus, & Auguſto promta ac profluens, quæ deceret principem, eloquentia fuit. Tiberius artem quoque callebat, qua verba expenderet, tum validus ſenſibus aut conſulto ambiguus. Etiam C. Cæſaris turbata mens vim dicendi non corrupit. Nec in Claudio quoties meditata diſſereret, elegantiam requireres. Nero puerilibus ſtatim annis, viuidum animum in alia detorſit. Cælare & pingere, cantus aut regimen equorum exercere. & aliquando carminibus pangendis, ineſſe ſibi elementa doctrinæ oſtendebat. Ceterum peractis triſtitiæ imitamentis, curiam ingreſſus, & de auctoritate patrum, & conſenſu militum præfatus, conſilia ſibi & exempla capeſſendi egregie imperij memorauit: nec juuentam armis ciuilibus, aut domeſticis diſcordijs imbutam: nulla odia, nullas injurias, nec cupidinem ultionis afferre. Tum formam futuri principatus præſcripſit, ea maxime declinans, quorum recens flagrabat inuidia. Non enim ſe negotiorum omnium iudicem fore, vt clauſis unam intra domum accuſatoribus & reis, paucorum potentia graſſaretur. Nihil in penatibus ſuis venale, aut ambitioni peruium: diſcretā domum & Remp. Teneret antiqua munia ſenatus. Conſu-

lum

Ium tribunalibus Italiæ & publicæ prouinciæ aſſiſterent. Illi patrum aditum prębērent, ſe mandatis exercitibus conſulturum. Nec defuit fides. Multaque arbitrio ſenatus conſtituta ſunt, Ne quis ad cauſſam orandam mercede aut donis emeretur. Ne deſignatis quidem quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet. Quod quidem aduerſante Agrippina, tamquam acta Claudij ſubuerterentur, obtinuere patres, qui in palatium ob id vocabantur, vt aſtaret abditis à tergo foribus velo diſcreta, quod viſum arceret, *b* aditus non adimeret. quin & legatis Armeniorũ cauſſam gentis apud Neronem orantibus, eſcendere ſuggeſtum imperatoris, & pręſidere ſimul parabat; niſi ceteris pauore defixis, Seneca admonuiſſet, venienti matri occurreret. Ita ſpecie pietatis, obuiam itum dedecori. Fine anni turbidis rumoribus prorupiſſe rurſum Parthos, & rapi Armeniam allatum eſt; pulſo Rhadamiſto, qui ſæpe regni ejus potitus, dein profugus, tum quoque bellum deſeruerat. Igitur in vrbe ſermonum auida; quemadmodum princeps vix ſeptemdecim annos egreſſus, ſuſcipere eam molem aut propulſare poſſet: quod ſubſidium in eo qui à femina regeretur: num prœlia quoque & oppugnationes vrbium, & cetera belli per magiſtros adminiſtrari poſſent, anquirebant. Contra. *alij melius eueniſſe dixerunt, quam ſi inualidus ſenecta & ignauia Claudius, militiæ ad labores vocaretur, ſeruilibus iuſſis obtemperaturus. Burrhum tamen & Senecam multarum rerum experientia cognitos: & imperatori quantum ad robur deeſſe? cum octauodecimo ætatis anno Gn. Pompeius, nonodecimo Cæſar Octauianus, ciuilia bella ſuſtinuerint. Pleraq; in ſumma fortuna auſpicijs & conſilijs, quam telis & manibus geri. Daturum plane documentum, honestis an ſecus amicis uteretur, ſi*

ducem amota inuidia egregium, quam ſi pecunioſum & gratia ſubnixum per ambitum diligeret. Hæc atque talia vulgantibus, Nero & iuuentutem proximas per prouincias quæſitam ſupplendis orientis legionibus admouere, legioneſque ipſas prop[illegible]s Armeniam collocari jubet. Duoſque veteres reges Agrippam & *c* Iocchum expedire copias, quis Parthorum fines vltro intrarent, ſimul pontes per amnem Euphratem jungi. Et minorem Armeniam Ariſtobulo, regionem Sophenem Sohemo cum inſignibus regijs mandat. Exortuſque in tempore æmulus Vologeſo, filius Vardanes. Et abſceſſere Armenia Parthi, tamquam differrent bellum. Sed apud ſenatum omnia in maius celebrata ſunt, ſententijs eorum, qui ſupplicationes & diebus ſupplicationum veſtem principi triumphalem, vtque ouans vrbem iniret, effigieſque eius pari magnitudine, ac Martis Vltoris eodem in templo cenſuere: præter ſuetam adulationem læti, quod Domitium Corbulonem retinendæ Armeniæ præpoſuerat. Videbaturque locus virtutibus patefactus. Copiæ orientis ita diuiduntur, vt pars auxiliarium cum duabus legionibus apud prouinciam Syriam, & legatum eius Quadratum *d* Vinidium remaneret; par ciuium ſociorumque numerus Corbuloni eſſet, additis cohortibus aliſque, quæ apud Cappadociam hiemabant. Socii reges prout bello conduceret, parere iuſſi. Sed ſtudia eorum in Corbulonem promptiora erant. qui vt famæ inſeruiret, quæ in nouis cœptis validiſſima eſt, itinere propere confecto, apud *e* Egas ciuitatem Ciliciæ obuium Quadratum habuit, illuc progreſſum, ne ſi ad accipiendas copias Syriam intrauiſſet Corbulo, omnium ora in ſe verteret, corpore ingens, verbis magni-

magnificus, & ſuper experientiam ſapientiamque, etiam ſpecie inanium validus. Ceterum vterque Vologeſem regem nuntiis monebant, pacem quam bellum mallet, datiſque obſidibus, ſolitam prioribus reuerentiam in populum Romanum continuaret. Et Vologeſes quo bellum ex æquo modo pararet, an vt æmulationis ſuſpectos per nomen obſidum amoueret, tradit nobiliſſimos ex familia Arſacidarum. Accepitque eos centurio *f* Hoſtorius ab *g* Vinidio miſſus, forte priore de cauſſa adito rege. Quod poſtquam Corbuloni cognitum eſt; ire præfectum cohortis Arrium Varum, & *h* recipere obſides iubet. Hinc ortum inter præfectum & centurionem iurgium, ne diutius externis ſpectaculo eſſet, arbitrium rei obſidibus legatiſque qui eos ducebant, permiſſum. Atque illi ob recentem gloriam, & inclinatione quadam etiam hoſtium, Corbulonem prætulere. Vnde diſcordia inter duces. querente Vinidio prærepta quæ ſuis conſiliis patrauiſſet; teſtante contra Corbulone, non prius conuerſum regem ad offerendos obſides, quam ipſe dux bello dilectus, ſpes eius ad metum mutaret. Nero quo componeret diuerſos, ſic euulgari iuſſit: Ob res à Quadrato & Corbulone proſpere geſtas, laurum faſſcibus imperatoriis addi, quæ in alios conſules egreſſa, coniunxi. Eodem anno Cæſar effigiem Gn. Domitio patri, conſularia inſignia Aſconio Labeoni, quo tutore vſus erat, petiuit à ſenatu: ſibique ſtatuas argento vel auro ſolidas, adverſus offerentes prohibuit. Et quamquam cenſuiſſent patres, vt principium anni inciperet menſe Decembr. quo ortus erat Nero, veterem religionem kalendarum Ianu. inchoando anno retinuit. Neque recepti ſunt in reos Carinas Celer ſenator,

 ſeruo

ſeruo accuſante, aut Iulius Denſus equeſter, cui fauor in Britannicum crimini dabatur. Claudio Nerone, L. Antiſtio Coss. cum in acta principum iurarent magiſtratus, in ſua acta collegam Antiſtium iurare prohibuit: magnis patrum laudibus, vt iuuenilis animus leuium quoque rerum gloria ſublatus, maiores continuaret. Secutaque lenitas in Plautium Lateranum, quem ob adulterium Meſſalinæ ordine remotum, reddidit ſenatui, clementiam ſuam obſtringens crebris orationibus; quas Seneca, teſtificando quam honeſta præciperet, vel jactandi ingenii, voce principis vulgabat. Ceterum infracta paulatim potentia matris, delapſo Nerone in amorem libertæ, cui vocabulum Acte fuit: ſimul aſſumptis in conſcientiam Othone & Claudio Senecione adoleſcentulis decoris, quorum Otho familia conſulari, Senecio liberto Cæſaris patre genitus, ignara matre, dein fruſtra obnitente, penitus *i* irrepſerat per luxum & ambigua ſecreta. ne *k* ſeuerioribus quidem principis amicis aduerſantibus, muliercula nulla cujuſquam injuria cupidines principis explente; quando vxore ob Octauia nobili quidem, & probitatis ſpectatæ, fato quodam, an quia præualent illicita, abhorrebat. metuebaturque ne in ſtupra feminarum illuſtrium prorumperet, ſi illa libidine prohiberetur. Sed Agrippina libertam æmulam, nurum ancillam, aliaque eundem in modum muliebriter fremere. Neque pœnitentiam filij, aut ſatietatem opperiri: quantoque fœdiora exprobrabat, acrius accendere. donec vi amoris ſubactus, exueret obſequium in matrem, Senecæque permitteret. Ex cujus familiaribus Annæus Serenus, ſimulatione amoris aduerſus eandem libertam primas

adoleſcentis

adoleſcentis cupidines velauerat, præbueratque nomen, vt quæ princeps furtim mulierculæ tribuebat, ille palam largiretur. Tum Agrippina verſis artibus, per blandimenta iuuenem aggredi, ſuum potius cubiculum ac ſinum offerre contegendis quæ prima ætas, & ſumma fortuna expeterent. Quin & fatebatur intempeſtiuam ſeueritatem & ſuarum opum quæ haut procul imperatorijs aberant, copias tradebat. vt nimia nuper coërcendo filio; ita rurſum intemperanter demiſſa. Quæ mutatio neque Neronem fefellit, & proximi amicorum metuebant, orabantque caueri inſidias mulieris ſemper atrocis, tum & falſæ. Forte illis diebus Cæſar inſpecto ornatu, quo principum coniuges ac parentes effulſerant, diligit veſtem & gemmas, miſitque donum matri nulla parcimonia, cum præcipua & cupita alijs, prior deferret. Sed Agrippina non his inſtrui cultus ſuos, ſed ceteris arceri proclamat, & diuidere filium, quæ cuncta ex ipſa haberet. Nec defuere qui in deterius referrent. Et Nero infenſus ijs quibus ſuperbia muliebris initebatur, demouet Pallantem cura rerum quis à Claudio impoſitus, velut arbitrum regni agebat. Ferebaturque digrediente eo, magna proſequentium multitudine, non abſurde dixiſſe: Ire Pallantem, vt eiuraret. Sane pepigerat Pallas, ne cuius facti in præteritum interrogaretur pareſque rationes cum Rep. haberet. Præceps poſt hæc Agrippina, ruere in terrorem & minas, neque principis auribus abſtinere, quo minus teſtaretur, *adultum iam eſſe Britannicum, veram dignamque ſtirpem ſuſcipiendo patris imperio, quod inſitus & adoptiuus, per iniurias matris exerceret. Non abnuere ſe, quin cuncta infelicis domus mala patefierent, ſua in primis nuptias, ſuum*

 venefi-

veneficium. Id ſolum dijs & ſibi prouiſum, quod viueret priuignus. Ituram cum illo in caſtra. Audiretur hinc Germanici filia, inde vilis rurſus Burrhus & exſul Seneca, trunca ſcilicet manu, & profeſſoria lingua, generis humani regimen expoſtulantes. Simul intendere manus, aggerere probra: conſecratum Claudium, infernos Silanorum manes inuocare, & tot irrita facinora. Turbatus his Nero, & propinquo die, quo quartum decimum ætatis annum Britannicus explebat, volutare ſecum, modo matris violentiam, modo ipſius indolem, vt quidem experimento nuper cognitam, quo tamen fauorem late quæſiuiſſet. Feſtis Saturno diebus inter alia æqualium ludicra, regnum luſu ſortientium, euenerat ea ſors Neroni. Igitur ceteris diuerſa, nec ruborem illatura; vbi Britannico iuſſit exſurgeret, progreſſuſque in medium cantum aliquem inciperet, irriſum ex eo ſperans pueri ſobrios quoque conuictus, nedum temulentos ignorantis: ille conſtanter exorſus eſt carmen, quo euolutum eum ſede patria rebuſque ſummis ſignificabatur. Vnde orta miſeratio manifeſtior, quia diſſimulationem nox & laſciuia exemerat. Nero intellecta inuidia, odium intendit. Vrgentibuſque Agrippinæ minis, quia nullum crimen, neque jubere cædem fratris palam audebat, occulta molitur. Parari venenum jubet, miniſtro Pollione Iulio prætoriæ cohortis tribuno, cujus cura attinebatur damnata veneficij nomine Locuſta, multa ſcelerum fama. Nam vt proximus quiſque Britannico, neque fas, neque fidem penſi haberet, olim prouiſum erat. Primum venenum ab ipſis educatoribus accepit, tranſmiſitque exſoluta aluo parum validum, ſiue temperamentum inerat, ne ſtatim ſæuiret. Sed Nero lenti ſceleris impatiens,
minitari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

minitari tribuno, jubere ſupplicium veneficæ; quod dum rumorem reſpiciunt, dum parant defenſiones, ſecuritatem morarentur. Promittentibus dein tam præcipitem necem quam ſi ferro vrgeretur, cubiculum Cæſaris juxta decoquitur virus, cognitis antea venenis rapidum. Mos habebatur, principum liberos cum cæteris idem ætatis nobilibus ſedentes veſci in aſpectu propinquorum, propria & parciore menſa. Illic epulante Britannico, quia cibos potuſque ejus dilectus ex miniſtris guſtu explorabat, ne omitteretur inſtitutum, aut vtriuſque morte proderetur ſcelus, talis dolus repertus eſt. Innoxia adhuc ac præcalida, & libata guſtu potio traditur Britannico. Dein poſtquam feruore aſpernabatur, frigida in aqua affunditur venenum; quod ita cunctos ejus artus peruaſit, vt vox pariter & ſpiritus ejus raperentur. Trepidatum à circumſedentibus, diffugiunt imprudentes. At quibus altior intellectus, reſiſtunt defixi, & Neronem intuentes. Ille vt erat reclinis, & neſcio ſimilis, ſolitum ita, ait, per comitialem morbum, quo primum ab infantia afflictaretur Britannicus, & redituros paulatim viſus ſenſuſque. At Agrippinæ is pauor, ea conſternatio mentis quamuis vultu premeretur, emicuit; vt perinde ignaram fuiſſe ac Octauiam ſororem Britannici conſtiterit. quippe ſibi ſupremum auxilium ereptum, & parricidij exemplum intelligebat. Octauia quoque quamuis rudibus annis, dolorem, caritatem, omnis affectus abſcondere didicerat. Ita poſt breue ſilentium, repetita conuiuij lætitia. Nôx eadem necem Britannici & rogum conjunxit, prouiſo ante funebri apparatu, qui modicus fuit. In campo tamen Martio ſepultus eſt, adeo turbidis imbribus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bribus, vt vulgus iram deum portendi crediderit aduerſus facinus, cui plerique etiam hominum ignoſcebant, antiquas fratrum diſcordias, & inſociabile regnum exiſtimantes. Tradunt plerique eorum temporum ſcriptores, crebris ante exitium diebus illuſiſſe pueritiæ Britannici Neronem. vt jam non præmatura, neque ſæua mors videri queat, quamuis inter ſacra menſæ, ne tempore quidem ad complexum ſorori dato, ante oculos inimici properata ſit, in illum ſupremum Claudiorum ſanguinem, ſtupro prius quam veneno pollutum. Feſtinationem exſequiarum edicto Cæſar defendit, id à maioribus inſtitutum referens, *ſubtrahere oculis acerba funera, neque laudationibus, aut pompa detinere. Ceterum & ſibi amiſſo fratris auxilio, reliquas ſpes in Rep. ſitas: & tanto magis fouendum patribus populoque principem, qui vnus ſupereſſet è familia ſummum ad faſtigium genita.* Exin largitione potiſſimos amicorum auxit. Nec defuerunt, qui arguerent viros grauitatem aſſeuerantes, quod domos villaſque id temporis quaſi prædas diuiſiſſent. Alij neceſſitatem adhibitam credebant à principe, ſceleris ſibi conſcio, & veniam ſperante, ſi largitionibus validiſſimum quemque obſtrinxiſſet. At matris ira nulla munificentia leniri: ſed amplecti Octauiam, crebra cum amicis ſecreta habere. Super ingenitam auaritiam, vndique pecunias quaſi in ſubſidium corripiens, tribunos & centuriones comiter excipere. Nomina & virtutes nobilium, qui etiam tum ſupererant, in honore habere: quaſi quæreret ducem & partes. Cognitum id Neroni excubiaſque militares, quæ vt coniungi imperatoris ſolitum & vt matri ſeruabantur, & Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos

digredi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

digredi iubet. Ac ne cœtu ſalutantium frequentaretur, ſeparat domum, matremque transfert in eam quæ Antoniæ fuerat: quoties ipſe illuc ventitaret, ſeptus turba centurionum, & poſt breue oſculum digrediens. Nihil rerum mortalium tam inſtabile ac fluxum eſt, quam fama potentiæ, non ſua vi nixę. Statim relictum Agrippinę limen. Nemo ſolari, nemo adire, præter paucas feminas, amore an odio, incertum. Ex quibus erat Iunia Silana, quam matrimonio C. Silij à Meſſalina depulſam, ſupra retuli, inſignis genere, forma laſciua, & Agrppinę diu percara. mox occultis inter eas offenſionibus, quia Sextium Africanum nobilem iuuenem à nuptijs Silanæ deterruerat Agrippina, impudicam & vergentem annis dictitans; non vt Africanum ſibi ſeponeret, ſed ne opibus & orbitate Silanæ maritus potiretur. Illa ſpe vltionis oblata, parat accuſatores ex clientibus ſuis Iturium & Calviſium. non vetera, & ſæpius jam audita deferens, quod Britannici mortem lugeret, aut Octauiæ iniurias euulgaret: ſed deſtinauiſſe eam Rubellium Plautum, per maternam originem pari ac Nero gradu à diuo Auguſto, ad res nouas extollere, coniugioque eius etiam imperio Remp. rurſus inuadere. hæc Iturius & Caluiſius Atimeto Domitiæ Neronis amitę liberto aperiunt. Qui lætus oblatis (quippe inter Agrippinā & Domitiam infenſa æmulatio exercebatur) Paridem hiſtrionem libertum & ipſum Domitiæ impulit ire propere, crimenq; atrociter deferre. Prouecta nox erat, & Neroni per vinolentiā trahebatur. Cum ingreditur Paris, ſolitus alioquin id temporis luſus principis intēdere. Sed tunc compoſitus ad mæſtitiā, expoſitoq; indicij ordine, ita audientem exterret, vt non tantum matrem

Plautumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Plautumque interficere, ſed Burrhum etiam demouere præfectura deſtinaret, tamquam Agrippinæ gratia prouectum, & vicem reddentem. Fabius Ruſticus auctor eſt, ſcriptos eſſe ad Cæninam Thuſcum codicillos mandata ei prætoriarum cohortium cura, ſed ope Senecæ dignationem Burrho retentam. Plinius & Cluuins nihil dubitatum de fide præfecti referunt. ſane Fabius inclinat ad laudes Senecæ, cujus amicitia floruit. Nos conſenſum auctorum ſecuturi, quæ diuerſa prodiderint, ſub nominibus ipſorum trademus. Nero trepidus, & interficiendæ matris auidus, non prius differri potuit, quam Burrhus necem ejus promitteret, ſi facinoris coargueretur, *Sed cuicumque, nedum parenti defenſionem tribuendam. nec accuſatores adeſſe, ſed vocem vnius ex inimica domo afferri.* m *Refutare tenebras, & vigilatam conuiuio noctem, omniaque temeritati & inſcitiæ propiora.* Sic lenito principis metu & luce orta, itur ad Agrippinam vt noſceret objecta, diſſolueretque, vel pœnas lueret. Burrhus ijs mandatis, Seneca coram, fungebatur. Aderant & ex libertis, arbitri ſermonis. Deinde à Burrho poſtquam crimina & auctores expoſuit, minaciter actum. Agrippina ferociæ memor, *Non miror*, inquit, *Silanam numquam edito partus, matrum affectus ignotos habere. Neque enim perinde à parentibus liberi; quam ab impudica adulteri mutantur. Nec ſi Iturius & Caluiſius adeſis omnibus fortunis, nouiſſimam ſuſcipiendæ accuſationis operam anni rependunt; ideo aut mihi infamia parricidij, aut Cæſari conſcientia ſubeunda eſt. nam Domitiæ inimicitijs gratias agerem, ſi beniuolentia mecum in Neronem meum certaret. Nunc per concubinum Atimetum, & hiſtrionem Paridem quaſi ſcena fabulas componit. Baiarum ſuarum piſcinas excolebat, cum meis*

conſilijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

conſilijs adoptio, & proconſulare jus, & deſignatio conſulatus, & cetera adipiſcendo imperio præpararentur. Aut exiſtat qui cohortes in vrbe tentatas, qui prouinciarum fidem labefactatam, denique ſeruos vel libertos ad ſcelus corruptos arguat. Viuere ego Britannico potiente rerum poteram: at ſi Plautus aut quis alius Remp. judicaturus n *obtinuerit; deſunt ſcilicet mihi accuſatores, qui non verba impatientia caritatis aliquando incauta, ſed ea crimina obijciant, quibus niſi à filio mater abſolui non poßim?* Commotis qui aderant, vltroque ſpiritus ejus mitigantibus, colloquium filij expoſcit. Vbi nihil pro innocentia quaſi diffideret, nec beneficijs quaſi exprobraret diſſeruit, ſed vltionem in delatores & præmia amicis obtinuit. Præfectura annonæ Senio Rufo, cura ludorum qui à Cæſare parabantur Arruntio Stellæ, Ægyptus C. Balbillo permittuntur. Syria P. Anteio deſtinata, & varijs mox artibus eluſus; ad poſtremum in vrbe retentus eſt. At Silana in exſilium acta. Caluiſius quoque & Iturius relegantur. De Atimeto ſupplicium ſumptum, validiore apud libidines principis Paride, quā vt pœna afficeretur. Plautus ad præſens ſilentio tranſmiſſus eſt. Deferuntur de hinc conſenſiſſe Pallas, ac Burrhus, vt Cornelius Sulla claritudine generis, & affinitate Claudij, cui per nuptias Antoniæ, gener erat, ad imperium vocaretur. Ejus accuſationis auctor exſtitit Pætus quidam, exercendis apud ærarium ſectionibus famoſus, & tum vanitatis manifeſtus. Nec tam grata Pallantis innocentia, quam gravis ſuperbia fuit, quippe nominatis libertis eius, quos conſcios haberet, reſpondit, nihil vnquam ſe domi, niſi nutu aut manu ſignificaſſe, vel ſi plura demonſtranda eſſent ſcripto vſum, ne vocem conſociaret. Burrhus

quamuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quamuis reus, inter iudices ſententiam dixit. Exſiliumque accuſatori irrogatum, & tabulæ exuſtæ ſunt, quibus oblitterata ęrarij monimenta retrahebat. Fine anni ſtatio cohortis aſſidere ludis ſolita, demouetur, quo major ſpecies libertatis eſſet; vtque miles theatrali licentiæ non permixtus, incorruptior ageret, & plebs daret experimentum, an amotis cuſtodibus, modeſtiam retineret. Vrbem princeps luſtrauit è reſponſo haruſpicum, quod Iouis ac Mineruæ ædes de cælo tactæ erant. Q. Voluſio, P. Scipione Coss. otium foris, fœda domi laſciuia, qua Nero itinera vrbis, & lupanaria, & diuerticula, veſte ſeruili in diſſimulationem ſui compoſitus, pererrabat, comitantibus qui raperent ad venditionem expoſita, & obuijs vulnera inferrent, aduerſus ignaros adeo, vt ipſe quoque acciperet ictus, & ore præferret. Deinde vbi Cæſarem eſſe qui graſſaretur pernotuit, augebanturque iniuriæ aduerſus viros feminaſque inſignes, & quidam ſimili licentia ſub nomine Neronis, multi propriis cum globis eadem exercebant, & in modum captiuitatis nox agebatur. Iulius quidam Montanus ſenatorij ordinis, ſed qui nondum honorem capeſſiſſet, congreſſus forte per tenebras cum Principe quia vim tentantem acriter repulerat, deinde agnitum orauerat, quaſi exprobraſſet, mori adactus eſt. Nero autem metuentior in poſterum, milites ſibi, & pleroſque gladiatorum circumdedit, qui rixarum initia modica, & quaſi priuata ſinerent. ſi à læſis validius ageretur, arma inferebant. Ludicram quoque licentiam, & fautores hiſtrionum velut in prœlia conuertit, impunitate & præmijs; atque ipſe occultus, & plerumq coram proſpectans. donec diſcordi populo, & grauioris motus terrore,
non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

non aliud remedium repertum eſt, quam vt hiſtriones Italia pellerentur, mileſque theatro rurſum aſſideret. Per idem tempus actum in ſenatu de fraudibus libertorum, efflagitatumque vt aduerſus male meritos, reuocandæ libertatis jus patronis daretur. Nec deerant qui cenſerent. Sed conſules relationem incipere non auſi ignaro principe, perſcripſere tamen conſenſum ſenatus. p Ille auctor conſtitutionis fieret, vt inter paucos & ſententiæ aduerſos, quibuſdam coalitam libertate irreuerentiam eo prorupiſſe frementibus, *vi an æquo cum patronis jure agerent, ſententiam eorum conſultarent, an verberibus manus vltro intenderent, impellerentue pœnam ſuam diſſuadentes. Quid enim aliud læſo patrono conceſſum, quam vt viceſimum vltra lapidem, in oram Campaniæ libertum relegeti? Ceteras actiones promiſcuas & pares eſſe. Tribuendũ aliquod telum quod ſperni nequeat. Nec graue manumiſſis per idem obſequium retinendi libertatem, per quod aſſecuti ſint. Ac criminum manifeſtos, merito ad ſeruitutem retrahi; vt metu coerceantur, quos beneficia non mutauiſſent.* Differebatur contra. *Paucorum culpam ipſis exitioſam eſſe debere. nihil vniuerſorum iuri derogandum. quippe late fuſum id corpus. Hinc ꝗ plerumq; tribus, decurias, miniſteria magiſtratibus & ſacerdotibus, cohortes etiam in vrbe conſcriptas, & plurimis equitum, plerisq; ſenatoribus, non aliunde originem trahi. Si ſeparentur libertini; manifeſtam fore penuriam ingenuorum. non fruſtra maiores cum dignitatem ordinum diuiderent, libertatem in communi poſuiſſe. Quin & manumittendi duas ſpecies inſtitutas, vt relinqueretur pœnitentiæ aut nouo beneficio locus. Quos vindicta patronus non liberauerit; velut vinculo ſeruitutis attineri. Diſpiceret quiſque merita, tardeque concederet, quod datum non adimeretur.* Hæc ſenten-

tia

tia valuit. Scripſitque Cæſar ſenatui, priuatim expenderent cauſſam libertorum, quoties à patronis arguerentur: in commune nihil derogent. Nec multo poſt, ereptus amitæ libertus Paris, quaſi jure ciuili, non ſine infamia principis, cuius iuſſu perpetratum ingenuitatis iudicium erat. Manebat nihilominus quædam imago Reip. Nam inter Vibullium prætorem, & plebei tribunum Antiſtium ortum certamen, quod immodeſtos fautores hiſtrionum & à prætore in vincula ductos, tribunus omitti iuſſiſſet. comprobauere patres, incuſata Antiſtii licentia. Simul prohibiti tribuni ius prætorum & conſulum præripere, aut vocare ex Italia cum quibus lege agi poſſet. Addidit L. Piſo deſignatus conſul, ne quid intra domum pro poteſtate animaduerterent: neue multam ab iis dictam, quæſtores ærarii in publicas tabulas ante quattuor menſes referrent: medio temporis contradicere liceret. deque eo conſules ſtatuerent. Cohibita artius & ædilium poteſtas, ſtatutumque quantum curules, quantum plebei pignoris caperent, vel pœnæ irrogarent. Eo Heluidius Priſcus tribunus plebis aduerſus Obultronium Sabinum ærarij quæſtorem contentiones proprias exercuit, tamquam ius haſtæ aduerſus inopes inclementer augeret. Dein princeps curam tabularum publicarum à quæſtoribus ad præfectos tranſtulit. Varie habita, ac ſæpe immutata eius rei forma. Nam Auguſtus permiſit ſenatui diligere præfectos. dein ambitu ſuffragiorum ſuſpecto, ſorte ducebantur ex numero prætorum qui præeſſent. Neque id diu manſit, quia ſors deerrabat ad parum idoneos. Tunc Claudius queſtores rurſum impoſuit, ijſque ne metu offenſionum ſegnius conſulerent,

extra

extra ordinem honores permiſit. Sed deerat ro-
bur ætatis eum primum magiſtratum capeſſen-
tibus. Igitur Nero præfectura perfunctos, & ex-
perientia probatos dilegit. Damnatus iiſdem
conſulibus Vipſanius Lenas, ob Sardiniam pro-
uinciam auare habitam. Abſolutus Ceſtius Pro-
culus repetundarum, cedentibus accuſatoribus. Cap: 30
Clodius Quirinalis, quod præfectus remigum
qui Rauennæ haberentur, velut infimam na-
tionum, Italiam luxuria ſæuitiaque afflictauiſſet,
veneno damnationem anteuertit. Aminius Re-
bius ex primoribus peritia legum, & pecuniæ ma-
gnitudine, cruciatus ægræ ſenectæ miſſo per venas
ſanguine effugit: haut creditus ſufficere ad con-
ſtantiam ſumendæ mortis, ob libidines muliebri-
ter infamis. At L. Voluſius egregia fama conceſſit.
cui tres & nonaginta anni ſpatium viuendi, præ-
cipuæque opes bonis artibus, inoffenſa tot im-
peratorum malitia fuit. Nerone ſecundum, L.
Piſone conſulibus, pauca memoria digna eue-
nere. niſi cui libeat, laudandis fundamentis & tra- 31
bibus, quis molem amphitheatri apud campum
Martis Cæſar exſtruxerat, volumina implere:
cum ex dignitate populi Romani repertum ſit,
res illuſtres annalibus, talia diurnis vrbis actis
mandare Ceterum coloniæ Capua atque Nuce-
ria, additis veteranis, firmatæ ſunt: plebeique con-
giarium quadrageni nummi viritim dati, & ſeſter-
tium quadringenties ærario illatum eſt ad reti-
nendam populi fidem. Vectigal quoque quintæ
& viceſimæ venalium mancipiorum remiſſum,
ſpecie magis quam vi quia cum venditor pen-
dere juberetur, in partem pretij emptoribus ac-
creſcebat. Edixit Cæſar, ne quis magiſtratus,
aut procurator qui prouinciam obtineret, ſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſtaculum gladiatorum, aut ferarum, aut quod aliud ludicrum ederet. Nam ante non minus tali largitione, quam corripiendis pecunijs, ſubiectos affligebant; dum quæ libidine deliquerant, ambitu propugnant. Factum & S. conſultum vltioni juxta & ſecuritati, vt ſi quis à ſuis ſeruis interfectus eſſet, ij quoque qui teſtamento manumiſſi ſub eodem tecto manſiſſent; inter ſeruos ſupplicia penderent. Redditur ordini Luſius Varius conſularis, auaritiæ criminibus olim perculſus. Et Pomponia Græcina inſignis femina Plautio, qui ouans ſe de Britannijs retulit, nupta, ac ſuperſtitionis externæ rea, mariti iudicio permiſſa. Iſque priſco inſtituto, propinquis coram, de capite famaque coniugis cognouit, & inſontem nuntiauit. Longa huic Pomponiæ ætas, & continua triſtitia fuit. Nam poſt Iuliam Druſi filiam dolo Meſſalinæ interfectam, per quadraginta annos, non cultu niſi lugubri, non animo niſi mæſto egit. Idque illi imperitante Claudio impune, mox ad gloriam vertit. Idem annus plures reos habuit. quorum P. Celerem, accuſante Aſia, quia abſoluere nequibat Cæſar, traxit, ſenecta donec mortem obiret. Nam Celer interfecto, vt memoraui, Silano proconſule, magnitudine ſcelelis cetera flagitia obtegebat. Coſſutianum Capitonem Cilices detulerant, maculoſum fœdumque, & idem ius audaciæ in prouincia ratum, quod in vrbe exercuerat. Sed peruicaci accuſatione conflictatus, poſtremo defenſionem omiſit, ac lege repetundarum damnatus eſt. Pro Eprio Marcello, à quo Lycij res repetebant, eo vſque ambitus præualuit, vt quidam accuſatorum ejus exſilio multarentur, tamquam inſonti periculum feciſſent. Nerone tertium conſule ſimul

ini, S 1

inijt conſulatum Valerius Meſſalla, cujus proauum oratorem Coruinum, diuo Auguſto abauo Neronis, collegam in eo magiſtratu fuiſſe, pauci jam ſenum meminerant. ſed nobili familiæ honor auctus eſt, oblatis in ſingulos annos quingenis ſeſtertijs, quibus Meſſalla paupertatem innoxiam ſuſtentaret. Aurelio quoque Cottæ & Haterio Antonino annuam pecuniam ſtatuit princeps, quamuis per luxum auitas opes diſſipaſſent. Ejus anni principio, mollibus adhuc initijs prolatatum inter Parthos Romanoſque de obtinenda Armenia bellum, acriter ſumitur: quia nec Vologeſes ſinebat fratrem Tiridatem dati à ſe regni expertem eſſe, aut aliena id potentiæ donum habere: & Corbulo dignum magnitudine populi Romani rebatur, parta olim à Lucullo Pompeioque recipere. Ad hæc Armenij ambigua fide vtraque arma inuitabant, ſitu terrarum, ſimilitudine morum Parthis propiores, connubijſque permixti, ac libertate ignota, illuc magis ad ſeruitium inclinantes. Sed Corbuloni plus molis aduerſus ignauiam militum, quam contra perfidiam hoſtium erat. Quippe Syria tranſmotæ legiones, pace longa ſegnes, munia Romanorum ægerrime tolerabant. Satis conſtitit fuiſſe in eo exercitu veteranos, qui non ſtationem, non vigilias iniſſent: vallum foſſamque quaſi noua & mira viſerent: ſine galeis, ſine loricis nitidi & quæſtuoſi, militia per opida expleta. Igitur dimiſſis quibus ſenecta, aut valetudo aduerſa erat, ſupplementum petiuit. Et habiti per Galatiam ac Cappadociam dilectus. Adiectaque ex Germania legio cum equitibus alarijs, & peditatu cohortium: retentuſq; omnis exercitus ſub pellibus quamuis hieme ſæua adeo, vt obducta glacie, niſi

effoſſa humus, tentoriis locum non præberet. Ambuſti multorum artus vi frigoris, & quidam inter excubias exanimati ſunt. Annotatuſque miles, qui faſcem lignorum geſtabat, ita præriguiſſe manus, vt oneri adhærentes, truncis brachijs deciderent. Ipſe cultu leui, capite intecto, in agmine, in laboribus, frequens adeſſe: laudem ſtrenuis, ſolatium inualidis, exemplum omnibus oſtendere. Dehinc quia duritiam cœli militiæque multi abnuebant deſerebantque; remedium ſeueritate quæſitum eſt. Nec enim, vt in aliis exercitibus, primum alterumque delictum venia proſequebatur, ſed qui ſigna reliquerat, ſtatim capite pœnas luebat. Idque vſu ſalubre, & miſericordia melius apparuit. Quippe pauciores illa caſtra deſeruere, quam ea in quibus ignoſcebatur. Interim Corbulo legionibus intra caſtra habitis donec ver adoleſceret, diſpoſitiſque per idoneos locos cohortibus auxiliarijs, ne pugnam priores adirent, prædicit. Curam præſidiorum Pactio Orphito primipili honore perfuncto mandat. Is quamquam incautos Barbaros, & bene gerendæ rei caſum offerri ſcripſerat, tenere ſe munimentis & maiores copias opperiri iubetur. Sed rupto imperio, poſtquam paucæ è proximis caſtellis turmæ aduenerant, pugnamque imperitia poſcebant; congreſſus cum hoſte funditur. Et damno eius exterriti qui ſubſidium ferre debuerant, ſua quiſque in caſtra trepida fuga rediere. Quod grauiter Corbulo accepit. Increpitumque Pactium, & præfectos, militeſque tendere omnes extra vallum iuſſit. Inq; ea contumelia detenti nec niſi precibus vniuerſi exercitus exſoluti ſunt. At Tiridates ſuper proprias clientelas, ope Vologeſi fratris adiutus; non furtim iam, ſed pa-

Iam bello infenſare Armeniam, quoſque fidos nobis rebatur depopulari, & ſi copiæ contra ducerentur, eludere, huc quoque & illuc volitans, plura fama quam pugna *n* extrahere. Igitur Corbulo, quæſito diu prœlio, fruſtra habitus, & exemplo hoſtium circumferre bellum coactus, diſpartit vires, vt legati præfectique diuerſos locos pariter inuaderent. Simul Antiochum regem monet, proximas ſibi præfecturas petere. Nam Pharaſmanes interfecto filio Rhadamiſto, quaſi proditore ſui, quo fidem in nos teſtaretur, vetus aduerſus Armenios odium promptius exercebat. Tunc quoque primum illecti *x* Iſichi, gens haut alias ſocia Romanis, auia Armeniæ incurſauit. Ita conſilia Tiridati in contrarium vertebantur. Mittebatque oratores, qui ſuo Parthorumque nomine expoſtularent, *cur datis nuper obſidibus, redintegrataque amicitia, qua nouis quoque beneficijs locum aperiret, vetere Armeniæ poſſeſſione depelleretur? Ideo nondum ipſum Vologeſem commotum, quia cauſſa, quam vi agere mallet. Sin perſtaretur in bello; non defore Arſacidis virtutem fortunamque, ſæpius clade Romana expertam.* Ad ea Corbulo, ſatis comperto, Vologeſem defectione Hyrcaniæ attineri, ſuadet Tiridati precibus Cæſarem aggredi: poſſe illi regnum ſtabile, & res incruentas contingere, ſi omiſſa ſpe longinqua & ſera, præſentem potioremque ſequeretur. Placitum dehinc, quia commeantibus inuicem nuntijs, nihil in ſumma pacis proficiebatur, colloquio ipſorum tempus locumque deſtinari. Mille equitum præſidium Tiridates affore ſibi dicebat: quantum Corbuloni cuiuſque generis militum aſſiſteret, non ſtatuere, dum poſitis loricis & galeis, in faciem pacis veniretur. Cuicumque mortalium, nedum veteri & pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uido duci, barbaræ aſtutiæ patuiſſent. Ideo artum inde numerum finiri, & hinc maiorem afferri, vt dolus patraretur. Nam equiti ſagittarum vſu exercito ſi detecta corpora objicerentur; nihil profuturam multitudinem. Diſſimulato tamen intellectu, rectius de his quæ in publicum conſulerentur, totis exercitibus coram diſſertaturos reſpondit. Locumque dilegit, cuius pars altera colles erant clementer aſſurgentes, accipiendis peditum ordinibus; pars in planitiem porrigebatur, ad explicandas equitum turmas. Dieque pacto, prior Corbulo ſocias cohortes & auxilia regum pro cornibus, medio ſextam legionem conſtituit: cui accita per noctem alijs ex caſtris, tria millia tertianorum permiſcuerat, vna cum aquila quaſi eadem legio ſpectaretur. Tiridates vergente iam die procul aſtitit, vnde videri magis quam audiri poſſet. Ita ſine congreſſu dux Romanus abſcedere militem ſua quemque in caſtra iubet. Rex ſiue fraudem ſuſpectans, quia plura ſimul in loca ibatur; ſiue vt commeatus noſtros Pontico mari, & Trapezunte opido aduentantes interciperet, propere diſcedit. Sed neque commeatibus vim facere potuit, quia per montes ducebantur præſidijs noſtris inſeſſos: & Corbulo, ne irritum bellum traheretur, vtque Armenios ad ſua defendenda cogeret, exſcindere parat caſtella. Sibique quod validiſſimum in ea præfectura cognomento Volandum ſumit. minora Cornelio Flacco legato, & Iſteo Capitoni caſtrorum præfecto mandat. Tum circumſpectis munimentis, & quæ expugnationi idonea, prouiſis, hortatur milites, vt hoſtem vagum, neque paci aut prœlio paratum, ſed perfidiam & ignauiam fuga confitentem, exuerent ſedibus, gloriæque

pariter

pariter & prædæ conſulerent. Tum quadriparti-to exercitu, hos in teſtitudinem conglobatos, ſubruendo vallo inducit; alios ſcalas mœnibus admouere; multos tormentis faces & haſtas incu-tere iubet. Libratoribus funditoribuſque attribu-tus locus, vnde eminus glandes torquerēt: ne qua pars ſubſidium laborantibus ferret, pari vndique metu. tantus inde ardor certantis exercitus fuit vt intra tertiam diei partem, nudati propugna-toribus muri, obijces portarum ſubuerſi, capta eſcenſu munimenta, omneſque puberes truci-dati ſint, nullo milite amiſſo paucis admodum vulneratis. & imbelle vulgus ſub corona venunda-tum.: reliqua præda victoribus ceſſit. Pari fortu-na legatus ac præfectus vſi ſunt, tribuſque vna die caſtellis expugnatis, cetera terrore, & alia ſponte incolarum, in deditionem veniebant. vnde orta fiducia caput gentis Artaxata aggrediendi. Nec tamen proximo itinere ductæ legiones, quæ ſi am-nem Araxem, qui mœnia alluit, ponte tranſgre-derentur, ſub ictum dabantur: procul & latiori-bus vadis tranſiere. At Tiridates pudore & me-tu, ne ſi conceſſiſſet obſidioni, nihil opis in ipſo videretur: ſi prohiberet, impeditis locis ſeque & equeſtres copias illigaret: ſtatuit poſtremo oſten-dere aciem, & dato die prœlium incipere, vel ſi-mulatione fugæ, locum fraudi parare. Igitur re-pente agmen Romanum circumfundit, non igna-ro duce noſtro, qui viæ pariter & pugnæ compo-ſuerat exercitum. Latere dextro tertia legio, ſiniſtro ſexta incedebat, medijs decumanorum delectis: recepta inter ordines impedimenta, & tergum mille equites tuebantur. quibus iuſſerat, vt inſtantibus cominus reſiſterent, refugos non ſequerentur. In cornibus pedes ſagittarius,

& cetera manus equitum ibat, productior cornu in ſiniſtro per ima collium, vt ſi hoſtis intrauiſſet, fronte ſimul & ſinu exciperetur. Aſſultare ex diuerſo Tiridates, non vſque ad iactum teli, ſed cum minitans, tum ſpecie trepidantis, ſi laxare ordines & diuerſos conſectari poſſet. Vbi nihil temeritate ſolutum, nec amplius quam decurio equitum audentius progreſſus, & ſagittis confixus, ceteros ad obſequium exemplo firmauerat, propinquis iam tenebris abſceſſit. Et Corbulo caſtra in loco metatus, an expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret, obſidioneque circumdaret agitauit, conceſſiſſe illuc Tiridatem ratus. Dein poſtquam exploratores attulere longinquum regis iter, & Medi an Albani peterentur, incertum, lucem opperitur: præmiſſaque leuis armatura, quæ muros interim ambiret, oppugnationemque eminus inciperet. Sed opidani portis ſponte patefactis, ſe ſuaque Romanis permiſere. quod ſalutem ipſis tulit: Artaxatis ignis immiſſus, deletaque & ſolo æquato æquata ſunt. quia nec teneri ſine valido præſidio, ob magnitudinem mœnium; nec id nobis virium erat, quod firmando præſidio, & capeſſendo bello diuideretur. Vel ſi integra & incuſtodita relinquerentur, nulla in eo vtilitas aut gloria quod capta eſſent. Adiicitur miraculum velut numine oblatum. Nam cuncta extra tecta hactenus ſole illuſtria fuere: quod mœnibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum, fulguribuſque diſcretum eſt, vt quaſi infenſantibus deis exitio tradi crederetur. Ob hæc conſalutatus imperator Nero, & ſenatuſconſulto ſupplicationes habitæ: ſtatuæque & arcus, & continui conſulatus principi: vtque inter feſtos referretur dies, quo parata victoria,

quo

quo nuntiata, quo relatum de ea eſſet, aliaque in eandem formam decernuntur. adeo modum egreſſa, vt C. Caſſius de ceteris honoribus aſſenſus, ſi pro benignitate fortunæ dijs grates agerentur; ne totum quidem annum ſupplicationibus ſufficere diſſeruerit. eoque oportere diuidi ſacros & negotioſos dies, quis diuina colerentur, & humana non impedirent. Varijs deinde caſibus iactatus, & multorũ odia meritus reus, haut tamen ſine inuidia Senecæ damnatur. Is fuit P. Suilius, imperitante Claudio terribilis ac venalis, & mutatione temporum, non quantum inimici cuperent demiſſus: quique ſe nocentem videri, quam ſupplicem mallet. Eius opprimendi gratia repetitum credebatur ſenatuſconſultum, pœnaque Cinciæ legis, aduerſus eos qui pretio cauſſas orauiſſent. nec Suilius quæſtu aut exprobratione abſtinebat, præter ferociam animi, extrema ſenecta liber, & Senecam increpans, *infenſum amicis Claudij, ſub quo iuſtiſſimum exſilium pertuliſſet. Simul ſtudijs inertibus, & iuuenum imperitiæ ſuetum, inuidere ijs qui viuidam & incorruptam eloquentiam tuendis ciuibus exercerent. Se quæſtorem Germanici; illum domus eius adulterum fuiſſe. An grauius exiſtimandum, ſponte litigatoris præmium honeſtæ operæ aſſequi, quam corrumpere cubicula principum feminarum? Qua ſapientia, quibus philoſophorum præceptis, intra quadriennium regiæ amicitiæ, ter millies ſeſtertium parauiſſet? Romæ teſtamenta & orbos, velut indagine eius capi: Italiam & prouincias, immenſo fenore hauriri. At ſibi labore quæſitam, & modicam pecuniam eſſe. Crimen, periculum, omnia potius toleraturum, quam veterem ac olim partam dignationem ſubitæ felicitati ſubmitteret.* Nec deerant quibus hæc ijſdem verbis, aut verſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

in deterius Senecæ deferrent. Repertique accuſatores, direptos ſocios cum Suilius prouinciam Aſiam regeret, ac publicæ pecuniæ peculatum detulere. Mox quia inquiſitionem annuam impetrauerat, breuius viſum, ſuburbana crimina incicipi, quorum obuij teſtes erant. Ii acerbitate accuſationis Q. Pomponium ad neceſſitatem belli ciuilis detruſum: Iuliam Druſi filiam Sabinamque Poppæam ad mortem actas: & Valerium Aſiaticum, Luſium Saturninum, Cornelium Lupum circumuentos: iam equitum Romanorum agmina damnata, omnemque Claudij ſæuitiam Suilio obiectabant. Ille nihil ex his ſponte ſuſceptum, ſed principi paruiſſe defendebat, donec eam orationem Cæſar cohibuit, compertum ſibi referens ex commentarijs patris ſui, nullam cuiuſquam accuſationem ab eo coactam. Tum iuſſa Meſſalinæ prætendi, & labare defenſio. Cur enim neminem alium electum, qui ſæuienti impudicæ vocem præberet? Puniendos rerum atrocium miniſtros, vbi pretia ſcelerum adepti, ſcelera ipſa alijs delegent. Igitur adempta bonorum parte (nam filio & nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam quæ teſtamento matris, aut aui acceperant) in inſulas Baleares pellitur: non in ipſo diſcrimine, non poſt damnationem fractus animo. Ferebaturque copioſa & molli vita, ſecretum illud tolerauiſſe. Filium eius Nerulinum aggreſſis accuſatoribus per inuidiam patris, & crimina repetumdarum, interceſſit princeps, tamquam ſatis expleta vltione. Per idem tempus Octauius Sagittta plebei tribunus, Pontiæ mulieris nuptæ amore vecors, ingentibus donis adulterium, & mox vt omitteret maritum emercatur; ſuum matrimonium promittens, ac nuptias eius

pactus.

pactus. Sed vbi mulier vacua fuit, nectere moras, aduerſam patris voluntatem cauſſari, repertaque ſpe ditioris coniugis, promiſſa exuere. Octauius contra modo conqueri, modo minitari, famam perditam, pecuniam exhauſtam obteſtans: deniq; ſalutem, quæ ſola reliqua eſſet, arbitrio eius permittens. Ac poſtquam ſpernebatur; noctem vnam ad ſolatium poſcit, qua delinitus, modum in poſterum adhiberet. Statuitur nox. Et Pontia conſciæ ancillæ cuſtodiam cubiculi mandat. Ille, vno cum liberto, ferrum veſte occultum infert. Tum, vt aſſolet in amore & ira, iurgia, preces, exprobatio, ſatisfactio; & pars tenebrarum libidine ſepoſita. Et queſtu incenſus, nihil metuentem ferro tranſuerberat, & accurrentem ancillam vulnere abſterret, cubiculoque prorumpit. Poſtera die manifeſta cædes, haut ambiguus percuſſor quippe manſitaſſe vna conuincebatur. Sed libertus ſuum illud facinus profiteri, ſe patroni iniurias vltum z eſſe. Commoueratque quoſdam magnitudine exempli: donec ancilla ex vulnere refecta, verum aperuit. poſtulatuſque apud conſules à patre interfectæ, poſtquam tribunatu abierat, ſententia patrum, & lege Cornelia de ſicarijs condemnatur. Non minus inſignis eo anno impudicitia, maiorum Reip. malorum initium fecit. Erat in ciuitate Sabina Poppæa, T. a Ollio patre genita, ſed nomen aui materni ſumpſerat, illuſtri memoria Poppæi Sabini conſulari & triumphali decore præfulgentis. Nam Ollium honoribus nondum functum, amicitia Seiani peruertit. Huic mulieri cuncta alia fuere, præter honeſtum animum. Quippe mater ejus ætatis ſuæ feminas pulchritudine ſupergreſſa, gloriam pariter & formam dederat.

Opes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Opes claritudini generis ſufficiebant. Sermo co-mis, nec abſurdum ingenium modeſtiam præferre, & laſciuia vti. rarus in publicum egreſſus; idque velata parte oris, ne ſatiaret aſpectum, vel quia ſic decebat. Famæ numquam pepercit, maritos & adulteros non diſtinguens: neque affectui ſuo, aut alieno obnoxia. vnde vtilitas oſtenderetur, illuc libidinem transferebat. Igitur agentem eam in matrimonio Rufi Criſpini equitis Romani, ex quo filium genuerat, Otho pellexit iuuenta ac luxu, & quia flagrantiſſimus in amicitia Neronis habebatur. Nec mora, quin adulterio matrimonium iungeretur. Otho, ſiue amore incautus, laudare formam elegantiamque vxoris apud principem: ſiue vt accenderet ac ſi eadem femina potirentur, id quoque vinculum potentiam ei adijceret. Sæpe auditus eſt conſurgens è conuiuio Cæſaris, ſe ire ad illam, ſibi conceſſam *b* dictitans nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium, & gaudia felicium. His atque talibus irritamentis, non longa contatio interponitur. Sed accepto aditu, Poppæa primum per blandimenta & artes valeſcere, imparem cupidini ſe, & forma Neronis captam ſimulans: mox acri iam principis amore, ad ſuperbiam vertens, ſi vltra vnam alteramque noctem attineretur, nuptam eſſe ſe dictitans, nec poſſe matrimonium amittere, deuinctam Othoni per genus vitæ, quod nemo adæquaret. Illum animo & cultu magnificum: ibi ſe ſumma fortuna digna viſere. At Neronem pellice ancilla, & aſſuetudine Actes deuinctum, nil è contubernio ſeruili, niſi abiectum & ſordidum traxiſſe. Deijcitur familiaritate ſueta, poſt congreſſu & comitatu Otho: & poſtremo, ne in vrbe æmulatus ageret, prouinciæ Luſitaniæ

præficitur

præficitur. Vbi uſque ad ciuilia arma, non ex priore infamia, ſed integre ſanctequeegit, procax otij, & poteſtatis temperantior. Hactenus Nero flagitijs & ſceleribus velamenta quæſiuit. Suſpectabat maxime Corneliū Syllam, ſecors ingenium eius in contrarium trahens, callidumque & ſimulatorem interpretando. Quem metum Graptus ex libertis Cæſaris, vſu & ſenecta à Tiberio vſque domum principum edoctus tali mendacio intendit. Pons Miluius in eo tempore celebris nocturnis illecebris erat: ventitabatque illuc Nero, quo ſolutius vrbem extra laſciuiret. Igitur regredienti per viam Flaminiam compoſitas inſidias, fatoque euitatas, quoniam diuerſo itinere Salluſtianos in hortos remeauerit, auctoremque eius doli Syllam ementitur: quia forte redeuntibus miniſtris principis, quidam per iuuenilem licentiam quæ tunc paſſim exercebatur, inanem metum fecerant. Neque ſeruorum quiſquam, neque clientium Syllæ agnitus. Maximè, deſpecta & nullius auſi capax natura eius, à crimine abhorrebat: perinde tamen quaſi conuictus eſſet, cedere patria, & Maſſilienſium mœnibus coërceri iubetur. Iiſdem conſulibus auditæ Puteolanorum legationes, quas diuerſas ſenatorius ordo plebsque ad ſenatum miſerant: illi vim multitudinis; hi magiſtratuum & primi cujuſque auaritiam increpantes. Cumque ſeditio ad ſaxa & minas ignium progreſſa necem & arma perliceret; C. Caſſius adhibendo remedio dilectus. quia ſeueritatem ejus non tolerabant, precante ipſo, ad Scribonios fratres ea cura transfertur, data cohorte prætoria. cujus terrore ad paucorum ſupplicio, redijt opidanis concordia. Non referrem vulgatiſſimum ſenatuſcon-

tuſconſultum, quo ciuitati Syracuſanorum egredi numerum edendis gladiatoribus finitum permittebatur; niſi Pætus Thraſea contradixiſſet, præbuiſſetque materiam obtrectatoribus arguendæ ſententiæ. *Cur enim ſi Remp. egere libertate ſenatoria crederet, tam leuia conſectaretur? quin de bello aut pace, de vectigalibus & legibus, quibuſque alijs Romana continentur, ſuaderet diſſuaderetne? Licere patribus, quoties ius dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationemque in ea poſtulare. An ſolum emendatione dignum, ne Syracuſis ſpectacula largius ederentur? Cetera per omnes imperij partes perinde egregia, quam ſi non Nero, ſed Thraſea regimen eorum teneret? Quæ ſi ſumma diſſimulatione tranſmitterentur, quanto magis inanibus abſtinendum?* Thraſea contra, rationem poſcentibus amicis, non præſentium ignarum reſpondebat, eiuſmodi conſulta corrigere ſed patrum honori dare, vt manifeſtum fieret, magnarum rerum curam non diſſimulaturos, qui animum etiam leuiſſimis aduerterent. Eodem anno crebris populi flagitationibus immodeſtiam publicanorum arguentis, dubitauit Nero an cuncta vectigalia omitti iuberet: idque pulcherrimum donum generi mortalium daret. Sed impetum eius, multum prius laudata magnitudine animi, attinuere ſenatores, diſſolutionem imperij docendo, ſi fructus quibus Reſp. ſuſtineretur, deminuerentur. Quippe ſublatis portorijs, ſequens vt tributorum abolitio expoſtularetur. Pleraſque vectigalium ſocietates, à conſulibus & tribunis plebis conſtitutas, acri etiam populi Rom. tum libertate. Reliqua mox ita prouiſa, vt ratio quæſtuum & neceſſitas erogationum inter ſe congruerent. Temperandas plane publicanorũ cupidines, ne per tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

annos ſine querela tolerata, nouis acerbitatibus ad inuidiam verterent. Ergo edixit princeps vt leges cuiuſque publici occultæ ad id tempus, pro ſcriberentur: omiſſas petitiones, non vltra annum reſumerent. Romæ prætor per prouincias qui pro prætore aut conſule eſſent, iura aduerſus publicanos extra ordinem redderent. Militibus immunitas ſeruaretur, niſi in ijs quæ væno exercerent. Aliaque admodum æqua: quæ breui ſeruata, dein frustra habita ſunt. Manet tamen abolitio quadrageſimæ quinquageſimæque, & quæ alia exactionibus illicitis nomina publica inuenerant. Temperata apud tranſmarinas prouincias frumenti ſubuectio. Et ne cenſibus negotiatorum naues aſcriberentur, tributumque pro illis penderent, conſtitutum. Reos ex prouincia Africa, qui proconſulare imperium illic habuerant, Sulpicium Camerinum, & Pomponium Siluanum, abſoluit Cæſar. Camerinum aduerſus priuatos & paucos, ſæuitiæ magis quam captarum pecuniarum crimina obijcientes; Siluanum magna vis accuſatorum circumſteterat, poſcebatque tempus euocandorum teſtium; reus illico defendi poſtulabat. Valuitque pecunioſa orbitate & ſenecta, quam ultra eorum vitam produxit, quorum ambitu euaſerat. Quietæ ad id tempus res in Germania fuerant, ingenio ducum, qui peruulgatis triumphi inſignibus, maius ex eo decus ſperabant, ſi pacem continuauiſſent. Paullinus Pompeius, L. Vetus ea tempeſtate exercitui præerant. Ne tamen ſegnem militem attinerent, ille inchoatum ante tres & ſexaginta annos à Druſo aggerem coërcendo Rheno, abſoluit: Vetus, Moſellam atque Ararim, facta inter utrumq; foſſa connectere parabat, ut copię per

mare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

mare, dein Rhodano & Arare ſubuectæ, per eam foſſam, mox fluuio Moſella, in Rhenum, exin Oceanum decurrerent; ſublatiſque itinerum difficultatibus, nauigabilia inter ſe occidentis ſeptentrioniſque litora fierent. Inuidit operi Ælius
e Gracilis Belgicæ legatus, deterrendo Veterem, ne legiones alienæ prouinciæ inferret, ſtudiaque Galliarum affectaret. formidoloſum id imperatori dictitans; quo plerumque prohibentur conatus honeſti. Cæterum continuo exercituum otio fama inceſſit, ereptum ius legatis ducendi in hoſtem. Eoque Friſij iuuentutem ſaltibus aut paludibus, imbellem ætatem per lacus admouere ripæ, agroſque vacuos, & militum vſui ſepoſitos inſedere, auctore Verrito, & Malorige, qui nationem eam regebant, in qua tum Germani regnabant. Iamque fixerant domos, ſemina aruis intulerant, vtque patrium ſolum exercebant; cum
f Dubius Auitus accepta à Paullino prouincia, minitando vim Romanam, niſi abſcederent Friſij veteres in locos, aut nouam ſedem à Cæſare impetrarent, perpulit Verritum & Malorigem preces ſuſcipere. Profectique Romam, dum alijs curis intentum Neronem opperiuntur, inter ea quæ Barbaris oſtentantur, intrauere Pompeij theatrum, quo magnitudinē populi viſerent. Illic per otium (neque enim ludicris ignari oblectabantur) dum conſeſſum caueæ, diſcrimina ordinum, quis eques, vbi ſenatus percontantur, aduertere quoſdam cultu externo in ſedibus ſenatorum: & quinam forent rogitantes, poſtquam audiuerant, earum gentium legatis id honoris datum, quæ virtute & amicitia Romana præcellerent, NVLLOS MORTALIVM ARMIS AVT FIDE ANTE GERMANOS ESSE, exclamant, digre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

digrediunturque & inter patres conſidunt. quod comiter à viſentibus exceptum, quaſi impetus antiqui, & bona æmulatio. Nero ciuitate Romana ambos donauit. Friſios decedere agris iuſſit. Atque illis aſpernantibus, auxiliaris eques repente immiſſus, neceſſitatem attulit, captis cæſiſue qui peruicacius reſtiterant. Eoſdem agros Anſibarij occupauere, validior gens, non modo ſua copia, ſed adiacentium populorum miſeratione: quia pulſi à Chaucis & ſedis inopes, tutum exſilium orabant. Aderatque ijs clarus per illas gentes, & nobis quoque fidus, nomine Boiocalus, vinctum ſe rebellione Cheruſca, iuſſu Arminij referens, mox Tiberio & Germanico ducibus, ſtipendia meruiſſe, quinquaginta annorum obſequia. Id quoque adiungere, *quod gentem ſuam ditioni noſtræ ſubijceret.* g *Quotam partem campi iacere, in quam pecora & armenta militum aliquando tranſmitterentur? Seruarent ſane receptos gregibus inter hominum* h *famam; modo ne vaſtitatem & ſolitudinem mallent, quam amicos populos. Chamauorum quondam ea arua, mox Tubantum, & poſt Vſipiorum fuiſſe. Sicut cælum dijs, ita terras generi mortalium datas: quæque ſint vacua, eas publicas eſſe. Solem deinde reſpiciens, & cetera ſidera vocans, quaſi coram interrogabat, vellentne contueri inane ſolum? potius mare ſuperfunderent aduerſus terrarum ereptores.* Et commotus his Auitus, patienda meliorum imperia. Id dijs quos implorarent placitum, vt arbitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid adimerent; neque alios iudices, quam ſeipſos paterentur. Hæc in publicum Anſibarijs reſpondit, ipſi Boiocalo ob memoriam amicitiæ daturum agros. quod ille, vt proditionis pretium, aſpernatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

addidit: Deeſſe nobis terra, in qua viuamus; *i* in qua moriamur. non poteſt. atque ita infenſis vtrimque animis diſceſſum. Illi Bructeros, Tencteros, vlteriores etiam nationes ſocias bello vocabant. Auitus ſcripto ad Curtilium Manciam ſuperioris exercitus legatum, vt Rhenum tranſgreſſus, arma à tergo oſtenderet, ipſe legiones in agrũ Tencterum induxit, excidium minitans, niſi cauſſam ſuam diſſociarent. Igitur abſiſtentibus his, pari metu exterritis Bructeris, & ceteris quoq; aliena pericula deſerentibus, ſola Anſibariorum gens retro ad Vſipios & Tubantes conceſſit. quorum terris exacti, cum Cattos, dein Cheruſcos periſſent, errore longo, hoſpites, in alieno quod iuuentutis erat, cæduntur. Imbellis ætas in prædam diuiſa eſt. Eadem æſtate inter Hermunduros Cattoſque certatum magno prœlio, dum flumen gignendo ſale fecundum, & contermi-num, vi trahunt; ſuper libidinem cuncta armis agendi, religione inſita, eos maxime locos propinquare cælo, preceſque mortalium à deis nuſquam propius audiri. Inde indulgentia numinum illo in amne, illiſque ſiluis ſalem prouenire, non vt alias apud gentes eluuie maris areſcente vnda, ſed ſuper ardentem arborum ſtruem fuſa, contrarijs inter ſe elementis, igne atque aquis *k* concreta. Sed bellum Hermunduris proſperum: Cattis exitio fuit. quia victores diuerſam aciem Marti ac Mercurio ſacrauere, quo voto equi, viri, cuncta victa occidioni dantur. Et minæ quidẽ hoſtiles in ipſos vertebantur. Sed ciuitas Iuhonum ſocia nobis malo improuiſo afflicta eſt. Nam ignes terra editi, villas, arua, vicos, paſſim corripiebant, ferebanturq; in ipſa conditæ nuper Coloniæ mœnia. neque extingui poterant; non ſi imbres

imbres caderent, non ſi fluuialibus aquis, aut quo alio humore niterentur: donec inopia remedij, & ira cladis, agreſtes quidam eminus ſaxa iacere, dein reſidentibus flammis propius ſuggreſſi, ictu fuſtium, aliiſque verberibus, vt feras abſterrebant: poſtremo tegmina corpori direpta iniiciunt, quanto magis profana & vſu polluta, tanto magis oppreſſura ignes. Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quæ ſuper octingentos & *l* quadraginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus & areſcente trunco deminutam, prodigij loco habitum eſt, donec in nouos fetus reuiuiſceret.

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. XIII.

a Scribe, *Celer* b *auditus* c *Antiochum* d *Numidium* e Vet. *Aegeas* f Vat. *Hiſteius* g *Numidio* h Vat. *reciperare* i *irrepſerant*, k Vet. *ſenioribus* l *olim, tum &* m reputaret n *corrupta* o *Fenio* p *Mutila* q pleraſque r *ageret* ſ *prætura* t *illud* u Vat. *exterrere* x Vat. *Inſechi* y *intellecta*, z *iſſe*. a Farn. *Ellio*. b *corrupta* c *Nero haut æquaret* legerim d *ſeniores*, e Farn. *Gracchus* f *Didius* g *Quo tantum* h *famem*; i abeſſe videtur vox *poteſt*, hic immittenda. k *concretum*. *triginta*, verius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER XIV.

BREVIARIVM LIBRI.

NEro matrem ſuam faſtidit, denique interficit. Excuſat id factum apud Senatum: & is non ignoſcit ſolum, ſed laudat. Inde ad deterrima quæque prorupit. currus agitauit. in ſcæna cantauit. Quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum, vario ſermone vulgi. Rubellius Plautus amouetur. At Corbulo in Armenia ſtrenue rem gerit: Tygranocerta capit: Tigranem regem ijs imponit. Contra in Britannia clades accepta, dum Suetonius Paullinus Monam inſulam intraſſet. & tota pæne prouincia amiſſa: quam tamen mira conſtantia & vnius prælij ſucceſſu Suetonius idem retinuit. Præfectus vrbis domi ſua interfectus ſupplicium de familia ſumtum. Lex Maieſtatis reuocata. Burrhus obijt. Seneca à peſſimis in inuidiam vocatur: ideoque commeatum à Principe petit, nec accipit. Tigellinus vnus omnia poteſt. is Plautum & Sullam interfici curat. Nero Octauiam dimittit: Pop-

pææ

pææ iungitur. Seditionem ſuper ea re populus mouet: qua cauſa maturandi Octauiæ exitij. Ea interfecta in Pandateria inſula. Geſta hæc annis circiter quatuor.

C. Vipſanio. L. Fonteio Capitone
Imp. Nerone. IV. Coſſo Cornelio Lentulo
C. Cæſonio Pæto. C. Petronio Turpiliano COSS.
P. M. Mario Celſo. L. Aſinio Gallo

CAIO Vipſanio, Fonteio Coss. diu meditatum ſcelus non vltra Nero diſtulit, vetuſtate imperij coalita audacia, & flagrantior in dies amore Poppææ. quæ ſibi matrimonium, & diſſidium Octauiæ incolumi Agrippina haut ſperans, crebris criminationibus, aliquando per facetias incuſare principem, & pupillum vocare, qui iuſſis alienis obnoxius non modo imperij, ſed libertatis etiam indigeret. *Cur enim differri nuptias ſuas? formam ſcilicet diſplicere. & triumphales auos? An fecunditatem, & verum animum* a *timeri? ne vxor ſaltem iniurias patrum, iram populi aduerſus ſuperbiam auaritiamque matris aperiat. Quod ſi nurum Agrippina non niſi filio infeſtam ferre poſſet, reddatur ipſa Othonis coniugio. ituram quoquo terrarum, vbi audiret potius contumelias imperatoris, quam viſeret periculis eius immixta.* Hæc atque talia lacrymis & arte adulteræ penetrantia, nemo prohibebat: cupientibus cunctis infringi matris potentiam, & credente nullo, uſque ad cædem eius duratura filij odia. Tradit Cluuius ardore retinendæ Agrippinam potentiæ eo vſque prouectam, vt medio diei, cum id temporis Nero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

per vinum & epulas incaleſceret, offerret ſe ſæpius temulento comtam, & inceſto paratam. Iamque laſciua oſcula, prænuntias flagitij blanditias, annotantibus proximis, Senecam contra muliebres illecebras ſubſidium à femina petiuiſſe: immiſſamque Acten libertam, quæ ſimul ſuo periculo, & infamia Neronis anxia, deferret, peruulgatum eſſe inceſtum gloriante matre, nec toleraturos milites profani principis imperium. Fabius Ruſticus non Agrippinæ, ſed Neroni cupitum id memorat, eiuſdemque libertæ aſtu diſiectum. Sed quæ Cluuius, eadem ceteri quoque auctores prodidere; & fama huc inclinat, ſeu conceperit animo tantum immanitatis Agrippina, ſeu credibilior nouæ libidinis meditatio in ea viſa eſt, quæ puellaribus annis ſtuprum cum Lepido ſpe dominationis admiſerat, pari cupidine vſque ad libita Pallantis prouoluta, & exercita ad omne flagitium patrui nuptijs. Igitur Nero vitare ſecretos eius congreſſus. Abſcedentem in hortos, aut Tuſculanum vel Antiatem in agrum, laudare quod otium laceſſeret. Poſtremo vbicumque haberetur, prægrauem ratus, interficere conſtituit: hactenus conſultans, veneno, an ferro, vel qua alia vi. Placuitque primo venenum. Sed inter epulas principis ſi daretur, referri ad caſum non poterat, tali iam Britannici exitio. Et miniſtros tentare arduum videbatur, mulieris vſu ſcelerum aduerſus inſidias intentæ. atque ipſa præſumendo remedia munierat corpus. Ferrum & cædes quo nam modo occultaretur, nemo reperiebat; & ne quis illi tanto facinori delectus, iuſſa ſperneret, metuebat. Obtulit ingenium Anicetus libertus, claſſis apud Miſenum præfectus, & pueritiæ Neronis educator.

tor, ac mutuis odijs Agrippinæ inuiſus. Ergo nauem poſſe componi docet, cuius pars ipſo in mari per artem ſoluta effunderet ignaram. Nihil tam capax fortuitorum quam mare; & ſi naufragio intercepta ſit, quem adeo iniquum, vt ſceleri aſſignet, quod venti & fluctus deliquerint? Additurum principem defunctæ templum, & aras, & cetera oſtentandæ pietatis. Placuit ſollertia, tempore etiam iuta, quando Quinquatruum feſtos dies apud Baias frequentabat. Illuc matrem elicit, ferendas parentum iracundias, & placandum animum dictitans; quo rumorem reconciliationis efficeret, acciperetque Agrippinam, facili feminarum credulitate ad gaudia venientem. Dehinc obuius in litora (nam Antio aduentabat) excipit manu & complexu, ducitque Baulos: id villæ nomen eſt, quæ promontorium Miſenum inter & Baianum lacum flexo mari alluitur. ſtabat inter alias nauis ornatior, tamquam id quoque honori matris daretur. Quippe ſueuerat triremi, & claſſiariorum remigio vehi. Ac tum inuitata ad epulas erat, vt occultando facinori nox adhiberetur. Satis conſtitit extitiſſe proditorē, & Agrippinam, auditis inſidijs, an crederet ambiguam, geſtamine ſellæ Baias peruectam. Ibi blandimentum ſubleuauit metum, comiter excepta, ſuperque ipſum collocata. Nam pluribus ſermonibus modo familiaritate iuuenili Nero, & rurſus adductus quaſi ſeria conſociaret, tracto in longum conuictus, proſequitur abeuntem artius oculis & pectori hærens; ſiue explenda ſimulatione, ſeu perituræ matris ſupremus aſpectus, quamuis ferum animum retinebat. Noctem ſideribus illuſtrem, & placido mari quietam, quaſi conuincendum ad ſcelus, dij præbuere. Nec multum erat progreſſa na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uis, duobus è numero familiarium Agrippinam comitantibus: ex quibus Crepereius Gallus haut procul gubernaculis adſtabat, Aceronia ſuper pedes cubitantis reclinis, pœnitentiam filij & reciperatam matris gratiam per gaudium memorabat. cum dato ſigno, ruere tectum loci multo plumbo graue preſſuſque Crepereius, & ſtatim exanimatus. Agrippina & Aceronia eminentibus tecti parietibus forte validioribus, quamuis oneri cederent, protectæ ſunt: nec diſſolutio nauigij ſequebatur turbatis omnibus, & quod plerique ignari conſcios impediebant. Viſum dehinc remigibus, vnum in latus inclinare, atque ita nauem ſubmergere. Sed neque ipſis promtus in rem ſubitam conſenſus; & alij contra nitentes dedere facultatem lenioris in mare iactus. Verum Aceronia imprudens, dum ſe Agrippinam, eſſe, & vt ſubueniretur matri principis, clamitat, contis & remis, & quæ ſors obtulerat, naualibus telis conficitur. Agrippina ſilens, eoque minus agnita, vnum tamen vulnus humero excepit. Nando, deinde occurſu lembunculorum Lucrinum in lacum vectam, villæ ſuæ inferunt. Illic reputans, ideo ſe fallacibus litteris accitam, & honore præcipuo habitam, quodque littus iuxta non ventis acta, non ſaxis impulſa nauis, ſumma ſui parte, veluti terreſtre machinamentum concidiſſet, obſeruans etiam Aceroniæ necem, ſimul ſuum vulnus aſpiciens, ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur: miſit libertum Agerinum, qui nuntiaret filio, benignitate deum, & fortuna eius euaſiſſe grauem caſum. orare, vt quamuis periculo matris exterritus, viſendi curam differret. ſibi ad præſens quiete opus. Atque interim ſecuritate ſimulata,

medica-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

medicamina vulneri, & ſomenta corpori adhibet. Teſtamentum Aceroniæ requiri, bonaque obſignari iubet. id tantum non per ſimulationem. At Neroni nuntios patrati facinoris opperienti, affertur euaſiſſe ictu leui ſauciam, & hactenus adito diſcrimine ne auctor dubitaretur. Tum pauore exanimis, & iam iamque affore obteſtans vindictæ properam, ſiue ſeruitia armaret, vel militem accenderet, ſiue ad ſenatum & populum peruaderet, naufragium & vulnus, & interfectos amicos obijciendo quod contra ſubſidium ſibi? niſi quid Burrhus & Seneca expergiſcerentur quos ſtatim acciuerat, incertum an & ante ignaros. Igitur longum vtriuſque ſilentium, ne irriti diſſuaderent; & eo deſcenſum credebant, vt niſi præueniretur Agrippina, pereundum Neroni eſſet. Poſt Seneca hactenus promtior, reſpicere Burrhum, ac ſi ſcitaretur, an militi imperanda cædes eſſet? Ille prætorianos toti Cæſarum domui obſtrictos, & memores Germanici, nihil aduerſus progeniem eius atrox auſuros reſpondit: perpetraret Anicetus promiſſa. Qui nihil contatus, poſcit ſummam ſceleris. Ad illam vocem Nero, illo ſibi die dari imperium, auctoremque tanti muneris libertum profitetur. Iret propere, duceretque promtiſſimos ad iuſſa. Ipſe audito, veniſſe miſſu Agrippinę nuntium Agerinum, ſcenam vltro criminis parat: gladiumque dum mandata perfert, abijcit inter pedes eius. tum quaſi deprehenſo, vincla inijci iubet: vt exitium principis molitam matrem, & pudore deprehenſi ſceleris ſponte mortem ſumſiſſe confingeret. Interim vulgato Agrippinæ periculo, quaſi caſu eueniſſet, vt quiſque acceperat, decurrere ad litus. Hi molium obiectus, hi proximas ſcaphas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſcandere. Alij quantum corpus ſinebat, vadere in mare; quidam manus protendere. Queſtibus, votis, clamore diuerſa rogantium, aut incerta reſpondentium, omnis ora compleri: affluere ingens multitudo cum luminibus, atque vbi incolumem eſſe pernotuit, vt ad gratandum ſeſe expedire, donec aſpectu armati & minitantis agminis diſiecti ſunt. Anicetus villam ſtatione circumdat, refractaque ianua, obuios ſeruorum arripit, donec ad fores cubiculi veniret: cui pauci adſtabant, ceteris terrore irrumpentium exterritis. Cubiculo modicum lumen inerat, & ancillarum vna: magis ac magis anxia Agrippina, quod nemo à filio, ac ne Agerinus quidem. aliam fere litore faciem nunc, ſolitudinem ac repentinos ſtrepitus, & extremi mali indicia. Abeunte dehinc ancilla, *Tu quoque me deſeris*, prolocuta, reſpicit Anicetum trierarcho Herculeo & Oloarito centurione claſſiario comitatum. Ac ſi ad viſendum veniſſet, refotam nuntiaret: ſin facinus patraturus, nihil ſe de filio credere, non imperatum parricidium. Circumſiſtunt lectum percuſſores, & prior trierarchus fuſti caput eius afflixit. Nam in mortem centurioni ferrum diſtringenti, protedens vterum, *Ventrem feri*, exclamauit: multiſque vulneribus confecta eſt. Hæc conſenſu traduntur. Aſpexerit ne matrem exanimem Nero, & formam corporis eius laudauerit, ſunt qui tradiderint, ſunt qui abnuant. Cremata eſt nocte eadem, conuiuiali lecto, & exſequijs vilibus. Neque dum Nero rerum potiebatur congeſta aut clauſa humo; mox domeſticorum cura, leuem tumulum accepit, viam Miſeni propter, & villam Cæſaris dictatoris, quæ ſubiectos ſinus editiſſima proſpectat. Accenſo rogo liber-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

libertus eius, cognomento Mneſter, ipſe ferro ſe tranſegit: incertum caritate in patronam, an metu exitij. Hunc ſui finem multos ante annos crediderat Agrippina, contemſeratque. Nam conſulenti ſuper Nerone, reſponderunt Chaldæi, fore vt imperaret matremque occideret: atque illa, *Occidat*, inquit, *dum imperet.* Sed à Cæſare perfecto demum ſcelere, magnitudo eius intellecta eſt: reliquo noctis, modo per ſilentium defixus, ſæpius pauore exſurgens, & mentis inops lucem opperiebatur, tamquam exitium allaturam. Atque eum auctore Burrho, primà centurionum tribunorumque adulatio ad ſpem firmauit, prehenſantium manu, gratantiumque, quod diſcrimen improuiſum, & matris facinus euaſiſſet. Amici dehinc adire templa: & cœpto exemplo, proxima Campaniæ municipia victimis & legationibus lætitiam teſtari. Ipſe diuerſa ſimulatione, mæſtus, & quaſi incolumitati ſuæ infenſus, ac morti parentis illacrymans; quia tamen non vt hominum vultus, ita locorum facies mutantur, obuerſabatur maris illius & litorum grauis aſpectus (& erant qui crederent, ſonitum tubæ collibus circum editis, planctuſque tumulo matris audiri). Neapolim conceſſit, litteraſque ad ſenatum miſit, quarum ſumma erat, *Repertum cum ferro percuſſorem Agerinum, ex intimis Agrippinæ libertis, & luiſſe eam pœnam ea conſcientia, qua ſcelus parauiſſet. Adijcebat crimina longius repetita, quod conſortium imperij, iuraturaſque in feminæ verba prætorias cohortes, idemque dedecus ſenatus & populi ſperauiſſet: ac poſteaquam fruſtra oblata ſint, infenſa militibus patribuſque & plebi: diſſuaſiſſet donatiuum & congiarium, pericula que viris illuſtribus inſtruxiſset. Quanto ſuo labore perpetratum, ne ir-*

ne irrumperet curiam, ne gentibus externis reſponſa daret? Temporum quoque Claudianorum obliqua inſectatione, cuncta eius dominationis flagitia in matrem tranſtulit, publica fortuna extinctam referens. *b* Namque & naufragium narrabat. Quod fortuitum fuiſſe, quis adeo hebes inueniretur, vt crederet? aut à muliere naufraga miſſum cum telo vnum, qui cohortes, & claſſes imperatoris perfringeret? Ergo non iam Nero, cuius immanitas omnium queſtus anteibat, ſed aduerſo rumore Seneca erat, quod oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet. Miro tamen certamine procerum decernuntur ſupplicationes apud omnia puluinaria, vtque Quinquatrus, quibus apertæ eſſent inſidiæ, ludis annuis celebrarentur. Aureum Mineruæ ſimulacrum in curia, & iuxta principis imago ſtatueretur. Dies natalis Agrippinæ inter nefaſtos eſſet. Thraſea Pætus ſilentio vel breui aſſenſu priores adulationes tranſmittere ſolitus, *c* exitium ſenatui, ac ſibi cauſſam periculi fecit, ceteris libertatis initium non præbuit. Prodigia quoque crebra & irrita interceſſere. Anguem enixa mulier, & alia in concubitu mariti fulmine exanimata. iam ſol repente obſcuratus, & tactæ de cœlo quattuordecim vrbis regiones. quæ adeo ſine cura deum eueniebant, vt multos poſt annos Nero imperium & ſcelera continuauerit. Ceterum quo grauaret inuidiam matris, eaque demota, auctam lenitatem ſuam teſtificaretur: feminas illuſtres Iuniam & Calpurniam, præfectura functos Valerium Capitonem & Licinium Gabolum ſedibus patrijs reddidit, ab Agrippina olim pulſos. Etiam Lolliæ Paullinæ cineres reportari, ſepulcrumque exſtrui permiſit: quoſque ipſe nuper relega-

relegauerat, Iturium & Caluiſium pœna exſoluit. Nam Silana fato functa erat, longinquo ab exſilio Tarentum regreſſa, labante iam Agrippina, cuius inimicitijs conciderat, vel tum mitigata. Contanti in opidis Campaniæ, quo nam modo vrbem ingrederetur, an obſequium ſenatus, an ſtudia plebis repeteret anxio; contra deterrimus quiſque quorum non alia regia fecundior extitit, inuiſum Agrippinæ nomen, & morte eius accenſum populi fauorem diſſerunt. Iret intrepidus, & venerationem ſui coram experiretur. Simul progredi expoſcũt, & promtiora quam promiſerant inueniunt, obuias tribus, feſto cultu ſenatum: coniugum ac liberorum agmina per ſexum & ætatem diſpoſita: extructos qua incederet ſpectaculorum gradus, quo modo triumphi viſuntur. Hinc ſuperbus ac publici ſeruitij victor, Capitolium adijt, grates exſoluit: ſeque in omnes libidines effudit, quas male coercitas qualiſcumque matris reuerentia tardauerat. Vetus copia erat illi curriculo quadrigarũ inſiſtere, nec minus fœdum ſtudium cithara *d* ludicrum in modum canere, cum cœnaret: quod regibus & antiquis ducibus factitatum memorabat. Idque vatum laudibus celebre, & deorum honori datum. Enimuero cantus Apollini ſacros, talique ornatu aſtare, non modo Græcis in vrbibus, ſed Romana apud templa, numen præcipuum, & præſcium. Nec iam ſiſti poterat; cum Senecæ ac Burrho viſum, ne vtroque peruinceret, alterum concedere. Clauſumque valle Vaticana ſpatium, in quo equos regeret, haut promiſcuo ſpectaculo. mox vltro vocari populus Romanus, laudibus extollere, vt eſt vulgus cupiens voluptatum, & ſi eo princeps trahat lætum. Ceterum euul-

gatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

gatus pudor non ſatietatem, vt rebantur, ſed incitamentum attulit. Ratuſque dedecus amoliri, ſi plures fœdaſſet, nobilium familiarum poſteros, egeſtate venales in ſcenam deduxit: quos fato perfunctos ne nominatim tradam, maioribus eorum tribuendum puto. Nam & eius flagitium eſt, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delinquerent. Notos quoque equites Romanos operas arenæ promittere ſubegit, donis ingentibus: niſi quod merces ab eo qui iubere poteſt, vim neceſſitatis affert. Ne tamen adhuc publico theatro dehoneſtaretur, inſtituit ludos Iuuenalium vocabulo, in quos paſſim nomina data. non nobilitas cuiquam, non ætas aut acti honores impedimento, quo minus Græci Latiniue hiſtrionis artem exercerent, vſque ad geſtus modoſque haut viriles. Quin & feminæ illuſtres deformia meditari. Exſtructaque apud nemus, quod nauali ſtagno circumpoſuit Auguſtus, conuenticula & cauponæ, & poſita veno irritamenta luxus. dabanturque ſtipes, quas boni neceſſitate, intemperantes gloria conſumerent. Inde gliſcere flagitia & infamia; nec vlla moribus corruptis olim plus libidinum circumdedit, quam illa colluuies. Vix artibus honeſtis pudor retinetur; nedum inter certamina vitiorum, pudicitia, aut modeſtia, aut quidquam probi moris reſeruaretur. Poſtremo ipſe ſcenam inſcendit, multa cura tentans citharam & præmeditans, aſſiſtentibus e familiaribus. acceſſerat cohors militum, centuriones tribunique: & mærens Burrhus, ac laudans. Tuncque primum conſcripti ſunt equites Romani, cognomento Auguſtanorum, ætate ac robore conſpicui, & pars ingenio procaces, alij in ſpe potentiæ. Hi dies ac noctes plauſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

plauſibus perſonare. Formam principis vocemque deum vocabulis appellantes, quaſi per virtutem clari honoratique agere. Ne tamen ludicræ tantum imperatoris artes noteſcerent, carminum quoque ſtudium affectauit, contractis quibus aliqua pangendi facultas. Nec dum inſignis ſ ætatis nati, conſidere ſimul, & allatos vel ibidem repertos verſus connectere; atque ipſius verba quoque modo prolata ſupplere. quod ſpecies ipſa carminum docet, non impetu & inſtinctu, nec ore vno fluens. Etiam ſapientiæ doctoribus tempus impartiebat poſt epulas. vtque contraria aſſeuerantium diſcordiæ eruebantur. nec deerant, qui voce vultuque triſti inter oblectamenta regia ſpectari cuperent. Sub idem tempus, leui contentione atrox cædes orta inter colonos Nucerinos Pompeianoſque, gladiatorio ſpectaculo, quod Liuineius Regulus, quem motum ſenatu rettuli, edebat. quippe opidana laſciuia inuicem inceſſentes probra, deinde ſaxa, poſtremo ferrum ſumſere, validiore Pompeianorum plebe, apud quos ſpectaculum edebatur. Ergo reportati ſunt in vrbem multi è Nucerinis trunco per vulnera corpore, ac plerique liberorum ac parentum mortes deflebant. Cuius rei iudicium princeps ſenatui, ſenatus conſulibus permiſit. Et rurſus re ad patres delata, prohibiti publice in decem annos eiuſmodi cœtu Pompeiani, collegiaque quæ contra leges inſtituerant, diſſoluta. Liuineius & qui alij ſeditionem conciuerant, exſilio multati ſunt. Motus ſenatu & Pedius Blæſus, accuſantibus Cyrenenſibus, violatũ ab eo theſaurum Æſculapij, dilectumque militarem pretio & ambitione corruptum. Iidem Cyrenenſes reum agebant Acilium Strabonem, prætoria poteſta-

te vſum, & miſſum diſceptatorem à Claudio agrorum, quos regis Apionis quondam habitos, & Pop. Rom. cum regno relictos, proximus quiſque poſſeſſor innaſerant, diutinaque licentia & iniuria, quaſi iure & æquo nitebantur. Igitur abiudicatis agris, orta aduerſus iudicem inuidia: & ſenatus ignota ſibi eſſe mandata Claudij, & conſulendum principem reſpondit. Princeps probata Strabonis ſententia, ſe nihilo minus ſubuenire ſocijs, & vſurpata concedere ſcripſit. Sequuntur virorum illuſtrium mortes, Domitij Afri, & M. Seruilij, ſummis honoribus, & multa eloquentia viguerant. Ille orando cauſſas, Seruilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis celebris, & elegantia vitæ, quam clariorem effecit, vt par ingenio, ita morum diuerſus Nerone quartum, Cornelio Coſſo Coss. quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum eſt, ad morem Græci certaminis, varia fama, vt cuncta ferme noua. Quippe erant qui Gn. quoque Pompeium incuſatum à ſenioribus ferrent, quod manſuram theatri ſedem poſuiſſet. *Nam antea ſubitarijs gradibus, & ſcena in tempus ſtructa, ludos edi ſolitos: vel ſi vetuſtiora repetas, ſtantem populum ſpectauiſſe: ſi conſideret, theathro dies totos ignauia continuaret. Ne ſpectaculorum quidem antiquitas ſeruaretur, quoties* i. P. R. *ſederet, nulla cuiquam ciuium neceſsitate certandi: Ceterum abolitos paulatim patrios mores, funditus euerti per accitam laſciuiam; vt quod vſquam corrumpi & corrumpere queat, in vrbe viſatur, degeneretque ſtudijs externis iuuentus, gymnaſia & otia, & turpes amores exercendo, principe & ſenatu auctoribus. qui non modo licentiam vitijs permiſerint, ſed vim adhibeant. Proceres Romani ſpecie orationum & carmi-*

num,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

num, ſcena polluantur. quid ſupereſſe, niſi vt corpora quoque nudent, & caſtus aſſumant, eaſque pugnas pro militia & armis meditentur? An iuſtitiam augurij, k & decurias equitum, egregium iudicandi munus expleturos, ſi fractos ſonos & dulcedinem vocum perite audiſſent? Noctes quoque dedecori adiectas, ne quod tempus pudori relinquatur, ſed cœtu promiſcuo quod perditiſsimus quiſque per diem concupiuerit, per tenebras audeat. Pluribus ipſa licentia placebat, ac tamen honeſta nomina prætendebant. *Maiores quoque non abhorruiſſe ſpectaculorum* l *oblectamentis, pro fortuna quæ tum erat; eoque à Thuſcis accitos hiſtriones, à Thurijs equorum certamina, & poſſeſſa Achaia Aſiaque, ludos curatius editos. neque quemquam Romæ honeſto loco ortum, ad theatrales artes degenerauiſſe, ducentis iam annis à L. Mummij triumpho, qui primus id genus ſpectaculi in vrbe præbuerit. Sed & conſultum parcimoniæ, quod perpetua ſedes theatro locata ſit, potius quam immenſo ſumtu, ſingulos per annos conſurgeret ac ſirueretur. Nec perinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos, aut populo efflagitandi Græca certamina à magiſtratibus cauſſam fore, cum eo ſumtu Reſp. fungatur. Oratorum ac vatum victorias incitamentum ingenijs allaturas: nec cuiquam iudici graue, aures ſtudijs honeſtis, & voluptatibus conceſsis impartire. lætitiæ magis quam laſciuiæ dari paucas totius quinquennij noctes, quibus, tanta luce ignium, nihil illicitum occultari queat.* Sane nullo inſigni dehoneſtamento id ſpectaculum tranſijt. Ac ne modica quidem ſtudia plebis exarſere, quia redditi quamquam ſcenæ Pantomimi, certaminibus ſacris prohibebantur. Eloquentiæ primas *m* [partes] nemo tulit, ſed victorem eſſe Cæſarem pronuntiatum. Græci amictus quos per eos dies pleri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

plerique inceſſerant, tum exoleuerant. Inter quæ & ſidus cometes effulſit, de quo vulgi opinio eſt, tamquam mutationem regis portendat. Igitur quaſi iam depulſo Nerone, quis nam diligeretur inquirebant. & omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Iulia familia. Ipſe placita maiorum colebat, habitu ſeuero, caſta & ſecreta domo; quantoque metu occultior, tanto plus famæ adeptus. Auxit rumorem pari vanitate orta interpretatio fulguris. Nam quia diſcumbentis Neronis apud Simbruma ſtagna, cui *n* Sublaqueum nomen eſt, ictæ dapes, menſaque diſiecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, vnde paterna Plauto origo, hunc illum numine deum deſtinari credebant. fouebantque multi, quibus noua & ancipitia præcolere auida & plerumque fallax ambitio eſt. Ergo permotus ijs Nero componit ad Plautum litteras, conſuleret ſibi & turbis, ſeque praue diffamantibus ſubtraheret. eſſe illi per Aſiam auitos agros, in quibus tuta & inturbida iuuenta frueretur. Ita illuc cum coniuge Antiſtia & paucis familiarium conceſſit. Ijſdem diebus nimia luxus cupido, infamiam & periculum Neroni tulit, quia fontem aquæ Martiæ ad vrbem deductæ nando inceſſerat: videbaturque potus ſacros & cærimoniam loci corpore *o* toto polluiſſe. ſecutaque anceps valetudo, iram deum affirmauit. At Corbulo poſt deleta Artaxata, vtendum recenti terrore ratus, ad occupanda Tigranocerta, quibus excisis, metum hoſtium intenderet, vel ſi pepercisſet, clementiæ famam adipiſceretur; illuc pergit non infenſo exercitu, ne ſpem veniæ auferret: neque tamen remiſſa cura, gnarus facilem mutatu gentem, vt

ſegnem

ſegnem ad pericula, ita infidã ad occaſiones. Barbari pro ingenio quiſque, alij preces offerre, quidam deſerere vicos, & in auia digredi, ac fuere qui ſe ſpeluncis, ac cariſſima ſecum abderent. Igitur dux Romanus diuerſis artibus, miſericordia aduerſus ſupplices, celeritate aduerſus profugos, immitis ijs qui latebras inſederant, ora & exitus ſpecuum ſarmentis virgultiſque completos, igni exurit. Atque illum fines ſuos prætergredientem incurſauere Mardi, latrocinijs exerciti, contraque irrumpentem montibus defenſi. quos Corbulo immiſſis Hyberis vaſtauit, hoſtilemque audaciam externo ſanguine vltus eſt. Ipſe exercituſque, vt nullis ex prœlio damnis, ita per inopiam & labores fatiſcebant, carne pecudum propulſare famem adacti. Ad hæc penuria aquæ, feruida æſtas, longinqua itinera, ſola ducis patientia mitigabantur, eodem plura quam gregario milite tolerante. Ventum dehinc in locos cultos: demeſſæque ſegetes, & ex duobus caſtellis in quæ confugerant Armenij, alterum impetu captum; qui primam vim depulerant, obſidione coguntur. Vnde in regionem Taurantium tranſgreſſus, improuiſum periculum vitauit. Nam haut procul tentorio eius, non ignobilis barbarus cum telo repertus, ordinem inſidiarum, ſeque auctorem & ſocios per tormenta edidit. Conuictique & puniti ſunt, qui ſpecie amicitiæ dolum parabant. Nec multo poſt legati Tigranocerta miſſi, patere mœnia afferunt, intentos popularis ad iuſſa. Simul hoſpitale donum, coronam auream tradebant. Accepitque cum honore, nec quidquam vrbi detractum, quo promtius obſequium integri retinerent. At præſidium regium, quod ferox iuuentus clauſerat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

non ſine certamine expugnatum eſt. nam & prœlium pro muris auſi erant, & pulſi intra munimenta aggeris, demum irrumpentium armis ceſſere. quæ facilius proueniebant, quia Parthi Hyrcano bello diſtinebantur. Miſerantque Hyrcani ad principem Romanum ſocietatem oratum, attineri à ſe Vologeſen pro pignore amicitiæ oſtentantes. eos regredientes Corbulo, ne Euphratem trangreſſi hoſtium cuſtodijs circumuenirentur, dato præſidio ad litora maris rubri deduxit. Vnde vitatis Parthorum finibus, patrias in ſedes remeauere. Quin & Tiridatem per Medos extrema Armeniæ intrantem, præmiſſo cum auxilijs Verulano legato, atque ipſe legionibus citis, abire procul ac ſpem belli amittere ſubegit: quoſque nobis ob regem auerſos animi cognouerat, cædibus & incendijs perpopulatus, poſſeſſionem Armeniæ vſurpabat. cum aduenit Tigranes, à Nerone ad capeſſendum imperium dilectus, Cappadocum ex nobilitate, regis Archelai nepos; ſed quod diu obſes apud vrbem fuerat, vſque ad ſeruilem patientiam demiſſus. Nec conſenſu acceptus, durante apud quoſdam fauore Arſacidarum. At plerique ſuperbiam Parthorum peroſi, datum à Romanis regem malebant. Additum etiam præſidium, mille legionarij, tres ſociorum cohortes, duæque equitum alæ. & quo facilius nouum regnum tueretur, pars Armeniæ vt cuique finitima, pars *p* Nipolique & Ariſtobolo atque Antiocho parere iuſſæ ſunt. Corbulo in Syriam *q* acceſſit, morte Vinidij legati vacuam, ac ſibi permiſſam. Eodem anno ex illuſtribus Aſiæ vrbibus, Laodicea tremore terræ prolapſa, nullo à nobis remedio, proprijs opibus reualuit.

At in

At in Italia vetus opidum Puteoli, ius Coloniæ, & cognomentum à Nerone adipiſcuntur. Veterani Tarentum & Antium aſcripti, non tamen infrequentiæ locorum ſubuenere, dilapſis pluribus in prouincias, in quibus ſtipendia expleuerant. Neque coniugiis ſuſcipiendis, neq; alendis liberis ſueti, orbas ſine poſteris domos relinquebant. Non enim, vt olim, vniuerſæ legiones deducebantur cum tribunis & centurionibus, & ſui cujuſque ordinibus militibus, vt conſenſu & caritate Remp. efficerent; ſed ignoti inter ſe, diuerſis manipulis, ſine rectore, ſine affectibus mutuis, quaſi ex alio genere mortalium repente in vnũ collecti, numerus magis quam colonia. Comitia prętorũ arbitrio ſenatus haberi ſolita, quod acriore ambitu exarſerant, princeps compoſuit, tris qui ſupra numerum petebant, legioni præficiendo. Auxitque patrum honorem ſtatuendo, vt qui à priuatis iudicibus ad ſenatum prouocauiſſent, eiuſdem pecuniæ periculum facerent, cujus ij qui imperatorem appellauere. nam antea vacuum id, ſolutumque pœna fuerat. Fine anni Vibius Secundus eques Romanus, accuſantibus Mauris repetundarum damnatur, atque Italia exigitur: ne grauiore pœna afficeretur, Vibij Criſpi fratris fauore enixus. Ceſonio Pæto, Petronio Turpiliano Coss. grauis clades in Britannia accepta. In qua neque Auitus legatus, vt memoraui, niſi parta retinuerat; & ſucceſſor Verannius, modicis excurſibus ʳ ſiluas populatus, quin ultra bellum proferret, morte prohibitus eſt: magna dum vixit ſeueritatis fama, ſupremis teſtamenti (verbis) ambitionis manifeſtus. quippe multa in Neronem adulatione addidit, ſubiecturum ei ſ prouincias fuiſſe, ſi biennio proximo vi-

xiſſet. Sed tum Paullinus Suetonius obtinebat Britannos, ſcientia militiæ & rumore populi, qui neminem ſine æmulo ſinit, Corbulonis concertator: receptæque Armeniæ decus æquare domitis perduellibus cupiens. Igitur Monam inſulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, naueſque fabricatur plano alueo, aduerſus breue litus & incertum. Sic pedites; equites vado ſecuti, aut altiores inter vndas, adnantes equis tranſmiſere. Stabat pro litore diuerſa acies, denſa armis viriſque, intercurſantibus feminis: in modum Furiarum, veſte ferali, crinibus deiectis, faces præferebant. Druidæque circum, preces diras ſublatis ad cælum manibus fundentes, nouitate aſpectus perculere militem; vt quaſi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Dein cohortationibus ducis, & ſe ipſi ſtimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen paueſcerent; inferunt ſigna, ſternuntque obuios, & igni ſuo inuoluunt. Præſidium poſthac impoſitum t vicis, excisique luci, ſæuis ſuperſtitionibus ſacri. Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris conſulere deos fas habebant. Hæc agenti Suetonio, repentina defectio prouinciæ nuntiatur. Rex u Icenorum Praſutagus, longa opulentia clarus, Cæſarem heredem duaſque filias ſcripſerat, tali obſequio ratus regnum & domum ſuam procul iniuria fore. quod contra vertit. adeo vt regnum, per centuriones; domus per ſeruos. velut capta vaſtarentur. Iam primum vxor Boodicia verberibus affecta, & filiæ ſtupro violatæ ſunt, Præcipui quique Icenorum, quaſi cunctam regionem muneri accepiſſent, auitis bonis exuuntur, & propinqui regis inter mancipia habebantur.

tur. Qua contumelia & metu grauiorum (quando in formam prouinciæ ceſſerant) rapiunt arma, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum ſeruitio x aſſuefacti, reſumere libertatem occultis coniurationibus pepigerant, acerrimo in veteranos odio. Quippe in coloniam Camalodunum recens deducti, pellebant domibus, exturbabant agris, captiuos, ſeruos appellando: fouentibus impotentiam veteranorum militibus, ſimilitudine vitæ, & ſpe eiuſdem licentiæ. Ad hæc templum diuo Claudio conſtitutum, quaſi y ara æternæ dominationis aſpiciebatur: delectique ſacerdotes, ſpecie religionis, omnes fortunas effundebant. Nec arduum videbatur, exſcindere coloniam nullis munimentis ſeptam: quod ducibus noſtris parum prouiſum erat, dum amœnitati prius quam vſui conſulitur. Inter quæ nulla palam cauſſa delapſum Camaloduni ſimulacrum victoriæ, ac retro conuerſum, quaſi cederet hoſtibus. Et feminæ in furore turbatæ, adeſſe exitium canebant. Externoſque fremitus in curia eorum auditos, conſonuiſſe vlulatibus theatrum, viſamque ſpeciem in æſtuario, notam eſſe z ſubuerſæ coloniæ. Iam Oceanum cruento aſpectu: dilabente æſtu, humanorum corporum effigies relictas, vt Britanni ad ſpem, ita veterani ad metum trahebant. Sed quia procul Suetonius aberat, petiuere à Cato Deciano procuratore auxilium. Ille haut amplius quam ducentos ſine iuſtis armis miſit: & inerat modica militum manus, tutela templi freti. Et impedientibus qui occultæ rebellionis conſcij conſilia turbabant, neque foſſam aut vallum præduxerunt, neque motis ſenibus & feminis, iuuentus ſola reſtitit: quaſi media pace incauti.

multitudine barbarorum circumueniuntur. Et cetera quidem impetu direpta, aut incenſa ſunt. Templum in quo ſe miles conglobauerat, biduo obſeſſum, expugnatumque. Et victor Britannus a Pæto Ceriali legato legionis nonæ in ſubſidium aduentanti obuius, fudit legionem, & quod peditum interfecit. Cerialis cum equitibus euaſit in caſtra, & munimentis defenſus eſt. Qua clade & odijs prouinciæ, quam auaritia in bellum egerat, trepidus procurator Catus in Galliam tranſijt. At Suetonius mira conſtantia medios inter hoſtes Londinium perrexit, cognomento quidem coloniæ non inſigne, ſed copia negotiatorum & commeatu maxime celebre. ibi ambiguus an illam ſedem bello diligeret, circumſpecta infrequentia militis, ſatiſque magnis documentis temeritatem Petilij coërcitam, vnius opidi damno ſeruare vniuerſa ſtatuit. Neque fletu & lacrymis auxilium eius orantium flexus eſt, quin daret profectionis ſignum, & comitantes in partem agminis acciperet. Si quos imbellis ſexus, aut feſſa ætas, vel loci dulcedo attinuerat; ab hoſte oppreſſi ſunt. Eadem clades municipio Verulamio fuit, quia barbari omiſſis caſtellis præſidijſque militarium, quod vberrimum ſpoliant, & deferentes in tutum, læti præda, & aliorum b inſignes petebant. Ad ſeptuaginta milia ciuium & ſociorum, ijs quæ memoraui locis, occidiſſe conſtitit. Neque enim capere aut venundare, aliudue quod belli commercium; ſed cædes, patibula, ignes, cruces, tamquam c redditturi ſupplicium, ac prærepta interim vltione feſtinabant. Iam Suetonio quartadecima legio cum vexillarijs viceſimarijs, & è proximis auxiliares, decem ferme milia armatorum erant; cum omittere contationem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tionem, & congredi acie parat. diligitque locum artis faucibus, & à tergo ſilua clauſum; ſatis cognito, nihil hoſtium niſi in fronte, & apertam planitiem eſſe ſine metu inſidiarum. Igitur legionarius frequens ordinibus, leui circum armatura conglobatus, pro cornibus eques aſtitit. At Britannorum copiæ paſſim per cateruas & turmas exſultabant, quanta non alias multitudo; & animo adeo fero, vt coniuges quoque teſtes victoriæ ſecum traherent, plauſtriſque imponerent, quæ ſuper extremum ambitum campi poſuerāt. Boudicea curru filias præ ſe vehens, vt quamque nationem acceſſerat: *Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare teſtabatur; ſed tunc non vt tantis maioribus ortam regnum & opes, verum vt vnam è vulgo, libertatem amiſſam, conſectum verberibus corpus, contrectatam filiarum pudicitiam vlciſci. eo prouectas Romanorum cupidines, vt non corpora, nec ſenectam quidem, aut virginitatem impollutam relinquant. Adeſſe tamen deos iuſtæ vindictæ. cecidiſſe legionem, quæ prœlium auſa ſit: ceteros caſtris occultari, aut fugam circumſpicere. Ne ſtrepitum quidem & clamorem tot milium, nedum impetus & manus perlaturos. Si copias armatorum, ſi cauſſas belli ſecum expenderent; vincendum illa acie, vel cadendum eſſe. Id mulieri deſtinatum: viuerent viri, & ſeruirent.* Ne Suetonius quidem in tanto diſcrimine ſilebat. qui quamquam confideret virtuti, tamen exhortationes & preces miſcebat. *Vt ſpernerent d ſonoras Barbarorum, & inanes minas. plus illic feminarum quam iuuentutis aſpici. imbelles, inermes, ceſſuros ſtatim, vbi ferrum virtutemque vincentium, toties fuſi agnouiſſent. etiam in multis legionibus, paucos eſſe qui prœlia profligarent. gloriæque eorum acceſſurum, quod modica manu, vniuerſi exercitus*

 famam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

famam adipiſcerentur. Conferti tantum, & pilis emiſſis, poſt vmbonibus & gladijs ſtragem cædemque continuarent, prædæ immemores. parta victoria, cuncta ipſis ceſſura. Is ardor verba ducis ſequebatur, ita ſe ad intorquenda pila expedierat vetus miles & multa prœliorum experientia, vt certus euentus Suetonius, daret pugnæ ſignum. Ac primum legio gradu immota, & anguſtias loci pro munimento retinens, poſtquam propius ſuggreſſus hoſtis certo iactu tela exhauſerat, velut *e* cuneis erupit. Idem auxiliarium impetus: & eques protentis haſtis, perfringit quod obuium & validum erat. Cæteri terga præbuere, difficili effugio, quia circumiecta vehicula ſepſerant abitus. Et miles ne mulierum quidem neci temperabat, confixaque telis etiam iumenta, corporum cumulum auxerant, Clara & antiquis victoriis par ea die laus parta. quippe ſunt qui paulominus quam octoginta millia Britannorum cecidiſſe tradant, militum quadringentis ferme interfectis, nec multo amplius vulneratis. Boudicea vitam veneno finiuit. Et Pœnius Poſtumus præfectus caſtrorum ſecundæ legionis, cognitis quartadecimanorum viceſimanorumque proſperis rebus, quia pari gloria legionem ſuam fraudauerat, abnueratque contra ritum militiæ iuſſa ducis, ſe ipſum gladio tranſegit. Contractus deinde omnis exercitus, ſub pellibus habitus eſt, ad reliqua belli perpetranda. Auxitque copias Cæſar, miſſis è Germania duobus legionariorum millibus. octo auxiliariorum cohortibus, ac mille equitibus: quorum aduentu, nonam legionario milite ſuppleti ſunt. Cohortes alaque nouis hibernaculis locatæ, quodq; nationum ambiguum aut aduerſum fuerat, igni atque ferro vaſtatur.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Sed nihil æque quam fames affligebat ſerendis frugibus incurioſos, & omni ætate ad bellum verſa, dum noſtros commeatus ſibi deſtinant, genteſque præferoces tardius ad pacem inclinant: quia Iulius Claſſicianus ſucceſſor Cato miſſus, & Suetonio diſcors, bonum publicum priuatis ſimultatibus impediebat. diſperſeratque nouum legatum opperiendum eſſe, ſine hoſtili ira & ſuperbia victoris clementer deditis conſulturum. Simul in vrbem mandabat, nullum prœlio finem exſpectarent, niſi ſuccederetur Suetonio. cuius aduerſa, prauitati ipſius; proſpera, ad fortunam Reip. referebat. Igitur ad ſpectandum Britanniæ ſtatum miſſus eſt ex libertis Polycletus, magna Neronis ſpe, poſſe auctoritate eius, non modo inter legatum procuratoremque concordiam gigni; ſed rebelles & Barbarorum animos pace componi. Nec defuit Polycletus, quo minus ingenti agmine Italiæ Galliæque grauis, poſtquam Oceanum tranſmiſerat, militibus quoque noſtris terribilis incederet. Sed hoſtibus irriſui fuit, apud quos flagrante etiã tum libertate, nondum cognita libertorum potentia erat. mirabanturque, quod dux & exercitus tanti belli confector ſeruitijs obedirent. Cuncta tamen ad imperatorem in mollius relata. Detentuſque rebus gerundis Suetonius, quod poſt paucas naues in litore, remigiumque in ijs amiſerat, tamquam durante bello tradere exercitum Petronio Turpiliano, qui iam conſulatu abierat, iubetur. Is non irritato hoſte, neque laceſſitus, honeſtum pacis nomen ſegni otio impoſuit. Eodem anno Romæ inſignia ſcelera alterum ſenatoria, ſeruili alterum audacia, admiſſa ſunt. Domitius Balbus erat prętorius, ſimul longa ſenecta, ſimul orbitate & pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nia inſidijs obnoxius. Eius propinquus Valerius Fabianus capeſſendis honoribus deſtinatus, ſubdidit teſtamentũ, aſcitis Vicio Rufino, & Terentio Lentino equitibus Romanis. Illi Antonium Primum & Aſinium Marcellum ſociauerant. Antonius audacia promtus, Marcellus Aſinio Pollione proauo clarus, neque morum ſpernendus habebatur. niſi quod paupertatem præcipuum malorum credebat. Igitur Fabianus tabulas ijs quos memoraui, & alijs minus illuſtribus, obſignat. Quod apud patres conuictum. Et Fabianus Antoniuſque cum Rufino & Terentino lege Cornelia damnantur. Marcellum memoria maiorum, & preces Cæſaris, pœnæ magis quam infamiæ exemere. Perculit is dies Pompeianum quoque Ælianum iuuenem quæſtorium, tamquam flagitiorum Fabiani gnarum: eique Italia & Hiſpania in qua ortus erat, interdictum eſt. Pari ignominia Valerius Ponticus afficitur, quod reos, ne apud præfectum vrbis arguerentur, ad prætorem detuliſſet; interim ſpecie legum, mox præuaricando vltionem eluſurus. Additur ſenatusconſultum: Qui talem operam emtitaſſet, vendidiſſetue, vt perinde pœna teneretur, ac ſi publico iudicio calumniæ condemnatus. Haut multo poſt pręfectum vrbis Pedanium Secundum ſeruus ipſius interfecit: ſeu negata libertate, cui pretium pepigerat; ſiue amore exoleti infenſus, & dominum æmulum non tolerans. Ceterum cum vetere ex more familiam omnem, quæ ſub eodem tecto manſitauerat, ad ſupplicium agi oporteret, concurſu plebis, quæ tot innoxios protegebat, vſque ad ſeditionem ventum eſt. g ſenatuſque, in quo ipſo erant ſtudia nimiam ſeueritatem aſpernantium, pluribus nihil mutandum

cenſen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cenſentibus. Ex quibus C. Caſſius ſententiæ loco in hunc modum diſſeruit. *Sæpenumero P. C. in hoc ordine interfui, cum contra inſtituta & leges maiorum noua ſenatus decreta poſtularentur; neque ſum aduerſatus. non quia dubitarem ſuper omnibus negotijs melius atque rectius olim prouiſum, & quæ conuerterentur in deterius mutari; ſed ne nimio amore antiqui moris ſtudium meum extollere viderer. Simul quidquid hoc in nobis auctoritatis eſt, crebris contradictionibus deſtruendum non exiſtimabam, vt maneret integrum, ſi quando Reſpublica conſilijs eguiſſet. quod hodie euenit, conſulari viro domi ſuæ interfecto, per inſidias ſeruiles; quas nemo prohibuit, aut prodidit, quamuis nondum concuſſo ſenatuſconſulto, quod ſupplicium toti familiæ minitabatur. Decernite hercule impunitatem. At quem dignitas ſua defendet, cum præfectura vrbis non profuerit? Quem numerus ſeruorum tuebitur, cum Pedanium Secundum quadringenti non protexerint? Cui familia opem feret, quæ ne in metu quidem pericula noſtra aduertit? An vt quidam fingere non erubeſcunt, iniurias ſuas vltus eſt interfector?* h *quia de paterna pecunia tranſegerat, aut auitum mancipium detrahebatur? Pronuntiemus vltro, dominum iure cæſum videri. Libet argumenta conquirere in eo, quod ſapientioribus deliberatum eſt. Sed & ſi nunc primum ſtatuendum haberemus, creditis ne ſeruum interficiendi domini animum ſumſiſſe, vt non vox minax excideret? nihil per temeritatem proloqueretur? Sane conſilium occuluit, telum inter ignaros parauit. num excubias tranſiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cædem patraret, omnibus neſcijs? Multa ſceleris indicia præueniunt ſerui. Si prodant, poſſumus ſinguli inter plures, tuti inter anxios: poſtremo ſi pereundum ſit, non inulti inter nocentes agere. Suſpecta maioribus noſtris fuere ingenia ſeruorum,*

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

etiam cum in agris aut domibus iiſdem naſcerentur, caritatemque dominorum ſtatim acciperent. Poſtquam vero nationes in familiis habemus, quibus diuerſi ritus, externa ſacra aut nulla ſunt, colluuiem iſtam non niſi metu coercueris. At quidam inſontes peribunt. Nam & ex fuſo exercitu, cum decimus quiſque fuſte feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur. Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos, vtilitate publica rependitur. Sententiæ Caſſij, vt nemo vnus contraire auſus eſt, ita diſſonæ voces reſpondebant, numerum, aut ætatem, aut ſexum, ac plurimorum indubiam innocentiam miſerantium. Præualuit tamen pars quæ ſupplicium decernebat. Sed obtemperari non poterat, conglobata multitudine ſaxa ac faces minitante. Tum Cæſar populum edicto increpuit; atque omne iter quo damnati ad pœnam ducebantur, militaribus præſidijs ſepſit. Cenſuerat Cingonius Varro vt liberti quoque qui ſub eodem tecto fuiſſent, Italia deportarentur. Id à principe prohibitum eſt, ne mos antiquus quem miſericordia non minuerat, per ſæuitiam incenderetur. Damnatus ijſdem conſulibus Tarquitius Priſcus repetundarum, Bithynis interrogantibus, magno patrum gaudio, qui accuſatum ab eo Statilium Taurum proconſulem ipſius meminerant. Cenſus per Gallias à Q. Voluſio & Sex. Africano, Trebellioque. Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano: Trebellium dum vterque dedignatur, ſupra tulere. Eo anno mortem obijt Memmius Regulus, auctoritate, conſtantia, fama, in quantum præumbrante imperatoris faſtigio datur, clarus, adeo ut Nero æger valetudine, & adulantibus circum qui finem imperio

adeſſe dicebant, ſi quid fato pateretur, reſponderit habere ſubſidium Rempublicam. Rogantibus dehinc in quo potiſſimum, addiderit, in Memmio Regulo. Vixit tamen poſt hæc Regulus, quiete defenſus, & quia noua generis claritudine, neque inuidioſis opibus erat. Gymnaſium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiti ac ſenatui Græca facilitate. P. Mario, L. Aſinio conſulibus. Antiſtius prætor quem in tribunatu plebis licenter egiſſe memoraui, probroſa aduerſus principem carmina factitauit: vulgauitque celebri conuiuio, dum apud Oſtorium Scapulam epulatur. Exin à Coſſutiano Capitone, qui nuper ſenatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri ſui receperat, maieſtatis delatus eſt. Tum primum reuocata ea lex credebatur, quæ haut perinde exitium Antiſtio, quam imperatori gloriam quæſiuit, vt condemnatus à ſenatu, interceſſione tribunicia morti eximeretur. Et cum Oſtorius nihil audiuiſſe pro teſtimonio dixiſſet, aduerſis teſtibus creditum. Cenſuitque Iunius Marullus conſul deſignatus, adimendam reo præturam, necandumque more maiorum. Ceteris inde aſſentientibus, Pætus Thraſea multo cum honore Cæſaris, & acerrime increpito Antiſtio, *Non quidquid nocens reus pati mereretur, id egregio ſub principe, & nulla neceſsitate obſtricto ſenatu, ſtatuendum diſſeruit. carnificem & laqueum pridem abolita. & eſſe pœnas legibus conſtitutas, quibus ſine iudicum ſæuitia & temporum infamia, ſupplicia decernerentur. Quin inſula publicatis bonis, quo longius ſontem vitam traxiſſet, eo priuatim miſerior, & publicæ clementiæ maximum exemplum futurum.* Libertas Thraſeæ i ſilentium aliorum rupit. Et poſtquam diſceſſionem conſul permiſerat, pedibus in ſententiã eius iere,

paucis

paucis exemptis: in quibus adulatione promtiſſimus fuit A. Vitellius, optimum quemque iurgio laceſſens, & reſpondenti reticens, vt pauida ingenia ſolent. At conſules perficere ſenatus decretum non auſi, de conſenſu ſcripſere Cæſari. Ille inter pudorem & iram contatus, poſtremo reſcripſit, *nulla iniuria prouocatum Antiſtium grauiſsimas in principem contumelias dixiſſe. earum vltionem à patribus poſtulatam. Et pro magnitudine delicti pœnam ſtatui par fuiſſe. ceterum ſe qui ſeueritatem decernentium impediturus fuerit, moderationem non prohibere. ſtatuerent vt vellent, data etiam abſoluendi licentia.* His atque talibus recitatis, & offenſione manifeſta, non ideo aut conſules mutauere relationem, aut Thraſea deceſſit ſententia, ceteriue, quæ probauerant deſeruere: pars ne principem obieciſſe inuidiæ viderentur, plures numero tuti, Thraſea ſueta firmitudine animi, & ne gloria intercideret. Haut diſpari crimine Fabricius Veiento conflictatus eſt, qui multa & probroſa in patres & ſacerdotes compoſuiſſet, ijs libris quibus nomen Codicillorum dederat. Adjiciebat Talius Geminus accuſator, venditata ab eo munera principis & adipiſcendorum honorum ius. quæ cauſſa Neroni fuit ſuſcipiendi iudicij. Conuictumque Veientonem Italia depulit, & libros exuri iuſſit, conquiſitos lectitatoſque donec cum periculo parabantur: mox licentia habendi, obliuionem attulit. Sed graueſcentibus in dies publicis malis, ſubſidia minuebantur. Conceſſitque vita Burrhus, incertum valetudine an veneno. Valetudo ex eo coniectabatur, quod in ſe tumeſcentibus paulatim faucibus & impedito meatu, ſpiritum finiebat. Plures iuſſu Neronis, quaſi remedium abhiberetur, illitum palatum no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

xio medicamini aſſeuerabant: & Burrhum intellecto ſcelere, cum ad viſendum princeps veniſſet, aſpectum eius auerſatum, ſciſcitantique hactenus reſpondiſſe, *Ego me bene habeo.* Ciuitati grande deſiderium eius manſit per memoriam virtutis; & ſucceſſorum alterius ſegnem innocentiam, alterius flagrantiſſima flagitia & adulteria. quippe Cæſar duos prætorijs cohortibus impoſuerat: Fenium Rufum ex vulgi fauore, quia rem frumentariam ſine quæſtu tractabat: Sofonium Tigellinum, veterem impudicitiam atque infamiam in eo ſecutus, ac quæ illi pro cognatis moribus fuere. Validior Tigellinus in animo principis, ex intimis libidinibus aſſumtus. Proſpera populi & militum fama Rufus, quod apud Neronem aduerſum experiebatur. Mors Burrhi infregit Senecæ potentiam, quia nec bonis artibus idem virium erat, altero velut duce amoto, & Nero ad deteriores inclinabat. Hi varijs crimationibus Senecam adoriuntur, *tamquam ingentes & priuatum modum euectas opes adhuc augeret, quodque ſtudia ciuium in ſe verteret, hortorum quoque amœnitate & villarum magnificentia quaſi principem ſupergrederetur. Obijciebant etiam eloquentiæ laudem vni ſibi aſciſcere, & carmina crebrius factitare, poſtquam Neroni amor eorum veniſſet. Nam oblectamentis principis palam iniquum, detractare vim eius equos regentis, illudere voces quoties caneret. Quem ad finem nihil in Rep. clarum fore, quod non ab illo reperiri credatur? Certe finitam Neronis pueritiam & robur iuuentæ adeſſe. exueret magiſtrum, ſatis amplis doctoribus inſtructus, maioribus ſuis.* At Seneca criminantium non ignarus, prodentibus ijs quibus aliqua honeſti cura, & familiaritatem eius magis aſpernante Cæſare, tempus ſermoni orat: & accepto, ita incipit. *Quartuſdecimus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

annus eſt Cæſar, ex quo ſpei tuæ admotus ſum, octauus vt imperium obtines. Medio temporis tantum honorum atque opum in me cumulaſti, vt nihil felicitati meæ deſit, niſi moderatio eius. Vtar magnis exemplis, nec meæ fortunæ, ſed tuæ. Atauus tuus Auguſtus, M. Agrippæ Mitylenenſe ſecretum, C. Mæcenati vrbe in ipſa, velut peregrinum otium permiſit: quorum alter bellorum ſocius, alter Romæ pluribus laboribus iactatus, ampla quidem, ſed pro ingentibus meritis præmia acceperant. Ego quid aliud munificentiæ adhibere potui quam ſtudia, vt ſic dixerim, in vmbra educata? è quibus claritudo venit, quod iuuentæ tuæ rudimentis affuiſſe videor, grande huius rei pretium. at tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam dediſti, adeo vt plerumque intra me ipſum voluam: Egone equeſtri & prouinciali loco ortus, proceribus ciuitatis annumeror? Inter nobiles & longa decora præferentes, nouitas mea enituit? Vbi eſt animus ille modicis contentus? Tales hortos inſtruit & per hæc ſuburbana incedit, & tantis agrorum ſpatijs, tam lato fenore exuberat? Vna defenſio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui. Sed vterque menſuram impleuimus, & tu quantum princeps tribuere amico poſſet, & ego quantum amicus à principe accipere. Cetera inuidiam augent. quæ quidem, vt omnia mortalia, infra tuam magnitudinem iacet: ſed mihi incumbit. mihi ſubueniendum eſt. quo modo in militia aut via feſſus adminiculum orarem: ita in hoc itinere vitæ, ſenex, & leuiſſimis quoque curis impar, cum opes meas vltra ſuſtinere non poſſim, præſidium peto. Iube eas per procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam, ſed traditis quorum fulgore perſtringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ ſeponitur, in animum reuocabo. Supereſt tibi robur, & tot per annos nixum faſtigij regimen: poſſumus ſeniores amici, quiete re-

te reſpondere. Hoc quoque in tuam gloriam cedet, eos ad ſumma vexiſſe, qui & modica tolerarent. Ad quæ Nero ſic ferme reſpondit. *Quod meditatæ orationi tuæ ſtatim occurram, id primum tui muneris habeo, qui me non tantum prœuiſa, ſed ſubita expedire docuiſti.* k *Auus meus Auguſtus Agrippæ & Mæcenati vſurpare otium poſt labores conceſſit; ſed in ea ipſa ætate, cuius auctoritas tueretur, quidquid illud & qualecumque tribuiſſet. attamen neutrum datis à ſe præmijs exuit. Bello & periculis meruerant. In his enim iuuenta Auguſti verſata eſt. Nec mihi tela & manus tuæ defuiſſent, in armis agenti. Sed quod præſens conditio poſcebat, ratione, conſilio, præceptis pueritiam, dein iuuentam meam fouiſti. Et tua quidem erga me munera, dum vita ſuppetet, æterna erunt. Quæ à me habes, horti, & fenus, & villæ, caſibus obnoxia ſunt: ac licet multa videantur, plerique haut quaquam artibus tuis pares, plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditiores ſpectantur. Vnde etiam rubori mihi eſt, quod præcipuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis. Verum & tibi valida ætas, rebuſque & fructui rerum ſufficiens, & nos prima imperij ſpatia ingredimur: niſi forte aut te Vitellio ter conſulis, aut me Claudio præponis. Sed quantum Voluſio longa parcimonia quæſiuit, tantum in te mea liberalitas explere non poteſt. Quin ſi qua in parte lubricum adoleſcentiæ noſtræ declinat, reuocas, inornatumque robur, ſubſidio impenſius regis. Non tua moderatio, ſi reddideris pecuniam, nec quies ſi reliqueris principem, ſed mea auaritia, mea crudelitatis metus in ore omnium verſabitur. Quod ſi maxime continentia tua laudetur, non tamen ſapienti viro decorum fuerit, vnde amico infamiam parat, inde gloriam ſibi recipere.* His adiicit complexum & oſcula, factus natu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ra & conſuetudine exercitus velare odium fallacibus blanditijs. Seneca (qui finis omnium cum dominante) grates agit: ſed inſtituta prioris potentiæ commutat: prohibet cœtus ſalutantium: vitat comitantes: rarus per vrbem, quaſi valetudine infenſa, aut ſapientiæ ſtudijs domi attineretur. Perculſo Seneca, promtum fuit Rufum Fenium imminuere, Agrippinæ amicitiam in eo criminantibus. Validiorque in dies Tigellinus: & malas artes, quibus ſolis pollebat, gratiores ratus ſi principem ſocietate ſcelerum obſtringeret, metus eius rimatur. Compertoque Plautum & Syllam maxime timeri, Plautum in Aſiam, Syllam in Galliam Narbonenſem nuper amotos: nobilitatem eorum, & propinquos huic Orientis, illi Germaniæ exercitus commemorat. *Non ſe, vt Burrhum, diuerſas ſpes, ſed ſolam incolumitatem Neronis ſpectare. cui caueri vtcumque ab vrbanis inſidijs præſentia: longinquos motus quonam modo comprimi poſſe? Erectas Gallias ad nomen dictatorium, nec minus ſuſpectos Aſiæ populos, claritudine aui Druſi. Syllam inopem, vnde præcipuam audaciam: & ſimulatorem ſegnitiæ, dum temeritati locum reperiret. Plautum magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otij, ſed veterum Romanorum imitamenta præferre: aſſumta etiam Stoicorum arrogantia, ſectaque, quæ turbidos, & negotiorum appetentes faciat.* Nec vltra mora. Sylla ſexto die peruectis Maſſiliam percuſſoribus, ante metum & rumorem interficitur, cum epulandi cauſſa diſcumberet. Relatum caput eius illuſit Nero tamquam præmatura canitie deforme. Plauto parari necem, non perinde occultum fuit, quia pluribus ſalus eius curabatur, & ſpatium itineris ac maris tempuſque interiectum mouerat famam: vulgoque fingebant, petitum ab eo Corbulonem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bulonem, tum magnis exercitibus præſidentem, ſi clari atque inſontes interficerentur, præcipuum ad pericula. quin & Aſiam fauore iuuenis arma cepiſſe, nec milites ad ſcelus miſſos aut numero validos aut animo promtos, poſtquam iuſſa efficere nequiuerint, ad ſpes nouas tranſiſſe vna. Hæc in ore famæ, credentium otio agebantur. Ceterum libertus Plauti celeritate ventorum præuenit centurionem, & mandata L. Antiſtij ſoceri attulit: *effugeret ſegnem mortem, otium, ſuffugium, & magni nominis miſerationem. reperturum bonos, conſociaturum audaces. nullum interim ſubſidium aſpernandum. ſi ſexaginta milites (tot enim aduenicbant) propuliſſet: dum refertur nuntius Neroni, dum manus alia permeat, multa ſecutura, quæ ad vſque bellum exaleſcerent. denique aut ſalutem tali conſilio quæri, aut nihil grauius audenti quam ignauo patiendum eſſe.* Sed Plautum ea non mouere. ſiue nullam opem prouidebat inermis atque exſul: ſeu tædio ambiguæ ſpei, an amore coniugis & liberorum, quibus placabiliorem fore principem rebatur, nulla ſollicitudine turbatum. Sunt qui alios à ſocero nuntios veniſſe ferant, tamquam nihil atrox immineret, doctoreſque ſapientiæ Cœranum Græci, Muſonium Thuſci generis, conſtantiam opperiendæ mortis, pro incerta & trepida vita ſuaſiſſe. Repertus eſt certe per medium diei nudus, exercitando corpori. Talẽ eum centurio trucidauit, coram Pelagone Spadone, quem Nero centurioni & manipulo quaſi ſatellitibus miniſtrum regium præpoſuerat. Caput interfecti relatum. cuius aſpectu, ipſa principis verba referam: *Quin,* inquit, *Nero depoſito metu nuptias Poppææ ob eiuſmodi terrores dilatas maturare parat, Octauiamque coniugem amoliri. quamuis modeſte agat, &*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nomine patris, & ſtudijs populi grauem? Sed ad ſeratum litteras miſit, de cæde Syllæ Plautiq; haut confeſſus. verum vtriuſq; turbidum ingenium eſſe, & ſibi incolumitatem Reip. magna cura haberi. Decretæ eo nomine ſupplicationes, vtque Sylla & Plautus ſenatu mouerentur, grauioribus tamen ludibriis quam malis. Igitur accepto patrum conſulto, poſtquam cuncta ſcelerum pro egregiis accipi videt, exturbat Octauiam, ſterilem dictitans. Exin Poppææ coniungitur. Ea diu pellex, & adulteri Neronis, mox mariti potens, quendã ex miniſtris Octauiæ impulit, ſeruilem ei amorem obijcere. deſtinaturque reus cognomento Eucerus, natione Alexandrinus, canere tibiis doctus. Actæ ob id de ancillis quæſtiones, & vi tormentorum victis quibuſdam, vt falſa annuerent, plures perſtitere ſanctitatem dominæ tueri. Ex quibus vna inſtanti Tigellino, caſtiora eſſe muliebria Octauiæ reſpondit, quam os eius. Mouetur tamen primo ciuilis diſſidii ſpecie: domumque Burrhi, & prædia Plauti, infauſta dona accipit. Mox in Campaniam pulſa eſt, addita militari cuſtodia. Inde crebri queſtus, nec occulti per vulgum, cui minor ſapientia, & ex mediocritate fortunæ, pauciora pericula ſunt. His haut in quaquam Nero pœnitentia flagitii coniugem reuocauit Octauiam. Exin læti Capitolium ſcandunt: deoſque tandem venerantur. Effigies Poppææ proruunt. Octauiæ imagines geſtant humeris, ſpargunt floribus, foroque ac templis ſtatuunt. Itur etiam in principis laudes, repetitum venerantium. Iamque & palatium multitudine & clamoribus complebant, cum emiſſi militum globi verberibus & intento ferro turbatos diſiecere. Mutataque quæ per ſeditionem verterant. Poppææ honos repoſitus eſt.

Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Quæ ſemper odio, tum & metu atrox, ne aut vulgi acrior vis ingrueret, aut Nero inclinatione populi mutaretur, prouoluta genibus eius: *Non ea loci res ſuas agi, vt de matrimonio certet (quamquam id ſibi vita potius) ſed vitam ipſam in extremum adductam à clientelis & ſeruitijs Octauiæ, quæ plebis ſibi nomen indiderint, ea in pace auſis quæ vix bello euenirent. Arma illa aduerſus principem ſumta. ducem tantum defuiſſe, qui motis rebus facile reperiretur. Omitteret modo Campaniam & in vrbem ipſam pergeret, ad cuius nutum abſentis tumultus cierentur. Quod alioquin ſuum delictum? quam cuiuſquam offenſionem? An quia veram progeniem penatibus Cæſarum datura ſit, malle populum Romanum tibicinis Ægyptij ſubolem imperatorio faſtigio induci? Denique ſi id rebus conducat, libens quam coactus acciret dominam, vel conſuleret ſecuritati iuſta vltione. Et modicis remediis, primos motus conſediſſe. at ſi deſperent vxorem Neronis fore Octauiam, illi maritum daturos.* Varius ſermo, & ad metum atque iram accommodatus, terruit ſimul audientem & accendit. Sed parum valebat ſuſpicio in ſeruo, & quæſtionibus ancillarum eluſerat. Ergo confeſſionem alicuius quæri placet, cui rerum quoque nouarum crimen affingeretur. Et viſus idoneus maternæ necis patrator Anicetus, claſſi apud Miſenum, vt memoraui, præfectus, leui poſt admiſſum ſcelus gratia, dein grauiore odio: quia grauiorum facinorum miniſtri quaſi exprobrantes aſpiciuntur. Igitur accitum eum Cæſar operæ prioris admonet. Solum incolumitati principis aduerſus inſidiantem matrem ſubueniſſe: locum haut minoris gratiæ inſtare, ſi coniugem infenſam depelleret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Nec manu aut telo opus. Fateretur Octauiæ adulterium. Occulta quidem ad præſens, ſed magna ei præmia, & ſeceſſus amœnos promittit: vel ſi negauiſſet, necem intentat. Ille inſita vecordia, & facilitate priorum flagitiorum, plura etiam quam iuſſum erat, fingit, fateturque apud amicos, quos velut conſilio adhibuerat princeps. Tum in Sardiniam pellitur, vbi non inops exſilium tolerauit, & fato obijt. At Nero præfectum ſpe ſociandæ claſſis corruptum, & incuſatæ paulo ante ſterilitatis oblitus, abactos partus conſcientia libidinum, eaq; ſibi comperta *n* dicto memorat. Inſulaque Pandateria Octauiam claudit. Non alia exſul viſentium oculos maiore miſericordia affecit. Meminerant adhuc quidam Agrippinæ à Tiberio, recentior Iuliæ memoria obuerſabatur à Claudio pulſæ. Sed illis robur ætatis affuerat. Læta aliqua viderant, & præſentem ſæuitiam melioris olim fortunæ recordatione leuabant. Huic *o* primum nuptiarum dies loco funeris fuit, deductæ in domum, in qua nihil niſi luctuoſum haberet, erepto per venenum patre, & ſtatim fratre. Tum ancilla domina validior. Et Poppæa non niſi in perniciem vxoris nupta. Poſtremo crimen omni exitio grauius. Ac puella viceſimo ætatis anno, inter centuriones & milites, præſagio malorum iam à vita exempta, nondum tamen morte acquieſcebat. Paucis dehinc interiectis diebus, mori iubetur: cum iam viduam ſe & tantum ſororem teſtaretur, communeque Germanici, & poſtremo Agrippinæ nomen cieret. qua incolumi infelix quidem matrimonium, ſed ſine exitio pertuliſſet. Reſtringitur vinculis, venæque eius per omnes artus exſoluuntur; & quia preſſus pauore ſanguis tardius labebatur,

præferuidi

præferuidi balnei vapore enecatur. Additurque atrocior ſæuitia, quod caput amputatum latumque in vrbem Poppæa vidit. Dona ob hæc templis decreta. Quod ad eum finem memorauimus, vt quicumque caſus temporum illorum nobis vel alijs auctoribus noſcent, præſumtum habeant, quoties fugas & cædes iuſſit princeps, toties grates deis actas; quæque rerum ſecundarum olim, tum publicæ cladis inſignia fuiſſe. Neq; tamen ſilebimus, ſi quod ſenatuſconſultũ, adulatione nouum, aut patientia poſtremum fuit. Eodem anno libertorum potiſſimos veneno interfeciſſe ꝑ creditum eſt, Doryphorum quaſi aduerſatum nuptijs Poppęæ, Pallantem quod immenſam pecuniam longa ſenecta detineret. Romanus ſecretis criminationibus incuſauerat. Senecam vt C. Piſonis ſocium, ſed validius à Seneca eodem crimine perculſus eſt. Vnde Piſoni timor & orta inſidiarum in Neronem magna moles, ſed improſpera.

LOCA EMENDANDA, IN LIB. XIV.

a *animum? timeri ne.* b *Iamque.* c *exijt tum Senatu*, d *ludorum* e Manuſſ. *facies.* lego *facibus.* f *corrupta* g *anitos*, h Rhena. *quæ* i *pratores ederent.* k *Corrupta* l Farn. *oblectamenta* m *Videtur delenda vox, ex manuſſ.* n *Sublacæum* o *loto* p Mutila aut corrupta q *abſc.* r Siluras ſ *prouinciam* t *victis*, u Manuſſ. plerumque *Ticenorum* x Manuſſ. *facti*, y *arra* z *ſubuertenda* a *Petilio* b *Ambiguæ ſanitatis locus.* c Lego *redditurus* d Vat. *ſonores* e Vat. *cuneo* f *incurioſo hoste*, g *ſenatuque in ipſo*, h *quian'* i Farn. lectio; *ſeruitium* k Atauus l ſuſpenſos m *Deeſt quidpiam* n *edicto* o *primus* p *creditus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV DIVI AVGVSTI ANNALIVM

LIBER XV.

BREVIARIVM LIBRI.

VOlogeſes Parthorum rex Armeniam inuadit. quem Corbulo cautè & tamen fortiter repreſsit. Sed Cæſonius Pætus miſſu Neronis mox ſuperuenit, proprius Armeniæ tuendæ dux. Is imperitia & temeritate rem perdidit: turpi fœdere cum hoſte depactus. Corbulo ei tamen ſed ſero ſuccurrit. Neroni filia ex Poppæa naſcitur, non vitalis. Legati Parthorum Romam venere, ſuper Armenia retinenda. irriti remittuntur: & bellum Corbuloni permiſſum. Is Armeniam iterum inuadit, & metu Parthis iniecto, ad colloquium ventum. Placuit arma poni, & Tiridatem diadema ſtatuæ Neronis ſubmittere, nec niſi ſponte eius reſumere. Nero Neapoli cantat in publico: Romæ luxu & libidine omnia polluit. Ipſa vrbs ardet caſu, ſiue Principis dolo. qui in ruinis eius ingentem ſibi domum exſtruxit. Chriſtiani ab eo exagitati & necati, falſo crimine incendij. Coniuratio in

Neronem

Neronem inita & detecta, capite eius C. Piſone. Multi interfecti inluſtrium, interque eos Seneca. Grates tamen dijs actæ, & dona decreta templis, vt rebus lætis. Geſta hæc annis paullo amplius tribus.

C. Memmio Regulo. Verginio Rufo
C. Lecanio Baſſo. M. Licinio Craſſo Coss.
P. Silio Nerua. C. Iulio Attico Veſtino

INterea rex Parthorum Vologeſes, cognitis Corbulonis rebus, regemque alienigenam Tigranem Armeniæ impoſitum: ſimul, fratre Tiridate pulſo, ſpretum Arſacidarum faſtigium ire vltum volens, magnitudine rurſum Romana & continui fœderis reuerentia, diverſas ad curas trahebatur: contator ingenio, & defectione Hyrcanorum gentis validæ, multiſque ex eo bellis illigatus. Atque illum ambiguum nouus inſuper nuntius contumeliæ exſtimulat: quippe egreſſus Armenia Tigranes, Adiabenos conterminam nationem latius ac diutius quam per latrocinia vaſtauerat. Idque primores gentium ægre tolerabant, eo contemtionis deſcenſum, vt ne duce quidem Romano incurſarentur, ſed temeritate obſidis, tot per annos inter mancipia habiti. Accendebat dolorem eorum Monobazus, quem penes Adiabenum regimen, quod præſidium, aut vnde peteret, rogitans. Iam de Armenia conceſſum, proxima trahi: & niſi defendant Parthi, leuius ſeruitium apud Romanos deditis, quam captis eſſe. Tiridates quoque regni profugus, per ſilentium haut modice queren-

querendo, grauior erat. Non enim ignauia, magna imperia contineri: virōrum armorumq; faciendū certamen. Id in ſumma fortuna æquius, quod validius. Et ſua retinere, priuatæ domus: de alienis certare, regiam laudem eſſe. Igitur commotus his Vologeſes concilium vocat, & proximum ſibi Tiridatem conſtituit, atque ita orditur, *Hunc ego eodem mecum patre genitum, cum mihi per ætatem ſummo nomine conceßiſſet, in poſſeßionem Armeniæ deduxi, qui tertius potentiæ gradus habetur. Nam Medos Pacorus anteceperat. videbarque contra vetera fratrum odia & certamina, familiæ noſtræ penates rite compoſuiſſe. prohibent Romani, & pacem ipſis numquam proſpere laceßitam, nunc quoque in exitium ſuum abrumpunt. Non ibo infitias, æquitate quam ſanguine, cauſſa quam armis retinere parta maioribus malueram. ſi contatione deliqui, virtute corrigam. Veſtra quidem vis & gloria in integro eſt, addita modeſtiæ fama. quæ neque ſummis mortalium ſpernenda eſt, & à dijs æſtimatur.* Simul diademate caput Tiridatis euinxit, promptam equitum manum, quæ regem ex more ſectabatur, Moneſi nobili viro tradidit, adiectis Adiabenorum auxilijs: mandauitque Tigranem Armenia exturbari, dum ipſe poſitis aduerſus Hyrcanos diſcordijs, vires intimas, molemque belli ciet, prouincijs Romanis minitans. Quæ vbi Corbuloni certis nuntijs audita ſunt: legiones duas cum Verulano Seuero, & Vectio Bolano, ſubſidium Tigrani mittit, occulto præcepto, compoſitius cuncta, quam feſtinantius agerent. quippe bellum habere, quam gerere malebat. Scripſeratque Cæſari, proprio duce opus eſſe, qui Armeniam defenderet: Syriam ingruente Vologeſe acriore in diſcrimine eſſe. Atque interim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat: tumultuariam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tuariam prouincialium manum armat: hoſtiles ingreſſus præſidijs intercipit. Et quia egena aquarum regio eſt, caſtella fontibus impoſita. quoſdam riuos congeſtu arenæ abdidit. Ea dum à Corbulone tuendę Syrię parantur, acto raptim agmine Moneſes vt famam ſui præiret, non ideo neſcium aut incautum Tigranem offendit: qui occupauerat Tigranocerta, vrbem copia defenſorum & magnitudine mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haut ſpernenda latitudine partem murorum ambit, & ducta ingens foſſa, qua fluuio diffidebatur. Inerant milites, & prouiſi ante commeatus. quorum ſubuectu pauci auidius progreſſi, & repentinis hoſtibus circumuenti, ira magis quam metu ceteros accenderant. Sed Partho ad exſequendas obſidiones nulla comminus audacia: raris ſagittis, neque clauſos exterret, & ſemet fruſtratur. Adiabeni cum promouere ſcalas & machimenta inciperent, facile detruſi, mox erumpentibus noſtris cæduntur. Corbulo tamen quamuis ſecundis rebus ſuis, moderandum fortunæ ratus, miſit ad Vologeſem, qui expoſtularent vim prouinciæ illatam. ſocium amicumque regem cohortes Romanas circumſidere. omitteret potius obſidionem, aut ſe quoque in agro hoſtili caſtra poſiturum. Caſperius centurio in eam legationem dilectus, apud opidum Niſibin ſeptem & triginta milibus paſſuum à Tigranocerta diſtantem adit regem, & mandata ferociter edidit. Vologeſi vetus & penitus infixum erat, arma Romana vitandi: nec præſentia proſpere fluebant. irritum obſidium, tutus manu & copijs Tigranes, fugati qui expugnationem ſumſerant, miſſæ in Armeniam legiones, & aliæ pro Syria paratæ vltro irrumpere. ſibi imbecillum equitem

quitem pabuli inopia. nam exorta vis locuſtarum ambederat quidquid herbidum aut frondoſum. Igitur metu abſtruſo mitiora obtendens, miſſurum ad imperatorem Romanum legatos ſuper petenda Armenia & firmanda pace reſpondet. Moneſen omittere Tigranocerta iubet, ipſe retro concedit. Hæc plures vt formidine regis, & Corbulonis minis patrata & magnifica extollebant. Alij occulte pepigiſſe interpretabantur, vt omiſſo vtrimque bello, & abeunte Vologeſe, Tigranes quoque Armenia abſcederet. *Cur enim exercitum Romanum à Tigranocertis deductum? cur deſerta per otium, quæ bello defenderant? An melius hibernaviſſe in extrema Cappadocia, raptim erectis tugurijs, quam in ſede regni modo retenti? Dilata prorſus arma, vt Vologeſes cum alio quam cum Corbulone certaret: Corbulo meritæ tot per annos gloriæ, non vltra periculum faceret.* Nam, vt rettuli, proprium ducem tuendæ Armeniæ popoſcerat, & aduentare Ceſennius Pætus audiebatur: iamque aderat, copiis ita diuiſis, vt quarta & duodecima legiones addita quinta quæ recens è Mœſis excita erat, ſimul Pontica, & Gallatarum Cappadocumque auxilia Pæto obedirent: tertia & ſexta & decima legiones, priorque Syriæ miles apud Corbulonem manerent. Cetera ex rerum vſu ſociarent, partirenturue. Sed neque Corbulo æmuli patiens, & Pætus cui ſatis ad gloriam erat ſi proximus haberetur, deſpiciebat geſta, nihil cædis aut prædæ, vſurpatas nominetenus vrbium expugnationes dictitans. Se tributa ac leges, & pro vmbra regis, Romanum ius victis impoſiturum. Sub idem tempus legati Vologeſis, quos ad principem miſſos memoraui, reuertere irriti: bellumque propalam ſumtum à Parthis. nec Pætus detractauit,

ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſed duabus legionibus, quarum quartam Famiſulanus Vectonianus eo in tempore, duodecimam Calauius Sabinus regebant, Armeniam intrat, triſti omine. Nam in tranſgreſſu Euphratis, quem ponte tranſmittebat, nulla palam cauſſa, turbatus equus qui conſularia inſignia geſtabat, retro euaſit. Hoſtiaque quæ muniebantur hibernaculis aſsiſtens, ſemifacta opera fuga perrupit, ſeque vallo extulit. & pila militum arſere, magis inſigni prodigio, quia Parthus hoſtis miſſilibus telis decertat. Ceterum Pætus ſpretis ominibus, nec dum ſatis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariæ prouiſu, rapit exercitum trans montem Taurum, reciperandis, vt ferebat, Tigranocertis, vaſtandiſque regionibus, quas Corbulo integras omiſiſſet. Et capta quædam caſtella, gloriæque & prædæ nonnihil partum, ſi aut gloriam cum modo, aut prædam cum cura habuiſſet. Longinquis itineribus percurſando quæ obtineri nequibant, corrupto qui captus erat commeatu, & inſtante iam hieme, reduxit exercitum. compoſuitque ad Cæſarem litteras, quaſi confecto bello, verbis magnificas, rerum vacuas. Interim Corbulo nunquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus præſidiis inſedit: & ne ponti inijciendo impedimentum hoſtiles turmæ afferrent, (iam enim ſubiectis campis, magna ſpecie volitabant) naues magnitudine præſtantes, & connexas trabibus, ac turribus auctas, agit per amnem, catapultiſq; & baliſtis proturbat Barbaros. in quos ſaxa & haſtæ longius permeabant, quam vt contrario ſagittarum iactu adequarentur. Dein pons continuatus, colleſq; aduerſi per ſocias

cohor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cohortes, poſt legionum caſtris occupantur; tanta celeritate & oſtentatione virium, vt Parthi omiſſo paratu inuadendæ Syriæ, ſpem omnem in Armeniam verterent. Ibi Pætus imminentium neſcius, quinctam legionem procul in Ponto habebat. Reliquas promiſcuis militum commeatibus infirmauerat; donec aduentare Vologeſem magno & infenſo agmine auditum. Accitur legio duodecima, & vnde famam aucti exercitus ſperat, prodita infrequentia. qua tamen retineri caſtra, & eludi Parthus tractu belli poterat, ſi Pæto aut in ſuis, aut in alienis conſilijs conſtantia fuiſſet. Verum vbi à viris militaribus aduerſus vrgentes caſus firmatus erat, rurſus ne alienæ ſententiæ indigens videretur, in diuerſa ac deteriora tranſibat. Et tunc relictis hibernis, non foſſam neque vallum ſibi, ſed corpora & arma in hoſtem data clamitans, duxit legiones quaſi prœlio certaturus. Deinde amiſſo centurione & paucis militibus, quos viſendis hoſtium copijs præmiſerat, trepidus remeauit. Et quia minus acriter Vologeſes inſtiterat, vana rurſus fiducia, tria millia dilectorum proximo Tauri iugo impoſuit, quo tranſitum regis arcerent. Alares quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. Coniunx ac filius caſtello, cui Arſamoſata nomen eſt, abditi, data in præſidium cohorte, ac diſperſo milite, qui in vnum habitus, vagum hoſtem promptius ſuſtentauiſſet. ægre compulſum ferunt, vt inſtantem Corbuloni fateretur. Nec à Corbulone properatum, quo gliſcentibus periculis etiam ſubſidij laus augeretur. Expediri tamen itineri ſingula millia ex tribus legionibus, & alarios octingentos, parem numerum e cohortibus iuſſit. At Vologeſes quamuis ob-

ſeſſa à Pæto itinera hinc peditatu, inde equite accepiſſet, nihil mutato conſilio, ſed vi ac minis alares exterruit, legionarios obtriuit, vno tantum centurione Tarquitio Creſcente turrim in qua præſidium agitabat, defendere auſo: facta ſæpius eruptione, & cæſis qui Barbarorum propius ſuggrediebantur, donec ignium iactu circumueniretur. peditum ſi quis integer, longinqua & auia; vulnerati, caſtra repetiuere: virtutem regis, ſæuitiam & copias gentium, cuncta metu extollentes, facili credulitate eorum qui eadem pauebant. Ne dux quidem obniti aduerſis, ſed cuncta militiæ munia deſeruerat, miſſis iterum ad Corbulonem precibus, veniret propere, ſigna & aquilas, & nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: ſe fidem interim donec vita ſuppeditet, retenturum. Ille interritus & parte copiarum apud Syriam relicta, vt munimenta Euphrati impoſita retinerentur, qua proximum & commeatibus non egenum, regionem Comagenam, exin Cappadociam, inde Armenios petiuit. Comitabantur exercitum præter alia aſſueta bello, magna vis camelorum onuſta frumento, vt ſimul hoſtem famemque depelleret. Primum è perculſis Pactium primipili centurionem obuium habuit, dein pleroſque militum: quos diuerſas fugæ cauſſas obtendentes, redire ad ſigna, & clementiam Pæti experiri monebat. Se niſi victoribus immitem eſſe. Simul ſuas legiones adire, hortari, priorum admonere, nouam gloriam oſtendere. *Non vicos aut opida Armeniorum, ſed caſtra Romana, duaſque in ijs legiones pretiũ laboris peti. Si ſingulis manipularibus præcipua ſeruati ciuis corona imperatoria manu tribueretur, quod illud & quantum decus, vbi par eorum numerus adipiſceretur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent?*

His atque talibus in commune alacres, (& erant quos pericula fratrum, aut propinquorum proprijs ſtimulis incenderent) continuum diu noctuque iter properabant. Eoque intentius Vologeſes premere obſeſſos, modo vallum legionum, modo caſtellum quo imbellis ætas defendebatur, oppugnare, propius incedens quam mos Parthis, ſi ea temeritate hoſtem in prœlium eliceret. At illi vix contubernijs extracti, nec aliud quam munimenta propugnabant: pars iuſſu ducis, & alij propria ignauia, vt Corbulonem opperientes, ac ſi vis ingrueret, prouiſis exemplis Caudinæ ac Numantinæ cladis. Neque eandem vim Samnitibus Italico populo, aut Pœnis Romani imperij æmulis. Validam quoque & laudatam antiquitatem, quoties fortuna contra daret, ſaluti conſuluiſſe. Qua deſperatione exercitus dux ſubactus, primas tamen litteras ad Vologeſen, non ſupplices, ſed in modum querentis compoſuit, *Quod pro Armenijs ſemper Romanæ ditionis, aut ſubiectis regi quem imperator delegiſſet, hoſtilia faceret. Pacem ex æquo vtilem. Nec præſentia tantum ſpectaret. Ipſum aduerſus duas legiones, totis regni viribus aduenisse: at Romanis orbem terrarum reliquum, quo bellum iuuarent.* Ad ea Vologeſes, nihil pro cauſſa, ſed opperiendos ſibi fratres Pacorum ac Tiridatem reſcripſit. Illum locum tempuſque conſilio deſtinatum quid de Armenia cernerent. Adieciſſe deos dignum Arſacidarum, ſimul & de legionibus Romanis ſtatuerent. Miſſi poſt à Pæto nuntij, & regis colloquium petitum, qui Vaſacem præfectum equitatus ire iuſſit. Tum Pætus, Lucullos, Pompeios, & ſi qui duces obtinendæ donandæue Armeniæ egerant: Vaſaces imaginem retinendi donandiue penes nos, vim penes Parthos memorat. Et multum

inuicem

inuicem diſceptato, Monobazus Adiabenus in diem poſterum teſtis iis quæ pepigiſſent, adhibetur. Placuitque liberari obſidio legiones, & decedere omnem militem finibus Armeniorum, caſtellaque & commeatus Parthis tradi. Quibus perpetratis copia Vologeſi fieret, mittendi ad Neronem legatos. Interim fluuio Arſameti (is caſtra præfluebat) pontem impoſuit, ſpecie ſibi illud iter experientis. Sed Parthi quaſi documentum victoriæ iuſſerant: namque iis vſui fuit. Noſtri per diuerſum iere. Addidit rumor, ſub iugum miſſas legiones, & alia ex rebus infauſtis: quorum ſimulacrum ab Armeniis vſurpatum eſt. Nam & munimenta ingreſſi ſunt, antequam agmen Romanum decederet; & circumſtetere vias, captiua olim mancipia, aut iumenta agnoſcentes, abſtrahenteſque. Raptæ etiam veſtes, retenta arma, pauido milite & concedente, ne qua prœlij cauſſa exſiſteret. Vologeſes armis & corporibus cæſorum aggregatis, quo cladem noſtram teſtaretur, viſu fugientium legionum abſtinuit: Fama moderationis quærebatur, poſtquam ſuperbiam expleuerat. Flumen Arſametem elephanto inſidens, & proximus quiſque regi vi equorum perrupere, quia rumor inceſſerat, pontem ceſſurum oneri, dolo fabricantium. Sed qui ingredi auſi ſunt, validum & fidum intellexere. Ceterum obſeſſis adeo ſuppeditauiſſe rem frumentariam conſtitit, vt horreis ignem injicerent: contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes copiarum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem, neque ſe plus tridui itinere abfuiſſe. Adiecit, iureiurando Pæti cautum apud ſigna, adſtantibus ijs, quos teſtificando rex miſiſſet, neminem Romanum Armeniam ingreſſurum, donec referantur litteræ

Neronis, an paci annueret. Quæ vt augendæ infamiæ compoſita, ſic reliqua non in obſcuro habentur: vna die quadraginta millium ſpatium emenſum eſſe Pætum, deſertis paſſim ſaucijs, neque minus deformem illam fugientium trepidationem, quam ſi terga in acie vertiſſent. Corbulo cum ſuis copijs apud ripam Euphratis obuius, non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, vt diuerſitatem exprobraret. Mæſti manipuli, ac vicem commilitonum miſerantes, ne lacrymis quidem temperauere. Vix præ fletu vſurpata conſalutatio. Deceſſerat certamen virtutis, & ambitio gloriæ, felicium hominum affectus. ſola miſericordia valebat, & apud minores magis. Ducum inter ſe breuis ſermo ſecutus eſt, hæc conquerentium: irritum laborem, potuiſſe bellum fuga Parthorum finiri. Ille integra vtrique cuncta reſpondit, conuerterent aquilas, & iuncti inuaderent Armeniam, abſceſſu Vologeſis infirmatam. *Non ea imperatoris habere mandata Corbulo: periculo legionum commotum, è prouincia egreſſum. Quando in incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum. Sic quoque optimam fortunam orandam, vt pedes confectus ſpatijs itinerum, alacrem & facilitate camporum præuenientem equitem aſſequeretur.* Exin Pætus per Cappadociam hibernauit. At Vologeſis ad Corbulonem miſſi nuntij, detraheret caſtella trans Euphratem, amnemque vt omnium medium faceret. Ille Armeniam quoque diuerſis præſidijs vacuam fieri expoſtulabat. Et poſtremo conceſſit rex. Diruptaque quæ vltra Euphratem communierat Corbulo, & Armenij ſuo arbitrio relicti ſunt. At Romæ trophæa de Parthis, arcuſque medio Capitolini montis ſiſtebantur: decreta ab ſenatu integro adhuc bello, neque tum omiſſa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

miſſa, dum aſpectui conſulitur, ſpreta conſcientia. Quin & diſſimulandis rerum externarum curis Nero frumentum plebis vetuſtate corruptum, in Tiberim iecit, quo ſecuritatem annonæ a ſuſtentaret. cuius pretio nihil additum eſt, quamuis ducentas ferme naues portu in ipſo, violentia tempeſtatis, & centum alias Tiberi ſubuectas, fortuitus ignis abſumſiſſet. Tris dein conſulares, L. Piſonem, Ducennium Geminum, Pompeium Paullinum vectigalibus publicis præpoſuit, cum inſectatione priorum principum, qui grauitate ſumtuum iuſtos reditus anteiſſent. ſe annuum ſexcenties ſeſtertium Reipub. largiri. Percrebuerat ea tempeſtate prauiſſimus mos, cum propinquis comitijs, aut ſorte prouinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios, præturaſque & prouincias inter patres ſortiti, ſtatim emitterent manu quos adoptauerant. Qui magna cum inuidia ſenatum adeunt, ius naturæ, laboris educandi, aduerſus fraudem & artes & breuitatem adoptionis enumerant. *Satis pretij eſſe orbis quod multa ſecuritate, nullis oneribus, gratiam, honores cuncta promta & obuia haberent. Sibi promiſſa legum diu exſpectata, in ludibrium verti, quando quis ſine ſolicitudine parens, ſine luctu orbus, longa patrum vota repente adæquaret.* Factum ex eo ſenatuſconſultum, ne ſimulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret, ac ne vſurpandis quidem hereditatibus prodeſſet. Exin Claudius Timarchus Cretenſis reus agitur, ceteris criminibus, vt ſolent præualidi prouincialium, & opibus nimijs ad iniurias minorum elati. vna vox eius vſque ad contumeliam ſenatus penetrauerat, quod dictitaſſet, in ſua poteſtate ſitum, an proconſulibus qui Cretam obtinuiſſent, grates agerentur. Quam occaſionem Pætus Thraſea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ad bonum publicum vertens, poſtquam de reo cenſuerat, prouincia Creta depellendum, hæc addidit. *Vſu probatum eſt P. C. leges egregias, exempla honeſta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic oratorum licentia, Ciniciam rogationem: candidatorum ambitus, Iulias leges: magiſtratuum auaritia, Calpurnia ſcita, pepererunt. Nam culpa quam pœna tempore prior, emendari quam peccare poſterius eſt. Ergo aduerſus nouam prouinciarum ſuperbiam dignum fide conſtantiaque Romana capiamus conſilium, quo tutelæ ſociorum nihil derogetur, nobis opinio decedat, qualis quiſque habeatur alibi quam in ciuium iudicio eſſe. Olim quidem non modo prætor aut conſul, ſed priuati etiam mittebantur, qui prouincias viſerent, & quid de cujuſque obſequio videretur, referrent. trepidabantque gentes de æſtimatione ſingulorum. At nunc colimus externos, & adulamur, & quomodo ad nutum alicuius grates, ita promtius accuſatio decernitur. Decernaturque, & maneat prouincialibus potentiam ſuam tali modo oſtentandi. Sed laus falſa & precibus expreſſa, perinde cohibeantur, quam malitia, quam crudelitas. Plura ſæpe peccantur, dum demeremur, quam dum offendimus. Quædam imo virtutes odio ſunt, ſeueritas obſtinata, inuictus aduerſum gratiam animus. Inde initia magiſtratuum noſtrorum meliora ferme, & finis inclinat, dum in modum candidatorum ſuffragia conquirimus. quæ ſi arceantur, æqualius atq; conſtantius prouinciæ regentur. nam vt metu repetundarum infracta auaritia eſt, ita vetita gratiarum actione ambitio b cohibetur.* Magno aſſenſu celebrata ſententia. Non tamen ſenatuſconſultum perfici potuit, abnuentibus conſulibus ea de re relatum. Mox auctore principe ſanxere, ne quis ad concilium ſociorum referret, agendas apud ſenatum proprætoribus proueconſulibus grates, neu quis ea legatione fungeretur. Iiſdem

conſulibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

conſulibus gymnaſium ictu fulminis conflagravit, effigieſque in eo Neronis ad informe ęs liquefacta. Et motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeij, magna ex parte proruit. Defunctaque virgo Veſtalis Lælia, in cujus locum Cornelia ex familia Coſſorum capta eſt. Memmio Regulo & Verginio Rufo Coss. natam ſibi ex Poppæa filiam Nero vltra mortale gaudium accepit, appellauitque Auguſtam, dato & Poppææ eodem cognomento. Locus puerperio colonia Antium, ubi ipſe generatus erat. Iam ſenatus vterum Poppææ commendauerat dijs, votaque publice ſuſceperat. quę multiplicata, exſolutaque. Et additæ ſupplicationes, templumque Fecunditati, & certamen ad exemplar Atticæ religionis decretum. Vtque Fortunarum effigies aureæ in ſolio Capitolini Iouis collocarentur: ludicrum Circenſe, vt Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium ederetur. quæ fluxa fuere, quartum intra menſem defuncta infante. Rurſuſque exortæ adulationes, cenſentium honorem diuæ, & puluinar, ædemque & ſacerdotem. Atque ipſe ut lætitiæ, ita mæroris immodicus egit. Adnotatum eſt, omni ſenatu Antium ſub recentem partum effuſo, Thraſeam prohibitum, immoto animo prænuntiam imminentis cædis contumeliam excepiſſe. Secutam dehinc vocem Cæſaris ferunt, qua reconciliatum ſe Thraſeæ apud Senecam jactauerit, ac Senecam Cæſari gratulatum. Vnde gloriæ egregijs viris, & pericula gliſcebant. Interim veris principio, legati Parthorum mandata regis Vologeſis, litteraſque in eandem formam attulere. *Se priora & toties jactata ſuper obtinenda Armenia nunc omittere, quoniam dij quamuis potentium populorum arbitri poſſeſſionem Parthis non ſine ignominia Romana tradidiſſent.*

Nuper clauſum Tigranem, poſt Pætum legioneſque cum opprimere poſſet, incolumes dimiſiſſe. Satis approbatam vim, datum & lenitatis experimentum. Nec recuſaturum Tiridatem accipiendo diademati in vrbem venire, niſi ſacerdotij religione attineretur. Iturum ad ſigna & effigies principis, vbi legionibus coram, regnum auſpicaretur. Talibus Vologeſis litteris, quia Pætus diuerſa tamquam rebus integris ſcribebat, interrogatus centurio qui cum legatis aduenerat, quo in ſtatu Armenia eſſet? omnes inde Romanos exceſſiſſe reſpondit. Tum intellecto Barbarorum irriſu, qui peterent quod eripuerant, conſuluit inter primores ciuitatis Nero, bellum anceps, an pax in hoſte placeret. Nec dubitatum de bello. Et Corbulo tot per annos militum atque hoſtium gnarus, gerendæ rei præficitur, ne cuius alterius inſcitia rurſum peccaretur, quia Pæti piguerat. Igitur irriti remittuntur, cum donis tamen, vnde ſpes fieret, non fruſtra eadem oraturum Tiridatem, ſi preces ipſe attuliſſet. Syriæque exſecutio Cintio, copiæ militares Corbuloni permiſſæ, & quintadecima legio, ducente Mario Celſo, è Pannonia adiecta eſt. Scribitur tetrarchis ac regibus præfectiſque & procuratoribus, & qui prætorum finitimas prouincias regebant, iuſſis Corbulonis obſequi, in tantum ferme modum aucta poteſtate, quem populus Romanus Gn. Pompeio bellum Piraticum geſturo dederat. Regreſſum Pætum cum grauiora metueret, facetijs inſectari ſatis habuit Cæſar, his ferme verbis: *Ignoſcere ſe ſtatim, ne tam promtus in pauorem longiore ſolicitudine ægreſceret.* At Corbulo quarta & duodecima legionibus, quæ fortiſſimo quoque amiſſo, & ceteris exterritis, parum habiles prœlio videbantur, in Syriam tranſlatis, ſextam in-

ac tertiam legiones, integrum militem & crebris ac proſperis laboribus exercitum in Armeniam ducit. Addiditq; legionem quintam quæ per Pontum agens, expers cladis fuerat. Simul quintadecimanos recens adductos, & vexilla dilectorum ex Illyrico & Ægypto, quodque alarum cohortiumque, & auxilia regum in vnum conducta apud Melitenen, qua tranſmittere Euphratem parabat. Tum luſtratum rite exercitum ad concionem vocat, orditurque magnifica de auſpicijs imperatorijs, rebuſque à ſe geſtis, aduerſam inſcitiam Pæti declinans: multa auctoritate, quæ viro militari pro facundia erat. Mox iter L. Lucullo quondam penetratum, apertis quæ vetuſtas obſepſerat, pergit, Et venientes Tiridatis Vologeſiſque de pace legatos haut aſpernatus, adiungit ijs centuriones cum mandatis non immitibus. *Non enim adhuc eo ventum, vt certamine extremo opus eſſet. Multa Romanis ſecunda, quædam Parthis eueniſſe, documento aduerſus ſuperbiam: proinde & Tiridati conducere, intactum vaſtationibus regnum dono accipere; & Vologeſen melius ſocietate Romana, quam damnis mutuis, genti Parthorum conſulturum. Scire quantum intus diſcordiarum, quamque indomitas & præferoces nationes regeret. Contra imperatori ſuo immotam vbique pacem, & vnum id bellum eſſe.* Simul conſilio terrorem adjicere, & Megiſtanas Armenios qui primi à nobis defecerant, pellit ſedibus, caſtella eorum exſcindit, plana, edita, validos, inualidoſque, pari metu complet. Non infenſum, nedum hoſtili odio Corbulonis nomen etiam Barbaris habebatur, eoque conſilium eius fidum credebant. Ergo Vologeſes neque atrox in ſummam, & quibuſdam præfecturis inducias petit. Tiridates locum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

diemque colloquio poſcit. Tempus propinquum, locus in quo nuper obſeſſæ cum Pæto legiones erant, cum à Barbaris dilectus eſſet, ob memoriam lætioris ſibi rei, non eſt à Corbulone vitatus, vt diſſimilitudo fortunæ gloriam augeret. Neque infamia Pæti augebatur, quod eo maxime patuit, quia filio ejus tribuno ducere manipulos, atque operiri reliquias malæ pugnæ imperauit. Die pacta Tiberius Alexander illuſtris eques Romanus miniſter bello datus, & Viuianus Annius gener Corbulonis, nondum ſenatoria ætate, ſed pro legato quintæ legioni impoſitus, in caſtra Tiridatis venere, honore ejus, ac ne metueret inſidias tali pignore. Viceni dehinc equites aſſumpti. Et viſo Corbulone, rex prior equo deſiluit: nec cunctatus Corbulo. Sed pedes vterque dextras miſcuere. Exin Romanus laudat iuuenem, omiſſis præcipitibus tuta & ſalutaria capeſſentem. Ille de nobilitate generis multum præfatus, cetera temperanter adiungit. Iturum quippe Romam, laturumque nouum Cæſari decus, non aduerſis Parthorum rebus ſupplicem Arſaciden. Tum placuit Tiridatem ponere apud effigiem Cæſaris inſigne regium, nec niſi manu Neronis reſumere. & colloquium oſculo finitum. Dein paucis diebus interiectis, magna vtrimque ſpecie, inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patrijs, hinc agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis, ſignisque & ſimulacris deum in modum templi. Medio tribunal ſedem curulem, & ſedes effigiem Neronis, ſuſtinebat. Ad quam progreſſus Tiridates, cæſis ex more victimis, ſublatum capite diadema imagini ſubjecit. magnis apud cunctos animorum motibus, quos augebat inſita adhuc oculis exercituum Romanorum cædes, aut obſidio. At nunc verſos ca-

ſus:

ſus: iturum Tiridatem oſtentui gentibus, quanto minus quam captiuum? Addidit gloriæ Corbulo comitatem, epulaſque. & rogitante rege cauſſas, quoties nouum aliquid aduerterat: vt, initia vigiliarum per centurionem nuntiari, conuiuium buccina dimitti, & ſtructa ante Auguralem aram ſubdita face accendi: cuncta in maius extollens, admiratione priſci moris affecit. *d* poſtremo die ſpatium orauit, quo tantum itineris aditurus, fratres ante, matremque viſeret: obſidem interea filiam tradit, litteraſq; ſupplices ad Neronem. Et digreſſus Pacorum apud Medos, Vologeſen Ecbatanis repperit, non incurioſum fratris: quippe & proprijs nuntijs à Corbulone petierat, ne quam imaginem ſeruitij Tiridates perferret, neu ferrum traderet, aut complexu prouincias obtinentium arceretur, foribuſue eorum aſſiſteret: tantuſque Romæ, quantus conſulibus, honor eſſet. Scilicet externæ ſuperbiæ ſueto, non erat notitia noſtri: apud quos jus imperij valet, inania tranſmittuntur. Eodem anno Cæſar nationes Alpium maritimarum in jus Latij tranſtulit. Equitum Romanorum locos ſedilibus plebis antepoſuit, apud Circum. Namque ad eam diem indiſcreti inibant; quia lex Roſcia nihil niſi de quatuordecim ordinibus ſanxit. Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priora. Sed feminarum illuſtrium ſenatorumq; plures per arenã fœderati ſunt. C. Lecanio, M. Licinio Coſs. acriore in dies cupidine adigebatur Nero promiſcuas ſcenas frequẽtandi. Nam adhuc per domũ aut hortos cecinerat Iuuenalibus ludis, quos vt parũ celebres & tantæ voci anguſtos ſpernebat. Non tamen Romę incipere (*e* ſcenas) auſus, Neapolim quaſi Græcam vrbem dilegit. Inde in:tium fore, vt

tranſgreſſus

tranſgreſſus in Achaiam, inſigneſque & antiquitus ſacras coronas adeptus, maiore fama ſtudia ciuium eliceret. Ergo contractum opidanorum vulgus, & quos è proximis colonijs & municipijs eius rei fama ciuerat, quique Cæſarem per honorem, aut varios vſus ſectantur. etiam militum manipuli theatrum Neapolitanorum complent. Illic, plerique vt arbitrabantur, triſte; vt ipſe, prouidum potius & ſecundis numinibus euenit. Nam egreſſo qui affuerat populo, vacuum & ſine vllius noxa theatrum collapſum eſt. Ergo per compoſitos cantus grates dijs, atque ipſam recentis caſus fortunam celebrans, petituruſque maris Hadriæ traiectus, apud Beneuentum interim conſedit: vbi gladiatorum munus à Vatinio celebre edebatur. Vatinius inter fœdiſſima eius aulæ oſtenta fuit, ſutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorto, facetijs ſcurrilibus: primo in contumelias aſſumtus, deinde optimi cuiuſque criminatione eo vſque valuit, vt gratia, pecunia, vi nocendi etiam malis præmineret. Eius munus frequentanti Neroni, ne inter voluptates quidem à ſceleribus ceſſabatur. Ijſdem quippe illis diebus Torquatus Silanus mori adigitur, quia ſuper Iuniæ familiæ claritudinem diuum Auguſtum atauum ferebat. Iuſſi id accuſatores obicere, prodigum largitionibus, neque aliam ſpem quam in nouis rebus eſſe. quin eum nobiles habere, quos ab epiſtolis & libellis & rationibus appellet, nomina ſummę curæ & *f* meditamenta. Tum intimus quiſq; libertorum vincti abreptique. Et cum damnatio inſtaret, brachiorum venas Torquatus interſcidit, ſecutaque Neronis oratio ex more: Quamuis ſontem & defenſioni merito diffiſum, victurum

tamen

tamen fuiſſe ſi clementiam iudiciis exſpectaſſet. Nec multo poſt omiſſa in præſens Achaia (cauſſæ in incerto fuere) vrbem reuiſit; prouincias Orientis, maxime Ægyptum, ſecretis imaginationibus agitans. Dein edicto teſtificatus non longam ſui abſentiam, & cuncta in Rep. exinde immota ac proſpera fore, ſuper ea profectione adijt Capitolium, illic veneraturus deos. Cum Veſtæ quoque templum iniſſet, repente cunctos per artus tremens, ſeu numine exterrente, ſeu facinorum recordatione nunquam timore vacuus, deſeruit inceptum, cunctas ſibi curas amore patriæ leuiores dictitans. *Vidiſſe ciuium mæſtos vultus, audire ſecretas querimonias, quod tantum aditurus eſſet iter, cuius ne modicos quidem egreſſus tolerarent, ſueti aduerſum fortuita aſpectu principis refoueri. Ergo vt in priuatis neceſſitudinibus proxima pignora præualerent; ita populum Romanum vim plurimam habere: parendumque retinenti.* Hæc atque talia plebi volenti fuere, voluptatum cupidine, & quæ præcipua cura eſt, rei frumentariæ anguſtias ſi abeſſet metuenti. Senatus & primores in incerto erant, procul an coram atrocior haberetur. dehinc, quæ natura magnis timoribus, deterius credebant quod euenerat. Ipſe quo fidem acquireret, nihil vſquam perinde lætum ſibi; publicis locis ſtruere conuiuia, totaque vrbe quaſi domo vti. Et celeberrimæ luxu famaque epulæ fuere, quas Tigellino paratas, vt exemplum referam, ne ſæpius eadem prodigentia narranda ſit. Igitur in ſtagno Agrippæ fabricatus eſt ratem, cui ſuperpoſitum conuiuium aliarum tractu moueretur. Naues auro & ebore diſtinctæ. Remigeſque exoleti, per ætates & ſcientiam libidinum componebantur. Volucres

cres & feras diuerſis è terris, & animalia maris Oceano abuſque petiuerat. Crepidinibus ſtagni lupanaria aſtabant, illuſtribus feminis completa: Et contra ſcorta viſebatur, nudis corporibus. Iam geſtus motuſque obſceni, & poſtquam tenebræ incedebant, quantum iuxta nemoris, & circumiecta tecta, conſonare cantu & luminibus clareſcere. Ipſe per licita atque illicita fœdatus, nihil flagitij reliquerat, quo corruptior ageret; niſi paucos poſt dies vni ex illo contaminatorum grege, cui nomen Pythagoræ fuit, in modum ſollennium coniugiorum denupſiſſet. Inditum imperatori flammeum. *g* Miſſi auſpices duo, & genialis torus, & faces nuptiales; cuncta denique ſpectata, quæ etiam in femina nox operit. Sequitur clades, forte, an dolo principis incertum: nam vtrumque auctores prodidere: ſed omnibus quæ huic vrbi per violentiam ignium acciderunt, grauior atque atrocior. Initium in ea parte Circi ortum, quæ Palatino Cælioque montibus contigua eſt. Vbi per tabernas, quibus id mercimonium inerat quo flamma alitur, ſimul cœptus ignis, & ſtatim validus, ac vento citus longitudinem Circi corripuit. Neque enim domus munimentis ſeptæ, vel templa muris cincta, aut quid aliud moræ interiacebat Impetu peruagatum incendium, plana primum, deinde in edita aſſurgens, rurſus inferiora populando anteijt remedia velocitate mali, & obnoxia vrbe artis itineribus, hucque & illuc flexis, atque enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit. Ad hoc lamenta pauentium feminarum feſſa *h* [ætate] aut rudis pueritiæ ætas, quiq; ſibi, quiq; alijs conſulebant, dum trahunt inualidos aut opperiuntur, pars morans, pars feſtinans, cuncta impediebant:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bant: & ſæpe dum in tergum reſpectant, lateribus aut fronte circumueniebantur: vel ſi in proxima evaſerant, illis quoque igni correptis, etiam quæ longinqua crediderant, in eodem caſu reperiebantur. Poſtremo quid vitarent, quid peterent ambigui, complere vias, ſterni per agros: quidam amiſſis omnibus fortunis diurni quoque victus, alij caritate ſuorum quos eripere nequiuerant, quamuis patente effugio interiere. Nec quiſquam defendere audebat, crebris multorum minis reſtinguere prohibentium; & qui alij palam faces iaciebant, atque eſſe ſibi auctorem vociferabantur: ſiue vt raptus licentius exercerent, ſeu iuſſu. Eo in tempore Nero Antij agens, non ante in vrbem regreſſus eſt, quam domui eius, qua palatium & Mæcenatis hortos continuauerat, ignis propinquaret. Neque tamen ſiſti potuit, quin & palatium & domus & cuncta circum haurirentur. Sed ſolatium populo exturbato & profugo, campum Martis ac monumenta Agrippæ, hortos quin etiam ſuos patefecit. Et ſubitaria ædificia exſtruxit, quæ multitudinem inopem acciperent. Subuectaque vtenſilia ab Hoſtia, & propinquis municipijs. pretiumque frumenti minutum, vſque ad ternos nummos. Quæ quamquam popularia, in irritum cadebant, quia peruaſerat rumor: ipſo tempore flagrantis vrbis, iniſſe eum domeſticam ſcenam, & ceciniſſe Troianum excidium, præſentia mala vetuſtis cladibus aſsimulantem. Sexto demum die apud imas Eſquilias finis incendio factus, proruptis per immenſum ædificijs, vt continuæ violentiæ campus & velut vacuum cælum occurreret. Necdum poſito metu redibat. Leuis rurſum graſſatus ignis, patulis magis vrbis locis,

coque-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

eoque ſtrages hominum minor. delubra deum, & porticus amœnitati dicatæ latius procidere. Pluſque infamiæ id incendium habuit, quia prædijs Tygellini Æmylianis proruperat. Videbaturque Nero condendæ vrbis nouæ, & cognomento ſuo appellandæ gloriam quærere. Quippe in regiones quatuordecim Roma diuiditur: quarum quattuor integræ manebant, tres ſolo tenus deiectæ: ſeptem reliquis pauca tectorum veſtigia ſupererant, lacera & ſemiuſta. Domuum, & inſularum, & templorum, quæ amiſſa ſunt, numerum inire haut promtum fuerit: ſed vetuſtiſſima religione, quod Seruius Tullius Lunæ, & Magna ara fanumque quæ præſenti Herculi Arcas Euander ſacrauerat, ædeſque Statoris Iouis vota Romulo, Numæque regia, & delubrum Veſtæ cum penatibus populi Romani, exuſta. iam opes tot victorijs quæſitæ, & Græcarum artium decora, exin monimenta ingeniorum antiqua & incorrupta, quamuis in tanta reſurgentis vrbis pulchritudine, multa ſeniores meminerant, quæ reparari nequibant. Fuere qui annotarent, XIV. Kalen. Sextiles principium incendij huius ortum, quo & Senones captam vrbem inflammauerant. Alij eo vſque cura progreſſi ſunt, vt totidem annos menſeſque & dies inter vtraque incendia numerent. Ceterum Nero vſus eſt patriæ ruinis, exſtruxitque domum, in qua haut perinde gemmæ & aurum miraculo eſſent, ſolita pridem, & luxu vulgata, quam arua & ſtagna, & in modum ſolitudinum hinc ſiluæ, inde aperta ſpatia, & proſpectus: magiſtris & machinatoribus Seuero & Celere, quibus ingenium & audacia erat, etiam quæ natura denegauiſſet, per artem tentare, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

viribus principis illudere. Namque ab lacu Auerno nauigabilem foſſam vſque ad oſtia Tiberina depreſſuros promiſerant, ſqualenti litore, aut per montes aduerſos. Neque enim aliud humidum gignendis aquis occurrit, quam Pomptinæ paludes: cetera abrupta, aut arentia, ac ſi perrumpi poſſent, intolerandus labor, nec ſatis cauſſæ. Nero tamen, vt erat incredibilium cupitor, effodere proxima Auerno iuga connixus eſt: manentque veſtigia irritæ ſpei. Ceterum vrbis quæ domus ſupererant, non vt poſt Gallica incendia, nulla diſtinctione, nec paſſim erectæ: ſed dimenſis vicorum ordinibus, & latis viarum ſpatijs, cohibita ædificiorum altitudine, ac patefactis areis, additiſque porticibus, quæ frontem inſularum protegerent. Eaſq; porticus Nero ſua pecunia exſtructurum, purgataſque areas dominis traditurum, pollicitus eſt. Addidit præmia pro cuiuſque ordine, & rei familiaris copijs: finiuitq; tempus, intra quod effectis domibus aut inſulis, adipiſcerentur. Ruderi accipiendo Hoſtienſes paludes deſtinabat. vtq; naues quæ frumentum Tiberi ſubuectaſſent, onuſtæ rudere decurrerent. Ædificiaq; ipſa certa ſui parte, ſine trabibus, ſaxo Gabino Albanoq, ſolidarentur: quod is lapis igni imperuius eſt. Iam aqua priuatorum licentia intercepta, quo largior & pluribus locis in publicū flueret, cuſtodés: & ſubſidia reprimendis ignibus, in propatulo quiſque haberet: nec communione parietum, ſed proprijs quæque muris ambirentur. Ea ex vtilitate accepta decorem quoque nouæ vrbi attulere. Erant tamen qui crederent veterem illam formam ſalubritati magis conduxiſſe, quoniam anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde ſolis vapore perrumperentur. At nunc patulam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tulam latitudinem, & nulla vmbra defenſam, grauiore æſtu ardeſcere. Et hæc quidem humanis conſilijs prouidebantur. Mox petita à dijs piacula, aditique Sibyllæ libri, ex quibus ſupplicatum Vulcano & Cereri Proſerpinæque, ac propitiata Iuno per matronas, primum in Capitolio, deinde apud proximum mare. Vnde hauſta aqua, templum & ſimulacrum deæ proſperſum eſt; & lectiſternia ac peruigilia celebrauere feminæ quibus mariti erant. Sed non ope humana, non largitionibus principis aut deum placamentis, decedebat infamia, quin iuſſum incendium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia inuiſos, vulgus Chriſtianos appellabat. Auctor nominis eius CHRISTVS, qui Tiberio imperitante, per procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. Repreſſaque in præſens *i* exitiabilis ſuperſtitio rurſus erumpebat, non modo per Iudæam originem eius mali, ſed per vrbem etiam: quo cuncta vndiq; atrocia aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primo correpti qui fatebantur, deinde indicio eorum multitudo ingens, haut perinde in crimine incendij, quam odio humani generis conuicti ſunt. Et pereuntibus addita ludibria, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent; aut crucibus affixi, aut flammandi; atque vbi defeciſſet dies, in vſum nocturni luminis vrerentur. Hortos ſuos ei ſpectaculo Nero obtulerat, & Circenſe ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, vel *k* circulo inſiſtens. Vnde quamquam aduerſus ſontes & nouiſſima exempla meritos, miſeratio oriebatur; tamquam non vtilitate publica, ſed in ſæuitiam vnius abſumerentur. Interea conferendis pecunijs peruaſta-

ta Ita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ta Italia, prouinciæ euerſæ, ſocijq; populi, & quæ ciuitatũ liberæ vocantur. Inq; eam prædam etiam dij ceſſere, ſpoliatis in vrbe templis, egeſtoq; auro, quod triumphis, quod votis, omnis populi Romani ætas proſpere aut in metu ſacrauerat. Enimuero per Aſiam atque Achaiam non dona tantum, ſed ſimulacra numinum abripiebantur, miſſis in eas prouincias Acrato, ac Secundo Carinate. Ille libertus cuicunque flagitio promtus: hic Græca doctrina ore tenus exercitus, animum bonis artibus non induerat. Ferebatur Seneca, quo inuidiam ſacrilegij à ſemet auerteret, longinqui ruris ſeceſſũ orauiſſe: & poſtquam non concedebatur, ficta valetudine quaſi æger neruis, cubiculũ non egreſſus. Tradidere quidam, venenum ei per libertũ ipſius cui nomen Cleonicus, paratum, iuſſu Neronis: vitatumq; à Seneca proditione liberti, ſeu propria formidine, dũ ſimplici victu, & agreſtibus pomis, ac, ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam tolerat. Per idem tempus gladiatores apud opidum Preneſte, tentata eruptione, præſidio militis, qui cuſtos adeſſet, coërciti ſunt: iam Spartacum & vetera mala rumoribus ferente populo, vt eſt nouarum rerum cupiens pauidusque. Nec multo poſt clades rei naualis accipitur, nõ bello (quippe haut alias tam immota pax) ſed certũ ad diem in Campaniam redire claſſem Nero iuſſerat, non exceptis maris caſibus. Ergo gubernatores quamuis ſæuiente pelago à Formijs mouere, & graui Africo, dum promontorium Miſeni ſuperare contendunt, Cumanis litoribus impacti, triremium pleraſque, & minora nauigia paſſim amiſerunt. Fine anni vulgantur prodigia imminentium malorum nuntia. Vis fulgurum non alias crebrior, & ſidus cometes, ſanguine illuſtri ſemper Neroni expiatum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tum. Bicipites hominum aliorumue animalium partus abjecti in publicum, aut in ſacrificijs quibus grauidas hoſtias immolare mos eſt, reperti. Et in agro Placentino viam propter natus vitulus, cui caput in crure eſſet. Secutaque haruſpicum interpretatio: parari rerum humanarum aliud caput, ſed non fore validum, neque occultum: quia in vtero repreſſum, aut iter juxta editum ſit. Ineunt deinde conſulatum Silius Nerua, & Atticus Veſtinus, cœpta ſimul & aucta coniuratione, in quam certatim nomina dederant, ſenatores, eques, miles, feminæ etiam, cum odio Neronis, tum fauore in C. Piſonem. Is Calpurnio genere ortus, ac multas inſigneſque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat, per virtutem aut ſpecies virtutibus ſimiles. Namque facundiam tuendis ciuibus exercebat, largitionem aduerſus amicos; & ignotis quoque comi ſermone & congreſſu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies. Sed procul grauitas morum, aut voluptatum parcimonia. Lenitati ac magnificentiæ, & aliquando luxui indulgebat. Idque pluribus probabatur, qui in tanta vitiorum dulcedine ſummum imperium non reſtrictum, nec perſeuerum volunt. Initium coniurationi non à cupiditate ipſius fuit. nec tamen facile memorauerim, quis primus auctor, cuius inſtinctu concitum ſit, quod tam multi ſumſerunt. Promptiſſimos Subrium Flauium tribunum prætoriæ cohortis, & Sulpicium Aſprum centurionem exſtitiſſe conſtantia exitus docuit. Et Lucanus Annæus, Plautiuſque Lateranus conſul deſignatus, viuida odia intulere. Lucanum propriæ cauſſæ accendebant, quod famam carminum eius

preme

premebat Nero, prohibueratque oſtentare, *l* vanus aſſimulatione. Lateranum conſulem deſignatum, nulla iniuria, ſed amor Reipub. ſociauit. At Flauius Sceuinus & Afranius Quinctianus, vterque ſenatorij ordinis, contra famam ſui, principium tanti facinoris capeſſiuere. Nam Sceuino diſſoluta luxu mens, & proinde vita ſomno languida. Quinctianus *m* molli corpore infamis, & à Nerone probroſo carmine diffamatus, contumelias vltum ibat. Ergo dum ſcelera principis, & finem adeſſe imperij, diligendumque qui feſſis rebus ſuccurreret inter ſe aut inter amicos iaciunt, aggregauere Tullium Senecionem, Ceruarium Proculum, Vulcatium Araricum, Iulium Tugurinum, Munatium Gratum, Antonium Natalem, Martium Feſtum, equites Romanos: ex quibus Senecio è præcipua familiaritate Neronis ſpeciem amicitiæ etiam tum retinens, eo pluribus periculis conflictabatur. Natalis particeps ad omne ſecretum Piſoni erat. Ceteris ſpes ex nouis rebus petebatur. Aſcitæ ſunt *n* ſuper Subrium & Sulpicium, de quibus rettuli, militares manus, Granius Siluanus & Statius Proximus, tribuni cohortium prætoriarum, Maximus Scaurus & Venetus Paullus centuriones. Sed ſummum robur in Fenio Rufo præfecto videbatur. quem vita famaque laudatum, per ſæuitiam impudicitiamque Tigellinus in animo principis anteibat, fatigabatque criminationibus, ac ſæpe in metum adduxerat, quaſi adulterum Agrippinæ & deſiderio eius vltioni intentum. Igitur vbi coniuratis præfectum quoque prætorij in partes deſcendiſſe, crebro ipſius ſermone facta fides; promtius iam de tempore ac loco cædis agitabant. Et cepiſſe impetum Subrius Fla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uius ferebatur, in ſcena canentem Neronem aggrediendi, aut cum ardente domo per noctē huc illuc curſaret incuſtoditus. Hic occaſio ſolitudinis, ibi ipſa frequentia tanti decoris teſtis, pulcherrimum animum exſtimulauerant: niſi impunitatis cupido retinuiſſet, magnis ſemper conatibus aduerſa. Interim contantibus prolatantibuſque ſpem ac metum, Epicharis quædam, incertum quonam modo ſciſcitata (neque illi ante vlla rerum honeſtarum cura fuerat) accendere, & arguere coniuratos: ac poſtremo lentitudinis eorum pertæſa, & in Campania agens primores claſſiariorum Miſenenſium labefacere, & conſcientia illigare connixa eſt tali initio. Erat Chiliarchus in ea claſſe Voluſius Proculus, occidendæ matris Neronis inter miniſtros non ex magnitudine ſceleris prouectus, vt rebatur. Is mulieri olim cognitus, ſeu recens orta amicitia, dum merita erga Neronem ſua & quam in irritum cecidiſſent, aperit, adijcitque queſtus & deſtinationem vindictæ, ſi facultas oriretur, ſpem dedit poſſe impelli & plures conciliare. nec leue auxilium in claſſe; crebras occaſiones, quia Nero multo apud Puteolos & Miſenum maris vſu lætabatur. Ergo Epicharis plura, & omnia ſcelera principis orditur. Neque ſenatui, quid manere, ſed prouiſum quonam modo pœnas verſæ Reip. daret: accingeretur modo, nauaret operam, & militum acerrimos duceret in partes, ac digna pretia exſpectaret. Nomina tamen coniuratorum reticuit. Vnde Proculi indicium irritum fuit, quamuis ea quæ audierat ad Neronem detuliſſet. Accita quippe Epicharis, & cum indice compoſita, nullis teſtibus innixum facile confutauit. Sed ipſa in cuſtodia retenta eſt, ſuſpectante Nerone,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

haut falſa eſſe etiam quæ vera non probabantur. Coniuratis tamen metu proditionis placitum maturare cædem apud Baias, in villa Piſonis: cuius amœnitatate captus Cæſar crebro ventitabat, balneaſque & epulas inibat omiſſis excubijs, & fortunæ ſuæ mole. Sed abnuit Piſo, inuidiam prætendens, ſi ſacra menſæ diique hoſpitales cæde qualiſcumque principis cruentarentur. Melius apud vrbem in illa inuiſa & ſpoliis ciuium exſtructa domo, vel in publico patraturos, quod pro Rep. ſuſcepiſſent. Hæc in commune: ceterum timore occulto, ne L. Silanus eximia nobilitate, diſciplinaque C. Caſſij apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem ſublatus, imperium inuaderet, promte daturis operam qui à coniuratione integri eſſent, quique miſerarentur Neronem tanquam per ſcelus interfectum. Plerique Veſtini quoque conſulis acre ingenium vitauiſſe Piſonem crediderunt, ne à libertate moueretur, vel dilecto imperatore alio, ſui muneris Remp. faceret. Etenim expers coniurationis erat, quamuis ſuper eo crimine Nero vetus aduerſus inſontem odium expleuerit. Tandem ſtatuere Circenſium ludorum die, qui Cereri celebratur, exſequi deſtinata: quia Cæſar rarus egreſſu, domo aut hortis clauſus, ad ludicra Circi ventitabat; promptioreſque aditus erant lætitia ſpectaculi. Ordinem inſidijs compoſuerant, vt Lateranus quaſi ſubſidium rei familiari oraret deprecabundus & genibus principis accidens, proſterneret incautum premeretque, animi validus, & corpore ingens. Tum iacentem & impeditum, tribuni & centuriones, & ceterorum vt quiſque audentiæ habuiſſet, accurrerent, trucidarentque: primas ſibi partes expoſtulante

Sceuino, qui pugionem templo Salutis in Etruria, ſiue, vt alij tradidere, Fortunæ Ferentano in opido detraxerat, geſtabatque velut magni operis ſacrum. Interim Piſo apud ædem Cereris opperiretur, vnde eum præfectus Fenius & ceteri accitum ferrent in caſtra, comitante Antonia Claudij Cæſaris filia, ad eliciendum vulgi fauorem. quod C. Plinius memorat. Nobis quoquo modo traditum non occultare in animo fuit, quamuis abſurdum videretur & inane, aut ipſi Antoniam nomen & periculum commodauiſſe, aut Piſonem notum amore vxoris, alij matrimonio ſe obſtrinxiſſe: niſi ſi cupido dominandi cunctis affectibus flagrantior eſt. Sed mirum quam inter diuerſi generis, ordinis, ætatis, ſexus, dites, pauperes, taciturnitate omnia cohibita ſint: donec proditio cœpit è domo Sceuini. Qui pridie inſidiarum, multo ſermone cum Antonio Natale, dein regreſſus domum, teſtamentum obſignauit: promtum vagina pugionem, de quo ſupra rettuli, vetuſtate obtuſum increpans, aſperari ſaxo, & mucronem ardeſcere iuſſit. Eamque curam liberto Milicho mandauit. Simul affluentius ſolito conuiuium initum. ſeruorum cariſſimi libertate, & alij pecunia donati. Atque ipſe mæſtus, & magnæ cogitationis manifeſtus erat, quamuis lætitiam vagis ſermonibus ſimularet. Poſtremo vulneribus ligamenta, quibuſque ſiſtitur ſanguis parare eundem Milichum monet: ſiue gnarum coniurationis, & hucuſque fidum, ſeu neſcium, & tunc primum arreptis ſuſpicionibus, vt plerique tradidere, de conſequentibus. Nam cum ſecum ſeruilis animus præmia perfidiæ reputauit, ſimulque immenſa pecunia & potentia obuerſabantur, ceſſit fas, & ſalus patro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

patroni, & acceptæ libertatis memorià. Etenim vxoris quoque conſilium aſſumſerat, muliebre ac deterius. quippe vltro metum intentabat, multoſque aſtitiſſe libertos ac ſeruos, qui eadem viderint: nihil profuturum vnius ſilentium. at præmia penes vnum fore, qui indicio præueniſſet. Igitur cœpta luce Milichus in hortos Seruilianos pergit: & cum foribus arceretur, magna & atrocia afferre dictitans, deductuſque ab ianitoribus ad libertum Neronis Epaphroditum, mox ab eo ad Neronem, vrgens periculum, graues coniurationes, & cetera quæ audierat, coniectaueratque, docet. Telum quoque in necem eius paratum oſtendit, acciri que reum iuſſit. Is raptus per milites, & defenſionem orſus, *Ferrum cuius argueretur, olim religione patria cultum, & in cubiculo habitum, ac fraude liberti ſubreptum reſpondit. Tabulas teſtamenti ſæpius à ſe, & incuſtodita dierum obſeruatione, ſignatas. Pecunias & libertates ſeruis & ante dono datas; ſed ideo tunc largius, quia tenui iam re familiari, & inſtantibus creditoribus, teſtamento diffideret. Enim vero liberales ſemper epulas ſtruxiſſe, & vitam amœnam, & duris iudicibus parum probatam. Fomenta vulneribus nulla iuſſu ſuo; ſed quia cetera palam vana obieciſſet, adiungere crimen viſum, ſe pariter indicem & teſtem facere.* Adiicit dictis conſtantiam, incuſat vltro inteſtabilem, & conſceleratum, tanta vocis ac vultus ſecuritate, vt labaret indicium, niſi Milichum vxor admonuiſſet, Antonium Natalem multa cum Sceuiuo, ac ſecreto collocutum, & eſſe vtroſque C. Piſonis intimos. Ergo accitus Natalis: & diuerſi interrogantur, quisnam is ſermo, qua de re fuiſſet. Tum exorta ſuſpicio, quia non congruentia reſponderant. Inditaque vincla. Et tormentorum aſpectum ac minas non tulere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Prior tamen Natalis totius coniurationis magis gnarus, ſimul arguendi peritior, de Piſone primum fatetur. Deinde adiicit Annæum Senecam, ſiue internuntius inter eum Piſonemque fuit, ſiue vt Neronis gratiam pararet, qui infenſus Senecæ, omnes ad eum opprimendum artes conquirebat. Tum cognito Natalis indicio Sceuinus quoque pari imbecillitate, an cuncta iam patefacta credens, nec vllum ſilentij emolumentum, edidit ceteros. Ex quibus Lucanus, Quinctianuſque, & Senecio diu abnuere. Poſt promiſſa impunitate corrupti, quo tarditatem excuſarent, Lucanus Atillam matrem ſuam, Quinctianus Glicium Gallum, Senecio Annium Pollionem amicorum præcipuos nominauere. Atque interim Nero recordatus Voluſij Proculi indicio Epicharim attineri, ratuſque muliebre corpus impar dolori, tormentis dilacerari iubet. At illam non verbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium ne à femina ſpernerentur, peruicere quin obiecta denegaret. Sic primus quæſtionis dies contemtus. Poſtero cum ad eoſdem cruciatus retraheretur geſtamine ſellæ (nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat) vinclo faſciæ quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto, indidit ceruicem, & corporis pondere conniſa, tenuem iam ſpiritum expreſſit: clariore exemplo libertina mulier in tanta neceſſitate alienos ac prope ignotos protegendo, cum ingenui & viri & equites Romani ſenatoreſque intacti tormentis, cariſſima quæque ſuorum pignorum proderent. Non enim omittebant Lucanus quoque & Senecio & Quinctianus paſſim conſcios edere, magis magiſque pauido Nerone, quamquam multiplicatis excubiis ſemet ſepſiſſet. Quin & vrbem

dem per manipulos occupatis mœnibus, inſeſſo etiam mari & amne, velut in cuſtodiam dedit. Volitabantque per fora, per domos, rura quoque & proxima municipiorum pedites equiteſque permixti Germanis, quibus fidebat princeps quaſi externis. Continua hinc & iuncta agmina trahi, ac foribus hortorum adiacere. Atque vbi dicendam ad cauſſam introiſſent, lætatum erga coniuratos, ſi fortuitus ſermo, & ſubiti occurſus, ſi conuiuium, ſi ſpectaculum ſimul iniſſent pro crimine accipi: cum ſuper Neronis ac Tigellini ſæuas percontationes, Fenius quoque Rufus violenter vrgeret, nondum ab indicibus nominatus, ſed quo fidem inſcitiæ pararet, atrox aduerſus ſocios. Idem Subrio Flauio aſsiſtenti, annuentique an inter ipſam cognitionem diſtringeret gladium, cædemque patraret, retinuit, infregitque impetum iam manum ad capulum referentis. Fuere qui prodita coniuratione, dum auditur Milichus, dum dubitat Sceuinus, hortarentur Piſonem pergere in caſtra, aut roſtra eſcendere, ſtudiaque militum & populi tentare: *ſi conatibus eius conſcij aggregarentur, ſecuturos etiam integros. magnamque motæ rei famam, quæ plurimum in nouis conſilijs valeret. Nihil aduerſum hoc Neroni prouiſum. etiam fortes viros ſubitis terreri; ne dum ille ſcenicus, Tigellino ſcilicet cum pellicibus ſuis comitante, arma contra cieret. Multa experiendo fieri, quæ ſegnibus ardua videantur. Fruſtra ſilentium & fidem in tot conſciorum animis & corporibus ſperari. Cruciatu aut præmio, cuncta peruia eſſe. Venturos qui ipſum quoque vincirent, poſtremo indigna nece afficerent. Quanto laudabilius periturum, dum amplectitur Remp. dum auxilia libertati inuocat, dum miles potius deeſ-*

ſet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſet, & plebes deſereret, dum ipſe maioribus, dum poſteris, ſi vita præriperetur, mortem approbaret? Immotus iis, & paululum in publico verſatus, poſt domi ſecretus, animum aduerſum ſuprema firmat, donec manus militum adueniret, quos Nero tirones aut ſtipendiis recentes dilegerat. Nam vetus miles timebatur, tamquam fauore imbutus. Obiit abruptis brachiorum venis. Teſtamentum fœdis aduerſus Neronem adulationibus, amori vxoris dedit, quam degenerem, & ſola corporis forma commendatam, amici matrimonio abſtulerat. Nomen mulieris Arria Galla, priori marito, Domitius Silius: hic patientia, illa impudicitia, Piſonis infamiam propagauere. Proximam necem Plautij Laterani conſulis deſignati Nero adiungit, adeo propere, vt non complecti liberos, non illud breue mortis arbitrium permitteret. Raptus in locum ſeruilibus pœnis ſepoſitum, manu Statij tribuni trucidatur, plenus conſtantis ſilentij, nec tribuno obiiciens eandem conſcientiam. Sequitur cædes Annæi Senecæ lætiſsima principi, non quia coniurationis manifeſtum compererat, ſed vt ferro graſſaretur, quando venenum non proceſſerat. Solus quippe Natalis, & hactenus promſit: miſſum ſe ad ægrotum Senecam, vt viſeret conquerereturque, cur Piſonem aditu arceret? melius fore ſi amicitiam familiari congreſſu exercuiſſent. Et reſpondiſſe Senecam, ſermones mutuos & crebra colloquia neutri conducere: ceterum ſalutem ſuam incolumitate Piſonis inniti. Hæc ferre Granius Siluanus tribunus prætoriæ cohortis, & an dicta Natalis, ſuaque reſponſa noſceret, percontari Senecam iubetur. Is, forte an prudens, ad eum diem ex Campania remeauerat, quartumque apud lapidem ſuburbano rure ſubſtiterat.

ſtiterat. Illo propinqua veſpera tribunus venit, & villam globus militum ſepſit. Tum ipſi cum Pompeia Paullina vxore & amicis duobus epulanti mandata imperatoris edidit. Seneca miſſum ad ſe Natalem, conqueſtumque nomine Piſonis quod viſendo eo prohiberetur, ſe ratione valetudinis & amore quietis, excuſauiſſe reſpondit. *Cur ſalutem priuati hominis incolumitati ſuæ anteferret, cauſſam non habuiſſe. nec ſibi promtum in adulationes ingenium. Idque nulli magis gnarum quam Neroni, qui ſæpius libertatem Senecæ, quam ſeruitium expertus eſſet.* Vbi hæc à tribuno relata ſunt, Poppæa & Tigellino coram, quod erat ſæuienti principi intimum conſiliorum, interrogat, an Seneca voluntariam mortem pararet? Tum tribunus nulla pauoris ſigna, nihil triſte in verbis eius aut vultu deprehenſum confirmauit. Ergo regredi, & indicere mortem iubetur. Tradit Fabius Ruſticus, non eo quo venerat itinere reditum, ſed flexiſſe ad Fenium præfectum, & expoſitis Cæſaris iuſsis, an obtemperaret interrogauiſſe: monitumque ab eo, vt exſequeretur, fatali omnium ignauia. Nam & Siluanus inter coniuratos erat, augebatque ſcelera in quorum vltionem conſenſerat. Voci tamen & aſpectui pepercit. Intromiſitque ad Senecam vnum ex centurionibus, qui neceſſitatem vltimam denuntiaret. Ille interritus poſcit teſtamenti tabulas: ac denegante centurione, conuerſus ad amicos, *quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam tamen & pulcherrimum habebat, imaginem vitæ ſuæ relinquere teſtatur. cuius ſi memores eſſent bonarum artium, famam tam conſtantis amicitiæ laturos.* Simul lacrymas eorũ, modo ſermone, modo intentior in modum coërcentis, ad firmitudinem revocat, rogantis. *Vbi præcepta*

pta ſapientiæ? vbi tot per annos meditata ratio aduerſum imminentia? Cui enim ignaram fuiſſe ſæuitiam Neronis? Neque aliud ſupereſſe poſt matrem fratremque interfectos, quam vt educatoris præceptoriſq; necem adjiceret. Vbi hæc atque talia velut in commune diſſeruit, complectitur vxorem. & palulum aduerſus præſentem formidinem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne æternum ſuſciperet, ſed in contemplatione vitæ per virtutem actæ, deſiderium mariti ſolatijs honeſtis toleraret. Illa contra, ſibi quoque deſtinatam mortem adſeuerat, manumque percuſſoris expoſcit. Tum Seneca gloriæ eius non aduerſus, ſimul amore, ne ſibi vnice dilectam ad iniurias relinqueret: *Vitæ*, inquit, *delinimenta monſtraueram tibi, tu mortis decus mauis. non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus conſtantia penes vtroſque par, claritudinis plus in tuo fine.* Poſt quæ, eodem ictu brachia ferro exſoluunt. Seneca, quoniam ſenile corpus & paruo victu tenuatum, lenta effugia ſanguini præbebat, crurum quoque & poplitum venas abrumpit. Sæuiſque cruciatibus defeſſus, ne dolore ſuo animum vxoris infringeret, atque ipſe viſendo eius tormenta, ad impatientiam delaberetur, ſuadet in aliud cubiculum abſcederet. Et nouiſſimo quoque momento ſuppeditante eloquentia, aduocatis ſcriptoribus, pleraque tradidit, quæ in vulgus edita eius verbis, inuertere ſuperſedeo. At Nero, nullo in Paulinam proprio odio, ac ne gliſceret inuidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, ſerui libertique obligant brachia, premunt ſanguinem, incertum an ignaræ. Nam vt eſt vulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec implacabilem Neronem timuerit, famam ſociatæ cum marito mortis petiuiſſe;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uiſſe; deinde oblata mitiore ſpe, blandimentis vitæ euictam. cui addidit paucos poſtea annos, laudabili in maritum memoria, & ore ac membris in eum pallorem albentibus, vt oſtentui eſſet, multum vitalis ſpiritus egeſtum. Seneca interim durante tractu, & lentitudine mortis, Statium Annæum diu ſibi amicitiæ fide & arte medicinæ probatum, orat prouiſum pridem venenum, quo damnati publico Athenienſium iudicio exſtinguerentur, promeret: allatumque hauſit fruſtra, frigidis iam artibus & clauſo corpore aduerſum vim veneni. Poſtremo ſtagnum calidæ aquæ introijt, reſpergens proximos ſeruorum, addita voce, Libare ſe liquorum illum Ioui liberatori. Exin balneo illatus, & vapore eius exanimatus, ſine vllo funeris ſollenni crematur. Ita codicillis præſcripſerat, cum etiam tum prædiues & præpotens, ſupremis ſuis conſuleret. Fama fuit, Subrium Flauium cum centurionibus occulto conſilio, neque tamen ignorante Seneca, deſtinauiſſe, vt poſt occiſum ope Piſonis Neronem, Piſo quoque interficeretur, tradereturque imperium Senecæ, quaſi inſonti, claritudine virtutum ad ſummum faſtigium delecto. Quin & verba Flauij vulgabantur, *Non referre dedecori, ſi citharœdus dimoueretur, & Tragœdus ſuccederet.* quia vt Nero cithara, ita Piſo Tragico ornatu canebat. Ceterum militaris quoque conſpiratio non vltra fefellit, accenſis indicibus ad prodendum Fenium Rufum; quem eundem conſcium & inquiſitorem non tolerabant. Ergo inſtanti minitantique *o* renitens Sceuinus, neminem ait plura ſcire quam ipſum. Hortaturque vltro redderet tam bono principi vicem. Non vox aduerſum ea Fenio, non ſilentium, ſed verba ſua præpediens, &

pauoris

pauoris manifeſtus. ceteriſque, ac maxime Ceruario Proculo equite, ad conuincendum eum connisis, iuſſu imperatoris à Caſſio milite, qui ob inſigne corporis robur adſtabat, corripitur, vinciturque. Mox eorum indicio Subrius Flauius tribunus peruertitur, primo diſſimilitudinem morum ad defenſionem trahens, neque ſe armatum cum inermibus effeminatis tantum facinus conſociaturum. Dein poſtquam vrgebatur, confeſſionis gloriam amplexus, interrogatuſque à Nerone, quibus cauſſis ad obliuionem ſacramenti proceſsiſſet: *Oderam te*, inquit, *nec quiſquam tibi fidelior militum fuit. dum amari meruiſti. odiſſe cœpi poſtquam parricida matris & vxoris, auriga, hiſtrio & incendiarius extitiſti.* Ipſa rettuli verba, quia non vt Senecæ, vulgata erant. Nec minus noſci decebat militaris viri p ſenſus & incomtos & validos. Nihil in illa coniuratione grauius auribus Neronis accidiſſe conſtitit, qui vt faciendis ſceleribus promtus, ita audiendi quæ faceret, inſolens erat. Pœna Flauij Veiano Nigro tribuno mandatur. Is proximo in agro ſcrobem effodi iuſſit, quem Flauius vt humilem & anguſtum increpans, circumſtantibus militibus: *Ne hoc quidem*, inquit, *ex diſciſplina.* admonitus fortiter protendere ceruicem: *Vtinam*, ait, *tu tam fortiter ferias.* Et ille multum tremens, cùm vix duobus ictibus caput amputauiſſet, ſæuitiam apud Neronem iactauit, ſeſquiplaga interfectum à ſe dicendo. Proximum conſtantiæ exemplum, Sulpicius Aſper centurio præbuit. percontanti Neroni, cur in cædem ſuam conſpirauiſſet? breuiter reſpondens: *Non aliter tot flagitijs eius* q *ſubueniri poſſe.* Tum iuſſam pœnam ſubijt. Nec ceteri centuriones in perpetiendis ſupplicijs degenerauc-

meraucre. At non Fenio Rufo par animus, ſed lamentationes ſuas etiam in teſtamentum contulit. Opperiebatur Nero ut Veſtinus quoque conſul in crimen traheretur, violentum & infenſum ratus: ſed coniurati conſilia cum Veſtino non miſcuerant, quidam vetuſtis in eum ſimultatibus, plures quia præcipitem & inſociabilem credebant. Ceterum Neronis odium aduerſus Veſtinum ex intima ſodalitate cœperat, dum hic ignauiam principis penitus cognitam deſpicit, ille ferociam r amici metuit, ſæpe aſperis facetijs illuſus; quæ vbi multum ex vero traxere, acrem ſui memoriam relinquunt. Acceſſerat recens cauſſa quod Veſtinus Statiliam Meſſallinam matrimonio ſibi iunxerat, haut neſcius inter adulteros eius & Cæſarem eſſe. Igitur non crimine, non accuſatore exſiſtente, quia ſpeciem indicij induere non poterat, ad vim dominationis conuerſus, Gerelanum tribunum cum cohorte militum immittit: iubetque præuenire conatus conſulis, occupare velut arcem eius, opprimere dilectam iuuentutem, quia Veſtinus imminentes foro ædes, decoraque ſeruitia, & pari ætate habebat. Cuncta eo die munia conſulis impleuerat. Conuiuium celebrat, nihil metuens, an diſſimulando metu, cum ingreſſi milites vocari eum à tribuno dixere. Ille nihil demoratus exſurgit. & omnia ſimul properantur, clauditur cubiculo, præſto eſt medicus, abſcinduntur venæ, vigens adhuc balneo infertur, calida aqua merſatur, nulla edita voce, qua ſemet miſeraretur. Circumdati interim cuſtodia qui ſimul diſcubuerant, nec niſi prouecta nocte emiſſi ſunt, poſtquã pauorem eorum imminens exitium opperientium & imaginatus & irridens Nero, ſatis ſupplicij luiſſe ait

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pro epulis conſularibus. Exin M. Annæi Lucani cædem imperat. Is profluente ſanguine, vbi frigeſcere pedes manuſque, & paulatim ab extremis cedere ſpiritum, feruido adhuc & compote mentis pectore intelligit; recordatus carmen à ſe compoſitum, quo vulneratum militem per eiuſmodi mortis imaginem obijſſe tradiderat, verſus ipſos rettulit. eaque illi ſuprema vox fuit. Senecio poſthac & Quinctianus, & Sceuinus, non ex priore vitæ mollitia, mox reliqui coniuratorum periere, nullo facto dictoue memorando. Sed compleri interim vrbs funeribus, Capitolium victimis: alius filio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectis, agere grates deis, ornare lauru domum, genua ipſius aduolui, & dextram oſculis fatigare. Atque ille gaudium id credens, Antonij Natalis & Ceruarij Proculi feſtinata indicia impunitate remuneratur: Milichus præmijs ditatus, Conſeruatoris ſibi nomen Græco eius rei vocabulo aſſumſit. E tribunis Granius Siluanus quamuis abſolutus, ſua manu cecidit: Statius Proximus veniam quam ab imperatore acceperat, vanitate exitus corrupit. Exuti dehinc tribunatu Pompeius, Cornelius Martialis, Flauius Nepos, Statius Domitius; quaſi principem non quidem odiſſent, ſed tamen exiſtimarentur. Nouio Priſco per amicitiam Senecæ, & Glitio Gallo atque Annio Pollioni infamatis magis quam conuictis, data exſilia. Priſcum Antonia Flacilla coniunx comitata eſt: Gallum Egnatia Maximilla, magnis primum & integris opibus, poſt ademtis. quæ vtraque gloriam eis auxere. Pellitur & Rufus Criſpinus occaſione coniurationis, ſed Neroni inuiſus, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat. Verginium Rufum claritudo nominis

nominis expulit. Nam Verginius ſtudia iuuenum eloquentia, Muſonius præceptis ſapientiæ fouebat. Cluuidieno Quieto, Iulio Agrippæ, Blitio Catulino, Petronio Priſco, Iulio Altino, velut in agmen & numerum, Ægæi maris inſulæ permittuntur. At Cadicia vxor Sceuini, & Ceſenius Maximus Italia prohibentur, reos fuiſſe ſe, tantum pœna experti. Atilla mater Annæi Lucani, ſine abſolutione in ſupplicio diſſimulata. Quibus perpetratis Nero, & concione militum habita, bina nummum millia viritim manipularibus diuiſit; addiditque ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ vtebantur. Tum quaſi geſta bello expoſiturus vocat ſenatum, & triumphale decus Petronio Turpiliano conſulari: Cocceio Neruæ prætori deſignato, Tigellino præfecto prætorij tribuit; Tigellinum & Neruam ita extollens, vt ſuper triumphales in foro imagines, apud palatium effigies eorum quoque ſiſteret. Dedit etiam conſularia inſignia Nymphidio; de quo quia nunc primum oblatus eſt, pauca repetam. Nam & ipſe pars Romanarum cladium erit. Igitur matre libertina ortus, quæ corpus decorum inter ſeruos libertoſq; principum vulgauerat, ex C. Cæſare ſe genitum ferebat, quoniam forte quadam habitu procerus & toruo vultu erat: ſiue C. Cæſar ſcortorum quoque cupiens, etiam matri eius illuſit. Sed Nero vocato ſenatu, oratione inter patres habita, edictum apud populum, & collata in libros indicia, confeſſioneſque damnatorum adiunxit. Etenim crebro vulgi rumore lacerabatur, tamquam viros inſontes ob inuidiam aut metum exſtinxiſſet. Ceterum cœptam, adultamque & reuictam coniurationem neque tunc dubitauere, quibus verum noſcen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

noſcendi cura erat; & fatentur, qui poſt interitum Neronis in vrbem regreſſi ſunt. At in ſenatu cunctis vt cuique plurimum mœroris, in adulationem demiſſis, Iunium Gallionem Senecæ fratris morte pauidum, & pro ſua incolumitate ſupplicem increpuit Salienus Clemens, hoſtem & parricidam vocans: donec conſenſu patrum deterritus eſt, ne publicis malis abuti ad occaſionem priuati odij videretur, neu compoſitam & oblitteratam manſuetudinem principis nouam ad ſæuitiam traheret. Tum decreta dona & grates deis [*u* decernuntur] propriuſque honos Soli, cui eſt vetus ædes apud Circum, in quo facinus parabatur, qui occulta coniurationis, numine retexiſſet: vtque Circenſium cerealium ludicrum pluribus equorum curſibus celebraretur: menſiſque Aprilis Neronis cognomentum acciperet: templum Saluti exſtrueretur, eo loci ex quo Sceuinus ferrum promſerat. Ipſe eum pugionem apud Capitolium ſacrauit, inſcripſitque IOVI VINDICI. In præſens haut animaduerſum, poſt arma Iulij Vindicis ad auſpicium & præſagium futuræ vltionis trahebatur. Reperio in commentarijs ſenatus, Cerialem Anicium conſulem deſignatum, pro ſententia dixiſſe, vt templum diuo Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur. Quod quidem ille decernebat, tamquam mortale faſtigium egreſſo, & venerationem hominum merito: quod ad omina olim ſui exitus verteretur. Nam deum honor principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. XV.

a Pet. Faber, *oſtentaret.* b *cohibebitur.* c *honori* d fortaſſe, *Poſtero.* e *Videtur delendum.* f Scribo. *meditamenti* g Forte, *viſi* h *Delendum videtur.* i Vat. *exitialis* k *curriculo*, l Farn. *vana,* m Farn. *mollitie corporis,* n Farn. *per* n ſecundo *crebro eo ventitabat,* o *renidens.* p Rhenanus, *ſenſus incomtos ſed validos.* q Faber *obueniri.* r *animi.* ſ *caſonius,* t *Alienus,* u *Redundat ut opinor*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII
TACITI
AB EXCESSV DIVI AVGVSTI
ANNALIVM
LIB. XVI.

BREVIARIVM LIBRI.

F*Alſi theſauri in Africa reperti: inque ijs Neronis vanitas. Qui Romæ quinquennale certamen certat, prorſus hiſtrionum in morem. Poppæa moritur: eique amplum funus ductum. C. Caſsius & L. Silanus in exſilium pelluntur: poſterior denique interficitur, ac plures alij. In Campania magna & prodigij loco tempeſtas. Anteius & Oſtorius ad mortem aguntur, Mella, Criſpinus, Petronius. Thraſeas Pætus etiam accuſatur, tunc lumen Romani orbis: & Bareas Soranus. damnantur, & ipſi ſe abſoluunt. Anni vnius hæc geſta: quia reliqua libri Fatum inuidit.*

C. Suetonio. L. Pontio Teleſino COSS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ILLVSIT dehinc Neroni fortuna per vanitatem ipſius, ex promiſſo Ceſellij Baſſi, qui origine Pœnus, mente turbida, nocturnæ quietis imaginem ad ſpem haut dubiam retraxit. Vectuſque Romam, principis aditum emercatus, expromit repertum in agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, ſed rudi & antiquo pondere. Lateres quippe prægraues iacere, aſtantibus parte alia columnis. quæ per tantum æui occulta, augendis præſentibus bonis. Ceterum vt coniectura demonſtrat, Didonem Feniſſam Tyro profugam, condita Carthagine, illas opes abdidiſſe, ne nouus populus nimia pecunia laſciuiret: aut reges Numidarum & alias infenſi, cupidine auri ad bellum accenderentur. Igitur Nero non auctoris, non ipſius negotij fide ſatis ſpectata, nec miſſis viſoribus per quos noſceret, an vera aſſererentur, auget vltro rumorem; mittitque qui velut partam prædam adueherent. Dantur triremes & delectum nauigium, iuuandæ feſtinationi nec aliud per illos dies populus credulitate prodentis diuerſa fama tulerat. Ac forte quinquennale ludicrum ſecundo luſtro celebrabatur: oratoribuſque præcipua materia in laudem principis aſſumta eſt. Non enim tantum ſolitas fruges, nec metallis confuſum aurum gigni, ſed noua vbertate prouenire terras, & obuias opes deferre deos. quæque alia ſumma facundia, nec minore adulatione ſeruilia fingebant, ſecuri de facilitate credentis. Gliſcebat interim luxuria ſpe inani, conſu-

mebanturque veteres opes, quaſi oblatis quas multos per annos prodigeret. Quin & inde iam largiebatur. Et diuitiarum exſpectatio, inter cauſſas paupertatis publicæ erat. Nam Baſſus effoſſo agro ſuo, latiſque circum aruis, dum hunc vel illum locum promiſſi ſpecus adſeuerat, ſequuntur que non modo milites, ſed populus agreſtium efficiendo operi aſſumtus, tandem poſita vecordia, non falſa ante ſomnia ſua, ſeque tunc primum eluſum admirans, pudorem & metum morte voluntaria effugit. Quidam vinctum ac mox dimiſſum tradidere, ademtis bonis in locum regiæ gazæ. Interea ſenatus propinquo iam luſtrali certamine, vt dedecus auerteret, offert imperatori victoriam cantus, adjicit facundiæ coronam, qua ludicra deformitas velaretur. Sed Nero nihil ambitu nec poteſtate ſenatus opus eſſe dictitans, a ſe æquum aduerſus æmulos, & religione iudicum meritam laudem aſſecuturum, primo carmen in ſcena recitat: mox flagitante vulgo, vt omnia ſtudia ſua publicaret (hæc enim verba dixere) ingreditur theatrum, cunctis citharæ legibus obtemperans: ne feſſus reſideret, ne ſudorem, niſi ea quam indutui gerebat veſte detergeret: vt nulla oris aut narium excrementa viſerentur. Poſtremo flexus genu, & cœtum illum manu veneratus, ſententias iudicum opperiebatur ficto pauore. Et plebs quidem vrbis, hiſtrionum quoque geſtus iuuare ſolita, perſonabat certis modis, plauſuque compoſito. Crederes lætari, ac fortaſſe lætabantur, per iniuriam publici flagitij. Sed qui remotis è municipijs, ſeueramque adhuc, & antiqui moris retinentes Italiam, quique per longas prouincias laſciuiæ inexperti officio legationum aut priuata vtilitate adue-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

aduenerant, neque aſpectum illum tolerare, neque labori inhoneſto ſufficere: cum manibus neſcijs fatiſcerent, turbarent gnaros, ac ſæpe à militibus verberarentur, qui per cuneos ſtabant, ne quod temporis momentum impari clamore, aut ſilentio ſegni præteriret. Conſtitit pleroſque equitum, dum per anguſtias aditus & ingruentem multitudinem enituntur, obtritos: & alios dum diem noctemq; ſedilibus continuant, morbo exitiabili correptos. quippe grauior inerat metus, ſi ſpectaculo defuiſſent, multis palam & pluribus occultis, vt nomina ac vultus, alacritatem, triſtitiamque coëuntium ſcrutarentur. Vnde tenuioribus ſtatim irrogata ſupplicia, aduerſus illuſtres diſſimulatum ad præſens, & mox redditum odium. Ferebantq; Veſpaſianum tamquam ſomno conniueret, à Phœbo liberto increpitum, ægreque meliorum precibus obtectum: mox imminentem perniciem maiore fato effugiſſe. Poſt finem ludicri Poppæa mortem obijt, fortuita mariti iracundia, à quo grauida ictu calcis afflicta eſt. Neque enim venenum crediderim, quamuis quidam ſcriptores tradant, odio magis quam ex fide. Quippe liberorum cupiens, & amori vxoris obnoxius erat. Corpus non igni abolitum, vt Romanus mos: ſed regum externorum conſuetudine, differtum odoribus conditur, tumuloque Iuliorum infertur. Ductæ tamen publicæ exſequiæ, laudauitque ipſe apud roſtra formam eius, & quod diuinæ infantis parens fuiſſet, aliaque fortunæ munera pro virtutibus. Mortem Poppææ vt palam triſtem, ita recordantibus lætam ob impudicitiam eius ſæuitiamque, noua inſuper inuidia Nero compleuit, prohibendo C. Caſſium officio exſequiarum. quod primum in-

 dicium

dicium mali, neque in longum dilatum eſt. Sed Silanus additur nullo crimine, niſi quod Caſſius opibus vetuſtis, & grauitate morum; Silanus claritudine generis, & modeſta iuuenta præcellebant. Igitur miſſa ad ſenatum oratione, remouendos à Rep. vtroſque diſſeruit. Obiectauitq; Caſſio quod inter imagines maiorum, etiam C. Caſſij effigiem coluiſſet, ita inſcriptam: DVCI PARTIVM. Quippe ſemina belli ciuilis, & defectionem à domo Cęſarum quæſitam. Ac *b* vt memoria tantum inſenſi nominis ad diſcordias vteretur, aſſumſiſſe L. Silanum iuuenem genere nobilē, animo præruptum, quem nouis rebus oſtentaret. Ipſum dehinc Silanum increpuit ijſdem quibus patruum ejus Torquatum, tamquam diſponeret iam imperij curas, præficeretque rationibus & libellis & epiſtolis libertos: & inania ſimul & falſa. Nam Silanus intentior metu, & exitio patrui ad præcauendum exterritus erat. Inducit poſthac vocabulo indicum, qui in Lepidam Caſſij vxorem, Silani amitam, inceſtum cum fratris filio & diros ſacrorum ritus confingerent. Trahebantur vt conſcij Vulcatius Tullinus, ac Marcellus Cornelius ſenatores, & Calpurnius Fabatus eques Romanus: qui appellato principe inſtantem damnationem fruſtrati, mox Neronem circa ſumma ſcelera diſtentum, quaſi minores euaſere. Tunc ſenatuſconſulto Caſſio, & Silano exſilia decernuntur; de Lepida Cæſar ſtatueret. Deportatuſque in inſulam Sardiniam Caſſius, & ſenatus ius exſpectabatur. Silanus tamquam Naxum deueheretur, Hoſtiam amotus; poſt municipio Apuliæ, cui nomen eſt Barium, clauditur. Illic indigniſſimum caſum ſapienter tolerans, à centurione ad cædem miſſo corripitur. Suadentique venas abrum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

abrumpere, animum quidem morti deſtinatum ait, ſed non permittere percuſſori gloriam miniſterij. At centurio quamuis inermem, prævalidum tamen & iræ quam timori propiorem cernens, premi à militibus jubet. Nec omiſit Silanus obniti, & intendere ictus quantum manibus nudis valebat, donec à centurione vulneribus aduerſis tamquam in pugna caderet. Haut minus prompte L. Vetus, ſocruſque ejus Sextia & Pollutia filia necem ſubiere: inuiſi principi, tamquam viuendo exprobrarent interfectum eſſe Rubellium Plautum generum Lucij Veteris. Sed initium detegendæ ſæuitiæ præbuit interuerſis patroni rebus ad accuſandum tranſgrediens Fortunatus libertus, aſcito Claudio Demiano, quem ob flagitia vinctum à Vetere Aſiæ proconſule, exſoluit Nero in præmium accuſationis. Quod vbi cognitum reo, ſeque & libertum pari ſorte componi, Formianos in agros digreditur. Illic eum milites occulta cuſtodia circumdant. Aderat filia ſuper ingruens, periculum longo dolore atrox, ex quo percuſſores Plauti mariti ſui viderat. Cruentamque ceruicem ejus amplexa, ſeruabat ſanguinem, & veſtes reſperſas, vidua implexa luctu continuo, nec vllis alimentis, niſi quæ mortem arcerent. Tum hortante patre, Neapolim pergit. Et quia aditu Neronis prohibebatur, egreſſus obſidens, audiret inſontem, neue conſulatus ſui quondam collegam dederet liberto, modo muliebri ejulatu, aliquando ſexum egreſſa, voce infenſa clamitabat. donec princeps immobilem ſe precibus & inuidiæ juxta oſtendit. Ergo nuntiat patri abiicere ſpem, & vti neceſſitate. Simul affertur parari cognitionem ſenatus, & trucem ſententiam.

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Nec defuere qui monerent magna ex parte heredem Cæſarem nuncupare, atque ita nepotibus de reliquo conſulere. quod aſpernatus, ne vitam proxime libertatem actam nouiſſimo ſeruitio fœdaret, largitur in ſeruos quantum aderat pecuniæ: & ſi qua aſportari poſſent, ſibi quemque deducere, tris modo lectulos ad ſuprema retineri jubet. Tunc eodem in cubiculo, eodem ferro abſcindunt venas, properique & ſingulis veſtibus ad verecundiam velati, balneis inferuntur. pater, filiam; auia, neptem; illa vtroſque intuens, & certatim precantes labenti animæ celerem exitum, vt relinquerent ſuos ſuperſtites & morituros. Seruauitque ordinem fortuna: ac ſenior prius, tum cui prima ætas, exſtinguuntur. Accuſati poſt ſepulturam, decretumque vt more maiorum punirentur. Et Nero interceſſit, mortem *e* ſine arbitrio permittens. ea cædibus peractis ludibria adjiciebantur. P. Gallus eques Romanus, quod Fenio Rufo intimus, & Veteri non alienus fuerat, aqua atque igni prohibitus eſt: Liberto & accuſatori præmium operæ, locus in theatro inter viatores tribunicios datur. Et menſis qui Aprilem eundemque Neroneum ſequebatur, Majus Claudij, Iulius Germanici, vocabulis mutantur: teſtificante Cornelio Orfito qui id cenſuerat, ideo Iunium menſem tranſmiſſum, quia duo iam Torquati ob ſcelera interfecti, infauſtum nomen *d* Iunij tum feciſſent. Tot facinoribus fœdum annum etiam dij tempeſtatibus & morbis inſigniuere. Vaſtata Campania turbine ventorum, qui villas, arbuſta, fruges paſſim diſiecit. pertulitque violentiam ad vicina vrbi. In qua omne mortalium genus vis peſtilentiæ depopulabatur,
nulla

nulla cæli intemperie quæ occurreret oculis. Sed domus corporibus exanimis, itinera funeribus complebantur. Non ſexus, non ætas periculo vacua. Seruitia perinde ac ingenua plebes raptim exſtingui, inter conjugum & liberorum lamenta; qui dum aſſident, dum deflent, ſæpe eodem rogo cremabantur. Equitum ſenatorumque interitus quamuis promiſcui, minus flebiles erant, tanquam communi mortalitate ſæuitiam principis præuenirent. Eodem anno delectus per Galliam Narbonenſem Africamque & Aſiam habiti ſunt, ſupplendis Illyrici legionibus, ex quibus ætate aut valetudine feſſi, ſacramento ſoluebantur. Cladem Lugdunenſem quadragies ſeſtertio ſolatus eſt princeps, vt amiſſa vrbi reponerent. quam pecuniam Lugdunenſes ante obtulerant, turbidis caſibus. C. Suetonio, L. Teleſino Coss. Antiſtius Soſianus factitatis in Neronem carminibus probroſis, exſilio, vt dixi, multatus, poſtquam id honoris indicibus tamque promtum ad cædes principem accepit, inquies animo, & occaſionum haut ſegnis, Pammenem ejuſdem loci exſulem, & Chaldæorum arte famoſum, eoque multorum amicitijs innixum, ſimilitudine fortunæ ſibi conciliat. Ventitare ad eum nuntios & è conſolationes non fruſtra ratus, ſimul annuam pecuniam à P. Anteio miniſtrari cognoſcit. Neque neſcium habebat, Anteium caritate Agrippinæ inuiſum Neroni, opeſque ejus præcipuas ad eliciendam cupidinem, eamque cauſſam multis exitio eſſe. Igitur interceptis Anteij litteris, furatus etiam libellos quibus dies genitalis ejus, & euentura ſecretis Pammenis occultabantur, ſimul repertis quæ de ortu vitaque Oſtorij Scapulæ compoſita erant, ſcribit ad principem,

cipem, magna ſe & quæ incolumitati ejus conducerent allaturum, ſi breuem exſilij veniam impetrauiſſet. quippe Anteium & Oſtorium imminere rebus, & ſua Cæſariſque fata ſcrutari. Exin miſſæ liburnicæ, aduehiturque propere Soſianus. Ac vulgato ejus indicio, inter damnatos magis quam inter reos Antejus Oſtoriuſque habebantur: adeo vt teſtamentum Anteij nemo obſignaret, niſi Tigellinus auctor exſtitiſſet. Monitus prius Anteius, ne ſupremas tabulas moraretur. At ille hauſto veneno, tarditatem ejus peroſus, intercíſis venis, mortem approperauit. Oſtorius longinquis in agris apud finem Ligurum id temporis erat. eo miſſus centurio, qui cædem eius maturaret. Cauſſa feſtinandi ex eo oriebatur, quod Oſtorius multa militari fama, & ciuicam coronam apud Britanniam meritus, ingenti corporis robore armorumque ſcientia, metum Neroni fecerat, ne inuaderet, pauidum ſemper, & reperta nuper coniuratione magis exterritum. Igitur centurio vbi effugia villæ clauſit, iuſſa imperatoris Oſtorio aperit. Is fortitudinem aduerſum hoſtes ſæpe ſpectatam in ſe vertit. Et quia venæ quanquam interruptæ parum ſanguinis effundebant, hactenus manu ſerui vſus vt immotum pugionem extolleret, adpreſſit dextram eius, iuguloque occurrit. Etiam ſi bella externa, & obitas pro Rep. mortes tanta caſuum ſimilitudine memorarem; meque ipſum ſatias cepiſſet, aliorumque tædium exſpectarem, quamuis honeſtos ciuium exitus, triſtes tamen & continuos aſpernantium. At nunc patientia ſeruilis, tantumque ſanguinis domi perditum, fatigant animum & mæſtitia reſtringunt. Neque aliam defenſionem ab iis quibus iſta noſcentur exegerim.

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quam ne ſ oderim tam ſegniter pereuntes. Ira illa numinum in res Romanas fuit, quam non vt in cladibus exercituum, aut captiuitate vrbium, ſemel editam tranſire licet. Detur hoc illuſtrium virorum poſteritati, vt quomodo exſequijs à promiſcua ſepultura ſeparantur; ita in traditione ſupremorum accipiant habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra dies, eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Criſpinus, ac C. Petronius cecidere. Mella & Criſpinus equites Romani, dignitate ſenatoria. Nam hic quondam præfectus prætorij, & conſularibus inſignibus donatus, ac nuper crimine conjurationis in Sardiniam exactus, accepto juſſæ mortis nuntio ſemet interfecit. Mella quibus Gallio & Seneca parentibus natus, petitione honorum abſtinuerat, per ambitionem præpoſteram, vt eques Romanus conſularibus potentia æquaretur. Simul acquirendæ pecuniæ breuius iter credebat, per procurationes adminiſtrandis principis negotijs. Idem Annæum Lucanum genuerat, grande adjumentum claritudinis. quo interfecto, dum rem familiarem eius acriter requirit, accuſatorem conciuit Fabium Romanum, ex intimis Lucani amicis. Mixta inter patrem filiumq; coniurationis ſcientia fingitur, aſſimilatis Lucani litteris. quas inſpectas Nero, ferri ad eum iuſſit, opibus eius inhians. At Mella, quæ tum promtiſſima mortis via, exſoluit venas: ſcriptis codicillis, quibus grandem pecuniam in Tigellinum, generumque eius Coſſutianum Capitonem erogabat, quo cetera manerent. Additur codicillis, tamquam de iniquitate exitii querens ita ſcripſiſſet: *ſe quidem mori nullis ſupplicij cauſſis, Rufum autem Criſpinum*

& Anicium

& Anicium Cerialem vita frui, infenſos principi. quæ compoſita credebantur, de Criſpino quia interfectus erat, de Ceriale vt interficeretur. Neque enim multo poſt vim ſibi attulit, minore quam ceteri miſeratione, quia proditam C. Cæſari conjurationem ab eo meminerant. De C. Petronio ſupra pauca repetenda ſunt. Nam illi dies per ſomnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ tranſigebatur. Vtque alios induſtria, ita hunc ignauia ad famam protulerat; habebaturque non ganeo & profligator, vt plerique ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta factaque eius quanto ſolutiora, & quandam ſui negligentiam præferentia, tanto gratius in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithyniæ, & mox conſul, vigentem ſe ac parem negotijs oſtendit: dein reuolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt, elegantiæ arbiter, dum nihil amœnum, & molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius approbauiſſet. Vnde inuidia Tigellini, quaſi aduerſus æmulum & ſcientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem principis, cui ceteræ libidines cedebant, aggreditur, amicitiam Sceuini Petronio objectans; corrupto ad indicium ſeruo ademtaque defenſione, & majore parte familiæ in vincla rapta. Forte illis diebus Campaniam petiuerat Cæſar, & Cumas vſque progreſſus Petronius illic attinebatur. Nec tulit vltra timoris aut ſpei moras. neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas, vt libitum obligatas, aperire rurſum, & alloqui amicos, non per ſeria, aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & ſapientium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tium placitis, ſed leuia carmina & faciles verſus. Seruorum alios largitione, quoſdam verberibus affecit. Inijt & vias, ſomno indulſit, vt quamquam coacta mors, fortuitæ ſimilis eſſet. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia principis ſub nominibus exoletorum feminarumque, & nouitate cuiuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni. fregitque annulum, ne mox vſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio ſenatoris haut ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exſilium, tamquam non ſiluiſſet quæ viderat pertuleratque, proprio odio. At Numicium Thermum prætura functum Tigellini ſimultatibus dedidit, quia libertus Thermi quædam de Tigellino criminoſe detulerat, quæ cruciatibus tormentorum ipſe, patronus eius nece immerita lueret. Trucidatis tot inſignibus viris, ad poſtremum Nero virtutem ipſam exſcindere concupiuit, interfecto Barea Sorano & Thraſea Pæto, olim vtriſque infenſus, & accedentibus cauſſis in Thraſeam: quod ſenatu egreſſus eſt, cum de Agrippina referretur, vt memoraui: quodque Iuuenalium ludicro parum expetibilem operam præbuerat: eaque offenſio altius penetrabat, quia idem Thraſea Patauij, vnde ortus erat, ludis Ceſticis à Troiano Antenore inſtitutis, habitu tragico cecinerat. Die quoque quo prætor Antiſtius ob probra in Neronem compoſita ad mortem damnabatur, mitiora cenſuit, obtinuitque: & cum deum honores Poppææ decernuntur, ſponte abſens, funeri non interfuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Quæ oblitterari non ſinebat Capito Coſſutianus, præter animum ad flagitia præcipitem, inimicus Thraſeæ, quod auctoritate ejus concidiſſet iuuantis Cilicum legatos, dum Capitonem repetundarum interrogant. Quin & illa objectabat: *principio anni vitare Thraſeam ſollenne juſiurandum: nuncupationibus votorum non adeſſe, quamvis Quindecimuirali ſacerdotio præditum: nunquam pro ſalute principis, aut cæleſti voce immolauiſſe: aſiduum olim & indefeſſum, qui vulgaribus quoque patrum conſultis ſemet fautorem aut aduerſarium oſtenderet, triennio non introiſſe curiam: nuperrimeque cum ad coercendos Silanum & Veterem certatim concurreretur, priuatis potius clientium negotijs vacauiſſe. ſeceßionem jam id & partes; & , ſi multi idem audeant, bellum eſſe. Vt quondam C. Cæſarem, inquit, & M. Catonem; ita nunc te Nero & Thraſeam auida diſcordiarum ciuitas loquitur. Et habet ſectatores vel potius ſatellites, qui nondum contumaciam ſententiarum, ſed habitum vultumq; ejus ſectantur, rigidi & triſtes, qui tibi laſciuiam exprobrent. Huic vni incolumitas tua ſine arte, ſine honore. Proſperas principis res ſpernit: etiam ne luctibus & doloribus non ſatiatur? Ejuſdem animi eſt, Poppæam diuam non credere, cujus in acta diui Auguſti & diui Iulij non jurare. Spernit religiones, abrogat leges. Diurna populi Romani per prouincias, per exercitus, curatius leguntur, vt noſcatur quid Thraſea non fecerit. Aut tranſeamus ad illa inſtituta, ſi potiora ſunt: aut noua cupientibus auferatur dux & auctor. Iſta ſecta Tuberones & Fauonios veteri quoque Reip. ingrata nomina genuit. Vt imperium euertant, libertatem præferunt: ſi peruerterint, ipſam aggredientur. Fruſtra Caßium amouiſti, ſi gliſcere & vigere Brutorum æmulos paſſurus es. Denique nihil ipſe de Thraſea ſcripſeris, diſceptatorem ſenatum nobis relinque.* Extollit ira promtum

Coſſutiani

Coſſutiani animum Nero : adjicitque Marcellum Eprium acri eloquentia. Ad Baream Soranum jam ſibi *g* Oſtorius Sabinus eques Romanus popoſcerat reum ex proconſulatu Aſiæ, in qua offenſiones principis auxit, juſtitia atq; induſtria: & quia portui Epheſiorum aperiendo curam inſumſerat: vimque ciuitatis Pergamenæ prohibentis Acratum Cæſaris libertum ſtatuas & picturas auehere, inultam omiſerat. Sed crimini dabatur amicitia Plauti, & ambitio conciliandæ prouinciæ ad ſpes nouas. Tempus damnationi delectum, quo Tiridates accipiendo Armeniæ regno aduentabat: vt ad externa rumoribus inteſtinum ſcelus obſcuraretur, an vt magnitudinem imperatoriam cæde inſignium virorum quaſi regio facinore oſtentaret. Igitur omni ciuitate ad excipiendum principem ſpectandumque regem effuſa, Thraſea occurſu prohibitus non demiſit animum: ſed codicillos ad Neronem compoſuit, requirens objecta, & expurgaturū aſſeuerans, ſi notitiam criminum & copiam diluendi habuiſſet. Eos codicillos Nero properanter accepit, ſpe exterritum Thraſeam *h* ſenſiſſe per quæ claritudinem principis extolleret, ſuamq; famam dehoneſtaret. Quod vbi non euenit, vultumque & ſpiritus & libertatem inſontis vltro extimuit, vocari patres juſſit. Tum Thraſea inter proximos conſultauit, tentaretne defenſionem, an ſperneret. Diuerſa conſilia afferebantur. Quibus intrari curiam placebat, *ſecuros eſſe de conſtantia ejus dixerunt, nihil dicturum, niſi quo gloriam augeret. Segnes & pauidos ſupremis ſuis ſecretum circumdare. Aſpiceret populus virum morti obuium, audiret ſenatus voces quaſi ex aliquo numine ſupra humanas: poſſe ipſo miraculo etiam Neronem permoueri. ſin crudelitas perſiſteret,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

diſtingui certe apud poſteros memoriam honeſti exitus ab ignauia per ſilentium pereuntium. Contra qui operiendum domi cenſebant, de ipſo Thraſea eadem. *ſed ludibria & contumelias imminere. ſubtraheret aures conuicijs & probris. Non ſolum Coſſutianum aut Eprium ad ſcelus promtos, ſupereſſe qui forſitan manus ictusque per immanitatem Auguſti. etiam bonos metu ſequi. Detraheret potius ſenatui, quem i perornauiſſet, infamiam tanti flagitij: & relinqueret incertum quid viſo Thraſea reo decreturi patres fuerint. vt Neronem flagitiorum pudor caperet, irrita ſpe agitari: multoque magis timendum, ne in coniugem, in familiam, in cetera pignora eius ſæuiret. Proinde intemeratus, impollutus, quorum veſtigijs & ſtudijs vitam duxerit, eorum gloria peteret finem.* Aderat conſilio Ruſticus Arulenus flagrans iuuenis, & cupidine laudis offerebat ſe interceſſurum ſenatuſconſulto. Nam plebis trib. erat. Cohibuit ſpiritus ejus Thraſea, *ne vana & reo non profutura, interceſſori exitioſa inciperet. Sibi actam ætatem, & tot per annos continuum vitæ ordinem, non deſerendum: illi initium magiſtratuum, & integra quæ ſuperſint. Multum ante ſecum expenderet, quod tali tempore capeſſendæ Reip. iter ingrederetur.* Ceterum ipſe an venire in ſenatum deceret, meditationi ſuæ reliquit. At poſtera luce duæ prætoriæ cohortes armatæ, templum genitricis Veneris inſedere. Aditum ſenatus globus togatorum obſederat, non occultis gladijs. diſperſique per fora ac baſilicas cunei militares. inter quorum aſpectus & minas ingreſſi curiam ſenatores. Et oratio principis per Quæſtorem ejus audita eſt. Nemine nominatim compellato, patres arguebat, *quod publica munia deſererent, eorumque exemplo equites Rom. ad ſegnitiam verterentur. Etenim quid mirum é longinquis*

quis

quis prouincijs aduenirі, cum plerique adepti conſulatum & ſacerdotia, hortorum potius amœnitati inſeruirent? quod velut telum arripuere accuſatores. Et initium faciente Coſſutiano, majore vi Marcellus, *ſummam Reip. agi clamitabat: contumacia inferiorum, lenitatem imperitantis deminui. Nimium mites ad eam diem patres, qui Thraſeam deſciſcentem, qui generum eius Heluidium Priſcum in ijſdem furoribus, ſimul Paconium Agrippinum paterni in principes odij heredem, & Curtium Montanum deteſtanda carmina factitantem, eludere impune ſinerent. Requirere ſe in ſenatu conſularem, in votis ſacerdotem, in iureiurando ciuem: niſi contra inſtituta & cærimonias maiorum, proditorem palam & hoſtem Thraſea induiſſet. Denique agere ſenatorem, & principis obtrectatores protegere ſolitus, veniret, cenſeret quid corrigi aut mutari vellet: facilius perlaturos ſingula increpantem, quam nunc ſilentium perferrent omnia damnantis. Pacem illi per orbem terræ, an victorias ſine damno exercituum diſplicere? Ne hominem bonis publicis mæſtum, & qui fora, theatra, templa pro ſolitudine haberet, qui minitaretur exſilium ſuum, ambitionis prauæ compotem facerent. Non illi conſulta hæc, non magiſtratus, aut Romanam vrbem videri. Abrumperet vitam ab ea ciuitate, cujus caritatem olim, nunc & aſpectum exuiſſet.* Cum per hæc atque talia Marcellus inueheretur toruus & minax, voce, vultu, oculis ardeſceret; non illa nota & celebritate periculorum ſueta jam ſenatus mæſtitia, ſed nouus & altior pauor, manus & tela militum cernentibus. ſimul ipſius Thraſeæ venerabilis ſpecies obuerſabatur: & erant qui Heluidium quoque miſerarentur, innoxiæ affinitatis pœnas daturum. Quid Agrippino objectum, niſi triſtem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

patris fortunam? quando & ille perinde innocens Tiberij ſæuitia concidiſſet. Enimvero Montanum probæ iuuentæ, neque famoſi carminis, quia protulerit ingenium, extorrem agi. Atque interim Oſtorius Sabinus Sorani accuſator ingreditur, orditurque de amicitia Rubellij Plauti, quodque proconſul Aſiæ Soranus pro claritate ſibi potius accommodatum, quam ex vtilitate communi egiſſet, alendo ſeditiones ciuitatum. Vetera hæc. ſed recens, diſcrimini patris filiam connectebat, quod pecuniam Magis dilargita eſſet. Acciderat ſane pietate Seruiliæ (id enim nomen puellæ fuit) quæ caritate erga parentem, ſimul imprudentia ætatis, non tamen aliud conſultauerat, quam de incolumitate domus, & an placabilis Nero, an cognitio ſenatus nihil atrox afferret. Igitur accita eſt in ſenatum, ſteteruntque diuerſi ante tribunal conſulum, grandis æuo parens, contra filia intra viceſimum ætatis annum, nuper marito Annio Pollione in exſilium pulſo, viduata deſolataque; ac ne patrem quidem intuens, cuius oneraſſe pericula videbatur. Tum interrogante accuſatore, an cultus dotales, an detractum ceruici monile venum dediſſet, quo pecuniam faciendis magicis ſacris contraheret? primum ſtrata humi, longoque fletu & ſilentio, poſt, altaria & aram complexa: *Nullos*, inquit, *impios deos, nullas deuotiones, nec aliud infelicibus precibus inuocaui, quam vt hunc optimum patrem tu Cæſar & vos patres ſeruaretis incolumem. Sic gemmas & veſtes & dignitatis inſignia dedi; quomodo ſi ſanguinem & vitam popoſciſſent. Viderint iſti antehac mihi ignoti quo nomine ſint, quas artes exerceant: nulla mihi principis mentio, niſi inter numina fuit. Neſcit tamen miſerrimus pater. & ſi crimen eſt, ſola deliqui.* Loquentis adhuc verba excipit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cipit Soranus, proclamatque, non illam in prouinciam ſecum profectam, non Plauto per ætatem noſci potuiſſe, non criminibus mariti connexam, nimiæ tantum pietatis ream, ſepararent à ſe quamcunque ſortem ſubiret. Simul in amplexus occurrentis filiæ ruebat, niſi interiecti lictores vtriſque obſtitiſſent. Mox datus teſtibus locus: & quantum miſericordiæ ſæuitia accuſationis permouerat, tantum iræ P. Egnatius teſtis conciuit. Cliens hic Sorani, & tunc emtus ad opprimendum amicum, auctoritatem Stoicæ ſectæ præferebat, habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti *l* & exerciti, ceterum animo perfidioſus, & ſubdolus, auaritiam ac libidinem occultans. Quæ poſtquam pecunia recluſa ſunt, dedit exemplum præcauendi, quomodo fraudibus inuolutos, aut flagitiis commaculatos; ſic ſpecie bonarum artium falſos, & amicitiæ fallaces. Idem tamen dies & honeſtum exemplum tulit Caſſij Aſclepiodoti, qui magnitudine opum præcipuus inter Bithynos, quo obſequio florentem Soranum celebrauerat, labentem non deſeruit. Exutuſque omnibus fortunis, & in exſilium actus, æquitate deum erga bona malaque documenta. Thraſeæ Soranoque & Seruiliæ datur mortis arbitrium. Heluidius & Paconius Italia depelluntur. Montanus patri conceſſus eſt, prædicto ne in Repub. haberetur. Accuſatoribus Eprio & Coſſutiano quinquagies ſeſtertium ſingulis, Oſtorio duodecies & quæſtoria inſignia tribuuntur. Tum ad Thraſeam in hortis agentem quæſtor conſulis miſſus, veſperaſcente iam die. illuſtrium virorum feminarumque cœtus frequentes egerat, maxime intentus Demetrio Cynicæ inſtitutionis doctori: cum quo, vt coniectare erat intentione vultus,

& auditu ſi qua clarius proloquebantur, de natura animæ, & diſſociatione ſpiritus corporiſque inquirebat: donec aduenit Domitius Cæcilianus ex intimis amicis, & ei quid ſenatus cenſuiſſet, expoſuit. Igitur flentes quiritanteſque qui aderant, faceſſere propere Thraſea, neu pericula ſua miſcere cum ſorte damnati hortatur. Arriamque tentantem mariti ſuprema, & exemplum Arriæ matris ſequi, monet retinere vitam, filiæque communi ſubſidium vnicum non adimere. Tum progreſſus in porticum, illic à quæſtore reperitur, lætitiæ propior, quia Heluidium generum ſuum Italia tantum arceri cognouerat. Accepto dehinc ſenatuſconſulto, Heluidium & Demetrium in cubiculum inducit: porrectis vtriuſque brachij venis, poſtquam cruorem effudit, humum ſuper ſpargens, propius vocato quæſtore, *Libemus*, inquit, *Ioui liberatori. Specta iuuenis, & omen quidem dij prohibeant; ceterum in ea tempora natus es, quibus firmare animum expedit conſtantibus exemplis.* Poſt lentitudine exitus graues cruciatus afferente, obuerſis in Demetrium.

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. XVI.

a *ſeque unum* ſb *ne* c Faber, *ſuo* d *nomen Lunium feciſſent.* e *conſultationes.* f *oderint.* g *Torius.* h *ſcripſiſſe* i *ſemper ornauiſſet.* k *crebritate.* l *honeſti exercitús.*

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV NERONIS HISTORIAR.

LIB. PRIMVS.

BREVIARIVM LIBRI.

ORditur, & quæ in Hiſtoriarum toto opere dicenda, carptim proponit: ſtatum item tunc rei Romanæ: Galbæ ingenium, mores, gubernationem. Qui audito motu Germanico, Piſonem Cæſarem adoptat. Id Othonem offendit, qui ſpe ſua lapſus animum ad vtriuſque cædem appulit. & perfecit, conciliatis ſibi Prætorianis. Galba & Piſo trucidantur, item T. Vinius. Otho in imperij ſede eſt. cui tamen æmulus ſtatim & hoſtis Vitellius exortus. De cauſsis motæ Germaniæ, & in ea legionum. Vitellium Principem ſumunt, & iter in Italiam: duobus ducibus, Valente Fabio, & Alieno Cæcina. Otho copias item duceſque parat. Recenſio Prouinciarum, quæ penes vtrumque Principem. Interea Roxolani Sarmatæ Mæſiam irrupere: ſed repulſi, aut cæſi. Seditio Romæ & tumultus Prætorianorum ingens exortus: qui Senatum vni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uerſum ad cædem depoſcunt, vt Othoni infidum. Otho ægre eos coercet, & donatiuo mox placat. Idem claſſem inſtruit, mittitque in Galliam contra Vitellium. Denique ipſe, omiſſa vrbe, in eum it. Geſta hæc paucis menſibus

Imp. Ser. Galba. & T. Vinio Coss.

INITIVM mihi operis Ser. Galba iterũ, T. Vinius conſules erunt. Nam poſt conditam vrbem DCC. & XX. prioris æui annos multi auctores retulerunt: dum res populi Rom. memorabantur, pari eloquentia ac libertate. Poſtquam bellatum apud Actium, atq; *a* omnem poteſtatem ad vnum conferri pacis interfuit; magna illa ingenia ceſſere. Simul veritas pluribus modis infracta. primum inſcitia Reip. vt alienæ, mox libidine aſſentandi, aut rurſus odio aduerſus dominantes. Ita neutris cura poſteritatis, inter infenſos vel obnoxios. Sed ambitionem ſcriptoris facile aduerſeris: obtrectatio & liuor pronis auribus accipiuntur. quippe adulationi fœdum crimen ſeruitutis, malignitati falſa ſpecies libertatis ineſt. Mihi Galba, Otho, Vitellius, nec beneficio nec iniuria cogniti. Dignitatem noſtram à Veſpaſiano inchoatam, à Tito auctam, à Domitiano longius prouectam non abnuerim. ſed incorruptam fidem profeſſis, nec amore quiſquam, & ſine odio dicendus eſt. Quod ſi vita ſuppeditet, principatum diui Neruæ, & imperium Traiani, vberiorem ſecurioremque materiam ſenectuti ſepoſui: rara temporum felicitate, vbi ſentire quæ velis, & quæ ſentias dicere licet.

Opus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Opus aggredior plenum varijs caſibus, atrox prœliis, diſcors ſeditionibus, ipſa etiam pace ſæuum. Quatuor principes ferro interemti. Tria bella ciuilia, plura externa, ac plerumque permixta. Proſperæ, in Oriente; aduerſæ, in Occidente res. Turbatum Illyricum, Galliæ nutantes, perdomita Britannia, & ſtatim miſſa *b* cohorte in Sarmatarum ac Sueuorum gentes, nobilitatus cladibus mutuis Dacus. Mota etiam prope Parthorum arma falſi Neronis ludibrio. Iam vero Italia nouis cladibus, vel poſt longam ſæculorum ſeriem repetitis, afflicta. Hauſtæ aut obrutæ vrbes. Fecundiſſima Campaniæ ora, & vrbs, incendiis vaſtata; conſumtis antiquiſſimis delubris, ipſo Capitolio ciuium manibus incenſo. Pollutæ cerimoniæ. magna adulteria. plenum exſiliis mare. infecti cædibus ſcopuli. atrocius in vrbe ſæuitum. Nobilitas, opes, omiſſi geſtique honores pro crimine; & ob virtutes, certiſſimum exitium. Nec minus præmia delatorũ inuiſa quam ſcelera: cum alij ſacerdotia & conſulatus vt ſpolia adepti, procurationes alij & interiorem potentiam, agerent ferrent *c* cuncta. Odio & terrore corrupti in dominos ſerui, in patronos liberti: & quibus deerat inimicus, per amicos oppreſſi. Non tamen adeo virtutum ſterile ſæculum, vt non & bona exempla prodiderit. Comitatæ profugos liberos matres, ſecutæ maritos in exſilia coniuges, propinqui audentes, conſtantes generi, contumax etiam aduerſus tormenta ſeruorum fides. Supremæ clarorum virorum neceſſitates; ipſa neceſſitas fortiter tolerata; & laudatis antiquorum mortibus pares exitus. Præter multiplices rerum humanarum caſus; cælo terraque prodigia, & fulminum monitus, & futurorum præſagia, læta,

triſtia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

triſtia, ambigua, manifeſta. Nec enim vnquam atrocioribus populi Ro. cladibus, magiſue iuſtis iudiciis approbatum eſt, non eſſe curæ deis ſecuritatem noſtram, eſſe vltionem. Ceterum antequam deſtinata componam, repetendum videtur, qualis ſtatus vrbis, quæ mens exercituum, quis habitus prouinciarum, quid in toto terrarum orbe validum, quid ægrum fuerit: vt non modo caſus euentuſque rerum, qui pleruraque fortuiti ſunt, ſed ratio etiam cauſſæque noſcantur. Finis Neronis vt lætus primo gaudentium impetu fuerat; ita varios motus animorum, non modo in vrbe apud patres, apud populum, apud vrbanum militem, ſed omnes legiones duceſque conciuerat, euulgato imperij arcano, poſſe principem alibi quam Romæ fieri. Sed patres læti, vſurpata ſtatim libertate, licentius vt erga principem nouum & abſentem. primores equitum proximi gaudio patrum. pars populi integra, & magnis domibus annexa, clientes libertique damnatorum & exſulum, in ſpem erecti. Plebs ſordida & circo ac theatris ſueta, ſimul deterrimi ſeruorum, aut qui adeſis bonis, per dedecus Neronis alebantur, mæſti & rumorum auidi. Miles vrbanus longo Cæſarum ſacramento imbutus, & ad deſtituendum Neronem arte magis & impulſu, quam ſuo ingenio traductus, poſtquam neque dari donatiuum ſub nomine Galbæ promiſſum, neque magnis meritis ac præmiis eundem in pace qui in bello locum, præuentamque gratiam, intelligit, apud principem à legionibus factum, pronus ad nouas res, ſcelere inſuper Nymphidij Sabini Præfecti imperium ſibi molientis agitatur. Et Nymphidius quidem in ipſo conatu oppreſſus. Sed quamuis capite defectionis ablato, manebat pleriſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

riſque militum conſcientia; nec deerant ſermones, ſenium atque auaritiam Galbæ increpantium. Laudata olim & militari fama celebrata ſeueritas eius, angebat coaſpernantes veterem diſciplinam, atque ita XIIII. annis à Nerone aſſuefactos, vt haut minus vitia principum amarent, quam olim virtutes verebantur. Acceſſit Galbæ vox pro Rep. honeſta, ipſi anceps, legi à ſe militem, non emi. Nec enim ad hanc formam cetera erant. Inualidum ſenem T. Vinius & Cornelius Laco, alter deterrimus mortalium, alter ignauiſſimus, odio flagitiorum *d* onerabant, contemtu inertiæ deſtruebant. Tardum Galbæ iter & cruentum, interfectis Cingonio Varrone conſule deſignato; & Petronio Turpiliano conſulari. ille vt Nymphidij ſocius, hic vt dux Neronis, inauditi atque indefenſi, tamquam innocentes perierant. Introitus in vrbem, trucidatis tot milibus inermium militum, infauſtus omine, atque ipſis etiam qui occiderant, formidoloſus. Inducta legione Hiſpana, remanente ea quam è claſſe Nero conſcripſerat, plena vrbs exercitu inſolito. multi adhoc *e* & innumeri è Germania ac Britannia & Illyrico, quos idem Nero electos præmiſſoſque ad clauſtra Caſpiarum, & bellum quod in Albanos parabat, opprimendis Vindicis cœptis reuocauerat: ingens nouis rebus materia, vt non in vnum aliquem prono fauore, ita audenti parata. Forte congruerat vt Clodij Macri & Fonteij Capitonis cædes nuntiarentur. Macrum in Africa haut dubie turbantem, *f* Trebonius Garucianus procurator, iuſſu Galbæ: Capitonem in Germania, cum ſimilia cœptaret, Cornelius Aquinus & Fabius Valens legati legionum interfecerant, antequam iuberentur. Fuere qui crederent, Capitonem vt auaritia & libidine fœdum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ac maculoſum, ita cogitatione rerum nouarum abſtinuiſſe: ſed à legatis bellum ſuadentibus, poſtquam impellere nequiuerint, crimen ac dolum compoſitum vltro: & Galbam mobilitate ingenij, an ne altius ſcrutaretur, quoquo modo acta, quia mutari non poterant, comprobaſſe. Ceterum vtraque cædes ſiniſtre accepta: & ginuiſo ſemel principe, ſeu bene ſeu male facta premunt. Iam afferebant venalia cuncta, præpotentes liberti. Seruorum manus ſubitis auidæ, & tamquam apud ſenem feſtinantes. eademque nouæ aulæ mala, æque grauia, non æque excuſata. Ipſa ætas Galbæ, & irriſui & faſtidio erat, aſſuetis iuuentæ Neronis, & imperatores forma ac decore corporis (vt eſt mos vulgi) comparantibus. Et hic quidem Romæ, tamquam in tanta multitudine, habitus animorum fuit. E prouinciis, Hiſpaniæ præerat Cluuius Rufus, vir facundus, &, pacis artibus, belli inexpertus. Galliæ, ſuper memoriam Vindicis, obligatæ recenti dono Romanæ ciuitatis, & in poſterum tributi leuamento. Proximæ tamen Germanis exercitibus Galliarum ciuitates, non eodem honore habitæ, quædam etiam finibus ademptis, pari dolore commoda aliena ac ſuas iniurias metiebantur. Germanici exercitus, quod periculoſiſſimum in tantis viribus, ſoliciti & irati ſuperbia recentis victoriæ, & metu, tamquam alias partes fouiſſent. Tarde à Nerone deſciuerant: nec ſtatim pro Galba Verginius. an imperare voluiſſet dubium: delatum ei à milite imperium conueniebat. Fonteium Capitonem occiſum, etiam qui queri non poterant, tamen indignabantur. Dux deerat, abducto Verginio per ſimulationem amicitiæ: quem non remitti, atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

etiam reum eſſe, tamquam ſuum crimen accipiebant. Superior exercitus legatum Hordeonium Flaccum ſpernebat, ſenecta ac debilitate pedum inualidum, ſine conſtantia, ſine auctoritate: ne quieto quidem milite, regimen. adeo furentes infirmitate retinentis vltro etiam accendebantur. Inferioris Germaniæ legiones diutius ſine conſulari fuere: donec, miſſu Galbæ, Vitellius aderat, cenſoris Vitellij ac ter conſulis filius. Id ſatis videbatur. In Britannico exercitu nihil irarum. Non ſane aliæ legiones, per omnes ciuilium bellorum motus, innocentius egerunt: ſeu quia procul, & Oceano diuiſæ; ſeu, crebris expeditionibus, doctæ hoſtem potius odiſſe. Quies & Illyrico: quamquam excitæ à Nerone legiones, dum in Italia cunctantur, Verginium legationibus adiſſent. Sed longis ſpatiis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fidem, nec vitiis nec viribus miſcebantur. Oriens adhuc immotus. Syriam & quattuor legiones obtinebat Licinius Mucianus, vir ſecundis aduerſiſque iuxta famoſus. Inſignes amicitias iuuenis ambitioſe coluerat. mox attritis opibus, lubrico ſtatu, ſuſpecta etiam Claudij iracundia, in ſecretum Aſiæ repoſitus, tam prope ab exſule fuit, quam poſtea à principe. Luxuria, induſtria, comitate, arrogantia, malis boniſque artibus mixtus. nimiæ voluptates, cum vacaret: quoties expedierat, magnæ virtutes. Palam laudares, ſecreta male audiebant. Sed apud ſubiectos, apud proximos, apud collegas, variis illecebris potens: & cui expeditius *h* fuerat tradere imperium, quam obtinere. Bellum Iudaicum Flauius Veſpaſianus (ducem eum Nero delegerat) tribus legionibus adminiſtrabat.

Nec

Nec Veſpaſiano aduerſus Galbam votum, aut animus. Quippe T. filium ad venerationem cultumque eius miſerat, vt ſuo loco memorabimus. Occulta lege fati, & oſtentis ac reſponſis deſtinatum Veſpaſiano liberiſque eius imperium, poſt fortunam credidimus. Ægyptum copiaſque quibus coërceretur, iam inde à diuo Auguſto, equites Romani obtinent loco regum. Ita viſum expedire, prouinciam aditu difficilem, annonæ fecundam, ſuperſtitione, ac laſciuia diſcordem & mobilem, inſciam legum, ignaram magiſtratuum domi retinere. Regebat tum Tiberius Alexander eiuſdem nationis. Africa, ac legiones in ea, interfecto Clodio Macro, contentæ qualicumque principe, poſt experimentum domini minoris. Duæ Mauretaniæ, *i* Rhætia, Noricum, Thracia, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur, vt cuique exercitui vicinæ, ita in fauorem aut odium contactu valentiorum agebantur. Inermes prouinciæ, atque ipſa in primis Italia, cuicumque ſeruitio expoſitæ, in pretium belli ceſſuræ erant. Hic fuit rerum Romanarum ſtatus, cum Ser. Galba iterum, Titus Vinius conſules, inchoauere annum ſibi vltimum, Reip. prope ſupremum. Paucis poſt kalen. Ian. diebus Pompeij Propinqui procuratoris, è Belgica litteræ afferuntur, ſuperioris Germaniæ legiones, rupta ſacramenti reuerentia, imperatorem alium flagitare, & ſenatui ac Po. Ro. arbitrium eligendi permittere, quo ſeditio mollius acciperetur. Maturauit ea res conſilium Galbæ, iam pridem de adoptione ſecum & cum proximis agitantis. Non ſane crebrior tota ciuitate ſermo per illos menſes fuerat. primum licentia ac libidine talia loquendi, dein feſſa *k* iam ætate Galbæ. Paucis iudicium, aut Reip. amor: multi occulta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

occulta ſpe, prout quis amicus vel cliens, hunc vel illum l ambitionis rumoribus deſtinabant. Etiam in T. Vinij odium diuerterant, qui in dies quanto potentior, m eodem [actu] inuiſior erat. Quippe hiantes in magna fortuna amicorum cupiditates, ipſa Galbæ facilitas intendebat: cum apud infirmum & credulum minore metu, & maiore præmio peccaretur. Potentia principatus diuiſa in T. Vinium conſulem, & Cornelium Laconem prætorij præfectum. Nec minor gratia Icelo Galbæ liberto, quem annulis donatum equeſtri nomine Martianum vocitabant. Hi diſcordes, & rebus minoribus ſibi quiſque tendentes, circa conſilium eligendi ſucceſſoris in duas factiones ſcindebantur. Vinius pro M. Othone, Laco atque Icelus conſenſu non tam vnum aliquem fouebant, quam alium. Neque erat Galbæ ignota Othonis ac T. Vinij amicitia, ex rumoribus nihil ſilentio tranſmittentium: quia Vinio vidua filia, cælebs Otho, gener ac ſocer deſtinabantur. Credo & Reip. curam ſubiſſe, fruſtra à Nerone tranſlatæ, ſi apud Othonem relinqueretur. namque Otho pueritiam incurioſe, adoleſcentiam petulanter egerat, gratus Neroni æmulatione luxus. Eoque iam Poppæam Sabinam Principale ſcortum, vt apud conſcium libidinum depoſuerat, donec n Octauiam vxorem amoliretur. Mox ſuſpectum in eadem Poppæa, in prouinciam Luſitaniam ſpecie legationis ſepoſuit. Otho, comiter adminiſtrata prouincia, primus in partes tranſgreſſus, nec ſegnis, & donec bellum fuit, inter præſentes ſplendidiſſimus, ſpem adoptionis ſtatim conceptam, acrius in dies rapiebat: fauentibus pleriſque militum, prona in eum aula Neronis vt ſimilem. Sed Galba, poſt nuntios Ger-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

manicæ ſeditionis, quamquam nihil adhuc de Vitellio certum, anxius quonam exercituum vis erumperet, ne vrbano quidem militi confiſus, quod remedium vnicum rebatur, comitia imperij tranſigit. Adhibitoque ſuper Vinium ac Laconem, Mario Celſo conſule deſignato, ac Ducenio Gemino præfecto vrbis, pauca præfatus de ſua ſenectute, Piſonem Licinianum accerſiri jubet: ſeu propria dilectione, ſiue, vt quidam tradiderunt, Lacone inſtante. cui apud Rubellium Plautum exercita cum Piſone amicitia: ſed callide vt ignotum fouebat, & proſpera de Piſone fama conſilio ejus fidem addiderat. Piſo M. Craſſo & Scribonia genitus, nobilis vtrimque, vultu habituque moris antiqui, & æſtimatione recta ſeuerus, deterius interpretantibus triſtior habebatur. Ea pars morum ejus, quo ſuſpectior ſolicitis, adoptanti placebat. Igitur Galba apprehenſa Piſonis manu, in hunc modum locutus fertur. *Si te priuatus, lege curiata apud Pontifices, vt moris eſt, adoptarem; & mihi egregium erat tunc, Pompeij & M. Craßi ſubolem in penates meos adſciſcere; & tibi inſigne, Sulpiciæ ac Lutatiæ decora, nobilitati tuæ adjeciſſe. Nunc me deorum hominumque conſenſus ad imperium vocatum, præclara indoles tua, & amor patriæ impulit, vt principatum, de quo maiores noſtri armis certabant, bello adeptus, quieſcenti offeram. exemplo diui Auguſti, qui ſororis filium Marcellum, dein generum Agrippam, mox nepotes ſuos, poſtremo Tiberium Neronem priuignum, in proximo ſibi faſtigio collocauit. Sed Auguſtus in domo ſucceſſorem quæſiuit; ego in Rep. Non quia propinquos aut ſocios belli non habeam: ſed neque ipſe imperium ambitione accepi; & iudicij mei documentum ſint, non mea tantum neceßitudines,*

quas

quas tibi poſtpoſui, ſed & tua. Eſt tibi frater pari nobilitate, natu maior, dignus hac fortuna, niſi tu potior eſſes. Ea ætas tua quæ cupiditates adoleſcentiæ jam effugerit: ea vita, in qua nihil præteritum excuſandum habeas. Fortunam adhuc tantum aduerſam tuliſti. Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorante quia miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. Fidem, libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu quidem eadem conſtantia retinebis: ſed alij per obſequium imminuent. Irrumpet adulatio, blanditiæ peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique vtilitas. Etiam ego ac tu ſimpliciſſime inter nos hodie loquimur, ceteri, libentius cum fortuna noſtra, quam nobiſcum. Nam ſuadere principi quod oporteat, multi laboris: aſſentatio erga principem quemcumque, ſine affectu peragitur. Si immenſum imperij corpus ſtare ac librari ſine rectore poſſet, dignus eram, à quo Reſp. inciperet. Nunc eo neceſſitatis iampridem ventum eſt, vt nec mea ſenectus conferre plus Populo Rom. poſſit, quam bonum ſucceſſorem; nec tua plus iuuenta, quam bonum principem. Sub Tiberio, & Caio, & Claudio, vnius familiæ quaſi hereditas fuimus: loco libertatis erit, quod eligi cœpimus. Et finita Iuliorum Claudiorumque domo, optimum quemque adoptio inueniet. Nam generari & naſci à principibus, fortuitum, nec vltra æſtimatur: adoptandi iudicium integrum; & ſi velis eligere, conſenſu monſtratur. Sit ante oculos Nero, quem longa Cæſarum ſerie tumentem, non Vindex cum inermi prouincia, aut ego cum vna legione, ſed ſua immanitas, ſua luxuria ceruicibus publicis depulere. Neque erat adhuc damnati principis exemplum. Nos bello, & ab æſtimantibus aſciti, cum inuidia quamuis, egregij erimus. Ne tamen territus fueris, ſi duæ legiones in hoc concuſſi orbis motu nondum quieſcunt. Ne ipſe quidem ad ſecuras res acceſſi; & audita adoptione, deſinam videri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

deri ſenex, quod nunc mihi vnum obijcitur. Nero à peſſimo quoque ſemper deſiderabitur: mihi ac tibi prouidendum eſt, ne etiam à bonis deſideretur. Monere diutius neque temporis huius, & impletum eſt omne conſilium, ſi te bene elegi. Vtiliſſimus o quidem ac breuiſſimus bonarum malarumque rerum dilectus, cogitare quid aut nolueris ſub alio principe, aut volueris. Neque enim hic, vt in ceteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus, & ceteri ſerui: ſed imperaturus es hominibus, qui nec totam ſeruitutem pati poſſunt, nec totam libertatem. Et Galba quidem, hæc ac talia, tamquam principem faceret; ceteri, tamquam cum facto loquebantur. Piſonem ferunt ſtatim intuentibus, & mox conjectis in eum omnium oculis, nullum turbati, aut exſultantis animi motum prodidiſſe. Sermo erga patrem imperatoremque reuerens, de ſe moderatus, nihil in vultu habituque mutatum: quaſi imperare poſſet magis, quam vellet. Conſultatum inde, pro roſtris, an in ſenatu, an in caſtris adoptio nuncuparetur. Iri in caſtra placuit. honorificum id militibus fore, quorum fauorem vt largitione & ambitu male acquiri, ita per bonas artes haut ſpernendum. Circumſteterat interim palatium publica exſpectatio magni ſecreti impatiens, & male coërcitam famam ſupprimentes augebant. Quartum idus Ianu, fœdum imbribus diem, tonitrua & fulgura & cæleſtes minæ vltra ſolitum turbauerant. Obſeruatum id antiquitus comitiis dirimendis, non terruit Galbam quo minus in caſtra pergeret: contemtorem talium vt fortuitorum; ſeu quæ fato manent, quamuis ſignificata, non vitantur. Apud frequentem militum concionem, imperatoria breuitate, adoptari à ſe Piſonem p more diui Auguſti, & exemplo

militari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

militari, quo vir virum legeret, pronuntiat: ac ne diſſimulata ſeditio in maius crederetur, vltro aſſeuerat, quartam & duodeuiceſimam legiones, paucis ſeditionis auct ribus, non vltra verba ac voces erraſſe, & breui in officio fore. Nec vllum orationi aut lenocinium q additum, aut pretium. Tribuni tamen centurioneſque, & proximi militum, gratabundi reſpondent. per ceteros mæſtitia ac ſilentium, tamquam vſurpatam etiam in pace donatiui neceſſitatem, bello perdidiſſent. Conſtat potuiſſe conciliari animos quantulacumque parci ſenis liberalitate. Nocuit antiquus rigor & nimia ſeueritas, cui iam pares non ſumus. Inde apud ſenatum non comtior Galbæ, non longior quam apud milites ſermo: Piſonis comis oratio. Et patrum fauor aderat, multi voluntate effuſius, qui noluerant medie, ac plurimi obuio obſequio priuatas ſpes agitantes, ſine publica cura. Nec aliud ſequenti quatriduo (quod medium inter adoptionem & cædem fuit) dictum à Piſone in publicum, factumue. Crebrioribus in dies Germanicæ defectionis nuntiis, & facili ciuitate ad accipienda credendaque omnia noua, cum triſtia ſunt, cenſuerant patres mittendos ad Germanicum exercitum legatos. agitatum ſecreto, num & Piſo proficiſceretur r maiore prætextu: illi auctoritatem ſenatus, hic dignationem Cæſaris laturus. Placebat & Laconem prætorij præfectum ſimul mitti. Is concilio interceſſit. Legati quoque (nam ſenatus electionem Galbæ permiſerat) fœda inconſtantia nominati, excuſati, ſubſtituti, ambitu remanendi aut eundi, vt quemque metus vel ſpes impulerat. Proxima pecuniæ cura. Et cuncta ſcrutantibus iuſtiſſimum viſum eſt, inde repeti, vnde inopiæ cauſſa erat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Bis & vicies ſmille ſeſtertium donationibus Nero effuderat. Appellari ſingulos iuſſit, decuma parte liberalitatis apud quemque eorum relicta. At illis vix decumæ ſuper portiones erant: iiſdem erga aliena ſumtibus, quibus ſua prodegerant, cum rapaciſſimo cuique ac perditiſſimo, non agri, aut fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorum manerent. Exactioni *t* xxx. equites Romani præpoſiti, nouum officij genus, & ambitu ac numero onerosum: vbique haſta, & ſector, & inquieta vrbs auctionibus. Attamen grande gaudium, quod tam pauperes forent quibus donaſſet Nero, quam quibus abſtuliſſet. Exauctorati per eos dies tribuni, è prætorio Antonius Taurus, & *u* Antonius Naſo: ex vrbanis cohortibus, Æmylius Pacenſis: è *x* vigiliis, Iulius Fronto. Nec remedium in ceteros fuit, ſed metus initium: tamquam per artem & formidinem ſinguli pellerentur, omnibus ſuſpectis. Interea Othonem, cui compoſitis rebus nulla ſpes, omne in turbido conſilium, multa ſimul exſtimulabant: luxuria etiam principi onerosa, inopia vix priuato toleranda, in Galbam ira, in Piſonem inuidia. Fingebat & metum, quo magis concupiſceret. *Tragrauem ſe Neroni fuiſſe. nec Luſitaniam rurſus aut alterius exſilij honorem exſpectandum: ſuſpectum ſemper inuiſumque dominantibus, qui proximus deſtinaretur. Nocuiſſe id ſibi apud ſenem principem: magis nociturum apud iuuenem, ingenio trucem, & longo exſilio efferatum. Occidi Othonem poſſe proin agendum audendumque dum Galbæ auctoritas fluxa, Piſonis nondum coaluiſſet. Opportunos magnis conatibus tranſitus rerum: nec contatione opus, vbi pernicioſior ſit quies, quam temeritas. Mortem omnibus ex natura æqualem, obliuione apud poſteros, vel gloria diſtingui. Ac ſi nocentem innocentemque idem*

idem exitus maneat, acrioris viri eſſe, merito perire. Non erat Othonis mollis & corpori ſimilis animus. Et intimi libertorum ſeruorumque corruptius quam in priuata domo habiti aulam Neronis, & luxus, adulteria, matrimonia ceteraſque regnorum libidines auido talium, ſi auderet, vt ſua oſtentantes; quieſcenti, vt aliena exprobrabant: vrgentibus etiam mathematicis, dum nouos motus, & clarum Othoni annum obſeruatione ſiderum affirmant. genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod in ciuitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur. Multos ſecreta Poppææ mathematicos, peſſimum principalis matrimonii inſtrumentum, habuerant: è quibus Ptolemæus Othoni in Hiſpania comes, cum ſuperfuturum eum Neroni promiſiſſet, poſtquam ex euentu fides, coniectura iam & rumore, ſenium Galbæ, & iuuentam Othonis computantium, perſuaſerat fore, vt in imperium aſciſceretur. Sed Otho tamquam peritia, & monitu fatorum prædicta accipiebat, cupidine ingenij humani libentius obſcura credi. Nec deerat Ptolemæus, iam & ſceleris inſtinctor, ad quod facillime ab eiuſmodi voto tranſitur. Sed ſceleris cogitatio incertum an repens, ſtudia militum iam pridem ſpe ſucceſſionis, aut paratu facinoris affectauerat. In itinere, in agmine, in ſtationibus, vetuſtiſſimum quemque militum nomine vocans, ac memoria Neroniani comitatus, contubernales appellando, alios agnoſcere, quoſdam requirere, & pecunia aut gratia iuuare: inſerendo ſæpius querelas, & ambiguos de Galba ſermones, quæque alia turbamenta vulgi. Labores itinerum, inopia commeatuum, duritia imperij, atrocius accipiebantur: cum Campaniæ lacus & Achaiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

vrbes claſſibus adire ſoliti, Pirenæum & Alpes, & immenſa viarum ſpatia, ægre ſub armis eniterentur. Flagrantibus iam militum animis, velut faces addiderat Meuius Pudens è proximis Tigellini. is mobiliſſimum quemque ingenio, aut pecuniæ indigum, & in nouas cupiditates præcipitem alliciendo, eo paulatim progreſſus eſt, vt per ſpeciem conuiuij quoties Galba apud Othonem epularetur, cohorti excubias agenti, viritim centenos nummos diuideret. quam velut publicam largitionem, Otho, ſecretioribus apud ſingulos premiis, intendebat. adeo animoſus corruptor, vt Cocceio Proculo ſpeculatori de parte finium cum vicino ambigenti, vniuerſum vicini agrum ſua pecunia emtum dono dederit: per ſecordiam præfecti, quem nota pariter & occulta fallebant. Sed tum è libertis Onomaſtum futuro ſceleri præfecit, à quo Barbium Proculum Teſſerarium ſpeculatorum, & Veturium Optionem eorumdem perductos, poſtquam vario ſermone callidos, audaceſque cognouit, pretio & promiſſis onerat, data pecunia ad pertentandos plurium animos. Suſcepere duo manipulares imperium Pop. Ro. transferendum, & tranſtulerunt. In conſcientiam facinoris pauci aſciti, ſuſpenſos ceterorum animos, diuerſis artibus ſtimulant: primores militum, per beneficia Nymphidij vt ſuſpectos: vulgus & ceteros, ira & deſperatione dilati toties donatiui. erant quos memoria Neronis, ac deſiderium prioris licentiæ accenderet. in commune omnes metu mutandæ militiæ terrebantur. Infecit ea tabes legionum quoque & auxiliorum motas iam mentes, poſtquam vulgatum erat labare Germanici exercitus fidem. Adeoque parata apud malos ſeditio, etiam apud integros diſ-

ſimulatio fuit, vt poſtero Iduum die, redeuntem à cœna Othonem rapturi fuerint, niſi incerta noctis, & tota vrbe ſparſa militum caſtra, nec facilem inter temulentos conſenſum timuiſſent: non Reip. cura, quam fœdare principis ſui ſanguine ſobrij parabant, ſed ne per tenebras, vt quiſque Pannonici vel Germanici exercitus militibus oblatus eſſet, ignorantibus pleriſque pro Othone deſtinaretur. Multa erumpentis ſeditionis indicia per conſcios oppreſſa; quædam apud Galbæ aures præfectus Laco eluſit, ignarus militarium animorum, conſiliique quamuis egregij, quod non ipſe afferret, inimicus, & aduerſus peritos peruicax. XVIII. kalend. Febr. ſacrificanti pro æde Apollinis Galbæ, haruſpex Vmbricius triſtia exta, & inſtantes inſidias, ac domeſticum hoſtem prædicit: audiente Othone (nam proximus adſtiterat) idque vt lætum è contrario, & ſuis cogitationibus proſperum interpretante. Nec multo poſt libertus Onomaſtus nuntiat, exſpectari eum ab architecto & redemtoribus. quæ ſignificatio coëuntium iam militum, & paratæ coniurationis conuenerat. Otho, cauſſam digreſſus requirentibus, cum emi ſibi prædia vetuſtate ſuſpecta, eoque prius exploranda finxiſſet, innixus liberto, per Tiberianam domum in Velabrum, inde ad Miliarium aureum, ſub ædem Saturni pergit. Ibi tres & viginti ſpeculatores conſalutatum imperatorem, ac paucitate ſalutantium trepidum, & ſellæ feſtinanter impoſitum ſtrictis mucronibus rapiunt. Totidem ferme milites in itinere aggregantur; alij conſcientia, plerique miraculo: pars clamore & gladiis, pars ſilentio, animos ex euentu ſumturi. Stationem in caſtris agebat Iulius Martialis tribunus. Is magnitudine ſubiti ſceleris, an

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

corrupta latius caſtra, ac ſi contra tenderet, exitium metuens, præbuit pleriſque ſuſpicionem conſcientiæ. Antepoſuere ceteri quoque tribuni centurioneſque præſentia dubiis & honeſtis. Iſque habitus animorum fuit, vt peſſimum facinus auderent pauci; plures vellent; omnes paterentur. Ignarus interim Galba & ſacris intentus, fatigabat alieni iam imperij deos: cum affertur rumor rapi in caſtra, incertum quem ſenatorem, mox Othonem eſſe qui raperetur. Simul ex tota vrbe vt quiſque obuius fuerat, alij formidinem augentes, quidam minora vero, ne tum quidem obliti adulationis. Igitur conſultantibus placuit tentari animum cohortis, quæ in palatio ſtationem agebat, nec per ipſum Galbam, cuius integra auctoritas maioribus remediis ſeruabatur: Piſo pro gradibus domus vocatos, in hunc modum allocutus eſt. *Sextus dies agitur, commilitones, ex quo ignarus futuri, & ſiue optandum hoc nomen ſiue timendum erat, Cæſar aſcitus ſum: quo domus noſtræ aut Reip. fato, in veſtra manu poſitum eſt. non quia, meo nomine, triſtiorem caſum paueam, vt qui aduerſa expertus cum maxime, ducam ne ſecunda quidem minus diſcriminis habere: patris & ſenatus & ipſius imperij vicem doleo, ſi nobis aut perire hodie neceſſe eſt, aut, quod æque apud bonos miſerum eſt, occidere. Solatium proximi motus habebamus, incruentam vrbem & res ſine diſcordia tranſlatas. Prouiſum adoptione videbatur, vt ne poſt Galbam quidem bello locus eſſet. Nihil arrogabo mihi nobilitatis aut modeſtiæ. neque enim relatu vertutum, in comparatione Othonis, opus eſt. Vitia, quibus ſolis gloriatur, euertere imperium, etiam cum amicum imperatoris ageret. Habitune & inceſſu, an illo muliebri ornatu, mereretur imperium? Falluntur, quibus luxuria*

ſpecie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſpecie liberalitatis imponit. Perdere iſte ſciet, donare neſciet. Stupra nunc, & comiſſationes, & feminarum cœtus, voluit animo. hæc principatus præmia putat, quorum libido ac voluptas, penes ipſum ſit; rubor ac dedecus, penes omnes. Nemo enim vnquam imperium flagitio quæſitum bonis artibus exercuit. Galbam conſenſus generis humani; me Galba, conſentientibus vobis, Cæſarem dixit. Si Reſp. & ſenatus, & populus, vana nomina ſunt: veſtra, commilitones, intereſt, ne imperatorem peſſimi faciant. Legionum ſeditio aduerſum duces ſuos audita eſt aliquando: veſtra fides famaque, illæſa ad hunc diem manſit. & Nero quoque vos deſtituit, non vos Neronem. Minus XXX. *transfugæ & deſertores, quos centurionem aut tribunum ſibi eligentes nemo ferret, imperium aſſignabunt? Admittitis exemplum? & quieſcendo commune crimen facitis? Tranſcendet hæc licentia in prouincias: & ad nos ſcelerum exitus, bellorum ad vos pertinebunt. Nec eſt plus quod pro cæde principis, quam quod innocentibus datur. ſed proinde à nobis donatiuum ob fidem, quam ab aliis pro facinore accipietis.* Dilapſis ſpeculatoribus, cetera cohors non aſpernata concionantem, vt turbidis rebus euenit, timore magis, & nonnullo adhuc conſilio, parat ſigna, quod poſtea creditum eſt, inſidiis & ſimulatione. Miſſus & Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus, Vipſanij in porticu tendentes. Præceptum Amulio Sereno & Domitio Sabino primipilaribus, vt Germanicos milites è Libertatis atrio accerſerent. Legioni claſſicæ diffidebat, infeſtæ ob cædem commilitonum, quos primo ſtatim introitu trucidauerat Galba. Pergunt etiam in caſtra prætorianorum tribuni Cerius Seuerus, Subrius Dexter, Pompeius Longinus, ſi incipiens adhuc & nondum adulta ſeditio melioribus conſiliis flecteretur. Tribunorũ

Subrium

Subrium & Cerium milites adorti minis, Longinum manibus coërcent, exarmantque: quia non ordine militiæ, ſed è Galbæ amicis, fidus principi ſuo, & deſciſcentibus ſuſpectior erat. Legio claſſica nihil cunctata prætorianis adjungitur. Illyrici exercitus electi, Celſum infeſtis pilis proturbant. Germanica vexilla diu nutauere, inualidis adhuc corporibus, & placatis animis, quod eos à Nerone Alexandriam præmiſſos, atque inde rurſus longa nauigatione ægros, impenſiore cura Galba refouebat. Vniuerſa iam plebs palatium implebat, mixtis ſeruitiis, & diſſono clamore, cædem Othonis, & conjuratorum exſilium poſcentium, vt ſi in circo ac theatro ludicrum aliquod poſtularent. Neque illis judicium aut veritas: quippe eodem die diuerſa pari certamine poſtulaturis: ſed tradito more, quemcumque principem adulandi, licentia acclamationum, & ſtudijs inanibus. Interim Galbam duæ ſententiæ diſtinebant. Titus Vinius *manendum intra domum, opponenda ſeruitia, firmandos aditus, non eundum ad iratos cenſebat: daret malorum pœnitentiæ, daret bonorum conſenſui ſpatium. ſcelera impetu, bona conſilia mora valeſcere. Denique eundi vltro ſi ratio ſit, eandem mox facultatem: regreſſus, ſi pœniteat, in aliena poteſtate.* Feſtinandum ceteris videbatur, antequam creſceret inualida adhuc conjuratio paucorum. *Trepidaturum etiam Othonem, qui furtim digreſſus, ad ignaros illatus, contatione nunc & ſegnitia terentium tempus, imitari Principem diſcat. Non exſpectandum, vt compoſitis caſtris, forum inuadat, & proſpectante Galba Capitolium adeat: dum egregius imperator, cum fortibus amicis, ianua, ac limine tenus domum cludit, obſidionem nimirum toleraturus. Et præclarum in ſeruis auxilium, ſi conſenſus*

tanta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tantæ multitudinis, & quæ plurimum valet, prima indignatio langueſcat. Proinde intuta, quæ indecora: vel ſi cadere neceſſe ſit, occurrendum diſcrimini. Id Othoni inuidioſius, & ipſis honeſtum. Repugnantem huic ſententiæ Vinium, Laco minaciter inuaſit, ſtimulante Icelo, priuati odij pertinacia, in publicum exitium. Nec diutius Galba cunctatus, ſpecioſiora ſuadentibus acceſſit. Præmiſſus tamen in caſtra Piſo, vt iuuenis magno nomine, recenti fauore, & infenſus T. Vinio; ſeu quia erat, ſeu quia irati ita volebant. Et facilius de odio creditur. Vix dum egreſſo Piſone, occiſum in caſtris Othonem, vagus primum & incertus rumor, mox vt in magnis mendacijs, interfuiſſe ſe quidam, & vidiſſe affirmabant; credula fama, inter gaudentes, & incurioſos. Multi arbitrabantur compoſitum auctumque rumorem, mixtis iam Othonianis, qui ad euocandum Galbam, læta falſo vulgauerint. Tum vero non populus tantum & imperita plebs in plauſus & immodica ſtudia, ſed equitum plerique ac ſenatorum, poſito metu incauti, refractis palatij foribus, ruere intus, ac ſe Galbæ oſtentare, præreptam ſibi vltionem querentes. Ignauiſſimus quiſque, & (vt res docuit) in periculo non auſurus, nimij verbis, linguæ feroces: nemo ſcire, & omnes affirmare. donec inopia veri, & conſenſu errantium victus, ſumto thorace Galba, irruenti turbæ neq; ætate neque corpore ſiſtens, ſella leuaretur. Obuius in palatio Iulius Atticus ſpeculator, cruentum gladium oſtentans, occiſum à ſe Othonem clamauit. Et Galba, *Commilito*, inquit, *quis iuſſit*? inſigni animo ad coërcendam militarem licentiam, minantibus intrepidus, aduerſus blandientes incorruptus. Haut dubiæ iam in caſtris omnium mentes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tes, tantuſque ardor, vt non contenti agmine & corporibus, in ſuggeſtu, in quo paullo ante aurea Galbæ ſtatua fuerat, medium inter ſigna Othonem vexillis circumdarent. Nec tribunis aut centurionibus adeundi locus: gregarius miles caueri inſuper præpoſitos iubebat. Strepere cuncta clamoribus, & tumultu, & exhortatione mutua; non tamquam in populo ac plebe, variis ſegni adulatione vocibus, ſed vt quemque affluentium militum aſpexerant, prehenſare manibus, complecti armis, collocare iuxta, præire ſacramentum, modo imperatorem militibus, modo imperatori milites commendare. Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, iacere oſcula, & omnia ſeruiliter pro dominatione. Poſtquam vniuerſa claſſiariorum legio ſacramentum eius accepit, fidens viribus, & quos adhuc ſingulos exſtimulauerat, accendendos in commune ratus, pro vallo caſtrorum ita cœpit. *Quis ad vos proceſſerim commilitones dicere non poſſum: quia nec priuatum me vocari ſuſtineo, princeps à vobis nominatus; nec principem, alio imperante. Veſtrum quoque nomen in incerto erit, donec dubitabitur imperatorem populi Rom. in caſtris, an hoſtem habeatis. Auditiſne, vt pœna mea, & ſupplicium veſtrum ſimul poſtulentur? adeo manifeſtum eſt, neque perire nos, neque ſaluos eſſe, niſi vna, poſſe. Et cuius leuitatis eſt Galba, iam fortaſſe promiſit: vt qui nullo expoſcente, tot milia innocentiſſimorum ciuium trucidauerit. Horror animum ſubit, quoties recordor feralem introitum, & hanc ſolam Galbæ victoriam, cum in oculis vrbis decumari deditos iuberet, quos deprecantes in fidem acceperat. His auſpiciis vrbem ingreſſus, quam gloriam ad principatum attulit, niſi occiſi Obultronij Sabini, & Cornelij Marcelli in Hiſpania a Beruichilonis in Gallia, Fontei Capitonis in Germania, Clodij*

Macri

Macri in Africa, Cingonij in via, Turpiliani in vrbe, Nymphidij in caſtris? Quæ vſquam prouincia, quæ caſtra ſunt, niſi cruenta & maculata? aut, ut ipſe prædicat, emendata & correcta? Nam quæ alij ſcelera, hic remedia vocat: dum falſis nominibus, ſeueritatem pro ſæuitia, parſimoniam pro auaritia, ſupplicia & contumelias veſtras, diſciplinam appellat. Septem à Neronis fine menſes ſunt, & iam plus rapuit Icelus, quam quod Polycleti, & Vatinij, & Elij, b [*& alij*] *parauerunt. Minore auaritia aut licentia graſſatus eſſet T. Vinius, ſi ipſe imperaſſet. nunc & ſubiectos nos habuit tamquam ſuos, & viles vt alienos. Vna illa domus ſufficit donatiuo, quod vobis nunquam datur, & cotidie exprobratur. Ac ne qua ſaltem in ſucceſſore Galbæ ſpes eſſet, accerſit ab exſilio, quem triſtitia & auaritia ſui ſimillimum iudicabat. Vidiſtis, commilitones, notabili tempeſtate, etiam deos infauſtam adoptionem aduerſantes. Idem ſenatus, idem populi Rom. animus eſt. Veſtra virtus exſpectatur, apud quos omne honeſtis conſilijs robur, & ſine quibus quamuis egregia inualida ſunt. Non ad bellum vos, nec ad periculum voco: omnium militum arma nobiſcum ſunt. Nec vna cohors togata defendit nunc Galbam, ſed detinet. Cum vos aſpexerit, cum ſignum meum acceperit, hoc ſolum erit certamen, quis mihi plurimum imputet. Nullus contationi locus eſt in eo conſilio, quod non poteſt laudari niſi peractum.* Aperire deinde armamentarium iuſſit. rapta ſtatim arma, ſine more & ordine militiæ, vt prætorianus, aut legionarius inſignibus ſuis diſtingueretur. Miſcentur auxiliaribus, galeis ſcutiſque. Nullo tribunorum centurionumue adhortante, ſibi quiſque dux & inſtigator: & præcipuum peſſimorum incitamentum, quod boni mærebant. Iam exterritus Piſo fremitu crebreſcentis ſeditionis, & vocibus in vrbem vſque reſonantibus, egreſſum interim

Galbam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Galbam & foro appropinquantem aſſecutus erat: iam Marius Celſus haut læta rettulerat. cum alij in palatium redire, alii Capitolium petere, plerique roſtra occupanda cenſerent, plures tantum ſententijs aliorum contradicerent, vtque euenit in conſilijs infelicibus, optima viderentur, quorum tempus effugerat. Agitaſſe Laco, ignaro Galba, de occidendo T. Vinio dicitur, ſiue vt pœna eius animos militum mulceret, ſeu conſcium Othonis credebat, ad poſtremum vel odio. Hæſitationem attulit tempus ac locus, quia initio cædis orto, difficilis modus: & turbauere conſilium trepidi nuntij, ac proximorum diffugia, languentibus omnium ſtudijs, qui primo alacres fidem atque animum oſtentauerant. Agebatur huc illuc Galba, vario turbæ fluctuantis impulſu, completis vndique baſilicis ac templis, lugubri proſpectu. neque populi aut plebis vlla vox, ſed attoniti vultus, & conuerſæ ad omnia aures. non tumultus, non quies, quale magni metus, & magnæ iræ ſilentium eſt. Othoni tamen armari plebem nuntiabatur. Ire præcipites, & occupare pericula iubet. Igitur milites Romani, quaſi Vologeſen, aut Pacorum, auito Arſacidarum ſolio depulſuri, ac non imperatorem ſuum inermem & ſenem trucidare pergerent, diſiecta plebe, proculcato ſenatu, truces armis, rapidis equis forum irrumpunt. Nec illos Capitolij aſpectus, & imminentium templorum religio, & priores & futuri principes terruere, quo minus facerent ſcelus, cuius vltor eſt quiſquis ſucceſſit. Viſo cominus armatorum agmine, vexillarius comitantis Galbam cohortis (Atilium Vergilionem fuiſſe tradunt) dereptam Galbæ imaginem ſolo afflixit. Eo ſigno manifeſta in Othonem omnium militum ſtudia, deſertum fuga

populi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

populi forum, diſtricta aduerſus dubitantes tela. Iuxta Curtium lacum, trepidatione ferentium Galba proiectus è ſella, ac prouolutus eſt. Extremam eius vocem, vt cuique odium aut admiratio fuit, varie prodidere. Alij ſuppliciter interrogaſſe, quid mali meruiſſet? paucos dies exſoluendo donatiuo deprecatum. Plures obtuliſſe vltro percuſſoribus iugulum, agerent ac ferirent, ſi ita è Rep. videretur. non interfuit occidentium quid diceret. De percuſſore non ſatis conſtat. quidam Terentium Euocatum, alij Lecanium, crebrior fama tradidit Camurium XV. legionis militem, impreſſo gladio, iugulum eius hauſiſſe. Ceteri crura brachiaque (nam pectus tegebatur) fœde laniauere. pleraque vulnera, feritate & ſæuitia, trunco iam corpori adiecta. Titum inde Vinium inuaſere. de quo & ipſo ambigitur, conſumſerit ne vocem eius inſtans metus, an proclamauerit, non eſſe ab Othone mandatum vt occideretur. Quod ſeu finxit formidine, ſeu conſcientia coniurationis confeſſus eſt: huc potius eius vita famaque inclinat, vt conſcius ſceleris fuerit, cuius cauſſa erat. ante ædem diui Iulij iacuit, primo ictu in poplitem, mox ab Iulio Caro legionario milite in vtrumque latus tranſuerberatus. Inſignem illa die virum Sempronium Denſum ætas noſtra vidit. Centurio is prætoriæ c cohortis ad Galbæ cuſtodiam à Piſone additus, ſtricto pugione occurens armatis, & ſcelus exprobans, ac modo manu, modo voce, vertendo in ſe percuſſores, quamquam vulnerato Piſoni effugium dedit. Piſo in ædem Veſtæ peruaſit, exceptuſque miſericordia publici ſerui, & contubernio eius abditus, non religione, nec cærimonijs, ſed latebra imminens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

exitium differebat. cum aduenere, *d* juſſu Othonis, nominatim in cædem ejus ardentes, Sulpicius Florus è Britannicis cohortibus, nuper à Galba ciuitate donatus, & Statius Murcus ſpeculator. à quibus protractus Piſo, in foribus templi trucidatur. Nullam cædem Otho majore lætitia excepiſſe, nullum caput tam inſatiabilibus oculis perluſtraſſe dicitur: ſeu tum primum leuata omni ſolicitudine mens, *e* vagare gaudio cœperat; ſeu recordatio majeſtatis in Galba, amicitiæ in T. Vinio, quamuis immitem animum imagine triſti confuderat. Piſonis, vt inimici & æmuli, cæde lætari jus faſque credebat. Præfixa contis capita geſtabantur, inter ſigna cohortium juxta Aquilam legionis, certatim oſtentantibus cruentas manus qui occiderant, qui interfuerant, quiue vere, quiue falſo, vt pulchrum & memorabile facinus jactabant. Plures quam C X X. libellos præmia expoſcentium, ob aliquam notabilem illa die operam, Vitellius poſtea inuenit. omneſque conquiri & interfici juſſit, non honore Galbæ, ſed tradito principibus more, munimentum ad præſens, in poſterum, vltionem. Alium crederes ſenatum, alium populum. Ruere cuncti in caſtra, anteire proximos, certare cum præcurrentibus, increpare Galbam, laudare militum judicium, exoſculari Othonis manum: quantoque magis falſa erant quæ fiebant, tanto plura facere. Nec aſpernabatur ſingulos Otho, auidum & minacem militum animum, voce vultuque temperans. Marium Celſum, conſulem deſignatum, & Galbæ vſque in extremas res amicum fidumque, ad ſupplicium expoſtulabant, induſtriæ ejus innocentiæque quaſi malis artibus infenſi. Cædis & prædarum initium, & optimo cuique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cuique perniciem quæri apparebat. ſed Othoni nondum auctoritas inerat ad prohibendum ſcelus, jubere jam poterat. Ita ſimulatione iræ, vinciri juſſum, & majores pœnas daturum affirmans, præſenti exitio ſubtraxit. Omnia deinde arbitrio militum acta. Prætorii præfectos ſibi ipſi legere: Plotium Firmum è manipularibus quondam, tum vigilibus præpoſitum, & incolumi adhuc Galba partes Othonis ſecutum. Adiungitur Licinius Proculus, intima familiaritate Othonis, ſuſpectus conſilia ejus fouiſſe. vrbi Flauium Sabinum præfecere, judicium Neronis ſecuti, ſub quo eamdem curam obtinuerat, pleriſque Veſpaſianum fratrem in eo reſpicientibus. Flagitatum, vt vacationes præſtari centurionibus ſolitæ remitterentur. Namque gregarius miles, vt tributum annuum pendebat. Pars manipulis, pars per commeatus, aut in ipſis caſtris vaga, dum mercedem centurioni exſolueret, neque modum oneris quiſquam, neque genus quæſtus penſi habebat. Per latrocinia & raptus, aut ſeruilibus miniſterijs, militare otium redimebant. Tum locupletiſſimus quiſque miles, labore ac ſæuitia fatigari, donec vacationem emeret. Vbi ſumtibus exhauſtus, ſecordia miſer elanguerat, inops pro locuplete, & iners pro ſtrenuo, in manipulum redibat. ac rurſus alius atque alius, eadem egeſtate ac licentia corrupti, ad ſeditionem & diſcordias, & ad extremum, bella ciuilia ruebant. Sed Otho, ne vulgi largitione, centurionum animos auerteret, ex fiſco ſuo vacationes annuas exſoluturum promiſit: rem haut dubie vtilem. & à bonis poſtea principibus, perpetuitate diſciplinæ, firmatam. Laco præfectus, tamquam in in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſulam ſeponeretur, ab Euocato quem ad cædem eius Otho præmiſerat, confoſſus. In Martianum Icelum, vt in libertum, palam animaduerſum. Exacto per ſcelera die, nouiſſimum malorum fuit lætitia. Vocat ſenatum prætor vrbanus, certant adulationibus ceteri magiſtratus. Accurrunt patres, decernitur Othoni tribunicia poteſtas, & nomen Auguſti, & omnes principum honores, annitentibus cunctis abolere conuicia ac probra, quæ promiſcue iacta hæſiſſe animo eius nemo ſenſit. Omiſiſſet tot offenſas, an diſtuliſſet, breuitate imperij in incerto fuit. Otho, cruento adhuc foro, per ſtrages iacentium, in Capitolium atq; inde in palatium vectus, concedi corpora ſepulturæ, cremarique permiſit. Piſonem Verania vxor ac frater Scribonianus, T. Vinium Criſpina filia compoſuere, quæſitis redemtiſque capitibus, quæ venalia interfectores ſeruauerant. Piſo vnum & triceſimum ætatis annum explebat, fama meliore quam fortuna. Fratres eius Magnum Claudius, Craſſum Nero interfecerat. Ipſe diu exſul, quatriduo Cæſar properata adoptione, ad hoc tantum maiori fratri prælatus eſt, vt prior occideretur. T. Vinius XLVII. annos varijs moribus egit. Pater illi è prætoria familia, maternus auus è proſcriptis. Prima militia infamis, Legatum Caluiſium Sabinum habuerat: cuius vxor, mala cupidine viſendi ſitum caſtrorum, per noctem militari habitu ingreſſa, cum vigilias & cetera militiæ munia eadem laſciuia tentaſſet; in ipſis principijs ſtuprum auſa, & criminis huius reus T. Vinius arguebatur. Igitur iuſſu C. Cæſaris oneratus catenis. mox mutatione temporum dimiſſus, curſu honorum inoffenſo, legioni poſt præturam præpoſitus, pro-

batuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

batuſque. ſeruili deinceps probro reſperſus eſt, tamquam ſcyphum aureum in conuiuio Claudij furatus. Et Claudius poſtera die ſoli omnium Vinio fictilibus miniſtrari iuſſit. Sed Vinius, proconſulatu, Galliam Narbonenſem ſeuere integreque rexit. Mox Galbæ amicitia in abrutum tractus, audax, callidus, promtus, & prout animum intendiſſet, prauus aut induſtrius, eadem vi. Teſtamentum T. Vinij magnitudine opum irritum: Piſonis ſupremam voluntatem paupertas firmauit. Galbæ corpus diu neglectum, & licentia tenebrarum plurimis ludibrijs vexatum, diſpenſator Argius, è prioribus ſeruis, humili ſepultura in priuatis eius hortis contexit. Caput per lixas caloneſque ſuffixum laceratumque ante Patrobij tumulum (libertus is Neronis punitus à Galba fuerat) poſtera demum die repertum, & cremato iam corpori admixtum eſt. Hunc exitum habuit Ser. Galba tribus & ſeptuaginta annis. quinque principes proſpera fortuna emenſus, & alieno imperio felicior, quam ſuo. Vetus in familia nobilitas, magnæ opes. ipſi medium ingenium, magis extra vitia quam cum virtutibus. Famæ nec incurioſus, nec venditator. Pecuniæ alienæ non appetens, ſuæ parcus, publicæ auarus. Amicorum libertorumque, vbi in bonos incidiſſet, ſine reprehenſione patiens: ſi mali forent, vſque ad culpam ignarus. Sed claritas natalium, & metus temporum obtentui, vt quod ſegnitia erat, ſapientia vocaretur. Dum vigebat ætas, militari laude apud Germanias floruit: proconſul Africam moderate: iam ſenior, citeriorem Hiſpaniam pari iuſtitia continuit, maior priuato viſus, dum priuatus fuit, & omnium conſenſu capax imperij, niſi im-
 peraſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

peraſſet. Trepidam vrbem, ac ſimul atrocitatem recentis ſceleris, ſimul veteres Othonis mores pauentem, nouus inſuper de Vitellio nuntius exterruit, ante cædem Galbæ ſuppreſſus, vt tantum ſuperioris Germaniæ exercitum deſciuiſſe crederetur. Tum duos omnium mortalium impudicitia, ignauia, luxuria deterrimos, velut ad perdendum imperium fataliter electos, non ſenatus modo & eques, quis aliqua pars & cura Reip. ſed vulgus quoque palam mærere. Nec jam recentia ſæuæ pacis exempla, ſed repetita bellorum ciuilium memoria, captam toties ſuis ſciuibus vrbem, vaſtitatem Italiæ, direptiones prouinciarum, Pharſaliam, Philippos, & Peruſiam ac Mutinam, nota publicarum cladium nomina, loquebantur. *Prope euerſum orbem, etiam cum de principatu inter bonos certaretur; ſed manſiſſe C. Iulio, manſiſſe Cæſare Auguſto victore, imperium, menſuram fuiſſe, ſub Pompeio Brutoque, Remp. Nunc pro Othone, an pro Vitellio, in templa ituros? Vtraſque impias preces, vtraque deteſtanda vota, inter duos, quorum bello ſolum id ſcires, deteriorem fore qui viciſſet.* Erant qui Veſpaſianum & arma Orientis augurarentur. &, vt potior vtroque Veſpaſianus, ita bellum aliud, atque alias clades horrebant. Et ambigua de Veſpaſiano fama: ſoluſque omnium ante ſe principum, in melius mutatus eſt. Nunc initia cauſſaſque motus Vitelliani expediam. Cæſo cum omnibus copijs Iulio Vindice, ferox præda gloriaque exercitus, vt cui ſine labore ac periculo, ditiſſimi belli victoria eueniſſet, expeditionem & aciem, præmia quam ſtipendia malebat: diuque infructuoſam & aſperam militiam tolerauerat, ingenio loci cælique, & ſeueritate diſciplinæ, quam in pace

in pace inexorabilem diſcordiæ ciuium reſoluunt: paratis vtrimque corruptoribus, & perfidia impunita. Viri, arma, equi, ad vſum & ad decus ſupererant. Sed ante bellum, centurias tantum ſuas turmaſque nouerant: exercitus finibus prouinciarum diſcernebantur. Tum aduerſus Vindicem contractæ legiones, ſeque & Gallias expertæ, quærere rurſus arma, nouaſque diſcordias: nec ſocios vt olim, ſed hoſtes & victos vocabant. Nec deerat pars Galliarum quæ Rhenum accolit, eaſdem partes ſecuta, ac tum acerrima inſtigatrix aduerſus Galbianos. hoc enim nomen faſtidito Vindice indiderant. Igitur Sequanis Æduiſque, ac deinde prout opulentia ciuitatibus erat, infenſi, expugnationes vrbium, populationes agrorum, raptus penatium hauſerunt animo; ſecundum auaritiam & arrogantiam præcipua validiorum vitia, contumacia Gallorum irritati, qui remiſſam ſibi à Galba quartam tributorum partem, & publice donatos in ignominiam exercitus jactabant. Acceſſit callide vulgatum, temere creditum, decumari legiones, & promtiſſimum quemque centurionum dimitti. vndique atroces nuntij, ſiniſtra ex vrbe fama, infenſa Lugdunenſis colonia, & pertinaci pro Nerone fide fœcunda rumoribus. Sed plurima ad fingendum credendumque materies in ipſis caſtris, odio, metu, &, vbi vires ſuas reſpexerant, ſecuritate. Sub ipſas ſuperioris anni kal. Decemb. Aulus Vitellius inferiorem Germaniam ingreſſus, hiberna legionum cúm cura adierat: redditi pleriſque ordines, remiſſa ignominia, alleuatæ notæ: plura ambitione, quædam judicio: in quibus ſordem & auaritiam Fontei Capitonis, adimendis aſſignandiſue

diſue militiæ ordinibus, integre mutauerat. Nec conſularis legati menſura, ſed in maius omnia accipiebantur. Et Vitellius apud ſeueros humilis. Ita comitatem bonitatemque fauentes vocabant, quod ſine modo, ſine iudicio, donaret ſua, largiretur aliena. Simul, auiditate imperandi, ipſa vitia pro virtutibus interpretabantur. Multi in vtroque exercitu ſicut modeſti quietique, ita mali & ſtrenui. Et profuſa cupidine, inſigni temeritate, legati legionum, Alienus Cæcina, & Fabius Valens: è quibus Valens infenſus Galbæ, tamquam detectam à ſe Verginij cunctationem, oppreſſa Capitonis conſilia ingrate tuliſſet, inſtigare Vitellium, ardorem militum oſtentans. *Ipſum celebri vbique fama: nullam in Flacco Hordeonio moram, affore Britanniam, ſecutura Germanorum auxilia. male fidas prouincias, precarium ſeni imperium, & breui tranſiturum: panderet modo ſinum, & venienti fortunæ occurreret. Merito dubitaſſe Verginium, equeſtri familia, ignoto patre: imparem ſi recepiſſet imperium, tutum ſi recuſaſſet. Vitellio tres patris conſulatus, cenſuram, collegium Cæſaris, imponere iampridem imperatoris dignationem, & auferre priuati ſecuritatem.* Quatiebatur his ſegne ingenium, vt concupiſceret magis, quam ſperaret. At in ſuperiore Germania, Cæcina decora iuuenta, corpore ingens, animi immodicus, cito ſermone, erecto inceſſu, ſtudia militum allexerat. Hunc iuuenem Galba, quæſtorem in Bætica, impigre in partes ſuas tranſgreſſum, legioni præpoſuit. Mox compertum publicam pecuniam auertiſſe, vt peculatorem flagitari iuſſit. Cæcina ægre paſſus, miſcere cuncta & priuata vulnera Reip. malis operire ſtatuit. Nec deerant in exercitu ſemina diſcordiæ, quod & bello aduerſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

uerſus Vindicem vniuerſus affuerat, nec niſi occiſo Nerone tranſlatus in Galbam, atque in eo ipſo ſacramento vexillis inferioris Germaniæ præuentus erat. Et Treueri ac Lingones, quaſque alias ciuitates atrocibus edictis, aut damno finium Galba perculerat, hibernis legionum propius miſcentur Vnde ſeditioſa colloquia, & inter paganos corruptior miles, & in Verginium fauor cuicumque alij profuturus. Miſerat ciuitas Lingonum, vetere inſtituto, dona legionibus, dextras hoſpitij inſigne. Legati eorum in ſqualorem mæſtitiamque compoſiti, per principia, per contubernia, modo ſuas iniurias, modo ciuitatum vicinarum præmia, & vbi pronis militum animis accipiebantur, ipſius exercitus pericula & contumelias conquerentes, accendebant animos. Nec procul ſeditione aberant, cum Hordeonius Flaccus abire legatos, vtque occultior digreſſus eſſet, nocte caſtris excedere iubet. Inde atrox rumor, affirmantibus pleriſque interfectos, ac ni ſibi conſulerent, fore vt acerrimi militum & præſentia conqueſti, per tenebras & inſcitiam ceterorum occiderentur. Obſtringuntur inter ſe tacito fœdere legiones. Aſciſcitur auxiliorum miles, primo ſuſpectus, tamquam circumdatis cohortibus aliſque, impetus in legiones pararetur: mox eadem acrius volens, faciliore inter malos conſenſu ad bellum, quam in pace ad concordiam. Inferioris tamen Germaniæ legiones ſolenni kalen. Ianu. ſacramento pro Galba adactæ, multa contatione, & raris primorum ordinum vocibus: ceteri ſilentio, proximi cuiuſque audaciam exſpectantes, g inſita mortalibus natura propere ſequi, quæ piget inchoare. Sed ipſis legionibus inerat diuerſitas animorum:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

primani quintaniq; turbidi, adeo vt quidam ſaxa in Galbæ imagines iecerint: quintadecima ac ſextadecima legiones, nihil vltra fremitum & minas auſæ, initium erumpendi circumſpectabant. At in ſuperiori exercitu, quarta ac duodeuiceſima legiones iiſdem hibernis tendentes, ipſo kalen. Ianu. die dirumpunt imagines Galbæ: quarta legio promtius, duodeuiceſima contanter. *h* Mox conſenſu, ac ne reuerentiam imperij exuere viderentur, in S. P. Q. R. obliterata iam nomina, ſacramenta aduocabant. nullo legatorum tribunorumue pro Galba nitente, quibuſdam, vt in tumultu, notabilius turbantibus. Non tamen quiſquam in modum concionis, aut ſuggeſtu locutus. neque enim erat adhuc cui imputaretur. Spectator flagitij Hordeonius Flaccus conſularis legatus aderat, non compeſcere ruentes, non retinere dubios, non cohortari bonos auſus, ſed ſegnis, pauidus, & ſecordia innocens. Quattuor centuriones duodeuiceſimæ legionis, Nonius Receptus, Donatius Valens, Romilius Marcellus, Calpurnius Repentinus, cum protegerent Galbæ imagines, impetu militum abrepti, vinctique. Nec cuiquam vltra fides, aut memoria prioris ſacramenti. ſed, quod in ſeditionibus accidit, vnde plures erant, omnes fuere: Nocte quæ kalen. Ianu. ſecuta eſt, coloniam Agrippinenſem Aquilifer quartæ legionis epulanti Vitellio nuntiat, quartam & duodeuiceſimum legiones, projectis Galbæ imaginibus, in Senatus & Pop. Rom. verba iuraſſe. Id ſacramentum inane viſum. occupari nutantem fortunam, & offerri principem placuit. Miſſi à Vitellio ad legiones legatoſque, qui deſciuiſſe à Galba ſuperiorem exercitum nuntiarent: proinde aut bellandum aduer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

aduerſus deſciſcentes, aut ſi concordia & pax placeat, faciendum imperatorem: & minore diſcrimine ſumi principem, quam quæri. Proxima legionis primæ hiberna erant, & promtiſſimus è legatis Fabius Valens. Is die poſtero coloniam Agrippinenſem cum equitibus legionis, auxiliariorumq; ingreſſus, Imperatorem Vitellium conſalutauit. Secutæ ingenti certamine eiuſdem prouinciæ legiones: & ſuperior exercitus, ſpecioſis ſenatus populique Romani nominibus relictis III. Non. Ianu. Vitellio acceſſit. ſcires illum priore biduo non penes Remp. fuiſſe. Ardorem exercituum Agrippinenſes, Treueri, Lingones æquabant, auxilia, equos, arma, pecunias offerentes, vt quiſque corpore, opibus, ingenio validus. Nec principes modo coloniarum aut caſtrorum, quibus præſentia ex affluenti, & parta victoria magnæ ſpes: ſed manipuli quoque & gregarius miles, viatica ſua, & balteos, phaleraſque, inſignia armorum, argento decora, loco pecuniæ tradebant: inſtinctu, & impetu, & auaritia. Igitur laudata militum alacritate Vitellius, miniſteria principatus per libertos agi ſolita, in equites Romanos diſponit. Vacationes centurionibus ex fiſco numerat. Sæuitiam militum pleroſque ad pœnam expoſcentium ſæpius approbat, *i* pari ſimulatione vinculorum fruſtratur. Pompeius Propinquus procurator Belgicæ ſtatim interfectus. Iulium Burdonem Germanicæ claſſis præfectum aſtu ſubtraxit. Exarſerat in eum iracundia exercitus, tamquam crimen, ac mox inſidias, Fonteio Capitoni ſtruxiſſet. grata erat memoria Capitonis, & apud ſæuientes occidere palam, ignoſcere non niſi fallendo licebat. Ita in cuſtodia habitus; & poſt victoriam demum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

mum, ſtratis jam militum odijs, dimiſſus eſt. Interim vt piaculum objicitur centurio Criſpinus, qui ſe ſanguine Capitonis cruentauerat: eoque & poſtulantibus manifeſtior, & punienti vilior fuit. Iulius deinde Ciuilis periculo exemtus, præpotens inter Batauos, ne ſupplicio ejus ferox gens alienaretur. Et erant in ciuitate Lingonum VIII. Batauorum cohortes, quartædecimæ legionis auxilia, tum diſcordia temporum à legione digreſſæ: prout inclinaſſent, grande momentum, ſociæ aut aduerſæ. Nonium, Donatium, Romilium, Calpurnium, centuriones, de quibus ſupra rettulimus, occidi juſſit, damnatos fidei crimine, grauiſſimo inter deſciſcentes. Acceſſere partibus Valerius Aſiaticus, Belgicæ prouinciæ legatus, quem mox Vitellius generum aſciuit: & Iunius Blæſus Lugdunenſis Galliæ rector, cum Italica legione, & ala Taurina, Lugduni tendentibus. Nec in Rhæticis copijs mora, quo minus ſtatim adiungerentur. Ne in Britannia quidem dubitatum. præerat Trebellius Maximus; per auaritiam ac ſordes contemtus exercitui inuiſuſque. Accendebat odium ejus Roſcius Cælius legatus viceſimæ legionis olim diſcors, ſed occaſione ciuilium armorum atrocius proruperant. Trebellius ſeditionem & confuſum ordinem diſciplinæ Cælio: ſpoliatas & inopes legiones Cælius Trebellio objectabat, cum interim, fœdis legatorum certaminibus, modeſtia exercitus corrupta, eoque diſcordiæ ventum, vt auxiliarium quoque militum convicijs & proturbantibus, & aggregantibus ſe Cælio cohortibus aliſque, deſertus Trebellius ad Vitellium perfugerit. quies prouinciæ, quamquam remoto conſulari, manſit. Rexere legati legionum,

pares

pares jure, Cælius audendo potentior. Adjuncto Britannico exercitu, ingens viribus opibuſque Vitellius, duos duces, duo itinera bello deſtinauit. Fabius Valens allicere, vel ſi abnuerent, vaſtare Gallias, & Cotianis alpibus Italiam irrumpere: Cæcina propiore tranſitu, Peninis jugis degredi juſſus. Valenti inferioris exercitus electi cum Aquila / quintæ legionis, & cohortibus aliſque ad XL. millia armatorum data xxx. millia Cæcina è ſuperiore Germania ducebat, quorum robur legio vna, prima & viceſima fuit. addita vtrique Germanorum auxilia, è quibus Vitellius ſuas quoque copias ſuppleuit, tota mole belli ſecuturus. Mira inter exercitum imperatoremque diuerſitas. Inſtare miles, arma poſcere, dum Galliæ trepident, dum Hiſpaniæ contentur. non obſtare hiemem, neque ignauæ pacis moras. inuadendam Italiam, occupandam vrbem. nihil in diſcordijs ciuilibus feſtinatione tutius, vbi facto magis quam conſulto opus eſſet. Torpebat Vitellius, & fortunam Principatus inerti luxu ac prodigis epulis præſumebat, medio diei temulentus, & ſagina grauis: cum tamen ardor & vis militum vltro ducis munia implebat, vt ſi adeſſet imperator, & ſtrenuis vel ignauis ſpem metumque adderet. Inſtructi*m* intentique ſignum profectionis expoſcunt: nomine Germanici, Vitellio ſtatim addito. Cæſarem ſe appellari, etiam victor prohibuit. Lætum augurium Fabio Valenti exercituique, quem in bellum cogebat, ipſo profectionis die, aquila levi meatu prout agmen incederet, velut dux viæ præuolauit: longumque per ſpatium, is gaudentium militum clamor, ea quies interritæ alitis fuit, vt haut dubium magnæ & proſperæ rei omen acciperetur. Et Treue-

ros

ros quidem vt ſocios ſecuri adiere. Diuoduri (Mediomatricorum id opidum eſt) quamquam omni comitate exceptos, ſubitus pauor exterruit, raptis repente armis, ad cædem innoxiæ ciuitatis, non ob prædam, aut ſpoliandi cupidinem, ſed furore & rabie, & cauſſis incertis, eoque difficilioribus remedijs. donec precibus ducis mitigati, ab excidio ciuitatis temperauere. Cæſa tamen ad quattuor millia hominum. Iſque terror Gallias inuaſit, vt venienti mox agmini vniuerſæ ciuitates, cum magiſtratibus & precibus, occurrerent, ſtratis per vias pueris feminiſque, quæque alia placamenta hoſtilis iræ, *n* non quidem in bello, ſed pro pace tendebantur. Nuntium de cæde Galbæ & imperio Othonis, Fabius Valens in ciuitate Leucorum accepit. Nec militum animus in gaudium, aut formidinem permotus, bellum voluebat. Gallis contatio exemta, & in Othonem ac Vitellium odium par, ex Vitellio & metus. Proxima Lingonum ciuitas erat, fida partibus. benigne excepti, modeſtia certauere. Sed breuis lætitia fuit, cohortium intemperie, quas à legione quartadecima, vt ſupra memorauimus, digreſſas exercitui ſuo Fabius Valens adiunxerat. Iurgia primum, mox rixa inter Batauos & legionarios. Dum his aut illis ſtudia militum adgregantur, prope in prælium exarſere, ni Valens animaduerſione paucorum, oblitos iam Batauos imperij admonuiſſet. Fruſtra aduerſus Æduos quæſita belli cauſſa. Iuſſi pecuniam atque arma deferre, gratuitos in ſuper commeatus præbuere: quod Ædui formidine, Lugdunenſes gaudio fecere. Sed legio Italica & ala Taurina abductæ. *o* Cohortes XVIII. Lugduni, ſolitis ibi hibernis, relinqui placuit. Manlius

Valens,

Valens, legatus Italicæ legionis, quamquam bene de partibus meritus, nullo apud Vitellium honore fuit. Secretis eum criminationibus infamauerat Fabius ignarum, & quo incautior deciperetur, palam laudatum. Veterem inter Lugdunenſes Viennenſeſque diſcordiam, proximum bellum accenderat. multæ inuicem clades, crebrius infeſtiuſque, quam ut tantum propter Neronem Galbamque pugnaretur. Et Galba reditus Lugdunenſium, occaſione iræ, in fiſcum verterat. Multus contra in Viennenſes honor. Vnde æmulatio, & inuidia, & vno amne diſcretis connexum odium. Igitur Lugdunenſes exſtimulare ſingulos militum, & in euerſionem Viennenſium impellere, obſeſſam ab illis coloniam ſuam, adjutos Vindicis conatus, conſcriptas nuper legiones in præſidium Galbæ referendo. Et vbi cauſſas odiorum prętenderant, magnitudinem prædæ oſtendebant. Nec jam ſecreta exhortatio, ſed publicæ preces. *Irent vltores, exſcinderent ſedem Gallici belli. cuncta illic externa & hoſtilia, ſe coloniam Romanam & partem exercitus, & proſperarum aduerſarumque rerum ſocios. ſi fortuna contra daret, iratisne relinquerentur.* His & pluribus in eundem modum, perpulerant, vt nec legati quidem ac duces partium reſtingui poſſe iracundiam exercitus arbitrarentur: cum haut ignari diſcriminis ſui Viennenſes, velamenta & infulas præferentes, vbi agmen inceſſerat, arma, genua, veſtigia prehenſando, flexere militum animos. Addidit Valens tricenos ſingulis militibus ſeſtertios. Tum vetuſtas dignitaſque coloniæ valuit. Et verba Fabij ſalutem incolumitatemque Viennenſium commendantis æquis auribus accepta. Publice tamē armis mulctati, priuatis & promiſcuis

copijs

copijs iuuere militem. Sed fama conſtans fuit, ipſum Valentem magna pecunia emtum. Is diu ſordidus, repente diues, mutationem fortunæ male tegebat, accenſis egeſtate longa cupidinibus, immoderatus, & inopi iuuenta, ſenex prodigus. Lento deinde agmine, per fines Allobrogum & Vocontiorum ductus exercitus: ipſa itinerum ſpatia, & ſtatiuorum mutationes venditante duce, fœdis pactionibus aduerſus poſſeſſores agrorum, & magiſtratus ciuitatum, adeo minaciter, vt Luco (municipium id Vocontiorum eſt) faces admouerit, donec pecunia mitigaretur. quoties pecuniæ materia deeſſet, & ſtupris & adulteriis exorabatur. Sic ad alpes peruentum. Plus prædæ ac ſanguinis Cæcina hauſit. Irritauerant turbidum ingenium Heluetii, Gallica gens, olim armis viriſque, mox memoria nominis clara, de cæde Galbæ ignari, & Vitellii imperium abnuentes. Initium bello fuit auaritia ac feſtinatio ꝑ vndeuiceſimæ legionis. Rapuerunt pecuniam miſſam in ſtipendium caſtelli, quod olim Heluetij ſuis militibus ac ſtipendijs tuebantur. ægre id paſſi Heluetij, interceptis epiſtolis, quæ nomine Germanici exercitus ad Pannonicas legiones ferebantur, centurionem & quoſdam militum in cuſtodia retinebant. Cæcina belli auidus, proximam quamque culpam antequam pœniteret, vltum ibat. Mota propere caſtra. Vaſtati agri. Direptus, longa pace in modum municipij exſtructus, locus, amœno ſalubrium aquarum vſu frequens. Miſſi ad Rhætica auxilia nuntij, vt verſos in legionem Heluetios à tergo aggrederentur. Illi ante diſcrimen feroces, in periculo pauidi, quamquam primo tumultu Claudium Seuerum ducem legerant, non arma noſcere, non ordines ſequis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

qui, non in vnum conſulere. exitioſum aduerſus veteranos prœlium, intuta obſidio, dilapſis vetuſtate mœnibus. hinc Cæcina cum valido exercitu, inde Rhæticæ alæ cohorteſque. & ipſorum Rhætorum iuuentus ſueta armis, & more militiæ exercita. vndique populatio & cædes. Ipſi in medio vagi abiectis armis, magna pars ſaucij aut palantes, in montem Vocetium perfugere. Ac ſtatim immiſſa cohorte Thracum depulſi, & conſectantibus Germanis Rhætiſque, per ſiluas atque in ipſis latebris trucidati. Multa hominum millia cæſa, multa ſub corona venumdata. Cumque direptis omnibus, Auenticum gentis caput iuſto agmine peteretur; miſſi qui dederent ciuitatem, & deditio accepta. In Iulium Alpinum è principibus, vt concitorem belli, Cæcina animaduertit: ceteros veniæ vel ſæuitiæ Vitellij reliquit. Haut facile dictu eſt, legati Heluetiorum minus placabilem imperatorem, an militem inuenerint. Ciuitatis excidium poſcunt, tela ac manus in ora legatorum intentant. Ne Vitellius quidem minis ac verbis temperabat: cum Claudius Coſſus, vnus ex legatis, notæ facundiæ, ſed dicendi artem apta trepidatione occultans, atque eo validior, militis animum mitigauit: vt eſt mos vulgo, mutabili ſubitis, & tam prono in miſericordiam, quam immodicum ſæuitia fuerat. effuſis lacrymis, & meliora conſtantius poſtulando, impunitatem ſalutemque ciuitati impetrauere. Cæcina paucos in Heluetijs moratus dies, dum ſententiæ Vitellij certior fieret, ſimul tranſitum Alpium parans, lætum ex Italia nuntium accipit, alam Syllanam circa Padum agentem, ſacramento Vitellij acceſſiſſe. Proconſulem Vitellium Syllani in Africa habuerant: mox à Nerone, vt in Ægyptum præmitteren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tur, exciti, & ob bellum Vindicis remorati, ac tum in Italia manentes, inſtinctu decurionum, qui Othonis ignari, Vitellio obſtricti, robur aduentantium legionum & famam Germanici exercitus attollebant, tranſiere in partes: & vt donum aliquod nouo principi, firmiſſima Tranſpadanæ regionis municipia, Mediolanum, ac Nouariam, & Eporediam, ac Vercellas, adiunxere. Id Cæcinæ per ipſos compertum. Et quia præſidio alæ vnius latiſſima pars Italię defendi nequibat, præmiſſis Gallorum, Luſitanorum, Britannorumque cohortibus, & Germanorum vexillis, in alpeq Graia ipſe paululum contatus, num Rhæticis iugis in Noricum flecteret, aduerſus Petronium [vrbis] procuratorem, qui concitis auxilijs & interruptis fluminum pontibus, fidus Othoni putabatur. Sed metu ne amitteret præmiſſas iam cohortes alaſque, ſimul reputans plus gloriæ retenta Italia, & vbicumque certatum foret, Noricos in cetera victoriæ præmia ×acceſſuros, Penino ſubſignanum militem itinere & graue legionum agmen, hibernis adhuc niuibus traduxit. Otho interim, contra ſpem omnium, non delitijs, neque deſidia torpeſcere. dilatæ voluptates, diſſimulata luxuria, & cuncta ad decorem imperij compoſita. Eoque plus formidinis afferebant falſæ virtutes, & vitia reditura. Marium Celſum conſulem deſignatum, per ſpeciem vinculorum, ſæuitiæ militum ſubtractum, acciri in Capitolium iubet. Clementiæ titulus, è viro claro & partibus inuiſo, petebatur. Celſus conſtanter ſeruatæ erga Galbam fidei crimen confeſſus, exemplum vltro imputauit. Nec Otho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſtis metum reconciliationis adhiberet, ſtatim intra intimos amicos habuit, & mox bello inter duces dilegit. Manſitque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Celſo velut fataliter etiam pro Othone fides, integra & infelix. Læta primoribus ciuitatis, celebrata in vulgus Celſi ſalus, ne militibus quidem ingrata fuit, eandem virtutem admirantibus cui iraſcebantur. Par inde exſultatio, diſparibus cauſſis conſecuta, impetrato Tigellini exitio. Sophonius Tigellinus obſcuris parentibus, fœda pueritia, impudica ſenecta, præfecturam vigilũ & prætorij, & alia præmia virtutum, quia velocius erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde auaritiam, & virilia ſcelera exercuit: corrupto ad omne facinus Nerone, quædam ignaro auſus, ac poſtremo eiuſdem deſertor ac proditor. Vnde non aliũ pertinacius ad pœnam flagitauere, diuerſo affectu, quibus odium Neronis inerat, & quibus deſiderium. Apud Galbam T. Vinij potentia defenſus, prætexentis ſeruatam ab eo filiam. & haut dubie ſeruauerat, non clementia (quippe tot interfectis) ſed effugio in futurum. quia peſſimus quiſque, diffidentia præſentium mutationem pauens, aduerſus publicum odium, priuatam gratiam ſpræparat: vnde nulla innocentiæ cura, ſed vitæ impunitatis. Eo infenſior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinij inuidia, concurrere è tota vrbe in palatium ac fora, & vbi plurima vulgi licentia, in circum ac theatra effuſi, ſeditioſis vocibus obſtrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinueſſanas aquas ſupremæ neceſſitatis nuntio, inter ſtupra concubinarũ, & oſcula, & deformes moras, ſectis nouacula faucibus, infamem vitam fœdauit etiã exitu ſero & inhoneſto.

Per idem tempus expoſtulata ad ſupplicium Galuia Criſpinilla, varijs fruſtrationibus, & aduerſa diſſimulantis principis fama, periculo exemta eſt: magiſtra libidinum Neronis, tranſgreſſa in Africam ad inſtigandum in arma Clodium Macrum,

famem populi Rom. haut obſcure molita, totius
poſtea ciuitatis gratiam obtinuit conſulari matrimonio innixa, & apud Galbam, Othonem, Vitellium illæſa: mox potens pecunia, & orbitate, quæ bonis maliſque temporibus juxta valent. Crebræ interim, & muliebribus blandimentis infectæ, ab Othone ad Vitellium epiſtolæ, offerebant pecuniam & gratiam, & quemcumque quietis locum prodigæ vitæ legiſſet. Paria Vitellius oſtendebat, primo mollius, ſtulta vtrimque & indecora ſimulatione: mox quaſi rixantes, ſtupra & flagitia inuicem objectauere. neuter falſo. Otho, reuocatis quos Galba miſerat legatis, rurſus ad vtrumque Germanicum exercitum, & ad legionem Italicam, eaſque quæ Lugduni agebant copias, ſpecie ſenatus miſit. Legati apud Vitellium remanſere, promtius quam vt retenti viderentur. Prætoriani, quos per ſimulationem officij legatis Otho adjunxerat, remiſſi, antequam legionibus miſcerentur. Addit epiſtolas Fabius Valens, nomine Germanici exercitus, ad prætorias & vrbanas cohortes, de viribus partium magnificas, & concordiam offerentes. Increpabant vltro, quod tanto ante traditum Vitellio imperium, ad Othonem vertiſſent. Ita promiſſis ſimul, ac minis tentabantur: vt bello impares, in pace nihil amiſſuri. Neque ideo prætorianorum fides mutata. Sed inſidiatores ab Othone in Germaniam, à Vitellio in vrbem miſſi. Vtriſque fruſtra fuit: Vitellianis impune, per tantam hominum multitudinem, mutua ignorantia fallentibus: Othoniani, nouitate vultus, omnibus inuicem gnaris, prodebantur. Vitellius litteras ad Titianum fratrem Othonis compoſuit, exitum ipſi filioq; ejus minitãs, ni incolumes ſibi mater ac liberi ſeruarentur. Et

ſteris

ſtetit domus vtraque ſub Othone, incertum an metu; Vitellius victor, clementiæ gloriam tulit. Primus Othoni fiduciam addidit ex Illyrico nuntius, juraſſe in eum Dalmatiæ, ac Pannoniæ, & Mœſiæ, legiones. Idem ex Hiſpanja allatum: laudatuſque per edictum Cluuius Rufus. & ſtatim cognitum eſt, conuerſam ad Vitellium Hiſpaniam. Nec Aquitania quidem, quamquam à Iulio Cordo in verba Othonis obſtricta, diu manſit. Nuſquam fides aut amor, metu ac neceſſitate huc illuc mutabantur. Eadem formido prouinciam Narbonenſem ad Vitellium vertit, facili tranſitu ad proximos & validiores. Longinquæ prouinciæ, & quidquid armorum mari dirimitur, penes Othonem manebant, non partium ſtudio, ſed erat grande momentum in nomine urbis ac prætextu ſenatus. Et occupauerat animos prior auditus. Iudaicum exercitum Veſpaſianus, Syriæ legiones Mucianus ſacramento Othonis adegere. Simul Ægyptus, omneſque verſæ in Orientem prouinciæ, nomine ejus tenebantur. Idem Africæ obſequium, initio à Carthagine orto. Neq; exſpectata Vipſani Aproniani proconſulis auctoritate, Creſcens Neronis libertus (nam & in malis temporibus partem ſe Reip. fecerat) epulum plebi, ob lętitiam recentis imperij, obtulerat: & populus pleraq; ſine modo feſtinauit. Carthaginem ceteræ ciuitates ſecutæ. Sic diſtractis exercitibus ac prouincijs, Vitellio quidem ad capeſſendam principatus fortunam bello opus erat. Otho, vt in multa pace, munia imperij obibat: quædam ex dignitate Reip.; pleraque, contra decus, ex præſenti vſu properando. Conſul cum Titiano fratre in kal. Martias ipſe, proximos menſes Verginio deſtinat, vt aliquod exercitui Germanico delinimentum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Iungi tur Verginio Poppæus Vopiſcus, prætextu veteris amicitiæ, plerique Viennenſium honori datum interpretabantur. Ceteri conſulatus ex deſtinatione Neronis, aut Galbæ, manſere. Cælio ac Flauio Sabinis, in Iulias; Ario Antonino & Mario Celſo, in Septembres: quorum honori ne Vitellius quidem victor interceſſit. Sed Otho, pontificatus auguratuſque honoratis iam ſenibus cumulum dignitatis addidit; & recens ab exſilio reuerſos nobiles adoleſcentulos, auitis ac paternis ſacerdotijs in ſolatium recoluit. Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo, Seuino Promptino ſenatorius Locus, qui repetundarum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant. Placuit ignoſcentibus, verſo nomine, quod auaritia fuerat, videri maieſtatem: cuius tum odio, etiam bonæ leges peribant. Eadem largitione ciuitatum quoque ac prouinciarum animos aggreſſus, Hiſpalienſibus & Emeritenſibus familiarum adiectiones, *u* Lingonibus vniuerſis ciuitatem Romanam, prouinciæ Bæticæ Maurorum ciuitates dono dedit. Noua iura Cappadociæ, noua Africæ, oſtentui magis quam manſura. Inter quæ neceſſitate præſentium rerum & inſtantibus curis excuſata, ne tum quidem immemor amorum, ſtatuas Poppææ per ſenatuſconſultum repoſuit. Creditus eſt etiam de celebranda Neronis memoria agitauiſſe, ſpe vulgum alliciendi. Et fuere qui imagines Neronis *x* proponerent: atque etiam Othoni, quibuſdam diebus populus & miles, tamquam nobilitatem ac decus aſtruerent, NERONI OTHONI acclamauit. Ipſe in ſuſpenſo tenuit, vetandi metu, vel *y* cognoſcendi pudore. Conuerſis ad ciuile bellum animis, externa ſine cura habebantur. Eo audentius Rhoxolani, Sarmatica gens

priore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

priore hieme cæſis duabus cohortibus, magna ſpe ad Mœſiam irruperant. nouem millia equitum, ex ferocia & ſucceſſu, prædæ magis quam pugnæ intenta. Igitur vagos & incurioſos, tertia legio adjunctis auxilijs, repente inuaſit. Apud Romanos omnia prœlio apta. Sarmatæ diſperſi, aut cupidine prædæ graues onere ſarcinarum, & lubrico itinerum ademta equorum pernicitate, velut vincti cædebantur. Namque mirum dictu vt ſit omnis Sarmatarum virtus, velut extra ipſos. nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignauum: vbi per turmas aduenere, vix vlla acies obſtiterit. Sed tum humido die, & ſoluto gelu, neque conti neque gladij, quos prælongos vtraque manu regunt, vſui, lapſantibus equis, & cataphractarum pondere (id principibus & nobiliſſimo cuique tegmen, ferreis laminis, aut præduro corio conſertum; vt aduerſus ictus impenetrabile, ita impetu hoſtium prouolutis inhabile ad reſurgendum) ſimul altitudine, & mollitia niuis, hauriebantur. Romanus miles facili lorica, & miſſili pilo, aut lanceis aſſultans, vbi res poſceret, leui gladio inermem Sarmatam, (neque enim defendi ſcuto mos eſt) comminus fodiebat. donec pauci, qui prœlio ſuperfuerant, paludibus abderentur. Ibi z ſæuitia, hiemiſeria vulnerum abſumti. Poſtquam id Romæ compertum, M. Aponius Mœſiam obtinens, triumphali ſtatua, Fuluius Aurelius, & Iulianus Titius, ac Numiſius Lupus, legati legionum, conſularibus ornamentis donantur: læto Othone, & gloriam in ſe trahente, tamquam & ipſe felix bello, & ſuis ducibus ſuiſque exercitibus Remp. auxiſſet. Paruo interim initio, vnde nihil timebatur, orta ſeditio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

prope vrbi excidio fuit. Septimamdecimam cohortem, colonia Hoſtienſi, in vrbem acciri Otho iuſſerat. Armandæ eius cura, Vario Criſpino tribuno è prætorianis, data. Is quo magis vacuus, quietis caſtris, iuſſa exſequeretur; vehicula cohortis, incipiente nocte, onerari aperto armamentario iubet. Tempus, in ſuſpicionem; cauſſa, in crimen; affectatio quietis, in tumultum eualuit. Et viſa inter temulentos arma, cupidinem ſui mouere. Fremit miles, & tribunos centurioneſque proditionis arguit, tamquam familiæ ſenatorum ad perniciem Othonis armarentur. Pars ignari & vino graues; peſſimus quiſque in occaſionem prædarum; vulgus, vt mos eſt, cuiuſque motus noui cupidum. & obſequia meliorum nox abſtulerat. Reſiſtentem ſeditioni tribunum, & *a* ſeueriſſimum centurionum obtruncant. rapta arma, nudati gladij, inſidentes equis, vrbem ac palatium petunt. Erat Othoni celebre conuiuium, primoribus feminis viriſque qui trepidi, fortuitus ne militum furor, an dolus imperatoris, manere ac deprehendi, an fugere & diſpergi, periculoſius foret; modo conſtantiam ſimulare, modo formidine detegi, ſimul Othonis vultum intueri. Vtque euenit inclinatis ad ſuſpicionem mentibus, cum timeret Otho, timebatur. Sed haut ſecus diſcrimine ſenatus quam ſuo territus, & præfectos prætorij ad mitigandas militum iras ſtatim miſerat, & abire propere omnes è conuiuio iuſſit. Tum vero paſſim magiſtratus, proiectis inſignibus, vitata comitum & ſeruorum frequentia, ſenes feminæque per tenebras, diuerſa vrbis itinera, rari domos, plurimi amicorum tecta, & vt cuique humillimus cliens, incertas latebras petiuere. Militum impetus ne foribus quidem palatij

coërcitus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

coërcitus, quo minus conuiuium irrumperent, oſtendi ſibi Othonem expoſtulantes: vulnerato Iulio Martiale tribuno, & Vitellio Saturnino præfecto legionis, dum ruentibus obſiſtunt. Vndique arma & minæ, modo in centuriones tribunoſque, modo in ſenatum vniuerſum: lymphatis cæco pauore animis, & quia neminem vnum deſtinare iræ poterant, licentiam in omnes poſcentibus. donec Otho, contra decus imperij thoro inſiſtens, precibus & lacrymis ægre cohibuit. Redieruntque in caſtra inuiti, neque innocentes. Poſtera die, velut capta vrbe, clauſæ domus, rarus per vias populus, mæſta plebs, deiecti in terram militum vultus, ac plus triſtitiæ quam pœnitentiæ. Manipulatim allocuti ſunt Licinius Proculus, & Plotius Firmus, præfecti: ex ſuo quiſque ingenio, mitius aut horridius. Finis ſermonis in eo, vt quina millia nummum ſingulis militibus numerarentur. Tum Otho ingredi caſtra auſus. Atque illum tribuni centurioneſque circumſiſtunt, abiectis militiæ inſignibus, otium & ſalutem flagitantes. Senſit inuidiam miles, & compoſitus in obſequium, auctores ſeditionis ad ſupplicium vltro poſtulabat. Otho quamquam turbidis rebus, & diuerſis militum animis, cum optimus quiſque remedium præſentis licentiæ poſceret: vulgus & plures, ſeditionibus & ambitioſo imperio læti, per turbas & raptus facilius ad ciuile bellum impellerentur: ſimul reputans non poſſe Principatum ſcelere quæſitum, ſubita modeſtia & priſca grauitate retineri, ſed diſcrimine vrbis & periculo ſenatus anxius, poſtremo ita diſſeruit. *Neque vt affectus veſtros in amorem mei accenderem, commilitones; neque vt animum ad virtutem cohortarer (vtraque enim egregie ſuperſunt:) ſed veni poſtulaturus à vobis temperamentum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

veſtræ fortitudinis, & erga me modum caritatis. Tumultus proximi initium, non cupidine vel odio, (quæ multos exercitus in diſcordiam egere) ac ne detractatione quidem aut formidine periculorum, nimia pietas veſtra acrius quam conſideratius excitauit. Nam ſæpe honeſtas rerum cauſſas, ni judicium adhibeas, pernicioſi exitus conſequuntur. Imus ad bellum. num omnes nuntios palam audiri, omnia conſilia cunctis præſentibus tractari, ratio rerum, aut occaſionum velocitas patitur? Tam neſcire quædam milites, quam ſcire oportet. Ita ſe ducum auctoritas, ſic rigor diſciplinæ habet, vt multa, per centuriones tribunoſque tantum, juberi expediat. Si vbi jubeantur, quærere ſingulis liceat: pereunte obſequio, etiam imperium intercidit. An & illic nocte intempeſta rapientur arma? Vnus alterue perditus ac temulentus (neque enim plures conſternatione proxima inſaniſſe crediderim) centurionis ac tribuni ſanguine manus imbuet? Imperatoris ſui tentorium irrumpet? Vos quidem iſtuc pro me. ſed in diſcurſu ac tenebris, & rerum omnium confuſione, patefieri occaſio etiam aduerſus me poteſt. Si Vitellio & ſatellitibus ejus eligendi facultas detur, quem nobis animum, quas mentes imprecentur? quid aliud quam ſeditionem & diſcordiam optabunt? ne miles centurioni, ne centurio tribuno obſequatur: hinc confuſi pedites equiteſque, in exitium ruamus. Parendo potius, commilitones, quam imperia ducum ſciſcitando res militares continentur. Et fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus eſt, qui ante diſcrimen quietiſſimus. Vobis arma & animus ſit; mihi conſilium, & virtutis veſtræ regimen relinquite. Paucorum culpa fuit, duorum pœna erit. Ceteri abolete memoriam fœdiſſimæ noctis. Nec illas aduerſus ſenatum voces vllus vnquam exercitus audiat. Caput imperij, & decora omnium prouinciarum, ad pœnam vocare, non hercle illi, cum quos maxime Vitellius in noſciet, Ger-

mani audeant. Vlli ne Italiæ alumni, & Romana vere iuuentus, ad ſanguinem & cædem depoſcerent ordinem, cuius ſplendore & gloria, ſordes & obſcuritatem Vitellianarum partium perſtringimus? Nationes aliquas occupauit Vitellius, imaginem quandam exercitus habet: Senatus nobiſcum eſt. Sic fit, vt hinc Reſp. inde hoſtes Reip. conſtiterint. Quid? vos pulcherrimam hanc vrbem, domibus & tectis, & congeſtu lapidum, ſtare creditis? Muta iſta & b *inanima intercidere ac reparari promiſcue poſſunt, æternitas rerum, & pax gentium, & mea cum veſtra ſalus, incolumitate ſenatus firmatur. Hunc auſpicato à parente & conditore vrbis noſtræ inſtitutum, & à regibus uſque principes continuum & immortalem, ſicut à maioribus accepimus, ſic poſteris tradamus. Nam vt ex vobis ſenatores, ita ex ſenatoribus principes naſcuntur.* Et oratio ad perſtringendos mulcendoſque militum animos, & ſeueritatis modus (neq; enim in plures quam in duos animaduerti juſſerat) grate accepta, compoſitique ad præſens, qui coërceri non poterant. Non tamen quies vrbi redierat. ſtrepitus telorum, & facies belli erat: militibus, vt nihil in commune turbantibus, ita ſparſis per domos, occulto habitu, & maligna cura in omnes, quos nobilitas aut opes, aut aliqua inſignis claritudo rumoribus objecerat. Vitellianos quoque milites veniſſe in vrbem ad ſtudia partium noſcenda, plerique credebant. Vnde plena omnia ſuſpicionum, & vix ſecreta domuum ſine formidine. ſed plurimum trepidationis in publico, vt quemque nuntium fama attuliſſet, animum vultumque conuerſi, ne diffidere dubijs, ac parum gaudere proſperis viderentur. Coacto vero in curiam ſenatu, arduus rerum omniū modus, ne contumax ſilentium,

ne ſuſpecta libertas. Et priuato Othoni nuper, atque eadem dicenti, nota adulatio. Igitur verſare ſententias, & huc atque illuc torquere, hoſtem & parricidam Vitellium vocantes. Prouidentiſſimus quiſque, vulgaribus conuicijs; quidam, vera probra iacere, in clamore tamen, & vbi plurimæ voces, aut tumultu verborum ſibi ipſi obſtrepentes. Prodigia inſuper terrebant, diuerſis auctoribus vulgata. In veſtibulo Capitolij omiſſas habenas bigæ, cui Victoria inſtiterat. erupiſſe cella Iunonis, maiorem humana ſpeciem. ſtatuam diui Iulij, in inſula Tiberini amnis, ſereno & immoto die, ab Occidente in Orientem conuerſam. prolocutum in Ethruria bouem. inſolitos animalium partus. & plura alia, rudibus ſæculis, etiam in pace obſeruata, quæ nunc tantum in metu audiuntur. Sed præcipuus, & cum præſenti exitio, etiam futuri pauor, ſubita inundatione Tiberis: qui immenſo auctu, prorupto ponte ſublicio, ac ſtrage obſtantis molis refuſus, non modo iacentia & plana vrbis loca, ſed ſecura huiuſmodi caſuum impleuit. Rapti è publico plerique, plures in tabernis & cubilibus intercepti. Fames in vulgus, inopia quæſtus, & penuria alimentorum, corrupta ſtagnantibus aquis inſularum fundamenta, dein remeante flumine dilapſa. Vtque primum vacuus à periculo animus fuit, id ipſum, quod paranti expeditionem Othoni, campus Martius & via Flaminia iter belli eſſet obſtructum, à fortuitis vel naturalibus cauſſis, in prodigium & omen imminentium cladium vertebatur. Otho, luſtrata vrbe, & expenſis belli conſiliis, quando Peninæ Cottiæque alpes, & ceteri Galliarum aditus Vitellianis exercitibus claudebantur, Narbonenſem Galliam aggredi ſtatuit, claſſe valida & parti-

partibus fida. quod reliquos cæſorum ad pontem Miluium, & ſæuitia Galbæ in cuſtodiam habitos, in numerum legionis compoſuerat. facta & reliquis ſpes honoratioris in poſterum militiæ. Addidit claſſi vrbanas cohortes, & pleroſque è prætorianis, vires & robur exercitus, atque ipſis ducibus conſilium & cuſtodes. Summa expeditionis Antonio Nouellio, Suedio Clementi primipilaribus, Æmylio Pacenſi, cui ademptum à Galba Tribunatum reddiderat, permiſſa. Curam nauium Oſcus libertus retinebat, ad obſeruandam honeſtiorum fidem c inuitatus. Peditum equitumq; copiis Suetonius Paullinus, Marius Celſus, Annius Gallus, rectores deſtinati. Sed plurima fides Licinio Proculo prætorij præfecto. Is vrbanæ militiæ impiger, bellorum inſolens, auctoritatem Paullini, vigorem Celſi, maturitatem Galli, vt cuiq; erat, criminando, quod facillimum factu eſt, prauus & callidus, bonos & modeſtos anteibat. Sepoſitus per eos dies Cornelius Dolabella in coloniam Aquinatem, neque arta cuſtodia, neque obſcura; nullum ob crimen, ſed vetuſto nomine, & propinquitate Galbæ monſtratus. Multos è magiſtratibus, magnam conſularium partem, Otho, non participes aut miniſtros bello, ſed comitum ſpecie, ſecum expedire jubet. In quis & L. Vitellium, eodem quo ceteros cultu, nec vt imperatoris fratrem, nec vt hoſtis. Igitur motæ vrbis curæ, nullus ordo metu aut periculo vacuus. Primores ſenatus ætate inualidi, & longa pace deſides; ſegnis & oblita bellorum nobilitas; ignarus militię eques: quãto magis occultare ac abdere pauorem nitebantur, manifeſtius pauidi. Nec deerant è contrario, qui ambitione ſtolida, conſpicua arma, inſignes equos, quidam
luxurioſos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

luxurioſos apparatus conuiuiorum,& irritamenta lididinum, vt inſtrumenta belli mercarentur. Sapientibus quietis & Reip. cura: leuiſſimus quiſq; & futuri improuidus, ſpe vana tumens. Multis afflicta fides in pace, ac turbatis rebus alacres, & per incerta tutiſſimi. Sed vulgus & magnitudine nimia communium curarum expers populus, ſentire paulatim belli mala, conuerſa in militum vſum omni pecunia, intentis alimentorum pretiis: quæ motu Vindicis, haut perinde plebem attriuerant, ſecura tum vrbe, & prouinciali bello, quod inter legiones Galliaſq; velut externum fuit. Nam, ex quo diuus Auguſtus res Cæſarum compoſuit, procul & in vnius ſolicitudinem aut decus, populus Romanus bellauerat. Sub Tiberio & Caio, tantum pacis aduerſa *d* pertimuere, Scriboniani contra Claudium incepta, ſimul audita & coërcita. Nero nuntiis magis & rumoribus, quam armis depulſus. Tum legiones claſſeſque, & quod raro alias, prætorianus vrbanuſque miles, in aciem deducti. Oriens Occidenſque & quidquid vtrimque virium eſt à tergo: ſub ducibus alijs ſi bellatum foret, longo bello materia. Fuere, qui proficiſcenti Othoni moras religionemque nondum conditorum ancilium afferrent. Aſpernatus omnem contationem, vt Neroni quoque exitioſam: & Cæcina, iam alpes tranſgreſſus, exſtimulabat. Pridie Idus Mar. commendata patribus Rep. reliquias Neronianarum ſectionum nondum in fiſcum conuerſas, reuocatis ab exſilio conceſſit: iuſtiſſimum donum, & in ſpeciem magnificum, ſed feſtinata exactione, vſu ſterile. Mox vocata concione, maieſtatem vrbis, & conſenſum populi ac ſenatus pro ſe attollens, aduerſum Vitellianas partes modeſte diſſeruit. inſcitiam potius legionum, quam audaciam increpans; nulla Vitel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

lij mentione. ſiue ipſius ea moderatio, ſeu ſcriptor orationis ſibi metuens, contumelijs in Vitellium abſtinuit: quando, vt in conſilijs militiæ Suetonio Paullino & Mario Celſo, ita in rebus vrbanis Galerij Trachali ingenio Othonem vti credebatur. & erant qui genus ipſum orandi noſcerent, crebro fori vſu celebre, & ad implendas populi aures, latum & ſonans. Clamor voceſq; vulgi ex more adulandi, nimiæ & falſæ. quaſi dictatorem Cæſarē, aut imperatorem Auguſtum proſequerentur, ita ſtudijs votiſq; certabant. nec metu aut amore, ſed ex libidine ſeruitij, vt in familijs, priuata cuique ſtimulatio, & vile iam decus publicum. Profectus Otho, quietem vrbis curaſq; imperij Saluio Titiano fratri permiſit.

LOCA EMENDANDA, IN LIB. PRIMO.

a Regius codex, *omnium*. b *ſtatim amiſſa: coorta Sarmatarum*. c *cuncta, odio & terrore*. d Veteres *oneratum*, e *multi ad hoc numeri*, f *Trebonianus*, eſt Plutarcho. g *inuiſum ſi principem* h *fuerit* i *Rhatiæ* k Rhen. *feſſa annis ætate* l *ambitioſis*. m *eadem inuiſior*. n Regius cod. *Octauia uxor amoueretur*. o Cod. regius *idem*. p Ferretus, tranſpoſitis verbis *exemplo diui Auguſti, & more militari*. q Veneta editio, *addidit*. r *Suſpectum*. ſ *millies*. t *quinquaginta*. qui numerus à Suetonio. u *Aurelius*. x *vigilum*. y *Libri, vocare*. z Albini, a *Cod. regius* Betui Chilonis. *Rhen*. Vettij. *recte* b *videntur inducenda* c *Ambigua lectio: de qua in Com*. d Libri aliquot, *miſſu* e *vacare*. Libri vett. *exercitibus* g *inſito* h *contanter, mox conſenſu. Ac ne* i *partim* k *proturbatus* l *decimaquinta*. ex Vat. m *Vulgati interritique* n *Corrupta*, o *Cohortem* XVIII. *am*. p *vna & viceſima* q *Vide Com*. r *ceſſuros* ſ *præparatum* t, *nulla i. cura ſed vice imp*. t Scripſerim, *is* u *Suſpectum. vide notas* x *reponerent* y *agnoſcendi* z *ſæuitia hiemis*. a *ſeueriſſimum centurionem* b *vulgo* inania *Suſpecta vox*. d *Vulgati, reip. pertimuere*.

C. COR-

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV NERONIS HISTORIAR.

LIB. I·I.

BREVIARIVM LIBRI.

TItus Veſpaſianus Romam miſſus ad gratulandum Galbæ, cæde eius audita, ſubſtitit. Paphiam Venerem adit, & de futuris eam conſulit. Læta omnia & magna accipit. Ad patrem redit. quibelli conſilia agitat, ſed bellum ipſum in occaſionem differt. Falſus Nero detegitur, & capitur. Othonis copiæ, & duces; & claſsis eius in Galliam Narbonenſem i ruptio. In Corſica motus aliquis temeritate procuratoris. Cæcina Italiam intrat, Placentiam oppugnat, ſed cum infamia & ſtrage repulſus. Inſidias paullo poſt Othonianis locat, ſed ea quoque in ipſum vertere. Valens Ticinum venit. ſeditio ibi in eum militum. Qua compoſita, Cæcinæ rapido agmine iungitur. Otho eo nuntio accepto, de ſumma belli deliberat. trahi id melius; an fortunam experiri præſtaret. Poſtremum peſsimumque conſilium prafert. Ita haut procul à Bedriaco pugnatum. victi Othonia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Othoniani: non tamen fracti. Sed Otho auerſus à conſilijs belli, mortem elegit. quam tam fortiter exequitur, quam noſter facunde narrat. Poſt mortem eius, ſeditio militum & impetus in Verginium. Senatorum etiam periculum, falſo quodam nuntio. Albinus in Africa victus, & eæ prouinciæ Vitellio adiunctæ. Quid in Italia Vitellius egerit, & legiones cohorteſque victas quomodo diſtraxerit: non ſine acri tumultu apud Ticinum. At in Syria Veſpaſianus & Mucianus ſerio iam de bello deliberant. huius egregia ad illum oratio. Qua perſuaſus Veſpaſianus imperium ſuſcipit. legiones in nomen eius iurant. præterque Orientales, Mæſici & Pannonij etiam tranſeunt in partes. Vitellius interea magno & minaci agmine vrbem intrat. Popularia multa vſurpat. Conſilia item eius paratuſque de bello. Geſta eodem anno, conſulibus tamen alijs ſuffectis.

STRVEBAT iam fortuna, in diuerſa parte terrarum, initia cauſſaſque imperio: quod a varie ortum, lætum Reip. aut atrox, ipſis principibus proſperum, aut exitio fuit. Titus Veſpaſianus è Iudæa, incolumi adhuc Galba, miſſus à patre, cauſſam profectionis officium erga principem, & maturam petendis honoribus iuuentam ferebat. Sed vulgus fingendi auidum, diſperſerat, accitum in adoptionem. materia ſermonibus, ſenium & orbitas principis, & intemperantia ciuitatis, donec vnus eligatur, multos deſtinandi. | Augebat famam, ipſius Titi ingenium quantæcumque fortunæ capax, decor oris cum quadam maieſtate, proſperæ Veſpaſiani res, præſaga reſponſa, & inclinatis ad credendum animis, loco omnium etiam fortuna.

Vbi Corinthi, Achaiæ vrbe, certos nuntios accepit de interitu Galbæ, & aderant qui arma Vitellij bellumque affirmarent: anxius animo, paucis amicorum adhibitis, cuncta vtrimque perluſtrat. Si pergeret in vrbem; nullam officij gratiam, in alterius honorem ſuſcepti: ac ſe Vitellio, ſiue Othoni, obſidem fore Sin rediret; offenſam haut dubiam victoris. ſed incerta adhuc victoria, & concedente in partes patre, filium excuſatum. Sin Veſpaſianus Remp. ſuſciperet; obliuiſcendum *b* infenſarum, de bello agitantibus. His ac talibus inter ſpem metumq; iactatum, ſpes vicit. Fuere qui accenſum deſiderio Berenices reginæ, vertiſſe iter crederent. Neque abhorrebat à Berenice iuuenilis animus. ſed gerendis rebus nullum ex eo impedimentum. lætam voluptatibus adoleſcentiam egit, ſuo quam patris imperio modeſtior. Igitur oram Achaiæ, & Aſiæ, ac læua maris præteruectus, Rhodum & Cyprum inſulas, inde Syriam audentioribus ſpatijs petebat. Atque illum cupido inceſsit, adeundi viſendique templum Paphiæ Veneris, inclytum per indigenas aduenaſque. Haut fuerit longum initia religionis, templi ſitum, formam deæ, neque enim alibi ſic habetur, paucis diſſerere. Conditorem templi regem *c* Aeriam vetus memoria, quidã ipſius deæ nomen id perhibent. Fama recentior tradit à Cinara ſacratum templum, deamque ipſam conceptam mari, huc appulſam. Sed ſcientiam arceptam mari, huc appulſam. Sed ſcientiam arteptam mari

conſu-

conſulitur. Hoſtiæ vt quiſque vouiſſet, mares diliguntur. Certiſsima fides hædorum fibris. Sanguinem aræ offundere vetitum. precibus & igne puro altaria adolentur, nec vllis imbribus quamquam in aperto madeſcunt. Simulacrum deæ non effigie humana, continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum metæ modo exſurgens. Et ratio in obſcuro. Titus ſpectata opulentia doniſque regum, quæque alia lætum antiquitatibus Græcorum genus incertæ vetuſtati affingit, de nauigatione primum conſuluit. Poſtquam pandi viam, & mare proſperum accepit, de ſe per ambages interrogat, cæſis compluribus hoſtijs. Soſtratus, ſacerdotis id nomen erat, ubi læta & congruentia exta, magniſque conſultis annuere deam videt, pauca in præſens & ſolita reſpondens, petito ſecreto futura aperit. Titus aucto animo ad patrem peruectus, ſuſpenſis prouinciarum & exercituum mentibus, ingens rerum [fiducia] acceſsit. Profligauerat bellum Iudaicum Veſpaſianus, oppugnatione Hieroſolymorum reliqua, duro magis & arduo opere ob ingenium gentis & peruicaciam ſuperſtitionis, quam quod ſatis virium obſeſsis ad tolerandas neceſsitates ſupereſſet. Tres, vt ſupra memorauimus, ipſi Veſpaſiano legiones erant, exercitæ bello: quattuor Mucianus obtinebat in pace. Sed æmulatio & proximi exercitus gloria repulerat ſegnitiam. Quantumque illis roboris diſcrimina & labor, tantum his vigoris addiderat integra quies, & inexpertus belli labor. auxilia vtrique cohortium alarumque, & claſſes regeſque, ac nomen diſpari fama celebre. Veſpaſianus acer militiæ, anteire agmen, locum caſtris capere, noctu diuque conſilio, ac ſi res poſceret, manu hoſtibus obniti,

 cibo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cibo fortuito, veſte habituque vix à gregario milite diſcrepans, prorſus, ſi auaritia abeſſet, antiquis ducibus par. Mucianum è contrario magnificentia & opes, & cuncta priuatum modum ſupergreſſa extollebant. aptior ſermone, diſpoſitu, prouiſuque, ciuilium rerum peritus. egregium principatus temperamentum, ſi demtis vtriuſque vitijs, ſolæ virtutes miſcerentur. Ceterum hic Syriæ, ille Iudææ præpoſitus, vicinis prouinciarum adminiſtrationibus inuidia diſcordes, exitu demum Neronis, poſitis odijs in medium conſuluere. primum per amicos; dein præcipua concordiæ fides Titus, praua certamina communi vtilitate aboluerat. natura atque arte compoſitus alliciendis etiam Muciani moribus. Tribuni centurioneſque, & vulgus militum, induſtria, licentia, per virtutes, per voluptates, vt cuique ingenium, adſciſcebantur. Antequam Titus aduentaret, ſacramentum Othonis acceperat vterque exercitus, præcipitibus, vt aſſolet, nuntijs, & tarda mole ciuilis belli, quod longa concordia quietus Oriens, tunc primum parabat. Namque olim validiſſima inter ſe ciuium arma, in Italia, Galliaue, viribus Occidentis cœpta. Et Pompeio, Caſſio, Bruto, Antonio, quos omnes trans mare ſecutum eſt ciuile bellum, haut proſperi exitus fuerant. Auditique ſæpius in Syria Iudæaque Cæſares quam inſpecti. Nulla ſeditio legionum; tantum aduerſus Parthos minæ, vario euentu. Et proximo ciuili bello, turbatis alijs, inconcuſſa ibi pax: dein fides erga Galbam. Mox vt Othonem ac Vitellium ſceleſtis armis res Romanas raptum ire, vulgatum eſt, ne penes ceteros imperij præmia, penes ipſos tantum ſeruitij neceſſitas eſſet, fre-

mere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

mere miles, & vires ſuas circumſpicere. Septem legiones ſtatim, & cum ingentibus auxilijs Syria Iudæaque: inde continua Ægyptus, duæque legiones: hinc Cappadocia Pontuſque, & quidquid caſtrorum Armenijs prætenditur. Aſia, & ceteræ prouinciæ, nec virorum inopes, & pecuniæ opulentæ. quantum inſularum mari cingitur, & parando interim bello *d* ſecluſum tutumque ipſum mare. Non fallebat duces impetus militum. Sed bellantibus alijs placuit exſpectari bellum, cum *e* in victores victoſque numquam ſolida fides coaleſceret. Nec referre Vitellium an Othonem ſuperſtitem fortuna faceret. Rebus ſecundis etiam egregios duces inſoleſcere. diſcordiam his, ignauiam, luxuriem. & ſuiſmet vitijs, alterum bello, alterum victoria periturum. Igitur arma in occaſionem diſtulere, Veſpaſianus Mucianuſque nuper, ceteri olim mixtis conſilijs, optimus quiſque amore Reip. Multos dulcedo prædarum ſtimulabat, alios ambiguæ domi res. Ita boni maliq; , cauſſis diuerſis, ſtudio pari, bellum omnes cupiebant. Sub idem tempus Achaia atque Aſia falſo exterritæ, velut Nero aduentaret: vario ſuper exitu eius rumore, eoque pluribus viuere eum fingentibus, credentibuſque. Ceterorum caſus conatuſque in contextu operis dicemus. Tunc ſeruus è Ponto, ſiue, vt alij tradidere, libertinus ex Italia, citharæ & cantus peritus (vnde illi ſuper ſimilitudinem oris propior ad fallendum fides) adiunctis deſertoribus, quos inopia vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingreditur: ac vi tempeſtatum *f* Scithinum inſulam detruſus, & militum quoſdam ex Oriente commeantium adſciuit, & abnuentes interfici iuſſit, ſpoliatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

negotiatoribus, mancipiorum valentiſſimum quemque armauit. Centurionemque Siſennam dextras, concordiæ inſignia, Syriaci exercitus nomine ad prætorianos ferentem, varijs artibus aggreſſus eſt: donec Siſenna clam relicta inſula, trepidus & vim metuens aufugeret. inde late terror, multis ad celebritatē nominis erectis, rerum nouarum cupidine & odio præſentium. Gliſcentem in dies famam fors diſcuſſit. Galatiam ac Pamphyliam prouincias, Calpurnio Aſprenati regendas Galba permiſerat. Datæ è claſſe Miſenenſi duæ triremes ad proſequendum, cum quibus Scithinum inſulam tenuit. Nec defuere qui trierarchos nomine Neronis accirent. Is in mæſtitiā compoſitus, & fidem ſuorum quondam militum inuocans, vt eum in Syria, aut Aegypto ſiſterent orabat. Trierarchi nutantes, ſeu dolo, alloquendos ſibi milites, & paratis omnium animis reuerſuros firmauerunt. Sed Aſprenati cuncta ex fide nuntiata. cuius cohortatione expugnata nauis, & interfectus quiſquis ille erat. Corpus inſigne oculis comaq; & toruitate vultus, in Aſiam, atque inde Romam peruectum eſt. In ciuitate diſcordi, & ob crebras principum mutationes inter libertatem ac licentiam incerta, paruæ quoque res magnis motibus agebantur. Vibius Criſpus pecunia, potentia, ingenio inter claros magis quam inter bonos, Annium Fauſtum equeſtris ordinis, qui temporibus Neronis delationes factitauerat, ad cognitionem ſenatus vocabat. Nam recens Galbæ principatu cenſuerant patres, vt accuſatorum cauſſæ noſcerentur. Id ſenatuſconſultum varie iactatum, & prout potens vel inops reus inciderat, infirmum aut validum retinebatur. *g* Ad hæc terrore & propria vi Criſpus incubuerat delatorem fra-
tris

tris ſui peruertere: traxeratque magnam ſenatus partem, vt indefenſum & inauditum dedi ad exitium poſtularet. Contra apud alios nihil æque reo proderat quam nimia potentia accuſatoris: dari tempus, edi crimina, quamuis inuiſum ac nocentem, more tamen audiendum cenſebant. Et valuere primo, dilataque in paucos dies cognitio. mox damnatus eſt Fauſtus, nequaquam eo aſſenſu ciuitatis, quem peſſimis moribus meruerat. quippe ipſum Criſpum eaſdem accuſationes cum præmio exercuiſſe meminerant. Nec pœna criminis, ſed vltor diſplicebat. Læta Othoni principia belli, motis ad imperium ejus è Dalmatia Pannoniaque exercitibus. Fuere quattuor legiones, è quibus bina millia præmiſſa. Ipſæ modicis interuallis ſequebantur: ſeptima à Galba conſcripta: veteranæ, vndecima ac tertiadecima, & præcipui fama Quartadecumani, rebellione Britanniæ compreſſa. Addiderat gloriam Nero, eligendo vt potiſſimos. Vnde longa illis erga Neronem fides, & erecta in Othonem ſtudia. Sed quo plus virium ac roboris, è fiducia tarditas inerat. agmen legionum, alæ cohorteſque præueniebant. Ex ipſa vrbe haut ſpernenda manus, quinque prætoriæ cohortes, & equitum vexilla cum legione prima, ac deforme inſuper auxilium, duo millia gladiatorum, ſed per ciuilia arma etiam ſeueris ducibus vſurpatum. His copijs rector additus Annius Gallus, cum Veſtricio Spurinna ad occupandas Padi ripas præmiſſus: quoniam primo conſiliorum fruſtra ceciderant, tranſgreſſo jam alpes Cæcina, quem ſiſti *h* inter Gallias poſſe ſperauerat. Ipſum Othonem comitabantur ſpeculatorum lecta corpora, cum ceteris prætorijs cohortibus, veterani è

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

prætorio, claſſicorum ingens numerus. Nec ille ſegne aut corruptum luxu iter. ſed lorica ferrea vſus, & ante ſigna pedeſter, horridus, incomtus, famæque diſſimilis. Blandiebatur cœptis fortuna, poſſeſſa per mare & naues maiore Italiæ parte, penitus vſque ad initium maritimarum alpium. quibus tentandis, aggrediendæque prouinciæ Narbonenſi, Suedium Clementem, Antonium Nouellum, Æmylium Pacenſem duces dederat. Sed Pacenſis per licentiam militum victus; Antonio Nouello nulla auctoritas; Suedius Clemens ambitioſo imperio regebat. vt aduerſus modeſtiam diſciplinæ corruptus, ita prœliorum auidus. Non Italia adiri, nec loca ſedeſque patriæ videbantur: tamquam externa litora, & vrbes hoſtium vrere, vaſtare, rapere: eo atrocius, quod nihil vſquam prouiſum aduerſum metus. pleni agri, apertæ domus. occurſantes domini iuxta coniuges & liberos, ſecuritate pacis, & belli malo circumueniebantur. Maritimas tum alpes tenebat procurator Marius Maturus. Is concita gente, (nec deeſt iuuentus) arcere prouinciæ finibus Othonianos intendit. Sed primo impetu cæſi diſiectique montani, vt quibus temere collectis, non caſtra non ducem noſcitantibus, neque in victoria decus eſſet, neque in fuga flagitium. Irritatus eo prœlio Othonis miles, vertit iras in municipium Albium Intemelium. quippe in acie nihil prædæ, inopes agreſtes, & vilia arma: nec capi poterant, pernix genus, & gnari locorum. ſed calamitatibus inſontium expleta auaritia. Auxit inuidiam præclaro exemplo femina Ligus, quæ filio abdito, cum ſimul pecuniam occultari milites credidiſſent, eoque per cruciatus interrogarent vbi filium occuleret, vterum oſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

oſtendens, latere reſpondit. Nec vllis deinde tortoribus, aut morte, conſtantiam vocis egregiæ mutauit. Imminere prouinciæ Narbonenſi, in verba Vitellij adactæ, claſſem Othonis, Fabio Valenti trepidi nuntij attulere. Aderant legati coloniarum, auxilium orantes. Duas Tungrorum cohortes, quattuor equitum turmas, vniuerſam Treuerorum alam, cum Iulio Claſsico præfecto miſit. è quibus pars in colonia Forojulienſi retenta; ne omnibus copijs in terreſtre iter verſis, vacuo mari claſsis acceleraret. Duodecim equitum turmæ, & lecti è cohortibus, aduerſus hoſtem iere: quibus adiuncta Ligurum cohors, vetus loci auxilium, & quingenti Pannonij nondum ſub ſignis. Nec mora prœlio: ſed acie ita instructa, vt pars claſsicorum mixtis paganis in colles mari propinquos exſurgeret, quantum inter colles ac litus æqui loci prætorianus miles expleret, in ipſo mari vt annexa claſsis & pugnæ parata, conuerſa, & minaci fronte prætenderetur. Vitelliani quibus minor peditum vis, in equite robur, alpinos proximis iugis, cohortes denſis ordinibus poſt equitem locant. Treuerorum turmæ obtulere ſe hoſti incaute, cum exciperet contra veteranus miles, ſimul à latere ſaxis vrgeret apta ad iaciendum paganorum manus; qui ſparſi inter milites, ſtrenui ignauique in victoria idem audebant. Additus perculſis terror, inuecta in terga pugnantium claſſe. Ita vndique clauſi. deletæque omnes copiæ forent, ni victorem exercitum attinuiſſet obſcurum noctis, obtentui fugientibus. Nec Vitelliani, quamquam victi, quieuere: accitis auxilijs, ſecurum hoſtem, ac ſucceſſu rerum ſecordius agentem inuadunt. cæſi vigiles, perrupta caſtra, trepidatum apud na-

ues, donec ſidente paulatim metu, occupato iuxta colle defenſi, mox irrupere. Atrox ibi cædes, & Tungrarum cohortium præfecti, ſuſtentata diu acie, telis obruuntur. Ne Othonianis quidem incruenta victoria fuit, quorum improuide ſecutos, conuerſi equites circumuenerunt. Ac velut pactis inducijs, ne hinc claſſis, inde equites ſubitam formidinem inferrent, Vitelliani retro Antipolim Narbonenſis Galliæ municipium, Othoniani Albingaunum interioris Liguriæ reuertere. Corſicam ac Sardiniam, ceteraſque proximi maris inſulas, fama victricis claſsis in partibus Othonis tenuit. Sed Corſicam prope afflixit Decimi Pacarij procuratoris temeritas, tanta mole belli nihil in ſumma profutura, ipſi exitioſa. Namque Othonis odio iuuare Vitellium Corſorum viribus ſtatuit, inani auxilio etiam ſi proueniſſet. Vocatis principibus inſulæ, conſilium aperit. Et contradicere auſos Claudium Phirricum trierarchum liburnicarum ibi nauium, Quinctium Certum equitem Romanum, interfici iubet. quorum morte exterriti qui aderant, ſimul ignara & alieni metus ſocia imperitorum turba, in verba Vitellij iurauere. Sed vbi delectum agere Pacarius, & inconditos homines fatigare militiæ muneribus occepit, laborem inſolitum peroſi, infirmitatem ſuam reputabant. Inſulam eſſe quam incolerent, & longe Germaniam vireſque legionum: direptos vaſtatoſque claſſe, etiam quos cohortes alæque protegerent. Et auerſi repente animi: nec tamen aperta vi: aptum tempus inſidijs legere. Digreſsis qui Pacarium frequentabant, nudus & auxilij inops, balneis interficitur. Trucidati & comites. Capita, vt hoſtium, ipſi interfectores ad Othonem tulere: Neque eos aut Otho

præmio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

præmio affecit, aut puniuit Vitellius, in multa colluuie rerum maioribus flagitijs permixtos. Aperuerat iam Italiam, bellumque tranſmiſerat, vt ſupra memorauimus, ala Syllana, nullo apud quemquam Othonis fauore, nec quia Vitellium mallent, ſed longa pax ad omne ſeruitium fregerat, faciles occupantibus, & melioribus incurioſos. Florentiſſimũ Italiæ latus, quantum inter Padum Alpeſque camporum & vrbium, armis Vitellij (namque & præmiſſæ à Cæcina cohortes aduenerant) tenebatur. Capta Pannoniorum cohors apud Cremonam. Intercepti centum equites, ac mille claſſici inter Placentiam Ticinumque: quo ſucceſſu Vitellianus miles, non iam flumine aut ripis arcebatur. Irritabat quin etiam Batauos Tranſrhenanoſque Padus ipſe: quem contra Placentiam tranſgreſſi, & raptis quibuſdam exploratoribus, ita ceteros terruere, vt adeſſe omnem Cæcinæ exercitum trepidi ac falſi nuntiarent. Certum erat Spurinnæ (is enim Placentiam obtinebat) nec dum veniſſe Cæcinam, & ſi propinquaret, coërcere intra munimenta militem nec tris prætorias cohortes, & mille vexillarios cum paucis equitibus, veterano exercitui objicere. Sed indomitus miles, & belli ignarus, correptis ſignis vexilliſque ruere, & retinenti duci tela intentare, ſpretis centurionibus tribuniſque prouidentiam ducis laudantibus qui pro Othone, & accitũ Cæcinam clamitabant. Fit temeritatis alienæ comes Spurinna, primo coactus, mox velle ſimulans, quo plus auctoritatis ineſſet conſilijs, ſi ſeditio miteſceret. Poſtquã in conſpectu Padus, & nox appetebat, vallari caſtra placuit. Is labor vrbano militi inſolitus contudit animos. Tum vetuſtiſſimus quiſque

caſtigare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

caſtigare credulitatem ſuam, metum ac diſcrimen oſtendere, ſi cum exercitu Cæcina, patentibus campis, tam paucas cohortes circumfudiſſet. Iamque totis caſtris modeſti ſermones, & inſerentibus ſe centurionibus tribuniſque, laudare prouidentiam ducis: quod coloniam virium & opum validam, robur ac ſedem bello legiſſet. Ipſe poſtremo Spurinna non tam culpam exprobrans, quam ratione oſtendens, relictis exploratoribus, ceteros Placentiam reduxit, minus turbidos, & imperia accipientes. Solidati muri, propugnacula addita, auctæ turres, prouiſa parataque non arma modo, ſed obſequium & parendi amor, quod ſolum illis partibus defuit, cum virtutis haut pæniteret. At Cæcina, velut relicta poſt alpes ſæuitia ac licentia, modeſto agmine per Italiam inceſſit. Ornatum ipſius, municipia & coloniæ in ſuperbiam trahebant: quod verſicolore ſagulo, brachas tegmen barbarum indutus, togatos alloqueretur. Vxorem quoque ejus Saloninam, quamquam in nullius injuriam, inſigni equo oſtroque veheretur, tamquam læſi grauabantur. / Inſita mortalibus natura; recentem aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere, modumque fortunæ à nullis magis exigere, quam quos in æquo videre. Cæcina Padum tranſgreſſus, tentata Othonianorum fide per colloquium & promiſſa, ijſdem petitus, poſtquam pax & concordia ſpecioſis & irritis nominibus jactata ſunt, conſilia curaſque in oppugnationem Placentiæ magno terrore vertit: gnarus, vt initia belli proueniſſent, famam in cetera fore. Sed primus dies, impetu magis quam veterani exercitus artibus, tranſactus. Aperti incautique muros ſubiere, cibo vinoque prægraues. In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

eo certamine, pulcherrimum amphitheatri opus, ſitum extra muros, conflagrauit: ſiue ab oppugnatoribus incenſum, dum faces & glandes ac miſſilem ignem in obſeſſos jaculantur; ſiue ab obſeſſis, dum regerunt. Municipale vulgus pronum ad ſuſpiciones, fraude illata ignis alimenta credidit, à quibuſdam vicinis colonijs, inuidiæ æmulatione, quod nulla in Italia moles tam capax foret. quocumque caſu m acciderat, dum atrociora metuebantur, in leui habitum: reddita ſecuritate, tamquam nihil grauius pati potuiſſent, mærebant. Ceterum, multo ſuorum cruore, pulſus Cæcina. Et nox parandis operibus aſſumta. Vitelliani pluteos crateſque & vineas ſuffodiendis muris, protegendiſque oppugnatoribus, Othoniani ſudes & immenſas lapidum ac plumbi æriſque moles, perfringendis operibus, obruendiſque hoſtibus expediunt. Vtrimque pudor, vtrimque gloria, & diuerſæ exhortationes, hinc legionum & Germanici exercitus robur; inde vrbanæ militiæ, & prætoriarum cohortium decus attollentium. Illi, vt ſegnem ac deſidem, & circo ac theatris corruptum militem; hi, peregrinum & externum increpabant. ſimul Othonem, ac Vitellium, celebrantes culpanteſque, vberioribus inter ſe probris, quam laudibus ſtimulabantur. Vix dum orto die, plena propugnatoribus mœnia, fulgentes armis viriſque campi, denſum legionum agmen, ſparſa auxiliorum manus, altiora murorum ſagittis aut ſaxis inceſſere, neglecta aut æuo fluxa cominus aggredi. Ingerunt deſuper Othoniani pila, librato magis & certo ictu, aduerſus temere ſubeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, & more patrio, nudis corporibus, ſuper humeros ſcuta quatientium.

Legiona-

Legionarius pluteis & cratibus tectus ſubruit muros, inſtruit aggerem, molitur portas. Contra prætoriani diſpoſitos ad id ipſum molares, ingenti pondere ac fragore, prouoluunt. pars ſubeuntium obruti: pars confixi, & exſangues aut laceri cum augeret ſtragem trepidatio, eoque acrius è mœnibus vulnerarentur, rediere, infracta partium fama. Et Cæcina, fama & pudore cœptæ temere oppugnationis, ne irriſus ac vanus ijſdem caſtris aſſideret, trajecto rurſus Pado Cremonam petere intendit. Tradidere ſe abeunti Turullius Cerialis, cum compluribus claſſicis, & Iulius Briganticus, cum paucis equitum. hic præfectus alæ, in Batauis genitus; ille primipilaris, & Cęcinę haut alienus, quod ordines in Germania duxerat. Spurinna, comperto itinere hoſtium, defenſam Placentiam, quæque acta, & quid Cæcina pararet, Annium Gallum per litteras docet. Gallus legionem primam in auxilium Placentiæ ducebat, diffiſus paucitati cohortium, ne longius obſidium, & vim Germanici exercitus parum tolerarent. Vbi pulſum Cæcinam pergere Cremonam accepit, ægre coërcitam legionem, & pugnandi ardore vſque ad ſeditionem progreſſam, Bedriaci ſiſtit. Inter Veronam Cremonamq; ſitus eſt vicus, duabus jam Romanis cladibus notus, infauſtuſque. Ijſdem diebus, à Martio Macro, haut procul Cremona, proſpere pugnatum. Namque promtus animi Martius, tranſuectos nauibus gladiatores, in aduerſam Padi ripam, repente effudit. Turbata ibi Vitellianorum auxilia, & ceteris Cremonam fugientibus, cæſi qui reſtiterant. Sed repreſſus vincentium impetus, ne nouis præſidijs firmati hoſtes, fortunam prœlii mutarent. Suſpectum id Othonianis fuit, omnia, quæcunque

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que facta, praue æſtimantibus. Certatim, vt quiſque animo ignauus, procax ore, Annium Gallum, & Suetonium Paullinum, & Marium Celſum (nam eos Otho quoque præfecerat) varijs criminibus inceſſerant. Acerrima ſeditionum ac diſcordiæ incitamenta, interfectores Galbæ, ſcelere & metu vecordes, miſcere cuncta, modo palam turbidis vocibus, modo occultis ad Othonem litteris. qui humillimo cuique credulus, bonos metuens, trepidabat, rebus proſperis incertus, & inter aduerſa melior. Igitur Titianum fratrem accitum, bello præpoſuit. Interea, Paullini & Celſi ductu, res egregiæ geſtæ. Angebant Cæcinam, nequidquam omnia cœpta, & ſeneſcens exercitus ſui fama pulſus Placentia, cæſis nuper auxilijs, etiam per concurſum exploratorum, crebra magis quam digna memoratu prœlia, inferior: propinquante Fabio Valente, ne omne belli decus illuc concederet, reciperare gloriam, auidius quam conſultius, properabat. Ad duodecimum à Cremona, locus Caſtorum vocatur, ferociſſimos auxiliarium imminentibus viæ lucis occultos imponit. equites procedere longius juſſi, & irritato prœlio ſponte refugi, feſtinationem ſequentium elicere, donec inſidiæ coorirentur. Proditum id Othonianis ducibus. & curam peditum Paullinus, equitum Celſus, ſumſere. Tertiæ decimæ legionis vexillum, quattuor auxiliorum cohortes, & quingenti equites in ſiniſtro locantur. Aggerem viæ tres prætoriæ cohortes, artis ordinibus obtinuere. Dextra fronte prima legio inceſſit, cum duabus vexillaribus cohortibus, & quingentis equitibus. Super hos è prætorio auxilijſque mille equites, cumulus proſperis, aut ſub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

aut ſubſidium laborantibus, ducebantur. Antequam miſcerentur acies, terga vertentibus Vitellianis, Celſus doli prudens, repreſſit ſuos. Vitelliani temere exſurgentes, cedente ſenſim Celſo, longius ſecuti, ultro in inſidias præcipitantur. nam à lateribus cohortes legionum, aduerſa fronte, & ſubito diſcurſu terga cinxerant equites. Signum pugnæ non ſtatim à Suetonio Paullino peditidatum. Contator natura, & cui cauta potius conſilia cum ratione, quam proſpera ex caſu placerent. compleri foſſas, aperiri campum, pandi aciem jubebat ſatis cito incipi victoriam ratus, vbi prouiſum foret ne vincerentur. Ea contatione, ſpacium Vitellianis datum, in vineas nexu traducum impeditas, refugiendi. Et modica ſilua adhærebat, vnde rurſus auſi, promtiſſimos prætorianorum equitum interfecere. vulneratur rex Epiphanes, impigre pro Othone pugnam ciens. Tum Othonianus pedes erupit: protrita hoſtium acie, verſi in fugam etiam qui ſubueniebant. Nam Cæcina non ſimul cohortes, ſed ſingulas acciuerat: quæ res in prœlio trepidationem auxit, cum diſperſos, nec vſquam validos, pauor fugientium abriperet. Orta & in caſtris ſeditio, quod non vniuerſi ducerentur. Vinctus præfectus caſtrorum Iulius Gratus, tamquam fratri apud Othonem militanti proditionem ageret: cum fratrem ejus Iulium Frontonem tribunum, Othoniani ſub eodem crimine vinxiſſent. Ceterum ea vbique formido fuit, apud fugientes, occurſantes, in acie, pro vallo, vt deleri cum vniuerſo exercitu Cæcinam potuiſſe, ni Suetonius Paullinus receptui ceciniſſet, vtriſque in partibus percrebuerit. Timuiſſe ſe Paullinus ferebat, tantum inſuper laboris atque itineris, ne Vitellianus miles recens è

caſtris

caſtris feſſos aggrederetur, perculſis nullum retro ſubſidium foret. apud paucos ea ducis ratio probata, in vulgus aduerſo rumore fuit. Haut perinde damnum Vitellianos in metum compulit, quam ad modeſtiam compoſuit: nec ſolum apud Cæcinam, qui culpam in militem conferebat, ſeditioni magis quam prœlio paratum, ſed Fabij quoque Valentis copiæ (jam enim Ticinum venerat) poſito hoſtium contemtu, & recuperandi decoris cupidine, reuerentius & æqualius duci parebant. Grauis alioquin ſeditio exarſerat, quã altiori initio (neque enim rerum à Cæcina geſtarum ordinem interrumpi oportuerat) repetam. Cohortes Batauorum, quas bello Neronis à quartadecima legione digreſſas, cum Britanniam peterent, audito Vitellij motu in ciuitate Lingonum Fabio Valenti adjunctas rettulimus, ſuperbe agebant, vt cujuſque legionis tentoria acceſſiſſent, coërcitos à ſe quartadecimanos, ablatam Neroni Italiam, atque omnem belli fortunam in ipſorum manu ſitam jactantes. Contumelioſum id militibus, acerbum duci, corrupta jurgijs aut rixis diſciplina. Ad poſtremum Valens è petulantia, etiam perfidiam ſuſpectabat. Igitur nuntio allato, pulſam Treuerorum alam Tungroſque à claſſe Othonis, & Narbonenſem Galliam circumiri; ſimul cura ſocios tuendi, & militari aſtu, cohortes turbidas, ac ſi vna forent, præualidas, diſpergendi, partem Batauorum ire in ſubſidium jubet. Quod vbi auditum, vulgatumque, mærere ſocij, fremere legiones, *orbari ſe fortiſſimorum virorum auxilio. veteres illos & tot bellorum victores, poſtquam in conſpectu ſit hoſtis, velut ex acie abduci. ſi prouincia, vrbe & ſalute imperij potior ſit, omnes illuc ſequerentur: ſin victoriæ*

 ſanitas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſanitas, ſuſtentaculum, columen in Italia verteretur, non abrumpendos, ut corpori, validiſſimos artus. Hæc ferociter jactando, poſtquam, immiſſis lictoribus, Valens coërcere ſeditionem cœptabat, ipſum inuadunt, ſaxa jaciunt, fugientem ſequuntur. Spolia Galliarum, & Viennenſium aurum, & pretia laborum ſuorum occultare clamitantes, direptis ſarcinis, tabernacula ducis, ipſamque humum pilis & lanceis rimabantur. nam Valens, ſeruili veſte, apud decurionem equitum tegebatur. Tum Alphenus Varus præfectus caſtrorum, deflagrante paulatim ſeditione, addit conſilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad belli munia cietur. Igitur torpere cuncti, circumſpectare inter ſe attoniti: & id ipſum quod nemo regeret pauentes, ſilentio, patientia, poſtremo precibus ac lacrymis veniam quærebant. Vt vero deformis & flens, & præter ſpem incolumis Valens proceſſit, gaudium, miſeratio, fauor: verſi in lætitiam (vt eſt vulgus vtroque immodicum) laudantes gratanteſque, circumdatum aquilis ſigniſque, in tribunal ferunt. Ille, vtili moderatione, non ſupplicium cujuſquam popoſcit: ac ne diſſimulans ſuſpectior foret, paucos incuſauit: gnarus ciuilibus bellis, plus militibus quam ducibus, licere. Munientibus caſtra apud Ticinum, de aduerſa Cæcinæ pugna allatum, & prope renouata ſeditio, tamquam fraude & contationibus Valentis prœlio defuiſſent. Nolle requiem, non exſpectare ducem, anteire ſigna, vrgere ſigniferos. rapido agmine Cæcinæ junguntur. Improſpera Valentis fama apud exercitum Cæcinæ erat: expoſitos ſe tanto pauciores integris hoſtium viribus querebantur, ſimul in ſuam excuſatio-

nem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nem, & aduentantium robur per adulationem attollentes, ne vt victi & ignaui deſpectarentur. Et quamquam plus virium, prope duplicatus legionum auxiliorumque numerus erat Valenti, ſtudia tamen militum in Cęcinam inclinabant, ſuper benignitatem animi qua promtior habebatur, etiam vigore ætatis, proceritate corporis, & quodam inani fauore. Hinc æmulatio ducibus. Cæcina, vt fœdum & maculoſum: ille, vt vanum ac tumidum, irridebant. Sed condito odio, eandem vtilitatem fouere, crebris epiſtolis, ſine reſpectu veniæ, probra Othoni objectantes; cum duces partium Othonis, quamuis vberrima conuiciorum in Vitellium materia, abſtinerent. Sane ante vtriuſque exitum quo egregiam Otho famam, Vitellius flagitioſiſſimam, meruere, minus Vitellij ignauæ voluptates, quam Othonis flagrantiſſimæ libidines timebantur. Addiderat huic terrorem atque odium cædes Galbę: contra, illi initium belli nemo imputabat. Vitellius, ventre & gula ſibi ipſi hoſtis: Otho, luxu, ſæuitia, audacia, Reip. exitioſior ducebatur. Conjunctis Cæcinæ ac Valentis copijs, nulla vltra penes Vitellianos mora, quin totis viribus certarent. Otho conſultauit, trahi bellum, an fortunam experiri placeret. Tum Suetonius Paullinus, dignum fama ſua ratus, qua nemo illa tempeſtate militaris rei callidior habebatur, de toto genere belli cenſere, fere, feſtinationem hoſtibus, moram ipſis vtilem diſſeruit. *Exercitum Vitellij vniuerſum adueniſſe: nec multum virium à tergo, quoniam Galliæ tumeant, & deſerere Rheni ripam, irrupturis tam infeſtis nationibus non conducat. Britannicũ militem hoſte & mari diſtineri: Hiſpanias, armis non ita redundare: prouinciam Narbonenſem, incurſu*

claſsis, & aduerſo prœlio contremuiſſe: clauſam alpi-
bus, & nullo maris ſubſidio, Tranſpadanam Italiam,
atque ipſo tranſitu exercitus vaſtatam: non frumen-
tum vſquam exercitui, nec exercitum ſine copiis reti-
neri poſſe. Iam Germanos, quod genus militum apud
hoſtes atrociſsimum ſit, tracto in æſtatem bello, fluxis
corporibus, mutationem ſoli cælique haut toleraturos.
Multa bella impetu valida, per tædia & moras eua-
nuiſſe. Contra, ipſis omnia opulenta, & fida: Pannoniam,
Mœſiam, Dalmatiam, Orientem, cum integris exer-
citibus: Italiam, & caput rerum vrbem, ſenatumque
& populum, numquam obſcura nomina, & ſi aliquando
obumbrentur: publicas priuataſque opes, & immenſam
pecuniam, inter ciuiles diſcordias ferro validiorem: cor-
pora militum aut Italiæ ſueta, aut æſtibus. Obiacere
flumen Padum, tutas viris muriſque vrbes, è quibus
nullam hoſti ceſſuram, Placentiæ defenſione explora-
tum. proinde duceret bellum. Paucis diebus quartam-
decimam legionem, magna ipſam fama, cum Mœ-
ſiacis copijs affore. Tum rurſus deliberaturum, & ſi
prœlium placuiſſet, auctis viribus certaturos. Acce-
debat ſententiæ Paullini Marius Celſus. Idem
placere Annio Gallo, paucos ante dies lapſu equi
afflicto, miſſi qui conſilium eius ſciſcitarentur,
rettulerant. Otho pronus ad decertandum. Fra-
ter eius Titianus, & præfectus prætorij Procu-
lus, imperitia properantes, fortunam & deos &
numen Othonis adeſſe conſilijs, affore cona-
tibus teſtabantur. neu quis obuiam iræ ſenten-
tiæ auderet, in adulationem conceſſerant. Poſt-
quam pugnari placitum, intereſſe pugnæ impe-
ratorem, an ſeponi melius foret, dubitauere.
Paullino & Celſo iam non aduerſantibus, ne
Principem obiectare periculis viderentur, ijdem
illi deteriores conſilij auctores perpulere, vt
Brixel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Brixellum concederet, ac dubijs prœliorum exemptus, ſummæ rerum & imperij ſe ipſum reſeruaret. Is primus dies Othonianas partes afflixit. Namque & cum ipſo prætoriarum cohortium, & ſpeculatorum, equitumque, valida manus diſceſſit; & remanentium fractus animus: quando ſuſpecti duces, & Otho, cui vni apud militem fides, dum & ipſe non niſi militibus credit, imperia ducum in incerto reliquerat. Nihil eorum Vitellianos fallebat, crebris vt in ciuili bello transfugijs, & exploratores cura diuerſa ſciſcitandi, ſua non occultabant. Quieti intentique Cæcina ac Valens, quando hoſtis imprudentia rueret, quod loco ſapientiæ eſt, alienam ſtultitiam opperiebantur, inchoato ponte tranſitum Padi ſimulantes, aduerſus oppoſitã gladiatorum manum. ac ne ipſorum miles ſegne otium tereret, naues pari inter ſe ſpatio, validis vtrimque trabibus connexæ, aduerſum in flumen dirigebantur, iactis inſuper anchoris, quæ firmitatem pontis continerent. Sed anchorarum funes non extenti fluitabant, vt augeſcente flumine, inofſenſus ordo nauium attoleretur. Claudebat pontem impoſita turris, & in extremam nauem educta: vnde tormentis ac machinis hoſtes propulſarentur. Othoniani in ripa turrim ſtruxerant, ſaxaque & faces iaculabantur. Et erat inſula amne medio, in quam gladiatores nauibus molientes, Germani nando prælabebantur. Ac forte plures tranſgreſſos, completis liburnicis, per promptiſſimos gladiatorum Macer aggreditur. Sed neque ea conſtantia gladiatoribus ad prœlia quæ militibus, nec perinde nutantes è nauibus, quam ſtabili gradu è ripa, vulnera dirigebant. Et cum varijs trepidantium inclinationibus, immixti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

remiges propugnatoreſque turbarentur, deſilire in vada vltro Germani, retentare puppes, ſcandere foros, aut cominus mergere. quæ cuncta in oculis vtriuſque exercitus, quanto lætiora Vitellianis, tanto acrius Othoniani cauſſam auctoremque cladis deteſtabantur. Et prœlium quidem, abruptis quæ ſuperfuerant nauibus, fuga diremptum: Macer ad exitium poſcebatur. Iamque vulneratum eminus lancea, ſtrictis gladijs inuaſerant, cum intercurſu tribunorum centurionumque protegitur. Nec multo poſt, Veſtricius Spurinna, iuſſu Othonis, relicto Placentiæ modico præſidio, cum cohortibus ſubuenit. Dein Flauium Sabinum conſulem deſignatum Otho rectorem copijs miſit, quibus Macer præfuerat, læto milite ad mutationem ducum, & ducibus ob crebras ſeditiones, tam infeſtam militiam aſpernantibus. Inuenio apud quoſdam auctores, pauore belli, ſeu faſtidio vtriuſque principis, quorum flagitia ac dedecus apertiore in dies fama noſcebantur, dubitaſſe exercitus, num poſito certamine, vel ipſi in medium conſultarent vel ſenatui permitterent legere imperatorem. Atque eo duces Othonianos ſpatium ac moras ſuaſiſſe, præcipue Paullinum: quod vetuſtiſſimus conſularium, & militia clarus, gloriam nomenque Britannicis expeditionibus meruiſſet. Ego vt conceſſerim apud paucos, tacito voto, quietem pro diſcordia, bonum & innocentem principem, pro peſsimis ac flagitioſiſsimis expetitum: ita neque Paullinum, qua prudentia fuit, ſperaſſe, corruptiſsimo ſæculo, tantam vulgi moderationem reor, vt qui pacem belli amore turbauerant, bellum pacis caritate deponerent: neq; aut exercitus linguis moribuſque diſſonos, in hunc conſenſum potuiſſe coaleſcere:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

creſceſcere: aut legatos ac duces, magna ex parte luxus, egeſtatis, ſcelerum ſibi conſcios, niſi pollutum obſtrictumque meritis ſuis principem paſſuros. Vetus ac iam pridem inſita mortalibus potentiæ cupido, cum imperij magnitudine adoleuit, erupitque. Nam rebus modicis, æqualitas facile habebatur. ſed vbi ſubacto orbe, & æmulis vrbibus regibuſve excisis, ſecuras opes concupiſcere vacuum fuit, prima inter patres plebemque certamina exarſere. Modo turbulenti tribuni, modo conſules præualidi, & in vrbe ac foro tentamenta ciuilium bellorum. Mox è plebe infima, C. Marius, & nobilium ſæuiſſimus L. Sulla, victam armis libertatem in dominationem verterunt. Poſt quos Gn. Pompeius occultior, non melior. Et numquam poſtea, niſi de principatu quæſitum. Non diſceſſere ab armis in Pharſalia ac Philippis ciuium legiones, nedum Othonis ac Vitellij exercitus ſponte poſituri bellum fuerint. Eadem illos deum ira, eadem hominum rabies, eædem ſcelerum cauſſæ in diſcordiam egere. Quod ſingulis velut ictibus tranſacta ſunt bella, ignauia principum factum eſt. Sed me veterum nouorumque morum reputatio longius tulit. Nunc ad rerum ordinem venio. Profecto Brixellum Othone, honor imperij penes Titianum fratrem, vis ac poteſtas penes Proculum præfectum. Celſus & Paullinus, cum prudentia eorum nemo vteretur, inani nomine ducum, alienæ culpæ prætendebantur. Tribuni centurioneſque ambigui, quod ſpretis melioribus, deterrimi valebant. Miles alacer, qui tamen iuſſa ducum interpretari quam exſequi mallet. Promoueri ad quartum à Bedriaco caſtra placuit, adeo imperite, vt quamquam verno tempore anni,

& tot circum amnibus, penuria aquæ fatigarentur. Ibi de prœlio dubitatum, Othone per litteras flagitante, vt maturarent: militibus, vt imperator pugnæ adeſſet, poſcentibus: plerique copias trans Padum agentes acciri poſtulabant. Nec perinde dijudicari poteſt, quid optimum factu fuerit, quam peſſimum fuiſſe quod factum eſt. Non vt ad pugnam, ſed ad bellandum profecti, Confluentes Padi & Adduæ fluminum XVI. inde milium ſpatio diſtantes petebant. Celſo & Paullino abnuentibus, militem itinere feſſum, ſarcinis grauem, objicere hoſti, non admiſſuro quo minus expeditus & vix quattuor milia paſſuum progreſſus, aut incompoſitos in agmine, aut diſperſos, & vallum molientes aggrederetur. Titianus & Proculus, vbi conſilijs vincerentur, ad ius imperij tranſibant. Aderat ſane citus equo Numida, cum atrocibus mandatis, quibus Otho, increpita ducum ſegnitia, rem in diſcrimen mitti iubebat: æger mora, & ſpei impatiens. Eadem die, ad Cæcinam operi pontis intentum, duo prætoriarum cohortium tribuni, colloquium eius poſtulantes, venerunt. Audire conditiones, ac reddere parabat, cum præcipites exploratores adeſſe hoſtem nuntiauere. Interruptus tribunorum ſermo. eoque incertum fuit, inſidias, an proditionem, vel aliquod honeſtum conſilium cœptauerint. Cæcina dimiſſis tribunis, reuectus in caſtra, datum iuſſu Fabij Valentis pugnæ ſignum, & militem in armis inuenit. Dum legiones de ordine agminis ſortiuntur, equites prorupere, & mirum dictu, à paucioribus Othonianis, quo minus in vallum impingerentur, Italicæ legionis virtute territi ſunt. ea ſtrictis mucronibus, redire pulſos, & pugnam

gnam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

gnam reſumere coëgit. Diſpoſita Vitellianarum legionum acies, ſine trepidatione, & enim (quamquam vicino hoſte) aſpectus armorum denſis arbuſtis prohibebatur: apud Othonianos pauidi duces, miles ducibus infenſus, mixta vehicula & lixæ, & præruptis vtrimque foſſis, via quieto quoque agmini anguſta. Circumſiſtere alij ſigna ſua, quærere alij: incertus vndique clamor, accurrentium, *n* clamantium: & vt cuique audacia vel formido, in primam poſtremamue aciem prorumpebant, vel reuehebantur. Attonitas ſubito terrore mentes, falſum gaudium in languorem vertit, repertis qui deſciuiſſe à Vitellio exercitum ementirentur. Is rumor ab exploratoribus Vitellij diſperſus, an ipſa Othonis parte, ſeu dolo, ſeu forte ſurrexerit, parum compertum. Omiſſo pugnæ ardore, Othoniani vltro ſalutauere. & hoſtili murmure excepti, pleriſque ſuorum ignaris quæ cauſſa ſalutandi, metum proditionis fecere. Tum incubuit hoſtium acies, integris ordinibus, robore & numero præſtantior. Othoniani quamquam diſperſi, pauciores, feſſi, prœlium tamen acriter ſumſere. Et per locos arboribus ac vineis impeditos, non vna pugnæ facies. comminus, eminuſque, cateruis & cuneis, concurrebant: in aggere viæ, collato gradu, corporibus & vmbonibus niti, omiſſo pilorum iactu, gladijs & ſecuribus galeas loricaſque perrumpere, noſcentes inter ſe, ceteris conſpicui, in euentum totius belli certabant. Forte inter Padum viamque, patenti campo, duæ legiones congreſſæ ſunt: pro Vitellio Vnaetuiceſima, cui cognomen Rapaci, vetere gloria inſignis: è parte Othonis, prima Adiutrix, non ante in aciem deducta,

ſed ferox, & noui decoris auida. Primani, ſtratis Vnaetuiceſimanorum principijs, aquilam abſtulere. quo dolore accenſa legio, & impulit rurſus primanos, interfecto Orphidio Benigno legato, & plurima ſigna vexillaque ex hoſtibus rapuit. A parte alia, propulſa Quintanorum impetu tertiadecima legio: circumuenti plurium accurſu quartadecimani. Et ducibus Othonis iam pridem profugis, Cæcina ac Valens ſubſidijs ſuos firmabant. Acceſſit recens auxilium Varus Alphenus cum Batauis, fuſa gladiatorum manu, quam nauibus tranſuectam, oppoſitæ cohortes in ipſo flumine trucidauerant. ita victores latus hoſtium inuecti. Et media acie perrupta, fugere paſſim Othoniani Bedriacum petentes. Immenſum id ſpatium. obſtructæ ſtrage corporum viæ. quo plus cædis fuit. neque enim ciuilibus prœlijs, capti in prædam vertuntur. Suetonius Paullinus, & Licinius Proculus, diuerſis itineribus, caſtra vitauere. Vedium Aquilam tertiædecimæ legionis legatum, iræ militum inconſultus pauor obtulit. Multo adhuc die vallum ingreſſus, clamore ſeditioſorum & fugacium circumſtrepitur. Non probris, non manibus abſtinent, deſertorem proditoremque increpant, nullo proprio crimine eius, ſed, more vulgi, ſuum quiſque flagitium alijs obiectantes. Titianum & Celſum nox iuuit, diſpoſitis iam excubijs, compreſſiſque militibus, quos Annius Gallus precibus, conſilio, auctoritate flexerat, ne ſuper cladem aduerſæ pugnæ, ſuiſmet ipſi cædibus ſæuirent. ſiue finis bello veniſſet, ſeu reſumere arma mallent, vnicum victis in conſenſu leuamentum. Ceteris fractus animus. Prætorianus miles, non virtute ſe, ſed proditione victum fremebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Ne Vitellianis quidem incruentam fuiſſe victoriam, pulſo equite, rapta legionis aquila. Supereſſe cum ipſo Othone militum quod trans Padum fuerit: venire Mœſicas legiones: magnam exercitus partem Bedriaci remanſiſſe. hos certe nondum victos, & ſi ita ferret, honeſtius in acie perituros. His cogitationibus truces aut pauidi, extrema deſperatione ad iram ſæpius, quam in formidinem, ſtimulabantur. At Vitellianus exercitus, ad quintum à Bedriaco lapidem conſedit, non auſis ducibus eodem die oppugnationem caſtrorum. Simul voluntaria deditio ſperebatur. Sed expeditis & tantum ad prœlium egreſſis, munimentũ fuere arma & victoria. Poſtera die, haut ambigua Othoniani exercitus voluntate, & qui ferociores fuerant ad pœnitentiam inclinantibus, miſſa legatione, apud duces Vitellianos dubitatũ, quo minus pacem concederent. Legati paulisper retenti. ea res hæſitationem attulit, ignaris adhuc an impetraſſent. Mox remiſſa legatione patuit vallum. Tum victi victoreſque in lacrymas effuſi, ſortem ciuilium armorum miſera lætitia deteſtantes. Iiſdem tentorijs, alij fratrum, alij propinquorum vulnera fouebant. Spes & præmia in ambiguo: certa, funera & luctus. Nec quiſquam adeo mali expers, vt non aliquam mortem mæreret. Requiſitum Orphidij legati corpus, honore ſolito crematur. Paucos neceſſarij ipſorum ſepeliuere. Ceterum vulgus, ſuper humum relictum. Opperiebatur Otho nuntiũ pugnæ, nequaquam trepidus, & conſilij certus. Mæſta primum fama, dein profugi è prœlio perditas res patefaciunt. Non exſpectauit militũ ardor vocem imperatoris. bonum habere animum iubebant. ſupereſſe adhuc nouas vires, & ipſos extrema paſſuros,

auſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

auſuroſque. neque erat adulatio. Ire in aciem, excitare partium fortunam, furore quodam & inſtinctu flagrabant. qui procul aſtiterant, tendere manus, & proximi prehenſare genua promptiſſimo Plotio Firmo. Is prætorij præfectus, identidem orabat, *ne fidiſſimum exercitum, ne optime meritos milites deſereret: maiore animo tolerari aduerſa quam relinqui. fortes & ſtrenuos, etiam contra fortunam, inſiſtere ſpei, timidos & ignauos ad deliberationem formidine properare.* Quas inter voces, vt flexerat vultum, aut induraverat Otho, clamor & gemitus. Nec prætoriani tantum, proprius Othonis miles, ſed præmiſſi Mœſia, eandem obſtinationem aduentantis exercitus, legiones Aquileiam ingreſſas, nuntiabant. vt nemo dubitet potuiſſe renouari bellum atrox, lugubre, incertum victis, & victoribus. Ipſe *o* verſus à conſilijs belli, *Hunc*, inquit, *animum, hanc virtutem veſtram vltra periculis obijcere, nimis grande vitæ meæ pretium puto. Quanto plus ſpei oſtenditis, ſi vivere placeret, pulchrior mors erit.* Experti *inuicem ſumus, ego ac fortuna. ne tempus computaueritis, difficilius eſt temperare felicitati, qua te non putes diu vſurum. Civile bellum à Vitellio cœpit, & vt de principatu certaremus armis, initium illic fuit. ne pluſquam ſemel certemus, penes me exemplum erit. Hinc Othonem poſteritas æſtimet. Fruetur Vitellius fratre, coniuge, liberis. mihi non vltione, neque ſolatiis pus eſt. Alij diutius imperium tenuerunt; nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus, ſterni rurſus, & Reip. eripi patiar? Eat hic mecum animus, tamquam perituri pro me fueritis. Sed eſte ſuperſtites, nec diu moremur, ego incolumitatem veſtram, vos conſtantiam meam. Plura de extremis loqui, pars ignauiæ eſt. præcipuum deſtinationis meæ documentum habete,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

habete, quod de nemine queror. Nam incuſare deos vel homines, eius eſt, qui viuere velit. Talia locutus, vt cuique ætas aut dignitas, comiter appellatos, irent propere, neu remorando iram victoris aſperarent, juuenes auctoritate, ſenes præcibus monebat: placidus ore, intrepidus verbis, intempeſtiuas ſuorum lacrymas coërcens. Dari naues ac vehicula abeuntibus jubet. libellos epiſtolaſque, ſtudio erga ſe, aut Vitellium contumelijs, inſignes, abolet. Pecunias diſtribuit parce, nec vt periturus. Mox Saluium *p* Coccejanum fratris filium, prima iuuenta trepidum, & mærentem, vltro ſolatus eſt, laudando pietatem ejus, caſtigando formidinem. *An Vitellium tam immitis animi fore, vt pro incolumi tota domo, ne hanc quidem ſibi gratiam redderet? Mereri ſe feſtinato exitu clementiam victoris. Non enim vltima deſperatione, ſed poſcente prœlium exercitu, remiſiſſe Reipub. nouiſſimum caſum. Satis ſibi nominis, ſatis poſteris ſuis nobilitatis quæſitum. poſt Iulios, Claudios, Seruios, ſe primum, in familiam nouam imperium intuliſſe. proinde erecto animo capeſſeret vitam, neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut obliuiſceretur vnquam, aut nimium meminiſſet.* Poſt quæ, dimotis omnibus, paulum requieuit. atque illum jam ſupremas curas *q* agentem repens tumultus auertit, nuntiata conſternatione ac licentia militum. namque abeuntibus exitium minitabantur, atrociſſima in Verginium vi, quem clauſa domo obſidebant. increpitis ſeditionis auctoribus regreſſus, vacauit abeuntium alloquiis, donec omnes inuiolati digrederentur. *r* Veſperaſcente die, ſitim hauſtu gelidæ aquæ ſedauit. Tum allatis *ſ* pugionibus, cum vtrumque tentaſſet,

alterum

alterum capiti ſubdit. Et explorato, iam profectos amicos, noctem quietam, vtque affirmatur, non inſomnem egit. Luce prima, in ferrum pectore incubuit. Ad gemitum morientis, ingreſsi liberti, ſeruique, & Plotius Firmus prætorij præfectus, vnum vulnus inuenere. Funus maturatum. ambitioſis id precibus petierat, ne amputaretur caput, ludibrio futurum. Tulere corpus prætoriæ cohortes, cum laudibus & lacrymis, vulnus manuſque eius exoſculantes. Quidam militum, iuxta rogum interfecere ſe, non noxa neque ob metum, ſed æmulatione decoris, & caritate principis. Ac poſtea, promiſcue Bedriaci, Placentiæ, alijs in caſtris, celebratum id genus mortis. Othoni ſepulcrum exſtructum eſt, modicum, & manſurum.

Hunc vitæ finem habuit ſeptimo & triceſimo ætatis anno. Origo illi è municipio Ferentino. Pater conſularis, auus prætorius, maternum genus impar, nec tamen indecorum. pueritia ac iuuenta, qualem monſtrauimus. duobus facinoribus, altero flagitioſiſsimo, altero egregio, tantundem apud poſteros meruit bonæ famæ, quantum malæ. Vt conquirere fabuloſa, & fictis oblectare legentium animos, procul grauitate cœpti operis crediderim; ita vulgatis traditiſque demere fidem, non auſim. Die quo Bedriaci certabatur, auem inuſitata ſpecie, apud Regium Lepidum celebri *t* luco conſediſſe, incolæ memorant, nec deinde cœtu hominum, aut circumuolitantium alitum, territam pulſamue, donec Otho ſe ipſe interficeret: tum ablatam ex oculis: & tempora repu-

tanti-

cantibus, initium finemque miraculi, cum Othonis exitu competiſſe.

In funere eius, nouata luctu ac dolore militum ſeditio. nec erat, qui coërceret. Ad Verginium verſi, modo vt reciperet imperium, nunc vt legatione apud Cæcinam ac Valentem fungeretur, minitantes orabant. Verginius per auerſam domus portam furtim digreſſus, irrumpentes fruſtratus eſt. Earum, quæ Brixelli egerant, cohortium, preces, Rubrius Gallus tulit. Et venia ſtatim impetrata, concedentibus ad victorem, per Flauium Sabinum, ijs copijs quibus præfuerat. Poſito vbique bello, magna pars ſenatus extremum diſcrimen adiit, profecta cum Othone ab vrbe, dein Mutinæ relicta. illuc de aduerſo prœlio allatum. Sed milites, vt falſum rumorem aſpernantes, quod infenſum Othoni ſenatum arbitrabantur, cuſtodire ſermones, vultum habitumque trahere in deterius: conuiciis poſtremo ac probris cauſſam & initium cædis quærebant. cum alius inſuper metus ſenatoribus inſtaret, ne præualidis iam Vitellii partibus, contanter excepiſſe victoriam crederentur: Ita trepidi & vtrimque anxii coëunt. nemo priuatim expedito conſilio, inter multos, ſocietate culpæ tutior.

Onerabat pauentium curas ordo Mutinenſis, arma & pecuniam offerendo, appellabatque Patres Conſcriptos, intempeſtiuo honore. Notabile iurgium inde fuit, quo Licinius Cæcina Marcellum Eprium, vt ambigua diſſerentem, inuaſit. Nec ceteri ſententias aperiebant.

Sed

Sed inuiſum memoria delationum, expoſitumque ad inuidiam Marcelli nomen, irritauerat Cæcinam, vt nouus adhuc, & in ſenatum nuper adſcitus, magnis inimicitijs clareſceret. Moderatione meliorum dirempti. Et rediere omnes Bononiam, rurſus conſiliaturi. Simul, medio temporis, plures nuntij ſperabantur. Bononiæ, diuiſis per itinera qui recentiſſimum quemque percontarentur, interrogatus Othonis libertus cauſſam digreſſus, habere ſe ſuprema eius mandata reſpondit. Ipſum viuentem quidem relictum, ſed ſola poſteritatis cura, & abruptis vitæ blandimentis. Hinc admiratio, & plura interrogandi pudor. Atque omnium animi in Vitellium inclinauere. Intererat conſilijs frater eius L. Vitellius, ſeque iam adulantibus offerebat, cum repente *u* Cenus libertus Neronis, atroci mendacio vniuerſos perculit, affirmans ſuperuentu XIV. legionis, iunctis à Brixello viribus, cæſos victores, verſam partium fortunam. Cauſſa fingendi fuit, vt diplomata Othonis quæ negligebantur, lætiore nuntio reualeſcerent. Et Cenus quidem rapidus in vrbem vectus, paucos poſt dies, iuſſu Vitellij pœnas luit. Senatorum periculum auctum, credentibus Othonianis militibus vera eſſe quæ afferebantur. Intendebat formidinem, quod publici conſilij facie, diſceſſum Mutina, deſertæque partes forent. Nec vltra in commune congreſſi, ſibi quiſque conſuluere: donec miſſæ à Fabio Valente epiſtolæ, demerent metum. Et mors Othonis, quo laudabilior, eo velocius audita. At Romæ nihil trepidationis: Cereales ludi ex more ſpectabantur. vt ceſsiſſe vita Othonem, & à Flauio Sabino præfecto vrbis, quod erat in vrbe militum ſacramento

Vitellij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Vitellij adactum, certi auctores in theatrum attulerunt, Vitellio plauſere: populus, cum lauru ac floribus, Galbæ imagines circum templa tulit, congeſtis in modum tumuli coronis, iuxta lacum Curtij, quem locum Galba moriens ſanguine infecerat. In ſenatu, cuncta longis aliorum principatibus compoſita, ſtatim decernuntur. Additæ erga Germanicos exercitus laudes, grateſque. & miſſa legatio, quæ gaudio fungeretur. Recitatæ Fabij Valentis epiſtolæ ad conſules ſcriptæ, haut immoderatæ. Gratior Cæcinæ modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet. Ceterum Italia grauius atque atrocius, quam bello afflictabatur. Diſperſi per municipia & colonias Vitelliani, ſpoliare, rapere, vi & ſtupris polluere, in omne fas nefaſque auidi, aut venales, non ſacro, non profano abſtinebant. Et fuere qui inimicos ſuos ſpecie militum interficerent. Ipſique milites regionum gnari, refertos agros, dites dominos in prædam, aut ſi repugnatum foret, ad excidium deſtinabant: obnoxijs ducibus, & prohibere non auſis. Minus auaritiæ in Cæcina, plus ambitionis: Valens, ob lucra & quæſtus infamis, eoque alienæ etiam culpæ diſſimulator. Iam pridem attritis Italiæ rebus, tantum peditum equitumque, vis, damnaque, & iniuriæ, ægre tolerabantur. Interim Vitellius victoriæ ſuæ neſcius, vt ad integrum bellum, reliquas Germanici exercitus vires trahebat. Pauci veterum militum in hibernis relicti, feſtinatis per Gallias dilectibus, vt remanentium legionum nomina ſupplerentur. Cura belli Hordeonio Flacco permiſſa. Ipſe è Britannico dilectu octo millia ſibi adiunxit. Et paucorum dierum iter progreſſus, proſperas apud Bedriacum res, ac morte Othonis concidiſſe bellum accepit. Vocata concione, vir-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tutem militum laudibus cumulat. Poſtulante exercitu, vt libertum ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate donaret, inhoneſtam adulationem compeſcuit. Dein, mobilitate ingenij, quod palam abnuerat, inter ſecreta conuiuij largitur: honorauitque Aſiaticum anulis, fœdum mancipium, & malis artibus ambitioſum. Iiſdem diebus, acceſsiſſe partibus vtramque Mauretaniam, interfecto procuratore Albino, nuntij venere. Luceius Albinus, à Nerone Mauretaniæ Cæſarienſi præpoſitus, addita per Galbam Tingitanæ prouinciæ adminiſtratione, haut ſpernendis viribus agebat. XVIII. cohortes, quinque alæ, ingens Maurorum numerus aderat, per latrocinia & raptus apta bello manus. cæſo Galba, in Othonem pronus, nec Africa contentus, Hiſpaniæ anguſto freto diremtæ imminebat. Inde Cluuio Rufo metus, & decimam legionem propinquare litori, vt tranſmiſſurus iuſsit. Præmiſſi centuriones, qui Maurorum animos Vitellio conciliarent. Neque arduum fuit, magna per prouincias Germanici exercitus fama. Spargebatur inſuper, ſpreto procuratoris vocabulo, Albinum inſigne regis, & Iubæ nomen vſurpare. Ita mutatis animis, Aſinius Pollio alæ præfectus, è fidiſſimis Albino, & Feſtus ac Scipio cohortium præfecti opprimuntur. Ipſe Albinus, dum è Tingitana prouincia Cæſarienſem Mauretaniam petit, appulſus litori, trucidatur. Vxor eius, cum ſe percuſſoribus obtuliſſet, ſimul interfecta eſt: nihil eorum quæ fierent Vitellio anquirente. Breui auditu, quamuis magna tranſibat, impar curis grauioribus. Exercitum itinere terreſtri pergere iubet. Ipſe Arare flumine deuehitur, nullo principali paratu, ſed vetere egeſtate conſpicuus: donec Iunius Blæſus, Lugdunen-

ſis

ſis Galliæ rector, genere illuſtri, largus animo, & par opibus, circumdaret principi miniſteria, comitaretur liberaliter, eo ipſo ingratus, quamuis odium Vitellius humilibus blanditijs velaret. Præſto fuere Lugduni, victricium victarumque partium duces. Valentem & Cæcinam pro concione laudatos, curuli ſuæ circumpoſuit. Mox vniuerſum exercitum occurrere infanti filio iubet. Perlatum, & paludamento opertum, ſinu retinens, Germanicum appellauit, cinxitque cunctis fortunæ Principalis inſignibus. Nimius honos inter ſecunda, rebus aduerſis in ſolatium ceſſit. Tum interfecti centuriones promtiſſimi Othonianorum: vnde præcipua in Vitellium alienatio, per Illyricos exercitus. Simul ceteræ legiones contactu, & aduerſus Germanicos milites inuidia, bellum meditabantur. Suetonium Paullinum, ac Licinium Proculum, triſti mora ſqualidos tenuit: donec auditi, neceſſarijs magis defenſionibus, quam honeſtis vterentur. Proditionem vltro imputabant: ſpatium longi ante prœlium itineris, fatigationem Othonianorum, permixtum vehiculis agmen, ac pleraque fortuita, fraudi ſuæ aſſignantes. Et Vitellius credidit de perfidia, & fidem abſoluit. Saluius Titianus, Othonis frater, nullum diſcrimen adijt, pietate & ignauia excuſatus. Mario Celſo conſulatus ſeruatur. Sed creditum fama, obiectumque mox in ſenatu Cæcilio Simplici, quod eum honorem pecunia mercari, nec ſine exitio Celſi voluiſſet. Reſtitit Vitellius, deditque poſtea conſulatum Simplici, innoxium & inemtum. Trachalum aduerſus criminantes, Galeria vxor Vitellij protexit. Inter magnorum virorum diſcrimina (pudendum dictu) Maricus quidam, è plebe Boiorum, inſerere ſeſe fortunæ,

 & pro-

& prouocare arma Romana, ſimulatione numinum auſus eſt. Iamque aſſertor Galliarum, & deus (nomen id ſibi indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Æduorum pagos trahebat: cum grauiſſima ciuitas, electa iuuentute, adiectis à Vitellio cohortibus, fanaticam multitudinem diſiecit. Captus in eo prælio Maricus, ac mox feris obiectus, quia non laniabatur, ſtolidum vulgus inuiolabilem credebat, donec ſpectante Vitellio interfectus eſt. Nec vltra in defectores, aut bona cuiuſquam, ſæuitum. Rata fuere eorum, qui acie Othoniana ceciderant, teſtamenta, aut lex inteſtatis. Prorſus, ſi luxuriam temperaret, auaritiam non timeres. Epularum fœda & inexplebilis libido. Ex vrbe atque Italia, irritamenta gulæ geſtabantur, ſtrepentibus ab vtroque mari itineribus. exhauſti conuiuiorum apparatibus principes ciuitatum. vaſtabantur ipſæ ciuitates. degenerabat à labore ac virtute miles, aſſuetudine voluptatum, & contemtu ducis. Præmiſit in vrbem edictum, quo vocabulum Auguſti differret, Cæſaris non reciperet, cum de poteſtate nihil detraheret. Pulſi Italia mathematici. Cautum ſeuere, ne equites Ro. ludo & arena pollurentur. Priores id principes, pecunia, & ſæpius vi, perpulerant. Ac pleraque municipia, & coloniæ, æmulabantur corruptiſſimum quemque adoleſcentium, pretio illicere. Sed Vitellius, aduentu fratris, & irrepentibus dominationis magiſtris, ſuperbior & atrocior, occidi Dolabellam iuſſit, quem in coloniam Aquinatem ſepoſitum ab Othone rettulimus. Dolabella, audita morte Othonis, vrbem introierat. Id ei Plautius Varus, prætura functus, ex intimis Dolabellæ amicis apud Flauium Sabinum præfectum vrbis obiecit

tamquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tamquam rupta cuſtodia, ducem ſe victis partibus oſtentaſſet. Addidit tentatam cohortem, quæ Hoſtiæ ageret. nec vllis tantorum criminum probationibus, in pœnitentiam verſus, *n* ſecundam veniam poſt ſcelus quærebat. Contantem ſuper tanta re Flauium Sabinum, Triaria L. Vitellij vxor, vltra feminam ferox, terruit è periculo Principis famam clementiæ affectare. Sabinus ſuopte ingenio mitis, vbi formido inceſſiſſet, facilis mutatu, & in alieno diſcrimine ſibi pauens, ne alleuaſſe videretur, impulit ruentem. Igitur Vitellius, metu & odio, quod Petroniam vxorem eius mox Dolabella in matrimonium accepiſſet, vocatum per epiſtolas, vitata Flaminiæ viæ celebritate, diuertere Interamnam, atque ibi interfici iuſſit. Longum interfectori viſum: in itinere ac taberna, proiectum humi iugulauit: magna cum inuidia noui principatus, cuius hoc primum ſpecimen noſcebatur. Et Triariæ licentiam, modeſtum è proximo exemplum onerabat, Galeria imperatoris vxor, non minax triſtibus: & pari probitate, mater Vitelliorum Sextilia, antiqui moris. Dixiſſe quin etiam, ad primas filij ſui epiſtolas, ferebatur, non Germanicum à ſe, ſed Vitellium genitum. Nec vllis poſtea fortunæ illecebris, aut ambitu ciuitatis in gaudium euicta, domus ſuæ tantum aduerſa ſenſit. Digreſſum à Lugduno Vitellium, M. Cluuius Rufus aſſequitur, omiſſa Hiſpania: lætitiam & gratulationem vultu ferens, animo anxius, & petitum ſe criminationibus gnarus. Hilarius Cæſaris libertus detulerat, tamquam audito Vitellij & Othonis principatu, propriam ipſe potentiam, & poſſeſſionem Hiſpaniarum tentaſſet: eoque diplomatibus nullum principem præſcripſiſſet. Interpretabatur quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

dam ex orationibus eius, contumelioſa in Vitellium, & pro ſe ipſo popularia. Auctoritas Cluuij præualuit, vt puniri vltro libertum ſuum Vitellius iuberet. Cluuius comitatu principis adiectus, non ademta Hiſpania, quam rexit abſens, exemplo L. Arruntij, quem Tiberius Cæſar ob metum, Vitellius Cluuium nulla formidine retinebat. Non idem Trebellio Maximo honos. Profugerat Britannia, ob iracundiam militum. Miſſus eſt in locum eius, Vectius Bolanus. E præſentibus, angebat Vitellium victarum legionum haut quaquam fractus animus. Sparſæ per Italiam, & victoribus permixtæ, hoſtilia loquebantur: præcipua quartadecimanorum ferocia, qui ſe victos abnuebant. quippe Bedriacenſi acie, vexillarijs tantum pulſis, vires legionis non affuiſſe. Remitti eos in Britanniam, vnde à Nerone exciti erant, placuit, atque interim Batauorum cohortes vna tendere, ob veterem aduerſus quartadecimanos diſcordiam. Nec diu in tantis armatorum odijs, quies fuit. Auguſtæ Taurinorum, dum opificem quendam Batauus vt fraudatorem inſectatur, legionarius vt hoſpitem tuetur, ſui cuique commilitones aggregati, à conuicijs ad cædem tranſiere. & prœlium atrox arſiſſet, ni duæ prætoriæ cohortes, cauſſam quartadecimanorum ſecutæ, his fiduciam, & metum Batauis feciſſent. quos Vitellius agmini ſuo iungi, vt fidos, legionem, Graiis alpibus traductam, eo flexu itineris ire iubet, quo Viennam vitarent. Namque & Viennenſes timebantur. Nocte qua proficiſcebatur legio, relictis paſſim ignibus, pars Taurinæ coloniæ ambuſta: quod damnum, vt pleraque belli mala, maioribus aliarum vrbium cladibus oblitteratum. Quartadecimani, poſtquam alpibus digreſſi

ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſunt, ſeditioſiſſimus quiſque ſigna Viennam ferebant. conſenſu meliorum compreſſi: & legio in Britanniam tranſuecta. Proximus Vitellio è prætorijs cohortibus metus erat. Separati primum, deinde, addito honeſtæ miſſionis lenimento, arma ad tribunos ſuos ferebant: donec motum à Veſpaſiano bellum crebreſceret. Tum, reſumta militia, robur Flauianarum partium fuere. Prima claſſicorum legio, in Hiſpaniam miſſa, vt pace & otio miteſceret. Vndecima ac ſeptima, ſuis hibernis redditæ. Tertiadecimani, ſtruere amphitheatra iuſſi. Nam Cæcina Cremonæ, Valens Bononiæ, ſpectaculum gladiatorum edere parabant: nunquam ita ad curas intento Vitellio, vt voluptates obliuiſceretur. Et quidem partes modeſte diſtinxerat. *y* Apud victores orta ſeditio ludicro initio, niſi numerus cæſorum inuidiam bello auxiſſet. Diſcubuerat Vitellius Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati tribunique, ex moribus imperatorum ſeueritatem æmulantur, vel tempeſtiuis conuiuijs gaudent. perinde miles intentus, aut licentior. Apud Vitellium omnia indiſpoſita, temulenta, peruigilijs ac Bacchanalibus, quam diſciplinæ & caſtris propiora. Igitur duobus militibus, altero legionis quintæ, altero è Gallis auxiliaribus, per laſciuiam & certamen luctandi accenſis, poſtquam legionarius prociderat, inſultante Gallo, & ijs qui ad ſpectandum conuenerant in ſtudia diductis; erupere legionarij in perniciem auxiliorum, ac duæ cohortes interfectæ. Remedium tumultus fuit, alius tumultus. Puluis procul, & arma aſpiciebantur. Conclamatum repente XIIII. legionem, verſo itinere, ad prœlium venire. ſed erant agminis coactores. Agniti, demſere ſolicitudinem. Interim Verginij ſeruus

forte obuius, vt percuſſor Vitellij inſimulatur. & ruebat ad conuiuium miles, mortem Verginij expoſcens. Ne Vitellius quidem, quamquam ad omnes ſuſpiciones pauidus; de innocentia eius dubitauit. ægre tamen cohibiti, qui exitium viri conſularis, & quondam ducis ſui flagitabant. Nec quemquam ſæpius, quam Verginium, omnis ſeditio infeſtauit. Manebat admiratio viri, & fama: ſed oderant, vt faſtiditi. Poſtero die, Vitellius, ſenatus legatione quam ibi opperi juſſerat, audita, tranſgreſſus in caſtra, vltro pietatem militum collaudauit: frementibus auxilijs, tantum impunitatis atque arrogantiæ legionarijs acceſſiſſe. Cohortes Batauorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſæ, principium interno ſimul externoque bello parantibus fatis. Reddita ciuitatibus Gallorum auxilia, ingens numerus, & prima ſtatim defectione, inter inania belli aſſumtus. Ceterum, vt largitionibus affectæ tamen imperij opes ſufficerent, amputari legionum auxiliorumque numeros iubet, vetitis ſupplementis. Et promiſcuæ miſſiones offerebantur. Exitiale id Reip. ingratum militi, cui eadem munia inter paucos, periculaque ac labor crebrius redibant. & vires luxu corrumpebantur: contra veterem diſciplinam, & inſtituta maiorum, apud quos virtute quam pecunia res Romana melius ſtetit. Inde Vitellius Cremonam flexit, & ſpectato munere Cæcinæ, inſiſtere Bedriacenſibus campis, ac veſtigia recentis victoriæ luſtrare oculis, concupiuit. Fœdum atque atrox ſpectaculum. intra XL. pugnæ diem, lacera corpora, trunci artus, putres virorum equorumque formæ, infecta tabo humus, protritis arboribus atque frugibus, dira vaſtitas. nec minus inhumana pars viæ, quam

Cre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Cremonenſes lauro roſiſque conſtrauerant, exſtructis altaribus, cæſiſque victimis, regium in morem. quæ læta in præſens, mox perniciem ipſis fecere. Aderant Valens & Cæcina, monſtrabantque pugnæ locos: hinc erupiſſe legionum agmen, hinc equites coortos: inde circumfuſas auxiliorum manus. Iam tribuni præfectique, ſua quiſque facta extollentes, falſo vera, aut maiora vero miſcebant. Vulgus quoque militum, clamore & gaudio, deflectere via, ſpatia certaminum recognoſcere, aggerem armorum, ſtrues corporum intueri, mirarique. Et erant quos varia fors rerum, lacrymæque & miſericordia ſubiret. At non Vitellius flexit oculos, nec tot millia inſepultorum ciuium exhorruit. Lætus vltro, & tam propinquæ ſortis ignarus, inſtaurabat ſacrum dijs loci. Exin Bononiæ, à Fabio Valente, gladiatorum ſpectaculum editur, aduecto ex vrbe cultu. Quantoque magis propinquabat, tanto corruptius iter, immixtis hiſtrionibus & ſpadonum gregibus, & cetero Neronianæ aulæ ingenio. Namque & Neronem ipſum Vitellius admiratione celebrabat, ſectari cantantem ſolitus, non neceſſitate qua honeſtiſſimus quiſque, ſed luxu, & ſaginæ mancipatus emtuſque. Vt Valenti & Cæcinæ vacuos honoris menſes aperiret, coartati aliorum conſulatus, diſſimulatus z M. Macri tamquam Othonianarum partium ducis: & Valerium Marinum, deſtinatum à Galba conſulem, diſtulit, nulla offenſa, ſed mitem, & iniuriam ſegniter laturum. Pedanius Coſta omittitur, ingratus principi, vt aduerſus Neronem auſus, & Verginij exſtimulator. Sed aliàs protulit cauſſas. actæque inſuper Vitellio gratiæ, conſuetudine ſeruitij. Non vltra paucos dies, quamquam acribus initijs cœptum,

mendacium valuit. Exſtiterat quidam, Scribonianum ſe Camerinum ferens, Neronianorum temporum metu in Hiſtria occultatum, quod illic clientelæ & agri veterum Craſſorum, ac nominis fauor manebat. Igitur deterrimo quoque in argumentum fabulæ aſſumto, vulgus credulum, & quidam militum errore veri, ſeu turbarum ſtudio, certatim aggregabantur: cum pertractus ad Vitellium, interrogatuſq; quis nam mortalium eſſet, poſtquam nulla dictis fides, & à domino noſcebatur, condicione fugitiuus, nomine Geta, ſumtum de eo ſupplicium in ſeruilem modum. Vix credibile memoratu eſt, quantum ſuperbiæ ſecordiæque Vitellio adoleuerit, poſtquam ſpeculatores Syria Iudæaque, adactum in verba ejus Orientem nuntiauere. Nam & ſi vagis adhuc & incertis auctoribus, erat tamen in ore famaque Veſpaſianus, ac plerumque ad nomen ejus Vitellius excitabatur. Tum ipſe exercituſque, vt nullo æmulo, ſæuitia, libidine, raptu, in externos mores proruperant. At Veſpaſianus bellum armaque, procul vel juxta ſitas vires, circumſpectabat. Miles ipſi adeo paratus, vt præeuntem ſacramentum, & fauſta Vitellio omnia precantem, per ſilentium audierint. Muciani animus, nec Veſpaſiano alienus, & in Titum pronior. præfectus Ægypti Alexander, conſilia ſociauerat. Tertiam legionem, quod è Syria in Mœſiam tranſiſſet, ſuam numerabat. ceteræ Illyrici legiones, ſecuturæ ſperabantur. Namque omnes exercitus flammauerat arrogantia venientium à Vitellio militum, quod truces corpore, horridi ſermone, ceteros vt impares irridebant. Sed inerat à mole belli plerumque contatio, & Veſpaſianus modo in ſpem erectus, aliquando aduerſa reputabat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

reputabat. *Quis ille dies foret, quo LX. ætatis annos, & duos filios iuuenes bello permitteret? Eſſe priuatis cogitationibus* a *progreſſum: & prout velint, plus minuſue ſumi ex fortuna. Imperium cupientibus, nihil medium inter ſumma aut præcipitia.* Verſabatur ante oculos Germanici exercitus robur, notum viro militari. *Suas legiones, ciuili bello inexpertas: Vitellij, victrices. & apud victos, plus querimoniarum, quam virium. Fluxam per diſcordias militum fidem, & periculum ex ſingulis. Quid enim profuturas cohortes alaſque, ſi vnus alterque, præſenti facinore paratum ex diuerſo præmium petat? Sic Scribonianum ſub Claudio interfectum; ſic percuſſorem eius Volaginium, è gregario ad ſumma militiæ prouectum. Facilius vniuerſos impelli, quam ſingulos vitari.* His pauoribus nutantem, & alij legati amicique firmabant, & Mucianus poſt multos ſecretoſq; ſermones, jam coram ita locutus. *Omnes qui magnarum rerum conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent, an quod inchoatur, Reip. vtile, ipſis glorioſum, aut promtum effectu, aut certe non arduum ſit. Simul ipſe qui ſuadet conſiderandus eſt, adijciat ne conſilio periculum ſuum: & ſi fortuna cœptis affuerit, cui ſummũ decus acquiratur. Ego te Veſpaſiane ad imperiũ voco, tam ſalutare Reip. quam tibi magnificum. Iuxta deos, in tua manu poſitũ eſt. Nec ſpeciem adulantis expaueris, à contumelia quã a laude propius fuerit, poſt Vitellium eligi. Non aduerſus diui Auguſti acerrimam mentem, nec aduerſus cautiſſimam Tiberij ſenectutẽ, nec contra Cai quidem, aut Claudij, vel Neronis fundatam longo imperio domum exſurgimus. ceſſiſti etiam Galbæ imaginibus. Torpere vltra, & polluendam perdendamq; Remp. relinquere, ſopor & ignauia videretur, etiam ſi tibi, quã inhoneſta, tam tuta ſeruitus eſſet. Abijt iam & trãſuectum eſt tempus, quo poſſes videri concupiſſe. Confugiendũ eſt ad imperium. An excidit trucidatus Corbulo? ſplen-*

didior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſordidior origine quam nos ſumus, fateor: ſed & Nero, nobilitate natalium, Vitellium anteibat. Satis clarus eſt apud timentem, quiſquis timetur. Et poſſe ab exercitu principem fieri, ſibi ipſe Vitellius documento eſt, nullis ſtipendijs, nulla militari fama, Galbæ odio prouectus. Ne Othonem quidem, ducis arte, aut exercitus vi, ſed præpropera ipſius deſperatione victum, iam deſiderabilem & magnum principem fecit. Cum interim ſpargit legiones, exarmat cohortes, noua quotidie bello ſemina miniſtrat. ſi quid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis, & commeſſationibus, & principis imitatione, deteritur. Tibi è Iudæa & Syria & Ægypto nouem legiones integræ, nulla acie exhauſtæ, non diſcordia corruptæ. ſed firmatus vſu miles, & belli domitor externi. Claſſium, alarum, cohortium robora; & fidiſſimi reges; & tua ante omnes experientia. Nobis nihil vltra arrogabo, quam ne poſt Valentem ac Cæcinam numeremur. Ne tamen Mucianum ſocium ſpreueris, quia æmulum non experiris. me Vitellio antepono, te mihi. Tuæ domui triumphale nomen, duo iuuenes, capax iam imperij alter, & primis militiæ annis, apud Germanicos quoque exercitus clarus. Abſurdum fuerit, non cedere imperio ei, cuius filium adoptaturus eſſem, ſi ipſe imperarem. Ceterum inter nos non idem proſperarum aduerſarumque rerum ordo erit. Nam ſi vincimus; honorem quem dederis habebo: diſcrimen, ac periculum, ex æquo partiemur. imo vt melius eſt, tu hos exercitus rege, mihi bellum, & præliorum incerta trade. Acriore hodie diſciplina, victi, quam victores agunt. hos ira, odium, vltionis cupiditas ad virtutem accendit. illi per faſtidium, & contumaciam hebeſcunt. Aperiet & recludet, contecta victricium partium & tumeſcentia vulnera, bellum ipſum. Nec mihi maior in tua vigilantia, parſimonia, ſapientia, fiducia eſt, quam in Vitellij torpore, inſcitia, ſæuitia. Sed & meliorem bello cauſſam, quam

in

in pace habemus. Nam qui deliberant, deſciuerunt. Poſt Muciani orationem ceteri audentius circumſiſtere, hortari, reſponſa vatum, & ſiderum motus referre. Nec erat intactus tali ſuperſtitione, vt qui mox rerum dominus, Seleucum quendam mathematicum, rectorem & præſcium palam habuerit. Recurſabant animo vetera omina. Cupreſſus arbor in agris ejus, conſpicua altitudine, repente prociderat, ac poſtera die, eodem veſtigio reſurgens, procera & *b* latior virebat. grande id, proſperumque, conſenſu haruſpicum: & ſumma claritudo iuueni admodum Veſpaſiano promiſſa. Sed primo triumphalia, & conſulatus, & Iudaicæ victorię decus, impleſſe fidem ominis videbantur. Vt hæc adeptus eſt, portendi ſibi imperium credebat. Eſt Iudæam inter Syriamque Carmelus, ita vocant montem, deumque. nec ſimulacrum deo, aut templum, (ſic tradidere majores) *c* aram tantum & reuerentiam. Illic ſacrificanti Veſpaſiano, cum ſpes occultas verſaret animo, Baſilides ſacerdos, inſpectis identidem extis, quidquid eſt, inquit, Veſpaſiane quod paras, ſeu domum exſtruere, ſeu prolatare agros, ſiue ampliare ſeruitia, datur tibi magna ſedes, ingentes termini, multum hominum. Has ambages & ſtatim exceperat fama, & tunc aperiebat. nec quidquam magis in ore vulgi: crebriores apud ipſum ſermones, quanto ſperantibus plura dicuntur. Haut dubia deſtinatione diſceſſere, Mucianus Antiochiam, Veſpaſianus Cæſaream. Illa Syriæ, hæc Iudææ caput eſt. Initium ferendi ad Veſpaſianum imperij Alexandriæ cœptum, feſtinante Tiberio Alexandro, qui kal. Iul. ſacramento ejus legiones adegit. Iſque primus principatus dies in poſterum celebratus, quamuis Iudaicus exercitus V. nonas Iul.

apud

apud ipſum iuraſſet, eo ardore, vt ne Titus quidem filius exſpectaretur, Syria remeans, & conſiliorum inter Mucianum ac patrem nuntius. cuncta impetu militum acta: non parata e cognitione, non coniunctis legionibus, dum quæritur tempus locuſque, quodque in re tali difficillimum eſt, prima vox, dum animo ſpes, timor, ratio, caſus obuerſantur. Egreſſum cubiculo Veſpaſianum, pauci milites ſolito aſſiſtunt ordine, vt legatum ſalutaturi: Imperatorem ſalutauerunt. Tum ceteri accurrere, Cæſarem, & Auguſtum, & omnia principatus vocabula cumulare. Mens à metu ad fortunam tranſierat. In ipſo nihil tumidum, arrogans, aut in rebus nouis nouum fuit. Vt primum tantæ multitudinis offuſam oculis caliginem diſiecit, militariter locutus, læta omnia, & affluentia excepit. Iam id ipſum opperiens Mucianus, alacrem militem in verba Veſpaſiani adegit. Tum Antiochenſium theatrum ingreſſus, vbi illis conſultare mos eſt, concurrentes, & in adulationem effuſos alloquitur: ſatis decorus etiam Græca facundia, omniumque quæ diceret atque ageret, arte quadam oſtentator. Nihil æque prouinciam exercitumque accendit, quam quod aſſeuerabat Mucianus, ſtatuiſſe Vitellium, vt Germanicas legiones in Syriam, ad militiam opulentam quietamque transferret. Contra, Syriacis legionibus Germanica hiberna, cælo ac laboribus dura mutarentur. Quippe & prouinciales, ſueto militum contubernio gaudebant, plerique neceſſitudinibus & propinquitatibus mixti: & militibus, vetuſtate ſtipendiorum, nota & familiaria caſtra, in modum penatium diligebantur. Ante idus Iul. Syria omnis in eodem ſacramento fuit. Acceſſere cum regno, Sohemus haut ſpernendis viribus, Antiochus vetuſtis opibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bus ingens, & inſeruientium regum ditiſſimus. Mox, per occultos ſuorum nuntios, excitus ab vrbe Agrippa, ignaro adhuc Vitellio, celeri nauigatione properauerat. Nec minore animo, regina Berenice partes iuuabat, florens ætate formaque, & ſeni quoque Veſpaſiano magnificentia munerum grata. Quidquid prouinciarum alluitur mari, Aſia atque Achaia tenus, quantumque introrſus Pontum & Armenios pateſcit, iurauere. Sed inermes legati regebant, nondum additis Cappadociæ legionibus. Conſilium de ſumma rerum, Beryti habitum. Illuc Mucianus, cum legatis tribuniſque, & ſplendidiſſimo quoque centurionum ac militum, venit. Et è Iudaico exercitu, lecta decora. Tantum ſimul peditum equitumque, & æmulantium inter ſe regum paratus, ſpeciem fortunæ Principalis effecerant. Prima belli cura, agere dilectus, reuocare veteranos. deſtinantur validæ ciuitates, exercendis armorum officinis. apud Antiochenſes, aurum argentumque ſignatur. eaque cuncta per idoneos miniſtros, ſuis quæque locis, feſtinabantur. Ipſe Veſpaſianus, adire, hortari; bonos laude, ſegnes exemplo, incitare ſæpius quam coërcere; vitia magis amicorum, quam virtutes diſſimulans. Multos, præfecturis & procurationibus; pleroſque ſenatorij ordinis honore percoluit, egregios viros, & mox ſumma adeptos. quibuſdam, fortuna pro virtutibus fuit. Donatiua militi, neque Mucianus prima concione, niſi modice oſtenderat. ne Veſpaſianus quidem, plus ciuili bello obtulit, quam alij in pace, egregie firmus aduerſus militarem largitionem eoque exercitu meliore. Miſſi ad Parthum Armeniumque legati, prouiſumq; ne verſis ad ciuile bellum legionibus, terga nudarentur. Titum inſtare

Iudææ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Iudææ, Veſpaſianum obtinere clauſtra Ægypti placuit. Sufficere videbantur aduerſus Vitellium, pars copiarum, & dux Mucianus, & Veſpaſiani nomen, ac nihil arduum fatis. Ad omnes exercitus legatoſque ſcriptæ epiſtolæ, præceptumque vt prætorianos Vitellio infenſos, reciperandæ militiæ præmio inuitarent. Mucianus cum expedita manu, ſocium magis imperij quam miniſtrum agens, non lento itinere, ne cunctari videretur, neque tamen properans, gliſcere famam ipſo ſpatio ſinebat: gnarus modicas vires ſibi, & maiora credi de abſentibus. Sed legio ſexta, & tredecim vexillariorum millia, ingenti agmine ſequebantur. Claſſem è Ponto, Byzantium adigi juſſerat: ambiguus conſilij, num omiſſa Mœſia, Dyrrhachium pedite atque equite peteret: ſimul longis nauibus verſum in Italiam mare clauderet, tuta pone tergum Achaia Aſiaque. quas inermes exponi Vitellio, ni præſidijs firmarentur: atque ipſum Vitellium in incerto fore, quam partem Italiæ protegeret, ſi ſimul Brundiſium Tarentumque, & Lucaniæ Calabriæque litora, infeſtis claſſibus peterentur. Igitur nauium, militum, armorum, paratu ſtrepere prouinciæ. Sed nihil æque fatigabat, quam pecuniarum conquiſitio: eos eſſe belli ciuilis neruos dictitans Mucianus, non ius aut verum in cognitionibus, ſed ſolam magnitudinem opum ſpectabat. paſſim delationes, & locupletiſsimus quiſque in prædam correpti. quæ grauia atque intoleranda, ſed neceſsitate armorum excuſata, etiam in pace manſere. ipſo Veſpaſiano, inter initia imperij, ad obtinendas iniquitates haut perinde obſtinato: donec, indulgentia fortunæ, & prauis magiſtris, didicit, auſuſque eſt. Proprijs quoque opibus Mu-

cianus

cianus bellum iuuit, largitus priuatim, quod auidius de Rep. ſumeret. Ceteri conferendarum pecuniarum exemplum ſecuti; rariſſimus quiſque, eandem in reciperando licentiam habuerunt. Accelerata interim Veſpaſiani cœpta, Illyrici exercitus ſtudio in partes. Tertia legio exemplum ceteris Mœſiæ legionibus præbuit. Octaua erat ac ſeptima Claudiana, imbutæ fauore Othonis, quamuis prœlio non interfuiſſent: Aquileiam iam progreſſæ, *f* proturbatis qui de Othone nuntiabant, laceratiſque vexillis nomen Vitellij præferentibus, rapta poſtremo pecunia, & inter ſe diuiſa, hoſtiliter egerant. Vnde metus, & ex metu conſilium, poſſe imputari Veſpaſiano, quæ apud Vitellium excuſanda erant. Ita tres Mœſicæ legiones per epiſtolas alliciebant Pannonicum exercitum, aut abnuenti vim parabant. In eo *g* metu Aponius Saturninus Mœſiæ rector, peſſimum facinus audet, miſſo centurione ad interficiendum Tertium Iulianum, ſeptimæ legionis legatum; ob ſimultates, quibus cauſſam partium prætendebat. Iulianus, comperto diſcrimine, & gnaris locorum adſcitis, per auia Mœſiæ vltra montem Hemum profugit. nec deinde ciuili bello interfuit, per varias moras ſuſceptum ad Veſpaſianum iter trahens, & ex nuntijs contabundus, aut properans. At in Pannonia XIII. legio ac VII. Galbiana, dolorem iramque Bedriacenſis pugnæ retinentes, haut contanter Veſpaſiano acceſſere, vi præcipua Primi Antonij. Is legibus nocens, & tempore Neronis falſi damnatus, inter alia belli mala, ſenatorium ordinem reciperauerat, præpoſitus à Galba ſeptimæ legioni. ſcriptitaſſe Othoni credebatur, ducem ſe partibus offerens. à quo neglectus, in nullo Othoniani belli vſu fuit. labanti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bus Vitellij rebus Veſpaſianum ſecutus, grande momentum addidit, ſtrenuus manu, ſermone promtus, ſerendæ in alios inuidiæ artifex, diſcordijs & ſeditionibus potens, raptor, largitor, pace peſſimus, bello non ſpernendus. Iuncti inde Mœſici ac Pannonici exercitus, Dalmaticum militem traxere, quamquam conſularibus legatis nihil turbantibus. Titus Flauianus Pannoniam, Pompeius *b* Sullanus Dalmatiam tenebant, diuites ſenes. Sed procurator aderat Cornelius Fuſcus, vigens ætate, claris natalibus. prima iuuenta, quietis cupidine, ſenatorium ordinem exuerat. idem pro Galba dux coloniæ ſuæ, eaque opera procurationem adeptus, ſuſceptis Veſpaſiani partibus, acerrimam bello facem prætulit. non tam præmijs periculorum, quam ipſis periculis lætus, pro certis & olim partis, noua, ambigua, ancipitia malebat. Igitur mouere & quatere quidquid vſquam ægrum foret, aggreditur. Scriptæ in Britanniam ad quartadecimanos, in Hiſpaniam ad primanos epiſtolæ: quod vtraque legio pro Othone, aduerſa Vitellio fuerat. Sparguntur per Gallias litteræ, momentoque temporis flagrabat ingens bellum, Illyricis exercitibus palam deſciſcentibus: ceteris fortunam ſecuturis. Dum hæc per prouincias, à Veſpaſiano ducibuſque partium, geruntur: Vitellius contemtior in dies ſegniorque, ad omnis municipiorum villarumque amœnitates reſiſtens, graui vrbem agmine petebat. Sexaginta millia armatorum ſequebantur, licentia corrupta. Calonum numerus amplior, procaciſſimis etiam inter ſeruos lixarum ingenijs. tot legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad parendum, etiam ſi ſumma modeſtia regeretur. Onerabant multitudinem, obuij ex vrbe ſenatores

equiteſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

equiteſque: quidam metu, multi per adulationem, ceteri ac paulatim omnes, ne aliis proficiſcentibus, ipſi remanerent. Aggregabantur è plebe, flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurræ, hiſtriones, aurigæ, quibus ille amicitiarum dehoneſtamentis mire gaudebat. Nec coloniæ modo, aut municipia, congeſtu copiarum; ſed ipſi cultores, aruaque, maturis iam frugibus, vt hoſtile ſolum vaſtabantur. Multæ & atroces inter ſe militum cædes, poſt ſeditionem Ticini cœptam; manente legionum auxiliorumque diſcordia, vbi aduerſus paganos certandum foret, conſenſu. Sed plurima ſtrages, ad ſeptimum ab vrbe lapidem. Singulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, vt gladiatoriam ſaginam, diuidebat. Et effuſa plebs, totis ſe caſtris miſcuerat. Incurioſos milites, vernacula vrbanitate quidam ſpoliauere, abſciſſis furtim balteis, an accincti forent rogitantes. Non tulit ludibrium inſolens contumeliæ animus. Inermem populum gladiis inuaſere. Cæſus inter alios pater militis, cum filium comitaretur. deinde agnitus. & vulgata cæde, temperatum ab innoxiis. In vrbe tamen trepidatum, præcurrentibus paſſim militibus. Forum maxime petebant, cupidine viſendi locum in quo Galba iacuiſſet. Nec minus ſæuum ſpectaculum erant ipſi, tergis ferarum & ingentibus telis horrentes, cum turbam populi per inſcitiam parum vitarent, aut vbi lubicro viæ vel occurſu alicuius procidiſſent, ad iurgium, mox ad manus & ferrum tranſirent. Quin & tribuni præfectique, cum terrore & armatorum cateruis volitabant. Ipſe Vitellius. à ponte Miluio, inſigni equo, paludatus accinctuſque, ſenatum & populum ante ſe agens, quo minus vt captam vrbem ingrederetur, amicorum conſilio deterritus, ſumta

prætexta & compoſito agmine inceſſit. Quattuor legionum aquilæ per frontem, totidemque circa è legionibus alijs vexilla; mox XII. alarum ſigna, & poſt peditum ordines, eques: dein quattuor & xxx cohortes, vt nomina gentium, aut ſpecies armorum forent, diſcretæ. Ante aquilam præfecti caſtrorum tribunique, & primi centurionum candida veſte: ceteri, juxta ſuam quiſque centuriam, armis doniſque fulgentes. Et militum phaleræ, torqueſque ſplendebant. decora facies, & non Vitellio principe dignus exercitus. Sic Capitolium ingreſſus, atque ibi matrem complexus, Auguſtæ nomine honorauit. Poſtera die, tamquam apud alterius ciuitatis ſenatum populumque, magnificam orationem de ſemet ipſo promſit, induſtriam temperantiamque ſuam laudibus attollens: conſcijs flagitiorum ipſis qui aderant, omnique Italia, per quam ſomno & luxu pudendus inceſſerat. Vulgus tamen, vacuum curis, & ſine falſi veriq; diſcrimine ſolitas adulationes edoctum, clamore & vocibus adſtrepebat: abnuentique nomen Auguſti, expreſſere vt aſſumeret, tam fruſtra quam recuſauerat. Apud ciuitatem cuncta interpretantem, funeſti ominis loco acceptum eſt, quod maximum Pontificatum adeptus Vitellius, de cærimonijs publicis XV. kal. Aug. edixiſſet, antiquitus infauſto die Cremerenſi Allienſique cladibus. adeo omnis humani diuiniqne juris expers, pari libertorum amicorumque ſecordia, velut inter temulentos agebat. Sed comitia conſulum cum candidatis ciuiliter celebrans omnem infimæ plebis rumorem, in theatro v ſpectator, in circo vt fautor affectauit. quæ grata ſane & popularia, ſi à virtutibus proficiſcerentur; memoria vitæ prioris, indecora & vili

accipie

accipiebantur. Ventitabat in ſenatum, etiam cum paruis de rebus patres conſulerentur. Ac forte Priſcus Heluidius, prætor deſignatus, contra ſtudium ejus cenſuerat. Commotus primo Vitellius, non tamen vltra quam Tribunos plebis in auxilium ſpretæ poteſtatis aduocauit. Mox mitigantibus amicis, qui altiorem iracundiam ejus verebantur, nihil noui accidiſſe reſpondit, quod duo ſenatores in Rep. diſſentirent: ſolitum ſe etiam Thraſeæ contradicere. Irriſere plerique impudentiam æmulationis. alijs id ipſum placebat, quod non ex præpotentibus, ſed Thraſeam ad exemplar veræ gloriæ legiſſet. Præpoſuerat prætorianis P. Sabinum, ac *h* præfecturæ cohortis Iulium Priſcum, dum centurio eſſet. Priſcus, Valentis; Sabinus, Cæcinæ gratia pollebant. Inter diſcordes, Vitellio nihil auctoritatis. munia imperij Cæcina ac Valens obibant, olim anxij odijs, quæ bello & caſtris male diſſimulata, prauitas amicorum, & fecunda gignendis inimicitijs ciuitas auxerat, dum ambitu, comitatu, & immenſis ſalutantium agminibus contendunt, comparanturque, varijs in hunc aut illum Vitellij inclinationibus. Nec vnquam ſatis fida potentia, vbi nimia eſt. Simul ipſum Vitellium, ſubitis offenſis aut intempeſtiuis blanditijs mutabilem, contemnebant metuebantque. Nec eo ſegnius inuaſerant domos, hortos, opeſq; imperij: cum flebilis & egens nobilium turba, quos ipſos liberoſq; patriæ Galba reddiderat, nulla principis miſericordia iuuarentur. Gratum primoribus ciuitatis, etiam plebs approbauit, quod reuerſis ab exſilio jura libertorum conceſſiſſet: quamquam id omnino ſeruilia ingenia corrumpebant, abditis pecunijs per occultos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

aut ambitioſos ſinus. Et quidam in domum Cæſaris tranſgreſſi, atque ipſis dominis potentiores. Sed miles, plenis caſtris, & redundante multitudine, in porticibus aut delubris, & vrbe tota vagus, non principia noſcere, non ſeruare vigilias, neque labore firmari: per illecebras vrbis, & inhoneſta dictu, corpus otio, animum libidinibus imminuebat. Poſtremo ne ſalutis quidem cura, infamibus Vaticani locis magna pars tetendit. vnde crebræ in vulgus mortes. Et adiacentia Tiberi Germanorum Gallorumque obnoxia morbis corpora, fluminis auiditas, & æſtus impatientia labefecit. Inſuper confuſus, prauitate vel ambitu, ordo militiæ. Sedecim prætoriæ, quattuor vrbanæ cohortes ſcribebantur, quis ſingula millia ineſſent. Plus in eo dilectu Valens audebat, tamquam ipſum Cæcinam periculo exemiſſet. ſane aduentu eius partes conualuerant, & ſiniſtrum lenti itineris rumorem proſpero prœlio verterat: omniſque inferioris Germaniæ miles Valentem affectabatur. vnde primum creditur Cæcinæ fides fluitaſſe. Ceterum non ita ducibus indulſit Vitellius, vt non plus militi liceret. Sibi quiſque militiam ſumſere, quamuis indignus, ſi ita maluerat, vrbanæ militiæ adſcribebatur: rurſus bonis remanere inter legionarios aut alares volentibus, permiſſum. nec deerant qui vellent, feſſi morbis, & intemperiem cæli incuſantes. Robora tamen legionibus aliſque ſubtracta, conuulſum caſtrorum decus, xx. millibus è toto exercitu permixtis magis quam electis. Concionante Vitellio, poſtulantur ad ſupplicium Aſiaticus, & Flauius, & Rufinus duces Galliarum, quod pro Vindice bellaſſent. Nec coërcebat eiuſmodi voces Vitellius, ſuper inſitam animo ignauiam, conſcius ſibi inſtare

donatiuum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

donatiuum & deeſſe pecuniam, omnia alia militi largiebatur. Liberti principum, conferre pro numero mancipiorum, vt tributum iuſſi. Ipſe ſola perdendi cura, ſtabula aurigis exſtruere. Circum, gladiatorum ferarumque ſpectaculis, opplere: tamquam in ſumma abundantia, pecuniæ illudere. Quin & natalem Vitellij diem, Cæcina ac Valens, editis tota vrbe vicatim gladiatoribus, celebrauere: ingenti paratu, & ante illum diem inſolito. Lætum fœdiſſimo cuique, apud bonos inuidiæ fuit, quod exſtructis in campo Martio aris, inferias Neroni feciſſet. Cæſæ publice victimæ crematæque: faces, Auguſtales ſubdidere: quod ſacerdotium, vt Romulus Tatio regi, ita Cæſar Tiberius Iuliæ genti ſacrauit. Nondum quartus à victoria menſis, & libertus Vitellij Aſiaticus, Polycletos, Patrobios, & vetera odiorum nomina æquabat. Nemo in illa aula, probitate aut induſtria certauit: vnum ad potentiam iter, prodigis epulis, & ſumtu Caianæ; aquæ ſatiare inexplebiles Vitellij libidines. Ipſe abunde ratus, ſi præſentibus frueretur, nec in longius conſultans, nouies millies ſeſtertium pauciſſimis menſibus interuertiſſe creditur. Magna & miſera ciuitas, eodem anno Othonem Vitelliumque paſſa, inter Vinios, Fabios, Icelos, Aſiaticos, varia & pudenda ſorte agebat; donec ſucceſſere Mucianus & Marcellus, & magis alii homines, quam alii mores. Prima Vitellio tertia legionis defectio nuntiatur, miſſis ab Aponio Saturnino epiſtolis, antequam is quoque Veſpaſiani partibus aggregaretur. Sed neque Aponius cuncta, vt trepidans re ſubita, perſcripſerat; & amici adulantes, mollius interpretabantur. Vnius legionis eam ſeditionem: ceteris exercitibus conſtare fidem. In hunc modum etiam

Vitellius apud milites diſſeruit, prætorianos nuper exauctoratos inſectatus, à quibus falſos rumores diſpergi. nec vllum ciuilis belli metum aſſeuerabat, ſuppreſſo Veſpaſiani nomine, & vagis per vrbem militibus, qui ſermones populi coërcerent. Id præcipuum alimentum famæ erat. Auxilia tamen è Germania Britanniaque & Hiſpanijs exciuit: ſegniter, & neceſſitatem diſſimulans. Perinde legati prouinciæque contabantur. Hordeonius Flaccus, ſuſpectis iam Batauis, anxius proprio bello. Vectius Bolanus, nunquam ſatis quieta Britannia. & vterque ambigui. neque ex Hiſpanijs properabatur, nullo tum ibi conſulari. Trium legionum legati, pares iure, & proſperis Vitellij rebus, certaturi ad obſequium; aduerſam eius fortunam, ex æquo detractabant. In Africa legio cohorteſque delectæ à Clodio Macro, mox à Galba dimiſſæ; rurſus iuſſu Vitellij militiam cœpere. ſimul cetera iuuentus dabat impigre nomina. quippe integrum illic ac fauorabilem proconſulatum Vitellius, famoſum inuiſumque Veſpaſianus egerat: perinde ſocij de imperio vtriuſque coniectabant. ſed experimentum contra fuit. Ac primo Valerius Feſtus legatus, ſtudia prouincialium cum fide iuuit. mox nutabat, palam epiſtolis edictiſque Vitellium, occultis nuntijs Veſpaſianum fouens, & hæc illaue defenſurus, prout inualuiſſent. Deprehenſi cum litteris edictiſque Veſpaſiani, per Rhætiam & Gallias militum & centurionum quidam, ad Vitellium miſſi necantur. plures fefellere, fide amicorum, aut ſuomet aſtu occultati. Ita Vitellij paratus noſcebantur: Veſpaſiani conſiliorum pleraque ignota. primum ſecordia Vitellij: deinde Pannonicæ alpes præſidijs inſeſſæ, nuntios retinebant. Mare quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& Eteſiæ flabant. harum flatu in orientem nauigantibus ſecundum, inde aduerſum erat. Tandem irruptione hoſtium, atrocibus vndique nuntijs exterritus, Cæcinam & Valentem expediri ad bellum iubet. Præmiſſus Cæcina. Valentem è graui corporis morbo tum primum aſſurgentem, infirmitas tardabat. Longe alia proficiſcentis ex vrbe Germanici exercitus ſpecies. Non vigor corporibus, non ardor animis. lentum & rarum agmen, & fluxa arma, ſegnes equi. impatiens ſolis, pulueris, tempeſtatum: quantumque hebes ad ſuſtinendum laborem miles, tanto ad diſcordias promtior. Accedebat huc Cæcinæ ambitio vetus, torpor recens, nimia fortunæ indulgentia ſoluti in luxum: ſeu perfidiam meditanti, infringere exercitus virtutem, inter artes erat. Credidere plerique Flauij Sabini conſilijs concuſſam Cæcinæ mentem, miniſtro ſermonum Rubrio Gallo, rata apud Veſpaſianum fore pacta tranſitionis. ſimul odiorum inuidiæque erga Fabium Valentem admonebatur, vt impar ad Vitellium, gratiam vireſque apud nouum principem pararet. Cæcina, complexu Vitellij multo cum honore digreſſus, partem equitum ad occupandam Cremonam præmiſit. Mox vexillarij quartædecimæ, & ſextædecimæ legionum, dein quinta, & duodeuiceſima ſecutæ: poſtremo agmine Vnaetuiceſima Rapax, & prima Italica inceſſere, cum vexillarijs trium Britannicarum legionum, & electis auxilijs. Profecto Cæcina, ſcripſit Fabius Valens exercitui, quem ipſe ductauerat. vt in itinere opperiretur: ſic ſibi cum Cæcina conueniſſe. qui præſens, eoque validior, immutatum id conſilium finxit, vt ingruenti bello, tota mole occurreretur. Ita accelerare legiones

Cremonam, pars Hoſtiliam petere iuſſæ. Ipſe Rauennam diuertit, prætexto Claſſem alloquendi. Mox Patauij ſecretum componendæ proditionis quæſitum. namque Lucilius Baſſus poſt præfecturam alæ, Rauennati ſimul ac Miſenenſi claſſibus à Vitellio præpoſitus, quod non ſtatim præfecturam prætorij adeptus foret, iniquam iracundiam flagitioſa perfidia vlciſcebatur. Nec ſciri poteſt, traxerit ne Cæcinam, an (quod euenit inter malos, vt & ſimiles ſint) eadem illos prauitas impulerit. Scriptores temporum, qui potiente rerum Flauia domo, monumenta huiuſce belli compoſuerunt, curam pacis & amorem Reip. corruptas in adulationem cauſſas tradidere. Nobis, ſuper inſitam leuitatem, & prodito Galba mox vilem fidem, æmulatione inuidiaque, ne ab alijs apud Vitellium anteirentur, peruertiſſe ipſum Vitellium videntur. Cæcina legiones aſſecutus, centurionum militumq; animos obſtinatos, pro Vitellio, varijs artibus ſubruebat. Baſſo eadem molienti minor difficultas erat, lubrica ad mutandam fidem claſſe, ob memoriam recentis pro Othone militiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. II.

a *varia ſorte* b Vat. *offenſarum* c alij libri, *Verianum*, d Vat. *ſecundum* e *inter* f *Cythnum*, g *retinebatur adhuc. Terrore* h Venet. *intra* i *ſummam* k *captu* l *inſito* m *Ven. accidit*, n *vocantium*. o Librij alij, *auerſus*, p *Cocceium*, q Quidam libri, *animo volutantem* r Farn. *Veſperante*. ſ Libri aliquot, *pugionibus duobus* t Forte, *loco* u Lib. Vett. *Commenus*. vera ſcriptura, *Cœnus*. x alias, *ſeram* y *Tranſpoſita udi Com.* z *Marcij Macri* a *Forte*, regreſſum b *Lætior* c *ara t. & reuerentia*. d In Suetonio eſt v. *idus* e *coitione*, aut *concione*, f *Mendoſa & mutila hæc tota narratio*. g *motu* h *Siluanus* i *Pete veram ſcripturam è Com.* k *ſaginaque* l *Longe aliter vulgati. Pete è Com.* m Vat. *duoetviceſima*.

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV NERONIS HISTORIAR.

LIB. III.

BREVIARIVM LIBRI.

VESPASIANI *copiæ in Italiam veniunt, duce & inſtinctore Antonio Primo. Sparſim quædam geſta, & leues pugnæ. Claſſis Rauennas ad Veſpaſianum deficit: & proditorem animum Cæcina aperit. ſed hic parum proſpere, quia à milite vinctus captuſque. Prælium inde ad Bedriacum: quo victi Vitelliani. Iterum ſuperuentu nonarum legionum prælium: idque noctu. ſed & tunc pulſi Vitelliani. Caſtra ad Cremonam oppugnantur & tandem expugnantur. vbi magna ſtrages, paullo poſt in ipſa vrbe omne genus cladium. Vitellius interea in luxu, nec ſine ſæuitia. P. Sabinum vinciri iubet, Iunium Blæſum interfici. Fabius Valens contra Antonium venit: ſed pugna illa magna cognita, cum paucis aufugit, & in mari oppreſſus eſt. Britannia turbata, item Germania, & Dacia. Veſpaſiani duces Romam petunt. Vitellius inſidere Apenninum iubet.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

iubet. ſed belli mox pertæſus, paciſcitur cum Sabino Veſpaſiani fratre. Quod pactum Germanici milites rupere. Sabinum in Capitolium compulerunt, obſederunt, expugnarunt, incenderunt. Quædam à L. Vitellio fratre Principis in Campania geſta. Tandem Veſpaſiani omnes copiæ Romam venere: per vim & varia prælia ingreſſæ ſunt, omniaque libidine & cæde fœdarunt. Mors ipſius Vitellij. Geſta vno eodemque anno.

MELIORE fato fideque Flauianarum partium duces conſilia belli tractabant. Petouionem in hiberna Tertiædecimæ legionis conuenerant. illic agitauere, placeretne obſtrui Pannoniæ alpes, donec à tergo vires vniuerſæ conſurgerent, an ire cominus, & certare pro Italia conſtantius foret. Quibus opperiri auxilia, & trahere bellum videbatur, *Germanicarum legionum vim famamque extollebant, & adueniſſe mox cum Vitellio Britannici exercitus robora: Ipſis nec numerum parem pulſarum nuper legionum, & quamquam atrociter loquerentur, minorem eſſe apud victos animum. Sed inſeſſis interim alpibus, venturum cum copijs Orientis Mucianum. Supereſſe Veſpaſiano mare, claſſes, ſtudia prouinciarum, per quas velut alterius belli molem cieret. Ita ſalubri mora, nouas vires affore, & præſentibus nihil periturum.* Ad ea Antonius Primus (is acerrimus belli concitator) *feſtinationem ipſis vtilem, Vitellio exitioſam* diſſeruit. *plus ſecordiæ, quam fiduciæ, acceſſiſſe victoribus. Neque enim in procinctu & caſtris habitos: per omnia Italiæ municipia deſides, tantum hoſpitibus metuendos: quanto ferocius ante ſe egerint, tanto cupidius inſolitas voluptates hauſiſſe. Circo quoque, ac theatru, & amœnitate vrbis emollitos, aut valetudinibus*

bus feſſos. Sed addito ſpatio, rediturum & his robus meditatione belli. Nec procul Germaniam, unde vires; Britanniam freto dirimi, juxta Gallias, Hiſpaniaſque. vtrimque viros, equos, tributa. ipſamque Italiam & opes vrbis. Ac ſi inferre arma vltro velint; duas claſſes, vacuumque Illyricum mare. Quid tum clauſtra montium profutura? quid tractum in æſtatem aliam bellum? unde interim pecuniam, & commeatus? Quin potius eo ipſo uterentur, quod Pannonicæ legiones deceptæ magis, quam victæ, reſurgere in vltionem properent: Mœſici exercitus, integras vires attulerint. Si numerus militum potius, quam legionum putetur: plus hinc roboris, nihil libidinum, & profuiſſe diſciplinæ ipſum pudorem. Equites vero, ne tum quidem victos; ſed, quamquam rebus aduerſis, diſiectam Vitellij aciem. Duæ tunc Pannonicæ ac Mœſicæ alæ perrupere hoſtem. Nunc XVI. *alarum coniuncta ſigna: pulſu ſonituque, & nube ipſa operient ac ſuperfundent oblitos præliorum equites, equoſque. Niſi quis retinet, idem ſuaſor auctorque conſilij ero. Vos, quibus fortuna in integro eſt, legiones continetæ, mihi expedita cohortes ſufficient. Iam, reſerata militia, impulſas Vitellij res audietis: iuuabit ſequi, & veſtigijs vincentis inſiſtere.* Hæc atque talia, flagrans oculis, truci voce, quo latius audiretur, (& enim ſe centuriones & quidam militum conſilio miſcuerant) ita effudit, vt cautos quoque ac prouidos permoueret: vulgus, & ceteri, vnum virum ducemque, ſpreta aliorum ſegnitia, laudibus ferrent. Hanc ſui famam ea ſtatim concione commouerat, qua recitatis Veſpaſiani epiſtolis, non, vt plerique, incerta diſſeruit, huc illic tracturus interpretationem, prout conduxiſſet. Aperte deſcendiſſe in cauſſam videbatur: eoque gratior militibus erat, culpæ vel gloriæ ſocius. Proxima Cornelij Fuſci procuratoris auctoritas. Is quoque

incle-

inclementer in Vitellium inuehi ſolitus, nihil ſpei ſibi inter aduerſa reliquerat. Titus Ampius Flauianus, natura ac ſenecta contator, ſuſpiciones militum irritabat, tamquam affinitatis cum Vitellio meminiſſet. Idemque, quod cœptante legionum motu profugus, dein ſponte remeauerat, perfidię locum quæſiſſe credebatur. Nam Flauianum, omiſſa Pannonia ingreſſum Italiam, & diſcrimini exemtum, rerum nouarum cupido legati nomen reſumere, & miſceri ciuilibus armis impulerat, ſuadente Cornelio Fuſco, non quia induſtria Flauiani egebat, ſed vt conſulare nomen ſurgentibus tum maxime partibus, honeſta ſpecie prætenderetur. Cæterum vt tranſmitteret in Italiam impune, k & eo vſui foret, ſcriptum Aponio ſocium reuireſcere crederet. Quæſitum inde quæ ſedes bello legeretur. Verona potior viſa, patentibus circum campis ad pugnam equeſtrem, qua præualebant: ſimul coloniam copijs validam auferre Vitellio, in rem famamque videbatur. Poſſeſſa ipſo tranſitu Vicentia: quod per ſe parum (etenim modicæ municipio vires) magni momenti locum obtinuit, reputantibus illic Cæcinam genitum, & patriam hoſtium duci ereptam. In Veronenſibus pretium fuit. exemplo, opibuſque, partes juuere. Et interceptus exercitus per Rhætiam Iuliaſq; alpes. ac ne peruium illa Germanicis exercitibus foret, obſepſerat. quę ignara Veſpaſiano, aut vetita. quippe aquileiæ ſiſti bellum, exſpectariq; Mucianum jubebat. Adjiciebatque imperio conſilium, quando Ægyptus, clauſtra annonæ, vectigalia opulentiſſimarum prouinciarum obtinerentur, poſſe Vitellij exercitum egeſtate ſtipendij frumentiq; ad deditionem ſubigi. Eadem Mucianus crebris epiſtolis monebat, incruentam

tam & ſine luctu victoriam, & alia huiuſcemodi prætexendo; ſed gloriæ auidus, atque omne belli decus ſibi retinens. Ceterum ex diſtantibus terrarum ſpatijs, conſilia poſt res afferebantur. Igitur, repentino incurſu, Antonius ſtationes hoſtium irrupit, tentatiſque leui prœlio animis, ex æquo diſceſſum. Mox Cæcina, inrer Hoſtiliam vicum Veronenſium, & paludes Tartari fluminis, caſtra permunijt, tutus loco, cum terga flumine, latera obiectu paludis tegerentur. quod ſi affuiſſet fides, aut opprimi vniuerſis Vitellianorum viribus, duæ legiones nondum coniuncto Mœſico exercitu potuere: aut retro actæ, deſerta Italia turpem fugam conſciuiſſent. Sed Cæcina, per varias moras, prima hoſtibus prodidit tempora belli, dum quos armis pellere promtum erat, epiſtolis increpat, donec per nuntios pacta perfidiæ firmaret. Interim Aponius Saturninus, cum legione ſeptima Claudiana aduenit. Legioni tribunus Vipſanius Meſſalla præerat, claris maioribus, egregius ipſe, & qui ſolus ad id bellum artes bonas attuliſſet. Has ad copias nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc legiones erant) miſit epiſtolas Cæcina, temeritatem victa arma tractantium incuſans. Simul virtus Germanici exercitus, laudibus attollebatur, Vitellij modica & vulgari mentione, nulla in Veſpaſianum contumelia. Nihil prorſus, quod aut corrumperet hoſtem, aut terreret. Flauianarum partium duces, omiſſa prioris fortunæ defenſione, pro Veſpaſiano magnifice, pro cauſſa fidenter, de exitu ſecuri, Vitellium vt inimici, vt innocuum exercitum Mœſicum celebrare. At ne inermes prouinciæ, barbaris nationibus exponerentur; principes Sarmatarum Iazygum, penes quos ciuitatis regimen, in com-

commilitium aſciti, plebem quoque, & vim equitum, qua ſola valent, offerebant. remiſſum id munus, ne inter diſcordias externa molirentur, ac maiore ex diuerſo mercede, ius faſque exuerent. Trahuntur in partes Sido atque Italicus, reges Sueuorum, quibus vetus obſequium erga Romanos, & gens fidei commiſſæ patientior: oppoſita in latus auxilia, infeſta Rhætia, cui Porcius Septimius procurator erat, incorruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix cum ala *m* Tauriana & VIII. cohortibus, ac Noricorum iuuentute, ad occupandam ripam Æni fluminis, quod Rhætos Noricoſque interfluit, miſſus, nunc illis, aut his prœlium tentantibus, fortuna partium alibi tranſacta. Antonio vexillarios è cohortibus, & partem equitum ad inuadendam Italiam rapienti, comes fuit Arrius Varus, ſtrenuus bello, quam gloriam ei dux Corbulo, & proſperæ in Armenia res addiderant. Idem, ſecretis apud Neronem ſermonibus, ferebatur Corbulonis virtutes criminatus. Vnde, infami gratia, primum pilum adepto, læta ad præſens male parta, mox in perniciem vertere. Sed Primus ac Varus, occupantes Aquileiæ proxima quęque, & Opitergij & Altini lætis animis accipiuntur. Relictum Altini præſidium, aduerſus claſſem Rauennatem, nondum defectione eius audita. Inde Patauium & Ateſte partibus adiunxere. Illic cognitum, tris Vitellianas cohortes, & alam cui Scribonianæ nomen, ad Forum Alieni, ponte iuncto, conſediſſe. Placuit occaſio inuadendi incurioſos: nam id quoque nuntiabatur. luce prima, inermes pleroſque oppreſſere. Prædictum, vt paucis interfectis, ceteros pauore ad mutandam fidem cogerent. Et fuere, qui ſe ſtatim

dederent. plures, abrupto ponte, inſtanti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata victoria, poſt principia belli ſecundum Flauianos, duæ legiones ſeptima Galbiana, Tertiadecima Gemina, cum Vedio Aquila legato, Patauium alacres veniunt. Ibi pauci dies ad requiem ſumti. & Minucius Iuſtus, præfectus caſtrorum legionis ſeptimæ, quia ₙ audacius quam ciuili bello imperitabat, ſubtractus militum iræ, ad Veſpaſianum miſſus eſt. Deſiderata diu res, interpretatione gloriæ, in maius accipitur, poſtquam Galbæ imagines, diſcordia temporum ſubuerſas, in omnibus municipijs recoli iuſſit Antonius: decorum pro cauſſa ratus, ſi placeret Galbæ principatus. Et partes præſumſere, facta tribunis & centurionibus retinendi quæ Vitellius indulſiſſet ſpe, atque ipſum Cæcinam non obſcure ad tranſitionem hortabantur. Recitatæ pro concione epiſtolæ addidere fiduciam, quod ſubmiſſe Cæcina velut offendere Veſpaſianum timens, ipſorum duces contemtim, tamquam inſultantes Vitellio ſcripſiſſent. Aduentu deinde duarum legionum, è quibus tertiam Dillius Aponianus, octauam Numiſius Lupus ducebant, oſtentare vires, & militari vallo Veronam circumdare placuit. Forte Galbianæ legioni, in aduerſa fronte valli opus ceſſerat, & viſi procul ſociorum equites, vanam formidinem vt hoſtes fecere. Rapiuntur arma, & vt proditionis ira militum in T. Ampium Flauianum incubuit, nullo criminis argumento. Sed iam pridem inuiſus, turbine quodam ad exitium poſcebatur. propinquum Vitellij, proditorem Othonis, interceptorem donatiui clamitabant. Nec defenſioni locus, quamquam ſupplices manus tenderet, humi plerumque ſtratus, lacera veſte, pectus atque ora ſingultu

gultu

gultu quatiens. Id ipſum apud infenſos incitamentum erat, tamquam nimius pauor conſcientiam argueret. Obturbabatur militum vocibus Aponius, cum loqui cœptaret. fremitu & clamore ceteros aſpernantur, vni Antonio apertæ militum aures. Nam & facundia aderat mulcendique vulgum artes, & auctoritas. Vbi crudeſcere ſeditio, & à conuicijs & probris, ad tela & manus tranſibant, injici catenas Flauiano iubet. Senſit ludibriũ miles, diſiectiſque qui tribunal tuebantur, extrema vis parabatur. Oppoſuit ſinum Antonius ſtricto ferro, aut militum ſe manibus, aut ſuis moriturum obteſtans: vt quemque notum, & aliquo militari honore inſignem aſpexerat; ad ferendam opem nomine ciens. Mox conuerſus ad ſigna & belliorũ deos, hoſtium potius exercitibus illum furorem, illam diſcordiam injicerent, orabat, donec fatiſceret ſeditio, &, extremo iam die, ſua quiſq; in tentoria dilaberetur. Profectus eadem nocte Flauianus, obuijs Veſpaſiani litteris, diſcrimini exemptus eſt. Legiones, veluti tabe infectæ, Aponium Saturninum Mœſici exercitus legatum, eo atrocius aggrediuntur, quod non, vt prius, labore & opere feſſæ, ſed medio diei exarſerant, vulgatis epiſtolis, quas Saturninus ad Vitellium ſcripſiſſe credebatur. vt olim virtutis modeſtiæq;, tunc procacitatis & petulantię certamẽ erat; ne minus violenter Aponium, quam Flauianũ, ad ſupplicium depoſcerent. Quippe ꝑ Mœſici, adiutam à ſe Pannoniorum vltionem, referentes; & Pannonici, velut abſoluerentur aliorum ſeditione, iterare culpam gaudebant. In hortos, in quibus diuertebatur Saturninus, pergunt. Nec tam Primus, Aponianus, & Meſſalla (quamquam omni modo niſi) eripuere Saturninum, quam obſcuritas latebra-

rum, quibus occulebatur, vacantium forte balnearum fornacibus abditus. Mox, omiſſis lictoribus; Patauium conceſſit. Digreſſu conſularium, vni Antonio vis ac poteſtas in vtrumque exercitum fuit; cedentibus collegis, & obuerſis militum ſtudijs. Nec deerant qui crederent, vtramque ſeditionem fraude Antonij cœptam, vt ſolus bello frueretur. Ne in Vitellij quidem partibus quietæ mentes. exitioſiore diſcordia, non ſuſpicionibus vulgi, ſed perfidia ducum turbabantur. Lucilius Baſſus, claſſis Rauennatis præfectus, ambiguos militum animos, quod magna pars Dalmatæ Pannonijque erant, quæ prouinciæ Veſpaſiano tenebantur, partibus eius aggregauerat. Nox proditioni electa, vt ceteris ignaris, ſoli in principia defectores coirent. Baſſus, pudore ſeu metu quis nam exitus foret, intra domum opperiebatur. Trierarchi, magno tumultu, Vitellij imagines inuadunt, & paucis reſiſtentium obtruncatis, ceterum vulgus rerum nouarum ſtudio, in Veſpaſianum inclinabat. Tum progreſſus Lucilius auctorem ſe palam præbet. claſsis Cornelium Fuſcum præfectum ſibi deſtinat, qui propere accurrit. Baſſus, honorata cuſtodia liburnicis nauibus Hadriam prouectus, à præfecto alæ Mennio Rufino, præſidium illic agitante, vincitur. Sed exſoluta ſtatim vincula, interuentu Hormi Cæſaris liberti. is quoque inter duces habebatur. At Cæcina, defectione claſsis vulgata, primores centurionum, & paucos militum, ceteris per militiæ munera diſperſis, ſecreta caſtrorum affectans, in principia vocat. Ibi Veſpaſiani virtutem, vireſque partium extollit: transfugiſſe claſſem, arcem commeatuum, aduerſas Gallias Hiſpaniaſque, nihil in vrbe fidum,

atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

atque omnia de Vitellio in deterius. Mox, incipientibus qui conſcij aderant, ceteros re noua attonitos, in verba Veſpaſiani adigit. Simul Vitellij imagines direptæ, & miſſi qui Antonio nuntiarent. Sed vbi totis caſtris in fama proditio, recurrens in principia miles, præſcriptum Veſpaſiani nomen, proiectas Vitellij effigies aſpexit: vaſtum primo ſilentium, mox cuncta ſimul erumpunt. *Huc cecidiſſe Germanici exercitus gloriam, vt ſine prœlio, ſine vulnere, vinctas manus, & capta traderent arma? Quas enim ex diuerſo legiones? Nempe victas. & abeſſe vnicum Othoniani exercitus robur, primanos, quartadecimanoſque. quos tamen iiſdem campis illis fuderint ſtrauerintque, vt tot armatorum millia velut grex venalium exſuli Antonio donum darentur. Octo nimirum legiones vnius claſsis acceſsionem fore. Id Baſſo, id Cæcinæ viſum, poſtquam domos, hortos, opes, principi abſtulerint, q etiam militibus principem auferre, licet integros incruentoſque, Flavianis quoque partibus viles. quid dicturos repoſcentibus aut proſpera, aut aduerſa?* Hæc ſinguli, hæc vniuerſi, vt quemque dolor impulerat, vociferantes, initio à quinta legione orto, repoſitis Vitellii imaginibus, vincla Cæcinæ iniiciunt. Fabium Fabulum, quintæ legionis legatum, & Caſsium Longum præfectum caſtrorum, duces diligunt. Forte oblatos trium liburnicarum milites, ignaros & inſontes trucidant. Relictis caſtris, abrupto ponte, Hoſtiliam rurſus, inde Cremonam pergunt, vt legionibus primæ Italicæ & Vnietviceſimæ Rapaci iungerentur: quas Cæcina ad obtinendam Cremonam, cum parte equitum præmiſerat. Vbi hæc comperta Antonio, diſcordes animis, diſcretos viribus hoſtium exercitus aggredi ſtatuit, antequam ducibus auctoritas, militi obſequium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& iunctis legionibus fiducia rediret. namque Fabium Valentem profectum ab vrbe, acceleraturumque, cognita Cæcinæ proditione, coniectabat. Et fidus Vitellio Fabius, nec militiæ ignarus. Simul ingens Germanorum vis, per Rhætiam timebatur: & Britannia, Galliaque & Hiſpania auxilia Vitellius acciuerat, immenſam belli luem, ni Antonius id ipſum metuens, feſtinato prœlio victoriam præcepiſſet. Vniuerſo cum exercitu, ſecundis à Verona caſtris, Bedriacum venit. Poſtero die, legionibus ad muniendum retentis, auxiliares cohortes in Cremonenſem agrum miſſæ, vt ſpecie parandarum copiarum, ciuili præda miles imbueretur. Ipſe cum quattuor millibus equitum, ad octauum à Bedriaco progreſſus, quo licentius popularentur. Exploratores (vt mos eſt) longius curabant. Quinta ferme hora diei erat, cum citus eques, aduentare hoſtes, prægredi paucos, motum fremitumque late audiri, nuntiauit. Dum Antonius, quid nam agendum, conſultat, auiditate nauandæ operæ Arrius Varus cum promtiſſimis equitum prorupit, impulitque Vitellianos modica cæde. nam plurium accurſu, verſa fortuna, & acerrimus quiſque ſequentium, fugæ vltimus erat. nec ſponte Antonij properatum, & fore quæ acciderant, rebatur. Hortatus ſuos, vt magno animo capeſſerent pugnam, diductis in latera turmis, vacuum in medio reliquit iter, quo Varum equiteſque eius reciperet. Iuſſæ armari legiones, datum per agros ſignum, vt qua cuique proximum, omiſſa præda, prœlio occurrerent. Pauidus interim Varus, turbæ ſuorum miſcetur, intulitque formidinem. Pulſi cum ſaucijs integri, ſuometipſi metu, & an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

guſtijs viarum conflictabantur. Nullum in trepidatione Antonius conſtantis ducis, aut fortiſſimi militis, officium omiſit. occurſat pauentibus, retinet cedentes. vbi plurimus labor, vnde aliqua ſpes, conſilio, manu, voce inſignis hoſti, conſpicuus ſuis, eo poſtremo ardoris prouectus eſt, vt vexillarium fugientem haſta tranſuerberarit. mox raptum vexillum in hoſtem vertit. quo pudore, haut plures quam centum equites reſtitere. Iuuit locus, artiore illic via, & fracto interfluentis riui ponte, qui incerto alueo, & præcipitibus ripis, fugam impediebat. Ea neceſſitas, ſeu fortuna, lapſas iam partes reſtituit. Firmati inter ſe, denſis ordinibus, excipiunt Vitellianos temere effuſos. atque illi conſternantur. Antonius inſtare perculſis, ſternere obuios. Simul ceteri, vt cuique ingenium, ſpoliare, capere, arma equos abripere. Exciti proſpero clamore, qui modo per agros fuga palabantur, victoriæ ſe miſcebant. Ad quartum à Cremona lapidem, fulſere legionum ſigna, Rapacis atque Italicæ, læto inter initia equitum ſuorum prœlio, illuc vſque prouecta. Sed vbi fortuna contra fuit, non laxare ordines, non recipere turbatos, non obuiam ire, vltroque aggredi hoſtem, tantum per ſpatium curſu & pugnando feſſum. forte victi, haut perinde rebus proſperis ducem deſiderauerant, atque in aduerſis deeſſe intellegebant. Nutantem aciem, victor equitatus incurſat. Et Vipſanius Meſſalla tribunus, cum Mœſicis auxiliaribus aſſequitur, quos militiæ gloria legionarijs quamquam raptim ductos, æquabat. Ita mixtus pedes equeſq;, rupere legionũ agmen. Et propinqua Cremonenſium mœnia, quanto plus ſpei ad effugium, minorem ad reſiſtendum

animum dabant Nec Antonius vltra inſtitit, nemor laboris ac vulnerum, quibus tam anceps *et* belli fortuna, quamuis proſpero fine, equites equoſque afflictauerat. Inumbrante veſpera, vniuerſum Flauiani exercitus robur aduenit. Vtque cumulos ſuper, & recentia cæde veſtigia inceſſere, quaſi debellatum foret, pergere Cremonam, & victos in deditionem accipere, aut expugnare depoſcunt. Hæc in medio, pulchra dictu. Illa ſibi quiſque. *Poſſe coloniam plano ſitam impetu capi. Idem audaciæ per tenebras irrumpentibus, & maiorem rapiendi licentiam. Quod ſi lucem operiantur, iam pacem, iam preces, & pro labore ac vulneribus, clementiam & gloriam inania laturos. ſed opes Cremonenſium, in ſinu præfectorum legatorumque fore. Expugnatæ vrbis prædam, ad militem; deditæ, ad duces pertinere.* Spernuntur centuriones tribunique, ac ne vox cuiuſquam audiatur, quatiunt arma, rupturi imperium ni ducantur. Tum Antonius inſerens ſe manipulis, vbi aſpectu & auctoritate ſilentium fecerat. *Non ſe decus neque pretium eripere tam bene meritis affirmabat: ſed diuiſa inter exercitum duceſque munia. militibus cupidinem pugnandi conuenire; duces prouidendo, conſultando, contatione ſæpius, quam temeritate prodeſſe. Vt pro virili portione, armis ac manu victoriam iuuerit; ratione & conſilio, proprijs ducis artibus, profuturum. Neque enim ambigua eſſe quæ occurrant, noctem, & ignotæ ſitum vrbis, intus hoſtes, & cuncta inſidijs opportuna. non ſi pateant portæ, niſi explorato, niſi die, intrandum. An oppugnationem inchoaturos, ademto omni proſpectu, quis æquus locus, quanta altitudo mœnium? tormentis ne, & telis, an operibus, & vineis aggredienda vrbs foret?* Mox conuerſus ad ſingulos, *num ſecures, dolabras, & cetera expugnandis vrbibus, ſecum attuliſſent?*

liſſent? rogitabat. Et cum abnuerent, *gladiis ne,* inquit, *& pilis, perfringere ac ſubruere muros, vllæ manus poſſunt? Si aggerem ſtruere, ſi pluteis cratibuſve protegi neceſſe fuerit, vt vulgus improuidum irriti ſtabimus, altitudinem turrium, & aliena munimenta mirantes? Quin potius mora noctis vnius, aduectis tormentis machiniſque, vim victoriamque nobiſcum ferimus.* Simul lixas caloneſque cum recentiſſimis equitum, Bedriacum mittit, copias ceteraque vſui, allaturos. Id vero ægre tolerante milite, prope ſeditionem ventum, cum progreſſi equites ſub ipſa mœnia, vagos ex Cremonenſibus corripiunt. quorum indicio noſcitur, ſex Vitellianas legiones, omnemque exercitum qui Hoſtiliæ egerat, eo ipſo die triginta millia paſſuum emenſum, comperta ſuorum clade, in prœlium accingi, ac iam affore. Is terror obſtructas mentes, conſilijs ducis, aperuit. Siſtere tertiam legionem, in ipſo viæ Poſtumiæ aggere iubet, cui iuncta à læuo ſeptima Galbiana, patenti campo ſtetit: dein ſeptima Claudiana, agreſti foſſa (ita locus erat) præmunita; dextro, octaua per apertum limitem; mox tertiadecima, denſis arbuſtis inter ſepta. Hic aquilarum ſignorumque ordo. Milites mixti per tenebras, vt fors tulerat. prætorianum vexillum, proximum tertianis. cohortes auxiliorum, in cornibus. latera ac terga, equite circumdata. Sido atque Italicus Sueui, cum delectis popularium, primori in acie verſabantur. At Vitellianus exercitus, cui acquieſcere Cremonæ, & reciperatis cibo ſomnoque viribus, confectum algore atque inedia hoſtem, poſtera die profligare ac proruere, ratio fuit: indigus rectoris, & vacuus conſilij, tertia ferme noctis hora, paratis, iamque diſpoſitis Flauianis impingitur.

Ordinem agminis diſiecti per iram ac tenebras, aſſeuerare non auſim: quamquam alij tradiderint, quartam Macedonicam, dextro ſuorum cornu; quintam, & quintamdecimam, cum vexillis nonæ, ſecundæque, & viceſimæ, Britannicarum legionum, mediam aciem; ſextadecimanos, duo & viceſimanoſque, & primanos, læuum cornu compleſſe. Rapaces atque Italici, omnibus ſe manipulis miſcuerant. Equites, auxiliaque, ſibi ipſi locum legere. Prœlium tota nocte varium, anceps, atrox; his, rurſus illis, exitiabile. Nihil animus, aut manus, ne oculi quidem prouiſu iuuabant. Eademque, vtraque acie, arma. crebris interrogationibus, notum pugnæ ſignum: permixta vexilla, vt quiſque globus, capta ex hoſtibus, huc vel illuc raptabat. Vrgebatur maxime ſeptima legio, nuper à Galba conſcripta. Occiſi ſex primorum ordinum centuriones, abrepta quædam ſigna. Ipſam Aquilam, Atilius Verus primipili centurio, multa cum hoſtium ſtrage, & ad extremum moriens, ſeruauerat. Suſtinuit labentem aciem Antonius, accitis prætorianis. qui vbi excepere pugnam, pellunt hoſtem, dein pelluntur. Namque Vitelliani, tormenta in aggerem viæ contulerant, vt tela vacuo atque aperto excuterentur, diſperſa primo & arbuſtis ſine hoſtium noxa illiſa. Magnitudine eximia, *t* quartadecimæ legionis baliſta, ingentibus ſaxis hoſtilem aciem proruebat: lateque cladem intuliſſet, ni duo milites præclarum facinus auſi, arreptis è ſtrage ſcutis, ignorati vincla ac libramenta tormentorum abſcidiſſent. Statim confoſſi ſunt, eoque intercidere nomina. de facto haut ambigitur. Neutro inclinauerat fortuna, donec adulta nocte, luna ſurgens oſtenderet acies, falleretque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que. Sed Flauianis æquior à tergo. hinc majores equorum virorumque vmbræ,& falſo, vt in corpora ictu, tela hoſtium citra cadebant. Vitelliani, aduerſo lumine collucentes, velut ex occulto jaculantibus, incauti offerebantur. Igitur Antonius, vbi noſcere ſuos, noſcique poterat, alios pudore & probris, multos laude & hortatu, omnes ſpe promiſſiſque accendens, cur *u* rari ſumſiſſent arma Pannonicas legiones interrogabat? Illos eſſe campos, in quibus abolere labem prioris ignominię, vbi recipe-are gloriam poſſent. Tum ad Mœſicos conuerſus, principes auctoreſque belli ciebat: Fruſtra minis & verbis prouocatos Vitellianos, ſi manus eorum oculoſque non tolerent. Hæc vt quoſque acceſſerat. Plura ad Tertianos, veterum recentiumque admonens: vt ſub M. Antonio Parthos, ſub Corbulone Armenios, nuper Sarmatas pepuliſſent. Mox infenſus prætorianis: *Vos*, inquit, *niſi vincitis pagani, quis alius imperator, quæ caſtra alia excipient? Illic ſigna armaque veſtra ſunt, & mors victis. Nam ignominiam conſumſiſtis.* Vndique clamor. & orientem ſolem (ita in Syria mors eſt) Tertiani ſalutauere. Vagus inde, conſilio ducis, ſubditus rumor, adueniſſe Mucianum, exercitus inuicem ſalutaſſe. gradum inferunt, quaſi recentibus auxilijs aucti, rariore jam Vitellianorum acie, vt quos, nullo rectore, ſuus quemque impetus vel pauor contraheret, diduceretve. Poſtquam pulſos ſenſit Antonius, denſo agmine obturbat. laxati ordines abrumpuntur, nec reſtitui quiuere, impedientibus vehiculis, tormentiſque. Per limitem viæ ſparguntur, conſectandi feſtinatione, victores. eo notabilior cædes fuit, quia filius patrem interfecit. Rem nominaque, auctore Vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pſanio Meſalla, tradam. Iulius Manſuetus, ex Hiſpania Rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter ſeptimanos à Galba conſcriptus, oblatum forte patrem & vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur, agnitus, agnoſcenſque, & exanguem amplexus, voce flebili precabatur ꝑpiatos patris manes, neue ſe vt parricidā aduerſarentur. publicum id facinus: & vnum militem quotam ciuilium armorum partem? Simul attollere corpus, aperire humum, ſupremo erga parentem officio fungi. Aduertere proximi, deinde plures. hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus, & ſæuiſſimi belli exſecratio. Nec eo ſegnius propinquos, affines, fratres trucidatos ſpoliant. Factum eſſe ſcelus loquuntur, faciuntque. Vt Cremonam venere, nouum immenſumq; opus occurrit. Othoniano bello, Germanicus miles mœnibus Cremonenſium caſtra ſua, caſtris vallum circumjecerat. eaque munimenta rurſus auxerat. Quorum aſpectu hæſere victores, incertis ducibus quid juberent. Incipere opugnationem, feſſo per diem noctemque exercitu, arduum; & nullo juxta ſubſidio, anceps. Sin Bedriacum redirent; intolerandus tam longi itineris labor; & victoria ad irritum reuoluebatur. Munire caſtra; id quoque propinquis hoſtibus formidoloſum, ne diſperſos & opus molientes ſubita eruptione turbarent. Quæ ſuper cuncta, terrebat ipſorum miles, periculi quam moræ patientior. Quippe ingrata quæ tuta, & ex temeritate, ſpes. omniſque cædes, & vulnera, & ſanguis, auiditate prædę penſabantur. Huc inclinauit Antonius, cingique vallum corona juſſit. Primo ſagittis ſaxiſque eminus certabant, majore Flauianorum pernicie, in quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quos tela deſuper librabantur. Mox vallum portaſq; legionibus attribuit, vt diſcretus labor fortes ignauoſq; diſtingueret, atque ipſa contentione decoris accenderentur. Proxima Bedriacenſi viæ, tertiani ſeptimaniq; ſumſere; dexteriora valli, octaua ac ſeptima Claudiana; tertiadecimanos, ad Brixianam portam impetus tulit. Paulum inde moræ, dum è proximis agris ligones, dolabras, & alij falces, ſcalaſque conuectant. Tum, elatis ſuper capita ſcutis, denſa teſtudine ſuccedunt. Romanæ vtrimque artes. pondera ſaxorum Vitelliani prouoluunt, diſiectam fluitantemque teſtudinem lanceis contiſque ſcrutantur, donec ſoluta compage ſcutorum exangues aut laceros proſternerent. Multa cum ſtrage inceſſerat ; contatio, ni duces feſſo militi, & velut irritas exhortationes abnuenti, Cremonam monſtraſſent. Hormine id ingenium, vt Meſſalla tradit, an potior auctor ſit C. Plinius, qui Antonium incuſat, haut facile diſcreuerim : niſi quod neque Antonius, neque Hormus, à fama vitaque ſua, quamuis peſſimo flagitio, degenerauere. Non jam ſanguis, neque vulnera morabantur, quin ſubruerent vallum, quaterentque portas, innixi humeris, & ſuper iteratam teſtitudinem ſcandentes, prehenſarent hoſtium tela brachiaque, integri cum ſaucijs, ꝫ ſemineces cum exſpirantibus voluuntur, varia pereuntium forma, & omni imagine mortium. Acerrimum, ſeptimæ, tertiæque legionum, certamen. Et dux Antonius, cum delectis auxiliaribus, eodem incubuerat. Obſtinatos inter ſe, cum ſuſtinere Vitelliani nequirent, & ſuperjecta tela teſtudine laberentur, ipſam poſtremo baliſtam in ſubeuntes propulere : quæ vt ad præſens diſiecit obruitque quos inciderat, ita

pinnas ac ſumma valli ruina ſua traxit. Simul iuncta turris, ictibus ſaxorum ceſſit. qua ſeptimani dum nituntur cuneis, tertianus ſecuribus gladijſque portam perfregit. Primum irrupiſſe C. voluſium tertiæ legionis militem, inter omnes auctores conſtat. Is in vallum egreſſus, deturbatis qui reſiſterent, conſpicuus manu ac voce, capta caſtra conclamauit. Ceteri, trepidis iam vitellianis, ſeque è vallo præcipitantibus, perrupere. completur cæde, quantum inter caſtra muroſque, vacui fuit. Ac rurſus noua laborum facies, ardua vrbis mœnia, ſaxeæ turres, ferrati portarum objices, vibrans tela miles, frequens obſtrictuſque vitellianis partibus Cremonenſis populus, magna pars Italiæ ſtato in eoſdem dies mercatu congregata. quod defenſoribus auxiliũ ob multitudinem, ogpugnantibus incitamentum ob prædam erat. Rapi ignes Antonius, inferriq; amœniſſimis extra vrbem ædificijs iubet: ſi damno rerum ſuarum, Cremonenſes ad mutandam fidem traherentur. propinqua muris tecta, & altitudinem mœnium egreſſa, fortiſſimo quoque militum complet. Illi trabibus, teguliſque, & facibus, propugnatores deturbant. Iam legiones in teſtudinem glomerantur, & alij tela ſaxaque incutiebant, cum languere paulatim vitellianorum animi, & vt quiſque ordine anteibat, cedere fortunæ: ne Cremona quoque exciſa, nulla vltra venia, omniſque ira victoris non in vulgus inops, ſed in tribunos centurioneſque, vbi pretium cædis erat, reuerteretur. Gregarius miles, futuri ſecors, & ignobilitate tutior, perſtabat. vagi per vias, in domibus abditi, pacem ne tum quidem orabant, cum bellum poſuiſſent. Primores caſtrorum, nomen atque imagines vitellij amo-

liuntur.

liuntur. Catenas Cæcinæ (nam etiam tum vinctus erat) exſoluunt, orantque, vt cauſſæ ſuæ deprecator aſſiſtat. Aſpernantem tumentemq;, lacrymis fatigant extremum malorum: a ac fortiſſimi viri, proditoris opem inuocantes, mox velamenta & infulas pro muris oſtentant. Cum Antonius inhiberi tela juſſiſſet, ſigna aquilaſque extulere. Mæſtum inermium agmen, dejectis in terram oculis, ſequebatur. Circumſtiterant victores, & primo ingerebant probra, intentabant ictus. Mox vt præberi ora contumelijs, poſita & omni ferocia cuncta victi patiebantur, ſubit recordatio, illos eſſe, qui nuper Bedriaci victoriæ temperaſſent. Sed vbi Cæcina, prætexta lictoribuſq; inſignis, dimota turba, conſul inceſſit: exarſere victores. ſuperbiam, ſæuitiamq; (adeo inuiſa ſcelera ſunt) etiam perfidiam, objectabant. Obſtitit Antonius, datiſq; defenſoribus ad Veſpaſianum dimiſit. Plebs interim Cremonenſium, inter armatos conflictabatur. nec procul cæde aberant, cum precibus ducum mitigatus eſt miles. Et vocatos ad concionem Antonius alloquitur, magnifice victores, victos clementer. de Cremona in neutrum. Exercitus, præter inſitam prædandi cupidinem, vetere odio ad excidium Cremonenſium incubuit. Iuuiſſe partes Vitellianas, Othonis quoque bello credebantur. Mox tertiadecimanos ad extruendum amphitheatrum relictos, vt ſunt procacia vrbanæ plebis ingenia, petulantibus iurgijs illuſerant. Auxit inuidiam editum illic à Cæcina gladiatorum ſpectaculum, eadem rurſus belli ſedes, & præbiti in acie Vitellianis cibi: cæſæ quædam feminæ, ſtudio partium ad prœlium progreſſæ. Tempus quoque mercatus, ditem alioquin coloniam, majorum opum ſpecie complebat.

Ceteri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Ceteri duces in obſcuro, Antonium fortuna famaque omnium oculis expoſuerat. Is balneas, abluendo cruori, propere petit. Excepta vox eſt, cum teporem incuſaret, ſtatim futurum vt incaleſcerent. Vernile dictum omnem inuidiam in eum vertit, tanquam ſignum incendendæ Cremonæ dediſſet, quæ jam flagrabat. Quadraginta armatorum millia irrupere, calonum lixarumque amplior numerus, & in libidinem ac ſæuitiam corruptior. Non dignitas, non ætas protegebat, quo minus ſtupra cædibus, cædes ſtupris miſcerentur. Grandæuos ſenes, exacta ætate feminas, viles ad prædam, in ludibrium trahebant. Vbi adulta virgo, aut quis forma conſpicuus incidiſſet, vi manibuſque rapientium diuulſus, ipſos poſtremo direptores in mutuam perniciem agebat. Dum pecuniam, vel grauia auro templorum dona, ſibi quiſque trahunt, majore aliorum vi truncabantur. Quidam obuia aſpernati, verberibus tormentiſque dominorum, abdita ſcrutari, defoſſa eruere. Faces in manibus: quas, vbi prædã egeſſerant, in vacuas domos, & inania templa per laſciuiam jaculabantur. Vtque exercitu vario linguis, moribus, cui ciues, ſocij, externi intereſſent, diuerſæ cupidines, & aliud cuique fas, nec quidquam illicitum. Per quatriduum Cremona ſuffecit. cum omnia ſacra profanaque in igne conſiderent, ſolum Mephitis templum ſtetit ante mœnia, loco, ſeu numine, defenſum. Hic exitus Cremonam habuit, anno CCLXXXVI. à primordio ſui. Condita erat Ti. Sempronio & P. Cornelio conſulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculum aduerſus Gallos trans Padum agentes, & ſi qua alia vis per Alpes rueret. Igitur numero colonorum, opportunitate

fluminum

fluminum, vbere agri annexu, connubijſque gentium adoleuit floruitque, bellis externis intacta, ciuilibus infelix. Antonius *b* pudore flagitij, crebreſcente inuidia, edixit, nequis Cremonenſes captiuos detineret. Irritamque prædam militibus effecerat conſenſus Italiæ, emtionem talium mancipiorum aſpernantis. Occidi cœpere. quod vbi enotuit à propinquis affinibuſque occulte redimebantur. mox redijt Cremonam reliquus populus. repoſita fora, templaque, magnificentia municipum, & Veſpaſianus hortabatur. Ceterum aſſidere ſepultæ vrbis ruinis, noxia tabo humus, haut diu permiſit. Ad tertium lapidem progreſſi, vagos pauenteſque Vitellianos, ſua quemque apud ſigna componunt. Et victæ legiones, ne manente adhuc ciuili bello ambigue agerent, per Illyricum diſperſæ. In Britanniam inde, & Hiſpanias, nuntios famamque: in Galliam, Iulium Calenum tribunum; in Germaniam, Alpinum Montanum præfectum cohortis, quod hic Treuir, Calenus Aeduus, vterque Vitelliani fuerant, oſtentui miſere. Simul tranſitus alpium, præſidijs occupati: ſuſpecta Germania, tamquam in auxilium Vitellij accingeretur. At Vitellius, profecto Cæcina, cum Fabium Valentem paucis poſt diebus ad bellum impuliſſet, curis luxum obtendebat: non parare arma, non alloquio exercitioque militem firmare, nõ in ore vulgi agere, ſed vmbraculis hortorum abditus, vt ignaua animalia, quibus ſi cibum ſuggeras, iacent torpentque, præterita, inſtantia, futura, pari obliuione dimiſerat. Atque illum, in nemore Aticino deſidem & marcentem, proditio Lucilij Baſſi, ac defectio claſſis Rauennatis perculit. Nec multo poſt de Cæcina affertur mixtus gaudio dolor, & deſciuiſſe, & ab exercitu vinctum, plus apud ſecor-

dem animum lætitia, quam cura valuit. Multa cum exſultatione in vrbem reuectus, frequenti concione, pietatem militum laudibus cumulat. P. Sabinum prætorij præfectum, ob amicitiam Cæcinæ vinciri iubet, ſubſtituto in locum eius Alpheno Varo. Mox ſenatum, compoſita in magnificentiam oratione, allocutus, exquiſitis patrum adulationibus attollitur. Initium atrocis in Cæcinam ſententiæ, à L. Vitellio factum. Dein ceteri, compoſita indignatione, quod conſul Rempublicam, dux imperatorem, tantis opibus, tot honoribus cumulatus, amicum, prodidiſſet, velut pro Vitellio conquerentes, ſuum dolorem proferebant. nulla, in oratione cuiuſquam, erga Flauianos duces obtrectatio. errorem imprudentiamque exercituum culpantes, Veſpaſiani nomen ſuſpenſi & vitabundi circumibant. Nec defuit, qui vnum conſulatus diem (is enim in locum Cæcinæ ſupererat) magno cum irriſu accipientis, tribuentiſque, eblandiretur. Pridie kalend. Nouembris, Roſſius Regulus iniit, eiurauitque. Annotabant periti, nunquam antea non abrogato magiſtratu, neque lege lata, alium ſuffectum. Nam conſul vno die & ante fuerat Caninius Rebilus, C. Cæſare dictatore, cum belli ciuilis præmia feſtinarentur. Nota per eos dies Iunii Blæſi mors, & famoſa fuit; de qua ſic accepimus. Graui corporis morbo æger Vitellius, Seruilianis hortis, turrim vicino ſitam collucere per noctem crebris luminibus animaduertit. Sciſcitanti cauſſam, apud Cæcinam Tuſcum epulari multos, præcipuum honore Iunium Blæſum nuntiatur. Cetera in maius, de apparatu, & ſolutis in laſciuiam animis. Nec defuere, qui ipſum Tuſcum & alios, ſed criminoſius Blæſum incuſarent, quod ægro principe lætos

pe lætos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pe. lætos dies ageret. vbi aſperatum Vitellium, & poſſe Blæſum peruerti, ſatis patuit iis qui principum offenſas acriter ſpeculantur, datæ L. Vitellio delationis partes. Ille infenſus Blæſo, æmulatione praua, quod eum omni dedecore maculoſum, egregia fama anteibat, cubiculum imperatoris reſerat: filium eius ſinu complexus, & genibus accidens, cauſſam confuſionis quærenti. *Non ſe proprio metu, nec ſui anxium, ſed pro fratre, pro liberis fratris, preces lacrymaſque attuliſſe. Fruſtra Veſpaſianum timeri, quem tot Germanicæ legiones, tot prouinciæ virtute ac fide, tantum denique terrarum ac maris immenſis ſpatiis arceat: In vrbe ac ſinu cauendum hoſtem, Iunios Antonioſque auos iactantem, qui ſe ſtirpe imperatoria comem ac magnificum militibus oſtentet. Verſas illuc omnium mentes, dum Vitellius amicorum inimicorumque negligens. fouet æmulum, principis labores è conuiuio proſpectantem. Reddendam pro intempeſtiua lætitia mæſtam & funebrem noctem, qua ſciat & ſentiat viuere Vitellium, & imperare, & ſi quid fato accidat, filium habere.* Trepidanti inter ſcelus metumque, ne dilata Blæſi mors maturam perniciem, palam iuſſa atrocem inuidiam ferret: placuit veneno graſſari. Addidit facinori fidē, nobili gaudio, Blæſum viſendo. quin & audita eſt ſæuiſſima Vitellij vox, qua (ipſa enim verba referam) ſe pauiſſe oculos, ſpectata inimici morte, iactauit. Blæſo ſuper claritatem natalium & elegantiā morum, fidei obſtinatio fuit. Integris quoque rebus, à Cæcina & primoribus partium iā Vitellium aſpernantibus, ambitus, abnuere perſeuerauit, ſanctus, inturbidus, nullius repentini honoris, adeo non principatus appetens, vt parū effugeret, ne dignus crederetur. Fabius interim Valens, multo ac molli concubinarum ſpadonumq; agmine, ſegnius quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ad bellum incedens, proditam à Lucilio Baſſo Ra-
uennatem claſſem, pernicibus nuncijs accepit. Et
ſi cœptum iter properaſſet, nutantem Cæcinam
præuenire, aut ante diſcrimen pugnæ, aſſequi le-
giones potuiſſet. Nec deerant qui monerent, vt
cum fidiſſimis per occultos tramites, vitata Ra-
uenna, Hoſtiliam Cremonamve pergeret. Alijs
placebat, accitis ex vrbe prætorijs cohortibus, va-
lida manu perrumpere. Ipſe, inutili contatione, a-
gendi tempora conſultando conſumſit. Mox vtrū-
que conſilium aſpernatus, quod inter ancipitia
deterrimum eſt, dum media ſequitur, nec auſus eſt
ſatis, nec prouidit. Miſſis ad Vitellium litteris, au-
xilium poſtulat. Venere tres cohortes, cum ala
Brittannica, neque ad fallendum aptus numerus,
neque ad penetrandum. Sed Valens, ne in tanto di-
ſcrimine quidem, infamia caruit, quo minus illi-
citas rapere voluptates, adulterijſque ac ſtupris
polluere hoſpitum domus crederetur. Aderant
vis, & pecunia, & ruentis fortunæ nouiſſima libi-
do. Aduentu demum peditum equitumque pra-
uitas conſilij patuit, quia nec vadere per hoſtes
tam parua manu poterat, etiam ſi fidiſsima foret,
nec integram fidem attulerant. Pudor tamen, &
præſentis ducis reuerentia morabatur, haut diu-
turna vincula apud auidos periculorum, & deco-
ris ſecuros. Eo metu, & paucis, quos aduerſa non
mutauerant, comitantibus, cohortes Ariminum
præmittit. Alam tueri terga iubet. Ipſe flexit in
Vmbriam, atq; inde in Etruriam: vbi cognito pug-
næ Cremonenſis euentu, non ignauum, &, ſi pro-
ueniſſet, atrox conſilium inijt, vt arreptis nauibus,
in quamcumque partem Narbonenſis prouinciæ
egreſſus, *c* Gallias & Germaniæ gentes, nouum-
que bellum cieret. Digreſſo Valente, trepidos, qui
Ari-

Ariminum tenebant, Cornelius Fuſcus admoto exercitu, & miſſis per proxima litorum liburnicis, terra marique circumuenit. Occupantur plana Vmbriæ, & qua Picenus ager Hadria alluitur. omniſque Italia, inter Veſpaſianum ac Vitellium, Apennini iugis diuidebatur. Fabius Valens, è ſinu Piſano, ſæuitia maris, aut aduerſante vento, Portum Herculis Monœci depellitur. haut procul inde agebat Marius Maturus, alpium maritimarum procurator, fidus Vitellio, cuius ſacramentum, cunctis circa hoſtilibus, non exuerat. Is Valentem comiter exceptum, ne Galliam Narbonenſem temere ingrederetur monendo terruit, ſimul ceterorum fides metu intacta. Nam circumiectas ciuitates, procurator Valerius Paullinus, ſtrenuus militiæ, & Veſpaſiano ante fortunam amicus, in verba eius adegerat. Concitiſque omnibus, qui exauctorati à Vitellio bellum ſponte ſumebant, Foroiulienſem coloniam; clauſtraque maris præſidio tuebatur: eo grauior auctor, quod Paullino patria Forum Iulij, & honos apud prætorianos, quorum quondam tribunus fuerat. Ipſique pagani, fauore municipali, & futuræ potentiæ ſpe iuuare partes annitebantur. quæ vbi paratu firma, & aucta rumore, apud varios Vitellianorum animos increbruere; Fabius Valens cum quattuor ſpeculatoribus, & tribus amicis, totidem centurionibus ad naues regreditur *d* maturè: ceteriſque remanere, & in verba Veſpaſiani adigi volentibus fuit. Ceterum vt mare tutius Valenti, quam litora, aut vrbes; ita futuri ambiguus, & magis quid vitaret quam cui fideret certus, aduerſa tempeſtate Stœchadas Maſſilienſium inſulas affertur. Ibi eum miſſæ à Paullino liburnicæ, oppreſſere. Capto Valente, cuncta ad victoris opes

 conuer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

conuerſa, initio per Hiſpaniam à prima Adiutrice legione orto, quæ memoria Othonis infenſa Vitellio, decimam quoque ac ſextam traxit. Nec Galliæ contabantur. Et Britanniam, inclytus erga Veſpaſianum fauor, quod illic ſecundæ legioni à Claudio præpoſitus, & bello clarus egerat, non ſine motu adiunxit ceterarum: in quibus pleriq; centuriones ac milites à Vitellio prouecti, expertum iam principem anxij mutabant. Ea diſcordia, & crebris belli ciuilis rumoribus, Britanni ſuſtulere animos, auctore Venuſio: qui ſuper inſitam ferociam, & Romani nominis odium, proprijs in Carthiſmanduam reginam ſtimulis accendebatur. Carthiſmandua Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: & auxerat *e* potentiam, poſtquam capto per dolum rege Carataco, inſtruxiſſe triumphum Claudij Cæſaris videbatur. Inde opes, & rerum ſecundarum luxus. ſpreto Venuſio, is fuit maritus, armigerum eius Vellocatum in matrimonium regnumque accepit. concuſſa ſtatim flagitio domus. Pro marito, ſtudia ciuitatis: pro adultero, libido reginæ, & ſæuitia. Igitur Venuſius, accitis auxilijs, ſimul ipſorum Brigantum defectione, in extremum diſcrimen Carthiſmanduam adduxit. Tum petita à Romanis præſidia. & cohortes alæque noſtræ, varijs prœlijs, exemere tamen periculo reginam. Regnum Venuſio, bellum nobis relictum. Turbata per eoſdem dies Germania, & ſecordia ducum, & ſeditione legionum. Externa vi, & perfidia ſociali, prope afflicta Romana res. Id bellum, cum cauſis & euentibus (etenim longius prouectum eſt) mox memorabimus. Mota & Dacorum gens, numquam fida, tunc ſine metu, abducto è Mœſia exercitu. ſed prima rerum, quieti ſpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tì ſpeculantur: vbi flagrare Italiam bello, cuncta inuicem hoſtilia, accepere, expugnatis cohortium alarumque hibernis, vtraque Danubij ripa potiebantur. Iamque caſtra legionum exſcindere parabant, ni Mucianus ſextam legionem oppoſuiſſet, Cremonenſis victoriæ gnarus, ac ne externa moles vtrimque ingrueret, ſi Dacus Germanuſque diuerſi irrupiſſent. Affuit vt ſæpe alias, fortuna populi Ro. quæ Mucianum vireſque Orientis illuc tulit: & quod Cremonæ interim tranſegimus. Fonteius Agrippa ex Aſia (proconſul eam prouinciam annuo imperio tenuerat) Mœſiæ præpoſitus eſt; additis copijs è Vitelliano exercitu, quem ſpargi per prouincias, & externo bello illigari, pars conſilij, paciſque erat. Nec ceteræ nationes ſilebant. Subita per Pontum arma, Barbarum mancipium, regiæ quondam claſſis præfectus, mouerat. Is fuit Anicetus Polemonis libertus, præpotens olim, & poſtquam regnum in formam prouinciæ verterat, mutationis impatiens. Igitur Vitellij nomine, adſcitis gentibus, quæ Pontum accolunt, corrupto in ſpem rapinarum egentiſſimo quoque, haut temnendæ manus ductor, Trapezuntem, vetuſtam admodum ciuitatem, à Græcis in extremo Ponticæ ore conditam ſubitus irrupit. Cæſa ibi cohors, regium auxilium olim. mox donati ciuitate Romana, ſigna armaque in noſtrum modum, deſidiam licentiamque Græcorum retinebant. Claſſi quoque faces intulit, vacuo mari ſ eludens, quia lectiſſimas liburnicarum, omnemque militem Mucianus Byzantium adegerat. Quin & barbari contemtius vagabantur, fabricatis repente nauibus, quas cameras vocant, artis lateribus, lata aluo, ſine vinculo æris aut ferri connexa: & tumido mari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

prout fluctus attollitur, ſumma nauium tabulis augent, donec in modum tecti claudantur. Sic inter vndas voluuntur, pari vtrimque prora, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiſcretum & innoxium eſt. Aduertit ea res Veſpaſiani [animum,] vt vexillarios è legionibus, ducemque Virdium Geminum, ſpectatæ militiæ, diligeret. Ille incompoſitum & prædæ cupidine vagum hoſtem adortus, cogit in naues: effectiſque raptim liburnicis, aſſequitur Anicetum in oſtio fluminis Cohibi, tutum ſub Sedochezorum regis auxilio, quem pecunia doniſque ad ſocietatem perpulerat. Ac primo rex, minis armiſque ſupplicem tueri. Poſtquam merces proditionis, aut bellum oſtendebatur, fluxa, vt eſt Barbaris, fide, pactus Aniceti exitium, perfugas tradidit, belloque ſeruili finis impoſitus. Lætum ea victoria veſpaſianum, cunctis ſuper vota fluentibus, Cremonenſis prœlij nuntius in Ægypto aſſequitur. Eo properantius Alexandriam pergit, vt fracto vitellij exercitu, vrbem quoque externæ opis indigam fame vrgeret. Namque & Africam, eodem latere ſitam, terra marique inuadere parabat, clauſis annonæ ſubſidijs, inopiam, ac diſcordiam hoſti facturus. Dum hac totius orbis mutatione, fortuna imperij tranſit: Primus Antonius nequaquam pari innocentia, poſt Cremonam agebat. ſatisfactum bello ratus, & cetera ex facili: ſeu felicitas, in tali ingenio, auaritiam, ſuperbiam, ceteraque occulta mala patefecit. vt captam Italiam perſultare, vt ſuas legiones colere, omnibus dictis factiſque viam ſibi ad potentiam ſtruere. vtque licentia militem imbueret, interfectorum centurionum ordines, legionibus offerebat. eo ſuffragio turbidiſſimus quiſque delecti. nec

miles

miles in arbitrio ducum, ſed duces militari violentia trahebantur. quæ ſeditioſa, & corrumpendæ diſciplinæ, mox in prædam vertebat, nihil aduentantem Mucianum veritus, quod exitioſius erat quam Veſpaſianum ſpreuiſſe. Ceterum propinqua hieme, & humentibus Pado campis, expeditum agmen incedere. Signa aquilæque victricium legionum, milites vulneribus aut ætate graues, plerique etiam integri, Veronæ relicti. ſufficere cohortes alæque, & è legionibus lecti, profligato iam bello videbantur. Vndecima legio ſeſe adiunxerat, initio contata, ſed proſperis rebus, anxia quod defuiſſet. Sex millia Dalmatarum, recens dilectus, comitabantur. Ducebat Poppæus Siluanus conſularis. vis conſiliorum penes Annium Baſſum, legionis legatum. Is Siluanum ſecordem bello, & dies rerum, verbis terentem, ſpecie obſequij regebat, ad omniaque quæ agenda forent, quieta cum induſtria aderat. Ad has copias, è claſſicis Rauennatibus legionariam militiam poſcentibus, optimus quiſque adſciti. Claſſem, Dalmatæ ſuppleuere. Exercitus duceſque ad Fanum Fortunæ iter ſiſtunt, de ſumma rerum contantes, quod motas ex vrbe prætorias cohortes audierant, & teneri præſidijs Apenninum rebantur, & ipſos in regione bello attrita, inopia & ſeditioſæ militum voces terrebant, Clauarium (donatiui nomen eſt) flagitantium. nec pecuniam, aut frumentum prouiderant: & feſtinatio atque auiditas præpediebant, dum quæ accipi poterant, rapiuntur. celeberrimos auctores habeo, tantam victoribus aduerſus fas nefaſque irreuerentiam fuiſſe, vt gregarius eques, occiſum à ſe proxima acie fratrem profeſſus, præmium à ducibus petierit. Nec illis aut honorare eam cædem, ius hominum;

aut vlciſci, ratio belli permittebat. Diſtulerant tamquam maiora meritum, quam quæ ſtatim exſoluerent. nec quidquam vltra traditur. Ceterum, & prioribus ciuium bellis, par ſcelus inciderat. Nam prœlio, quo apud Ianiculum aduerſum Cinnam pugnatum eſt, Pompeianus miles fratrem ſuum, dein cognito facinore, ſeipſum interfecit, vt Siſenna memorat. tanto acrior apud maiores, ſicut virtutibus gloria, ita flagitijs pœnitentia fuit. Sed hæc aliaque ex veteri memoria repetita, quotiens res locuſque exempla recti, aut ſolatia mali poſcent, haut abſurde memorabimus. Antonio ducibuſque partium, præmitti equites, omnemque Vmbriam explorari placuit, ſi qua Apennini iuga clementius adirentur: acciri aquilas ſignaque, & quidquid Veronæ militum foret: Padumque & mare, commeatibus compleri. Erant inter duces, qui nečterent moras. quippe nimius iam Antonius, & certiora de Muciano ſperabantur. Namque Mucianus tam celeri victoria anxius, & ni præſens vrbe potiretur, expertem ſe belli gloriæque ratus, ad Primum & Varum media ſcriptitabat, inſtandum cœptis, aut rurſus cunctandi vtilitates ediſſerens: atque ita compoſitus, vt ex euentu rerum aduerſa abnueret, vel proſpera agnoſceret. Plotium Griphum, nuper ab Veſpaſiano in ſenatorum ordinem additum, ac legioni præpoſitum, ceteroſque ſibi fidos, apertius monuit. Iique omnes, de feſtinatione Primi ac Vari ſiniſtre, & Muciano *b* volentia ſcripſere. Quibus epiſtolis Veſpaſiano miſſis, effecerat, vt non pro ſpe Antonij, conſilia factaque eius æſtimarentur. Ægre id pati Antonius, & culpam in Mucianum conferre, cuius criminationibus coaluiſſent pericula ſua. nec ſermonibus temperabat, immo-

immodicus linguæ, & obſequij inſolens. litteras ad Veſpaſianum compoſuit, iactantius quam ad principem, nec ſine occulta in Mucianum inſectatione. *Se Pannonicas legiones in arma egiſſe, ſuis ſtimulis excitos Mœſiæ duces, ſua conſtantia perruptas alpes, occupatam Italiam, interſepta Germanorum Rhætorumque auxilia. quod diſcordes, diſperſaſque Vitellij legiones, equeſtri procella, mox peditum vi, per diem noctemque fudiſſet, id pulcherrimum, & ſui operis. caſum Cremonæ, bello imputandum. maiore damno, plurium vrbium excidijs, veteres ciuium diſcordias reipublicæ ſtetiſſe. non ſe nuntijs neque epiſtolis, ſed manu & armis imperatori ſuo militare. neque officere gloriæ eorum, qui Aſiam interim compoſuerint: illis Mœſiæ pacem, ſibi ſalutem ſecuritatemque Italiæ, cordi fuiſſe ſuis exhortationibus, Gallias Hiſpaniaſque validiſſimam terrarum partem, ad Veſpaſianum conuerſas. ſed cecidiſſe in irritum labores, ſi præmia periculorum ſoli aſſequantur, qui periculis non affuerint.* Nec fefellere ea Mucianum. Inde graues ſimultates: quas Antonius ſimplicius, Mucianus callide, eoque implacabilius nutriebat. At Vitellius, fractis apud Cremonam rebus, nuntios cladis occultans, ſtulta diſſimulatione, remedia potius malorum quam mala differebat. Quippe confitenti conſultantiq; ſupererant ſpes vireſq;: cum è contrario læta omnia fingeret, falſis ingraueſcebat. Mirum apud ipſum de bello ſilentium. prohibiti per ciuitatem ſermones, eoq; plures: ac ſi liceret, vera narraturi, quia vetabantur, atrociora vulgauerant. Nec duces hoſtium, augendæ famæ deerant, captos Vitellij exploratores, circumductoſque, vt robora victoris exercitus noſcerent, remittendo: quos omnes Vitellius ſecreto percontatus, interfici iuſſit. Notabili conſtantia, centurio Iulius Agreſtis, poſt multos ſermones

quibus

quibus Vitellium ad virtutem fruſtra accendebat, perpulit, ad vires hoſtium ſpectandas, quæque apud Cremonam acta forent, ipſe mitteretur. Nec exploratione occulta fallere Antonium tentauit, ſed mandata imperatoris ſuumque animum profeſſus, vt cuncta viſeret, poſtulat. Miſsi qui locum prœlij, Cremonæ veſtigia, captas legiones oſtenderent. Agreſtis ad Vitellium remeauit, abnuentique vera eſſe quæ referret, atque vltro corruptum arguenti: quandoquidem, inquit, magno documento opus eſt, nec alius iam tibi aut vitæ, aut mortis meæ vſus, dabo cui credas. atque ita digreſſus, voluntaria morte dicta firmauit. Quidam iuſſu Vitellij interfectum, de fide conſtantiaque eadem tradidere. Vitellius vt è ſomno excitus, Iulium Priſcum, & Alphenum Varum, cum XIIII. prætorijs cohortibus, & omnibus equitum alis obſidere Apenninum iubet. Secuta è claſsicis legio. tot millia armatorum, lecta equis viriſque, ſi alius dux foret, inferendo quoque bello ſatis pollebant. Ceteræ cohortes, ad tuendam vrbem L. Vitellio fratri datæ. Ipſe nihil è ſolito luxu remittens, & diffidentia properus, feſtinare comitia, quibus conſules in multos annos deſtinabat: fœdera ſocijs, Latium externis dilargiri: his tributa dimittere, alios immunitatibus iuuare, denique nulla in poſterum cura, lacerare imperium. Sed vulgus ad magnitudinem beneficiorum aderat, ſtultiſsimus quiſque pecunijs mercabatur. Apud ſapientes caſſa habebantur, quæ neque dari, neque accipi, ſalua republica poterant. Tandem, flagitante exercitu, qui Meuaniam inſederat, magno ſenatorum agmine, quorum multos ambitione, plures formidine trahebat, in caſtra venit, incertus animi, & infidis conſilijs obnoxius. Con-

cionanti

cionanti (prodigioſum dictu) tantum fœdarum volucrum ſuperuolitauit, vt nube atra diem i obtenderent. Acceſſit dirum omen, profugus altaribus taurus, diſiecto ſacrificij apparatu, longe nec vbi feriri hoſtias mos eſt, confoſſus. Sed præcipuum ipſe Vitellius oſtentum erat, ignarus militiæ, improuidus conſilij. quis ordo agminis, quæ cura explorandi, quantus vrgendo trahendoue bello modus, alios rogitans, & ad omnes nuntios, vultu quoque & inceſſu trepidus, dein temulentus. Poſtremo tædio caſtrorum, & audita defectione Miſenenſis claſſis, Romam reuertit, recentiſſimum quodque vulnus pauens, ſummi diſcriminis incurioſus. Nam cum tranſgredi Apenninum integro exercitus ſui robore, & feſſos hieme atque inopia hoſtes aggredi, in aperto foret; dum diſpergit vires, acerrimum militem, & vſque in extrema obſtinatum, trucidandum, capiendumque tradidit, peritiſsimis centurionum diſſentientibus, & ſi conſulerentur, vera dicturis. Arcuere eos intimi amicorum Vitellij. ita formatis principis auribus, vt aſpera quæ vtilia, nec quidquam niſi iocundum & læſurum acciperet. Sed claſſem Miſenenſem (tantum ciuilibus diſcordijs etiam ſingulorum audacia valet) Claudius Fauentinus centurio, per ignominiam à Galba dimiſſus, ad defectionem traxit, fictis Veſpaſiani epiſtolis pretium proditionis oſtentans. prẹerat claſsi Claudius Apollinaris, neque fidei conſtans, neque ſtrenuus in perfidia. & Apinius Tiro prætura functus, ac tum forte Minturnis agens, ducem ſe defectoribus obtulit. à quibus municipia coloniæque impulſæ, præcipuo Puteolanorum in Veſpaſianum ſtudio, contra Capua Vitellio fida, municipalem æmulationem bellis ciuilibus miſcebant. Vitellius

lius, Claudium Iulianum (is nuper claſſem Miſenenſem molli imperio rexerat) permulcendis militum animis dilegit. data in auxilium vrbana cohors, & gladiatores, quibus Iulianus præerat. Vt collata vtrimque caſtra, haut magna contatione Iuliano in partes Veſpaſiani tranſgreſſo, Tarracinam occupauere, mœnibus ſituq; magis, quam ipſorum ingenio tutam. Quæ vbi Vitellio cognita, parte copiarum Narniæ cum præfectis prætorii relicta, L. Vitellium fratrem, cum ſex cohortibus & quingentis equitibus, ingruenti per Campaniam bello oppoſuit. Ipſe æger animi, ſtudijs militum & clamoribus populi arma poſcentis refouebatur: dum vulgus ignauum, & nihil vltra verba auſurum, falſa ſpecie, exercitus & legiones appellat. Hortantibus libertis (nam amicorum eius quanto quis clarior, minus fidus) vocari tribus iubet. dantes nomina ſacramento adigit. Superſiuenre multitudine, curam dilectus in conſules partitur. Seruorum numerum, & pondus argenti ſenatoribus indicit. equites Romani obtulere operam pecuniaſque, etiam libertinis idem munus vltro flagitantibus. Ea ſimulatio, officia metu profecta, verterat in fauorem. Et plerique haut perinde Vitellium, quam caſum locumque principatus miſerabantur. nec deerat ipſe vultu, voce, lacrymis, miſericordiam elicere, largus promiſſis, &, quæ natura trepidantium eſt, immodicus. Quin & Cęſarem ſe dici voluit, aſpernatus antea. ſed tunc, ſuperſtitione nominis, & quia in metu conſilia prudentium, & vulgi rumor iuxta audiuntur. Cęterũ vt omnia inconſulti impetus cœpta, initijs valida, ſpatio langueſcunt, dilabi paulatim ſenatores, equiteſque, primo contanter & vbi ipſe non aderat, mox conterriti, mæſtiue diſcrimine,

ſcrimine, donec Vitellius pudore irriti conatus, quæ non dabantur omiſit. Vt terrorem Italiæ poſſeſſa Meuania, ac velut renatum ex integro bellum intulerat; ita haut dubium erga Flauianas partes ſtudium, tam pauidus Vitellij diſceſſus addidit. ereptus Samnis, Pelignuſque, & Marſi, æmulatione, quod Campania præueniſſet, vt in nouo obſequio ad cuncta belli munia acres erant. Sed fœda hieme per tranſitum Apennini conflictatus exercitus: & vix quieto agmine niues eluctantibus, patuit quantum diſcriminis adeundum foret, ni Vitellium retro fortuna vertiſſet. quæ Flauianis ducibus non minus ſæpe quam ratio affuit. Obuium illic Petilium Cerialem habuere, agreſti cultu, & notitia locorum, cuſtodias Vitellij elapſum. Propinqua affinitas Ceriali cum Veſpaſiano, nec ipſe inglorius militiæ, eoque inter duces aſſumtus eſt. Flauio quoque Sabino, ac Domitiano patuiſſe effugium, multi tradidere. Et miſſi ab Antonio nuntij, per varias fallendi artes penetrabant, locum ac præſidium monſtrantes. Sabinus inhabilem labori & audaciæ valetudinem cauſſabatur. Domitiano aderat animus: ſed cuſtodes à Vitellio additi, quamquam ſe ſocios fugæ promitterent, tamquam inſidantes timebantur. Atque ipſe Vitellius, reſpectu ſuarum neceſſitudinum, nihil in Domitianum atrox parabat. Duces partium, vt Carſulas venere, paucos ad requiem dies ſumunt: donec aquilæ, ſignaque legionum aſſequerentur. Et locus ipſe caſtrorum placebat, late proſpectans, tuto copiarum aggeſtu, florentiſſimis pone tergum municipijs. Simul colloquia cum Vitellianis decem milium ſpatio diſtantibus, & proditio ſperabatur. Ægre id pati miles, & victoriam malle quam pacem. ne ſuas

quidem

quidem legiones opperiebantur, vt prædæ quam
periculorum ſocias. Vocatos ad concionem An-
tonius docuit, *eſſe adhuc Vitellio vires, ambiguas ſi*
deliberarent, acres ſi deſperaſſent. Initia bellorum ciui-
lium fortunæ permittenda, victoriam conſilijs & ra-
tione perfici. Iam Miſenenſem claſſem & pulcherrimam
Campaniæ oram deſciuiſſe, nec plus è toto terrarum orbe
reliquum Vitellio, quam quod inter Tarracinam Nar-
niamque iaceat. Satis gloriæ prœlio Cremonenſi partum,
& exitio Cremonæ, nimium inuidiæ. ne concupiſcerent
Romam capere potius, quam ſeruare. Maiora illis præ-
mia, & multo maximum decus, ſi incolumitatem ſena-
tui populoque Rom. ſine ſanguine quæſiſſent. His & ta-
libus mitigati animi. Nec multo poſt legiones ve-
nere. Et terrore famaque aucti exercitus, Vitel-
lianæ cohortes nutabant, nullo in bellum adhor-
tante, multis ad tranſitionem, qui ſuas centurias
turmaſque tradere donum victori, & ſibi in po-
ſterum gratiam certabant. Per eos cognitum eſt,
Interamnam proximis campis præſidio quadrin-
gentorum equitum teneri. Miſſus extemplo Va-
rus, cum expedita manu, paucos repugnantium
interfecit. plures, abiectis armis, veniam petiuere.
quidam in caſtra refugi, cuncta formidine imple-
bant, augendo rumoribus virtutem copiaſque ho-
ſtium, quo amiſſi præſidij dedecus lenirent. Nec
vlla apud Vitellianos flagitij pœna: & præmijs de-
fectorum, vera fides. ac reliquum perfidiæ certa-
men, crebra transfugia tribunorum centurionum-
que. Nam gregarius miles induruerat pro Vitel-
lio, donec Priſcus & Alphenus, deſertis caſtris ad
Vitellium regreſsi, pudore proditionis cunctos ex-
ſoluerent. Iiſdem diebus, Fabius Valens, Vrbini,
in cuſtodia interficitur. Caput eius Vitellianis co-
hortibus oſtentatum, ne quã vltra ſpem fouerent.
nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nam peruaſiſſe in Germanias Valentem, & veteres illic nouoſque exercitus ciere credebant. Viſa cæde, in deſperationem verſi & Flauianus exercitus; immane quantum animo exitium Valentis, vt finem belli accepit. Natus erat Valens Anagniæ, equeſtri familia, procax moribus, neque abſurdus ingenio famam vrbanitatis per laſciuiam petere. ludicro *k* Iuuenalium ſub Nerone, velut ex neceſſitate, mox ſponte mimos actitauit, ſcite magis quam probe. Legatus legionis & fouit Verginium, & infamauit. Fonteium Capitonem in proditionem corruptum, ſeu quia corrumpere nequiuerat interfecit. Galbæ proditor, Vitellio fidus, & aliorum perfidia illuſtratus. Abrupta vndique ſpe, Vitellianus miles tranſiturus in partes, id quoque non ſine dedecore, ſed ſub ſignis vexilliſque in ſubiectos Narniæ campos deſcendere. Flauianus exercitus, vt ad prœlium intentus *l* armatuſque, denſis circa viam ordinibus, adſtiterat. Accepti in medium Vitelliani. & circumdatos, Primus Antonius clementer alloquitur. pars Narniæ, pars Interamnæ ſubſiſtere iuſſi. relictæ ſimul è victricibus legiones, neque quieſcentibus graues, & aduerſus contumaciam validæ. Non omiſere per eos dies Primus ac Varus crebris nuntijs ſalutem, & pecuniam, & ſecreta Campanię, offerre Vitellio, ſi poſitis armis, ſeque ac liberos ſuos Veſpaſiano permiſiſſet. In eundem modum & Mucianus compoſuit epiſtolas: quibus plerumque fidere Vitellius, ac de numero ſeruorum, electione *m* lictorum loqui. Tanta torpedo inuaſerat animum, vt ſi Principem eum fuiſſe ceteri non meminiſſent, ipſe obliuiſceretur. At primores ciuitatis, Flauium Sabinum præfectum vrbis, ſecretis ſermonibus incitabant, victoriæ famæque partem

capeſſeret. *Eſſe illi proprium militem cohortium vrbanarum. nec defuturas vigilum cohortes, ſeruitia ipſorum, fortunam partium, & omnia prona victoribus. ne Antonio Varoque de gloria concederet. Paucas Vitellio cohortes, & mæſtis vndique nuntijs trepidas. populi, mobilem animum: & ſi ſe ducem præbuiſſet, eaſdem illas adulationes pro Veſpaſiano fore. Ipſum Vitellium ne proſperis quidem parem, adeo ruentibus debilitatum. gratiam patrati belli penes eum, qui vrbem occupaſſet. Id Sabino conuenire, vt imperium fratri reſeruaret: id Veſpaſiano, vt ceteri poſt Sabinum haberentur.* Haut quaquam erecto animo eas voces accipiebat, inualidus ſenecta. Erant qui occultis ſuſpicionibus inceſſerent, tamquam inuidia & æmulatione fortunam fratris moraretur. Namque Flauius Sabinus ætate prior, priuatis vtriuſque rebus, auctoritate pecuniaque Veſpaſianum anteibat. Et credebatur affectam eius fidem præiuuiſſe, domo agriſque pignori acceptis. Vnde, quamquam manente in ſpeciem concordia, offenſarum operta metuebantur. Melior interpretatio, mitem virum abhorrere à ſanguine & cedibus: eoque crebris cum Vitellio ſermonibus de pace, ponendiſque per conditionem armis agitare. Sæpe domi cõgreſſi, poſtremo in æde Apollinis, vt fama fuit, pepigere. Verba voceſque duos teſtes habebant, Cluuium Rufum & Silium Italicum. Vultus procul viſentibus notabantur, Vitellij proiectus & degener, Sabinus non inſultans, & miſeranti proprior. Quod ſi tam facile ſuorum mentes flexiſſet Vitellius, quam ipſe ceſſerat: incruentam vrbem Veſpaſiani exercitus intraſſet. Ceterum vt quiſque Vitellio fidus, ita pacem & conditiones abnuebant, diſcrimen ac dedecus oſtentãtes, & fidẽ in libidine victoris. *Nec*

tantam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tantam Veſpaſiano ſuperbiam, vt priuatum Vitellium pateretur. ne victos quidem laturos. Ita periculum ex miſericordia. Ipſum ſane ſenem, & proſperis aduerſiſque ſatiatum. Sed quod nomen, quem ſtatum filio eius Germanico fore? Nunc pecuniam, & familiam, & beatos Campaniæ ſinus promitti. Sed vbi imperium Veſpaſianus inuaſerit, non ipſi, non amicis eius, non denique exercitibus ſecuritatem, niſi exſtincto in æmulatu rediturum. Fabium illis Valentem, captiuum & caſibus dubiis reſeruatum, prægrauem fuiſſe: nedum Primus ac Fuſcus, & ſpecimen partium Mucianus, vllam in Vitellium niſi occidendi licentiam habeant. Non à Cæſare Pompeium, non ab Auguſto Antonium incolumes relictos. Niſi forte Veſpaſianus altiores ſpiritus gerat, Vitellij cliens, cum Vitellius collega Claudio foret. Quin vt cenſuram patris, vt tres conſulatus, vt tot egregiæ domus honores deceret, deſperatione ſaltem in audaciam accingeretur. perſtare militem, ſupereſſe ſtudia populi. Denique nihil atrocius euenturum, quam in quod ſponte ruant. moriendum victis, moriendum deditis. id ſolum referre, nouiſſimum ſpiritum per ludibrium & contumelias effundant, an per virtutem. Surdæ ad fortia conſilia Vitellio aures. Obruebatur animus miſeratione curaque, ne pertinacibus armis, minus placabilem victorem relinqueret coniugi ac liberis. Erat illi & feſſa ætate parens, quæ tamen paucis ante diebus opportuna morte excidium domus præuenit. nihil principatu filij aſſecuta, niſi luctum & bonam famam. xv. Kal. Ianu. audita defectione legionis cohortiumque, quæ ſe Narniæ dediderant, pullo amictu palatio degreditur, mœſta circum familia. Simul ferebatur lecticula paruulus filius, velut in funebrem pompam. Voces populi blandæ & intempeſtiuæ. miles minaci ſilentio. Nec quiſquam adeo rerum huma-

narum immemor, quem non commoueret illa fa-
cies, Romanũ principem, & generis humani pau-
lo ante Dominum, relicta fortunæ ſuæ ſede, per
populum, per vrbem, exire de imperio. Nihil tale
viderant, nihil audierant. Repentina vis dictato-
rem Cæſarem oppreſſerat, occultæ Caium inſidiæ,
nox & ignotum rus, fugam Neronis abſconderant.
Piſo & Galba, tamquam in acie cecidere; in ſua
concione Vitellius, inter ſuos milites, proſpectan-
tibus etiam feminis, pauca & præſenti mæſtitiæ
congruentia locutus: *Cedere ſe pacis & Reip. cauſſa:
retinerent tantum memoriam ſui, fratremque, & con-
iugem, & innoxiam liberorum ætatem miſerarentur.*
Simul filium protendens, modo ſingulis, modo
vniuerſis commendans, poſtremo fletu præpe-
diente, aſſiſtenti conſuli (Cæcilius Simplex erat)
exſolutum à latere pugionem, velut ius necis vi-
tæque ciuium, reddebat. Aſpernante conſule, re-
clamantibus qui in concione adſtiterant, vt in æde
Concordiæ poſiturus inſignia imperij, domum-
que fratris petiturus, diſceſſit. Maior hic clamor
obſiſtentium penatibus priuatis, in palatium vo-
cantium. interclūſum alterum iter, idque ſolum
quod in ſacram viam pergeret, patebat. Tum con-
ſilij inops, in palatium rediјt. Præuenerat rumor,
eiurari ab eo imperium. Scripſeratque Flauius
Sabinus cohortium tribunis, vt militem cohibe-
rent. Igitur tamquam omnis Reſp. in Veſpaſiani
ſinum ceſſiſſet, primores ſenatus, & plerique e-
queſtris ordinis, omniſque miles vrbanus, & vigi-
les, domum Flauij Sabini compleuere. Illuc de
ſtudijs vulgi, & minis Germanicarum cohortium
affertur. Longius iam progreſſus erat, quam vt re-
gredi poſſet. & ſuo quiſque metu, ne diſiectos, eo-
que minus validos, Vitelliani conſectarentur,
con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

contantem in arma impellebant. Sed quod in eiuſmodi rebus accidit, conſilium ab omnibus datum eſt, periculum pauci ſumſere. Circa lacum Fundani, deſcendentibus qui Sabinum comitabantur armatis, occurrunt promtiſſimi Vitellianorum. Modicum ibi prœlium, improuiſo tumultu, ſed proſperum Vitellianis fuit. Sabinus, re trepida, quod tutiſſimum è præſentibus, arcem Capitolii inſedit milite, & quibuſdam ſenatorum equitumque: quorum nomina tradere haut promtum eſt, quoniam victore Veſpaſiano, multi id meritum erga partes ſimulauere. Subierunt obſidium etiam feminę: inter quas maxime inſignis, Verulana Gracilia, neque liberos, neque propinquos, ſed bellum ſecuta. Vitellianus miles, cuſtodia ſecordi clauſos circumdedit, eoque, concubia nocte, ſuos liberos Sabinus, & Domitianum fratris filium, in Capitolium acciuit. At Sabinus, miſſo per neglecta ad Flauïanos duces nuntio, qui circumſideri ipſos, niſi ſubueniretur, artas res nuntiaret; noctem adeo quietam egit, vt digredi ſine noxa potuerit. Quippe miles Vitellij aduerſus pericula ferox, laboribus & vigilijs parum intentus erat. Et hibernus imber repente fuſus, oculos aureſque impediebat. Luce prima Sabinus, antequam inuicem hoſtilia cœptarent, Cornelium martialem è primipilaribus, ad vitellium miſit, cum mandatis & queſtu, quod pacta turbarentur. *Simulationem prorſus & imaginem deponendi imperij fuiſſe, ad decipiendos tot illuſtres viros. Cur enim è roſtris, fratris domum imminentem foro, & irritandis hominum oculis, quam Auentinum & penates vxoris petiſſet? Ita priuato, & omnem principatus ſpeciem vitanti, conveniſſe. Contra, Vitellium in palatium in ipſam imperii arcem regreſſum. Inde armatum agmẽ emiſſum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſtratam innocentium cædibus celeberrimam vrbis partem. ne Capitolio quidem abſtineri. Togatum nempe ſe, & vnum è ſenatoribus, dum inter Veſpaſianum ac Vitellium prœlijs legionum, captiuitatibus vrbium, deditionibus cohortium iudicatur. Iam Hiſpanijs, Germanijſque, & Britannia, deſciſcentibus, fratrem Veſpaſiani manſiſſe in fide, donec vltro ad conditiones vocaretur. Pacem & concordiam victis vtilia; victoribus tantum pulchra eſſe. Si conuentionis pœniteat; non ſe, quem perfidia deceperit, ferro peteret, non filium Veſpaſiani vix puberem. quantum occiſis vno ſene, & vno iuuene profici? Iret obuiam legionibus, de ſumma rerum illic certaret. cetera ſecundum euentum prœlij ceſſura. Trepidus ad hæc Vitellius, pauca purgandi ſui cauſſa reſpondit, culpam in militem conferens, cuius nimio ardori imparem eſſe modeſtiam ſuam. Et monuit Martialem, vt per ſecretam ædium partem occulte abiret, ne à militibus internuntius inuiſæ pacis interficeretur. Ipſe neque iubendi neque vitandi potens, non jam imperator, ſed tantum belli cauſſa erat. Vix dum regreſſo in Capitolium Martiale, furens miles aderat, nullo duce, ſibi quiſque auctor: cito agmine, forum & imminentia foro templa præteruecti, erigunt aciem per aduerſum collem, vſque ad primas Capitolinæ arcis fores. Erant antiquitus porticus in latere cliui, dextra ſubeuntibus. In quarum tectum egreſſi, ſaxis teguliſque Vitellianos deturbabant. neque illis manus niſi gladijs armatæ, & arceſſere tormenta, aut miſſilia tela, longum videbatur. Faces in prominentem porticum iecere, & ſequebantur ignem. ambuſtaſque Capitolij fores penetraſſent, ni Sabinus reuulſas vndique ſtatuas, decora maiorum in ipſo aditu vice muri obieciſſet. Tum diuerſos Ca-

pitolij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pitolij aditus inuadunt, iuxta lucum aſyli, & qua Tarpeia rupes centum gradibus aditur. Improuiſa vtraque vis. propior atque acrior per aſylum ingruebat. Nec ſiſti poterant, ſcandentes per conjuncta ædificia: quæ, vt in multâ pace, in altum edita, ſolum Capitolij æquabant. Hic ambigitur, ignem tectis oppugnatores iniecerint, an obſeſſi. quæ crebrior fama eſt, quo nitentes ac progreſſos depellerent. Inde lapſus ignis in porticus, appoſitas ædibus. mox ſuſtinentes faſtigiũ Aquilæ, vetere ligno, traxere flammam, alueruntque. Sic Capitolium, clauſis foribus, indefenſum & indireptum, conflagrauit. Id facinus poſt conditam vrbem luctuoſiſſimum fœdiſſimumque pop. Ro. accidit, nullo externo hoſte, propitijs, ſi per mores noſtros liceret, deis. Sedem Iouis optimi maximi, auſpicato à maioribus pignus imperij conditam, quam non Porſena dedita vrbe, neque Galli capta, temerare potuiſſent, furore principum exſcindi? Arſerat & ante Capitolium ciuili bello, ſed fraude priuata. Nunc palam obſeſſum, palam incenſum. quibus armorum cauſſis, quo tantæ cladis pretio pro patria bellauimus? Vouerat Tarquinius Priſcus rex, bello Sabino; ieceratque fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quam quo modicæ adhuc Pop. Rom. res ſufficerent. Mox Seruius Tullius, ſociorũ ſtudio; deinde Tarquinius Superbus, capta Sueſſa Pometia, hoſtium ſpolijs exſtruxere. Sed gloria operis, libertati reſeruata. Pulſis regibus, Horatius Puluillus iterum conſul dedicauit, eâ magnificentia, quã immenſæ poſtea Pop. Ro. opes ornarent potius, quã augerent. Ijſdem rurſus veſtigijs ſitum eſt, poſtquam interiecto CCCCXV. annorum ſpatio L. Scipione, C. Norbano COSS. flagrauerat. Curam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

victor Sulla ſuſcepit, neque tamen dedicauit. hoc ſolum felicitati eius negatum. Lutatii Catuli nomen, inter tanta Cæſarum opera, vſque ad vitellium manſit. Ea tunc ædes cremabatur. Sed plus pauoris obſeſſis, quam obſeſſoribus intulit. Quippe vitellianus miles, neque aſtu, neque conſtantia, inter dubia indigebat. Ex diverſo, trepidus miles, dux ſegnis, & veluti captus animi, non lingua, non auribus competere. neque alienis conſiliis regi, neque ſua expedire. huc illuc clamoribus hoſtium circumagi. quæ iuſſerat vetare, quæ vetuerat iubere. Mox quod in perditis rebus accidit, omnes præcipere, nemo exſequi. poſtremo abiectis armis, fugam & fallendi artes circumſpectabant. Irrumpunt vitelliani, & cuncta ſanguine, ferro, flammiſque miſcent. Pauci militarium virorum, inter quos maxime inſignes, Cornelius Martialis, Aemylius Pacenſis, Caſperius Niger, Didius Scæua, pugnam auſi obtruncantur. Flauium Sabinum inermem, neque fugam cœptantem, circumſiſtunt, & Quinctium Atticum conſulem, vmbra honoris & ſuamet vanitate monſtratum quod edicta in populum pro veſpaſiano magnifica, probroſa aduerſus vitellium iecerat. Ceteri per varios caſus elapſi. quidam ſeruili habitu, alii fide clientium contecti, & inter ſarcinas abditi. Fuere, qui excepto vitellianorum ſigno, quo inter ſe noſcebantur, vltro rogitantes reſpondenteſue, audaciam pro latebra haberent. Domitianus, prima irruptione apud ædituum occultatus, ſollertia liberti, lineo amictu turbæ ſacricolarum immixtus ignaruſq; apud Cornelium Primum paternum clientem, iuxta velabrum, delituit. Ac potiente rerum patre, diſiecto æditui contubernio, modicum ſacellum IOVI CONSERVATORI, aramque poſuit, caſuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

caſuſque ſuos in marmore expreſſit. Mox imperium adeptus, IOVI CVSTODI templum ingens, ſeque in ſinu dei ſacrauit. Sabinus & Atticus onerati catenis, & ad Vitellium ducti, nequaquam infeſto ſermone vultuque excipiuntur, frementibus, qui ius cædis, & præmia nauatæ operæ, petebant. Clamore à proximis orto, ſordida pars plebis ſupplicium Sabini expoſcit, minas adulationeſque miſcet. Stantem pro gradibus palatij Vitellium, & preces parantem, peruicere vt abſiſteret. Tum confoſſum conlaceratumque, & abſciſſo capite truncum corpus Sabini, in Gemonias trahunt. Hic exitus viri haut ſane ſpernẽdi. Quinque & xxx. ſtipendia in Repub. fecerat, domi militiæque clarus. Innocentiam iuſtitiamque eius, non argueres: ſermonis nimius erat. Id virum ſeptem annis, quibus Mœſiam; duodecim, quibus præfecturam vrbis obtinuit, calumniatus eſt rumor. in fine vitæ, alij ſegnem, multi moderatum, & ciuium ſanguinis parcum credidere. Quod inter omnes conſtiterit, ante principatum Veſpaſiani decus domus penes Sabinum erat. Cædem eius lætam fuiſſe Muciano accepimus. Ferebant plerique etiam paci conſultum, diremta æmulatione inter duos, quorum alter ſe fratrem imperatoris, alter conſortem imperij cogitaret. Sed Vitellius conſulis ſupplicium poſcenti populo reſtitit, placatus ac velut vicem reddens, quod interrogantibus quis Capitolium incendiſſet, ſe reum Atticus obtulerat. Eaque confeſſione, ſiue aptum tempori mendacium fuit, inuidiam crimenque agnouiſſe, & à partibus Vitellij amolitus videbatur. Iiſdem diebus L. Vitellius, poſitis apud Feroniam caſtris, excidio Tarracinæ imminebat: clauſis illic gladiatoribus remigibuſque, qui non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

egredi mœnia, neque periculum in aperto aude-
bant. Præerat, vt ſupra memorauimus Iulianus
gladiatoribus, Apollinaris remigibus, laſciuia ſe-
cordiaq; gladiatorum magis, quam ducum ſimiles.
Nō vigilias agere, nō intuta mœnium firmare, no-
ctu dieque fluxi, & amœna litorum perſonantes, in
miniſterium luxus diſperſis militibus, de bello
tantum inter conuiuia loquebantur. Paucos ante
dies, diſceſſerat Apinius Tiro: doniſque ac pecu-
nijs acerbe per municipia conquirendis, plus in-
uidiæ quam virium partibus addebat. Interim
ad Vitellium ſeruus Verginij Capitonis perfu-
git, pollicituſque ſi præſidium acciperet, vacuam
arcem furtim traditurum, multa nocte cohortes
expeditas ſummis montium iugis, ſuper caput
hoſtium ſiſtit. inde miles ad cędem magis, quam
ad pugnam decurrit. ſternunt inermes, aut arma
capientes, & quoſdam ſomno excitos, cum tene-
bris, pauore, ſonitu tubarum, clamore hoſtili
turbarentur. pauci gladiatorum reſiſtentes, ne-
que inulti cecidere. Ceteri ad naues ruebant,
vbi cuncta pari formidine implicabantur, per-
mixtis paganis, quos nullo diſcrimine Vitelliani
trucidabant. Sex liburnicæ inter primum tumul-
tum euaſere, in quis præfectus claſſis Apollinaris:
reliquas in litore captas, aut nimio ruentium o-
nere preſſas, mare hauſit. Iulianus ad L. Vitellium
perductus, & verberibus fœdatus, in ore eius
iugulatur. Fuere, qui vxorem L. Vitellij Triariam
inceſſerint, tamquam gladio militari cincta, inter
luctū cladeſq; expugnatę Tarracinę, ſuperbe ſęue-
que egiſſet. Ipſe laureā proſpere geſtę rei, ad fratrē
miſit: percontatus ſtatim regredi ſe, an perdomādæ
Cāpanię inſiſtere iuberet. Quod ſalutare nō modo
partibus Veſpaſiani, ſed Reipub. fuit. nam ſi recens

victoria

victoria miles, & ſuper inſitam peruicaciā ſecundis ferox, Romā cōtendiſſet, haut parua mole certatum, nec ſine exitio vrbis foret. quippe L. Vitellio, quāuis infami, inerat induſtria: nec virtutibus, vt boni, ſed quo modo peſſimus quiſq;, vitijs valebat. Dū hæc in partibus Vitellij gerūtur, digreſſus Narnia Veſpaſiani exercitus, feſtos Saturni dies, Otriculi per otium agitabat. Cauſſa tā prauæ moræ, vt Mucianū opperirentur. Nec defuere qui Antoniū ſuſpicionibus arguerent, tamquā dolo cōtantē, poſt ſecretas Vitellij epiſtolas, quibus conſulatum & nubilem filiam, & dotales opes, pretiū proditionis, offerebat. Alij, ficta hæc, & in gratiam Muciani compoſita. Quidam, omnium id ducum cōſilium fuiſſe, oſtētare potius vrbi bellū, quam inferre: quando validiſſimæ cohortes à vitellio deſciuiſſent, & abſciſſis omnibus præſidijs, ceſſurus imperio videbatur. Sed cuncta feſtinatione, deinde ignauia Sabini corrupta: qui ſumtis temere armis, munitiſſimam Capitolij arcem, & ne magnis quidem exercitibus expugnabilem, aduerſus tris cohortes tueri nequiſſet. Haut facile quis vni aſſignauerit culpam, quæ omnium fuit. nam & Mucianus, ambiguis epiſtolis, victores morabatur; & Antonius, præpoſtero obſequio, vel dū tegeret inuidiā, crimen meruit. ceteriq; duces, dū peractum bellū putant, finem eius inſigniuere. Ne Petilius quidem Cerialis, cū mille equitibus premiſſus, vt trāſuerſis itineribus per agrū Sabinū Salaria via vrbē introiret, ſatis maturauerat: donec obſeſſi Capitolij fama cūctos ſimul exciret. Antonius per Flaminiā ad Saxa rubra, multo iā noctis, ſerum auxiliū venit. Illic interfectum Sabinū, cōflagraſſe Capitoliū, tremere vrbem, mæſta omnia accepit. plebē quoq; & ſeruitia pro Vitellio armari, nuntiabatur. Et Petilio Ceriali equeſtre prœliū

aduerſum fuerat. namque incautum, & tamquam ad victos ruentem, Vitelliani interiectus equiti pedes excepere. pugnatū haut procul vrbe, inter ædificia hortoſque, & anfractus viarum. quæ gnara Vittellianis, incomperta hoſtibus, metū fecerant. neque omnis eques cōcors, adiunctis quibuſdam, qui nuper apud Narniam dediti, fortunam partium ſpeculabantur. capitur præfectus alæ, Tullius Flauianus. ceteri fœda fuga conſternantur, non vltra Fidenas ſecutis victoribus. Eo ſucceſſu ſtudia populi aucta. vulgus vrbanum arma cepit. Paucis ſcuta militaria. plures, raptis quod cuiq; obuium telis, ſignum pugnæ expoſcunt. Agit grates Vitellius, & ad tuendam vrbem prorumpere iubet. Mox vocato ſenatu, diliguntur legati ad exercitus, vt prętexto Reipub. concordiam pacemque ſuaderent. varia legatorum ſors fuit. Qui Petilio Ceriali occurrerunt, extremum diſcrimen adiere, aſpernante milite conditiones pacis. vulneratur prætor Arulenus Ruſticus. auxit inuidiam, ſuper violatum legati prætoriſque nomen, propria dignatio viri. Palantur comites: occiditur proximus lictor, dimouere turbam auſus. & ni dato à duce præſidio defenſi forent, ſacrum etiam inter exteras gentes legatorum ius, ante ipſa patriæ mœnia, ciuilis rabies vſque in exitium temeraſſet. Aequioribus animis accepti ſunt, qui ad Antonium venerant, non quia modeſtior miles, ſed duci plus auctoritatis. Miſcuerat ſe legatis Muſonius Rufus equeſtris ordinis, ſtudium philoſophiæ & placita Stoicorum æmulatus. Cœptabatque permixtus manipulis, bona pacis ac belli diſcrimina diſſerens, armatos monere. Id pleriſque ludibrio, pluribus tædio. nec deerant qui propellerent proculcarentque, ni admonitu modeſtiſſimi cuiuſq;, & aliis

& alijs

& aliis minitantibus, omiſiſſet intempeſtiuam ſapientiam. Obuiæ fuere & virgines Veſtales, cum epiſtolis Vitellij ad Antonium ſcriptis. Eximi ſupremo certamini vnum diem poſtulabant. ſi moram interiecisſent, facilius omnia conuentura. Virgines cum honore dimiſſæ. Vitellio reſcriptum, Sabini cæde, & incendio Capitolij, dirempta belli commercia. Tentauit tamen Antonius vocatas ad concionem legiones mitigare, vt caſtris iuxta pontem Miluium poſitis, poſtera die vrbem ingrederentur. Ratio contandi, ne aſperatus prœlio miles, non populo, non ſenatui, ne templis quidem ac delubris deorum conſuleret. Sed omnem prolatationem, vt inimicam victoriæ, ſuſpectabant. Simul fulgentia per colles vexilla, quamquam imbellis populus ſequeretur, ſpeciem hoſtilis exercitus fecerant. Tripartito agmine, pars vt aſtiterat Flaminia via, pars iuxta ripam Tiberis inceſsit, tertium agmen per Salariam Collinæ portæ propinquabat. plebs inuectis equitibus fuſa. Miles Vitellianus, trinis & ipſe præſidijs occurrit. Prœlia ante vrbem multa, & varia: ſed Flauianis conſilio ducum præſtantibus, ſæpius proſpera. Ii tantum conflictati ſunt, qui in partem ſiniſtram vrbis ad Salluſtianos hortos, per anguſta & lubrica viarum flexerant. Superſtantes macerijs hortorum Vitelliani ad ſerum vſque diei, ſaxis piliſque ſubeuntes arcebant. donec ab equitibus, qui porta Collina irruperant, circumuenirentur. Concurrere & in campo Martio infeſtæ acies. Pro Flauianis fortuna, & parta toties victoria: Vitelliani deſperatione ſola ruebant. & quamquam pulſi, rurſus in vrbe congregabantur. Aderat pugnantibus ſpectator populus, vtque in ludicro certamine, hos modo,

rurſus

rurſus illos clamore & plauſu fouebat: quoties pars altera inclinaſſet, abditos in tabernis, aut ſi quam in domum perfugerant, erui iugularique poſtulantes, parte maiore prædæ potiebantur. Nã milite ad ſanguinem & cædes obuerſo, ſpolia in vulgus cedebant. Sæua ac deformis vrbe tota facies. alibi prœlia & vulnera, alibi balneæ popinæque. Simul cruor & ſtrues corporum, iuxta ſcorta, & ſcortis ſimiles: quantum in luxurioſo otio libidinum, quidquid in acerbiſſima captiuitate ſcelerum: prorſus, vt eandem ciuitatem, & furere crederes, & laſciuire. Conflixerant ante armati exercitus in vrbe, bis L. Sulla, ſemel Cinna, victoribus, nec tunc minus crudelitatis. nunc inhumana ſecuritas, & ne minimo quidem temporis, voluptates intermiſſę, velut feſtis diebus id quoque gaudium accederet. exſultabant. nulla partium cura, malis publicis læti. Plurimum molis in oppugnatione caſtrorum fuit, quæ acerrimus quiſque vt nouiſsimam ſpem retinebant. Eo intentius victores, præcipuo veterum cohortium ſtudio, cuncta validiſsimarum vrbium excidijs reperta, ſimul admouent teſtudinem, tormenta, aggeres, faceſque: quidquid tot præliis laboris ac periculi hauſiſſent, opere illo conſummari clamitantes. Vrbẽ ſenatui ac pop. Ro. templa dijs reddita: proprium eſſe militis decus, in caſtris. illam patriam, illos penates. ni ſtatim recipiantur, noctem in armis agendam. Contra Vitelliani, quamquam numero fatoque diſpares, inquietare victoriam, morari pacem; domos araſque cruore fœdare, ſuprema victis ſolatia complectebantur. Multi ſemianimes, ſuper turres & propugnacula mœnium, exſpirauere. conuulſis portis, reliquus

glo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

globus obtulit ſe victoribus: & cecidere omnes contrarijs vulneribus, verſi in hoſtem. Ea cura etiam morientibus decori exitus fuit. Vitellius capta vrbe, per auerſam palatij partem, Auentinum in domum vxoris ſellula defertur: vt ſi diem latebra vitauiſſet, Tarracinam ad cohortes fratremque perfugeret. Dein mobilitate ingenij, & quæ natura pauoris eſt, cum omnia metuenti, præſentia maxime diſplicerent, in palatium regreditur, vaſtum deſertumque: dilapſis etiam infimis ſeruitiorum, aut occurſum eius declinantibus. Terret ſolitudo, & tacentes loci. tentat clauſa, inhorreſcit vacuis. feſſuſque miſero errore, & pudenda latebra ſemet occultans, ab Iulio Placido tribuno cohortis protrahitur. Vinctæ pone tergum manus. laniata veſte, fœdum ſpectaculum ducebatur, multis increpantibus nullo illacrymante. deformitas exitus miſericordiam abſtulerat. Obuius è Germanicis militibus Vitellium infeſto ictu, per iram, vel quo maturius ludibrijs eximeret, an tribunum apetierit, in incerto fuit: aurem tribuni amputauit, ac ſtatim confoſſus eſt. Vitellium infeſtis mucronibus coactum, modo erigere os & offerre contumelijs, nunc cadentes ſtatuas ſuas, plerumque roſtra, & Galbæ occiſi locum cõtueri, poſtremo ad Gemonias, vbi corpus Flauij Sabini iacuerat, propulere. Vox vna non degeneris animi excepta, cũ tribuno inſultanti, ſe tamen imperatorem eius fuiſſe reſpondit. Ac deinde ingeſtis vulneribus, concidit. Et vulgus eadem prauitate inſectabatur interfectum, qua fouerat viuentem. Pater illi L. Vitellius. ſeptimum & quinquageſimum ætatis annum explebat. conſulatum, ſacerdotia, nomen locumque inter

primores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

primores, nulla ſua induſtria , ſed cuncta patris claritudine adeptus. Principatū ei detulere , qui ipſum non nouerant. Studia exercitus, raro cuiquam bonis artibus quęſita perinde affuere, quam huic per ignauiam. Inerat tamen ſimplicitas ac liberalitas: quæ, ni adſit modus, in exitium vertuntur. Amicitias dum magnitudine munerum , non conſtantia morum côntinere putat, meruit magis quam habuit. *q* Reip. haut dubie intererat, vitellium vinci. Sed imputare perfidiam non poſſunt, qui vitellium veſpaſiano prodidere, cum à Galba deſciuiſſent. *r* Præcipiti in occaſum die, ob pauorem magiſtratuum ſenatorumque, qui dilapſi ex vrbe, aut per domos clientium ſemet occultabāt, vocari ſenatus non potuit. Domitianum, poſtquam nihil hoſtile metuebatur, ad duces partium progreſſum, & Cæſarem conſalutatum , miles frequens, vtque erat in armis, in paternos penates deduxit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN LIB. III.

k *Confuſa & corrupta.* l Libri Vett. *fidei commiſſier pattentior* m Vat. *Auriana* n Lib. opt. *adductius* o Ex *manuſ. at vulgati, decore* p Vat. *Mœſicæ legiones.* q Ferretus, *etiam milites auferre,* r Farn. *prælij* ſ Libri manuſſ. *inapi.* t *quintadecimæ.* u *cur reſumſiſſet.* x Vulgo, *placatos.* y Fortaſſe, *tentatio.* z Vat. *ſemianimes.* a Vatic. *tot.* b vulgo, *poſt rem, flagitij* c Auctior Vat. *Gallias & exercitus & Ger.* d Emendo & diſt. *regreditur. Maturo, ceteriſque* e Scribo, *potentia.* Conſule Com. f Nec male, *illudens,* g torte *Veſpaſianum,* alia voce inducta. h Alias *volenti* i Ita manuſ. vulgo *obtunderent.* k Alias, *iuuenum* l Cod. reg. *ornatuſque* m *littorum* n *Vulgo, æmulatore* o Plerique libri, *tenere* p Vulgo, *abditi* q Abeſt ea vox à vulgatis: repoſui è Vat. r Alij, *Præcipitantis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV NERONIS HISTORIAR.

LIB. IV.

BREVIARIVM LIBRI.

FACIES & miſeria Romanæ urbis. L. Vitellius ſe cum cohortibus dedidit: ſed nihilo ſecius ipſe interfectus. Imperium Veſpaſiano à Senatu firmatur. De Helvidio Priſco accuratius, inſigni viro. de diſcidijs eius cum Eprio Marcello. Mucianus inter hæc urbem ingreditur. is Calpurnium Piſonem interfici iubet. Initia & motus Germanici belli: quod, duce Ciuili, Batavi primi ſumpſere. Poſtque eos, Cannefates. Præſidia & caſtella Romana eijciunt aut exſcindunt. Aquilium primipilarem, & poſt Mumium Lupercum legatum prælijs vincunt. Batauorum veteranæ cohortes ad Ciuilem abeunt. quas tranſitu arcere Herennius Gallus conatus, item funditur. Caſtra Vetera à Ciuili obſidentur. Seditio militum Rom. contra Hordeonium. & ſumma belli Voculæ permiſſa. Is contra Ciuilem duxit: & pri... ma victus, præter ſpem fortuito vicit. Iterum ſediti...

in Hor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

in Hordeonium: quem & interficiunt. Quædam Romæ & apud patres geſta, iurgia: accuſationes. Vitelliani milites compoſiti. alij in prætorium lecti. L. Piſonis in Africa cædes. Capitolium Romæ reſtitutum. Treueri & Lingones à Romanis deficiunt, & reliquæ Galliæ nutant. Ipſæ legiones cohorteſque Romanæ parum fidæ, & à Gallis corrumpebantur. Vocula interficitur. Sacramentum Romani pro imperio Galliarum dicunt. Idem legiones fecere, quæ in Veteribus diu obſeſſæ. Nec Agrippinenſes vltra contati, quin ſe victoribus adiungerent. Lingones interea à Sequanis fuſi. At Romæ, imperium periclitari viſum: & Domitianus ipſe ad hoc bellum accingitur, cum Muciano. Legiones quattuor ſtatim præmiſſæ. Galli interea deliberant: & pluribus ſanioribuſque cum ſeruitute pax placuit. Petilius Cerialis Treueros magna pugna vicit. defectores plerique ad Romana ſigna rediere. Paullo poſt acre iterum certamen cum Ciuili & Claſsico: cuius initio ambiguo, lætus Romanis finis fuit. Veſpaſiani in Ægypto facta, & edita ab eo miracula. itemque de oraculis & ſortibus ad eius imperium. Geſta illo ipſo anno, cuius parte poſtrema Conſules

Imp. Veſpaſianus iterum, Titus Filius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

INTERFECTO Vitellio, bellum magis deſierat, quã pax cœperat. Armati per vrbem victores, implacabili odio, victos conſectabantur. plenæ cædibus viæ, cruenta fora templaque, paſſim trucidatis, vt quemq; ſors obtulerat. Ac mox, augeſcente licentia. ſcrutari, ac protrahere abditos: ſi quem procerum habitu & iuuenta, proſpexerant, obtruncare; nullo militũ, aut populi diſcrimine. quæ ſæuitia, recentibus odijs, ſanguine explebatur; dein verterat in auaritiã. Nihil vſquam ſecretum aut clauſum ſinebant, Vitellianos occultari ſimulãtes. Initium id perfringendarum domuum, vel ſi reſiſteretur, cauſſa cædis. nec deerat egentiſſimus quiſque ex plebe. & peſſimi ſeruitiorum prodere vltro dites dominos. ali ab amicis monſtrabantur. Vbiq; lamenta, conclamationes, & a fortuna captæ vrbis, adeo vt Othonianiq; Vitellianiq; militis inuidioſa antea petulantia deſideraretur. Duces partiũ accendendo ciuili bello acres, temperandæ victoriæ impares. Quippe in turbas & diſcordias peſſimo cuiq; plurima vis, pax & quies bonis artibus indigent. Nomen ſedemq; Cæſaris; Domitianus acceperat, nondum ad curas intẽtus, ſed ſtupris & adulterijs filiũ principis agebat. Præfectura prætorij, penes Arriũ Varum. Summa potentiæ, in Primo Antonio. is pecuniam familiamque è principis domo, quaſi Cremonenſem prædam rapere. Ceteri modeſtia vel ignobilitate, vt in bello obſcuri, ita præmiorũ expertes. Ciuitas pauida & ſeruitio parata, occupari redeuntem Tarracina L. Vitellium cum cohortibus, extinguique reliqua belli, poſtulabat.

Præmiſ-

Præmiſſi Ariciam equites.agmen legionum,intra Bouillas ſtetit. Nec contatus eſt Vitellius, ſeque & cohortes arbitrio victoris permittere. Et miles infelicia arma, haut minus ira, quam metu abjecit. Longus deditorum ordo, ſeptus armatis, per vrbē inceſſit. Nemo ſupplici vultu, ſed triſtes & truces, & aduerſum plauſus ac laſciuiam inſultantis vulgi immobiles. paucos erumpere auſos, circumiecti preſſere. ceteri in cuſtodiam conditi. Nihil quiſquam locutus indignum, & quamquam inter aduerſa, ſalua virtutis fama. Dein L. Vitellius interficitur, par vitijs fratris, in principatu eius vigilantior, nec perinde proſperis ſocius, quam aduerſis abſtractus. Ijſdem diebus Lucilius Baſſus, cum expedito equite, ad componendam Campaniam mittitur: diſcordibus municipiorum animis, magis inter ſemet, quam contumacia aduerſus Principem. Viſo milite, quies, & minoribus colonijs impunitas. Capuæ, legio tertia hiemandi cauſſa locatur: & domus illuſtres afflictæ, cum contra Tarracinenſes nulla ope iuuarentur. Tanto procliuius eſt iniuriæ, quam beneficio vicem exſoluere: quia gratia oneri, vltio in quæſtu habetur. Solatio fuit ſeruus Verginij Capitonis, quem proditorem Tarracinenſium diximus, patibulo affixus, in ijſdem annulis, quos acceptos à Vitellio geſtabat. At Romæ ſenatus cuncta principibus ſolita, Veſpaſiano decernit, lętus & ſpei certus. quippe ſumta per Gallias Hiſpaniaſque ciuilia arma, motis ad bellum Germanis, mox Illyrico, poſtquam Aegyptum, Iudæam Syriamque & omnis prouincias exercituſque luſtrauerant, velut expiato terrarum orbe, cepiſſe finem uidebantur. Addidere alacritatem Veſpaſiani litteræ, tamquam manente bello ſcriptæ. ea, prima ſpecie, for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ma. Ceterum ut princeps loquebatur, ciuilia de ſe, & Rep. egregia. nec ſenatus obſequium deerat. Ipſi conſulatus cum Tito filio, prætura Domitiano & conſulare imperium decernuntur. Miſerat & Mucianus epiſtolas ad ſenatum, quæ materiam ſermonibus præbuere. ſi priuatus eſſet, cur publice loqueretur? potuiſſe eadem, paucos poſt dies, loco ſententiæ dici. ipſa quoque inſectatio in Vitellianos, ſera & ſine libertate. id vero erga Remp. ſuperbum, erga principem contumelioſum, quod in manu ſua fuiſſe imperium, donatumque Veſpaſiano iactabat. Ceterum inuidia, in occulto; adulatio in aperto, erant. Multo cum honore verborũ, Muciano triumphalia de bello ciuili data. Sed in Sarmatas expeditio fingebatur. Adduntur Primo Antonio conſularia, Cornelio Fuſco, & Arrio Varo, prætoria inſignia. Mox deos reſpexere. reſtitui placuit Capitolium. Eaque omnia Valerius Aſiaticus, conſul deſignatus, cenſuit. Ceteri, vultu manuque; pauci quibus conſpicua dignitas, aut ingenium adulatione exercitum, compoſitis orationibus aſſentiebantur. Vbi ad Heluidium Priſcum prætorem deſignatum ventum, prompſit ſententiam,* ut honorificam in bonum principem. Falſa aberant, & ſtudijs ſenatus*b* attollebantur. Iſq; præcipuus illi dies, magnæ offenſæ initium, & magnæ gloriæ fuit. Res poſcere videtur, quia iterum in mentionem incidimus viri ſæpius memorandi, vt vitam ſtudiaque eius & quali fortuna ſit vſus, paucis repetã. Heluidius Priſcus, regione Italiæ ſeptima, Tarracinæ municipio, Cluuio patre, qui ordinem primipili duxiſſet, ingenium illuſtre altioribus ſtudiis iuuenis admodum dedit: non vt plerique, vt nomine magnifico ſegne otium velaret, ſed quo firmior aduerſus

fortuita,

fortuita, Rempub. capeſſeret. doctores ſapientiæ ſecutus eſt, qui ſola bona quæ honeſta, mala tantum quæ turpia; potentiam, nobilitatem, ceteraque extra animum; neque bonis neque malis annumerant. Quæſtorius adhuc, à Pæto Thraſæa gener dilectus, è moribus ſoceri nihil æque ac libertatem hauſit. ciuis, ſenator, maritus, gener, amicus, cunctis vitæ officijs æquabilis, opum contemtor, recti peruicax, conſtans aduerſus metus. Erant quibus appetentior famæ videretur: quãdo etiam ſapientibus, cupido gloriæ, nouiſſima exuitur. Ruina ſoceri, in exſilium pulſus, vt Galbæ principatu redijt, Marcellum Eprium delatorem Thraſeæ accuſare aggreditur. Ea vltio, incertum maior an iuſtior, ſenatum in ſtudia diduxerat. Nam ſi caderet Marcellus, agmen reorum ſternebatur. Primo minax certamen, & egregijs orationibus vtriuſq; e teſtatum. Mox dubia voluntate Galbæ, multis ſenatorum deprecantibus, omiſit Priſcus: varijs, vt ſunt hominum ingenia, ſermonibus, moderationem laudantium, aut conſtantiam requirentium. Ceterum eo ſenatus die, quo de imperio Veſpaſiani cenſebant, placuerat mitti ad principem legatos. Hinc inter Heluidium, & Eprium, acre iurgium. Priſcus eligi nominatim à magiſtratibus iuratis; Marcellus vrnam poſtulabat, quæ conſulis deſignati ſententia fuerat. Sed Marcelli ſtudiũ proprius rubor excitabat, ne alijs electis poſthabitus crederetur. Paulatimque, per altercationem, ad continuas & infeſtas orationes prouecti ſunt. quærente Heluidio, *quid ita Marcellus iudicium magiſtratuum paueſceret? eſſe illi pecuniam, & eloquentiam, quis multos anteiret, ni memoria flagitiorum vrgeret. Sorte & vrna, mores non diſcerni: ſuffragia & exiſtimationem ſenatus reperta, vt*

ta, ut uniuſcuiuſq; vitam famamque penetrarent. pertinere ad vtilitatem Reip. pertinere ad Veſpaſiani honorem, occurrere illi quos innocentiſſimos ſenatus habeat, qui honeſtis ſermonibus aures imperatoris imbuant. Fuiſſe Veſpaſiano amicitiam cum Thraſea, Sorano, d Senecione: quorum accuſatores, etiam ſi puniri non oporteat, oſtentari non debere. hoc ſenatus iudicio, velut admoneri principem, quos probet, quos reformidet. nullum maius boni imperij inſtrumentum, quam bonos amicos. e Eſſe ſatis Marcello, quod Neronem in exitium tot innocentium impulerit. Frueretur præmiis & impunitate, Veſpaſianum melioribus relinqueret. Marcellus, non ſuam ſententiam impugnari, ſed conſulem deſignatum cenſuiſſe dicebat, ſecundum vetera exempla, quæ ſortem legationibus poſuiſſent, ne ambitioni aut inimicitijs locus foret. Nihil eueniſſe cur antiquitus inſtituta exoleſcerent, aut principis honor in cuiuſquam contumeliam f verteretur. ſufficere omnes obſequio. id magis vitandum, ne peruicacia quorundam irritaretur animus nouo principatu ſuſpenſus, & vultus quoque ac ſermones omnium circumſpectans. Se meminiſſe temporum, quibus natus ſit, quam ciuitatis formam patres auique inſtituerint: ulteriora mirari, præſentia ſequi: bonos imperatores voto expetere, qualeſcumque tolerare. Non magis ſua oratione Thraſeam, quam iudicio ſenatus afflictum. Sæuitiam Neronis, per huiuſmodi imagines illuſiſſe. nec minus ſibi anxiam talem amicitiam, quam aliis exſilium. Denique conſtantia, fortitudine, Catonibus & Brutis æquaretur Heluidius: ſe vnum eſſe ex illo ſenatu, qui ſimul ſeruierit. ſuadere etiam Priſco, ne ſupra principem ſcanderet, ne Veſpaſianum ſenem triumphalem, iuuenum liberorum patrem præceptis coerceret. Quomodo peſſimis imperatoribus ſine fine dominationem, ita quamuis egregiis modum libertatis placere. Hæc mag-

nis

nis vtrimque contentionibus iactata, diuerſis ſtudijs accipiebantur. Vicit pars quæ ſortiri legatos malebat, etiam medijs patrum annitentibus retinere morem. Et ſplendidiſsimus quiſque eodem inclinabat, metu inuidiæ ſi ipſi eligerentur. Secutum aliud certamen. Prætores ærarij (nam tum à prætoribus tractabatur ærarium) publicam paupertatem queſti, modum impenſis poſtulauerant. Eam curam conſul deſignatus, ob magnitudinem oneris, & remedij difficultatem, principi reſeruabat. Heluidius, arbitrio ſenatus agendum cenſuit. Cum perrogarent ſententias conſules, Vulcatius Tertullinus tribunus plebis intercesſit, ne quid ſuper tanta re, principe abſente, ſtatueretur. cenſuerat Heluidius, vt Capitolium publice reſtitueretur, adiuuaret Veſpaſianus. Eam ſententiam modeſtiſſimus quiſque ſilentio, deinde obliuio tranſmiſit. Fuere, qui & meminiſſent. Tum inuectus eſt Muſonius Rufus in Publium Celerem, à quo Baream Soranum falſo teſtimonio circumuentum arguebat. Ea cognitione renouari odia accuſationum videbantur. ſed vilis & nocens reus, protegi non poterat. Quippe Sorani ſancta memoria. Celer profeſſus ſapientiam, dein teſtis in Baream, proditor corruptorque amicitiæ, cuius ſe magiſtrum ferebat. Proximus dies, cauſſæ deſtinatur. Nec tam Muſonius aut Publius, quam Priſcus & Marcellus, ceterique motis ad vltionem animis, exſpectabantur. Tali rerum ſtatu, cum diſcordia inter partes, ira apud victos, nulla in victoribus auctoritas, non leges, non principes in ciuitate eſſent; Mucianus vrbem ingreſſus cuncta ſimul in ſe traxit. fracta Primi Antonij Varique potentia, male diſſimulata in eos Muciani iracundia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quamuis vultu tegeretur. Sed ciuitas rimandis offenſis ſagax, verterat ſe, tranſtuleratque. Ille unus ambiri, coli. nec deerat ipſe, ſtipatus armatis, domos hortoſq; permutans, apparatu, inceſſu, excubijs, vim Principis complecti, nomen remittere. Plurimum terroris intulit cædes Calpurnij Galeriani. Is fuit filius C. Piſonis, nihil auſus. ſed nomen inſigne, & decora ipſi iuuenta, rumore vulgi celebrabantur. Erantque in ciuitate adhuc turbida, & nouis ſermonibus læta, qui principatus inanem ei famam circumdarent. Iuſſu Muciani, cuſtodia militari cinctus, ne in ipſa vrbe cōſpectior mors foret, ad quadrageſimum ab vrbe lapidem, via Appia, fuſo per venas ſanguine extinguitur. Iulius Priſcus, prætoriarum ſub Vitellio cohortium præfectus, ſe ipſum interfecit, pudore magis quam neceſſitate. Alphenus Varus, ignauiæ infamiæq; ſuæ ſuperfuit. Aſiaticus (enim is libertus) malam potentiam, ſeruili ſupplicio, expiauit. Iiſdem diebus, crebeſcentem cladis Germanicæ famam, nequaquam mæſta ciuitas excipiebat. cæſos exercitus capta legionumq; [caſtra] hiberna, diſciuiſſe Gallias, non vt mala loquebantur. Id bellum quibus cauſſis ortum, quanto externarum ſociarumque gentium motu flagrauerit, altius expediam. Bataui, donec trans Rhenum agebant pars Cattorum, ſeditione domeſtica pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupauere, quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit: nec opibus Romanis, ſocietate validiorum attriti, viros tantum armaque imperio miniſtrant, diu Germanicis bellis exerciti: mox aucta per Britanniam gloria, tranſmiſſis illuc cohortibus, quas vetere inſtituto, nobiliſſimi

popu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

popularium regebãt. Erat & domi dilectus eques, præcipuo nandi ſtudio; arma equoſque retinens, integris turmis, Rhenum perrumpere. Iulius Paullus, & Claudius Ciuilis, regia ſtirpe, multo ceteros anteibant. Paullum Fonteius Capito, falſo rebellionis crimine interfecit. Iniectæ Ciuili catenæ, miſſuſque ad Neronem, & à Galba abſolutus, ſub Vitellio rurſus diſcrimen adijt, flagitante ſupplicium eius exercitu. Inde cauſſæ irarum, ſpeſque ex malis noſtris. Sed Ciuilis, vltra quam barbaris ſolitum, ingenio ſollers, & Sertorium ſe aut Hannibalem ferens, ſimili oris dehoneſtamento; ne vt hoſti obuiam iretur, ſi à populo Romano palam deſciuiſſet, Veſpaſiani amicitiam, ſtudiumq; partium prætendit. miſſis ſane ad eum Primi Antonij litteris, quibus auertere accita à Vitellio auxilia, & tumultus Germanici ſpecie, retentare legiones iubebatur. Eadem Hordeonius Flaccus præſens monuerat, inclinato in Veſpaſianum animo, & Reip. cura, cui excidium aduentabat, ſe redintegratum bellum, & tot armatorum millia Italiam irrupiſſent. Igitur Ciuilis *h* diſſidij certus, occultato interim altiore conſilio, cetera ex euentu iudicaturus, nouare res hoc modo cœpit. Iuſſu Vitellij, Batauorum iuuentus ad dilectum vocabatur: quem ſuapte natura grauem, onerabant miniſtri auaritia ac luxu ſenes aut inualidos conquirendo, quos pretio dimitterent. rurſus *i* impuberes, ſed forma conſpicui (& eſt pleriſque procera pueritia) ad ſtuprum trahebantur. Hinc inuidia, & compoſiti ſeditionis auctores, perpulere vt dilectum abnuerent. Ciuilis primores gentes, & promtiſſimos vulgi, ſpecie epularum, ſacrum in nemus vocatos, vbi nocte ac lætitia incaluiſſe videt, à laude gloria-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

que gentis orſus, injurias & raptus, & cetera ſervitij mala enumerat. *Neque enim ſocietatem ut olim, ſed tamquam mancipia haberi. Quando legatum, gravi quidem comitatu, & ſuperbo cum imperio, venire? tradi ſe præfectis centurionibuſque. quos ubi ſpolijs & ſanguine expleuerint, mutari, exequirique nouos ſinus, & varia prædandi vocabula. Inſtare dilectum, quo liberi à parentibus, fratres à fratribus, velut ſupremum diuidantur. Nunquam magis afflictã rem Romanam, nec aliud in hibernis quam prædam & ſenes. attollerent tantum oculos, & inania legionum nomina ne paueſcerent. eſſe ſibi robur peditum equitumque; conſanguineos Germanos; Gallias idem cupientes: ne Romanis quidem ingratum id bellum, cuius ambiguam fortunam Veſpaſiano imputaturos: victoriæ rationem non reddi.* Magno cum aſſenſu auditus, barbaro ritu, & patrijs exſecrationibus, vniuerſos adigit. Miſſi ad Caninefates, qui conſilia ſociarent. Ea gens partem inſulæ colit, origine, lingua, virtute, par Batavis: numero ſuperantur. Mox occultis nuntijs, pellexit Britannica auxilia, Batavorum cohortes, miſſas in Germaniam, ut ſupra rettulimus, ac tum Magontiaci agentes. Erat in Caninefatibus, ſtolidæ audaciæ Brinio, claritate natalium inſigni. pater eius multa hoſtilia auſus, Caianarum expeditionum ludibrium impune ſpreverat. Igitur ipſo rebellis familiæ k nomine placuit, impoſituſque ſcuto, more gentis, & ſuſtinentium humeris vibratus, dux diligitur. Statimque accitis Friſijs (tranſrhenana gens eſt) duarum cohortium hiberna, proximo occupato Oceano, irrumpit. Nec præuiderant impetum hoſtium milites: nec ſi præuidiſſent, ſatis virium ad arcendum erat. Capta igitur & direpta caſtra, dein vagos & pacis modo effuſos lixas, negotiatoreſque

Romanos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Romanos, inuadunt. Simul excidijs caſtellorum imminebant: quæ à præfectis cohortium incenſa ſunt, quia defendi nequibant. Signa vexillaque, & quod militum, in ſuperiorem inſulæ partem congregantur, duce Aquilio primipilari, nomen magis exercitus, quam robur. Quippe viribus cohortium abductis, Vitellius è proximis Nerviorum Germanorumque pagis, ſegnem numerum armis onerauerat. Civilis dolo graſſandum ratus, incuſauit vltro præfectos, quod caſtella deſeruiſſent: ſe cum cohorte cui præerat, Caninefatem tumultum compreſſurum. illi ſua quiſque hiberna repeterent. Subeſſe fraudem conſilio, & diſperſas cohortes facilius opprimi, nec Brinionem ducem eius belli, ſed Civilem eſſe patuit: erumpentibus paulatim indicijs, quæ Germani læta bello gens, non diu occultauerant. Vbi inſidiæ parum ceſſere, ad vim tranſgreſſus, Caninefates, Friſios, Batauos proprijs cuneis componit. directa ex diuerſo acies haut procul à flumine Rheno, & obuerſis in hoſtem nauibus, quas incenſis caſtellis illuc appulerant. nec diu certato, Tungrorum cohors ſigna ad Ciuilem tranſtulit: perculſique milites improuiſa proditione, à ſocijs hoſtibuſque cædebantur. Eadem etiam nauibus perfidia. Pars remigum è Batauis, tamquam imperitia, officia nautarum propugnatorumq; impediebant. mox contra tendere, & puppes hoſtili ripæ obijcere. ad poſtremum gubernatores centurioneſque, niſi eadem volentis, trucidant. donec vniuerſa quattuor & viginti navium claſſis, transfugeret, aut caperetur. Clara ea victoria in præſens, in poſterum vſui: armaque & naves, quibus indigebant, adepti, magna per Germanias Galliaſque fama, libertatis auctores celebrabantur.

Ger-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Germaniæ ſtatim miſere legatos, auxilia offerentes. Galliarum ſocietatem Ciuilis arte doniſque affectabat, captos cohortium præfectos ſuas in ciuitates remittendo: cohortibus abire an manere mallent data poteſtate. manentibus, honorata militia; digredientibus, ſpolia Romanorum offerebantur. Simul, ſecretis ſermonibus, admonebat malorum, quæ tot annis perpeſſi, *miſeram ſeruitutem falſo pacem vocarent. Batauos, quamquam tributorum expertes, arma contra communes dominos cepiſſe. prima acie, fuſum victumque Romanum: quid ſi Gallia iugum exuant? quantum in Italia reliquum? prouinciarum ſanguine, prouincias vinci. ne Vindicis aciem cogitarent: Batauo equite, protritos Æduos Aruernoſque: fuiſſe inter Virginij auxilia, Belgas. vereque reputantibus, Galliam ſuiſmet viribus concidiſſe. Nunc eaſdem omnium partes, addito ſi quid militaris diſciplinæ in caſtris Romanorum viguerit. eſſe ſecum veteranas cohortes, quibus nuper Othonis legiones procubuerint. Seruirent Syria, Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens: multos adhuc in Gallia viuere, ante tributa genitos. Nuper certe, cæſo Quinctilio Varo, pulſam è Germania ſeruitutem. Nec Vitellium principem, ſed Cæſarem Auguſtum bello prouocatum. Libertatem natura etiam mutis animalibus, datam. Virtutem proprium hominis bonum. Deos fortioribus adeſſe. Proinde arriperent vacui, occupatos; integri, feſſos. dum alij Veſpaſianum, alij Vitellium foueant, patere locum aduerſus vtrumque.* Sic in Gallias Germaniaſque intentus, ſi deſtinata proueniſſent, validiſſimarum ditiſſimarumque nationum regno imminebat. At Flaccus Hordeonius, primos Ciuilis conatus, per diſſimulationem aluit. Vbi expugnata caſtra, deletas cohortes, pulſum Batauorum inſula Romanum nomen, trepidi nunti jafferebant:

bant: Mumium Lupercum legatum (is duarum legionum hibernis præerat) egredi aduerſus hoſtem iubet. Lupercus legionarios è præſentibus, Vbios è proximis, Treuerorum equites, haut longe agentes, raptim tranſmiſit: addita Batauorum ala, quæ iam pridem corrupta, fidem ſimulabat, vt proditis in ipſa acie Romanis, maiore pretio fugeret. Ciuilis captarum cohortium ſignis circumdatus, vt ſuo militi recens gloria ante oculos, & hoſtes memoria cladis terrerentur, matrem ſuam ſororeſque, ſimul omnium coniuges paruoſque liberos, conſiſtere à tergo iubet: hortamenta victoriæ, vel pulſis pudorem. Vt virorum cantu, feminarum vlulatu, ſonuit acies; nequaquam par à legionibus, cohortibuſque redditur clamor. Nudauerat ſiniſtrum cornu Batauorum ala transfugiens, ſtatimque in nos verſa. ſed legionarius miles, quamquam rebus trepidis, arma ordineſque retinebat. Vbiorum Treuerorumque auxilia, fœda fuga diſperſa, totis campis palantur. Illuc incubuere Germani. Et fuit interim effugium legionibus, in caſtra, quibus Veterum nomen eſt. Præfectus alæ Batauorum, Claudius Labeo, opidano certamine æmulus Ciuili ne interfectus inuidiam apud populares, vel ſi retineretur, ſemina diſcordiæ præberet, in Friſios auehitur. Ijſdem diebus Batauorum & Caninefatium cohortes, cum iuſſu Vitellij in vrbem pergerent, miſſus à Ciuile nuntius aſſequitur. Intumuere ſtatim ſuperbia ferociaque, & pretium itineris, donatiuum, duplex ſtipendium, augeri equitum numerum promiſſa ſane à Vitellio, poſtulabant; non vt aſſequerentur, ſed cauſſam ſeditioni. Et Flaccus multa concedendo, nihil aliud effecerat, quam vt acrius expoſcerent, quæ ſciebant negaturum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Spreto Flacco, inferiorem Germaniam petiuere, vt Ciuili iungerentur. Hordeonius, adhibitis tribunis centurionibuſque, conſultauit, num obſequium abnuentes vi coërceret. Mox inſita ignauia, & trepidis miniſtris, quos ambiguus auxiliorum animus, & ſubito dilectu ſuppletæ legiones angebant, ſtatuit continere intra caſtra militem. Dein pœnitentia, & arguentibus ipſis qui ſuaſerant, tamquam ſecuturus, ſcripſit Herennio Gallo, legionis primæ legato, qui Bonnam obtinebat, ut arceret tranſitu Batauos: ſe cum exercitu, tergis eorum hæſurum. Et opprimi poterant, ſi hinc Hordeonius, inde Gallus, motis vtrimque copijs, medios clauſiſſent. Flaccus omiſit inceptũ, alijſque litteris Gallum monuit, ne teneret abeuntes. Vnde ſuſpicio, ſponte legatorum excitari bellum: quin cuncta quæ acciderant, aut metuebantur, non inertia militis, neque hoſtium vi, ſed fraude ducum euenire. Bataui, cum caſtris Bonnenſibus propinquarent, præmiſere qui Herennio Gallo mandata cohortium exponerent. *Nullum ſibi bellum aduerſus Romanos, pro quibus toties bellaſſent. Longa atque irrita militia feſſis, patriæ atque otij cupidinem eſſe. Si nemo obſiſteret, innoxium iter fore: ſin arma occurrant, ferro viam inuenturos.* Contantem legatum milites perpulerant, fortunã prœlij experiretur. Tria millia legionariorum, & tumultuariæ Belgarum cohortes, ſimul paganorum lixarumque ignaua, ſed procax ante periculum manus, omnibus portis erumpunt, vt Batavos numero impares circumfundant. Illi veteris militiæ memores, in cuneis congregantur, denſi vndique, & frontem tergaque ac latus tuti. Sic tenuem aciem noſtrorum perfringunt. Cedentibus Belgis, pellitur legio, & vallum portaſq; trepidi

trepidi petebant. Ibi plurimum cladis. cumulatæ corporibus foſſæ nec cæde tantum & vulneribus, ſed ruina, & ſuis plerique telis interiere. Victores, colonia Agrippinenſium vitata, nihil cetero in itinere hoſtile auſi, Bonnenſe prœlium excuſabant: tamquam petita pace, poſtquam negabatur, ſibimetipſi conſuluiſſent. Ciuilis aduentu veteranarum cohortium, iuſti iam exercitus ductor, ſed conſilij ambiguus, & vim Romanam reputans, cunctos qui aderant, in verba Veſpaſiani adigit. Mittitque legatos ad duas legiones, quæ priore acie pulſæ, in Vetera caſtra conceſſerant, vt idem ſacramentum acciperent. Redditur reſponſum, neque proditoris, neque hoſtium ſe conſilijs vti. Eſſe ſibi Vitellium principem, pro quo fidem & arma vſque ad ſupremum ſpiritum retenturos. proinde perfuga Batauus arbitrum rerum Romanarum ne ageret, ſed meritas ſceleris pœnas exſpectaret. Quæ vbi relata Ciuili, incenſus ira, vniuerſam Batauorum gentem in arma rapit. Iunguntur Bructeri Tencterique, & excita nuntijs Germania, ad prædam famamque. Aduerſus has belli concurrentis minas, legati legionum, Mumius Lupercus, & Numiſius Rufus, vallum muroſque firmabant. ſubuerſa longæ pacis opera, haut procul caſtris in modum municipij exſtructa, ne hoſtibus vſui forent. Sed parum prouiſum, vt copiæ in caſtra conueherentur; rapi permiſere. Ita paucis diebus per licentiam abſumta ſunt, quæ aduerſus neceſſitates in longum ſuffeciſſent. Ciuilis medium agmen cum robore Batauorum obtinens, (vtramque) Rheni ripam, quo truculentior viſu foret, Germanorum cateruis complet, aſſultante per campos equite. Simul naues in aduerſum amnem agebantur. Hinc

veteranarum cohortium ſigna, inde depromtæ ſiluis *m* luciſq; ferarum imagines, vt cuique genti inire prœlium mos eſt, iuxta belli ciuilis externique facie obſtupeſcerant obſeſſos. & ſpem oppugnantium augebat amplitudo valli, quod duabus legionibus ſitum, vix quinque millia armatorum tuebantur. Sed lixarum multitudo, turbata pace illuc congregata, & bello miniſtra aderat. Pars caſtrorum, in collem leniter aſſurgens, pars æquo adibatur. quippe illis hibernis, obſideri premique Germanias Auguſtus crediderat: neque vnquam id malorum, vt oppugnatum vltro legiones noſtras venirent. Inde non loco, neque munimentis labor additus. Vis & arma ſatis placebant. Bataui, Tranſrhenanique, quo diſcreta virtus manifeſtius ſpectaretur, ſibi quæque gens conſiſtunt, eminus laceſſentes. Poſt vbi pleraque telorum turribus pinniſque mœnium irrita *n* hærebant, & deſuper ſaxis vulnerabantur; clamore atque impetu, inuaſere vallum. Appoſitis plerique ſcalis, alij per teſtudinem ſuorum, ſcandebant iam quidam; cum gladijs & armorum incuſſu præcipitati, ſudibus & pilis obruuntur, præferoces initio, & rebus ſecundis nimij. Sed *o* tum prædæ cupidine, aduerſa quoque tolerabant. Machinas etiam, inſolitum ſibi, auſi. nec vlla ipſis ſolertia. perfugæ captiuique docebant ſtruere materias in modum pontis, mox ſubiectis rotis propellere: vt alij ſuperſtantes, tamquam ex aggere prœliarētur: pars intus, occulti muros ſubruerent. Sed excuſſa baliſtis ſaxa, ſtrauere informe opus. & crates vineaſque parantibus, adactæ tormentis ardentes haſtæ. vltroque ipſi oppugnatores ignibus petebantur: donec deſperata vi, verterent conſilium ad moras, haut ignari paucorum

dierum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

dierum ineſſe alimenta, & multum imbellis turbæ. Simul ex inopia proditio, & fluxa ſeruitiorum fides, ac fortuita belli ſperabantur. Flaccus interim, cognito caſtrorum obſidio, & miſſis per Gallias qui auxilia concirent, lectos legionibus Dillio Voculæ duoetviceſimæ legionis legato tradit, vt quam maximis per ripam itineribus celeraret. Ipſe pauidus torpere, inuiſus militibus. neque enim ambigue fremebant, *emiſſas à Maguntiaco Batauorum cohortes, diſsimulatos Ciuilis conatus, acciri in ſocietatem Germanos. non Primi Antonij, neque Muciani ope Veſpaſianum magis adoleuiſſe. aperta odia, armaque palam depelli: fraudem & dolum, obſcura, eoque ineuitabilia. Ciuilem ſtare contra, ſtruere aciem; Hordeonium, è cubiculo & lectulo, iubere quidquid hoſti conducat. Tot armatas fortiſsimorum virorum manus, vnius ſenis valetudine regi. Quin potius interfecto traditore, fortunam virtutemque ſuam malo omine exſoluerent.* His inter ſe vocibus inſiſtētes, flammauere inſuper allatæ à Veſpaſiano litteræ, quas Flaccus, quia occultari nequibant, pro concione recitauit: vinctoſq; qui attulerant, ad Vitellium miſit. Sic mitigatis animis, Bonnam, hiberna primæ legionis ventum. Infenſior illic miles, culpam cladis in Hordeonium vertebat: eius iuſſu directam aduerſus Batauos aciem, tamquam à Magontiaco legiones ſequerētur: eiuſdē proditione cęſos, nullis ſuperuenientibus auxilijs. Ignota hæc ceteris exercitibus, neque imperatori ſuo nuntiari: cum accurſu tot prouinciarum, exſtingui repens perfidia potuerit. Hordeonius exemplaria omnium litterarum, quibus per Gallias Britanniamque & Hiſpanias auxilia orabat, exercitui recitauit: inſtituitque peſſimum facinus, vt epiſtolæ Aquiliferis legionum traderentur, à

quis ante militi quam ducibus p legebantur. Tum è ſeditioſis vnum vinciri iubet, magis vſurpandi iuris, quam quia vnius culpa foret. Motuſque Bonna exercitus, in coloniam Agrippinenſem; affluentibus auxilijs Gallorum, qui primo rem Romanam enixe iuuabant. Mox valeſcentibus Germanis, pleræque ciuitates aduerſum nos armatæ, ſpe libertatis; &, ſi exuiſſent ſeruitium, cupidine imperitandi. Gliſcebat iracundia legionum, nec terrorem vnius militis vincula indiderant. quin idem ille arguebat vltro conſcientiam ducis: tamquam nuntius inter Ciuilem Flaccumque, falſo crimine, teſtis veri opprimeretur. Conſcendit tribunal Vocula, mira conſtantia, prehenſumque militem ac vociferantem duci ad ſupplicium iuſſit. Et dum mali pauent; optimus quiſque iuſſis paruere. Exin, conſenſu, ducem Voculam poſcentibus, Flaccus ſummam rerum ei permiſit. Sed diſcordes animos multa efferabant, inopia ſtipendij frumentique, & ſimul dilectum tributaque Galliæ aſpernantes: Rhenus, incognita illi cælo ſiccitate, vix nauium patiens: arti commeatus: diſpoſitæ per omnem ripam ſtationes, quæ Germanos vado arcerent: eademque de cauſſa minus frugum, & plures qui conſumerent. Apud imperitos prodigij loco accipiebatur ipſa aquarum pænuria, tamquam nos amnes quoque, & vetera imperij munimenta, desererent. quod in pace, fors, ſeu natura: tunc fatum & ira dei, vocabatur. Ingreſſis Noueſium, q tertiadecima legio coniungitur. Additus Voculæ in partem curarum, Herennius Gallus, legatus: nec auſi ad hoſtem pergere, loco, Gelduba nomen eſt, caſtra fecere. Ibi ſtruenda acie, muniendo vallandoque, & ceteris belli meditamentis militem firmabant.

Vtque

Vtque præda ad virtutem incenderetur, in proximos Gugernorum pagos, qui ſocietatem Ciuilis acceperant, ductus à vocula exercitus. Pars cum Herennio Gallo permanſit. Forte nauem, haut procul caſtris, frumento grauem, cum per vada hæſiſſet, Germani in ſuam ripam trahebant. Non tulit Gallus, miſitque ſubſidio cohortem. Auctus & Germanorum numerus, paulatimque aggregantibus ſe auxilijs, acie certatum. Germani, multa cum ſtrage noſtrorum, nauem abripiunt. Victi (quod tum in morem verterat) non ſuam ignauiam, ſed perfidiam legati culpabant. Protractum è tentorio, ſciſſa veſte, verberato corpore, quo pretio, quibus conſcijs, prodidiſſet exercitum, dicere iubent. Redit in Hordeonium inuidia. Illum auctorem ſceleris, hunc miniſtrum vocant: donec exitium minitantibus exterritus, proditionem & ipſe Hordeonio obiecit. Vinctuſque, aduentu demum Voculæ, exſoluitur. Is poſtera die, auctores ſeditionis morte affecit. Tanta illi exercitui diuerſitas inerat, licentiæ, patientiæque. Haut dubie gregarius miles, Vitellio fidus: ſplendidiſſimus quiſque, in Veſpaſianum proni. inde ſcelerum ac ſuppliciorum vices, & mixtus obſequio furor: vt contineri non poſſent, qui puniri poterant. At Ciuilem immenſum vniuerſa Germania extollebat, ſocietate nobiliſſimis obſidum firmata. Ille, vt cuique proximum, vaſtari Vbios Treueroſque, & alia manu Moſam amnem tranſire iubet, vt Menapios & Morinos & extrema Galliarum quaterent. Actæ vtrobique prædæ. Infeſtius in Vbijs, quos genus Germanicæ originis, eiurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarent. Cæſæ cohortes eorum, in vico Marcoduro, incurioſius agentes, quia pro-

cul ripa aberant. Nec quieuere Vbij, quominus prædas è Germania peterent. primo impune: dein circumuenti ſunt, per omne id bellum, meliore vſi fide quam fortuna Contuſis Vbiis, grauior & ſucceſſu rerum ferocior Ciuilis, obſidium legionum vrgebat: intentis cuſtodiis, ne quis occultus nuntius venientis auxilii penetraret. Machinas molemque operum, Batauis delegat: Tranſrhenanos prœlium poſcentes, ad ſcindendum vallum ire, detruſoſque redintegrare certamen iubet: ſuperante multitudine, & facili damno. nec finem labori nox attulit. Congeſtis circum lignis accenſiſque, ſimul epulantes, vt quiſque vino incaluerat, ad pugnam temeritate inani ferebantur. Quippe ipſorum tela, per tenebras vana. Romani conſpicuam Barbarorum aciem, & ſi quis audacia aut inſignibus effulgens, ad ictum deſtinabant. Intellectum id Ciuili: & reſtincto igne, miſceri cuncta tenebris & armis iubet. Tum vero ſtrepitus diſſoni, caſus incerti, neque feriendi, neque declinandi prouidentia. Vnde clamor acciderat, circumagere corpora, tendere arcus: nihil prodeſſe virtus, fors cuncta turbare, & ignauorum ſæpe telis fortiſſimi cadere. Apud Germanos, inconſulta ira; Romanus miles periculorum gnarus, ferratas ſudes, grauia ſaxa, non forte iaciebat. Vbi ſonus molientium, aut appoſitæ ſcalæ, hoſtem in manus dederant; propellere vmbone, pilo ſequi. multos mœnia egreſſos, pugionibus fodere. Sic exhauſta nocte, nouam aciem dies aperuit. Eduxerant Batavi turrim, duplici tabulato, quam prætoriæ portæ (is æquiſſimus locus) propinquantem, promoti contra validi aſſeres, & incuſſæ trabes perfregere, multa ſuperſtantium pernicie. Pugnatumque in perculſos, ſubita & proſpera eruptione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ptione. Simul à legionarijs peritia & arte præſtantibus, plura ſtruebantur. Præcipuum pauorem intulit ſuſpenſum & nutans machinamentum, quo repente demiſſo præter ſuorum ora, ſinguli pluresue hoſtium ſublime rapti, verſo pondere intra caſtra effundebantur. Ciuilis omiſſa oppugnandi ſpe, rurſus per otium aſsidebat, nuntijs & promiſsis fidem legionum conuellens. Hæc in Germania ante Cremonenſe prœlium geſta, cuius euentum litteræ Primi Antonij docuere, addito Cæcinæ edicto. Et præfectus cohortis è victis, Alpinus Montanus, fortunam partium præſens fatebatur. Diuerſi hinc motus animorum. Auxilia è Gallia, quis nec amor, nec odium in partes, militia ſine affectu, hortantibus præfectis, ſtatim à Vitellio deſciſcunt: vetus miles contabatur. Sed adigente Hordeonio Flacco, inſtantibus tribunis, dixit ſacramentum, non vultu neque animo ſatis affirmans: & cum cetera iuriſiurandi verba conciperent, Veſpaſiani nomen hæſitantes, aut leui murmure, & plerumque ſilentio tranſmittebant. Lectæ deinde pro concione epiſtolæ Antonij ad Ciuilem, *t* ſuſpiciones militum irritauere, tamquam ad ſocium partium ſcriptæ, & de Germanico exercitu hoſtiliter. Mox allatis Geldubam in caſtra nuntijs, eadem dicta, factaque: & miſſus cum mandatis Montanus ad Ciuilem, vt abſiſteret bello, neue externa *u* armis falſis velaret. Si Veſpaſianum iuuare aggreſſus foret; ſatisfactum cœptis. Ad ea Ciuilis primo, callide: poſt, vbi videt Montanum præferocem ingenio, paratumque in res nouas, orſus à queſtu periculiſque quæ per quinque & viginti annos in caſtris Romanis exhauſiſſet, *Egregium*, inquit, *pretium laboris cepi; necem fratris, & vincula mea, & ſæuiſſimas huius exercitus*

 voces,

voces, quibus ad ſupplicium petitus, iure gentium pœnas repoſco. vos autem Treueri, ceteræque ſeruientium animæ, quod pretium effuſi totiens ſanguinis exſpectatis, niſi ingratam militiam, immortalia tributa, virgas, ſecures, & dominorum ingenia? En ego præfectus vnius cohortis, & Caninefates, Batauique, exigua Galliarum portio, vana illa caſtrorum ſpatia excidimus, vel ſepta ferro fameque premimus. denique auſos aut libertas ſequetur. aut victi iidem erimus. Sic accenſum, ſed x meliora referre iuſſum, dimittit. Ille vt irritus legationis redijt, cetera diſſimulans, quæ mox erupere. Ciuilis parte copiarum retenta, veteranas cohortes, & quod è Germanis maxime promtum, aduerſus Voculam exercitumque eius mittit: Iulio Maximo, & Claudio Victore ſororis ſuæ filio, ducibus. Rapiunt in tranſitu hiberna alæ, Aſciburgij ſita. adeoque improuiſi caſtra inuolauere, vt non alloqui, non pandere aciem Vocula potuerit. Id ſolum, vt in tumultu, mouit, ſubſignanom mite media firmare, auxilia paſſim circumfuſa ſunt. Eques prorupit, exceptuſque compoſitis hoſtium ordinibus, terga in ſuos vertit. Cædes inde, non prœlium. Et Neruiorum cohortes, metu ſeu perfidia, latera noſtrorum nudauere. Sic ad legiones peruentum. quæ, amiſſis ſignis, intra vallum ſternebantur; cum repente, nouo auxilio, fortuna pugnæ mutatur. Vaſconum lectæ à Galba cohortes, ac tum accitæ, dum caſtris propinquant, audito prœliantium clamore, intentos hoſtes à tergo inuadunt, latioremque quam pro numero terrorem faciunt: alijs à Nouelio, alijs à Magontiaco vniuerſas copias aduenıſſe credentibus. Is error Romanis addit animos, & dum alienis viribus confidunt, ſuas recepere. Fortiſsimus quiſque è Batauis, quantum pedi-

peditum erat, funduntur: eques euaſit, cum ſignis captiuiſque, quos prima acie corripuerant. Cæſorum eo die, in partibus noſtris, maior numerus & imbellior; è Germanis, ipſa robora. Dux vterque, pari culpa meritus aduerſa, proſperis defuere. Nam Ciuilis, ſi maioribus copijs inſtruxiſſet aciem; circumiri à tam paucis cohortibus nequiſſet, caſtraque perrupta excidiſſet. Vocula, nec aduentum hoſtium explorauit, eoque ſimul egreſſus victuſque. dein victoriæ parum confiſus, tritis fruſtra diebus, caſtra in hoſtem mouit. quem ſi ſtatim impellere, curſumque rerum ſequi maturaſſet; ſoluere obſidium legionum eodem impetu potuiſſet. Tentauerat interim Ciuilis obſeſſorum animos, tamquam perditæ apud Romanos res, & ſuis victoria proueniſſet. Circumferebantur ſigna vexillaque. oſtentati etiam captiui. ex quibus vnus, egregium facinus auſus, clara voce geſta patefecit, confoſſus illic à Germanis. vnde maior indici fides. Simul vaſtatione incendijſque flagrantium villarum, venire victorem exercitum intelligebatur. In conſpectu caſtrorum conſtitui ſigna, foſſamque & vallum circumdari Vocula iubet, vt depoſitis impedimentis ſarcinisque expediti certarent. Hinc in ducem clamor pugnam poſcentium. & minari aſſuecuerant. Ne tempore quidem ad ordinandam aciem capto, incompoſiti feſſique prœlium ſumſere. nam Ciuilis aderat, non minus vitijs hoſtium, quam virtute ſuorum fretus. Varia apud Romanos fortuna, & ſeditioſiſſimus quiſque ignauus: quidam recentis victoriæ memores, retinere locum, ferire hoſtem, ſeque & proximos hortari. Et redintegrata acie, manus ad obſeſſos tendere, ne tempori deeſſent. Illi cuncta è muris cernentes, omnibus portis pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

rumpunt. Ac forte Ciuilis lapſu equi proſtratus, credita per vtrumque exercitum fama, vulneratum aut interfectum, immane quantum ſuis pauoris, & hoſtibus alacritatis indidit. Sed Vocula, omiſsis fugientium tergis, vallum turreſque caſtrorum augebat, tamquam rurſus obſidium immineret: corrupta totiens victoria, non falſo ſuſpectus bellum malle. Nihil æque exercitus noſtros, quam egeſtas copiarum fatigabat. Impedimenta legionum cum imbelli turba Noueſium miſſa, vt inde terreſtri itinere frumentum adueherent. Nam flumine hoſtes potiebantur. Primum agmen ſecurum inceſsit, nondum ſatis firmo Ciuile. qui reuerſus, miſſos Noueſium frumentatores, dataſque in præſidium cohortes, velut multa pace, ingredi accepit, rarum apud ſigna militem, arma in vehiculis, cunctos licentia vagos, compoſitus inuadit: præmiſsis, qui pontes & viarum anguſta inſiderent. pugnatum longo agmine, & incerto Marte, donec prœlium nox dirimeret. Cohortes Geldubam perrexere, manentibus vt fuerant caſtris, quæ relictorum illic militum præſidio tenebantur. Non erat dubium, quantum in regreſſu diſcriminis adeundum foret, frumentatoribus onuſtis pauculiſque. Addit exercitui ſuo Vocula mille delectos, è quinta & quartadecima legionibus apud Vetera obſeſsis, indomitum militem & ducibus infenſum. Plures quam iuſſum erat profecti, palam in agmine fremebant, non ſe vltra famem, inſidias legatorum toleraturos. At qui remanſerant, deſertos ſe abducta parte legionum querebantur. Duplex hinc ſeditio, alijs reuocantibus Voculam; alijs rediri in caſtra abnuentibus. Interim Ciuilis Vetera circumſedit. Vocula Geldubam, atque inde Noueſium conceſsit. Ciuilis

capit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

capit Geldubam. Mox haut procul Noueſio, equeſtri prœlio proſpere certauit. Sed miles, ſecundis aduerſiſque, perinde in exitium ducum accendebatur. Et aduentu quintanorum quintadecimanorumque auctæ legiones donatiuum expoſcunt, comperto pecuniam à Vitellio miſſam. Nec diu contatus Hordeonius, nomine Veſpaſiani dedit. Idque præcipuum fuit ſeditionis alimentum. Effuſi in luxum & epulas, & nocturnos cœtus, veterem in Hordeonium iram renouant. nec vllo legatorum, tribunorumue obſiſtere auſo, (quippe omnem pudorem nox ademerat) protractum è cubili interficiunt. Eadem in Voculam parabantur, niſi ſeruili habitu, per tenebras, ignoratus euaſiſſet. Vbi ſedato impetu, metus redijt: centuriones cum epiſtolis ad ciuitates Galliarum miſere, auxilia ac ſtipendia oraturos. Ipſi, vt eſt vulgus ſine rectore præceps, pauidus, ſecors, aduentante Ciuile, raptis temere armis, ac ſtatim omiſsis, in fugam vertuntur. Res aduerſæ, diſcordiã peperere; ijs qui è ſuperiore exercitu erant, cauſſam ſuam diſſociantibus. Vitellij tamen imagines, in caſtris, & per proximas Belgarum ciuitates, repoſitæ, cum iam Vitellius corruiſſet. Dein mutati in pœnitentiam primani, quartanique, z. & duodeuiceſimani, Voculam ſequuntur: apud quem reſumto Veſpaſiani ſacramento, ad liberandum Magontiaci obſidium ducebantur. Diſceſſerant obſeſſores, mixtus ex Cattis, Vſipijs, Mattiacis exercitus, ſatietate prædæ, nec incruentati. Ita diſperſos & neſcios miles noſter inuaſerat. Quin & loricam vallumque per fines ſuos Treueri ſtruxere, magniſque inuicem cladibus cum Germanis certabant. donec egregia erga populum Romanum merita, mox rebelles fœdarent. Interea Veſpaſianus iterum,

ac Titus, conſulatum abſentes inierunt, mæſta & multiplici metu ſuſpenſa ciuitate. quæ ſuper inſtantia mala, falſos pauores induerat, deſciuiſſe Africam, res nouas moliente L. Piſone. Is præerat prouinciæ, nequaquam turbidus ingenio. Sed quia naues ſæuitia hiemis prohibebantur, vulgus alimenta in dies mercari ſolitum, cui vna ex rep. annonæ cura, clauſum litus, retineri commeatus dum timet, credebat: augentibus famam Vitellianis, qui ſtudium partium nondum poſuerant: nec victoribus quidem ingrato rumore, quorum cupiditates externis quoque bellis inexplebiles, nulla vnquam ciuilis victoria ſatiauit. kalen. Ianuarijs, in ſenatu, quem Iulius Frontinus prætor vrbanus vocauerat, legatis exercitibuſque, ac regibus laudes grateſque decretæ. Et Tertio Iuliano prætura, quod tranſgredientem in partes Veſpaſiani, legionem deſeruiſſet, ablata, vt in Plotium Griphum transferretur. Hormo dignitas equeſtris data. Et mox, eiurante Frontino, Cæſar Domitianus præturam cepit. Eius nomen epiſtolis edictiſque proponebatur. Vis penes Mucianum: niſi quod pleraque Domitianus, inſtigantibus amicis, aut propria libidine, audebat. Sed præcipuus Muciano metus è Primo Antonio, Varoque Ario: quos recentes, claroſque rerum fama, ac militum ſtudijs, etiam populus fouebat, quia in neminem vltra aciem ſæuierant. Et ferebatur Antonius Scribonianum Craſſum, egregijs maioribus, & fraterna imagine fulgentem, ad capeſſendam rempub. hortatus: haut defutura conſciorum manu, ni Scribonianus abnuiſſet. ne paratis quidem corrumpi facilis, adeo metuens incerta. Igitur Mucianus, quia propalam opprimi Antonius nequibat: multis in

ſenatu laudibus cumulatum, ſecretis promiſſis onerat, citeriorem Hiſpaniam oſtentans, diſceſſu Cluuij Rufi vacuam. ſimul amicis eius, tribunatus præfecturaſque largitur. Dein, poſtquam inanem animum ſpe & cupidine impleuerat, vires abolet: dimiſſa in hiberna legione ſeptima, cujus flagrantiſſimus in Antonium amor. Et tertia legio, familiaris Ario Varo miles, in Syriam remiſſa. Pars exercitus, in Germanias ducebatur. Sic egeſto, quidquid turbidum, redit vrbi ſua forma, legeſque, & munia magiſtratuum. Quo die ſenatum ingreſſus eſt Domitianus, de abſentia patris fratriſque ac iuuenta ſua, pauca & modica diſſeruit, decorus habitu: & ignotis adhuc moribus, crebra oris confuſio, pro modeſtia accipiebatur. Referente Cæſare, de reſtituendis Galbæ honoribus, cenſuit Curtius Montanus, vt Piſonis quoque memoria celebraretur. Patres vtrumque iuſſere. de Piſone irritum fuit. Tum ſorte ducti, per quos redderentur bello rapta, quique æra legum vetuſtate delapſa noſcerent, figerentque, & qui Faſtos adulatione temporum fœdatos exonerarent, modumque publicis impenſis facerent. Redditur Tertio Iuliano prætura, poſtquam cognitus eſt ad Veſpaſianum confugiſſe. Gripho honor manſit. Repeti inde cognitionem inter Muſonium Rufum & P. Celerem placuit, damnatuſque Publius, & Sorani manibus ſatisfactum. Inſignis publica ſeueritate dies, ne priuatim quidem laude caruit. Iuſtum iudicium expleſſe Muſonius videbatur. Diuerſa fama Demetrio Cynicam ſectam profeſſo, quod manifeſtum reum ambitioſius quam honeſtius defendiſſet. Ipſi Publio neque animus in periculis, neque oratio ſuppeditauit. Signo vltionis in accuſatores dato, petit à

Cæſare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Cæſare Iunius Mauricus, vt commentariorum principalium poteſtatem ſenatui faceret, per quos noſceret, quem quiſque accuſandum popoſciſſet. Conſulendum tali ſuper re principem, reſpondit. Senatus, inchoantibus primoribus, iuſjurandum concepit, quo certatim omnes magiſtratus, ceteri vt ſententiam rogabantur, *Deos teſtes aduocabant, nihil ope ſua factum quo cuiuſquam ſalus læderetur, neque ſe præmium aut honorem ex calamitate ciuium cepiſſe.* trepidis, & verba iuriſiurandi per varias artes mutantibus, quis flagitij conſcientia inerat. Probabant religionem patres; periurium arguebant. Eaque velut cenſura, in Sariolenum Voculam, & Nonium Actianum, & Ceſtium Seuerum acerrime incubuit, crebris apud Neronem delationibus famoſos. Sariolenum & recens crimen vrgebat, quod apud Vitellium molitus eadem foret. nec deſtitit ſenatus manus intentare Voculæ, donec curia excederet. Ad Pactium Africanum tranſgreſſi, eum quoque proturbant: tamquam Neroni, Scribonianos fratres concordia opibuſque inſignes, ad exitium monſtrauiſſet. Africanus neque fateri audebat, neque abnuere poterat: in Vibium Criſpum, cuius interrogationibus fatigabatur, vltro cõuerſus, miſcendo quæ defendere nequibat, ſocietate culpæ inuidiam declinauit. Magnam eo die pietatis eloquentiæque famam Vipſanius Meſſalla adeptus eſt, nondum ſenatoria ætate, auſus pro fratre Aquilio Regulo deprecari. Regulum, ſubuerſa Craſſorum & Orphiti domus, in ſummum odium extulerat. Sponte ex S. C. accuſationem ſubiiſſe iuuenis admodum, nec depellendi periculi, ſed in ſpem potentiæ videbatur. Et Sulpicia Prætextata Craſſi vxor, quattuorque liberi, ſi cognoſceret

gnoſceret ſenatus, vltores aderant. Igitur Meſſalla non cauſſam neque reum tueri, ſed periculis fratris ſemet opponens, flexerat quoſdam. Occurrit truci oratione Curtius Montanus, eo vſque progreſſus, vt poſt cædem Galbæ, datam interfectori Piſonis pecuniam à Regulo, appetitum morſu Piſonis caput obiectaret. *Hæc certe*, inquit, *Nero nō coēgit, nec dignitatem, aut ſalutem illa ſæuitia redemiſti. Sane toleremus iſtorum defenſiones: qui perdere alios, quam periclitari ipſi maluerunt. Te ſecurum reliquerat exſul pater, & diuiſa inter creditores bona, nondum honorum capax ætas: nihil quod ex te concupiſceret Nero, nihil quod timeret. libidine ſanguinis, & hiatu præmiorum, ignotum adhuc ingenium, & nullis defenſionibus expertum, cæde nobili imbuiſti. cum ex funere reipublicæ, raptis conſularibus ſpolijs ſeptuagies ſeſtertio dignatus, & ſacerdotio fulgens, innoxios pueros, illuſtres ſenes, conſpicuas feminas eadem ruina proſterneres: cum ſegnitiam Neronis incuſares, quod per ſingulas domos, ſeque & delatores fatigaret. poſſe vniuerſum ſenatum vna voce ſubuerti. Retinete patres conſcripti, & reſeruate hominem tam expediti conſilij, vt omnis ætas inſtructa ſit: & quomodo ſenes noſtri, Marcellum, Criſpum; iuuenes, Regulum imitentur. Inuenit etiam æmulos infelix nequitia. quid ſi floreat vigeatque? Et quem adhuc quæſtorium offendere non audemus, prætorium & conſularem b viſuri ſumus? An Neronem, extremum dominorum putatis? Idem crediderant, qui Tiberio qui Caio ſuperſtites fuerunt: cum interim inteſtabilior, & ſæuior exortus eſt. Non timemus Veſpaſianum: ea principis ætas, ea moderatio. Sed diutius durant exempla, quam mores. Elanguimus P.C. nec iam ille ſenatus ſumus, qui occiſo Nerone, delatores & miniſtros, more maiorum puniendos flagitabat. Optimus eſt, poſt malum principem, dies primus.* Tanto cum aſſenſu ſenatus

auditus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

auditus eſt Montanus, vt ſpem caperet Heluidius, poſſe etiam Marcellum proſterni. Igitur à laude Cluuij Rufi orſus, qui perinde diues & eloquentia clarus, nulli vnquam ſub Nerone periculum faceſsiſſet; crimine ſimul exemploque Eprium vrgebat, ardentibus patrum animis. quod vbi ſenſit Marcellus, velut excedens curia: Imus, inquit, Priſce, & relinquimus tibi ſenatum tuum: regna præſente Cæſare. Sequebatur Vibius Criſpus: ambo infenſi, vultu diuerſo. Marcellus minacibus oculis, Criſpus renidens: donec accurſu amicorum, retraherentur. Cum gliſceret certamen, hinc multi bonique, inde pauci & validi pertinacibus odijs tenderent; conſumtus per diſcordiam dies. Proximo ſenatu, inchoante Cæſare de abolendo dolore itaque, & priorum temporum neceſsitatibus, cenſuit Mucianus prolixe pro accuſatoribus. Simul eos qui cœptam, dein omiſſam actionem repeterent, monuit ſermone molli, & tamquam rogaret. Patres cœptam libertatem, poſtquam obuiam itum, omiſere. Mucianus ne ſperni ſenatus iudicium, & cunctis ſub Nerone admiſsis, data impunitas videretur: Octauium Sagittam, & Antiſtium Soſianum ſenatorij ordinis, egreſſos exſilium in eaſdem inſulas redegit. Octauius, Pontiam Poſtumiam ſtupro cognitam, & nuptias ſuas abnuentem, impotens amoris interfecerat: Soſianus, prauitate morum multis exitioſus. Ambo graui ſenatus conſulto damnati pulſique, quamuis conceſſo alijs reditu, in eadem pœna retenti ſunt. Nec ideo lenita erga Mucianum inuidia. Quippe Soſianus ac Sagitta, viles, etiam ſi reuerterentur: accuſatorum ingenia, & opes, & exercita malis artibus potentia, timebantur. Reconciliauit paulisper ſtudia

patrum,

patrum, habita in ſenatu cognitio, ſecundum veterem morem. Manlius e Patricius ordinis ſenatorij, pulſatum ſe in colonia Senienſi, cœtu multitudinis, & iuſſu magiſtratuum querebatur. nec finem iniuriæ hic ſtetiſſe: planctum, & lamenta, & ſupremorum imaginem præſenti ſibi circumdata: cum contumelijs & probris, quæ in ſenatum vniuerſum iacerentur. Vocati qui arguebantur. Et cognita cauſſa, in conuictos vindicatum. Additumque S. C. quo Senienſium plebes modeſtiæ admoneretur. Iiſdem diebus Antonius Flamma Cyrenenſibus damnatur, lege repetundarum, & exſilio ob ſæuitiam. Inter quæ, militaris ſeditio prope exarſit. Prætorianam militiam repetebant à Vitellio dimiſſi, pro Veſpaſiano congregati: & lectus in eamdem ſpem è legionibus miles, promiſſa ſtipendia flagitabat. Ne Vitelliani quidem, ſine multa cæde, pelli poterant. Ingreſſus caſtra Mucianus, quo rectius ſtipendia ſingulorum ſpectaret, ſuis cum inſignibus armiſque victores conſtituit, modicis inter ſe ſpatijs diſcretos. Tum Vitelliani, quos apud Bouillas in deditionem acceptos memorauimus, ceterique per vrbem, & vrbi vicina conquiſiti, producuntur prope intecto corpore. Eos Mucianus diduci, & Germanicum Britannicumq; militem, ac ſi qui aliorum exercituum, ſeparatim aſſiſtere iubet. Illos primus ſtatim aſpectus obſtupefecerat. cum ex diuerſo, velut aciem telis & armis trucem; ſemet, clauſos nudoſque & illuuie deformes, aſpicerent. Vt vero huc illuc diſtrahi cœpere, metus per omnes, & præcipua Germanici militis formido, tamquam ea ſeparatione ad cædem deſtinarentur. prenſare commanipularium pectora, ceruicibus innecti, ſuprema oſcula petere, ne de-

ſererentur ſoli, neu in pari cauſſa diſparem fortunam paterentur: modo Mucianum, modo abſentem principem, poſtremum cælum ac deos obteſtari. donec Mucianus, cunctos eiuſdem ſacramenti, eiuſdem imperatoris milites appellans, falſo timori obuiam iret. Namque & victor exercitus, clamore, lacrymas eorum iuuabat. Iſque finis illa die. Paucis poſt diebus, alloquentem Domitianum firmati iam excepere. Spernunt oblatos ſibi agros, militiam & ſtipendia orant. Preces erant, ſed quibus contradici non poſſet. igitur in prætorium accepti. Dein quibus ætas & iuſta ſtipendia, dimiſſi cum honore, alij ob culpam: ſed carptim, ac ſinguli. quo tutiſſimo remedio, conſenſus multitudinis extenuatur. Ceterum verane pauperie, an vti videretur, actum in ſenatu, vt ſexcenties ſeſtertium à priuatis mutuum acciperetur. Præpoſituſque ei curæ Poppæus Siluanus. nec multo poſt neceſsitas abijt, ſiue omiſſa ſimulatio. Abrogati inde, legem ferente Domitiano, conſulatus quos Vitellius dederat. Funuſque cenſorium Flauio Sabino ductum: magna documenta inſtabilis fortunæ, ſummaque etiam miſcentis. Sub idem tempus L. Piſo proconſul interficitur. ea de cæde quam veriſſime expediam, ſi pauca ſupra petiero, ab initio cauſiſque talium facinorum non abſurda. Legio in Africa auxiliaque, tutandis imperij finibus, ſub diuo Auguſto Tiberioque principibus, Proconſuli parebant. Mox C. Cæſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens, ablatam Proconſuli legionem, miſſo in eam rem legato tradidit. æquatus inter duos beneficiorum numerus, & mixtis vtriuſque mandatis, diſcordia quæſita auctaque. Prauo certamine, legatorum ius adoleuit, diuturnitate officij, vel quia

minor

minoribus maior æmulandi cura. Proconſulum ſplendiſsimus quiſque, ſecuritati magis quam potentiæ conſulebant. Sed tum legionem in Africa regebat Valerius Feſtus, ſumtuoſæ adoleſcentiæ, neque modica cupiens, ſed affinitate Vitellij anxius. Is, crebris ſermonibus, tentaritne Piſonem ad res nouas; an tentanti reſtiterit, incertum, quoniam ſecreto eorum nemo affuit, & occiſo Piſone plerique ad gratiam interfectoris inclinauere. Nec ambigitur, prouinciam & militem, alienato erga Veſpaſianum animo fuiſſe. & quidam è Vitellianis vrbe profugi, oſtentabant Piſoni nutantes Gallias, paratam Germaniam, pericula ipſius, & in pace ſuſpecta tutius bellum. Inter quæ Claudius Sagitta, præfectus alæ Petrinæ, proſpera nauigatione præuenit Papirium centurionem, à Muciano miſſum: aſſeuerauitque mandata interficiendi Piſonis, centurioni data. Cecidiſſe Galerianum, conſobrinum eius generumque. Vnam in audacia ſpem ſalutis. Sed duo itinera audendi, ſeu mallet ſtatim arma, ſeu petita nauibus Gallia, ducem ſe Vitellianis exercitibus oſtenderet. Nihil ad ea moto Piſone, centurio à Muciano miſſus, vt portum Carthaginis attigit, magna voce, læta Piſoni omnia, tamquam principi continuare: obuios & ſubitæ rei miraculo attonitos, vt eadem adſtreperent, hortari. vulgus credulum, ruere in forum, præſentiam Piſonis expoſcere. Gaudio clamoribuſq; cuncta miſcebant, indiligentia veri, & adulandi libidine. Piſo indicio Sagittæ, vel inſita modeſtia, non in publicum egreſſus eſt, neq; ſe ſtudijs vulgi permiſit. Centurionemq; percontatus, poſtquam quæſitum ſibi crimen cædemq; comperit: animaduerti in eum iuſſit, haut perinde ſpe vitæ, quam ira in percuſſorē,

quod idem ex interfectoribus Clodii Macri, cruentas legati ſanguine manus,ad cædem proconſulis rettuliſſet. Anxio deinde edicto Carthaginenſibus increpitis, ne ſolita quidem munia vſurpabat, clauſus intra domum, ne qua motus noui cauſſa vel forte oriretur. Sed ubi Feſto conſternatio vulgi, centurionis ſupplicium, veraque & falſa, more famæ,in maius innotuere; equites in necem Piſonis mittit. Illi raptim vecti, obſcuro adhuc cœptæ lucis, domum proconſulis irrumpunt,diſtrictis gladijs,& magna pars Piſonis ignari:quod Pœnos auxiliares,Mauroſque in eam cædē dilegerat. haut procul cubiculo,obuium forte ſeruum,quis nam, & vbi eſſet Piſo? interrogauere. Seruus, egregio mendacio, ſe Piſonem eſſe reſpondit: ac ſtatim obtruncatur. nec multo poſt, Piſo interficitur. Namque aderat, qui noſceret, Bebius Maſſa è procuratoribus Africæ: iam tunc optimo cuique exitioſus, & in cauſſas malorum quæ mox tulimus, ſæpius rediturus. Feſtus Adrumeto, vbi ſpeculabundus ſubſliterat, ad legionem tendit, præfectumque caſtrorum Cetronium Piſanum vinciri iuſſit, proprias ob ſimultates: ſed Piſonis ſatellitem vocabat, militeſque & centuriones quoſdam punijt, alios præmijs affecit. neutrum ex merito, ſed vt oppreſſiſſe bellum crederetur. Mox Ophenſium Leptitanorumque diſcordias componit, quæ raptu frugum & pecorum inter agreſtes, modicis principijs, iam per arma atque acies exercebantur. Nam populus Ophenſis multitudine inferior, Garamantas exciuerat, gentem indomitam, & inter accolas latrocinijs fecundam. Vnde arta Leptitanis res, lateque vaſtatis agris, intra mœnia trepidabant. donec interuentu cohortium alarum-

que,

que, fuſi Garamantes, & recepta omnis præda, niſi quam vagi per inacceſſa mapalium vlterioribus vendiderant. At Veſpaſiano poſt Cremonenſem pugnam, & proſperos vndique nuntios, cecidiſſe Vitellium multi cuiuſque ordinis pari audacia fortunaque hibernum mare aggreſſi nuntiauere. Aderant legati regis Vologeſi, quadraginta Parthorum equitum millia offerentes. magnificum lætumque tantis ſociorum auxilijs ambiri, neque indigere. Gratiæ Vologeſo actæ, mandatumque vt legatos ad ſenatum mitteret, & pacem eſſe ſciret. Veſpaſianus in Italiam reſque vrbis intentus, aduerſam de Domitiano famam accipit: tamquam terminos ætatis, & conceſſa filio egrederetur. Igitur validiſſimam exercitus partem Tito tradit, ad reliqua Iudaici belli perpetranda. Titum, antequam digrederetur, multo apud patrem ſermone oraſſe dicebatur, ne criminantium nuntijs temere accenderetur: integrumque ſe ac placabilem filio præſtaret. *Non legiones, non claſſes, perinde firma imperij munimenta, quam numerum liberorum. Nam amicos tempore, fortuna, cupidinibus aliquando, aut erroribus, imminui, transferri, deſinere: ſuum cuique ſanguinem indiſcretum. ſed maxime principibus: quorum proſperis & alij fruantur aduerſa ad iunctiſsimos pertineant. ne fratribus quidem manſuram concordiam, ni pater exemplum præbuiſſet.* Veſpaſianus haut æque Domitiano mitigatus, quam Titi pietate gaudens, bono eſſe animo iubet, belloque & armis rempublicam attollere: ſibi pacem domumque curæ fore. Tum celerrimas nauium frumento onuſtas, ſæuo adhuc mari committit. Quippe tanto diſcrimine vrbs nutabat, vt decem haut amplius dierum frumentum in horreis fuerit, cum à Veſpaſiano commeatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſubuenere. Curam reſtituendi Capitolij in L. Veſtinum confert, equeſtris ordinis virum, ſed auctoritate famaque inter proceres. Ab eo contracti haruſpices, monuere, vt reliquiæ prioris delubri in paludes aueherentur, templum iiſdem veſtigiis ſiſteretur. nolle deos mutari veterem formam. Vndecimo kalendas Iulias, ſerena luce, ſpatium omne quod templo dicabatur, euinctum vittis coroniſque. Ingreſſi milites, quibus fauſta nomina, felicibus ramis. dein virgines Veſtales, cum pueris puelliſq; patrimis matrimiſque, aqua riuis & fontibus amnibuſque hauſta, perluere. Tum Heluidius Priſcus prætor, præeunte Plauto Æliano pontifice, luſtrata e boue tauriſque area, & ſuper ceſpitem redditis extis, Iouem, Iunonem, Mineruam, præſideſque imperij deos precatus vti cœpta proſperarent, ſedeſque ſuas pietate hominum inchoatas, diuina ope attollerent, vittas quibus ligatus lapis innexique funes erant, contigit. Simul cereri magiſtratus, & ſacerdotes, & ſenatus, & eques, & magna pars populi, ſtudio lætitiaque connixi, ſaxum ingens traxere: paſſimque iniectę fundamentis argenti aurique ſtipes, & metallorum primitiæ nullis fornacibus victæ, ſed vt gignuntur. Prædixere haruſpices, ne temeraretur opus ſaxo auroue in aliud deſtinato. Altitudo ædibus adiecta. Id ſolum religio annuere. & prioris templi magnificentiæ defuiſſe creditum, quo tanta vis hominũ retinenda erat. Audita interim per Gallias Germaniaſque mors Vitellij, duplicauerat bellum. Nam Ciuilis omiſſa diſſimulatione, in populum Romanum ruere Vitellianæ legiones externum ſeruitium, quam imperatorem Veſpaſianum malle. Galli ſuſtulerant animos, eandem vbique exercituum noſtrorũ fortunam rati. vulgato

gato rumore, à Sarmatis Daciſq; Mœſica ac Pannonica hiberna circumſideri, paria de Britannia fingebantur. Sed nihil ęque, quam incendium Capitolij, vt finem imperij adeſſe crederent, impulerat. Captam olim à Gallis vrbem; ſed integra Iouis ſede, manſiſſe imperium. Fatali nunc igne, ſignum cæleſtis iræ datum. & poſſeſſionem rerũ humanarum Tranſalpinis gentibus portendi, ſuperſtitione vana Druidæ canebant. Inceſſeratq; fama, primores Galliarum ab Othone aduerſus Vitelliũ miſſos, antequam digrederentur pepigiſſe, ne deeſſent libertati, ſi populum Romanum continua bellorum ciuiliũ ſeries & interna mala fregiſſent. Ante Flacci Hordeonij cædem, nihil prorupit, quo conjuratio intelligeretur. Interfecto Hordeonio, cõmeauere nuntij inter Ciuilẽ Claſſicumq; præfectum alæ Treuerorũ. Claſſicus, nobilitate opibuſque, *ſ* anteibat alios. Regium illi genus, & pace belloq; clara origo. Ipſe, è majoribus ſuis, hoſtis populi Rom. quam ſocius iactabat. Miſcuere ſeſe Iulius Tutor, & Iulius Sabinus, hic Treuir, hic Lingon. Tutor, ripæ Rheni à Vitellio præfectus: Sabinus, ſuper inſitam vanitatem, falſæ ſtirpis gloria incendebatur, proauiam ſuã diuo Iulio per Gallias bellanti, corpore atq; adulterio placuiſſe. Hi ſecretis ſermonibus, animos ceterorũ ſcrutari. vbi, quos idoneos rebantur, conſcientia obſtrinxere; in colonia Agrippinenſi, in domũ privatam cõveniunt. nam publice, civitas talibus inceptis abhorrebat. Attamen interfuere quidam Vbiorum, Tungrorumque. Sed plurima vis penes Treueros, ac Lingonas. Nec tulere moras conſultandi, certatim proclamant, *furere diſcordijs populũ Rom. cæſas legiones, vaſtatam Italiã, capi cum maximè vrbẽ, omnes exercitus ſuis quemq; bellis diſtineri. ſi alpes*

præſidijs firmentur: coalita libertate, diſpecturas Gallias, quem virium ſuarum terminum velint. Hæc dicta pariter, probataque. de reliquijs Vitelliani exercitus dubitauere. Plerique interficiendos cenſebant, turbidos, infidos, ſanguine ducum pollutos. Vicit ratio parcendi: ne ſublata ſpe veniæ, pertinacia accenderentur. Alliciendos potius in ſocietatem. legatis tantum legionum interfectis, ceterum vulgus conſcientia ſcelerum, & ſpe impunitatis, facile acceſſurum. Ea primi concilij forma. miſſique per Gallias concitores belli. Simulatum ipſis obſequium, quo incautiorem Voculam opprimerent. Nec defuere qui Voculæ nuntiarent. Sed vires ad coërcendum deerant, infrequentibus infidiſque legionibus. Inter ambiguos milites, & occultos hoſtes, optimum è præſentibus ratus, mutua diſſimulatione, & ijſdem quibus petebatur artibus graſſari, in coloniam Agrippinenſem deſcendit. Illuc Claudius Labeo, quem captum & extra conuentum amandatum in Friſios diximus, corruptis cuſtodibus perfugit. pollicituſque, ſi præſidium daretur, iturum in Batauos, & potiorem ciuitatis partem ad ſocietatem Romanam retracturum: accepta peditum equitumque modica manu, nihil apud Batauos auſus, quoſdam Neruiorum Bethaſiorumque in arma traxit. Et furtim magis, quam bello, Caninefates Marſacoſque incurſabat. Vocula Gallorum fraude illectus, ad hoſtem contendit. Nec procul Veteribus aberat. cum Claſſicus ac Tutor per ſpeciem explorandi prægreſſi, cum ducibus Germanorum pacta firmauere. Tumque primum diſcreti à legionibus, proprio vallo caſtra ſua circumdant. obteſtante Vocula, *Non adeo turbatam ciuilibus armis rem Romanam, vt Treueris etiam Lingonibuſ-*

que deſpectui ſit. Supereſſe fidas prouincias, victores exercitus, fortunam imperij, & ultores deos. Sic olim, Sacrouirum & Æduos; nuper, Vindicem Galliaſque ſingulis prœlijs concidiſſe. Eadem rurſus numina, eadem fata, ruptores fœderum exſpectarent. Melius diuo Iulio, diuoque Auguſto notos eorum animos. Galbam, & infracta tributa, hoſtiles ſpiritus induiſſe. Nunc hoſtes, quia molle ſeruitium: cum ſpoliati exutique fuerint, amicos fore. Hæc ferociter locutus, poſtquam perſtare in perfidia Claſſicum Tutoremque videt; verſo itinere, Noueſium concedit. Galli, duum millium ſpatio diſtantibus campis, conſedere. Illuc commeantium centurionum militumque emebantur animi: (vt flagitium incognitum) Romanus exercitus in externa verba iurarent, pignuſque tanti ſceleris, nece aut vinculis legatorum daretur. Vocula, quamquam plerique fugam ſuadebant, audendum ratus, vocata concione, in hunc modum diſſeruit. *Numquam apud vos verba feci, aut pro vobis ſolicitior, aut pro me ſecurior. Nam mihi exitium parari, libens audio: mortemque in tot malis hoſtium vt finem miſeriarum exſpecto. Veſtri me pudet miſeretque, aduerſus quos non prœlium & acies parantur. id enim fas armorum, & ius hoſtium. bellum cum populo Romano veſtris ſe manibus geſturum, Claſſicus ſperat: imperiumque & ſacramentum Galliarum oſtentat. Adeo nos, ſi fortuna in præſens virtuſque deſeruit, etiam vetera exempla deficiunt. quoties Romanæ legiones perire præoptauerunt, ne loco pellerentur? ſocij ſæpe noſtri, exſcindi vrbes ſuas, ſeque cum coniugibus ac liberis cremari pertulerunt. neque aliud pretium exitus, quam fides famaque. Tolerant cum maxime inopiam obſidiumque apud Vetera legiones, nec terrore aut promiſſis demouentur. Nobis, ſuper arma & viros, & egregia caſtrorum munimenta, frumentum & commeatus*

meatus quamuis longo bello pares. Pecunia nuper etiam donatiuo ſuffecit: quod ſiue à Veſpaſiano, ſiue à Vitellio datum interpretari mauultis, ab imperatore certe Romano accepiſtis. Tot bellorum victores, apud Geldubam, apud Vetera, fuſo toties hoſte, ſi pauetis aciem, indignum id quidem. Sed eſt vallum murique, & trahendi artes, donec è proximis prouincijs auxilia exercituſque concurrant. Sanè ego diſpliceam. Sunt alij legati, tribuni, centurio denique, aut miles. Ne hoc prodigium toto terrarum orbe vulgetur, vobis ſatellitibus, Civilem & Claſſicum Italiam invaſuros. An ſi ad mœnia vrbis Germani Gallique duxerint, arma patriæ inſeretis? Horret animus tanti flagitij imagine. Tutori Treuero agentur excubiæ! Signum belli Batauus dabit? & Germanorum cateruas ſupplebitis? quis deinde ſceleris exitus? cum Romanæ legiones contra direxerint: transfugæ è transfugis, & proditores è proditoribus, inter recens & vetus ſacramentum inuiſi deis errabitis? Te Iupiter optime maxime, quem per octingentos viginti annos, tot triumphis coluimus: te Quirine Romanæ parens vrbis, precor venerorque, vt ſi vobis non fuit cordi, me duce hæc caſtra incorrupta & intemerata ſeruari: at certe pollui fœdarique à Tutore & Claſſico, ne ſinatis. Militibus Romanis, aut innocentiam detis, aut maturam, & ſine noxa pœnitentiam. Varie excepta oratio inter ſpem metumque ac pudorem. Digreſſum Voculam, & de ſupremis agitantem, liberti ſeruique prohibuere fœdiſſimam mortem ſponte pręuenire. Et Claſſicus, miſſo Æmilio Longino deſertore primæ legionis, cædem ejus maturauit. Herennium & Numiſium legatos, vinciri ſatis viſum. Dein ſumtis Romani imperii inſignibus, in caſtra venit. Nec illi, quamquam ad omne facinus durato, verba vltra ſuppeditauere, quam

vt ſa-

vt ſacramentum recitaret. Iurauere qui aderant, pro imperio Galliarum. Interfectorem Voculæ, altis ordinibus: ceteros, vt quiſque flagitium nauauerat, præmiis attollit. Diuiſæ inde inter Tutorem & Claſsicum curæ. Tutor, valida manu circumdatos Agrippinenſes, quantumque militum apud ſuperiorem Rheni ripam, in eadem verba adigit. Occiſis Magontiaci tribunis, pulſo caſtrorum præfecto, qui detractauerant, Claſſicus corruptiſſimum quemque è deditis pergere ad obſeſſos iubet, veniam oſtentantes ſi præſentia ſequerentur. aliter, nihil ſpei. Famem, ferrumque, & extrema paſſuros. Adiecere qui miſſi erant, exemplum ſuum. Obſeſſos hinc fides, inde egeſtas, inter decus ac flagitium diſtrahebant. Contantibus ſolita inſolitaque alimenta deerant: abſumtis iumentis equiſque, & ceteris animalibus, quæ profana fœdaque in vſum neceſsitas vertit. Virgulta poſtremo & ſtirpes & internatas ſaxis herbas vellentes, miſeriarum patientiæque documentum fuere: donec egregiam laudem, fine turpi macularent; miſsis ad Ciuilem legatis vitam orantes. Neque ante preces admiſſæ, quam in verba Galliarum iurarent. Tum pactus prædam caſtrorum, dat cuſtodes, qui pecuniam, calones, ſarcinas retentarent, ac qui ipſos leues abeuntes proſequerentur. Ad quintum fere lapidem coorti Germani, incautum agmen aggrediuntur. Pugnaciſsimus quiſque, in veſtigio: multi, palantes occubuere. Ceteri retro in caſtra profugiunt, querente ſane Ciuile, & increpante Germanos, tamquam fidem per ſcelus abrumperent. Simulata ea fuerint, ac retinere ſæuientes nequiuerit, parum firmatur. Direptis caſtris, faces iniiciunt.

Cun-

Cunctoſque qui prælio ſuperfuerant, incendium hauſit. Ciuilis, barbaro voto, poſt cœpta aduerſus Romanos arma, propexum rutilatumque crinē, patrata demum cæde legionum, depoſuit. Et ferebatur paruulo filio, quoſdam captiuorum, ſagittis iaculiſque puerilibus figendos, obtuliſſe. Ceterum neque ſe, neque quemquam Batauum, in verba Galliarum adegit: fiſus Germanorum opibus, &, ſi certandum aduerſus Gallos de poſſeſſione rerum foret, inclytus fama, & potior. Mumius Lupercus legatus legionis, inter dona miſſus Velledæ. Ea virgo nationis Bructeræ, late imperitabat: vetere apud Germanos more, quo pleraſque feminarum fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione arbitrentur deas. Tuncque Velledæ auctoritas adoleuit. nam proſperas Germanis res, & excidium legionum prædixerat. Sed Lupercus, in itinere interfectus. Pauci centurionum tribunorumque in Gallia geniti, reſeruantur, pignus ſocietatis. Cohortium, alarum, legionum, hiberna, ſubuerſa cremataque: ijs tantum relictis, quæ Magontiaci, ac Vindoniſſæ ſita ſunt. Legio XIII cum auxilijs ſimul deditis, à Noueſio in coloniam Treuerorum tranſgredi iubetur, præfinita die intra quam caſtris excederet. Medium omne tempus, per varias curas egere. ignauiſſimus quiſque, cæſorum apud Vetera exemplo, pauentes: melior pars, rubore & infamia, quale illud iter, quis dux viæ, & omnia in arbitrio eorum, quos vitæ neciſque dominos feciſſent. Alij, nulla dedecoris cura, pecuniam aut cariſſima ſibimet ipſi circumdare. Quidam expedire arma, teliſque tamquam in aciem accingi. Hæc meditantibus, aduenit proficiſcendi hora, exſpectatione triſtior.

ſtior. Quippe intra vallum, deformitas haut perinde notabilis: detexit ignominiam campus, & dies. Reuulſæ imperatorum imagines, *g* innexa ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis, ſilens agmen, & velut longæ exſequiæ. Dux Claudius Sanctus effoſſo oculo, dirus ore, ingenio debilior. Duplicatur flagitium, poſtquam, deſertis Bonnenſibus caſtris, altera ſe legio miſcuerat. Et vulgata captarum legionum fama, cuncti qui paulo ante Romanorum nomen horrebant, procurrentes ex agris tectiſque, & vndique effuſi, inſolito ſpectaculo nimium fruebantur. Non tulit ala Picentina gaudium inſultantis vulgi. ſpretiſque Sancti promiſſis, aut minis, Magontiacum abeunt: ac forte obuio interfectore Voculæ Longino, coniectis in eum telis, initium exſoluendæ in poſterum culpæ fecere. Legiones nihil mutato itinere, ante mœnia Treuerorum conſidunt. Ciuilis & Claſſicus rebus ſecundis ſublati, an coloniam Agrippinenſem diripiendam exercitibus ſuis permitterent, dubitauere. Sæuitia *h* ingenita & cupidine prædæ, ad excidium ciuitatis trahebantur. obſtabat ratio belli, & nouum imperium inchoantibus vtilis clementiæ fama. Ciuilem etiam beneficij memoria flexit: quod filium eius primo rerum motu in colonia Agrippinenſi deprehenſum, honorate cuſtodierant. Sed Tranſrhenanis gentibus inuiſa ciuitas, opulentia auctuque. Neque alium finem belli rebantur, quam ſi promiſcua ea ſedes omnibus Germanis foret: aut diſiecta, Vbios quoque diſperſiſſet. Igitur Tencteri, Rheno diſcreta gens, miſſis legatis, mandata apud Concilium Agrippinenſium edi iubent. quæ ferociſſimus è legatis, in hunc modum protulit, *Rediſſe*

vos in corpus nomenque Germaniæ, communibus deis, ſed præcipuo deorum Marti grates agimus: vobiſque gratulamur, quod tandem liberi inter liberos eritis. Nam ad hunc diem flumina ac terras, & cælum quodammodo ipſum, clauſerant Romani: vt colloquia congreſſuſque noſtros arcerent: vel, quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac prope nudi, ſub cuſtode & pretio coiremus. Sed vt amicitia ſocietaſque noſtra in æternum rata ſint: poſtulamus à vobis, muros coloniæ, munimenta ſeruitij, detrahatis. etiam fera animalia, ſi clauſa teneas, virtutis obliniſcuntur. Romanos omnes, in finibus veſtris, trucidetis. haut facile libertas, & domini miſcentur. Bona interfectorum, in medium cedant: ne quis occulere quidquam, aut ſegregare cauſſam ſuam poſſit. Liceat nobis vobiſque vtramque ripam colere, vt olim maioribus noſtris. quomodo lucem noctemque omnibus hominibus; ita omnes terras fortibus viris natura aperuit. Inſtituta cultumque patrium reſumite, abruptis i *voluptatibus, quibus Romani plus aduerſus ſubiectos quam armis valent, ſincerus & integer, & ſeruitutis oblitus populus, aut ex æquo agetis, aut alijs imperitabitis.* Agrippinenſes, ſumto conſultandi ſpatio, quando neque ſubire conditiones metus futuri, neque palam aſpernari conditio præſens ſinebat, in hunc modum reſpondent. *Quæ prima libertatis facultas data eſt, auidius quam cautius ſumſimus, vt vobis ceteriſque Germanis conſanguineis noſtris iungeremur. Muros ciuitatis, congregantibus ſe cum maxime Romanorum exercitibus, augere nobis, quam diruere tutius eſt. Si qui ex Italia aut prouincijs alienigenæ in finibus noſtris fuerant, eos bellum abſumſit: vel in ſuas quiſque ſedes refugere.* k *Eductis olim, & nobiſcum per connubium ſociatis, quique mox prouenere, hæc patria eſt. Nec vos adeo iniquos exiſtimamus,*

mus, vt interfici à nobis parentes, fratres liberos noſtros velitis. Vectigal & onera commerciorum, reſoluimus. Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes: donec noua & recentia iura, in vetuſtatem conſuetudine vertantur. Arbitrum habebimus Ciuilem & Velledam, apud quos pacta ſancientur. Sic lenitis Tencteris, legati ad Ciuilem & Valledam miſsi cum donis, cuncta ex voluntate Agrippinenſium perpetrauere. Sed coram adire, alloquique Velledam negatum. Arcebantur aſpectu, quo venerationis plus ineſſet. Ipſa edita in turre. dilectus è propinquis, conſulta reſponſaque, vt internuntius numinis, portabat. Ciuilis ſocietate Agrippinenſium auctus, proximas ciuitates affectare, aut aduerſantibus bellum inferre ſtatuit. Occupatiſque Sunicis, & iuuentute eorum per cohortes compoſita: quominus vltra pergeret, Claudius Labeo Bethaſiorum Tungrorumque & Neruiorum tumultuaria manu reſtitit, fretus loco, quia pontem Moſæ fluminis anteceperat. Pugnabaturque in anguſtiis ambigue, donec Germani tranantes, terga Labeonis inuaſere. Simul Ciuilis, auſus, an ex compoſito, intulit ſe agmini Tungrorum, & clara voce. *Non ideo*, inquit, *bellum ſumſimus, vt Bataui & Treueri gentibus imperent. Procul hæc à nobis arrogantia. accipite ſocietatem. tranſgredior ad vos, ſeu me ducem, ſeu militem mauultis.* Mouebatur vulgus, condebantque gladios: cum Campanus, ac Iuuenalis, ex primoribus Tungrorum, vniuerſam ei gentem dedidere. Labeo, antequam circumueniretur, profugit. Ciuilis Bethaſios quoque ac Neruios in fidem acceptos, copijs ſuis adiunxit: ingens rerum, perculſis ciuitatum animis, vel ſponte inclinantibus. Interea

Iulius.

Iulius Sabinus, projectis fœderis Romani monumentis, Cæſarem ſe ſalutari iubet: magnamque & inconditam popularium turbam in Sequanos rapit, conterminam ciuitatem & nobis fidam. Nec Sequani detractauere certamen. Fortuna melioribus affuit. Fuſi Lingones. Sabinus feſtinatum temere prœlium, pari formidine deſeruit. Vtque famam exitij ſui faceret, villam in quam perfugerat, cremauit. illic voluntaria morte interijſſe creditus. Sed quibus artibus latebriſque, vitam per nouem mox annos traduxerit, ſimul amicorum eius conſtantiam, & inſigne Epponinæ vxoris exemplum, ſuo loco reddemus. Sequanorum proſpera acie, belli impetus ſtetit. Reſipiſcere paulatim ciuitates, faſque & fœdera reſpicere, principibus Remis, qui per Gallias edixere, vt miſſis legatis in commune conſultarent, libertas an pax placeret. At Romæ cuncta in deterius audita Mucianum angebant. *l* Nequaquam egregij duces, iam enim Gallum Annium & Petilium Cerialem dilegerat, *m* ſummam belli parum tolerare. Nec relinquenda vrbs, ſine rectore. Et Domitiani indomitæ libidines timebantur: ſuſpectis, vti diximus, Primo Antonio, Varoque Ario. Varus prætorianis præpoſitus, vim atque arma retinebat. Eum Mucianus pulſum loco, ne ſine ſolatio ageret, annonæ præfecit. Vtque Domitiani animum, Varo haut alienum, deliniret: Arretinum Clementem, domui Veſpaſiani per affinitatem innexum, & gratiſſimum Domitiano, prætorianis præpoſuit, patrem eius ſub Caio Cæſare egregie functum ea cura dictitans. Lætum militibus idem nomen. atque ipſum quamquam ſenatorij ordinis ad vtraque munia ſufficere. Aſſumuntur

muntur è ciuitate clariſſimus quiſque, & alij per ambitionem. Simul Domitianus Mucianuſque accingebantur, diſpari animo ille, ſpe ac iuuenta properus, hic, moras nectens, quis flagrantem retineret, ne ferocia ætatis, & prauis impulſoribus ſi exercitum inuaſiſſet, paci belloque male conſuleret. Legiones victrices VI. & XVIII. Vitellianarum vnaetviceſima, è recens conſcriptis ſecunda, Peninis Coctianiſque alpibus, pars monte Graio, traducuntur. XIIII. legio è Britannia, III ac prima ex Hiſpania accitæ. Igitur venientis exercitus fama, & ſuopte ingenio ad mitiora inclinantes Galliarum ciuitates, in Remos conuenere. Treuerorum legatio illic opperiebatur, acerrimo inſtinctore belli Tullio Valentino. Is meditata ratione, cuncta magnis imperijs obiectari ſolita, contumeliaſque & inuidiam in pop. Romanum effudit: turbidus miſcendis ſeditionibus, & pleriſque gratus vecordi facundia. At Iulius Auſpex è primoribus Remorum, vim Romanam, paciſque bona diſſertans, & ſumi bellum etiam ab ignauis, ſtrenuiſſimi cuiuſque periculo geri, iamque ſuper caput legiones: ſapientiſſimum quemque reuerentia fideque, iuniores periculo ac metu continuit. Et Valentini animum laudabant, conſilium Auſpicis ſequebantur. Conſtat obſtetiſſe Treueris Lingonibuſque apud Gallias, quod Vindicis motu cum Verginio ſteterant. Deterruit pleroſque prouinciarum æmulatio, quod bello caput? vnde ius auſpiciumque peteretur, quam, ſi cuncta proueniſſent, ſedem, imperio legeret? Nondum victoria, iam diſcordia erat: alijs fœdera, quibuſdam opes vireſque, aut vetuſtatem originis, per iurgia iactantibus. Tædio

futurorum, præſentia placuere. Scribuntur ad Treueros epiſtolæ, nomine Galliarum, vt abſtinerent armis, impetrabili venia, & paratis deprecatoribus, ſi pœniteret. Reſtitit idem Valentinus, obſtruxitque ciuitatis ſuæ aures, haut perinde inſtruendo bello intentus, quam frequens concionibus. Igitur non Treueri neque Lingones, ceteræve rebellium ciuitates, pro magnitudine ſuſcepti diſcriminis agere. Ne duces quidem, in vnum conſulere. Sed Ciuilis, auia Belgarum circumibat: dum Claudium Labeonem capere, aut exturbare nititur. Claſſicus, ſegne plerumque otium trahens, velut parto imperio fruebatur. Ne tutor quidem maturauit ſuperiorem Germaniæ ripam, & ardua alpium præſidijs claudere. Atque interim vnaetviceſima legio Vindoniſſa, Sextilius Felix cum auxiliarijs cohortibus per Rhætiam irrupere. Acceſſit ala Singularium, excita olim à Vitellio, deinde in partes Veſpaſiani tranſgreſſa Præerat Iulius Briganticus, ſorore Ciuilis genitus, vt ferme acerrima proximorum odia ſunt, inuiſus auunculo infenſuſque. Tutor, Treuerorum copias, recenti Vangionum, Caracatium, Tribocorum lectu auctas, veterano pedite atque equite firmauit, corruptis ſpe, aut metu ſubactis legionarijs. qui primo cohortem præmiſſam à Sextilio Felice, interficiunt. mox vbi duces exercituſque Romani propinquabant. honeſto transfugio rediere: ſecutis Tribocis, Vangionibuſque & Caracatibus. Tutor, Treueris comitantibus, vitato Magontiaco Bingium conceſſit: fidens loco, quia pontem Nauæ fluminis abruperat: ſed incurſu cohortium quas Sextilius ducebat, & reperto vado, proditus fuſuſque. Ea clade, perculſi

culſi Treueri. & plebes omiſſis armis, per agros palatur. quidam principum, vt primi poſuiſſe bellum viderentur, in ciuitates quæ ſocietatem Romanam non exuerant, perfugerunt. Legiones à Noueſio Bonnaque in Treueros, vt ſupra memorauimus, traductæ, ſe ipſas in verba Veſpaſiani adigunt. Hæc Valentino abſente geſta: qui vbi aduentabat, furens, cunctaque rurſus in turbas & exitium conuerſurus: legiones in Mediomatricos, ſociam ciuitatem, abſceſſere. Valentinus ac Tutor, in arma Treueros retrahunt: occiſis Herennio ac Numiſio legatis, quo minore ſpe veniæ creſceret vinculum ſceleris. Hic belli ſtatus erat, cum Petilius Cerialis Magontiacum venit. eius aduentu, erectæ ſpes. Ipſe pugnæ auidus, & contemnendis quam cauendis hoſtibus melior, ferocia verborum militem incendebat: vbi primum congredi licuiſſet, nullam prœlio moram facturus. Dilectus per Galliam habitos, in ciuitates remittit, ac nuntiare iubet ſufficere imperio legiones. ſocij ad munia pacis redirent, ſecuri velut confecto bello, quod Romanæ manus excepiſſent. Auxit ea res Gallorum obſequium. nam recepta iuuentute, facilius tributa tolerauere, proniores ad officia quod ſupernebantur. At Ciuilis & Claſſicus, vbi pulſum Tutorem, cæſos Treueros, cuncta hoſtibus proſpera accepere: trepidi ac properantes, dum diſperſas ſuorum copias conducunt, crebris interim nuntijs Valentinum monuere, ne ſummæ rei periculum faceret. Eo rapidius Cerialis, miſſis in Mediomatricos, qui breuiore itinere legiones in hoſtem verterent, contracto quod erat militum Magontiaci, quantumque ſecum tranſuexerat, tertijs caſtris *n* Rigo-

dulum venit, quem locum, magna Treuerorum manu, Valentinus inſederat, montibus aut Moſella amne ſeptum, & addiderat foſſas, obiceſque ſaxorum. Nec deterruere ea munimenta Romanum ducem, quo minus peditem perrumpere iuberet; equitum aciem, in collem erigeret, ſpreto hoſte, quem temere collectũ, haut ita loco iuuari, vt non plus ſuis in virtute foret. Paulum moræ in aſcenſu, dum miſſilia hoſtium præuehuntur. Ventum ad manus, deturbati, ruinæ modo, præcipitantur. Et pars equitum æquioribus iugis circumuecta, nobiliſſimos Belgarum, in quis ducem Valentinum, cepit. Cerialis, poſtero die, coloniam Treuerorum ingreſſus eſt, auido milite eruendæ ciuitatis: *Hanc eſſe claßici; hanc Tutoris patriam, horum ſcelere, clauſas cæſaſque legiones. Quid tantum Cremonam meruiſſe, quam è gremio Italiæ raptam, quia vnius noctis moram victoribus attulerit? Stare in confinio Germaniæ integram ſedem, ſpoliis exercituum & ducum cædibus ouantem. Redigeret prædam in fiſcũ. Ipſis ſufficere ignes, & rebelles coloniæ ruinas quibus tot caſtrorum excidia penſarentur.* Cerialis metu infamiæ, ſi licentia ſæuitiaque imbuere militem crederetur, preſſit iras. & paruere, poſito ciuili bello ad externa modeſtiores. Conuertit inde animos, accitarum è Mediomatricis legionum miſerabilis aſpectus. Stabant conſcientia flagitij mæſtæ, fixis in terram oculis. Nulla inter coeuntes exercitus conſalutatio. neque ſolantibus hortantibuſve reſponſa dabant, abditi per tentoria, & lucem ipſam vitantes. nec perinde periculum aut metus, quam pudor ac dedecus obſtupefecerat: attonitis etiam victoribus, qui vocem preceſque adhibere non auſi, lacrymis ac ſilentio veniam poſcebant, donec Cerialis mul-

ceret animos fato acta dictitans, quæ militum ducumve diſcordia, vel fraude hoſtium eueniſſent. Primum illorum ſtipendiorum & ſacramenti diem haberent: priorum facinorum neque imperatorem neque ſe meminiſſe. Tunc recepti in eadem caſtra & edictum per manipulos, ne quis in certamine iurgiove ſeditionem aut cladem commilitoni obiectaret. Mox Treueros ac Lingonas, ad concionem vocatos, ita alloquitur:

Neque ego vnquam facundiam exercui: & p puli Romani virtutem armis affirmaui. S d quia apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non ſua natura, ſed vocibus ſeditioſorum æſtimantur: ſtatui pauca diſſerere, quæ profligato bello, vtilius ſit vobis audiſſe, quam nobis dixiſſe. Terram veſtram ceterorumque Gallorum, ingreſſi ſunt duces imperatoreſque Romani, nulla cupidine, ſed maioribus veſtris inuocantibus, quos diſcordiæ vſque ad exitium fatigabant. & acciti auxilio Germani, ſocijs pariter atque hoſtibus ſeruitutem impoſuerant. Quot prœlijs aduerſus Cimbros Teutonoſque, quantis exercituum noſtrorum laboribus, quove euentu Germanica bella tractauerimus, ſatis clarum. Nec ideo Rhenum inſedimus, vt Italiam tueremur: ſed ne quis alius Arioviſtus, regno Galliarum potiretur. An vos cariores Ciuili Batauiſque & Tranſrhenanis gentibus creditis, quam maioribus eorum patres auique veſtri fuerunt? Eadem ſemper cauſſa Germanis tranſcendendi in Gallias, libido atque auaritia, & mutandæ ſedis amor: vt relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fecundiſſimum hoc ſolum, voſque ipſos poſſiderent. Ceterum libertas, & ſpecioſa nomina prætexuntur. nec quiſquam alienum ſeruitium & dominationem ſibi concupiuit, vt non eadem iſta vocabula vſurparet. Regna bellaque per Gallias ſemper fuere, donec in noſtrum ius concederetis. Nos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quamquam totiens laceſsiti, iure victoriæ id ſolum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium, ſine armis, neque arma, ſine ſtipendijs: neque ſtipendia, ſine tributis haberi queunt. Cetera in communi ſita ſunt. Ipſi plerumque legionibus noſtris præſidetis: ipſi has aliaſque prouincias regitis. Nihil ſeparatum, clauſumve. Et laudatorum principum vſus ex æquo, quamuis procul agentibus: ſæui proximis ingruunt. quomodo ſterilitatem, aut nimios imbres: & cetera naturæ mala: ita luxum, vel auaritiam dominantium tolerate. Vitia erunt, donec homines. ſed neque hæc continua: & meliorum interuentu penſantur. niſi forte Tutore & Claſsico regnantibus, moderatius imperium ſperatis: aut minoribus quam nunc tributis, parabuntur exercitus, quibus Germani Britannique arceantur. Nam pulſis (quod dij prohibeant) Romanis, quid aliud quam bella omnium inter ſe gentium exſiſtent? Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque, compages hæc coaluit: quæ conuelli, ſine exitio conuellentium, non poteſt. Sed vobis maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes, præcipuæ bellorum cauſſæ. Proinde pacem & vrbem, quam victi victoreſque eodem iure obtinemus, amate, colite. Moneant vos vtriuſque fortunæ documenta, ne contumaciam cum pernicie, quam obſequium cum ſecuritate malitis. Tali oratione grauiora metuenteis compoſuit, erexitque. Tenebantur victore exercitu Treueri, cum Ciuilis & Claſſicus miſere epiſtolas ad Cerialem, quarum hæc ſententia fuit. Veſpaſianum, quamquam ꝑ nuntios occultarent, exceſſiſſe vita. Vrbem atque Italiam, interno bello conſumtam. Muciani & Domitiani, vana & ſine viribus nomina. Si Cerialis imperium Galliarum vellit, ipſos finibus ciuitatem ſuarum contentos: ſi prœlium mallet, ne id quidem abnuere. Ad

ea Ce-

ea Cerialis Ciuili & Claſſico nihil. eum qui attulerat ipſas epiſtolas, ad Domitianum miſit. Hoſtes diuiſis copijs aduenere vndique. Plerique culpabant Cerialem paſſum iungi, quos diſcretos intercipere licuiſſet. Romanus exercitus caſtra foſſa valloque circumdedit: quis temere antea intutis conſederat. Apud Germanos, diuerſis ſententijs certabatur. Ciuilis opperiendas Tranſrhenanorum gentes, *quarum terrore fracta Popul. Roman. vires obtererentur. Gallos quid aliud quam prædam victoribus? & tamen quod roboris ſit, Belgas, ſecum palam, aut voto ſtare.* Tutor contatione creſcere rem Romanam affirmabat, coëuntibus vndique exercitibus: *Tranſuectam è Britannia legionem: accitas ex Hiſpania: aduentare ex Italia: nec ſubitum militem, ſed veterem, expertumque belli. Nam Germanos, qui ab ipſis ſperentur, non iuberi, non regi, ſed cuncta ex libidine agere. Pecuniamque ac dona, quis ſolis corrumpantur, maiora apud Ro. & neminem adeo in arma promtum, vt non idem pretium quietis quam periculi malit. quod ſi ſtatim congrediantur, nullas eſſe Ceriali, niſi ex reliquis Germanici exercitus, legiones, fœderibus Galliarum obſtrictas. Idque ipſum, quod inconditam nuper Valentini manum contra ſpem ſuam fuderint, alimentum illis ducique temeritatis. Auſuros rurſus, venturoſque in manus, non imperiti adoleſcentuli verba & conciones, quam ferrum & arma meditantis, ſed Ciuilis & Claſſici: quos vbi aſpexerint, redituram in animos formidinem, fugam, famemq́; ac totiens capitis precariam vitam. neque Treueros, aut Lingonas beneuolentia contineri: reſumturos arma, vbi metus abſceſſerit.* Diremit conſiliorum diuerſitatem, approbata Tutoris ſententia Claſſicus. ſtatimque exſequuntur. Media acies Vbijs Lingonibuſque data, dextro

cornu cohortes Batauorum, ſiniſtro Bructeri Tencterique pars montibus, alij viam inter Moſel. Iamque flumen: tam improuiſi aſſiluere, vt in cubiculo ac lectulo Cerialis (neque enim noctem in caſtris egerat) pugnari ſimul, vincique ſuos audierit, increpans pauorem nuntiantium, donec vniuerſa clades in oculis fuit. Perrupta legionum caſtra, fuſi equites: medius Moſellæ pons, qui vlteriora Coloniæ annectit, ab hoſtibus inſeſſus. Cerialis turbidis rebus intrepidus, & fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus inter tela, felici temeritate, & fortiſſimi cuiuſque accurſu, reciperatum pontem lecta manu firmauit. Mox in caſtra reuerſus, palantes captarum apud Noueſium Bonnamque legionum manipulos, & rarum apud ſigna militem, ac prope circumuentas aquilas videt. Incenſus ira, *non Flaccum*, inquit, *non Voculam deſeritis. Nulla hic proditio, neque aliud excuſandum habeo, quam quod vos Gallici fœderis oblitos [q prædixerim,] memoriam Romani ſacramenti temere credidi. Annumerabor Numiſijs & Herennijs, vt omnes legati veſtri, aut militum manibus, aut hoſtium ceciderint. Ite, nunciate Veſpaſiano, vel, quod propius eſt, Ciuili & Claſſico, relictum à vobis in acie ducem. venient legiones, quæ neque me inultum, neque vos impunitos patiantur.* Vera erant. & à tribunis præfectiſque eadem ingerebantur. Conſiſtunt per cohortes, & manipulos. neque enim poterat pateſcere acies effuſo hoſte, & impedientibus tentorijs ſarciniſque, cum intra vallum pugnaretur. Tutor, & Claſſicus, & Ciuilis, ſuis quiſque locis pugnam ciebant: Gallos pro libertate, Batauos pro gloria, Germanos ad prædam inſtigantes. Et cuncta pro hoſtibus erant. donec legio viceſima prima,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

prima, patentiore quam ceteræ ſpatio conglobata, ſuſtinuit ruentes: mox impulit. Nec ſine ope diuina, mutatis repente animis, terga victores vertere. Ipſi territos ſe cohortium aſpectu ferebant, quæ primo impetu diſiectæ, ſummis rurſus iugis congregabantur, ac ſpeciem noui auxilij fecerant. Sed obſtitit vincentibus prauum inter ipſos certamen, hoſte omiſſo ſpolia conſectandi. Cerialis, vt incuria prope rem afflixit, ita conſtantia reſtituit. Secutuſque fortunam, caſtra hoſtium eodem die capit exſcinditque. Nec in longum quies militi data. Orabant auxilium Agrippinenſes; offerebantque vxorem ac ſororem Ciuilis, & filiam Claſſici, relicta ſibi pignora ſocietatis. Atque interim diſperſos in domibus Germanos trucidauerant. Vnde metus & iuſtæ preces inuocantium, antequam hoſtes reparatis viribus, ad ſpem, vel ad vltionem accingerentur. Namque & Ciuilis illuc intenderat. non inualidus, flagrantiſſima cohortium ſuarum integra, & è Chaucis Friſijſque compoſita. Tolbiaci, in finibus Agrippinenſium, agebat. Sed triſtis nuntius auertit, deletam cohortem dolo Agrippinenſium: qui largis epulis vinoque ſopitos Germanos, clauſis foribus, igne iniecto, cremauere. Simul Cerialis perpero agmine ſubuenit. Circumſteterat Ciuilem & alius metus, ne quartadecima legio, adiuncta Britannica claſſe, afflictaret Batauos, qua Oceano ambiuntur. Sed legionem, terreſtri itinere, Fabius Priſcus legatus in Neruos Tungroſque duxit. Eæque ciuitates in deditionem acceptæ. Claſſem vltro Caninefates aggreſſi ſunt. maiorque pars nauium depreſſa, aut capta. Et Neruiorum multitudinem ſponte commotam, vt pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Romanis bellum capeſſeret, ijdem Caninefates fudere. Claſſicus quoque aduerſus equites Noueſium à Ceriale præmiſſos, ſecundum prœlium fecit. quæ modica, ſed crebra damna, famam victoriæ nuper partæ lacerabant. Ijſdem diebus, Mucianus Vitellij filium interfici iubet: manſuram diſcordiam obtendens, ni ſemina belli reſtinxiſſet. Neque Antonium Primum adſciri inter comites à Domitiano paſſus eſt: fauore militum anxius, & ſuperbia viri, æqualium quoque adeo ſuperiorum intolerantis. Profectus ad Veſpaſianum Antonius, vt non pro ſpe ſua excipitur, ita neque auerſo imperatoris animo. Trahebatur in diuerſa. hinc, meritis Antonij, cuius ductu confectum haut dubie bellum erat: inde, Muciani epiſtolis. ſimul ceteri, vt infeſtum tumidumq; inſectabantur, adiunctis prioris vitæ criminibus. neque ipſe deerat arrogantia vocare offenſas, nimius commemorandis quæ meruiſſet. Alios vt imbelles, Cæcinam vt captiuum ac dediticium increpat. Vnde paulatim leuior viliorque haberi, manente tamen in ſpeciem amicitia. Per eos menſes, quibus Veſpaſianus Alexandriæ ſtatos r æſtiuis flatibus dies; & certa maris, opperiebatur, multa miracula euenere, quis cæleſtis fauor & quædam in Veſpaſianum inclinatio numinum oſtenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam, oculorum tabe notus, genua eius aduoluitur, remedium cæcitatis expoſcens gemitu, monitu Sarapis dei, quem dedita ſuperſtitionibus gens ante alios colit. precabaturq; principem, vt genas & oculorum orbes dignaretur reſpergere oris excremento. Alius manu æger, eodem deo auctore, vt pede ac veſtigio Cęſaris calcaretur, orabat. Veſpaſianus primo irridere, aſpernari: atque illis inſtantibus, modo famam vanitatis

nitatis metuere, modo obſecratione ipſorum, & vocibus adulantium in ſpem induci. poſtremo æſtimari à medicis iubet, an talis cæcitas ac debilitas, ope humana ſuperabiles forent. Medici varie diſſerere. Huic non exeſam vim luminis; & redituram ſi pellerētur obſtantia: illi elapſos in prauum artus, ſi ſalubris vis adhibeatur, poſſe integrari. Id fortaſſe cordi deis, & diuino miniſterio principem electum. denique patrati remedij gloriam, penes Cæſarem; irriti, ludibrium penes miſeros fore. Igitur Veſpaſianus cuncta fortunæ ſuæ patere ratus, nec quidquam vltra incredibile, læto ipſe vultu, erecta quæ aſtabat multitudine, iuſſa exſequitur. Statim conuerſa ad vſum manus, ac cæco reluxit dies. Vtrumque qui interfuere nunc quoque memorant, poſtquam nullum mendacio pretium. Altior inde Veſpaſiano cupido adeundi ſacram ſedem, vt ſuper rebus imperij conſuleret. Arceri templo cunctos iubet. atque ingreſſus, intentuſque numini, reſpexit pone tergum è primoribus Ægyptiorum, nomine Baſiliden: quem procul Alexandria plurium dierũ itinere, & ægro corpore detineri haut ignorabat. Percontatur ſacerdotes, num illo die Baſilides templum iniſſet? percontatur obuios, num in vrbe viſus ſit? denique miſſis equitibus explorat, illo temporis momento, octoginta millibus paſſuum abfuiſſe. Tunc diuinam ſpeciem, & vim reſponſi ex nomine Baſilidis, interpretatus eſt. Origo dei nondum noſtris auctoribus celebrata: Ægyptiorum antiſtites, ſic memorant. Ptolemæo regi, qui Macedonum primus Ægypti opes firmauit, cum Alexandriæ recens conditæ mœnia, templaque & religiones adderet, oblatum per quietem decore eximio & maiore quam humana ſpecie iuuenem, qui mo-

neret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

neret, vt fidiſſimis amicorum in Pontum miſſis, effigiem ſuam acciret: lætum id regno, magnamque & inclytam ſedem fore quæ excepiſſet. ſimul viſum eumdem iuuenem in cælum igne plurimo attolli. Ptolemæus omine & miraculo excitus, ſacerdotibus Ægyptiorum, quibus mos talia intelligere, nocturnos viſus aperit. Atque illis Ponti & externorum parum gnaris, Timotheum Athenienſem è gente Eumolpidarum, quem vt antiſtitem cærimoniarum Eleuſi exciuerat, quæ nam illa ſuperſtitio, quod numen interrogat. Timotheus, quæſitis qui in Pontum meaſſent, cognoſcit vrbem illic Sinopen, nec procul templum vetere inter accolas fama Iouis Ditis. Namque & muliebrem effigiem aſſiſtere, quam plerique Proſerpinam vocent. Sed Ptolemæus, vt ſunt ingenia regum, pronus ad formidinem, vbi ſecuritas rediit, voluptatum quam religionum appetens, negligere paulatim, aliaſque ad curas animum vertere: donec eadem ſpecies terribilior iam & inſtantior, exitium ipſi regnoque denuntiaret ni iuſſa patrarentur. Tum legatos & dona Scydrothemidi regi (is tunc Sinopenſibus imperitabat) expediri iubet, præcipitque nauigaturis, ut Pythium Apollinem adeant. Illis mare ſecundum. Sors oraculi haut ambigua. Irent, ſimulacrumque patris ſui reueherent, ſororis relinquerent. Vt Sinopen venere, munera, preces, mandata regis ſui Scydrothemidi allegant. Qui diuerſus animi, modo numen paueſcere, modo minis aduerſantis populi terreri, ſæpe donis promiſſiſque legatorum flectebatur. Atque interim triennio exacto, Ptolemęus non ſtudium, non preces omittere. Dignitatem legatorum, numerum nauium, auri pondus, augebat. Tum minax facies Scydro-

Scydrothemidi offertur, ne deſtinata deo vltra moraretur. Contantem varia pernicies, morbique & manifeſta cæleſtium ira, grauiorque in dies fatigabat. Aduocata concione, iuſſa numinis, ſuos Ptolemæique viſus, ingruentia mala exponit. Vulgus aduerſari regem, inuidere Ægypto, ſibi metuere, templumque circumſidere. Maior hinc fama tradidit, deum ipſum appulſas litori nauis ſponte conſcendiſſe. Mirum inde dictu, tertio die tantum maris emenſi, Alexandriam appelluntur. Templum pro magnitudine vrbis exſtructum, loco cui nomen Rhacotis. fuerat illic ſacellum, Sarapidi atque Iſidi antiquitus ſacratum. Hæc de origine & aduectu dei, celeberrima. Nec ſum ignarus, eſſe quoſdam qui Seleucia vrbe Syriæ accitum, regnante Ptolemæo, quem tertia ætas tulit: alij auctorem eumdem Ptolemæum, ſedem ex qua tranſierit, Memphim perhibent, inclytam olim, veteris Ægypti columen. Deum ipſum multi Æſculapium, quod medeatur ægris corporibus; quidam, Oſirim, antiquiſſimum illis gentibus numen; plerique Iouem, vt rerum omnium potentem; plurimi Ditem patrem, inſignibus quæ in ipſo manifeſta, aut per ambages coniectant. At Domitianus Mucianuſque, antequam alpibus propinquarent, proſperos rerum in Treueris geſtarum nuntios accepere. Præcipua victoriæ fides, dux hoſtium Valentinus, nequaquam abiecto animo, quos ſpiritus geſſiſſet, vultu ferebat. Auditus ideo tantum, vt noſceretur ingenium eius, damnatuſque. inter ipſum ſupplicium, exprobanti cuidam patriam eius captam, Accipere ſe ſolatium mortis reſpondit. Sed Mucianus quod diu occultauerat, vt recens exprompſit. *Quoniam benignitate*

deum

deum fractæ vires hoſtium forent: parum decore Domitianum, confecto prope bello, alienæ gloriæ interuenturum. Si ſtatus imperij, aut ſalus Galliarum in diſcrimine verteretur, debuiſſe Cæſarem in acie ſtare. Caninefates Batauoſque minoribus ducibus delegandos. Ipſe Lugduni vim fortunamque principatus è proximo oſtentaret, nec paruis periculis immixtus, & maioribus non defuturus. Intelligebantur artes. ſed pars obſequij in eo, ne deprehenderentur. Ita Lugdunum ventum. Vndè creditur Domitianus, occultis ad Cerialem nuntijs, fidem eius tentauiſſe, an præſenti ſibi exercitum imperiumque traditurus foret. qua cogitatione bellum aduerſus patrem cogitauerit, an opes vireſque aduerſus fratrem, in incerto fuit. Nam Cerialis, ſalubri temperamento eluſit, vt vana pueriliter cupientem. Domitianus ſperni à ſenioribus iuuentam ſuam cernens, modica quoque & vſurpata antea munia imperij omittebat. Simul ſimplicitatis ac modeſtię imagine, in altitudinem conditus: ſtudiumque litterarum & amorem carminum ſimulans, quo velaret animum, & fratris æmulationi ſubduceretur, cuius diſparem mitioremque naturam contra interpretabatur.

LOCA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA

IN LIB. IV.

a Vertranius, *forma* b *attollebatur.* *c* Ita libri. at Rhenano placuit, *certatum* d *Manuſſ.* Sentio: *e* Eſſet. *f* verteret. g *Abeſt à Manuſſ.* Initium belli Germanici. *h* In Vat. *deſciſcendi.* *i* Vat. *impubes,* k *omine,* eſt in edit. Rhen. l *Deeſt cod. Budenſi.* *m* Alij, *ingiſque* *n* Vat. *pendebant,* *o* Farn. *tamen.* *p* Puto, *legantur.* *q* Vat. 16. *r* Vulgati, *immenſis actibus* *ſ* Malim, *Romano* *t* Vat. *ſuſpectiones* *u* Lego, *arma* *x* Vel, *molliora* y *dedita,* ſiue, *didita* z *duoetviceſimani,* a *Videntur deeſſe quædam.* b *Puto verius,* auſuri *c* Vat. *Patruitus* *d* Vulgo, *omina,* *e* Lego, *ſuouetaurilibus* *f* Vat. *ante altos* *g* Cod. regius, *in hora* *h* Ex Vat. ſcribo, *ingenij* i *Vulgo,* vectigalibus. *k* deductis l *Nec quamquam* *m* Farn. *ſumma* *n* Vat. *Ridogulum* o *Vat.* claret. *p* Farn. *nuntij* quod probo q *metuo vt ſuperſit ea vox.* *r* Auſim legere, *Eteſiarum.*

C. COR-

C. CORNELII TACITI AB EXCESSV NERONIS HISTORIAR.

LIB. V.

BREVIARIVM LIBRI.

TITI in Iudæos vrbemque ſacram expeditio. Ea occaſione, de gentis origine, moribus, religione, vrbiſque ipſius opere & ſitu, accuratius & vberius dictum. Germanici belli progreſſus. prælia aliquot inter Ciuilem & Cerialem. quæ deniquepax (ita apparet ex fine admutilati libri) excepit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

EIVSDEM anni principio, Cæſar Titus perdomandæ Iudææ delectus à patre, & *a* priuatis vtriuſque rebus militia clarus, maiore tum vi famaque agebat, certantibus prouinciarum & exercituum ſtudijs. atque ipſe, vt *b* ſuperior ſui iam crederetur, decorum ſe promtumque in armis oſtendebat, comitate & alloquijs officia prouocans: ac plerumque in opere, in agmine, gregario militi mixtus, incorrupto ducis honore. Tres eum in Iudæa legiones, quinta & decima, & quintadecima, vetus Veſpaſiani miles excepere. Tradidit & Syria duodecimam, & adductos Alexandria duoetviceſimanos tertianoſque. Comitabantur viginti ſociæ cohortes, octo equitum alæ: ſimul Agrippa, Sohemuſque reges, & auxilia regis Antiochi, validaque & ſolito inter accolas odio infenſa Iudæis Arabum manus. Multi, quos urbe atque Italia ſua quemque ſpes acciuerat, occupandi Principem adhuc vacuum. His cum copijs fines hoſtium ingreſſus, compoſito agmine, cuncta explorans, paratuſque decernere, haud procul Hieroſolymis caſtra facit. Sed quia famoſæ vrbis ſupremum diem tradituri ſumus, congruens videtur primordia eius aperire. Iudæos Creta inſula profugos, nouiſſima Libyæ inſediſſe memorant, qua tempeſtate Saturnus vi Iouis pulſus ceſſerit regnis. Argumentum è nomine petitur. Inclytum in Creta, Idam montem. accolas, Idæos, aucto in Barbarum cognomento, Iudæos vocitari [quaſi Idæos.] quidam regnante

Iſide, exundantem per Ægyptum multitudinem, ducibus Hieroſolymo ac Iuda, proximas in terras exoneratam. Plerique Æthiopum prolem, quos rege Cepheo, metus atque odium mutare ſedes perpulerit. Sunt qui tradant, Aſſyrios conuenas, indigum agrorum populum, parte Ægypti potitos, ac mox proprias vrbes Hebræaſque terras, & propiora Syriæ coluiſſe. Clara ali, Iudæorum initia: Solymos carminibus Homeri celebratam gentem, conditæ vrbi Hieroſolymam nomen è ſuo feciſſe. Plurimi auctores conſentiunt, orta per Ægyptum tabe, quæ corpora fœdaret: regem *c* Occhorim, adito Hammonis oraculo, remedium petentem, purgare regnum, & id genus hominum vt inuiſum deis, alias in terras auehere iuſſum. Sic conquiſitum collectumque vulgus, poſtquam vaſtis locis relictum ſit; ceteris per lacrymas torpentibus, Moſen vnum exſulum monuiſſe, ne quam deorum hominumue opem exſpectarent, ab vtriſque deſerti, ſed ſibimet vt duci cæleſti crederent, *d* primo cuius auxilio credentes, præſentes miſerias pepuliſſent. Aſſenſere, atque omnium ignari fortuitum iter incipiunt. Sed nihil æque, quam inopia aquæ fatigabat. Iamque haut procul exitio, totis campis procubuerant: cum grex aſinorum agreſtium, è paſtu in rupem nemore opacam conceſſit. Secutus Moſes, coniectura herbidi ſoli, largas aquarum venas aperit. Id leuamen. & continuum ſex dierum iter emenſi, ſeptimo pulſis cultoribus, obtinuere terras in quibus vrbs & templum dicata ſunt. Moſes, quo ſibi in poſterum gentem firmaret, nouos ritus contrarioſque ceteris mortalibus indidit. Profana illic omnia, quę apud nos ſacra. Rurſum cōceſſa apud illos, quæ nobis inceſta.

Effigiem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Effigiem animalis, quo monſtrante errorem ſitimque depulerant, penetrali ſacrauere: ceſo ariete, velut in contumeliam Hammonis. Bos quoque immolatur, quem Ægyptij Apin colunt. Sue abſtinent, memoria cladis, quod ipſos ſcabies quondam turpauerat, cui id animal obnoxium. Longam olim famem, crebris adhuc ieiunijs fatentur. Et raptarum frugum argumentum, panis Iudaicus nullo fermento detinetur. Septimo die, otium placuiſſe ferunt: quia is finem laborem tulerit. dein blandiente inertia, ſeptimum quoque annum ignauiæ datum. Alij honorem eum Saturno haberi: ſeu principia religionis tradentibus Idæis, quos cum Saturno pulſos, & conditores gentis accepimus: ſeu quod è ſeptem ſideribus, quis mortales reguntur, altiſſimo orbe & præcipua potentia ſtella Saturni feratur: ac pleraque cæleſtium, vim ſuam & curſum ſeptimos per numeros conficiant. Hi ritus quoquo modo inducti, antiquitate defenduntur. cetera inſtituta ſiniſtra, fœda, prauitate valuere. Nam peſſimus quiſque, ſpretis religionibus patrijs, tributa & ſtipes illuc congerebant. Vnde auctæ Iudæorum res: & quia apud ipſos fides obſtinata, miſericordia in promtu, ſed aduerſus omnes alios hoſtile odium. Separati epulis, diſcreti cubilibus, proiectiſſima ad libidinem gens, alienarum concubitu abſtinent. inter ſe nihil illicitum. Circumcidere genitalia inſtituere; vt diuerſitate noſcantur. Tranſgreſſi in morum eorum, idem vſurpant. nec quidquam prius imbuuntur, quam contemnere deos, exuere patriam: parentes, liberos, fratres, vilia habere. Augendæ tamen multitudini conſulitur. Nam & necare quemquam ex agnatis, nefas; animaſque prœlio aut ſup-

plicijs peremtorum, æternas putant. Hinc generandi amor, & moriendi contemptus. Corpora condere, quam cremare, è more Ægyptio. Eadẽque cura, & de infernis perſuaſio. cæleſtium contra. Ægyptij pleráque animalia effigieſque compoſitas venerantur. Iudæi mente ſola, vnumque numen intelligunt. Profanos qui deum imagines, mortalibus materijs, in ſpecies hominum effingant. Summum illud & æternum, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla ſimulacra vrbibus ſuis, nedum templis ſunt. Non regibus hæc adulatio, non Cæſaribus honor. Sed quia ſacerdotes eorum tibia tympaniſq; concinebant, hedera vinciebantur, vitiſque aurea templo reperta: Liberum patrem coli, domitorem Orientis quidam arbitrati ſunt, nequaquam congruentibus inſtitutis. quippe Liber feſtos lætoſque ritus poſuit: Iudęorũ mors abſurdus ſordiduſque. Terra fineſque, qua ad Orientem vergunt, Arabia terminantur: à meridie, Ægyptus obiacet: ab occaſu, Phœnices & mare: Septentrionem à latere Syriæ longe proſpectant. Corpora hominum ſalubria, & ferentia laborum. rari imbres, vber ſolum. [Exuberant] fruges noſtrum ad morem. præterque eas, Balſamum & Palmæ. palmetis proceritas, & decor. Balſamum, modica arbor. vt quiſque ramus intumuit, ſi vim ferri adhibeas, pauent venæ: fragmine lapidis, aut teſta aperiuntur. humor in vſu medentium eſt. Præcipuum montium Libanum erigit, mirum dictu, tantos inter ardores opacum fidumque niuibus. Idem amnem Iordanem alit, funditque. Nec Iordanes pelago accipitur. Sed vnum atque alterum lacum integer perfluit: tertio retinetur. Lacus immenſo ambitu, ſpecie maris, ſapore corruptior,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ruptior, grauitate odoris accolis peſtifer, neque vento impellitur, neque piſces aut ſuetas aquis volucres patitur. Incertæ vndæ ſuperiacta, vt ſolido feruntur, periti imperitique nandi, perinde attolluntur. Certo anni, bitumen egerit: cuius legendi vſum, vt ceteras artes, experientia docuit. Ater ſuapte natura liquor, & ſparſo aceto concretus, innatat. hunc manu captum, quibus ea cura, in ſumma nauis trahunt. Inde nullo iuuante influit, oneratque, donec abſcindas. nec abſcindere ære ferroue poſſis: fugit cruorem veſtemque infectam ſanguine, quo feminæ per menſes exſoluuntur. Sic veteres auctores. Sed gnari locorum tradunt, vndantes bitumine moles pelli, manuque trahi ad litus: mox vbi vapore terræ, vī ſolis inaruerint, ſecuribus cuneiſque vt trabes aut ſaxa diſcindi. Haut procul inde campi, quos ferunt olim vberes, magniſque vrbibus habitatos, fulminum iactu arſiſſe: & manere veſtigia, terramque ſpecie torridam, vim frugiferam perdidiſſe. Nam cuncta ſponte edita, aut manu ſata, ſiue herba tenus aut flore, ſeu ſolitam in ſpeciem adoleuere, atra & inania velut in cinerem vaneſcunt. Ego ſicut Iudaicas quondam vrbes igne cæleſti flagraſſe conceſſerim, ita halitu lacus infici terram, corrumpi ſuperfuſum ſpiritum, eoque fetus ſegetum & autumni putreſcere reor, ſolo cæloque iuxta graui. Et Belus amnis Iudaico mari illabitur: circa cuius os conlectæ ærenæ, admixto nitro, in vitrum excoquuntur. modicum id litus, ſed egerentibus inexhauſtum. Magna pars Iudææ vicis diſpergitur. habent & opida. Hieroſolyma genti caput. Illic immenſæ opulentiæ templum, & primis munimentis vrbs deiugis, templum intimis clauſum. ad fores, tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Iudæo aditus: limine, pręter ſacerdotes, arcebãtur. Dum Aſſyrios penes Medoſque & Perſas Oriens fuit; deſpectiſſima pars ſeruientium. poſtquam Macedones præpotuere; rex Antiochus demere ſuperſtitionem, & mores Græcorum dare adnixus, quo minus teterrimam gentem in melius mutaret, Parthorum bello prohibitus eſt. nam ea tempeſtate Arſaces deſciuerat. Tum Iudæi, Macedonibus inualidis, Parthis nondum adultis (& Romani procul aberant) ſibi ipſi reges impoſuere, qui mobilitate vulgi expulſi, reſumta per arma dominatione, fugas ciuium, vrbium euerſiones, fratrum, coniugum, parentum neces, aliaque ſolita regibus auſi, ſuperſtitionem fouebant: quia honor ſacerdotij, firmamentum potentiæ aſſumebatur. Romanorum primus Gn. Pompeius, domuit: templumque iure victoriæ ingreſſus eſt. Inde vulgatum, *e* nulla intus deum effigie vacuam ſedem, & inania arcana. Muri Hieroſolymorum diruti, delubrum manſit. Mox bello ciuili interno, poſtquam in ditionem M. Antonij prouinciæ ceſſerant: rex Parthorum Pacorus Iudæa potitus, interfectuſque à P. Ventidio, & Parthi trans Euphratem redacti. Iudæos C. Soſius ſubegit. Regnum ab Antonio Herodi datum, victor Auguſtus ſanxit. Poſt mortem Herodis, nihil exſpectato Cæſare, Simon quidam regium nomen inuaſerat. Is à Quinctilio Varo obtinente Syriam punitus. & gentem coërcitam, liberi Herodis tripartito rexere. Sub Tiberio quies. dein, juſſi à C. Cæſare effigiem eius in templo locare, arma potius ſumſere. quem motum Cæſaris mors diremit. Claudius defunctis regibus, aut ad modicum redactis, Iudæam prouinciam equitibus Romanis aut libertis permiſit. è quibus Antonius

tonius Felix per omnem ſæuitiam, ac libidinem, ius regium ſeruili ingenio exercuit, Druſilla Cleopatræ & Antonij nepte in matrimonium accepta. vt eiuſdem Antonij, Felix progener, Claudius nepos eſſet. durauit tamen patientia Iudæis, vſque ad Geſſium Florum procuratorem. Sub eo bellum ortum. & comprimere cœptantem Ceſtium Gallum Syriæ legatum, varia prœlia ac ſæpius aduerſa excepere. Qui vbi fato, aut tædio occidit: miſſu Neronis, Veſpaſianus fortuna famaque & egregijs miniſtris, intra duas æſtates, cuncta camporum, omneſque prętet Hieroſolyma vrbes, victore exercitu tenebat. Proximus annus ciuili bello intentus, quantum ad Iudæos per otium tranſijt. pace per Italiam parta, & externæ curæ rediere. Augebat iras, quod ſoli Iudæi non ceſſiſſent. Simul manere apud exercitus Titum, ad omnes principatus noui euentus caſuſue vtile videbatur. Igitur caſtris, vti diximus, ante mœnia Hieroſolymorum poſitis, inſtructas legiones oſtentauit. Iudæi ſub ipſos muros ſtruxere aciem, rebus ſecundis longius auſuri; & ſi pellerentur, parato perfugio. Miſſus in eos eques cum expeditis cohortibus, ambigue certauit. Mox ceſſere hoſtes, & ſequentibus diebus crebra pro portis prœlia ſerebant: donec aſſiduis damnis, intra mœnia pellerentur. Romani ad oppugnandum verſi. neque enim dignum videbatur, famem hoſtium opperiri. poſcebantque pericula, pars virtute, multi ferocia, & cupidine præmiorum. Ipſi Tito Roma, & opes, voluptateſque ante oculos; ac ni ſtatim Hieroſolyma conciderent, morari videbantur. Sed vrbem arduam ſitu, opera moleſque firmauerant, quis vel plana ſatis munirentur. Nam duos colles immenſum editos

claudebant muri per artem obliqui, aut introrſus ſinuati: vt latera oppugnantium, ad ictus pateſcerent. Extrema rupis, abrupta. & turres, vbi mons iuuiſſet, in ſexaginta pedes; inter deuexa, in centenos vicenoſque attollebantur. mira ſpecie, ac procul intuentibus pares. Alia intus mœnia, regiæ circumiecta. conſpicuoque faſtigio turris, Antonia in honorem M. Antonij ab Herode appellata. Templum in modum arcis, proprijque muri, labore & opere ante alios. ipſæ porticus, quis templum ambiebatur, egregium propugnaculum. Fons perennis aquæ, cauati ſub terra montes: & piſcinæ ciſternæque ſeruandis imbribus. præuiderant conditores ex diuerſitate morum, crebra bella. inde cuncta, quamuis aduerſus longum obſidium: & à Pompeio expugnatis, metus atque vſus pleraque monſtrauere. Atque per auaritiam Claudianorum temporum, emto iure muniendi, ſtruxere muros in pace, tamquam ad bellum: magna colluuie, & ceterarum vrbium clade aucti. Nam peruicaciſſimus quiſque illuc perfugerat; eoque ſeditioſius agebant. Tres duces, totidem exercitus. Extrema & latiſſima mœnium, Simon: mediam vrbem, Ioannes, quem & Bargioram vocabant: templum, Eleazarus firmauerat. Multitudine & armis Ioannes, ac Simon; Eleazarus, loco pollebat. Sed prœlia, dolus, incendia inter ipſos, & magna vis frumenti ambuſta. Mox Ioannes, miſſis per ſpeciem ſacrificandi, qui Eleazarum manumque eius obtruncarent, templo potitur. ita in duas factiones ciuitas diſceſſit, donec propinquantibus Ro. bellum externum concordiam pareret. Euenerant prodigia, quæ neque hoſtijs, neque votis piare fas habet gens, ſuperſtitioni obnoxia, religionibus aduerſa.

Viſæ

Viſæ per cælum concurrere acies, rutilantia arma, & ſubito nubium igne collucere templum. Expaſſæ repente delubri fores, & audita maior humana vox, *Excedere deos.* ſimul ingens motus excedentium. Quæ pauci in metum trahebant: pluribus perſuaſio inerat, antiquis ſacerdotum litteris contineri, eo ipſo tempore fore, vt valeſceret Oriens, profectique Iudæa rerum potirentur. quæ ambages Veſpaſianum ac Titum prædixerant. Sed vulgus, more humanæ cupidinis, ſibi tantam fatorum magnitudinem interpretati, ne aduerſis quidem ad vera mutabantur. Multitudinem obſeſſorum omnis ætatis, virilis ac muliebris ſexus, *f* ſexcenta millia fuiſſe accepimus. Arma cunctis, qui ferre poſſent: & plures, quam pro numero, audebant. Obſtinatio viris feminiſque par: ac ſi transferre ſedes cogerentur, maior vitæ metus quam mortis. Hanc aduerſus vrbem gentemque Cæſar Titus, quando impetum & ſubita belli locus abnueret, aggeribus vineiſque certare ſtatuit. Diuiduntur legionibus munia, & quies prœliorum fuit: donec cuncta expugnandis vrbibus reperta apud veteres, aut nouis ingenijs, ſtruerentur. At Ciuilis, poſt malam in Treueris pugnam, reparato per Germaniam exercitu, apud Vetera conſedit: tutus loco; & vt memoria proſperarum illic rerum, augeſcerent Barbarorum animi. Secutus eſt eodem Cerialis, duplicatis copijs, aduentu ſecundæ & XVI. & XIIII. legionum. Cohorteſque & alæ iampridem accitæ, poſt victoriam properauerant. Neuter ducum contator. Sed arcebat latitudo camporum, ſuopte ingenio humentium. Addiderat Ciuilis obliquam in Rhenum molem, cuius obiectu reuolutus amnis, adiacentibus ſuperfunderetur.

Vu 5

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

deretur. Ea loci forma, incertis vadis ſubdola, & nobis aduerſa. quippe miles Romanus armis grauis, & nandi pauidus: Germanos fluminibus ſuetos leuitas armorum, & proceritas corporum attollit. Igitur laceſſentibus Batauis, ferociſſimo cuique noſtrorum cœptum certamen. deinde orta trepidatio, cum præaltis paludibus arma equique haurirentur. Germani, notis vadis perſultabant; omiſſa plerumque fronte, latera ac terga circumuenientes. neque vt in pedeſtri acie, cominus certabatur; ſed tamquam nauali pugna, vagi inter vndas, aut ſi quid ſtabile occurrebat, totis illic corporibus nitentes, vulnerati cum integris, periti nandi cum ignaris, in mutuam perniciem implicabantur. minor tamen quam pro tumultu cædes: quia non auſi egredi paludem Germani, in caſtra rediere. Eius prœlij euentus, vtrumque ducem, diuerſis animi motibus, ad maturandum ſummę rei diſcrimen erexit, Ciuilis, inſtare fortunæ; Cerialis, abolere ignominiam, Germani, proſperis feroces; Romanos, pudor excitauerat. nox apud Barbaros cantu aut clamore, noſtris per iram & minas acta. Poſtera luce, Cerialis equite & auxiliarijs cohortibus frontem explet: in ſecunda acie, legiones locatæ: dux ſibi dilectos retinuerat, ad improuiſa. Ciuilis haut porrecto agmine, ſed cuneis aſtitit. Bataui Cugernique in dextro; læua ac propiora fluminis, Tranſrhenani tenuere. Exhortatio ducum, non more concionis apud vniuerſos, ſed vt quoſque eorum aduehebantur. Cerialis *veterem Rom. nominis gloriam, antiquas recenteſque victorias: vt perfidum, ignauum, victum hoſtem, in æternum exſcinderent. vltione magis, quam prælio opus eſſe, Pauciores nuper cum pluribus certaſſe: attamen fuſos Germanos, quod roboris*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

roboris fuerit. Supereſſe, qui fugam animis, qui vulnera tergo, ferant. Proprios inde ſtimulos legionibus admouebat, domitores Britanniæ quartadecimanos appellans. principem Galbam, ſextæ legionis auctoritate factum: illa primum acie, Secundanos noua ſigna, nouamque aquilam dicaturos. Hinc præuectus ad Germanicum exercitum, manus tendebat, vt ſuam ripam, ſua caſtra ſanguine hoſtium reciperarent. Alacrior omnium clamor, quis vel è longa pace prœlij cupido, vel feſſis bello pacis amor, premiaque & quies in poſterum ſperabantur. Nec Ciuilis g ſilentem ſtruxit aciem, locum pugnæ teſtem virtutis ciens; *Stare Germanos Batauoſque ſuper veſtigia gloriæ, cineres oſſaque legionum calcantes. quocumque oculos Romanus intenderet, captiuitatem. cladem que & dira omnia obuerſari. Ne terrerentur vario Treuerici prœlij euentus ſuam illic k victoriam Germanis obſtitiſſe, dum omiſſis telis, præda manus impediunt. ſed cuncta mox proſpera, & hoſti contraria euenisse. Quæ prouideri aſtu ducis oportuerit, prouidiſſe: campos madentes, & ipſis gnaros, paludes hoſtibus noxias: Rhenum & Germaniæ deos in aſpectu, quorum numine capeſſerent pugnam, coniugum, parentum, patriæ memores. illum diem aut glorioſiſſimum, inter maiores aut ignominioſum apud poſteros fore.* Vbi ſono armorum tripudijſque (ita illis mos) approbata ſunt dicta, ſaxis, glandibuſque & ceteris miſſilibus prœlium incipitur: neque noſtro milite paludem ingrediente, & Germanis vt elicerent laceſſentibus. Abſumtis quæ iaciuntur, & ardeſcente pugna, procurſum ab hoſte infeſtius, immenſis corporibus, & prælongis haſtis fluitantem labantemque militem eminus fodiebant. ſimul è mole, quam eductã in Rhenum rettulimus, Bructerorum cuneus tranſnatauit: turbata

turbata ibi res. &pellebatur ſociarum cohortium acies, cum legiones pugnam excipiunt, ſuppreſſaque hoſtium ferocia, prœlium exæquatur. Inter quæ, perfuga Batauus adijt Cerialem, terga hoſtium promittens, ſi extremo paludis eques mitteretur: ſolidum illa, & Cugernos quibus cuſtodia obueniſſet, parum intentos. Duæ alæ cum perfuga miſſæ, incauto hoſti circumfunduntur. quod vbi clamore cognitum; legiones à fronte incubuere, pulſique Germani Rhenum fuga petebant. Debellatum eo die foret, ſi Romana claſſis ſequi maturaſſet. Ne eques quidem inſtitit, repente fuſis imbribus, & propinqua nocte. Poſtera die, decimaquarta legio in ſuperiorem prouinciam Gallo Annio miſſa. Cerialis exercitũ, decima ex Hiſpania legio ſuppleuit. Ciuili Chaucorum auxilia venere. non tamen auſus opidum Batauorum armis tueri, raptis quæ ferri poterant, ceteris iniecto igni in inſulam conceſſit. gnarus deeſſe naues efficiendo ponti, neque exercitum Ro. aliter tranſmiſſurum. quin & diruit molem à Druſo Germanico factam, Rhenumque prono alueo in Galliam ruentem, diſiectis quæ morabantur, effudit. Sic velut abacto amne, tenuis alueis, inſulam inter, Germanoſque, continentium terrarum ſpeciem fecerat. Tranſiere Rhenum Tutor quoque & Claſſicus, & centum tredecim Treuerorum ſenatores: in quibus fuit Alpinus Montanus, quem à Primo Antonio miſſum in Gallias ſuperius memorauimus. Comitabatur eum frater D. Alpinus. Simul ceteri miſeratione ac donis auxilia concibant, inter gentes periculorum auidas. Tantumque belli ſuperfuit, vt præſidia cohortiũ, alarum, legionum, modicis vicis quadripartita Ciuilis inuaſerit: Decimam legionem, Arenaci;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſecundam, Batauoduri; & Grinnes Vadamque cohortium alarumque caſtra: ita diuiſijs copijs, vt ipſe & Verax ſorore eius genitus, Claſſicuſque ac Tutor ſuam quiſque manum traherent: nec omnia patrandi fiducia, ſed multa auſis aliqua in parte fortunam affore. Simul Cerialem, neque ſatis cautum; & pluribus nuntijs huc illuc curſantem, poſſe medio intercipi. Quibus obuenerant caſtra decumanorum, oppugnationem legionis arduam rati, egreſſum militem & cædendis materijs operatum turbauere, occiſo præfecto caſtrorum & quinque primoribus centurionum, paucisque militibus. Ceteri ſe munimentis defendere. Et interim Germanorum manus, Batauoduri, irrumpere inchoatum pontem nitebantur. Ambiguum prœlium nox diremit. Plus diſcriminis apud Grinnes Vadamque. Vadam Ciuilis, Grinnes Claſſicus, oppugnabant. nec ſiſti poterant, interfecto fortiſſimo quoque: in quis Briganticus præfectus alæ ceciderat, quem fidum Romanis, & Ciuili auunculo infenſum diximus. Sed vbi Cerialis cum delecta equitum manu ſubuenit, verſa fortuna. præcipites Germani in amnem aguntur. Ciuilis dum fugientes retentat agnitus, petituſque telis, relicto equo, tranſnatauit. Idem Germanis effugium. Tutorem Claſſicumque appulſæ lintres vexere. Ne tum quidem Romana claſſis pugnæ affuit, vt iuſſum erat. Sed obſtitit formido, & remiges per alia militiæ munia diſperſi. Sane Cerialis parum temporis ad exſequenda imperia dabat: ſubitus conſilijs, ſed euentu clarus. Aderat fortuna, etiam vbi artes defuiſſent. hinc ipſi exercituique, minor cura diſciplinæ. Et paucos poſt dies quamquam periculum captiuitatis euaſiſſet, infamiam non vitauit.

Profectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Profectus Nouesium Bonnamque ad viſenda caſtra, quæ hiematuris legionibus erigebantur, nauibus remeabat, diſiecto agmine, incurioſis vigilijs. Animaduerſum id Germanis, & inſidias compoſuere. electa nox atra nubibus, & prono amne rapti, nullo prohibente vallum ineunt. Prima cædes aſtu adiuta: inciſis tabernaculorum funibus, ſuiſmet *k* corijs coopertos trucidabant. Aliud agmen, turbare claſſem, inijcere vincla, trahere puppes. Vtque ad fallendum ſilentia, ita cœpta cæde, & quo plus terroris adderent, cuncta clamoribus miſcebant. Romani vulneribus exciti, quærunt arma, ruunt per vias, pauci ornati militariter, plerique circum brachia torta veſte, & ſtrictis mucronibus. dux ſemiſomnis ac prope intectus, errore hoſtium ſeruatur. Namque prætoriam nauem, vexillo inſignem, illic ducem rati, abripiunt. Cerialis alibi noctem egerat, vt plerique credidere, ob ſtuprum Claudiæ Sacratæ, mulieris Vbiæ. vigiles flagitium ſuum ducis dedecore excuſabant, tamquam iuſſi ſilere: ne quietem eius turbarent. ita intermiſſo ſigno, & vocibus, ſe quoque in ſomnum lapſos. Multa luce reuecti hoſtes, captiuis nauibus, prætoriam triremem, flumine Luppia, donum Velledæ traxere. Ciuilem cupido inceſſit, naualem aciem oſtentandi. Complet quot biremium, quæque ſimplici ordine agebantur. Adiecta ingens lintrium vis. tricenis quadrageniſque armamenta liburnicis ſolita: & ſimul captæ lintres, ſagulis verſicoloribus, haut indecore pro velis iuuabantur. Spatium velut æquoris *l* captum, vbi Moſæ fluminis amnem Rhenus Oceano affundit. Cauſſa inſtruendæ claſſis, ſuper inſitam genti vanitatem, vt eo terrore commeatus Gallia aduectantes in-

terciper

terciperent. Cerialis miraculo magis, quam metu, direxit claſſem: numero imparem, vſu remigum, gubernatorum arte, nauium magnitudine potiorem. Is flumine ſecundo, illi vento agebantur. Sic præuecti, tentato telorum iactu, dirimuntur. Ciuilis nihil vltra auſus, trans Rhenum conceſſit. Cerialis inſulam Batauorum hoſtiliter populatus; agros villaſque Ciuilis intactos, nota arte ducum ſinebat: cum interim flexu autumni, & crebris pluuialibus imbribus ſuperfuſis amnis, paluſtrem humilemque inſulam in faciem ſtagni oppleuit. nec claſſis, aut commeatus aderant: caſtraque in plano ſita, vi fluminis differebantur. Potuiſſe tunc opprimi legiones, & voluiſſe Germanos, ſed dolo à ſe flexos, imputauit Ciuilis. Neque abhorret vero, quando paucis poſt diebus deditio inſecuta eſt. Nam Cerialis per occultos nuntios, Batauis pacem, Ciuili veniam oſtentans, Velledam propinquoſque monebat, fortunã belli tot cladibus aduerſam, opportuno erga populum Ro. merito mutare. *Cæſos Treueros, receptos Vbios, ereptam Batauis patriam: neque aliud Ciuilis amicitia peractum, quam vulnera, fugas, luctus. exſulem eum & extorrem, recipientibus oneri: & ſatis peccauiſſe, quod toties Rhenum tranſcenderint. ſi quid vltra moliantur, inde iniuriam & culpam, hinc vltionem & deos fore.* Miſcebantur minis promiſſa. Et concuſſa Transrhenanorum fide, inter Batauos quoque ſermones orti. *Non prorogandam vltra ruinam: nec poſſe ab vna natione totius orbis ſeruitium depelli, quid perfectum cæde & incendijs legionum, niſi vt plures validioreſque accirentur? Si Veſpaſiano bellum nauauerint, Veſpaſianum rerum potiri. ſin populum Romanum armis prouocent; quotam partem generis humani Batauos eſſe? reſpicerent Rhætos Noricoſque, & ceteros*

& ceterorum onera ſociorum: ſibi non tributa, ſed m *virtutes & viros indici. proximum id libertati: & ſi dominorum electio ſit; honeſtius principes Romanorum, quam Germanorum feminas tolerari.* Hæc vulgus. Proceres, *atrociore Ciuilis rabie ſemet in arma truſos: illum domeſticis malis, excidium gentis oppoſuiſſe. tunc infenſos Batauis deos, cum obſiderentur legiones, interficerentur legati; bellum vni neceſſarium, ferale ipſis ſumeretur. Ventum ad extrema, ni reſipiſcere incipiant & noxij capitis pœna pœnitentiam fateantur.* Non fefellit Ciuilem ea inclinatio, & præuenire ſtatuit. ſuper tædium malorum, etiam ſpe vitæ, quæ plerumque magnos animos infringit. Petito colloquio, ſcinditur *n* Nabaliæ fluminis pons. In cuius abrupta progreſſi duces, Ciuilis ita cœpit. *Si apud Vitellij legatum defenderet; neque facto meo venia, neque dictis fides debebatur. Cuncta inter nos inimica, hoſtilia, ab illo cœpta, à me aucta erant. Erga Veſpaſianum, vetus mihi obſeruantia: & cum priuatus eſſet, amici vocabamur. Hoc Primo Antonio notum, cuius epiſtolis ad bellum accitus ſum, ne Germanicæ legiones & Gallica iuuentus alpes tranſcenderet. Quæ Antonius abſens, Flaccus præſens mouebat, arma in Germania moui, quæ Mucianus in Syria, Aponius in Mœſia,* o *Fabianus in Pannonia.*

LOCA EMENDANDA IN LIB. V.

a Vat. *prelatis*, Bud. *preliatis* b *ſuper fortunam* c Ita Vat. at vulgo, *Bocorum* d *Suſpectus locus, & parum cohærens,* e Alias, *nullas i.d. effigies* f Vet. edi. *ducenta* g *ſilens*, aut. *ſilenter*. *h* Vat. *materiam* i Forte, *Batauodurum* k Vat. *tentorijs* l Vat. *electum* m *Rhe. conijcit* iuuentutem & viros. *non male.* n Lego, *Vahalis* o *Lego*, Flauianus.

AD CLA-

AD CLARISSIMVM VIRUM IO. SAMBVCVM PANNONIVM.

VIENNA veſtra, Clar. Sambuce, inuitus diſceſsi. Tenuit me vrbs ipſa, & optimi Imperatoris aula; tenuiſti præcipue tu. Vrbis amœnitatem, aulæ ſplendorem admiratus ſum; in te ſingularem humanitatem cum ſingulari eruditione conjunctam dilexi, vel, vt magis propriè loquar, amaui. Cui amori meo teſtificando hos Taciti duo libros, alterum De moribus Germanorum, alterum De vita Cn. Agricolæ, & incerti ſcriptoris tertium De Oratoribus ſui temporis, nomini tuo inſcripſi & benivolentiæ perpetuæ MON. LIB. MER. D. D. Tenue munus, fateor, & quod nullam partem ſit gratiæ exſoluendæ: ſed in quo ſpero te facturum quod benigni creditores ſolent, vt has quaſi particula ſoluti debiti tantiſper ſuſtenteris, dum meliore ingenij mei prouentu ſortem ipſam cum vſuris dependam. Id quod breui, ſi Muſæ adnuent, futurum confido. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

C. CORNELII TACITI DE SITV, MORIBUS ET POPVLIS GERMANIÆ LIBELLVS.

GERMANIA omnis à Gallijs Rhætiiſq; & Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus; à Sermatis Daciſque, mutuo metu aut montibus ſeparatur. Cetera Oceanus ambit, latos ſinus & inſularum immenſa ſpatia complectens, nuper cognitis quibuſdam gentibus, ac regibus, quos bellum aperuit. Rhenus Rheticarum alpium inacceſſo ac præcipiti vertice ortus, modico flexu in Occidentem verſus, ſeptentrionali Oceano miſcetur. Danubius molli & clementer edito montis Abnobę iugo effuſus, plures populos adit, donec in Ponticum mare ſex meatibus erumpat. ſeptimũ enim os paludibus hauritur. Ipſos Germanos indigenas crediderim, minimeque aliarum gentium aduentibus & hoſpitiis mixtos: quia nec terra olim, ſed claſſibus aduehebantur qui mutare ſedes quærebant: & immenſus vltra, vtque ſic dixerim, aduer-

ſus

ſus Oceanus raris ab orbe noſtro nauibus aditur. Quis porro præter periculum horridi & ignoti maris, Aſia, aut Africa, aut Italia relicta, Germaniam peteret? informem terris, aſperam cælo, triſtem cultu aſpectuq;, niſi ſi patria ſit. Celebrant carminibus antiquis (quod vnum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) Tuiſtonem deum terra editum & filium Mannum, originem gentis conditoreſque. Manno tris filios aſſignant, è quorum nominibus proximi Oceano Ingæuones, medij Herminones, ceteri Iſtæuones vocentur. Quidam autem licentia vetuſtatis plureis deo ortos, pluresq; gentis appellationes, Marſos, Gābriuios, Sueuos, Vandalios affirmant: eaq; vera & antiqua nomina. Ceterum Germaniæ vocabulum recens, & nuper *a* additum: quoniam qui primi Rhenum tranſgreſſi Gallos expulerint, nunc Tungri, nunc Germani vocati ſint. ita nationis nomen, non gentis eualuiſſe paulatim, vt omnes primum à victore ob metū, mox à ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur. Fuiſſe apud eos & Herculem memorant, primumque omnium virorum fortium, ituri in prœlia canunt. Sunt illis hæc quoque carmina, quorum relatu quem Barditum vocant accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur. terrent enim, trepidantue, prout ſonuit acies. Nec tam vocis ille, quam virtutis concentus videtur. affectatur præcipue aſperitas ſoni, & fractum murmur obiectis ad os ſcutis, quo plenior & grauior vox repercuſſu intumeſcat. Ceterum & Vlixem quidam opinantur longo illo & fabuloſo errore in hunc Oceanum delatum, adiſſe Germaniæ terras, Aſciburgiumque, quod in ripa Rheni ſitum hodieque incolitur, ab illo conſtitutum, nominatumque *ἀσκιπύργιον*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Aram quinetiam Vlixi conſecratam, adiecto Laërtæ patris nomine, eodem loco olim repertam: monumentaque, & tumulos quoſdam Græcis litteris inſcriptos in confinio Germaniæ Rhætiæq; adhuc exſtare. quæ neque confirmare argumentis, neq; refellere in animo eſt: ex ingenio ſuo quiſque demat, vel addat fidem. Ipſe eorum opinionibus accedo, qui Germaniæ populos nullis [aliis] aliarum nationum connubiis infectos, propriam & ſinceram & tantum ſui ſimilem gentem exſtitiſſe arbitrantur. Vnde habitus quoque corporum, quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus: truces & cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora, & tantum ad impetum valida. laboris atque operum non eadem patientia: minimeque ſitim æſtumque tolerare, frigora atque inediam cælo ſolove aſſueuerunt. Terra, & ſi aliquanto ſpecie differt, in vniuerſum tamen aut ſiluis horrida, aut paludibus fœda: humidior qua Gallias; ventoſior qua Noricum ac Pannoniam aſpicit: ſatis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, ſed *b* plerumque improcera. ne armentis quidem ſuus honor, aut gloria frontis. numero gaudent. eæque ſolæ & gratiſſimæ opes ſunt. Argentum & aurum propitij an irati dij negauerint, dubito. Nec tamen affirmauerim, nullam Germaniæ venam argentum aurumue gignere. quis enim ſcrutatus eſt? poſſeſſione & vſu haut perinde afficiuntur. Eſt videre apud illos argentea vaſa, legatis & principibus eorum muneri data, non in alia vilitate, quam quæ humo fingũtur: quamquã proximi ob vſum commerciorum aurum & argentum in pretio habent; formaſque quaſdam noſtræ pecuniæ agnoſcunt, atque eligunt: interiores ſimplicius & anti-

quius permutatione mercium vtuntur. Pecuniam probant veterem & diu notam, Serratos, Bigatoſque. Argentum quoque magis quam aurum ſequuntur, nulla affectione animi, ſed quia numerus argenteorum faciliori vſui eſt promiſcua ac vilia mercantibus. Ne ferrum quidem ſupereſt, ſicut ex genere telorum colligitur. Rari gladiis, aut maioribus lanceis utuntur. haſtas, vel ipſorum vocabulo frameas gerunt, anguſto & breui ferro, ſed ita acri & ad uſum habili, ut eodem telo, prout ratio poſcit, vel cominus vel eminus pugnent. & eques quidem ſcuto frameaque contentus eſt. pedites & miſſilia ſpargunt, pluraque ſinguli, atque in immenſum vibrant, nudi aut ſagulo leues. nulla cultus iactatio: ſcuta tantum lectiſsimis coloribus diſtinguunt, paucis loricæ: vix vni alteriue caſsis, aut galea. Equi non forma, non velocitate conſpicui. ſed nec variare gyros in morem noſtrum docentur. In rectum aut vno flexu dextros agunt, ita conjuncto orbe, vt nemo poſterior ſit. In univerſum æſtimanti, plus penes peditem roboris: eoque mixti prœliantur, apta & congruente ad equeſtrem pugnam velocitate peditum, quos ex omni iuventute dilectos ante aciem locant. Definitur & numerus: centeni ex ſingulis pagis ſunt: idque ipſum inter ſuos vocantur. & quod primo numerus fuit, jam nomen & honor eſt. Acies per cuneos componitur. Cedere loco, dummodo rurſus inſtes, conſilij quam formidinis arbitrantur. Corpora ſuorum etiam in dubiis prœliis referunt. Scutum reliquiſſe præcipuum flagitium. nec aut ſacris adeſſe, aut concilium inire ignominioſo fas. multique ſuperſtites bellorum, infamiam laqueo finierunt. Reges ex nobilitate, duces ex virtute ſumunt. Nec regibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

infinita aut libera poteſtas; & duces exemplo potius quam imperio, ſi prompti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant admiratione præſunt. Ceterum neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem niſi ſacerdotibus permiſſum: non quaſi in pœnam nec ducis juſſu, ſed velut deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt: effigieſque & ſigna quædam detracta lucis in prœliũ ferunt. Quodque præcipuum fortitudinis incitamentum eſt, non caſus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, ſed familiæ & propinquitates. & in proximo pignora: vnde feminarum vlulatus audiri, vnde vagitus infantium. hi cuique ſanctiſſimi teſtes, hi maximi laudatores. Ad matres, ad conjuges vulnera ferunt: nec illæ numerare, aut c exſugere plagas pauent. Ciboſque & hortamina pugnantibus geſtant. Memoriæ proditur, quaſdam acies inclinatas iam & labantes à feminis reſtitutas, conſtantia precum & obiectu pectorum, & monſtrata cominus captiuitate. quam longe impatientius feminarum ſuarum nomine timent: adeo vt efficacius obligentur animi ciuitatum, quibus inter obſides puellæ quoque nobiles imperantur. Ineſſe quinetiam ſanctum aliquid, & prouidum putant: nec aut conſilia earum aſpernantur, aut reſponſa negligunt. Vidimus ſub diuo Veſpaſino Velledam, diu apud pleroſq; numinis loco habitam. Sed & olim Auriniam, & complureis alias venerati ſunt, non adulatione, nec tamquam facerent deas. Deorum maxime Mercurium colunt, cui certis diebus, humanis quoque hoſtijs litare fas habent. Herculem ac Martem conceſſis animalibus placant: pars Suenorum & Iſidi ſacrificat. Unde cauſa & origo peregrino ſacro, parum comperi, niſi quod ſignum ipſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ipſum in modum liburnæ figuratum, docet aduectam religionem. Ceterum nec cohibere parietibus deos, neque in vllam humani oris ſpeciem aſſimilare, ex magnitudine cæleſtium arbitrantur: lucos ac nemora conſecrant, deorumque noninibus appellant ſecretum illud, quod ſola reuerentia vident. Auſpicia, ſorteſque vt qui maxime obſeruant. Sortium conſuetudo ſimplex, virgam frugifera arbori deciſam, in ſurculos amputant, eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem temere ac fortuito ſpargunt. mox ſi publice conſulatur, ſacerdos ciuitatis; ſin priuatim, ipſe paterfamiliæ precatus deos cælumque ſuſpiciens, ter ſingulos tollit, ſublatos ſecundum impreſſam ante notam interpretatur. Si prohibuerunt; nulla de eadem re in eundē diem conſultatio. Sin permiſſum; auſpiciorum adhuc fides exigitur. & illud quidem etiam hic notum, auium voces, volatuſque interrogare. Proprium gentis, equorum quoque præſagia ac monitus experiri. publice aluntur iiſdem nemoribus ac lucis, candidi & nullo mortali opere cotacti, quos preſſos ſacro curru ſacerdos ac rex vel princeps ciuitatis comitantur, hinnituſq; ac fremitus obſeruant. Nec vlli auſpicio maior fides non ſolum apud plebem, ſed apud proceres, apud ſacerdotes. Se enim miniſtros deorum, illos conſcios putant. Eſt & alia obſeruatio auſpiciorum, qua grauium bellorum euentus explorant. Eius gentis cum qua bellum eſt, captiuum quoquo modo interceptum, cum electo popularium ſuorum, patrijs quemq; armis committunt. victoria huius vel illius, pro præiudicio accipitur. De minoribus rebus principes conſultant, de maioribus omnes. ita tamen, vt ea quoque, quorum penes plebem arbitrium eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

apud principes pertractentur. Coëunt, niſi quid fortuitum & ſubitũ inciderit, certis diebus, cum aut inchoatur luna aut impletur. nam agendis rebus hoc auſpicatiſſimum initium credunt. Nec dierum numerum vt nos, ſed noctiũ computant. Sic conſtituunt, ſic condicunt. nox ducere diem videtur. Illud ex libertate vitium, quod non ſimul, nec iuſſi conveniunt, ſed & alter, & tertius dies contatione coëuntium abſumitur. Vt turbæ placuit, conſidunt armati. Silentium per ſacerdotes, quibus tum & coërcendi jus eſt, imperatur. Mox rex vel princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi magis quam iubendi poteſtate. Si diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur: ſin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſus genus eſt, armis laudare. Licet apud concilium accuſare quoque, & diſcrimen capitis intendere. Diſtinctio pœnarum ex delicto. proditores & transfugas arboribus ſuſpendunt. ignauos, & imbelles & *d* corpore infames, cœno ac palude, iniecta inſuper crate, mergunt. Diuerſitas ſupplicij illuc reſpicit, tamquam ſcelera oſtendi oporteat dum puniuntur, flagitia abſcondi. Sed & leuioribus delictis pro modo pœnarum, equorum pecorumq; numero conuicti multantur. pars multæ regi vel ciuitati, pars ipſi qui vindicatur vel propinquis eius exſoluitur. Eliguntur in iiſdem concilijs & principes, qui jura per pagos vicoſque reddunt. Centeni ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas, adſunt. Nihil autem neque publicæ neq; priuatæ rei, niſi armati agunt. Sed arma ſumere non ante cuiquam moris, quam ciuitas ſuffecturum probauerit. Tum in ipſo concilio

cilio

cilio vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaque iuuenem ornant. hæc apud illos toga, hic primus iuuentæ honos: ante hoc domus pars videntur, mox reipublicæ. Inſignis nobilitas aut magna patrum merita, principis dignationem etiam adoleſcentulis aſſignant. Ceteris robuſtioribus ac jam pridem probatis aggregantur. nec rubor inter comites aſpici. Gradus quinetiam & ipſe comitatus habet, judicio eius quem ſectantur. Magnaque & comitum æmulatio, quibus primus apud principem ſuum locus: & principum, cui plurimi & acerrimi comites. Hæc dignitas, hæ vires, magno ſemper electorum iuuenum globo circumdari, in pace decus, in bello præſidium. Nec ſolum in ſua gente cuique, ſed apud finitimas quoque ciuitates id nomen, ea gloria eſt, ſi numero ac virtute comitatus emineat. expetuntur enim legationibus, & muneribus ornantur, & ipſa plerumq; fama bella profligant. Cum ventum in aciem, turpe principi virtute vinci; turpe comitatui, virtutē principis non adæquare. Iam vero infame in omnem vitam ac probroſum, ſuperſtitem principi ſuo ex acie receſſiſſe. Illum defendere, tueri, ſua quoque fortia facta gloriæ eius aſſignare, præcipuum ſacramentum eſt. Principes pro victoria pugnant: comites pro principe. Si ciuitas, in qua orti ſunt, longa pace & otio torpeat; plerique nobilium adoleſcentium petunt vltro eas nationes, quæ tum bellum aliquod gerunt. quia & ingrata genti quies, & facilius inter ancipitia clareſcunt, magnumque comitatum non niſi vi belloque tueantur. exigunt enim principis ſui liberalitate illum bellatorem equum, illam cruentam victricemque frameam. Nam epulæ, & quamquam incomti

largi tamen apparatus, pro ſtipendio cedunt. Materia munificentiæ per bella, & raptus. Nec arare terram, aut exſpectare annum, tam facile perſuaſeris, quam vocare hoſtes & vulnera mereri. pigrum quinimmo & iners videtur ſudore acquirere, quod poſſis ſanguine parare. Quotiens bella non ineunt, [non] multum venatibus, plus per otium tranſigunt, dediti ſomno, ciboque. Fortiſſimus quiſque ac bellicoſiſſimus nihil agens, delegata domus & penatium & agrorum cura feminis ſenibuſque, & infirmiſſimo cuique ex familia. Ipſi hebent: mira diuerſitate naturæ, cum iidem homines ſic ament inertiam, & oderint quietem. Mos eſt ciuitatibus vltro ac viritim conferre principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubuenit. Gaudent præcipue finitimarum gentium donis, quæ non modo à ſingulis, ſed publice mittuntur: electi equi, magna arma, phaleræ, torqueſque. Iam & pecuniam accipere docuimus. Nullas Germanorum populis vrbes habitari, ſatis notum eſt; ne pati quidem inter ſe iunctas ſedes. Colunt diſcreti ac diuerſi, vt fons, vt campus, vt nemus placuit. Vicos locant, non in noſtrum morem, connexis & cohærentibus ædificijs: ſuam quiſque domum ſpatio circumdat, ſiue aduerſus caſus ignis remedium, ſiue inſcitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem apud illos aut tegularum vſus. Materia ad omnia vtuntur informi, & citra ſpeciem aut delectationem. Quædam loca diligentius illinunt terra ita pura ac ſplendente, vt picturam ac lineamenta colorum imitetur. Solent & ſubterraneos ſpecus aperire, eoſque multo inſuper fimo onerant, ſuffugium hiemi & receptaculum frugibus: quia

rigorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

rigorem frigorum eiuſmodi locis molliunt: & ſi quando hoſtis aduenit, aperta populatur. abdita autem & defoſſa, aut ignorantur, aut eo ipſo fallunt, quod quærenda ſunt. Tegumen omnibus ſagum, fibula; aut, ſi deſit, ſpina conſertum. Cetera intecti, totos dies juxta focum atque ignem agunt. Locupletiſſimi veſte diſtinguuntur, non fluitante; ſicut Sarmatæ ac Parthi, ſed ſtricta & ſingulos artus exprimente. Gerunt & ferarum pelles, proximi ripæ negligenter, vlteriores exquiſitius, vt quibus nullus per commercia cultus. Eligunt feras, & detracta velamina ſpargunt maculis, pellibuſque belluarum, quas exterior Oceanus, atque ignotum mare gignit. Nec alius feminis quam viris habitus, niſi quod feminæ ſæpius lineis amictibus velantur, eoſque purpura variant, partemque veſtitus ſuperioris in manicas non extendunt, nudæ brachia ac lacertos. ſed & proxima pars pectoris patet. Quamquam ſeuera illic matrimonia. Nec vllam morum partem magis laudaueris. nam prope ſoli barbarorum ſingulis vxoribus contenti ſunt, exceptis admodum paucis, qui non libidine, ſed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. Dotem non vxor marito, ſed vxori maritus offert. Interſunt parentes & propinqui, ac munera probant: munera non ad delicias muliebres quæſita, nec quibus noua nupta comatur, ſed boues & frenatum equum, & ſcutum cum framea, gladioque. In hæc munera vxor accipitur. atque inuicem ipſa armorum aliquid viro affert. hoc maximum vinculum, hæc arcana ſacra, hos coniugales deos arbitrantur. Ne ſe mulier extra virtutum cogitationes, extraque bellorum caſus putet, ipſis incipientis matrimonij auſpiciis

admone-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

admonetur, venire ſe laborum periculorumque ſociam, idem in pace, idem in prœlio paſſurã auſuramque. hoc juncti boues, hoc paratus equus, hoc data arma denuntiant. Sic viuendum, ſic pereundem. accipere ſe quæ liberis inuiolata ac digna reddat, quæ nurus accipiant, rurſuſque ad nepotes referant. Ergo ſepta pudicitia agunt, nullis ſpectaculorum illecebris, nullis conuiuiorum irritationibus corruptæ. Litterarum ſecreta viri pariter ac feminæ ignorant. Pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria, quorũ pœna præſens, & maritis permiſſa. Accifis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit. publicatæ enim pudicitiæ nulla venia. non forma, non ætate, non opibus maritum inuenerit. Nemo enim illic vitia ridet: nec corrumpere & corrumpi, ſæculum vocatur. Melius quidem adhuc eæ civitates, in quibus tantum virgines nubunt, & cum ſpe votoque vxoris ſemel tranſigitur. Sic vnum accipiunt maritum quo modo vnum corpus, vnamq; vitam; ne ulla cogitatio vltra, ne longior cupiditas, ne tamquam meritum, ſed tamquam matrimonium ament. Numerum liberorum finire, aut quemquam ex agnatis necare, flagitium habetur. pluſque ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges. In omni domo nudi ac ſordidi, in hos artus, in hæc corpora, quæ miramur, excreſcunt. Sua quemque mater vberibus alit, nec ancillis ac nutricibus delegantur. Dominum ac ſeruum nullis educationis deliciis dignoſcas. Inter eadem pecora, in eadem humo degunt; donec ætas ſeparet ingenuos, virtus agnoſcat. Sera iuuenum Venus, eoque inexhauſta pubertas. nec virgines feſtinantur. eadem iuuenta, ſimilis proceritas.

pares

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pares validique miſcentur. ac robora parentum liberi referunt. Sororum filiis idem apud auunculum, qui apud patrem honor. Quidam ſanctiorem artioremque hunc nexum ſanguinis arbitrantur, & in accipiendis obſidibus magis exigunt, tamquam ij & animum firmius & domum latius teneant. Heredes tamen ſucceſſoreſque ſui cuiq; liberi: & nullum teſtamentum. Si liberi non ſunt; proximus gradus in poſſeſſione, fratres, patrui, auunculi. Quanto plus propinquorum, quo major affinium numerus, tanto gratioſior ſenectus. nec vlla orbitatis pretia. Suſcipere tam inimicitias ſeu patris ſeu propinqui, quam amicitias neceſſe eſt. Nec implacabiles durant. luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque ſatisfactionem vniuerſa domus, vtiliter in publicum, quia perículoſores ſunt inimicitiæ juxta libertatem. Conuictibus & hoſpitiis non alia gens effuſius indulget. Quemcumque mortalium arcere tecto, nefas habetur. pro fortuna quiſq; apparatis epulis excipit. Cum defecerit, qui modo hoſpes fuerat, monſtrator hoſpitij & comes, proximam domum non inuitati adeunt. nec intereſt. pari humanitate accipiuntur. Notum ignotumque, quantum ad jus hoſpitij, nemo diſcernit. Abeunti, ſi quid popoſceris, concedere moris: & poſcendi inuicem eadem facilitas. Gaudent muneribus ſed nec data imputant, nec acceptis obligantur. Victus inter hoſpites comis. Statim è ſomno, quem plerumque in diem extrahunt, lauantur, ſæpius calida, vt apud quos plurimũ hiems occupat. Lauti, cibum capiunt. ſeparatæ ſingulis ſedes, & ſua cuiq; menſa. Tum ad negotia, nec minus ſæpe ad conuiuia procedunt armati. Diem noctemque continuare

potando,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

potando, nulli probrum. Crebræ vt inter vinolentos rixæ, raro conuiciis, ſæpius cæde & vulneribus tranſiguntur. Sed & de reconciliandis inuicem inimicis, & iungendis affinitatibus, & adſciſcendis principibus, de pace denique ac bello plerumque in conuiuiis conſultant: tamquam nullo magis tempore aut ad ſimplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incaleſcat. Gens non aſtuta nec callida, aperit adhuc ſecreta pectoris, licentia loci. Ergo detecta & nuda omnium mens, poſtera die retractatur: & e ſalua utriuſq; temporis ratio eſt. Deliberant, dum fingere neſciunt: conſtituunt, dum errare non poſſunt. Potui humor ex hordeo aut frumento, in quãdam ſimilitudinem vini corruptus. Proximi ripæ, & vinum mercantur. Cibi ſimplices, agreſtia poma, recens fera, aut lac concretum. Sine apparatu, ſine blandimentis expellunt famem. aduerſus ſitim, non eadem temperantia. Si indulſeris ebrietati, ſuggerendo quantum concupiſcunt; haut minus facile vitiis, quam armis vincentur. Genus ſpectaculorum vnum atque in omni cœtu idem. Nudi iuuenes, quibus id ludicrum eſt, inter gladios ſe atque infeſtas frameas ſaltu iaciunt. Exercitatio artem parauit, ars decorem. non in quæſtum tamen aut mercedem. quamuis audacis laſciuiæ pretium eſt, voluptas ſpectantium. Aleam (quod mirere) ſobrij inter ſeria exercent. tanta lucrandi perdendiue temeritate, vt cum omnia defecerunt, extremo ac nouiſſimo iactu de libertate & de corpore contendant. Victus voluntariam ſeruitutem adit. Quamuis iunior, quamuis robuſtior, alligari ſe ac venire patitur. Ea eſt in re praua peruicacia: ipſi fidem vocant. Seruos conditionis huius per commercia tradunt,

dunt, vt ſe quoque pudore victoriæ exſoluant. Ceteris ſeruis, non in noſtrum morem deſcriptis per familiam miniſterijs, vtuntur. Suam quiſque ſedem, ſuos penates regit. Frumenti modum dominus, aut pecoris, aut veſtis, vt colono iniungit: & ſeruus hactenus paret. Cetera domus officia, vxor ac liberi exſequuntur. Verberare ſeruum, ac vinculis & opere coërcere, rarum. Occidere ſolent, non diſciplina & ſeueritate, ſed impetu & ira, vt inimicum, niſi quod impune. Liberti non multum ſupra ſeruos ſunt, raro aliquod momentum in domo, numquam in civitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, quæ regnantur. Ibi enim & ſuper ingenuos & ſuper nobiles aſcendunt. Apud ceteros, impares libertini libertatis argumentum ſunt. Fenus agitare & in vſuras extendere, ignotum: ideoque magis ſeruatur, quam ſi vetitum eſſet. Agri pro numero cultorum ab vniuerſis per vices occupantur, quos mox inter ſe ſecundum dignationem partiuntur. facilitatem partiendi, camporum ſpatia præſtant. Arua per annos mutant, & ſupereſt ager. nec enim cum vbertate & amplitudine ſoli labore contendunt, vt pomaria conſerant, & prata ſepiant, & hortos rigent. ſola terræ ſeges imperatur. Vnde annum quoque ipſum non in totidem digerunt ſpecies. Hiems & ver & æſtas intellectum ac vocabula habent: autumni perinde nomen ac bona ignorantur. Funerum nulla ambitio. Id ſolum obſeruatur, vt corpora clarorum virorum certis lignis crementur. Struem rogi, nec veſtibus, nec odoribus cumulant. ſua cuique arma, quorundam igni & equus adijcitur. Sepulcrum ceſpes erigit. Monumentorum arduum & operoſum honorem, vt grauem defunctis,

aſper-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

aſpernantur. Lamenta ac lacrymas cito, dolorem & triſtitiam tarde ponunt. Feminis lugere honeſtum eſt: viris meminiſſe. Hæc in commune, de omnium Germanorum origine ac moribus accepimus. Nunc ſingularum gentium inſtituta, ritusque quatenus differant: quæ nationes è Germania in Gallis commigrauerint, expediam. Validiores olim Gallorum res fuiſſe ſummus auctorum diuus Iulius tradit. eoq; credibile eſt, etiam Gallos in Germaniam tranſgreſſos. Quantulum enim amnis obſtabat, quo minus, vt quæque gens eualuerat, occuparet permutaretque ſedes promiſcuas adhuc, & nulla regnorum potentia diuiſas? Igitur inter Hercyniam ſiluam, Rhenumque & Mœnum amnes, Helvetij; vlteriora Boij, Gallica vtraque gens, tenuere. Manet adhuc Boiemi nomen, ſignificatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus. Sed vtrum Arauiſci in Pannoniam ab Oſis Germanorum natione, an Oſi ab Arauiſcis in Germaniam commigrauerint, cum eodem adhuc ſermone, inſtitutis, moribus vtantur, incertum eſt: quia pari olim inopia ac libertate, eadem vtriuſque ripæ bona malaque erant. Treueri & Neruij circa affectationem Germanicæ originis vltro ambitioſi ſunt, tamquam per hanc gloriam ſanguinis, à ſimilitudine & inertia Gallorum ſeparentur. Ipſam Rheni ripam haut dubie Germanorum populi colunt, Vangiones, Treboci, Nemetes. Vbij quidem, quamquam Romana colonia eſſe meruerint, ac libentius Agrippinenſes conditoris ſui nomine vocentur, origine erubeſcunt, tranſgreſſi olim, & experimento fidei ſuper ipſam Rheni ripam collocati, vt arcerent non vt cuſtodirentur. Omnium harum gentium virtute præcipui Batavi, non-

multum

multum ex ripa, ſed inſulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, & ſeditione domeſtica in eas ſedes tranſgreſſus, in quibus pars Romani imperij fierent. Manet honos, & antiquę ſocietatis inſigne. nam nec tributis *g* contemnuntur, nec publicanus atterit. exemti oneribus & collationibus, & tantum in vſum prœliorum ſepoſiti, velut tela atque arma. bellis reſeruantur. Eſt in eodem obſequio & Mattiacorum gens. Protulit enim magnitudo populi Romani vltra Rhenum, vltraque veteres terminos imperij reuerentiam. Ita ſede finibuſque in ſua ripa, mente animoque nobiſcum agunt, cetera ſimiles Batauis, niſi quod ipſo adhuc terræ ſuæ ſolo & cælo acrius animantur. Non numerauerim inter Germaniæ populos, quamquam trans Rhenum Danubiumque conſederint, eos qui Decumates agros exercent. Leuiſſimus quiſque Gallorum, & inopia audax, dubiæ poſſeſſionis ſolum occupauere. Mox limite *h* acto promotiſque præſidijs, ſinus imperij, & pars prouinciæ habentur. Vltra hos Catti initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, vt ceteræ ciuitates, in quas Germania pateſcit. durant ſiquidem colles, paulatimque rareſcunt: & Cattos ſuos ſaltus Hercynius proſequitur ſimul atque deponit. Duriora genti corpora, ſtricti artus, minax vultus, & maior animi vigor. Multum (vt inter Germanos) rationis ac ſolertiæ: præponere electos, audire præpoſitos, noſſe ordines, intelligere occaſiones, differre impetus, diſponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rariſſimum, nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum, plus reponere in duce quā in exercitu, omne robur in pedite, quē ſuper

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

arma ferramentis quoq; & copiis onerant. Alios ad prælium ire videas, Cattos ad bellum. rari excurſus & fortuita pugna. Equeſtrium ſane virium id proprium, cito parare victoriam, cito cedere. Velocitas iuxta formidinem, contatio propior conſtantiæ eſt. Et alijs Germanorum populis vſurpatum, rara & priuata cuiuſque audentia, apud Cattos in conſenſum vertit, vt primum adoleuerint crinem barbamque ſummittere, nec niſi hoſte cæſo exuere votiuum obligatumque virtuti, oris habitum. Super ſanguinem & ſpolia, reuelant frontem, ſeque tum demum pretia naſcendi rettuliſſe, dignoſque patria ac parentibus ferunt. Ignauis & imbellibus manet ſqualor. Fortiſſimus quiſque ferreum inſuper annulum (ignominioſum id genti) velut vinculum geſtat, donec ſe cæde hoſtis abſoluat. Plurimis Cattorum hic placet habitus. Iamque canent inſignes & hoſtibus ſimul, ſuiſque monſtrati. omnium penes hos initia pugnarum. hæc prima ſemper acies, viſu noua. Nam ne in pace quidem vultu mitiore manſueſcunt. Nulli domus, aut ager, aut aliqua cura; prout ad quemque venere aluntur, prodigi alieni, comtemtores ſui, donec exſanguis ſenectus tam duræ virtuti impares faciat. Proximi Cattis certum iam alueo Rhenum, quique terminus eſſe ſufficiat, Vſipij ac Tencteri colunt. Tencteri ſuper ſolitum bellorum decus, equeſtris diſciplinæ arte præcellunt. Nec maior apud Cattos peditum laus, quam Tencteris equitum. Sic inſtituere maiores, poſteri imitantur. Hi luſus infantium, hæc iuuenum æmulatio; perſeuerant ſenes. inter familiam, & penates, & iura ſucceſſionũ, equi traduntur. excipit filius, non vt cetera maximus natu, ſed prout ferox bello & melior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Iuxta Tencteros Bructeri olim occurrebant: nunc Chamauos & Angriuarios immigraſſe narratur, pulſis Bructeris ac penitus exciſis, vicinarum conſenſu nationum, ſeu ſuperbiæ odio, ſeu prædæ dulcedine, ſeu fauore quodam erga nos deorum. nam ne ſpectaculo quidem prœlij inuidere. ſuper LX milia non armis teliſque Romanis, ſed, quod magnificentius eſt, oblectationi oculiſque ceciderunt. Maneat quæſo, duretque gentibus ſi non amor noſtri, ac certe odium ſui: quando vrgentibus imperij fatis nihil iam pręſtare fortuna maius poteſt, quam hoſtium diſcordiã. Angriuarios & Chamauos à tergo Dulgibini, & Chaſuari cludunt, aliæque gentes haut perinde memoratæ. à fronte Friſij excipiunt. Maioribus minoribuſque Friſiis vocabulum eſt, ex modo virium; vtræq; nationes vſque ad Oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntq; immenſos inſuper lacus, & Romanis claſſibus nauigatos. Ipſum quinetiam Oceanũ illa tentauimus. & ſupereſſe adhuc Herculis columnas fama vulgauit: ſiue adijt Hercules, ſeu quidquid vbiq; magnificum eſt, in claritatem eius referre conſenſimus. Nec defuit audẽtia Druſo Germanico, ſed obſtitit Oceanus in ſe ſimul atque in Herculem inquiri. Mox nemo tentauit: ſanctiuſq; ac reuerentius viſum, de actis deorum credere, quam ſcire. Hactenus in Occidentem, Germaniam nouimus. In Septemtrionem, ingenti flexu redit. Ac primo ſtatim Chaucorum gens, quamquam incipiat à Friſiis, ac partem litoris occupet, omnium quas expoſui gentiũ lateribus obtenditur, donec in Cattos vſque ſinuetur. tam immenſum terrarum ſpatium non tenent tantum Chauci, ſed & implent: populus inter Germanos nobiliſſimus, quique magnitudinem ſuam malit iuſtitia

 tueri.

tueri. ſine cupiditate, ſine impotentia, quieti ſecretique, nulla prouocant bella, nullis raptibus aut latrociniis populantur. Idque præcipuum virtutis ac virium argumentum eſt, quod vt ſuperiores agant, non per iniurias aſſequuntur. Promta tamen omnibus arma. ac ſi res poſcat exercitus, plurimum virorum equorumque. & quieſcentibus eadem fama. In latere Chaucorum, Cattorumque, Cheruſci nimiam ac marcentem diu pacem illaceſſiti nutrierunt. idque iocundius, quam tutius fuit. quia inter impotentes & validos falſo quieſcas: vbi manu agitur, modeſtia ac probitas nomina ſuperioris ſunt. Ita qui olim boni æquique Cheruſci, nunc inertes ac ſtulti vocantur: Cattis victoribus fortuna in ſapientiam ceſſit. Tacti ruina Cheruſcorum & Foſi contermina gens, aduerſarum rerum ex æquo ſocij, cum in ſecundis minores fuiſſent. Eundem Germaniæ ſinum proximi Oceano Cimbri tenēt, parua nunc ciuitas, ſed gloria ingens. veteriſque famæ late veſtigia manent vtraque ripa caſtra, ac ſpatia, quorum ambitu nunc quoque metiaris molem manuſque gentis, & tam magni exercitus fidem. Sexcenteſimum & quadrageſimum annum vrbs noſtra agebat, cum primum Cimbrorum audita ſunt arma, Cæcilio Metello ac Papirio Carbone COSS. Ex quo ſi ad alterum imperatoris Traiani conſulatum computemus, ducenti, ferme & decem anni colliguntur. tamdiu Germania vincitur. Medio tam longi æui ſpatio, multa inuicem damna. non Samnis, non Pœni, non Hiſpaniæ, Galliæue; ne Parthi quidē ſæpius admonuere. quippe regno Arſacis acrior eſt Germanorum libertas. Quid enim aliud nobis quam cædem Craſſi, amiſſo & ipſe Pacoro, infra Ventidium

deiectus

deiectus Oriens obiecerit? At Germani Carbone & Caſſio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cepione, M. quoque Manlio fuſis vel captis, quinque ſimul conſulareis exercitus Populo Romano, Varum treſque cum eo legiones etiam Cæſari abſtulerunt. nec impune C. Marius in Italia, diuus Iulius in Gallia, Druſus ac Nero & Germanicus in ſuis eos ſedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæſaris minæ in ludibrium verſæ. Inde otium, donec occaſione diſcordiæ noſtræ & ciuilium armorum, expugnatis legionum hibernis, etiam Gallias affectauere: ac rurſus pulſi inde, proximis temporibus triumphati magis quam victi ſunt. Nunc de Sueuis dicendum eſt, quorum non vna vt Cattorũ Tencterorumue gens: maiorem enim Germaniæ partem obtinent, propriis adhuc nationibus nominibuſque diſcreti, quamquam in commune Sueui vocentur. Inſigne gentis, obliquare crinem, nodoque ſubſtringere. Sic Sueui à ceteris Germanis: ſic Sueuorum ingenui à ſeruis ſeparantur. Sic in aliis gentibus ſeu cognatione aliqua Sueuorum, ſeu (quod ſæpe accidit) imitatione, rarum & intra iuuentæ ſpatium: apud Sueuos vſque ad canitiem horrentem capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant. principes & ornatiorem habent. Ea cura formæ, ſed innoxiæ. Neque enim vt ament amenturue: in altitudinem quandam & terrorem adituri bella comti, vt hoſtium oculis, ornantur. Vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimoſq; Sueuorum Semnones memorant. Fides antiquitatis, religione firmatur. Stato tempore in ſiluam auguriis patrum & priſca formidine ſacram, omnes eiuſdem ſanguinis populi legationibus coëunt, cæſoque publice homine celebrant barbari ritus horrenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

primordia. Eſt & alia luco reuerentia. Nemo niſi
vinculo ligatus ingreditur, vt minor, & poteſta-
tem numinis præ ſe ferens. ſi forte prolapſus eſt,
attolli & inſurgere haut licitum. per humum
euoluuntur. eoq; omnis ſuperſtitio reſpicit, tam-
quam inde initia gentis, ibi regnator omnium
deus, cetera ſubiecta atque parentia. Adiicit au-
ctoritatem fortuna Semnonum. centum pagis
habitatur: magnoque corpore efficitur, vt ſe Sue-
uorum caput credant. Contra Langobardos pau-
citas nobilitat, quod plurimis ac valentiſſimis
nationibus cincti, non per obſequium, ſed prœliis
& periclitando tuti ſunt. Reudigni deinde & Auio-
nes, & Angli, & Varini, & Eudoſes, & Suardones,
& Nuithones fluminibus aut ſiluis muniuntur.
nec quidquam notabile in ſingulis, niſi quod in
commune Herthum, id eſt, Terram matrem co-
lunt, eamq; interuenire rebus hominum, inuehi
populis arbitrantur. Eſt in inſula Oceani Caſtum
nemus, dicatum in eo vehiculum veſte contectũ,
attingere vni ſacerdoti conceſſum. Is adeſſe pe-
netrali deam intelligit, vectamque bubus femi-
nis multa cum veneratione proſequitur. Læti
tunc dies, feſta loca, quæcumq; aduentu hoſpitio-
que dignatur. Non bella ineunt, non arma ſumũt,
clauſum omne ferrum. pax & quies tunc tantum
nota, tunc tantum amata, donec idem ſacerdos
ſatiatam conuerſatione mortalium deam templo
reddat. mox vehiculum & veſtes, & ſi credere
velis, numen ipſum ſecreto lacu abluitur. Serui
miniſtrant, quos ſtatim idem lacus haurit. Ar-
canus hinc terror, ſanctaque ignorantia, quid ſit
illud quod tantum perituri vident. Et hæc quidem
pars Sueuorum in ſecretiora Germaniæ porrigi-
tur. Propior (vt quo modo paulo ante Rhenum,
ſic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſic nunc Danubium ſequar) Hermundurorum ciuitas, fida Romanis, eoque ſolis Germanorum non in ripa commercium, ſed penitus, atque in ſplendidiſſima Rhætiæ prouinciæ colonia. paſſim ſine cuſtode tranſeunt, & cum ceteris gentibus arma modo caſtraque noſtra oſtendamus, his domos, villaſque patefecimus, non concupiſcentibus. In Hermunduris Albis oritur flumen inclitum & notum olim: nunc tantum auditur. Iuxta Hermunduros Nariſci: ac deinde Marcomani & Quadi agunt. Præcipua Marcomanorum gloria vireſque, atque ipſa etiam ſedes pulſis olim Boijs virtute parta. Nec Nariſci Quadiue degenerant. Eaque Germaniæ velut frons eſt, quatenus Danubio prætexitur. Marcomanis, Quadiſue uſque ad noſtram memoriam reges manſerunt, ex gente ipſorum: nobile Marobodui & Tudri genus. jam & externos patiuntur. Sed vis & potentia regibus, ex auctoritate Romana. raro armis noſtris, ſæpius pecunia iuuantur. Nec minus valent retro Marſigni, Gothini, Oſi, Burij: terga Marcomanorum, Quadorumq; claudunt. è quibus Marſigni, & Burij ſermone cultuq; Sueuos referunt. Gothinos Gallica, Oſos Pannonica lingua coarguit non eſſe Germanos; & quod tributa patiuntur. partem tributorum Sarmatæ, partem Quadi vt alienigenis imponunt. Gothini, quo magis pudeat, & ferrum effodiunt. omneſque hi populi pauca campeſtrium, ceterum ſaltus & vertices montium iugumq; inſederunt. Dirimit enim ſcinditq; Sueuiam continuum montium iugum, vltra quod plurimæ gentes agunt. ex quibus latiſſime patet Lygiorum nomen in plures ciuitates diffuſum. Valentiſſimas nominaſſe ſufficiet, Arios, Helucconas, Manimos, Elyſios, Naharualos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Apud Naharualos antiquæ religionis lucus oſtẽditur. Præſidet ſacerdos muliebri ornatu, ſed deos interpretatione Romani Caſtorem Pollucemque memorant. Eius numinis nomen Alcis. nulla ſimulacra, nullum peregrinæ ſuperſtitionis veſtigium. vt fratres tamen, vt iuuenes venerantur. Ceterum Arij ſuper vires, quibus enumeratos paulo ante populos antecedunt, truces, inſitæ feritati arte ac tempore lenocinantur. nigra ſcuta, tincta corpora, atras ad prœlia noctes legunt: ipſaque formidine atque vmbra feralis exercitus terrorem inferunt, nullo hoſtium ſuſtinente nouum ac velut infernum aſpectum. nam primi in omnibus prœliis oculi vincuntur. Trans Lygios Gothones regnantur, paulo iam addictius quam ceteræ Germanorum gentes, nondum tamen ſupra libertatem. Protinus deinde ab Oceano Rugij, & Lemouij: omniumque harum gentium inſigne, rotunda ſcuta, breues gladij, & erga reges obſequium. Suionum hinc ciuitates, ipſo in Oceano, præter viros armaque claſſibus valent. forma nauium eo differt quod vtrimq; prora paratam ſemper appulſui frontem agit: nec velis miniſtrantur, nec remos in ordinem lateribus adiungunt. Solutum vt in quibuſdam fluminum, & mutabile vt res poſcit, hinc vel illinc remigium. Eſt apud illos & opibus honos. eoque vnus imperitat, nullis iam exceptionibus, non precario iure parendi. nec arma vt apud ceteros Germanos in promiſcuo, ſed clauſa ſub cuſtode & quidem ſeruo: quia ſubitos hoſtium incurſus prohibet Oceanus. otioſa porro armatorum manus facile laſciuiunt. enim vero neque nobilem, neque ingenuum, ne libertinum quidem armis præponere regia vtilitas eſt. Trans Suionas aliud

mare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

mare, pigrum, ac prope immotum, quo cingi cludique terrarum orbem hinc fides: quod extremus cadentis iam ſolis fulgor in ortus edurat, adeo clarus, vt ſidera hebetet. Sonum inſuper emergentis audiri, formaſque deorum, & radios capitis aſpici perſuaſio adijcit. Illuc vſque (& fama vera) tantum natura. Ergo iam dextro Sueuici maris litore Æſtyorum gentes alluuntur: quibus ritus habituſque Sueuorum, lingua Britannicæ propior. Matrem deum venerantur. inſigne ſuperſtitionis, formas Aprorum geſtant. Id pro armis, omniumque tutela, ſecurum deæ cultorem etiam inter hoſtes præſtat. Rarus ferri, frequens fuſtium vſus. Frumenta ceteroſque fructus patientius quam pro ſolita Germanorũ inertia laborant. Sed & mare ſcrutantur, ac ſoli omnium ſuccinum, quod ipſi Gleſum vocant, inter vada atque in ipſo litore legunt. Nec quæ natura queue ratio gignat, vt Barbaris, quæſitum compertumue. diu quinetiam inter cetera eiectamenta maris iacebat, donec luxuria noſtra dedit nomen. ipſis in nullo vſu, rude legitur: informe perfertur, pretiumque mirantes accipiunt. Succum tamen arborum eſſe intelligas: quia terrena quædam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quæ implicata humore, mox dureſcente materia, cluduntur. Fecundiora igitur nemora lucoſque, ſicut Orientis ſecretis, vbi thura balſamaque ſudantur, ita Occidentis inſulis terriſque ineſſe crediderim, quæ vicini ſolis radijs expreſſa atque liquentia in proximum mare labuntur, ac vi tempeſtatum in aduerſa litora exundant. Si naturam ſuccini admoto igne tentes; in modum tedæ accenditur, alitque flammam pinguem & olentem: mox vt in picem reſinamue lenteſcit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Suionibus Sitonum gentes continuantur. Cetera ſimiles, vno differunt, quod femina dominatur: in tantum non modo à libertate, ſed etiam à ſeruitute degenerant. hic Sueuiæ finis. Peucinorum, Venedorumque, & Fennorum nationes Germanis an Sarmatis aſcribam dubito: quamquam Peucini, quos quidam Baſtarnas vocant, ſermone, cultu, ſede, ac domiciliis, vt Germani agunt. ſordes omnium ac torpor. procerum connubiis mixtis, nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur. Venedi multum ex moribus traxerunt. Nam quidquid inter Peucinos Fennoſque ſiluarum ac montium erigitur, latrociniis pererrant. hi tamen inter Germanos potius referuntur, quia & domos figunt, & ſcuta geſtant, & pedum vſu ac pernicitate gaudent. quæ omnia diuerſa Sarmatis ſunt, in plauſtro equoque viuentibus. Fennis mira feritas, fœda paupertas, non arma, non equi, non penates: victui herba, veſtitui pelles, cubile humus. ſola in ſagittis ſpes, quas inopia ferri oſſibus aſperant. Idemq; venatus viros pariter ac feminas alit. Paſſim enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriumque ſuffugium, quam vt in aliquo ramorum nexu contegantur. huc redeunt iuuenes, hoc ſenum receptaculum. Id beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus, ſuas alienaſque fortunas ſpe metuque verſare. Securi aduerſus homines, ſecuri aduerſus deos, rem difficillimam aſſecuti ſunt, vt illis ne voto quidem opus ſit. Cetera iam fabuloſa. Helluſios & Oxionas ora hominum vultuſque, corpora atque artus ferarum gerere, quod ego vt incompertũ, in medium relinquam.

FINIS.

LOCA EMENDANDA
IN LIBELLO DE MORIBVS GERMANORVM.

a Lego, *auditum: b pleraque*, c Farn. *exigere. d* Purgo innoxiam gentem & lego, *torpore. e* Puto leg. *& ſua. f* videtur immittenda vox, *non erubeſcunt, g* Scribo, *contunduntur*, aut, *continentur. h* Leg. *aucto. i* Scribo, *mimiſtrant, k* Lego, *ſe exergentis. l omnique* malo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

IVLII AGRICOLÆ VITA, SCRIPTORE C. CORNELIO TACITO.

CLARORVM virorum facta moreſque poſteris tradere antiquitus vſitatum, ne noſtris quidem temporibus quamquam incurioſa ſuorum ætas omiſit, quotiẽs magna aliqua ac nobilis virtus vicit ac ſupergreſſa eſt vitium paruis magniſque ciuitatibus commune, ignorantiam recti & inuidiam. Sed apud priores vt agere memoratu digna pronum, magiſque in aperto erat: ita celeberrimus quiſque ingenio, ad prodendam virtutis memoriam ſine gratia aut ambitione, bonæ tantum conſcientiæ pretio ducebatur. Ac plerique ſuam ipſi vitam narrare, fiduciam potius morum, quam atrogantiam arbitrati ſunt. nec id Rutilio & Scauro citra fidem, aut obtrectationi fuit. adeo virtutes iiſdem temporibus optime æſtimantur, quibus facillime gignuntur. At mihi nunc narraturo vitam defuncti hominis, venia opus fuit. quam non petiſſem, ni incurſaturus tam ſæua & infeſta virtutibus tempora.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tempora. Legimus cum Aruleno Ruſtico Pætus Thraſea, Herennio Senecioni Priſcus Heluidius laudati eſſent, capitale fuiſſe: neque in ipſos modo auctores, ſed in libros quoque eorum ſæuitum, delegato triumuiris miniſterio, vt monumenta clariſſimorum ingeniorum in comitio ac foro vrerentur. Scilicet illo igne vocem Pop. Ro. & libertatem Senatus, & conſcientiam generis humani aboleri arbitrabantur, expulſis inſuper ſapientiæ profeſſoribus, atque omni bona arte in exſilium acta, ne quid vſquam honeſtum occurreret. Dedimus profecto grande patientiæ documentum, & ſicut vetus ætas vidit, quid vltimum in libertate eſſet, ita nos quid in ſeruitute, ademto per inquiſitiones & loquendi audiendiq; commercio. Memoriam quoque ipſam cum voce perdidiſſemus, ſi tam in noſtra poteſtate eſſet obliuiſci quam tacere. Nunc demum redit animus, & quamquam primo ſtatim beatiſſimi ſæculi ortu Nerua Cæſar res olim diſſociabiles miſcuerit, principatum ac libertatem, augeatque cottidie facilitatē imperij Nerua Traianus; nec ſpem modo ac votum Securitas publica, ſed ipſius voti fiduciam, ac robur aſſumſerit: natura tamen infirmitatis humanę, tardiora ſunt remedia quam mala. & vt corpora lente augeſcunt, cito extinguuntur; ſic ingenia ſtudiaq; oppreſſeris facilius, quam reuocaueris. Subit quippe etiam ipſius inertiæ dulcedo: & inuiſa primo deſidia, poſtremo amatur. Quid ſi per quindecim annos, grande mortalis æui ſpatiū, multi fortuitis caſibus, promtiſſimus quiſque ſæuitia principis interciderunt? Pauci, &, vt ita dixerim, non modo aliorum ſed etiam noſtri ſuperſtites ſumus, exemtis è media vita tot annis, quibus iuuenes ad ſenectutem, ſenes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

propead ipſos exactæ ætatis terminos per ſilentiũ venimus. non tamen pigebit vel incondita ac rudi voce memoriam prioris ſeruitutis, ac teſtimonium præſentium bonorum compoſuiſſe. Hic interim liber honori Agricolæ ſoceri mei deſtinatus, profeſſione pietatis, aut laudatus erit, aut excuſatus.

CNÆVS Iulius Agricola vetere & illuſtri Foroiulienſium colonia ortus, utrumque auum procuratorem Cęſarum habuit: quę equeſtris nobilitas eſt. pater Iulius Græcinus ſenatorij ordinis, ſtudio eloquentiæ ſapientiæque notus, iiſque virtutibus iram Caij Cæſaris meritus. Namque Marcum Silanum accuſare iuſſus, & quia abnuerat, interfectus eſt. Mater Iulia Procilla fuit, raræ caſtitatis. in huius ſinu indulgentiaque educatus, per omnem honeſtarum artium cultum pueritiam adoleſcentiamque tranſegit. Arcebat eum ab illecebris peccantium præter ipſius bonam integramque naturam, quod ſtatim parvulus ſedem ac magiſtram ſtudiorum Maſſiliam habuerat, locum Græca comitate & prouinciali parcimonia miſtum, ac bene compoſitum. Memoria teneo ſolitum ipſum narrare, ſe in prima iuuenta ſtudium philoſophiæ [acrius] vltra quam conceſſum Rom. ac ſenatori hauſiſſe, ni prudentia matris incenſum ac flagrantem animum coërcuiſſet. ſcilicet ſublime & erectum ingenium, pulchritudinem ac ſpeciẽ excelſæ magnæque gloriæ vehementius quam caute appetebat: mox mitigauit ratio & ætas: retinuitque, quod eſt difficillimum, ex ſapientia modum. Prima caſtrorum rudimenta in Britannia Suetonio Paullino diligenti ac moderato duci approbauit, electus, quem contubernio æſtimaret. Nec Agricola

cola licenter more iuuenum, qui militiam in laſciuiam vertunt, neque ſegniter ad voluptates & commeatus, titulum tribunatus & inſcitiam rettulit: ſed noſcere prouinciam, noſci exercitui, diſcere à peritis, ſequi optimos, nihil appetere ob iactationem, nihil ob formidinem recuſare, ſimulque anxius & intentus agere. Non ſane alias exercitatior magiſque in ambiguo Britannia fuit. trucidati veterani, incenſæ coloniæ, intercepti exercitus. tum de ſalute, mox de victoria certauere. Quæ cuncta & ſi conſiliis ductuque alterius agebantur, ac ſumma rerum & reciperatæ prouinciæ gloria in ducem ceſſit; artem & vſum & ſtimulos addidere iuueni: intrauitq; animum militaris gloriæ cupido, ingrata temporibus, quibus ſiniſtra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magna fama, quam ex mala. Hinc ad capeſſendos magiſtratus in vrbem digreſſus, Domitiam Decidianam ſplendidis natalibus ortam ſibi iunxit. idque matrimonium ad maiora nitenti, decus ac robur fuit. vixeruntq; mira concordia, per mutuam caritatem, & inuicem ſe anteponendo, niſi quod in bona vxore tanto maior laus, quanto in mala plus culpæ eſt. Sors quæſturæ prouinciam Aſiam, proconſulem Saluium Titianum dedit. quorum neutro corruptus eſt: quamquam & prouincia diues ac parata peccantibus, & proconſul in omnem auiditatem pronus, quantalibet facilitate redempturus eſſet mutuam diſſimulationem mali. Auctus eſt ibi filia in ſubſidium, & ſolatium ſimul. Nam filiũ ante ſublatum, breui amiſit. Mox inter quæſturam, ac tribunatum plebis, atque etiam ipſum tribunatus annum quiete & otio tranſit, gnarus ſub Nerone temporum, quibus inertia pro ſapientia fuit. Idẽ

præturæ

præturæ tenor, & ſilentium. nec enim iuriſdictio obuenerat. Ludos, & inania honoris, modo rationis atque abundantiæ duxit, vti longe à luxuria, ita famæ propior. Tum electus à Galba ad dona templorum recognoſcenda, diligentiſſima conquiſitione fecit, ne cuius alterius ſacrilegium reſp. quam Neronis ſenſiſſet. Sequens annus graui vulnere animum domumque eius afflixit. nam claſſis Othoniana licenter vaga dum in Templo (Liguriæ pars eſt) hoſtiliter populatur, matrem Agricolæ in prædijs ſuis interfecit: prædiaq; ipſa, & magnam patrimonij partem diripuit, quæ cauſſa cædis fuerat. Igitur ad ſolemnia pietatis profectus Agricola, nuntio affectati à Veſpaſiano imperij deprehenſus, ac ſtatim in partes tranſgreſſus eſt. Initia principatus ac ſtatum vrbis Mucianus regebat, admodum iuuene Domitiano, & ex paterna fortuna tantum licentiam vſurpante. Is miſſum ad dilectus agendos Agricolam, integreque ac ſtrenue verſatum, viceſimæ legioni tardè ad ſacramentum tranſgreſſæ præpoſuit, vbi deceſſor ſeditioſe agere narrabatur: quippe legatis quoque conſularibus nimia ac formidoloſa erat. Nec legatus prætorius ad cohibendum potens, incertum ſuo an militum ingenio: ita ſucceſſor ſimul & vltor electus, rariſſima moderatione maluit videri inueniſſe bonos quam feciſſe. Præerat tunc Britanniæ Vectius Bolanus, placidius quam feroci prouincia dignum eſt. temperauit Agricola vim ſuam, ardoremque compeſcuit, ne increſceret, peritus obſequi, eruditusque vtilia honeſtis miſcere. Breui deinde Britannia conſularem Petilium Cerialem accepit. Habuerunt virtutes ſpatium exemplorũ. Sed primo Cerialis modo labores & diſcrimina, mox & gloriam communicabat: ſæpe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſæpe parti exercitus in experimentum, aliquando maioribus copijs ex euentu prefecit. nec Agricola vmquam in ſuam famam geſtis exſultauit, ad auctorem & ducem, vt miniſter fortunam referebat: ita virtute in obſequendo, verecundia in prædicando, extra inuidiam, nec extra gloriam erat. Reuertentem ab legatione legionis diuus Veſpaſianus inter patricios aſciuit, ac deinde prouinciæ Aquitaniæ præpoſuit, ſplendidæ in primis dignitatis adminiſtratione, ac ſpe conſulatus cui deſtinarat. Credunt plerique militaribus ingenijs ſubtilitatem deeſſe, quia caſtrenſis iuriſdictio ſecura & obtuſior, ac plura manu agens, calliditatem fori non exerceat. Agricola naturali prudentia, quamuis inter togatos, facile iuſteque agebat Iam vero tempora curarum remiſſionumque diuiſa. vbi conuentus ac iudicia poſcerent; grauis, intentus, ſeuerus, & ſæpius miſericors: vbi officio ſatisfactum, nulla vltra poteſtatis perſona. triſtitiam & arrogantiam, & auaritiam exuerat: nec illi, quod eſt rariſſimum, aut facilitas auctoritatem, aut ſeueritas amorem deminuit. Integritatem atque abſtinentiam in tanto viro referre, iniuria virtutum fuerit. Ne famam quidem, cui etiam ſæpe boni indulgent, oſtentanda virtute, aut per artem quæſiuit: procul ab æmulatione aduerſus collegas, procul à contentione aduerſus procuratores. & vincere inglorium, & atteri ſordidum arbitrabatur. Minus triennium in ea legatione detentus, ac ſtatim ad ſpem Conſulatus reuocatus eſt, comitante opinione Britanniam ei prouinciam dari, nullis in hoc ſuis ſermonibus, ſed quia par videbatur. haut ſemper errat fama, aliquando & eligit. Conſul egregiæ tũ ſpei filiam iuueni mihi deſpondit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

dit, ac poſt conſulatum collocauit, & ſtatim Britanniæ præpoſitus eſt, adiecto pontificatus ſacerdotio. Britanniæ ſitum populoſque multis ſcriptoribus memoratos, non in comparationem curæ ingeniiue referam; ſed quia tum primum perdomita eſt. itaque quæ priores nondum comperta, eloquentia percoluere, rerum fide tradentur. Britannia inſularum quas Romana notitia cõplectitur maxima, ſpatio ac cælo in Orientem Germaniæ, in Occidentem Hiſpaniæ obtenditur: Gallis in Meridiem etiam inſpicitur: Septemtrionalia eius, nullis contra terris, vaſto atque aperto mari pulſantur. Formam totius Britanniæ Liuius veterum, Fabius Ruſticus recentium, eloquentiſſimi auctores, oblongæ ſcutulæ vel bipenni aſſimilauere. & eſt ea facies citra Caledoniam, vnde & in vniuerſum fama eſt tranſgreſſa. ſed immenſum & enorme ſpatium procurrentium extremo iam litore terrarum, velut in cuneum tenuatur. Hanc oram nouiſſimi maris tunc primum Romana claſſis circumuecta, inſulam eſſe Britanniam affirmauit, ac ſimul incognitas ad id tempus inſulas, quas Orcadas vocant, inuenit, domuitque. diſpecta eſt & Thyle, quam hactenus nix, & hiems abdebat. ſed mare pigrum & graue remigantibus perhibent. ne ventis quidem proinde attolli: credo quod rariores terræ monteſque, cauſſa ac materia tempeſtatum, & profunda moles continui maris, tardius impellitur. Naturam Oceani atque æſtus neque quærere huius operis eſt, ac multi rettulere. vnum addiderim: nuſquam latius dominari mare, multum fluminum huc atque illuc ferre, nec litore tenus accreſcere aut reſorberi, ſed influere penitus atque ambire, etiam iugis atque montibus in-

ſerî

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ſeri velut in ſuo. Ceterum Britanniam qui mortales initio coluerint, indigenæ an aduecti, vt inter Barbaros, parum compertum. Habitus corporum varij: atque ex eo argumenta. namque rutilæ Caledoniam habitantium comæ, magni artus, Germanicam originem aſſeuerant. Silurnum colorati vultus, & torti plerumque crines, & poſitu contra Hiſpaniam, Iberos veteres traiciſſe, eaſque ſedes occupaſſe fidem faciunt. proximi Gallis, & ſimiles ſunt: ſeu durante originis vi; ſeu procurrentibus in diuerſa terris, poſitio cæli corporibus habitum dedit. in vniuerſum tamen æſtimanti, Gallos vicinum ſolum occupaſſe, credibile eſt. Eorum ſacra deprehendas, ſuperſtitionum perſuaſione. Sermo haut multum diuerſus. in depoſcendis periculis eadem audacia; & vbi aduenere, in detractandis eadem formido. plus tamen ferociæ Britanni præferunt, vt quos nondum longa pax emollierit. nam Gallos quoq; in bellis floruiſſe accepimus. mox ſegnitia cum otio intrauit, amiſſa virtute pariter ac libertate. quod Britannorum olim victis euenit, ceteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quædam nationes & curru prœliantur. honeſtior auriga, clientes propugnant. olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudijs trahuntur. nec aliud aduerſus validiſſimas gentes pro nobis vtilius, quam quod in commune non conſulunt. Rarus duabus tribuſque ciuitatibus, ad propulſandum commune periculum conuentus: ita dum ſinguli pugnant, vniuerſi vincuntur. Cælum crebris imbribus ac nebulis fœdum, aſperitas frigorũ abeſt. Dierum ſpatia vltra noſtri orbis menſuram, & nox clara, & extrema Britanniæ parte breuis, vt finem atque initium lucis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

exiguo diſcrimine internoſcas. Quod ſi nubes non officiant, aſpici per noctem Solis fulgorem, nec occidere & exſurgere, ſed tranſire affirmant: ſcilicet extrema & plana terrarum humili vmbra non erigunt tenebras, infraque cælum & ſidera nox cadit. Solum præter oleam vitemque & cetera calidioribus terris oriri ſueta, patiens frugum, fecundum. tarde miteſcũt, cito proueniunt. eademque vtriuſque rei cauſſa, multus humor terrarum, cælique. Fert Britannia aurum & argentum & alia metalla, pretium victoriæ. gignit & Oceanus margarita, ſed ſubfuſca ac liuentia. Quidam artem abeſſe legentibus arbitrantur. nam in rubro mari viua ac ſpirantia ſaxis auelli, in Britannia prout expulſa ſint colligi. ego facilius crediderim naturam margaritis deeſſe, quam nobis auaritiam. Ipſi Britanni dilectum, ac tributa, & iniuncta imperij munera impigre obeunt, ſi iniuriæ abſint: has ægre tolerant, iam domiti vt pareant, nondum vt ſeruiant. Igitur primus omnium Romanorum D. Iulius cum exercitu Britanniam ingreſſus, quamquam proſpera pugna terruerit incolas, ac litore potitus ſit, poteſt videri oſtendiſſe poſteris non tradidiſſe. Mox bella ciuilia, & in rempublicam verſa principum arma, ac longa obliuio Britanniæ etiam in pace. Conſilium id diuus Auguſtus vocabat, Tiberius præcipue. Agitaſſe C. Cæſarem de intranda Britannia ſatis conſtat, ni velox ingenio, mobilis pœnitentia, & ingentes aduerſus Germaniam conatus fruſtra fuiſſent. Diuus Claudius auctor operis, tranſuectis legionibus auxilijſque, & aſſumto in partem rerum Veſpaſiano. quod initium venturæ mox fortunæ fuit, domitæ gentes, capti reges, & monſtratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ctus fatis Veſpaſianus. Conſularium primus Aulus Plautius præpoſitus, ac ſubinde Oſtorius Scapula, vterque bello egregius: redactaque paullatim in formam prouinciæ proxima pars Britanniæ. addita inſuper veteranorum colonia. quædam ciuitates Cogiduno regi donatæ. is ad noſtram vſque memoriam fidiſſimus manſit, vetere ac iam pridem recepta populi Romani conſuetudine, vt haberet inſtrumenta ſeruitutis & reges. Mox Didius Gallus parta à prioribus continuit, paucis admodum caſtellis in vlteriora promotis, per quæ fama aucti officij quæreretur. Didium Veranius excepit, iſque intra annum exſtinctus eſt. Suetonius hinc Paullinus biennio proſperas res habuit, ſubactis nationibus firmatiſque præſidijs: quorum fiducia Monam inſulam vt vires rebellibus miniſtrantem aggreſſus, terga occaſioni patefecit. Namque abſentia legati remoto metu, Britanni agitare inter ſe mala ſeruitutis, conferre iniurias, & interpretando accendere. *Nihil profici patientia, niſi vt grauiora tamquam ex facili tolerantibus imperentur. ſingulos ſibi olim reges fuiſſe, nunc binos imponi; è quibus legatus in ſanguinem, procurator in bona ſæuiret. æque diſcordiam præpoſitorum, æque concordiam ſubiectis exitioſam:* b *alterius manus centuriones,* c *alterius vim & contumelias miſcere: nihil iam cupiditati, nihil libidini exceptum. in prælio fortiorum eſſe qui ſpoliet, nunc ab ignauis plerumque & imbellibus eripi domos, abſtrahi liberos, iniungi dilectus, tamquam mori tantum pro patria neſcientibus. quantum enim tranſiſſe militum, ſi ſeſe Britanni numerent? ſic Germanias excuſſiſſe iugum, & flumine non Oceano defendi: ſibi patriam, coniuges, parentes: illis auaritiam & luxuriam cauſas belli eſſe. receſſuros vt diuus Iulius receſſiſſet, modo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

virtutes maiorum ſuorum æmularentur: neue prœlij vnius aut alterius euentu pauescerent. plus impetus, maiorem conſtantiam penes miſeros eſſe. iam Britannorum etiam deos miſereri, qui Romanum ducem abſentem, qui relegatum in alia inſula exercitum detinerent: iam ipſos, quod difficillimum fuerit, deliberare. porro in einſmodi conſilijs periculoſius eſſe deprehendi, quam audere. His atque talibus inuicem inſtincti, Voadica generis regij femina duce (neque enim ſexum in imperijs diſcernunt) ſumſere vniuerſi bellum: ac ſparſo per caſtella milites conſectati, expugnatis præſidijs, ipſam coloniam inuaſere, vt ſedē ſeruitutis. nec vllum in Barbaris ſæuitiæ genus omiſit ira & victoria. Quod niſi Paullinus, eo cognito prouinciæ motu, propere ſubueniſſet, amiſſa Britannia foret: quam vnius prœlij fortuna veteri patientiæ reſtituit, tenentibus arma pleriſque, quos conſcientia defectionis, & proprius ex legato timor agitabat. Hic cum egregius cetera, arroganter in deditos, & vt ſuæ quoque iniuriæ vltor, durius conſuleret; miſſus Petronius Turpilianus tamquam exorabilior, & delictis hoſtium nouus, eoque pœnitentiæ mitior. compoſitis prioribus nihil vltra auſus, Trebellio Maximo prouinciam tradidit. Trebellius ſegnior & nullis caſtrorum experimentis, comitate quadam curandi prouinciam tenuit. Didicere iam Barbari quoque ignoſcere vitijs blandientibus. & interuentus ciuilium armorum præbuit iuſtam ſegnitiæ excuſationem. ſed diſcordia laboratum, cum aſſuetus expeditionibus miles otio laſciuiret. Trebellius fuga ac latebris vitata exercitus ira, indecorus atque humilis, precario mox præfuit: ac velut pacti, exercitus licentiam, dux ſalutem hæc ſeditio ſine ſanguine ſtetit. Nec Vectius Bolanus, manentibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

nentibus adhuc ciuilibus bellis, agitauit Britanniam diſciplina eadem inertia erga hoſtes, ſimilis petulantia caſtrorum: niſi quod innocens Bolanus, & nullis delictis inuiſus, caritatem parauerat loco auctoritatis. Sed vbi cum cetero orbe Veſpaſianus & Britanniam reciperauit, magni duces, egregij exercitus, munita hoſtium ſpes: & terrorem ſtatim intulit Petilius Cerialis, Brigantum ciuitatem, quæ numeroſiſſima prouinciæ totius perhibetur, aggreſſus. multa prœlia, & aliquando non incruenta: magnamque Brigantum partem aut victoria amplexus, aut bello. Et cum Cerialis quidem alterius ſucceſſoris curam famamque obruiſſet, ſuſtinuit quoque molem Iulius Frontinus vir magnus quantum licebat, validamque & pugnacem Silurum gentem armis ſubegit, ſuper virtutem hoſtium locorum quoque difficultates eluctatus. Hunc Britanniæ ſtatum has bellorum vices media iam æſtate tranſgreſſus Agricola inuenit, cum & milites velut omiſſa expeditione ad ſecuritatem, & hoſtes ad occaſionem verterentur. Ordouicum ciuitas haut multo ante aduentum eius, alam in finibus ſuis agentem, prope vniuerſam obtriuerat: eoque initio erecta provincia, vt quibus bellum volentibus erat, probare exemplum, aut recentis legati animum opperiri. Tum Agricola, quamquam tranſacta æſtas, ſparſi per prouinciam numeri, præſumta apud militem illius anni quies, tarda & contraria bellum inchoaturo, & pleriſque cuſtodiri ſuſpecta potius videbatur, ire obuiam diſcrimini ſtatuit: contractiſq; legionum vexillis & modica auxiliorum manu, quia in æquum digredi Ordouices non audebant, ipſe ante agmen, quo ceteris par animus ſimili periculo eſſet, erexit aciem. cęſaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

prope vniuerſa gente, non ignarus inſtandum famæ, ac prout prima ceſſiſſent fore vniuerſa. Monam inſulam, cuius poſſeſſione reuocatum Paullinum rebellione totius Britanniæ ſupra memoraui, redigere in poteſtatem animo intendit. Sed vt in dubijs conſilijs, naues deerant, ratio & conſtantia ducis tranſuexit: depoſitis omnibus ſarcinis, lectiſſimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vſus quo ſimul ſeque & arma & equos regunt, ita repente immiſit, vt obſtupefacti hoſtes qui claſſem, qui naues, qui mare exſpectabant, nihil arduum aut inuictum crediderint ſic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita inſula, clarus ac magnus haberi Agricola: quippe cui ingredienti prouinciam, quod tempus alij per oſtentationem aut officiorum ambitum tranſigunt, labor & periculum placuiſſet. Nec Agricola proſperitate rerum in vanitatem vſus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos continuiſſe: ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt, ſed ipſa diſſimulatione fama famam auxit, æſtimantibus quanta futuri ſpe tam magna tacuiſſet. Ceterum animorum prouinciæ prudens, ſimulque doctus per aliena experimenta, parum profici armis ſi iniuriæ ſequerentur, cauſſas bellorum ſtatuit exſcindere. à ſe ſuiſque orſus, primam domum ſuam coërcuit, quod pleriſque haut minus arduum eſt, quam prouinciam regere: nihil per libertos ſeruoſque publicæ rei: non ſtudijs priuatis, nec ex commendatione aut precibus centurionum milites aſcire, ſed optimum quemque fideliſſimum putare: omnia ſcire, non omnia exſequi: paruis peccatis veniam, magnis ſeueritatem commodare: nec pœna ſemper, ſed ſæpius penitentia contentus eſſe: *d* officijs

& admi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

& adminiſtrationibus potius non peccaturos, quam damnare cum peccaſſent. Frumenti & tributorum auctionem æqualitate munerum mollire, circumciſis quæ in quæſtum reperta, ipſo tributo grauius tolerabantur. namque per ludibrium aſſidere clauſis horreis, & emere vltro frumenta, ac vendere pretio cogebantur. deuortia itinerum & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis in remota & auia deferrent, donec quod omnibus in promtu erat, paucis lucroſum fieret. Hæc primo ſtatim anno comprimendo, egregiam famam paci circumdedit; quæ vel incuria vel tolerantia priorum, haut minus quam bellum timebatur. Sed vbi æſtas aduenit contracto exercitu, militum in agmine laudare modeſtiam, diſiectos coërcere: loca caſtris ipſe capere, æſtuaria ac ſiluas ipſe prætentare: & nihil interim apud hoſtes quietum pati, quo minus ſubitis excurſibus popularetur. atque vbi ſatis terruerat, parcendo rurſus e irritamenta pacis oſtentare. Quibus rebus multæ ciuitates quæ in illum diem ex æquo egerant, datis obſidibus iram poſuere, & præſidijs caſtelliſque circumdatæ, tanta ratione curaque, vt nulla ante Britanniæ noua pars illaceſſita tranſierit. Sequens hiems ſaluberrimis conſilijs abſumta. namque vt homines diſperſi ac rudes, eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcerent: hortari priuatim, adiuuare publice, vt templa, fora, domus exſtruerent, laudando promtos, & caſtigando ſegnes. ita honoris æmulatio, pro neceſſitate erat. Iam vero principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudijs Gallorum anteferre, vt qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cupiſcerent. inde etiam habitus noſtri honor, & frequens toga. paullatimqne diſceſſum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conuiuiorum elegantiam. idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſeruitutis eſſet. Tertius expeditionum annus nouas gentes aperuit, vaſtatis vſque ad Taum (æſtuario nomen eſt) nationibus. qua formidine territi hoſtes quamquam conflictatum ſæuis tempeſtatibus exercitum, laceſſere non auſi. ponendiſque inſuper caſtellis ſpatium fuit. Adnotabant periti, non alium ducem opportunitates locorum ſapientius legiſſe, nullum ab Agricola poſitum caſtellum aut vi hoſtium expugnatum, aut pactione ac fuga deſertum. crebræ eruptiones. nam aduerſus moras obſidionis, annuis copijs firmabantur. ita intrepida ibi hiems, & ſibi quiſque præſidio, irritis hoſtibus, eoque deſperantibus, quia ſoliti plerumque damna æſtatis hibernis euentibus penſare, tum æſtate atque hieme iuxta pellebantur. Nec Agricola vnquam per alios geſta auidus intercepit; ſeu centurio, ſeu præfectus, incorruptum facti teſtem habeat. Apud quoſdam acerbior in conuicijs narrabatur, vt bonis comis, ita aduerſus malos iniucundus. ceterum ex iracundia nihil ſuper erat. ſecretum & ſilentium eius non timeres. honeſtius putabat offendere, quam odiſſe. Quarta æſtas obtinendis quæ percurrerat inſumta. ac ſi virtus exercituum & Romani nominis gloria pateretur, inuentus in ipſa Britannia terminus. Nam Glota & Bodotria diuerſi maris æſtu per immenſum reuecti, anguſto terrarum ſpatio dirimuntur. quod tum præſidijs firmabatur: atque omnis propior ſinus tenebatur, ſummotis velut in aliam inſulam hoſtibus. Quinto expeditionum anno

naue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

naue prima tranſgreſſus, ignotas ad id tempus gentes crebris ſimul ac proſperis prœlijs domuit: eamque partem Britanniæ quæ Hiberniam aſpicit, copijs inſtruxit, in ſpem magis quam ob formidinem. ſi quidem Hibernia medio inter Britanniam atque Hiſpaniam ſita, & Gallico quoque mari opportuna, valentiſſimam imperij partem magnis inuicem vſibus miſcuerit. Spatium eius ſi Britanniæ comparetur anguſtius, noſtri maris inſulas ſuperat. Solum cælumque & ingenia cultuſque hominum haut multum à Britannia differunt, melius aditus portuſque per commercia & negotiatores cogniti. Agricola expulſum ſeditione domeſtica vnum ex regulis gentis exceperat, ac ſpecie amicitiæ in occaſionem retinebat. Sæpe ex eo audiui, legione vna & modicis auxilijs debellari obtinerique Hiberniam poſſe. Idque etiam aduerſus Britanniam profuturum, ſi Romana vbique arma, & velut è conſpectu libertas tolleretur. Ceterum æſtate qua ſextum officij annum inchoabat, ampla ciuitate trans Bodotriam ſita, quia motus vniuerſarum vltra gentium, & infeſta hoſtili exercitu itinera timebantur; portus claſſe explorauit: quæ ab Agricola primum aſſumta in partem virium, ſequebatur egregia ſpecie, cum ſimul terra, ſimul mari bellum impelleretur: ac ſæpe ijſdem caſtris pedes equeſq; & nauticus miles mixti copijs & lætitia, ſua quiſq; facta ſuos caſus attollerent: ac modo ſiluarum & montium profunda, modo tempeſtatum ac fluctuum aduerſa, hinc terra & hoſtis, hinc ſauctus Oceanus militari iactantia compararentur. Britannos quoque, vt ex captiuis audiebatur, viſa claſſis obſtupefaciebat, tamquam aperto maris ſui ſecreto vltimum victus perfugium clauderetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Ad manus & arma conuerſi Caledoniam incolentes populi paratu magno, maiore fama, vti mos eſt de ignotis, *g* oppugnaſſe vltro, caſtella adorti, metum vt prouocantes addiderant: regrediendumque citra Bodotriam, & excedendum potius, quam pellerentur, ſpecie prudentium ignaui admonebant. cum interim cognoſcit, hoſtes pluribus agminibus irrupturos. Ac ne ſuperante numero, & peritia locorum circumirentur, diuiſo & ipſe in tres partes exercitu inceſſit. Quod vbi cognitum hoſti, mutato repente conſilio, vniuerſi nonam legionem vt maxime inualidam, nocte aggreſſi inter ſomnum ac trepidationem cæſis vigilibus irrupere. Iamq; in ipſis caſtris pugnabant, cum Agricola iter hoſtium ab exploratoribus edoctus, & veſtigijs inſecutus, velociſſimos equitum peditumque aſſultare tergis pugnantium iubet, mox ab vniuerſis adijci clamorem. & propinqua luce fulſere ſigna. ita ancipiti malo territi Britanni: & Romanis redit animus, ac ſecuri pro ſalute, de gloria certabant. vltro quinetiam irrupere. & fuit atrox in ipſis portarum anguſtijs prœlium, donec pulſi hoſtes, vtroque exercitu certante, his vt tuliſſe opem, illis ne eguiſſe auxilio viderentur. quod niſi paludes & ſiluæ fugientes texiſſent, debellatum illa victoria foret. Cuius conſtantia ac fama ferox exercitus: nihil virtuti ſuæ inuium, penetrandam Caledoniam, inueniendumque tandem Britanniæ terminum continuo præliorum curſu fremebant: atque illi modo cauti ac ſapientes, promti poſt euentum ac magniloqui erant. iniquiſſima hæc bellorū conditio eſt; proſpera omnes ſibi vindicant, aduerſa vni imputantur. At Britanni non virtute ſed occaſione & arte ducis *h* rati, nihil ex arrogantia remittere,

quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quo minus iuuentutem armarent, coniuges ac liberos in loca tuta transferrent, cœtibus ac ſacrificijs conſpirationem ciuitatum ſancirent. atque ita irritatis vtrimque animis diſceſſum. Eadem æſtate cohors Vſipiorum per Germanias conſcripta, in Britanniam tranſmiſſa, magnum ac memorabile facinus auſa eſt. Occiſo centurione ac militibus, qui ad tradendam diſciplinam immixti manipulis exemplum & rectores habebantur, tres liburnicas adactis per vim gubernatoribus aſcendere: & vno remigrante, ſuſpectis duobus eoque interfectis, nondum vulgato rumore vt miraculum prouehebantur. mox hac atque illa rapti, & cum pleriſque Britannorum ſua defenſantium prœlio congreſſi, ac ſæpe victores, aliquando pulſi, eo ad extremum inopiæ venere, vt infirmiſſimos ſuorum, mox ſorte ductos veſcerentur. atque ita circumuecti Britanniam, amiſſis per inſcitiam regendi nauibus, pro prædonibus habiti, primum à Sueuis, mox à Friſijs intercepti ſunt. ac fuere quos per commercia venundatos, & in noſtram vſq; ripam mutatione ementium adductos, indicium tanti caſus illuſtrauit. Initio æſtatis Agricola domeſtico vulnere ictus, anno ante natum filium amiſit. Quem caſum neque vt plerique fortium virorum ambitioſe, neque per lamenta rurſus ac mœrorem muliebriter tulit. & in luctu, bellum inter remedia erat. Igitur præmiſſa claſſe quæ pluribus locis prædata, magnum & incertum terrorem faceret, expedito exercitu cui ex Britannis fortiſſimos & longa pace exploratos addiderat, ad montem Grampium peruenit, quem iam hoſtes inſederant. Nam Britanni nihil fracti pugnæ prioris euentu, & vltionem aut ſeruitium exſpectantes, tandemque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

docti commune periculum concordia propulſandum, legationibus & fœderibus omnium ciuitatum vires exciuerant. Iamque ſuper triginta milia armatorum aſpiciebantur, & adhuc affluebat omnis iuuentus, & quibus cruda ac viridis ſenectus, clari bello, ac ſua quiſque decora geſtantes. cum inter plures duces virtute & genere præſtans, nomine Galgacus, apud contractam multitudinem prœlium poſcentem, in hunc modum locutus fertur. *Quotiens cauſſas belli & neceßitatem noſtram intueor, magnus mihi animus eſt, hodiernum diem, conſenſumque veſtrum, initium libertatis totius Britanniæ fore. Nam & vniuerſi ſeruitutis expertes: & nullæ vltra terræ, ac ne mare quidem ſecurum, imminente nobis claſſe Romana. ita prœlium atque arma, quæ fortibus honeſta, eadem etiam ignauis tutiſsima ſunt. Priores pugnæ, quibus aduerſus Romanos varia fortuna certatum eſt, ſpem ac ſubſidium in noſtris manibus habebant: quia nobilißimi totius Britanniæ, eoque in ipſis penetralibus ſiti, nec ſeruientium litora aſpicientes, oculos quoque à contactu dominationis inuiolatos habebamus. Nos terrarum ac libertatis extremos, receſſus ipſe ac ſinus famæ in hunc diem defendit. nunc terminus Britanniæ patet. atque omne ignotum, pro magnifico eſt. Sed nulla iam vltra gens, nihil niſi fluctus & ſaxa: & interiores Romani. quorum ſuperbiam fruſtra per obſequium & modeſtiam effugeris. raptores orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terræ, & mare ſcrutantur: ſi locuples hoſtis eſt, auari: ſi pauper, ambitioſi. quos non Oriens, non Occidens, ſatiauerit: ſoli omnium, opes atque inopiam pari affectu concupiſcunt. auferre, trucidare, rapere falſis nominibus imperium; atque vbi ſolitudinem faciunt, pacem appellant. Liberos cuique ac propinquos ſuos natura clariſsimos eſſe*

voluit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

volnit: hi per dilectus alibi ſerituri auferuntur. Coniuges ſororeſque & ſi hoſtilem libidinem effugiant, nomine amicorum atque hoſpitum polluuntur. Bona fortunaſque, in tributum egerunt; in annonam, frumentum. corpora ipſa ac manus, ſiluis ac paludibus emuniendu, verbera inter ac contumelias, conterunt. Nata ſeruituti mancipia ſemel veneunt, atque vltro à dominis aluntur: Britannia ſeruitutem ſuam cottidie emit, cottidie paſcit. Ac ſicut in familia recentiſſimus quiſque ſeruorum & conſeruis ludibrio eſt: ſic in hoc orbis terrarum vetere famulatu, noui nos & viles in excidium petimur. Neque enim arua nobis, aut metalla, aut portus ſunt, quibus exercendis reſeruemur. Virtus porro ac ferocia ſubiectorum, ingrata imperantibus. & longinquitas ac ſecretum ipſum, quo tutius, eo ſuſpectius. Ita ſublata ſpe veniæ, tandem ſumite animum, tam quibus ſalus, quam quibus gloria cariſſima eſt. Brigantes, femina duce, exurere coloniam, expugnare caſtra; ac niſi felicitas in ſecordiam vertiſſet, exuere iugum potuere: nos integri & indomiti & libertatem non in præſentia laturi, primo ſtatim congreſſu vnde oſtendamus quos ſibi Caledonia viros ſepoſuerit. An eamdem Romanis in bello virtutem quam in paſce laſciuiam adeſſe creditis? Noſtris illi diſceſſionibus ac diſcordijs clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui vertunt: quem contractum ex diuerſiſſimis gentibus, vt ſecundæ res tenent, ita aduerſæ diſſoluent. niſi ſi Gallos, & Germanos, & (pudet dictu) Britannorum pleroſque dominationi alienæ ſanguinem commodantes, diutius tamen hoſtes quam ſeruos, fide & affectu teneri putatis: metus & terror eſt, infirma vincula caritatis. quæ vbi remoueris, qui timere deſierint, odiſſe incipient. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis ſunt: nullæ Romanos coniuges accendunt: nulli parentes fugam exprobraturi ſunt; aut nulla

plerisque

pleriſque patria, aut alia eſt: paucos numero circum trepidos ignorantia, cælum ipſum ac mare & ſiluas ignota omnia circumſpectantes, clauſos quodammodo ac vinctos i alij nobis tradiderunt. Ne terreat vanus aſpectus, & auri fulgor atque argenti, quod neque tegit, neque vulnerat. In ipſa hoſtium acie inueniemus noſtras manus. agnoſcent Britanni ſuam cauſſam. recordabuntur Galli priorem libertatem. deſerent illos ceteri Germani, tamquam nuper Vſipij reliquerunt. Nec quidquam vltra formidinis, vacua caſtella, ſenum coloniæ, inter male parentes & iniuſte imperantes, ægra municipia & diſcordantia. hic dux, hic exercitus. ibi tributa & metalla, & ceteræ ſeruientium pœnæ, quas in æternum proferre, aut ſtatim vlciſci, in hoc campo eſt. Proinde ituri in aciem & maioreis veſtros, & poſteros cogitate. Excepere orationem alacres, & barbari moris cantu & fremitu clamoribuſque diſſonis. Iamque agmina, & armorum fulgores, audentiſſimi cuiuſque procurſu: ſimul inſtruebantur acies. cum Agricola quamquam lætum & vix monitis coërcitum militem adhuc ratus, ita diſſeruit. *Octauus annus eſt, commilitones, ex quo virtute & auſpicijs imperij Rom. fide atque opera veſtra Britanniam viciſtis. tot expeditionibus, tot prælijs ſeu fortitudine aduerſus hoſtes. ſeu patientia ac labore pæne aduerſus ipſam rerum naturam opus fuit. Neque me militum, neque vos ducis pœnituit. Ergo egreßi, ego veterum legatorum, vos priorum exercituum terminos, finem Britanniæ non fama nec rumore, ſed caſtris & armis tenemus. Inuenta Britannia, & ſubacta. Equidem in agmine, cum vos paludes monteſue & flumina fatigarent, fortißimi cuiuſque vocem audiebam, Quando dabitur hoſtis, quando acies? Veniunt à latebris ſuis extruſi. & vota virtuſque in aperto, omniaque prona victoribus, atque eadem victis aduerſa. Nam vt ſu-*

peraſſe

peraſſe tantum itineris, ſiluas euaſiſſe, tranſiſſe æſtuaria, pulchrum ac decorum in frontem; ita fugientibus periculoſiſſima, quæ hodie proſperrima ſunt. Neque enim nobis aut locorum eadem notitia, aut commeatuum eadem abundantia: ſed manus, & arma, & in his omnia. Quod ad me attinet, iam pridem mihi decretum eſt, neque exercitus neque ducis terga tuta eſſe. Proinde & honeſta mors turpi vita potior, & incolumitas ac decus, eodem loco ſita ſunt. nec inglorium fuerit, in ipſo terrarum ac naturæ fine cecidiſſe. Si nouæ gentes atque ignota acies conſtitiſſet: aliorum exercituum exemplis vos hortarer. nunc veſtra decora recenſete, veſtros oculos interrogate. Ij ſunt quos proximo anno, vnam legionem furto noctis aggreſſos, clamore debellaſtis: ij ceterorum Britannorum fugaciſſimi. ideoque tamdiu ſuperſtites. Quomodo ſiluas ſaltuſque penetrantibus, fortiſſimum quodque animal robore, pauida & inertia ipſo agminis ſono pelluntur: ſic acerrimi Britannorum iam pridem ceciderunt: reliquus eſt numerus ignauorum & metuentium, quos quod tandē inueniſtis, non reſtiterunt, ſed deprehenſi ſunt nouiſſimi, & extremo metu corpora defixere in his veſtigijs, in quibus pulchram & ſpectabilem victoriam ederetis. Tranſigite cum expeditionibus, imponite quinquaginta annis magnum diem, approbate Reip. nunquam exercitui imputari potuiſſe, aut moras belli, aut cauſſas debellandi. Et alloquente adhuc Agricola militum ardor eminebat, & finem orationis ingens alacritas conſecuta eſt, ſtatimque ad arma diſcurſum. inſtinctos ruenteſque ita diſpoſuit, vt peditum auxilia quæ octo milia erant, mediam aciem firmarent: equitum tria milia, cornibus affunderentur. legiones pro vallo ſtetere, ingens victoriæ decus citra Romanum ſanguinem bellanti, & auxilium ſi pellerentur. Britannorum acies in ſpeciem ſimul ac terrorē editioribus locis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

conſtiterant: ita vt primum agmen æquo, ceterē per accline iugum connexi velut inſurgerent: media campi couinarius & eques ſtrepitu ac diſcurſu complebat. Tum Agricola ſuperante hoſtium multitndine veritus, ne ſimul in frontem, ſimul & latera ſuorum pugnaretur, diductis ordinibus, quamquam porrectior acies futura erat, & arceſſendas plerique legiones admonebant, promtior in ſpem, & firmus aduerſis, dimiſſo equo pedes ante vexilla conſtitit. Ac primo congreſſu eminus certabatur. ſimul conſtantia, ſimul arte Britanni, ingentibus gladijs & breuibus cetris, miſſilia noſtrorum vitare, vel excutere, atque ipſi magnam vim telorum ſuperfundere: donec Agricola tres Batauorum cohortes ac Tungrorum duas cohortatus eſt, vt rem ad mucrones ac manus adducerent. quod & ipſis vetuſtate militiæ exercitatum, & hoſtibus inhabile parua ſcuta & enormes gladios gerentibus. nam Britannorum gladij ſine mucrone complexum armorum, & in aperto pugnam non tolerabant. Igitur vt Bataui miſcere ictus, ferire vmbonibus, ora fœdare, & tractis qui in æquo obſtiterant, erigere in colles aciem cœpere; ceteræ cohortes æmulatione & impetu commiſtæ proximos quoſque cædere. ac plerique ſemineces aut integri feſtinatione victoriæ relinquebantur. Interim equitum turmæ fugere, couinarij peditum ſe prœlio miſcuere: & quamquam recentem terrorem intulerant. denſis tamen hoſtium agminibus & inæqualibus locis hærebant: minimeque equeſtris ea pugnæ facies erat, cum in gradu ſtantes ſimul equorum corporibus impellerentur. ac ſæpe vagi currus, exterriti ſine rectoribus equi, vt quemque formido tulerat, tranſuerſos, aut obuios incurſabant. Et

Britanni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Britanni qui adhuc pugnæ expertes ſumma collium inſederant, & paucitatem noſtrorum vacui ſpernebant, digredi paullatim & circumire terga vincentium cœperant: ni idipſum veritus Agricola quattuor equitum alas ad ſubita belli retentas, venientibus oppoſuiſſet; quantoque ferocius accurrerant, tanto acrius pulſos in fugam diſjeciſſet. Ita conſilium Britannorum in ipſos verſum. tranſuectæque præcepto ducis à fronte pugnantium alæ, auerſam hoſtium aciem inuaſere. Tum vero patentibus locis grande & atrox ſpectaculum: ſequi, vulnerare, capere, atque eoſdem oblatis alijs trucidare. Iam hoſtium, prout cuique ingenium erat, cateruæ armatorum paucioribus terga præſtare, quidam inermes vltro ruere, ac ſe morti offerre. Paſſim arma, & corpora, & laceri artus, & cruenta humus: & aliquando etiam victis ira virtuſque. poſtquam ſiluis appropinquarunt, collecti, primos ſequentium incautos & locorum ignaros circumueniebant. Quid ni frequens vbique Agricola, validas & expeditas cohortes indaginis modo, & ſicubi artiora erant, partem equitum dimiſſis equis, ſimul rariores ſiluas equitem perſultare iuſſiſſet, acceptum aliquod vulnus per nimiam fiduciam foret. Ceterum vbi compoſitos firmis ordinibus ſequi rurſus videre, in fugam verſi, non agminibus vt prius, nec alius alium reſpectantes, rari, & vitabundi inuicem, longinqua atque auia petiere. finis ſequendi nox & ſatietas fuit. cæſa hoiſtum ad decem milia: noſtrorum trecenti quadraginta cecidere, in quîs Aulus Atticus præfectus cohortis, iuuenili ardore & ferocia equi hoſtibus illatus, Et nox quidem gaudio prædaque læta victoribus: Britanni palantes mixtoq; virorum mulierumque ploratu,

trahere vulneratos, vocare integros, deſerere domos, ac per iram vltro incendere: eligere latebras, & ſtatim relinquere: miſcere inuicem conſilia aliqua, dein ſperare: aliquando frangi aſpectu pignorum ſuorum, ſæpius concitari. ſatiſque conſtabat ſæuiſſe quoſdam in coniuges ac liberos, tamquam miſererentur. Proximus dies faciem victoriæ latius aperuit. vaſtum vbique ſilentium, ſecreti colles, fumantia procul tecta, nemo exploratoribus obuius, quibus in omnem partem dimiſſis, vbi incerta fugæ veſtigia, neque vſquam conglobari hoſtes compertum, & exacta iam æſtate ſpargi bellum nequibat, in fines Horeſtorum exercitum deducit. Ibi acceptis obſidibus, præfecto claſſis circumuehi Britanniam præcepit. datæ ad id vires, & præceſſerat terror. ipſe peditem atque equites lento itinere, quo nouarum gentium animi ipſa tranſitus mora terrerentur, in hibernis locauit. Et ſimul claſſis ſecunda tempeſtate ac fama Trutulenſem portum tenuit, vnde proximo latere Britanniæ lecto omni redierat. Hunc rerum curſum, quamquam nulla verborum iactantia, epiſtolis Agricolæ auctum, vt Domitiano moris erat, fronte lætus, pectore anxius excepit. Inerat conſcientia, deriſui fuiſſe nuper falſum è Germania triumphum, emtis per commercia, quorum habitus & crines in captiuorum ſpeciem formarentur: at nunc veram magnamque victoriam, tot millibus hoſtium cæſis, ingenti fama celebrari. Id ſibi maxime formidoloſum, priuati hominis nomen ſupra principis attolli: fruſtra ſtudia fori, & ciuilium artium decus in ſilentium acta, ſi militarem gloriam alius occuparet: & cetera vtcumque facilius diſſimulari, ducis boni imperatoriam virtutem eſſe. Talibus curis

exercitus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

exercitus, quodque ſæuæ cogitationis indicium erat, ſecreto ſuo ſatiatus, optimum in præſentia ſtatuit reponere odium, donec impetus famæ & fauor exercitus langueſceret. nam etiam tum Agricola Britanniam obtinebat. Igitur triumphalia ornamenta, & illuſtris ſtatuæ honorem, & quidquid pro triumpho datur, multo verborum honore cumulata, decerni in ſenatu iubet: addique inſuper opinionem, Syriam prouinciam Agricolæ deſtinari, vacuam tum morte Atilij Rufi conſularis, & maioribus reſeruatam. Credidere pleriq; libertum ex ſecretioribus miniſterijs miſſum ad Agricolam, codicillos quibus ei Syria dabatur tuliſſe, cum præcepto, vt ſi in Britannia foret, traderentur: eumq; libertum in ipſo freto Oceani obuium Agricolæ, ne appellato quidem eo ad Domitianum remeaſſe. ſiue verum iſtud, ſiue ex ingenio principis fictum ac compoſitum eſt. Tradiderat interim Agricola ſucceſſori ſuo prouinciam quietam tutamque. Ac ne notabilis celebritate & frequentia occurrentium introitus eſſet, vitato amicorum officio, noctu in vrbem, noctu in palatium, ita vt præceptum erat, venit: exceptuſque breui oſculo & nullo ſermone, turba ſeruientium immixtus eſt. Ceterum vt militari nomen, graue inter otioſos, alijs virtutibus temperaret, tranquillitatem atque otium penitus auxit, cultu modicus, ſermone facilis, vno aut altero amicorum comitatus: adeo vt plerique, quibus magnos viros per ambitionem æſtimare mos eſt, viſo aſpectoque Agricola, quærerent famam, pauci interpretarentur. Crebro per eos dies apud Domitianum abſens accuſatus, abſens abſolutus eſt. cauſſa periculi non crimen vllum, aut querela læſi cuiuſquam, ſed infenſus virtu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tibus princeps, & gloria viri, ac peſſimum inimicorum genus, laudantes. Et ea inſecuta ſunt reipublicæ tempora, quæ ſileri Agricolam non ſinerent: tot exercitus in Mœſia Daciaque, & Germania Pannoniaque, temeritate aut per ignauiam ducum amiſſi: tot militares viri cum tot cohortibus expugnati & capti. nec iam de limite imperij & ripa, ſed de hibernis legionum & poſſeſſione dubitatum. Ita cum damna damnis continuarentur, atque omnis annus funeribus & cladibus inſigniretur, poſcebatur ore vulgi dux Agricola: comparantibus cunctis vigorem, conſtantiam, & expertum bellis animum, cum inertia & formidine eorum. Quibus ſermonibus ſatis conſtat Domitiani quoq; aures verberatas, dum optimus quiſque libertorum amore & fide, peſſimi malignitate & liuore, pronum deterioribus principem exſtimulabant. Sic Agricola ſimul ſuis virtutibus, ſimul vitijs aliorum, in ipſam gloriam præceps agebatur. Aderat iam annus quo proconſulatum Aſiæ & Africæ ſortiretur, & occiſo Ciuica nuper, nec Agricolæ conſilium deerat, nec Domitiano exemplum. Acceſſere quidam cogitationum principis periti, qui iturus ne eſſet in prouinciam, vltro Agricolam interrogarent. ac primo occultius quietem & otium laudare, mox operam ſuam in approbanda excuſatione offerre: poſtremo non iam obſcuri, ſuadentes ſimul terrenteſque, pertraxere ad Domitianum. qui paratus ſimulatione, in arrogantiam compoſitus, & audijt preces excuſantis, & cum annuiſſet, agi ſibi gratias paſſus eſt: nec erubuit beneficij inuidia. ſalarium tamen proconſulari ſolitum offerri, & quibuſdam à ſeipſo conceſſum, Agricolæ non dedit: ſiue offenſus non petitum, ſiue ex conſcientia,
ne quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

ne quod vetuerat videretur emiſſe. Proprium humani ingenij eſt, odiſſe quem læſeris: Domitiani vero natura præceps in iram, & quo obſcurior eo irreuocabilior, moderatione tamen prudentiaque Agricolæ leniebatur. quia non contumacia, neque inani iactatione libertatis, famam fatumque prouocabat. Sciant quibus moris illicita mirari, poſſe etiam ſub malis principibus magnos viros eſſe: obſequiumque ac modeſtiam, ſi induſtria ac vigor adſint, eo laudis excedere, quo plerique per abrupta, ſed in nullum rei poſt vſum, ambitioſa morte inclaruerunt. Finis vitæ eius nobis luctuoſus, amicis triſtis, extraneis etiam ignotiſque non ſine cura fuit. Vulgus quoque, & hic aliud agens populus, & ventitauere ad domum, & per fora & circulos locuti ſunt: nec quiſquam audita morte Agricolæ, aut lætatus eſt, aut ſtatim oblitus eſt. Augebat miſerationem conſtans rumor, veneno interceptum. Nobis nihil comperti affirmare auſim. ceterum per omnem valetudinem eius, crebrius quam ex more principatus per nuntios viſentis, & libertorum primi, & medicorum intimi venere: ſiue cura illud, ſiue inquiſitio erat. Supremo quidem die momenta deficientis per diſpoſitos curſores nuntiata conſtabat, nullo credente ſic accelerari, quæ triſtis audiret. Speciem tamen doloris animo vultuque præ ſe tulit, ſecurus iam odij, & qui facilius diſſimularet gaudium quam metum. Satis conſtabat lecto teſtamento Agricolæ, quo coheredem optimæ vxori & pijſſimæ filiæ Domitianũ ſcripſit, lætatum eum, velut honore iudicioque: tam cæca & corrupta mens aſſiduis adulationibus erat, vt neſciret à bono patre non ſcribi heredem, niſi malum principem. Natus erat Agricola Caio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Cæſare tertium conſ. idib. Iunijs: exceſſit ſexto & quinquageſimo anno decimo kalen. Septemb. Collega Priſcoque Coss. Quod ſi habitum quoque eius poſteri noſcere velint, decentior quam ſublimior fuit. nihil metus in vultu: gratia oris ſupererat. bonum virum facile crederes, magnum libenter. Et ipſe quidem, quamquam medio in ſpatio integræ ætatis ereptus, quantum ad gloriam longiſſimum æuum peregit. Quippe & vera bona, quæ in virtutibus ſita ſunt, impleuerat, & Conſularibus ac Triumphalibus ornamentis prędito, quid aliud adſtruere fortuna poterat? Opibus nimijs non gaudebat, ſpecioſæ contigerant. filia atque vxore ſuperſtitibus, poteſt videri etiam beatus incolumi dignitate, florente fama, ſaluis affinitatibus & amicitijs futura effugiſſe. Nam ſicuti durare in hac beatiſſimi ſæculi luce, ac principem Traianum videre, augurio votiſque apud noſtras aures ominabatur: ita feſtinatæ mortis grande ſolatium tulit, euaſiſſe poſtremum illud tempus, quo Domitianus non iam per interualla ac ſpiramenta temporum, ſed continuo & velut vno ictu rempublicam exhauſit. Non vidit Agricola obſeſſam curiam, & clauſum armis ſenatum, & eadem ſtrage tot conſularium cædes, tot nobiliſſimarum feminarum exſilia & fugas. Vna adhuc victoria Carus Metius cenſebatur, & intra Albanam villam ſententia Meſſallini ſtrepebat, & Maſſa Bebius iam tum reus erat. Mox noſtræ duxere Heluidium in carcerem manus: nos Maurici, Ruſticique viſus, nos innocenti ſanguine Senecio perfudit. Nero tamen ſubtraxit oculos, iuſſitque ſcelera, non ſpectauit. præcipua ſub Domitiano miſeriarum pars erat, videre & aſpici: cum ſuſpiria noſtra ſubſcriberentur

tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

tur: cum denotandis tot hominum palloribus ſufficeret ſæuus ille vultus & rubor, à quo ſe contra pudorem muniebat. Tu vero felix Agricola non vitæ tantum claritate, ſed etiam opportunitate mortis. vt perhibent qui interfuerunt nouiſſimis ſermonibus tuis, conſtans & libens fatum excepiſti, tamquam pro virili portione innocentiam principi donares. Sed mihi filiæque præter acerbitatem parentis erepti, auget mæſtitiam, quod aſſidere valetudini, fouere deficientem, ſatiari vultu, complexu, non contigit. excepiſſem certe mandata voceſque, quas penitus animo figeremus. Noſter hic dolor, noſtrum vulnus: nobis tam longæ abſentiæ conditione ante quadriennium amiſſus es. Omnia ſine dubio, optima parentum aſſidente amantiſſima vxore, ſuperfuere honori tuo: paucioribus tamen lacrymis compoſitus es, & nouiſſima in luce deſiderauere aliquid oculi tui. Si quis piorum manibus locus, ſi, vt ſapientibus placet, non cum corpore exſtinguuntur magnæ animæ; placide quieſcas, nos domum tuam ab infirmo deſiderio, & muliebribus lamentis ad contemplationem virtutum tuarum voces, quas neque lugeri, neque plangi fas eſt: admiratione te potius temporalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet, militum decoramus. Is verus honos, ea coniunctiſſimi cuiuſque pietas. Id filiæ quoque vxorique præceperim, ſic patris, ſic mariti memoriam venerari, vt omnia facta dictaque eius ſecum reuoluant, famamque ac figuram animi magis quam corporis complectantur. non quia intercedendum putem imaginibus quę marmore aut ære finguntur: ſed vt vultus hominum, ita ſimulacra vultus imbecilla ac mortalia ſunt, forma mentis æterna. quam tenere & ex-

primere non per alienam materiam & artem, ſed tuis ipſe moribus poſſis. Quidquid ex Agricola amauimus, quidquid mirati ſumus, manet, manſurumque eſt in animis hominum, in æternitate temporum, fama rerum. Nam multos veterum velut inglorios & ignobiles obliuio obruet, Agricola poſteritati narratus & traditus, ſuperſtes erit.

LOCA EMENDANDA,

IN IVLII AGRICOLÆ VITA.

a Vel, *conſenſus:* b *Leg.* alterum c alterum d Deeſt vox, *præficere,* aut ſimilis. e Vel, *invitamenta.* f Lego, *victus* g Forte, *oppugnauere* h *Deeſt vox, vixiſſes, aut talis alia.* i *Scribo,* dij k *omnis.*

FABII

FABII QVINCTILIANI, VT VIDETVR, DIALOGVS; AN SVI SÆCVLI ORATORES ANTIQVIS, ET QVARE, CONCEDANT:

C. CORNELIO TACITO VULGO INSCRIPTVS.

SÆPE ex me requiris, Iuſte Fabi, cur cum priora ſæcula tot eminentium oratorum ingenijs gloriaque effloruerint, noſtra potiſſimum ætas deſerta, & laude orbata, vix nomen ipſum oratoris retineat. neque enim ita appellamus niſi antiquos: horum autem temporum diſerti, cauſſidici, & aduocati, & patroni, & quiduis potius quam oratores vocantur. Cui percontationi tuæ reſpondere, & tam magnæ quæſtionis pondus excipere, vt aut de ingenijs noſtris male exiſtimandum ſit, ſi idem aſſequi non poſſumus, aut de iudicijs, ſi nolumus; vix hercule

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

eule auderem, ſi mea ſententia proferenda, ac non diſertiſſimorum vt noſtris temporibus hominum ſermo repetendus eſſet. quos eandem hanc quæſtionem pertractantes, iuuenis admodum audiui. Ita non ingenio, ſed memoria ac recordatione opus eſt, vt quæ à præſtantiſſimis viris & excogitata ſubtiliter, & dicta grauiter accepi, cum ſinguli diuerſas vel eaſdem, ſed probabiles cauſſas afferrent, dum formam ſui quiſque & animi, & ingenij redderet, ijſdem nunc numeris, ijſdemque rationibus perſequar, ſeruato ordine diſputationis. neque enim defuit qui diuerſam quoque partem ſuſciperet, ac multum vexata & irriſa vetuſtate, noſtrorum temporum eloquentiam antiquorum ingenijs anteferret. Nam poſtero die quam accuratius Maternus Catonem recitauerat, cum offendiſſe potentium animos diceretur, tamquam in eo tragœdiæ argumento ſui oblitus, tantum Catonem cogitaſſet, eaque de re per vrbem frequens ſermo haberetur, venerunt ad eum M. Aper & Iulius Secundus, celeberrima tum ingenia fori noſtri: quos ego in iudicijs non vtroſque modo ſtudioſe audiebam, ſed domi quoque & in publico aſſectabar, mira ſtudiorum cupiditate, & quodam ardore iuuenili, vt fabulas quoque eorum & diſputationes, & arcana ſemotæ dictionis penitus exciperem. quamuis maligne plerique opinarentur, nec Secundo promptum eſſe ſermonem, & Aprum ingenio potius & vi naturæ, quam inſtitutione & litteris famam eloquentiæ conſecutum. Nam & Secundo purus, & preſſus, &, in quantum ſatis erat, profluens, ſermo non defuit: & Aper communi eruditione imbutus, contemnebat potius litteras quam neſciebat. tamquam maiorem in-

duſtriæ

duſtriæ & laboris gloriam habiturus, ſi ingenium eius nullis alienarum artium adminiculis inniti videretur. Igitur vt intrauimus cubiculum Materni, ſedentem ipſum, quem pridie recitauerat librum intra manus habentem, deprehendimus. Tum Secundus: Nil ne te, inquit, Materne, fabulæ malignorum terrent, quo minus offenſas Catonis tui ames? An ideo librum iſtum apprehendiſti, vt diligentius retractares, & ſublatis ſi quæ prauam interpretandi materiam dederunt, emitteres Catonem non quidem meliorem, ſed tamen ſecuriorem? Tum ille, Leges tu quidem ſi volueris & agnoſces quæ audiſti. quod ſi qua omiſit Cato, ſequenti tractatione Thyeſtes dicet. Hanc enim tragœdiam diſpoſui iam, & intra me ipſe formaui. Atque ideo maturari libri huius editionem feſtino, vt dimiſſa priore cura, nouæ cogitationi toto pectore incumbam. Adeo te tragœdiæ iſtæ non ſatiant, inquit Aper, quo minus omiſſis orationum & curarum ſtudijs omne tempus modo circa Medeam, ecce nunc circa Thyeſtem conſumas? cum tot amicorum cauſſæ, tot coloniarum & municipiorum clientelæ in forum vocent, quibus vix ſufficeres, etiam ſi non nouũ tibi ipſe negotium importaſſes, Domitium, & Catonem: id eſt, noſtras quoque hiſtorias, & Romana nomina, Græcorum fabulis aggregares. Et Maternus, Perturbarer hac tua ſeueritate, niſi frequens ac aſſidua nobis contentio iam prope in conſuetudinem vertiſſet. Nam nec tu agitare & inſequi poëtas intermittis, & ego cui deſidiam aduocationum obijcis, cotidianum hoc patrocinium defendendæ aduerſus te poëticæ exerceo. Quo lætor magis oblatum nobis iudicem, qui me vel in futurum vetet verſus facere,

vel quod iam pridem opto, ſua quoque auctoritate compellat, vt omiſſis forenſium Muſarum anguſtijs, in quibus ſatis mihi ſuperque ſudatum eſt, ſanctiorem iſtam & auguſtiorem eloquentiam colam. Ego vero, inquit Secundus, ante quam me iudicem Aper recuſet, faciam quod probi & modeſti iudices ſolent, vt in his cognitionibus excuſent, in quibus manifeſtum eſt, alteram apud eos partem gratiæ præualere. Quis enim neſcit, neminem mihi coniunctiorem eſſe & vſu amicitiæ, & aſſiduitate contubernij quam Saleium Baſſum, cum optimum virum tum abſolutiſſimum poëtam? porro ſi poëtica accuſatur, non alium video reum locupletiorem. Securus ſit, inquit Aper, & Saleius Baſſus, & quiſquis alius ſtudium poëticæ & carminum gloriam fouet, cum cauſſas agere non poſſit. & ego enim quatenus arbitrium litis huius inueniri non patiar, Maternum ſollicite plurimum defendi. ſed & ipſum ſolum apud eos arguam, quod natus ad eloquentiam virilem & oratoriam, qua parare ſimul & tueri amicitias, adſciſcere nationes, complecti prouincias poſſit, amittit ſtudium, quo non aliud in ciuitate noſtra vel ad vtilitatem fructuoſius, vel ad dignitatem amplius, vel ad vrbis famam pulchrius, vel ad totius imperij atque omnium gentium notitiam illuſtrius excogitari poteſt. Nam ſi ad vtilitatem vitæ omnia conſilia, facta noſtra dirigenda ſunt; quid erit tutius quam eam exercere artem, qua ſemper armatus præſidium amicis, opem alienis, ſalutem periclitantibus, inuidis vero & inimicis metum & terrorem vltro feras, ipſe ſecurus & velut quadam perpetua potentia ac poteſtate munitus? cuius vis & vtilitas rebus prope fluentibus, aliorum præſidio

& tutela

& tutela intelligitur, ſin proprium periculum increpuit; non hercule lorica aut gladius in acie firmius munimentum, quam reo & periclitanti eloquentiæ præſidium ſimul & telum, quo propugnare pariter & inceſſere, vel in iudicio, ſiue in ſenatu, ſiue apud principem poſſis. Quid aliud infeſtis patribus nuper Eprius Marcellus, quam eloquentiam ſuam oppoſuit? qui accinctus & minax diſertam quidem ſed inexercitatam & eiuſmodi certaminum rudem Heluidij ſapientiam eluſit. Plura de vtilitate non dico, cui parti minime contradicturum Maternum meum arbitrer. Ad voluptatem oratoriæ eloquentiæ tranſeo, cuius iucunditas non vno alioue momento, ſed omnibus prope diebus & prope omnibus horis contingit. Quid enim dulcius libero & ingenuo animo, & ad voluptates honeſtas nato, quam videre plenam ſemper & frequentem domum concurſu ſplendidiſſimorum hominum? idque ſcire, non pecuniæ, non orbitati, neque officij alicuius adminiſtrationi, ſed ſibi ipſi dari? illos quinimmo orbos & locupletes & potentes venire plerumque ad iuuenem & pauperem, vt aut ſua aut amicorum diſcrimina commendent. Vlla ne tanta ingentium opum ac magnæ potentiæ voluptas, quam ſpectare homines veteres, & ſenes, & totius orbis gratia ſubnixos, in ſumma omnium rerum abundantia confitentes id quod optimum ſit ſe non habere? Iam vero qui togatorum comitatus & egreſſus? quæ in publico ſpecies? quæ in iudicijs veneratio? quod gaudium conſurgendi aſſiſtendique inter tacentes, in vnum conuerſos? coire populum, & circumfundi coram, & accipere affectum quemcumque orator induerit? Vulgata dicentium gaudia, & imperi-

torum quoque oculis expoſita, percenſeo. Illa ſecretiora, & tantum ipſis orantibus nota, maiora ſunt. Siue accuratā meditatamq; affert orationē; eſt quoddam ſicut ipſius dictionis, ita gaudij pondus & conſtantia. ſiue nouā & recentem curam nō ſine aliqua trepidatione animus attulerit, ipſa ſollicitudo commendat euentum, & lenocinatur voluptati. Sed extemporalis audaciæ, atq; ipſius temeritatis vel præcipua iucūditas eſt. Nam ingenio quoque, ſicut in agro, quamquā alia diu ſerantur atque elaborentur, gratiora tamen quæ ſua ſponte naſcuntur. Equidem vt de me ipſo fatear, non eum diem lætiorem egi, quo mihi latus clauus oblatus eſt, vel quo homo nouus & in ciuitate minime fauorabili natus, quæſturam, aut tribunatum, aut præturam accepi: quam eos quibus mihi pro mediocritate huius quantulæcumque in dicendo facultatis, aut reum proſpere defendere, aut apud centumuiros cauſſam aliquam feliciter orare, aut apud principem ipſos illos libertos & procuratores principum tueri & defendere datur. Tum mihi ſupra tribunatus & præturas & conſulatus aſcendere videor, tum abire: quod ſi non in alio oritur, nec in codicillis datur, nec cum gratia venit. Quæ fama & laus cuiuſuis artis cum oratorum gloria comparanda eſt, qui non illuſtres in vrbe ſolum apud negotioſos & rebus intentos, ſed etiam apud iuuenes & adoleſcentes, quibus morum indoles eſt & bona ſpes ſui? Quorum nomina prius parentes liberis ſuis ingerunt? quos ſæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus tranſeunteis nomine vocat, & digito demonſtrat? Aduenæ quoque & peregrini, iam in municipijs & colonijs ſuis auditos, cum primum vrbem attigerunt, requirunt ac vultus agnoſcere concupiſcunt. Auſim

conten-

contendere Marcellum hunc Eprium, de quo modo locutus ſum, & Criſpum Vibium (libentius enim nouis & recentibus quam remotis & oblitteratis exemplis vtor) non minus eſſe in extremis partibus terrarum, quam Capuæ aut Vercellis, vbi nati dicuntur. nec hoc illis alterius ter millies ſeſtertium præſtat, quamquam ad has ipſas opes poſſunt videri eloquentiæ beneficio veniſſe. Ipſa eloquentia, cujus numen & cæleſtis vis multa quidem omnibus ſæculis exempla edidit, ad quantam vſque fortunam homines ingenij viribus peruenerint. Sed hæc, vt ſupra dixi, proxima, & quæ non auditu cognoſcenda ſed oculis ſpectanda haberemus. Nam quo ſordidius & abiectius nati ſunt, quoque notabilior paupertas & anguſtia rerum naſcentes eos circumſteterunt, eo clariora & ad demonſtrandam oratoriæ eloquentiæ vtilitatem illuſtriora exempla ſunt. quod ſine commendatione natalium, ſine ſubſtantia facultatum, neuter moribus egregius, alter habitu quoq; corporis contemtus, per multos iam annos potentiſſimi ſunt ciuitatis ac donec libuit principes fori, nunc principes in Cæſaris amicitia agunt feruntque cuncta: atque ab ipſo principe cum quadam reuerentia diliguntur. Quia Veſpaſianus venerabilis ſenex & patientiſſimus veri, bene intelligit, ceteros quidem amicos ſuos niti ijs quæ ab ipſo acceperint, quæque ipſi accumulare, & in alios congerere promtum eſt: Marcellum autem & Criſpum, attuliſſe ad amicitiam ſuam, quod non à principe acceperint, nec accipi poſſit. Minimum inter tot ac tanta locum obtinent imagines, ac tituli & ſtatuæ. quæ neque ipſa tamen negliguntur: tam hercule quam diuitię & opes, quas facilius inuenies qui vituperet quam faſtidiat. His

igitur & honoribus, & ornamentis, & facultatibus, refertas domos eorum videmus, qui ſe ab ineunte adoleſcentia cauſſis forenſibus & oratorio ſtudio dederunt. Nam carmina & verſus, quibus totam vitam Maternus inſumere optat (inde enim omnis fluxit oratio) neque dignitatem vllam auctoribus ſuis conciliant, neque vtilitates alunt: voluptatem autem breuem, laudem inanem & infructuoſam conſequuntur. Licet hæc ipſa, & quæ deinde dicturus ſum, aures tuæ ô Materne reſpuant, cui bono eſt ſi apud te Agamemnon aut Iaſon diſerte loquitur? quis ideo domum defenſus, & tibi obligatus redit? Quis Saleium noſtrum egregium poëtam, vel (ſi hoc honorificentius eſt) præclariſſimum vatem deducit, aut ſalutat, aut proſequitur? Nempe ſi amicus eius, ſi propinquus, ſi deniq; ipſe in aliquod negotium inciderit, ad hunc Secundum recurret, aut ad te Materne, non quia poëta es, neque vt pro eo verſus facias. hi enim Baſſo domi naſcuntur, pulchri quidem & iucundi. quorum tamen hic exitus eſt, vt cum toto anno, per omnes dies, magna noctiũ parte, vnum librum extudit & elucubrauit, rogare vltro & ambire cogatur, vt ſint qui dignentur audire: & ne id quidem gratis. nam & domum mutuatur, & auditorium exſtruit, & ſubſellia conducit, & libellos diſpergit: & vt beatiſſimus recitationem eius euentus proſequatur; omnis illa laus intra vnum aut alterum diem velut in herba vel flore præcepta, ad nullam certam & ſolidam peruenit frugem: nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut manſurum in animo cuiuſquam beneficium, ſed clamorem vagum, & voces inanes, & gaudium volucre. Laudauimus nuper vt miram & eximiam Veſpaſiani liberalita-

tem,

tèm, quod quingenta ſeſtertia Baſſo donaſſet. Pulchrum id quidem, indulgentiam Principis ingenio mereri; quanto tamen pulchrius, ſi ita res familiaris exigat, ſe ipſum colere, ſuum genium propitiare, ſuam experiri liberalitatem? Adijce quod poëtis, ſi modo dignum aliquid elaborare & efficere velint, relinquenda conuerſatio amicorum, & iucunditas vrbis, deſerenda cetera officia, vtque ipſi dicunt, in nemora & lucos, id eſt, in ſolitudinem recedendum eſt. Nec opinio quidem & fama cui ſoli ſeruiunt, & quod vnum eſſe pretium omnis ſui laboris fatentur, æque poëtas quam oratores ſequitur. quoniam mediocreis poëtas nemo nouit, bonos pauci. Quando enim rariſſimarum recitationum fama in totam vrbem penetrat? nedum vt per tot prouincias innoteſcat. Quotus quiſque cum ex Hiſpania vel Aſia, ne quid de Gallis noſtris loquamur, in vrbem venit, Saleium Baſſum requirit? atque adeo ſi quis requirit & ſemel vidit, tranſit & contentus eſt: vt ſi picturam aliquam vel ſtatuam vidiſſet. Neque hunc meum ſermonem ſic accipi volo, tamquam eos quibus natura ſua oratorum ingenium denegauit, deterream à carminibus, ſi modo in hac ſtudiorum parte oblectare otium & nomen inſerere poſſunt famæ. ego vero omnem eloquentiam omneſque eius partes ſacras & venerabiles puto. nec ſolum cothurnum veſtrum, aut heroici carminis ſonum, ſed lyricorum quoque iucunditatem & elegorum laſciuias, & iamborum amaritudinem, epigrammatum luſus, & quamcumq; aliam ſpeciem eloquentia habeat anteponendam ceteris aliarum artium ſtudijs credo. ſed tecum mihi Materne res eſt, quod cum natura tua in ipſam arcem eloquentiæ ferat, errare mauis, &

ſumma adeptus, in leuioribus ſubſiſtis. Vt ſi in Græcia natus eſſes, vbi ludicras quoque artes exercere honeſtum eſt, ac tibi Nicoſtrati robur ac vires dij dediſſent, non paterer immanes illos ad pugnam natos lacertos, leuitate iaculi aut iactu diſci vaneſcere: ſic nunc te ab auditoriis & theatris, in forum & ad cauſſas, & ad vera prœlia voco. cum præſertim ne ad id quidem confugere poſſis, quod pleriſque patrocinatur, tamquam minus obnoxium ſit offendere poëtarum quam oratorum ſtudium. Efferueſcit enim vis pulcherrimæ naturæ tuæ, nec pro amico aliquo, ſed quod periculoſius eſt, pro Catone offendis. nec excuſatur offenſa neceſſitudine officij, aut fide aduocationis, aut fortuitæ & ſubitæ dictionis impetu: meditatus videris elegiſſe perſonam notabilem, & cum auctoritate dicturam. Sentio quid reſponderi poſſit. hinc ingentis ex his aſſenſus, hinc in ipſis auditorijs præcipue laudari, & mox omnium ſermonibus ferri. Tolle igitur quietis & ſecuritatis excuſationem, cum tibi ſumas aduerſarium ſuperiorem. nobis ſatis ſit priuatas & noſtri ſæculi controuerſias tueri, in quibus expreſſis ſi quando neceſſe ſit pro periclinante amico potentiorum aures offendere; & probata ſit fides, & libertas excuſata. Quæ cum dixiſſet Aper acrius, vt ſolebat, & intento ore: remiſſus & ſubridens Maternus, Paraui, inquit, me non minus diu accuſare oratores quam Aper laudat. Fore enim arbitrabar vt à laudatione eorum degreſſus detractaret poëtas, atque carminum ſtudium proſterneret: arte quadam mitigauit, concedendo his qui cauſſas agere non poſſent, vt verſus facerent. Ego autem ſicut in cauſsis agendis efficere aliquid & eniti fortaſſe poſſum, ita re-

citatione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

citatione tragœdiarum ingredi famam auſpicatus ſum, tum quidem cum in Nerone improbam & ſtudiorum quoque ſacra profanantem vaticinij potentiam fregi. hodie ſi quid in nobis notitiæ ac nominis eſt, magis arbitror carminum quam orationum gloria partum. ac iam me deiungere à forenſi labore conſtitui, nec comitatus iſtos & egreſſus aut frequentiam ſalutationum concupiſco: non magis quam æra & imagines, quæ etiã me nolente in domum meam irruperunt. Nam ſtatum *a* cuiuſque ac ſecuritatem melius innocentia tueor quam eloquentia. nec vereor, ne mihi vmquam verba in ſenatu niſi pro alterius diſcrimine facienda ſint. Nemora vero, & luci, & ſecretum ipſum quod Aper increpabat, tantam mihi afferunt voluptatem, vt inter præcipuos carminum fructus numerem, quod nec in ſtrepitu, nec ſedente ante oſtium litigatore, nec inter ſordes ac lacrymas reorum componuntur, ſed ſecedit animus in loca pura atque innocentia, fruiturque ſedibus ſacris. Hæc eloquentiæ primordia, hæc penetralia: hoc primum habitu cultuque *b* commoda mortalibus, in illa caſta & nullis contacta vitijs pectora influxit. ſic oracula loquebantur. Nam lucroſæ huius & ſanguinantis eloquentiæ vſus, recens, & malis moribus natus, atque, vt tu dicebas Aper, in locum teli repertus. Ceterum felix illud, &, vt more noſtro loquar, aureum ſæculum, & oratorũ & criminum inops, poëtis & vatibus abundat, qui benefacta canerent, non qui male admiſſa defenderent. Nec vllis aut gloria maior, aut auguſtior honor: primum apud deos, quorum proferre reſponſa & intereſſe epulis ferebantur: deinde apud illos diis genitos ſacroſque reges, inter quos neminem cauſſidicorũ,

ſed Orphea ac Linum, ac ſi introſpicere altius velis, ipſum Apollinem accepimus. vel ſi hæc fabuloſa nimis & compoſita videntur, illud certe mihi concedis Aper, non minorem honorem Homero quam Demoſtheni apud poſteros: nec anguſtioribus terminis famam Euripidis, aut Sophoclis, quam Lyſiæ aut Hyperidis includi. plures hodie reperies qui Ciceronis gloriam, quam Virgilii detractent. Nec vllus Aſinij aut Meſſallæ liber tam illuſtris eſt, quam Medea Ouidij, aut Varij Thyeſtes. Ac ne fortunam quidem vatum, & illud felix contubernium, comparare timuerim cum inquieta & anxia oratorum vita. licet illos certamina & pericula ſua ad conſulatus evexerint: malo ſecurum & ſecretum VIRGILII ſeceſſum, in quo tamen neque apud diuum Auguſtum gratia caruit, neque apud populum Romanum notitia. Teſtes Auguſti epiſtolæ, teſtis ipſe populus, qui auditis in theatro verſibus Virgilij, ſurrexit vniuerſus, & forte præſentem ſpectantemque Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum. Ne noſtris quidem temporibus, Secundus Pomponius Afro Domitio, vel dignitate vitæ, vel perpetuitate famæ, ceſſerit. Nam Criſpus & Marcellus, ad quorum exempla me vocas, quid habent in hac præſenti fortuna concupiſcendum? an quod timent, an quod timẽtur? quod cum cottidie aliquid rogentur, hi quibus præſtant indignantur? quod alligati cũ adulatione, nec imperantibus vnquam ſatis ſerui videntur, nec nobis ſatis liberi? Quæ hæc ſumma eorum potentia eſt? tantũ poſſe liberti ſolent. Me vero dulces, vt Virgilius ait, Muſæ, remotum à ſollicitudinibus, & curis, & neceſſitate cottidie aliquid contra animum faciendi, in illa ſacra illoſque fontes ferant: nec

inſanum

inſanum vltra & lubricum forum famamque pallentem trepidus experiar. non me fremitus ſalutantium, nec anhelans libertus excitet: nec incertus futuri, teſtamentum pro pignore ſcribam: nec plus habeam, quam quod poſſim cui velim relinquere, quandocumque fatalis & meus dies veniet. ſtatuarque tumulo non mæſtus & atrox, ſed hilaris & coronatus: & pro memoria mei, nec conſulat quiſquam nec roget. Vix dum finierat Maternus concitatus & velut inſtinctus, cum Vipſanius Meſſalla cubiculum eius ingreſſus eſt, ſuſpicatuſque ex ipſa intentione ſingulorum, altiorem inter eos eſſe ſermonem: Num parum tempeſtiuus, inquit, interueni, ſecretum conſilium & cauſſæ alicuius meditationem tractantibus? Minime, minime, inquit Secundus, atque adeo vellem maturius interueniſſes. delectaſſet enim te & Apri noſtri accuratiſſimus ſermo, cum Maternum vt omne ingenium ac ſtudium ſuum ad cauſſas agendas conuerteret, exhortatus eſt: & Materni pro carminibus ſuis læta, vtque poëtas defendi decebat, audentior, poëtarum quam oratorum ſimilior oratio. Me vero, inquit, & ſermo ipſe infinita voluptate affeciſſet, atque id ipſum delectat, quod vos viri optimi & temporum noſtrorum oratores, non forenſibus tantum negotijs, & declamatorio ſtudio ingenia veſtra exercetis, ſed eiuſmodi etiam diſputationes adiungitis, quæ & ingenium alunt & eruditionem: & litterarum iucundiſſimum oblectamentum, cum vobis qui illa diſputatis, afferunt, tum etiã his ad quorum aures peruenerint. Itaque hercule non minus probari video in te Secunde, quod Iulij Aſiatici vitam componendo, ſpem hominibus feciſti plurium eiuſmodi librorum, quam in

Apro quod nondum à Scholaſticis controuerſijs receſſit; & otium ſuum mauult nouorum rhetorum more quam veterum oratorum conſumere. Tum Aper, Non deſinis Meſſalla vetera tantum & antiqua mirari, noſtrorum autem temporum ſtudia irridere atque contemnere. Nam hunc tuum ſermonem ſæpe excepi, cum oblitus & tuæ & fratris tui eloquentiæ, neminem hoc tempore oratorem eſſe contenderes. c Antiquis eo credo audacius, quod maligni in iis opinionem non verebaris, cum eam gloriam quam tibi alij concedunt, ipſe tibi denegares. Neque illius, inquit, ſermonis mei pœnitentiam ago, neque aut Secundum, aut Maternum, aut teipſum Aper, (quamquam interdum in contrarium diſputes) aliter ſentire credo. Ac velim impetratum ab aliquo veſtrum, vt cauſſas huius infinitę differentiæ ſcrutetur ac reddat, quas mecum ipſe plerumq; conquiro. & quod quibuſdam ſolatio eſt, mihi auget quæſtionem, quia video etiam Graiis accidiſſe, vt longius abſit Æſchine & Demoſthene Sacerdos iſte Nicetes, & ſi quis alius Epheſum vel Mitylenas contentus ſcholaſticorum clamoribus quatit, quam Afer aut Africanus aut vos ipſi à Cicerone aut Aſinio receſſiſtis. Magnam, inquit Secundus, & dignam tractatu quæſtionem mouiſti: ſed quis eam iuſtius explicauerit quam tu, ad cuius ſummam eruditionem & præſtantiſſimum ingenium cura quoque & meditatio acceſſit? Et Meſſalla, Aperiã, inquit, cogitationes meas, ſi illud à vobis ante impetrauero, vt vos quoque ſermonem hunc noſtrum adiuuetis. Pro duobus, inquit Maternus, promitto. nam & ego & Secundus exſequemur partes, quas intellexerimus te non tam omiſiſſe quam nobis reliquiſſe. Aprum enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

enim ſolere diſſentire, & tu paullo ante dixiſti, & ipſe ſatis manifeſtus eſt iamdudum in contrarium accingi, nec æquo animo perferre hanc noſtram pro antiquorum laude concordiam. Non enim, inquit Aper, inauditum & indefenſum ſæculum noſtrum patiar hac veſtra conſpiratione damnari. Sed hoc primum interrogabo, quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem ſignificatione iſta determinetis? Ego enim cum audio antiquos, quoſdam veteres & olim natos intelligo, ac mihi verſantur ante oculos Vlyſſes & Neſtor, quorum ætas mille fere & CC. annis ſæculum noſtrum antecedit: vos autem Demoſthenem & Hyperidem profertis: quos ſatis conſtat Philippi & Alexandri temporibus floruiſſe; ita tamen vt vtrique ſuperſtites eſſent. Ex quo apparet, non multo plures quam CCC. annos intereſſe inter noſtram & Demoſthenes ætatem. quod ſpatium temporis, ſi ad infirmitatem corporum noſtrorum referas, fortaſſe longum videatur: ſi ad naturam ſæculorum & reſpectum huius immenſi æui, perquam breue, & in proximo eſt. Nam ſi, ſicut Cicero in Hortenſio ſcribit, is eſt magnus & verus annus, quo eadem poſitio cæli ſiderumq; , quæ cum maxime eſt, rurſum exſiſtet, iſque annus horum quos vocamus annorum XII. ∞ DCCCLIV. complectitur: incipit Demoſthenes veſter quem vos veterem & antiquum fingitis, non ſolum anno quo nos, ſed fere eodem menſe exſtitiſſe. Sed tranſeo ad Latinos oratores, in quibus non Menenium vt puto Agrippam, qui poteſt videri antiquus, noſtrorum temporum diſertis anteponere ſoletis: ſed Ciceronem, & Cæſarem, & Cælium, & Caluum, & Brutum, & Aſinium, & Meſſallam. quos quidem cur antiquis temporibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

potius adſcribatis quam noſtris, non video. nam vt de Cicerone ipſo loquar, Hirtio nempe & Panſa conſulibus, vt Tiro libertus eius ſcripſit, VII. Idus Decemb. occiſus eſt, quo anno diuus Auguſtus in locum Panſæ & Hirtij ſe & Q. Pedium COSS. ſuffecit. ſtatue VI. & L. annos, quibus mox diuus Auguſtus Remp. rexit: adijce Tiberij tres & viginti, & prope quadriennium Cai, ac bis quaternoſdenos Claudij & Neronis annos, atque ipſum Galbæ & Othonis, & Vitellij vnum annum, ac ſextam iam felicis huius principatus ſtationem, qua Veſpaſianus Remp. fouet, C. & XX. anni ab interitu Ciceronis in hunc diem colligũtur, vnius hominis ætas. Nam ipſe ego in Britannia vidi ſenem, qui ſe fateretur & pugnæ interfuiſſe, qua Cæſarem inferentem arma Britanniæ, arcere litoribus, & pellere aggreſſi ſunt. Ita ſi eum qui armatus C. Cæſari reſtitit, vel captiuitas, vel voluntas, vel fatum aliquod in vrbem petraxiſſet, idem Cæſarem ipſum & Ciceronem audire potuit, & noſtris quoque actionibus intereſſe. Proximo quidem congiario ipſi vidiſtis pleroſque ſenes, qui ſe à diuo quoque Auguſto ſemel atque iterum accepiſſe congiarium narrabant. ex quo colligi poteſt, & Coruinum ab illis & Aſinium audiri potuiſſe. Nam Coruinus in medium vſque Auguſti principatum, Aſinius pæne ad extremum durauit. Nec diuidatis ſæculum, & antiquos ac veteres vocetis oratores, quos eorumdem hominum aures agnoſcere ac velut coniungere & copulare potuerunt. Hæc ideo prædixi, vt ſi qua ex horum oratorum fama gloriaque, laus temporibus adquiritur; eandem docerem in medio ſitam, & propiorem nobis quam Ser. Galbæ, C. Carboni, quoſque alios antiquos merito vocaremus.

Sunt

Sunt enim horridi, & impoliti, & rudes, & informes: & quos vtinam imitatus non eſſet Caluus veſter aut Cœlius, aut ipſe Cicero? Agere enim fortius iam & audentius volo, ſi illud ante prædixero, mutari cum temporibus formas & genera dicendi. Sicut Catoni ſeni comparatus C. Gracchus, plenior & vberior: ſic Graccho politior & ornatior, Craſſus: ſic vtroque diſtinctior & vrbanior & altior, Cicero: Cicerone mitior Coruinus & dulcior, & in verbis magis elaboratus. Nec quæro quis diſertiſſimus. hoc interim probaſſe contentus ſum, non eſſe vnum eloquentiæ vultum, ſed in illis quoque quos vocatis antiquos, plures ſpecies deprehendi: nec ſtatim deterius eſſe quod diuerſum eſt: vitio autem malignitatis humanæ vetera ſemper in laude, præſentia in faſtidio eſſe. Num dubitamus inuentos, qui pro Catone Appium Cęcum magis mirarentur? Satis cōſtat nec Ciceroni quidem obtrectatores defuiſſe, quibus inflatus & tumens, nec ſatis preſſus, ſupra modum exſultans & ſuperfluens, & parum *a*ntiquus videretur. Legiſti vtique & Calui, & Bruti, ad Ciceronem miſſas epiſtolas. ex quibus facile eſt deprehendere, Caluū quidem Ciceroni viſum exſanguem, & attritum, Brutum autem otioſum atque diſiunctum. Rurſumque Ciceronem à Caluo quidem male audiuiſſe, tamquam ſolutum & eneruem: à Bruto autem, vt ipſius verbis vtar, tanquā fractum atq; elumbem. Si me interroges, omnes mihi vidētur verū dixiſſe. ſed mox ad ſingulos veniam, nec mihi cum vniuerſis negotium eſt. Nā quatenus antiquorum admiratores hūc velut terminum antiquitatis conſtituere ſolent, quem vſque ad Caſſium Seuerum faciunt, quem primum affirmant flexiſſe ab illa vetere, atq; ducendi via directa:

directa: non infirmitate ingenij, nec inſcitia litterarum, tranſtuliſſe ſe ad id dicendi genus contendo, ſed iudicio & intellectu. Vidit namque, vt pau'lo ante dicebam, cum conditione temporum ac diuerſitate aurium formam quoq; ac ſpeciem orationis eſſe mutandam. Facile perferebat prior iſte populus, vt imperitus & rudis, imperitiſſimarum orationum ſpatia: atque id ipſum laudi dabatur, ſi dicendo quis diem eximeret. Ita vero longa principiorum præparatio, & narrationis alte repetita ſeries, & multarum diuiſionum oſtentatio, & mille argumentorum gradus, & quidquid aliud aridiſſimis Hermagoræ & Apollodori libris præcipitur, in honore erat: & ſi quis odoratus philoſophiam, atque ex ea locum aliquem orationi ſuæ insereret, in cælum laudibus ferebatur. Nec mirum: erant enim hæc noua & incognita: & ipſorum quoq; oratorum pauciſſimi, præcepta rhetorum aut philoſophorum placita cognouerant. At hercule peruulgatis iam omnibus, cum vix in cortina quiſquam aſiſtat, qui elimentis ſtudiorum & ſi non inſtructus, at certe imbutus ſit, nouis & exquiſitis eloquentię itineribus opus eſt, per quæ orator faſtidium aurium effugiat, vtique apud eos iudices qui vi aut poteſtate non iure & legibus cognoſcunt, & nec accipiunt tempora ſed conſtituunt, nec exſpectandum habent oratorem dum illi libeat de ipſo negotio dicere, ſed ſæpe vltro admonent, atque alio tranſgredientem reuocant & feſtinare ſe teſtantur. Quis nunc ferat oratorem de infirmitate valetudinis ſuæ præfantem? qualia ſunt fere principia Coruini. Quis quinque in Verrem libros exſpectauerit? Quis de exceptione & formula perpetietur illa immẽſa volumina, quæ pro M. Tullio aut A. Cæcina

legimus?

legimus? Præcurrit hoc tempore iudex dicentẽ, & niſi aut curſu argumentorũ, aut colore ſententiarum, aut nitore & cultu diſcriptionum inuitatus & corruptus eſt, auerſatur dicentem. Vulgus quoque aſſiſtentium, & affluens & vagus auditor, aſſueuit iam exigere lætitiam & pulchritudinem orationis; nec magis perfert in iudiciis triſtem & impexam antiquitatem, quam ſi quis in ſcena Roſcij, aut Turpionis Ambiuij exprimere geſtus velit. Iam vero iuuenes & in ipſa ſtudiorũ incude poſiti, qui profectus ſui cauſa oratores ſectantur, non ſolum audire, ſed etiam referre domum aliquid illuſtre & dignum memoria volunt. Traduntque inuicem, ac ſæpe in colonias ac prouincias ſuas ſcribunt, ſiue in ſuis aliquis arguta & breui ſententia effulſit, ſiue locus exquiſito & poëtico cultu enituit. Exigitur enim iam ab oratore etiam poëticus decor, non Attij aut Pacuuij veterno inquinatus, ſed ex Horatij, & Virgilij, & Lucani ſacrario prolatus. Horum igitur auribus & iudiciis obtemperans noſtrorum oratorum ætas, pulchrior & ornatior exſtitit. Neque ideo minus efficaces ſunt orationes noſtræ, quia ad aures iudicantium cum voluptate perueniunt. Quid enim ſi infirmiora horum temporum templa credas, quia non rudi cæmento, & informibus tegulis exſtruuntur, ſed marmore nitent & auro radiantur? Equidem fatebor vobis ſimpliciter, me in quibuſdam antiquorum vix riſum, in quibuſdam autem vix ſomnũ tenere, nec vnum de populo. Canuti aut Aride Furnio & Toranio, quiq; alios in eodẽ valetudinario hæc oſſa & hanc maciem probant. Ipſe mihi Caluus cum vnum & viginti, vt puto, libros reliquerit, vix in vna autaltera oratiuncula ſatisfacit. nec diſſentire ceteros

ab hoc

ab hoc meo iudicio video. quotus enim quiſque
Calui in Aſitium aut in Druſum legit? at hercule
in hominum ſtudioſorum manibus verſantur ac-
cuſationes, quæ in Vatinium ƒconſcribuntur, ac
præcipue ſecunda ex his oratio. eſt enim verbis
ornata, & ſententijs, auribus iudicum accommo-
data: vt ſcias ipſum quoque Caluum intellexiſſe
quid melius eſſet, nec voluntatem quin ſubli-
mius & cultius diceret, ſed ingenium ac vires de-
fuiſſe. Quid ex Cœlianis orationibus? nempe hæ
placent ſiue in vniuerſa parte factum in quibus
nitorem & altitudinem horum temporum agno-
ſcimus. Sordes autem verborum, & hians com-
poſitio & inconditi ſenſus redolent antiquitatē.
nec quemquam adeo antiquarium puto, vt Cœ-
lium ex ea parte laudet, qua antiquus eſt. Con-
cedamus ſane C. Cæſari, vt propter magnitudinē
cogitationum & occupationes rerum, minus elo-
quentia effecerit, quam diuinum eius ingenium
poſtulabat: tam hercule quam Brutum philoſo-
phiæ ſuæ relinquamus. Nam in orationibus mi-
norem eſſe fama ſua, etiam admiratores eius fa-
tentur. niſi forte quiſquam aut Cęſaris pro Decio
Samnite, aut Bruti pro Deiotaro Rege, ceteroſq;
eiuſdem lentitudinis ac teporis libros legit, niſi
qui & carmina eorundem miratur. fecerunt enim
& carmina, & in Bibliothecas rettulerunt, non
melius quam Cicero, at felicius, quia illos feciſſe
pauciores ſciunt. Aſinius quoque, quamquam
propioribus temporibus natus ſit, videtur mihi
inter Menenios & Appios ſtuduiſſe. Pacuuium
certe, & Attium, non ſolum tragœdijs, ſed etiam
orationibus ſuis expreſſit. adeo durus & ſiccus eſt.
Oratio autem, ſicut corpus hominis, ea demum
pulchra eſt, in qua non eminent venæ, nec oſſa
numerantur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

numerantur: ſed temperatus ac bonus ſanguis im-
plet membra & exſurgit toris, ipſos quoque ner-
uos rubore tegit & decore commendat. Nolo
Coruinum inſequi, quia non per ipſum ſtetit quo
minus lætitiam nitoremque noſtrorum temporũ
exprimeret. viderimus inquam iudicio eius vis
aut animi aut ingenij ſuffecerit. Ad Ciceronem
venio, cui eadem pugna cum æqualibus ſuis fuit,
quæ mihi vobiſcum eſt. Illi enim antiquos mi-
rabantur. ipſe ſuorum temporum eloquentiam
anteponebat. nec vlla re magis eiuſdem ætatis o-
ratores præcurrit, quam iudicio. Primus enim
excoluit orationem, primus & verbis delectum
adhibuit, & compoſitioni artem: locoſque lætio-
res attentauit; & quaſdam ſententias inuenit: vti-
que in his orationibus quas ſenior iam & iuxta
finem vitæ compoſuit, id eſt, poſtquam magis
profecerat, vſuque & experimentis didicerat,
quod optimum dicendi genus eſt. Nam priores
eius orationes, non carent vitiis antiquitatis. len-
tus eſt in principiis, longus in narrationibus, o-
tioſus circa exceſſus: tarde commouetur, raro
incaleſcit: pauci ſenſus opt. & cum quodam lu-
mine terminantur. nihil excerpere, nihil referre
poſſis: & velut in rudi ædificio, firmus ſane paries
& duraturus, ſed non ſatis expolitus & ſplendens.
Ego autem oratorem, ſicut locupletem ac lauda-
tum patrem familiæ, non eo tantum volo tecto
tegi, quod imbrem ac ventum arceat, ſed etiam
quod viſum & oculos delectet: non ea ſolum in-
strui ſuppellectile quæ neceſſariis vſibus ſufficiat,
ſed ſit in apparatu eius, & aurum, & gemmæ, vt ſu-
mere in manus, & aſpicere ſæpius liceat: quædam
vero procul arceantur, vt iam oblitterata & olen-
tia: nullum ſit verbum velut rubigine infectum,

nulli

nulli ſenſus tarda & inerti ſtructura, in morem Annalium, componantur: fugiat fœdam & inſulſam ſcurrilitatem, variet compoſitionem, nec omnes clauſulas vno & eodem modo terminet. Nolo irridere *rotam fortunæ, & ius Verrinum*, & illud tertio quoque ſenſu in omnibus pro ſententia poſitum, *eſſe videatur*. Nam & hoc inuitus rettuli, & plura omiſi, quæ tamen ſola mirantur atque exprimunt hi qui ſe antiquos oratores vocabant. neminem nominabo, genus hominum ſignaſſe contentus: ſed vobis vtique verſantur ante oculos, qui Lucilium pro Horatio, & Lucretium pro Virgilio legunt: quibus eloquentia tui Aufidij Baſſi, aut Seruilij Noniani, ex comparatione Siſennæ aut Varronis ſordet: qui rhetorum noſtrorum commentarios faſtidiunt, oderunt, Calui mirantur: quos more priſco apud iudicem fabulantes, non auditores ſequuntur, non populus audit, vix denique litigator perpetitur. adeo mæſti & inculti, illam ipſam quam iactant ſanitatem, infirmitate & ieiunio conſequuntur. Porro ne in corpore quidem valetudinem medici probant, quæ animi anxietate contingat. parum eſt ægrum non eſſe, fortem & lætum & alacrem volo. prope abeſt ab infirmitate in quo ſola ſanitas laudatur. Vos vero diſertiſſimi, vt poteſtis, vt facitis, illuſtrate ſæculum noſtrum pulcherrimo genere dicendi. Nam & te Meſſalla, video lætiſſima quæque antiquorum imitantem. Et vos Materne ac Secunde, ita grauitati ſummum nitorem & cultum verborum miſcetis; ea electio inuentionis, is ordo rerum, & quotiens cauſſa poſcit, vbertas; ea quotiens permittitur, breuitas; is compoſitionis decor, ſententiarum planitas; ſic exprimitis affectus, ſic libertatem temperatis: vt

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

etiam ſi noſtra iudicia malignitas & inuidia tardauerit, verum de vobis dicturi ſint poſteri noſtri. Quæ cum Aper dixiſſet, Agnoſcitisne, inquit Maternus, vim & ardorem Apri noſtri? quo torrente, quo impetu ſæculum noſtrum defendit? quam copioſe ac varie vexauit antiquos? quanto non ſolum ingenio ac ſpiritu, ſed etiam eruditione & arte, ab ipſis mutuatus eſt, per quæ mox ipſos inceſſeret? Tuum tamen Meſſalla promiſſum immutaſſe non debes. neque enim defenſores antiquorum exigimus, nec quemquam noſtrorum, quamquam modo laudati ſumus, his quos inſectatus eſt Aper, comparamus. ac ne ipſe quidem ita ſentit, ſed more veteri & *h* alijs veſtris philoſophis ſæpe celebrato, ſumſit ſibi contradicendi partes. Exprime nobis laudationem antiquorum, ſatis enim illos fama ſua laudat, ſed cauſſas cur in tantum ab eloquentia eorum receſſerimus; cum præſertim centum & xx. annos ab interitu Ciceronis in hunc diem effici ratio temporum collegerit. Tum Meſſalla; Sequar à te præſcriptam formam Materne. neque enim diu contradicendum eſt Apro, qui primum, vt opinor, nominis controuerſiam mouit, tamquam parum proprie antiqui vocarentur, quos ſatis conſtat ante centum annos fuiſſe. Mihi autem de vocabulo pugna non eſt, ſiue illos antiquos, ſiue maiores, ſiue quo alio mauult nomine appellet: dummodo in confeſſo ſit, eminentiorem illorum temporum eloquentiam fuiſſe. Ne illi quidem parti ſermonis eius repugno, ſi comminus fatetur plures formas dicendi etiam iiſdem ſæculis, nedum diuerſis exſtitiſſe. Sed quomodo inter Atticos oratores primæ Demoſtheni tribuuntur, proximum autem locum Æſchines & Hyperides & Lyſias & Lycurgus ob-

 tinent;

tinent; omnium autem conſenſu hæc oratorum ætas maxime probatur: ſic apud nos Cicero quidem ceteros eorundem temporum diſertos anteceſſit: Caluus autem & Aſinius & Cæſar & Cœlius & Brutus *i* ſic jure & prioribus & ſequentibus anteponuntur. nec refert quod inter ſe ſpecie differant, cum genere conſentiant. At ſtrictior Caluus, numeroſior Aſinius, ſplendidior Cæſar; amarior Cœlius, grauior Brutus, vehementior & plenior & valentior Cicero; omnes tamen eamdem ſanitatem eloquentiæ ferunt: vt ſi omnium pariter libros in manum ſumſeris, quamuis in diuerſis ingenijs, eſſe quandam iudicij ac voluminis ſimilitudinem & cogitationem. Nam quod inuicem ſe obtrectauerunt, & ſuperſunt aliqua epiſtolis eorum inſerta, ex quibus mutua malignitas detegitur, non eſt oratorum vitium, ſed hominũ. Nam & Caluum & Aſinium & ipſum Ciceronem credo ſolitos & inuidere, & liuere, & ceteris humanæ nifirmitatis vitijs affici. ſolum inter hos arbitror Brutum, non malignitate nec inuidia, ſed ſimpliciter & ingenue iudicium animi ſui detexiſſe. an inuideret Ciceroni, qui mihi videtur ne Cæſari quidem inuidiſſe? Quod ad Ser. Galbam & C. Lælium attinet, & ſi quos alios antiquorum agitare non deſtitit, non exigit defenſorem, cum fatear quædam eloquentiæ eorum, vt naſcenti adhuc nec ſatis adultæ defuiſſe. Ceterum ſi omiſſo optimo illo, & perfectiſſimo genere eloquentiæ, eligenda ſit forma dicendi; malim hercule C. Gracchi impetum, aut L. Craſſi maturitatem, quam calamiſtros Mæcenatis, aut tinnitus Gallionis. adeo melius oratorem, vel hirta toga induere, quam fucatis & meretricijs veſtibus inſignire. Neque enim oratorius iſte, immo hercule

ne

ne virilis quidem cultus eſt, quo plerique temporum noſtrorum actores ita vtuntur, vt laſciuia verborum & leuitate ſententiarum, & licentia compoſitionis, hiſtrionales modos exprimant. quodque vix auditu fas eſſe debeat, laudis & gloriæ & ingenij loco plerique iactant, cantari ſaltarique commentarios ſuos. Vnde oritur illa fœda & præpoſtera, ſed tamen frequens quibuſdam exclamatio, vt oratores noſtri tenere dicere, hiſtriones diſerte ſaltare dicantur. Equidem non negauerim Caſſium Seuerum, quem ſolum Aper noſter nominare auſus eſt, ſi his comparetur qui poſtea fuerunt, poſſe oratorem vocari, quamquam in magna parte librorum ſuorum plus vis habeat quam ſanguinis. Primus enim contemto ordine rerum, omiſſa modeſtia, ac pudore verborum, ipſis etiam quibus vtitur armis incompoſitus, & ſtudio feriendi plerumque deiectus non pugnat, ſed rixatur. Ceterum, vt dixi, ſequentibus comparatus, & varietate eruditionis. & lepore vrbanitatis, & ipſarum virium robore, multum ceteros ſuperat. quorum neminem Aper nominare, & velut in aciem educere ſuſtinuit. Ego autem exſpectabam, vt incuſato Aſinio, & Cœlio, & Caluo, aliud nouum agmen produceret, pluriſque vel certe totidem nominaret, ex quibus alium Ciceroni, alium Cæſari, ſingulis demum ſingulos opponeremus. Nūc detractaſſe nominatim antiquos oratores contentus, neminē ſequentium laudare auſus eſt, niſi in publicum & in commune. veritus credo ne multos offenderet, ſi paucos excerpſiſſet. quotus enim quiſq; ſcholaſticorū non hac ſua perſuaſione fruitur, vt ſe ante Ciceronē numeret, ſed plane poſt Gabinianū? At ego non verebor nominare ſingulos, quo facilius propoſitis exemplis ap-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

pareat quibus gradibus fracta ſit & deminuta eloquentia. Appropera, inquit Maternus, & potius exſolue promiſſum. neque enim hoc colligi deſideramus, diſertiores eſſe antiquos, quod apud me equidem in confeſſo eſt, ſed cauſſas exquirimus, quas te ſolitum tractare, paullo ante, plane mitiore eloquentia & temporum noſtrorum, miratus, antequam te Aper offenderet maiores tuos laceſſendo. Non ſum, inquit, offenſus Aprina diſputatione, nec vos offendi dicebit, ſi quid forte aures veſtras perſtringet, cum ſciatis hanc eſſe eiuſmodi ſermonum legem, iudicium animi citra damnum affectus proferre. Perge, inquit Maternus, de antiquis loquaris. vtere antiqua libertate, à qua vel magis degenerauerimus, quam ab eloquentia. Et Meſſalla, Non reconditas Materne cauſſas requiris, nec aut tibiipſi, aut huic Secundo, vel huic Apro ignotas, & iam mihi partes aſſignatis proferendi in medium, quæ omnes ſentimus. Quis enim ignorat & eloquentiam & ceteras artes deſciuiſſe ab iſta vetere gloria, non inopia hominum ſed deſidia iuuentutis, & negligentia parentum, & inſcientia præcipientium, & obliuione moris antiqui? quæ mala primum in vrbe nata, mox per Italiam fuſa iam in prouincias manant: quamquam noſtra nobis notiora ſunt. Ego de vrbe & his proprijs ac vernaculis vitijs loquar, quæ natos ſtatim excipiunt, & per ſingulos ætatis gradus cumulantur, ſi prius de ſeueritate ac diſciplina maiorum circa educandos formandoſque liberos pauca prædixero. Iamprimum ſuus cuique filius ex caſta parente natus, non in cella emtæ nutricis, ſed gremio ac ſinu matris educabatur, cujus præcipua laus erat, tueri domum, & inſeruire liberis. Eligebatur autem aliqua maior

natu

natu propinqua, cujus probatis ſpectatiſque moribus, omnis cuiuſpiam familiæ ſuboles committeretur, coram qua neque dicere fas erat quod turpe dictu, neque facere quod inhoneſtum factu videretur. Ac non ſtudia modo curaſque, ſed remiſſiones etiam luſuſque puerorum, ſanctitate quadam ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Gracchorum, ſic Aureliam Cæſaris, ſic Attiam Auguſti matrem præfuiſſe educationibus, ac produxiſſe principes liberos accepimus. quæ diſciplina ac ſeueritas eo pertinebat, vt ſincera & integra & nullis prauitatibus detorta vniuſcuiuſque natura, toto ſtatim pectore arriperet artes honeſtas: & ſiue ad rem militarem, ſiue ad iuris ſcientiam, ſiue ad eloquentiæ ſtudium inclinaſſet, id ſolum ageret, id vniuerſum hauriret. At nunc natus infans delegatur Græculæ aliqui ancillæ, cui adiungitur vnus aut alter ex omnibus ſeruis plerumque viliſſimus, nec cuiquam ſerio miniſterio accommodatus. horum fabulis & erroribus, teneri ſtatim & rudes animi imbuuntur. Nec quiſquã in tota domo penſi habet, quid coram infante domino, aut dicat, aut faciat: quando etiam ipſi parentes nec probitati neque modeſtiæ paruulos aſſuefaciunt, ſed laſciuiæ & libertati, per quę paullatim impudentia irrepit & ſui alienique contemtus. Iam vero propria & peculiaria hujus vrbis vitia pæne in vtero matris concipi mihi videntur, hiſtrionalis fauor, & gladiatorum equorumq; ſtudia. quibus occupatus & obſeſſus animus quantulum loci bonis artibus relinquit? quotum quemq; inueneris qui domi quidquã aliud loquatur? quos alios adoleſcentulorum ſermones excipimus, ſi quando auditoria intrauimus? Nec præceptores quidem vllas crebriores cum auditoribus ſuis fa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

bulas habent? colligunt enim diſcipulos non ſeueritate diſciplinæ, nec ingenij experimento, ſed ambitione ſalutantium, & illecebris adulationis. Tranſeo prima diſcentium elementa, in quibus & ipſis parum elaboratur. nec in auctoribus cognoſcendis, nec in euoluenda antiquitate, nec in notitiam vel rerum vel hominum, vel temporum ſatis operæ inſumitur. ſed expetuntur quos Rhetoras vocant: quorum profeſſio quando primum in hanc vrbem introducta ſit. quamque nullam apud maiores noſtros auctoritatem habuit, ſtatim de curijs. Referam neceſſe eſt animum ad eam diſciplinam, qua vſos eſſe eos oratores accepimus, quorum infinitus labor & cottidiana meditatio, & in omni genere ſtudiorum exercitationes, ipſorum etiam continentur libris. Notus eſt vobis vtique Ciceronis liber qui Brutus inſcribitur, in cuius extrema parte, (nam prior commemorationem veterum oratorum habet,) ſua initia, ſuos gradus, ſuæ eloquentiæ velut quandam educationem refert. ſe apud Q. Mucium ius ciuile didiſſe, apud Philonem Academicum, apud Diodotum Stoicum omnis philoſophiæ partes penitus hauſiſſe: neque his doctoribus contentum, quorum ei copia in vrbe contigerat, Achaiam quoque & Aſiam peragraſſe, vt omnem omnium artium varietatem complecteretur. Itaque hercule in libris Ciceronis deprehendere licet, non geometriæ, non muſicæ, non grammaticæ, non denique vllius ingenuæ artis ſcientiam ei defuiſſe. Ille dialecticæ ſubtilitatem, ille moralis partis vtilitatem, ille rerum motus cauſſaſque cognouit. ita enim eſt, optimi viri, ita. ex multa eruditione, ex pluribus artibus, & omnium rerum ſcientia, exundat & exuberat illa admirabilis eloquentia. neque

oratoris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

oratoris vis & facultas, ſicut ceterarum rerum, anguſtis & breuibus terminis cluditur: ſed is eſt orator, qui de omni quæſtione pulchre & ornate & adperſuadendum apte dicere pro dignitate rerum, ad vtilitatem temporum, cum voluptate audientium poſſit. Hæc ſibi illi veteres perſuadebant. ad hæc efficienda intelligebant opus eſſe, non vt rhetorum ſcholis declamarent, nec vt fictis nec vllo modo ad veritatem accedentibus controuerſijs linguam modo & vocem exercerent, ſed vt his artibus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis, de honeſto ac turpi, de iuſto & iniuſto diſputatur. Hæc enim eſt oratori ſubiecta ad dicendum materia. Nam in judicijs fere de æquitate, in deliberationibus de honeſtate dicimus, ita vt plerumque hæc ipſa inuicem miſceantur. de quibus copioſe & varie & ornate nemo dicere poteſt, niſi qui cognouit naturam humanam, & vim virtutum, prauitatemque vitiorum, & intellectum eorum quæ nec in virtutibus neque in vitijs numerantur. Ex his fontibus etiam illa profluunt, vt facilius iram iudicis vel inſtiget vel leniat, qui ſcit quid ira: promptius ad miſerationem impellat, qui ſcit quid ſit miſericordia, & quibus animi motibus concitetur. In his artibus exercitationibuſq; verſatus orator, ſiue apud infeſtos ſiue apud cupidos, ſiue apud inuidentes, ſiue apud triſtes, ſiue apud timentes dicendum habuerit, tenebit habenas animorum: & prout cuiuſq; natura poſtulabit, adhibebit manum & temperabit orationẽ, parato omni inſtrumento, & ad omnem vſum repoſito. Sunt apud quos aſtrictum, & collectum, & ſingula ſtatim argumenta concludens dicendi genus, plus fidei meretur. apud hos dediſſe operam dialecticæ proficiet. Alios fuſa, & æqualis,

& ex communibus ducta ſenſibus oratio, magis delectat. ad hos permouendos mutuabimur aliquid à Peripateticis. hi aptos & in omnem diſputationem paratos iam locos dabunt: Academici pugnacitatem, Plato altitudinem, Xenophon iucunditatem. ne Epicuri quidem & Metrodori honeſtas quaſdam exclamationes aſſumere, hiſque, prout res poſcit, vti, alienum erit oratori. neque enim ſapientem informamus, neque Stoicorum ciuitatem; ſed eum qui non quaſdam artes audire, ſed omnes liberaliter debet. Ideoque & iuris ciuilis ſcientiam veteres oratores comprehendebant, & grammatica, muſica, & geometria imbuebantur. Incidunt enim cauſſæ plurimæ quidem ac pæne omnes, quibus iuris notitia deſideratur: pleræque autem, in quibus hæ quoque ſcientiæ requiruntur. Nec quiſquam reſpondeat: ſufficit vt ad tempus ſimplex quiddam & vniforme doceamur. Primum enim aliter vtimur propriis, aliter commodatis: longeque intereſſe manifeſtum eſt, poſſideat quis quæ profert, an mutuetur. Deinde ipſa multarum artium ſcientia etiam aliud agentes nos ornat, atque vbi minime credas, eminet & excellit. Idque non doctus modo & prudens auditor, ſed etiam populus intelligit: ac ſtatim ita laude proſequitur, vt legitime ſtuduiſſe, vt per omnes eloquentiæ numeros iſſe, vt denique oratorem etiam fateatur. quem non poſſe aliter exſiſtere, nec exſtitiſſe vmquam confirmo, niſi eum qui tamquã in aciẽ omnibus armis inſtructus, ſic in forũ omnibus artibus armatus exierit. quod adeo negligitur ab horũ temporum diſertis, vt in actionibus eorũ, ſex quoque cottidiani ſermonis, fœda ac pudenda vitia deprehendantur, vt ignorent leges, non teneant S. C. ius ciuitatis vltro derideant: ſapien-

tiæ

tiæ vero ſtudium & præcepta prudentium penitus reformident : in pauciſſimos ſenſus & anguſtas ſententias detrudant eloquentiam , velut expulſam regno ſuo: vt quæ olim omnium artium domina pulcherrimo comitatu pectora implebat, nunc circumciſa & amputata, ſine apparatu, ſine honore pæne dixerim ſine ingenuitate, quaſi vna ex ſordidiſſimis artificijs diſcatur. Ergo hanc primam & præcipuam cauſſam arbitror, cur tantum ab eloquentia antiquorum oratorum receſſerimus. Si teſtes deſiderantur, quos potiores nominabo quam apud Græcos Demoſthenem ? quem ſtudioſiſſimum Platonis auditorem fuiſſe memoriæ proditum eſt. Et Cicero his vt opinior verbis, *quidquid in eloquentia effecerit, id ſe non rhetorum, ſed Academiæ ſpatijs conſecutum.* Sunt aliæ cauſſæ magnæ & graues, quas à vobis aperiri æquum eſt, quoniam quidem ego iam meum munus expleui, & quod mihi in conſuetudine eſt, ſatis multos offendi : qui ſi forte hoc audirent , certum habeo dicturos, me, dum iuris & philoſophiæ ſcientiam tamquam oratori neceſſariam laudo , ineptijs meis plauſiſſe. Et Maternus, Mihi quidem , inquit, ſuſceptum à te munus adeo peregiſſe nondum videris, vt inchoaſſe tantum, & velut veſtigia ac lineamenta quædam oſtendiſſe videaris. Nam quibus inſtrui veteres oratores ſoliti ſint , dixiſti, differentiamque noſtræ deſidiæ & inſcientiæ aduerſus acerrima & fecundiſſima eorum ſtudia demonſtraſti : cetera exſpecto , vt quemadmodum ex te didici quid , aut illi ſcirent, aut nos neſciamus, ita hoc quoque cognoſcam, quibus exercitationibus iuuenes iam & forum ingreſſi confirmare & alere ingenia ſua ſoliti ſint. neque enim arte, & ſcientia , ſed longe magis facultate elo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

quentiam contineri, nec tu puto abnues, & hi ſignificare vultu videntur. Deinde cum Aper & Secundus idem annuiſſent, Meſſalla quaſi rurſus incipiens: Quoniam initia & ſemina veteris eloquẽtiæ ſatis demonſtraſſe videor, docendo quibus artibus antiqui oratores inſtitui erudirique ſoliti ſint, perſequar nunc exercitationẽ eorum: quamquam ipſis artibus ineſt exercitatio, nec quiſquam percipere tot reconditas aut tam varias res poteſt, niſi vt ſcientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat: per quæ colligitur eamdem eſſe rationem, & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis. ſed ſi cui obſcuriora hæc videntur, iſque ſcientiam ab exercitatione ſeparat, id certe concedet, inſtructum & plenum his artibus animum, longe paratiorem ad eas exercitationes venturum, quæ propriæ circa oratoriam videntur. Ergo apud maiores noſtros iuuenis ille, qui foro & eloquentiæ parabatur, imbutus iam domeſtica diſciplina, refertus honeſtis ſtudijs, deducebatur à patre, vel à propinquis, ad eum oratorem qui principem locum in ciuitate tenebat. hunc ſectari, hunc proſequi, hujus omnibus dictionibus intereſſe, ſiue in iudicijs ſiue in concionibus aſſueſcebat, ita vt altercationes quoque excipere, & iurgiis intereſſe, vtque ſic dixerim, pugnare in prœlio diſceret. magnus ex hoc vſus, multum conſtantiæ, plurimum iudicij iuuenibus ſtatim contingebat, in media luce ſtudentibus atque inter ipſa diſcrimina, vbi nemo impune ſtulte aliquid, aut contrarie dicit, quo minus & iudex reſpuat, & aduerſarius exprobret, ipſi denique aduocati aſpernentur. Igitur vera ſtatim & incorrupta eloquentia imbuebantur: & quamquam vnum ſequerentur, tamen omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

omnes eiuſdem ætatis patronos in plurimis & cauſſis & iudiciis cognoſcebant: habebantque ipſius populi diuerſiſſimarum aurium copiam, ex qua facile deprehendebatur quid in quoque vel probaretur vel diſpliceret. Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electiſſimus, qui faciem eloquentiæ non imaginem præſtaret: nec aduerſarij & æmuli, ferro non rudibus dimicantes: ſed auditorium ſemper plenum, ſemper nouum, ex inuidis & fauentibus, vt nec bene dicta diſſimularentur. Scitis enim magnam illam & duraturam eloquentiæ famam, non minus in diuerſis ſubſellijs parari quam ſuis, quin immo conſtantius ſurgere ibi, fidelius corroborari. Atque hercule ſub eiuſmodi præceptionibus iuuenis ille de quo loquimur, oratorum diſcipulus, fori auditor, ſectator iudiciorum, eruditus & aſſuefactus alienis experimentis, cui cottidie audienti notæ leges, non noui iudicum vultus, frequens in oculis conſuetudo concionum, ſæpe cognitæ populi aures, ſiue accuſationem ſuſceperat, ſiue defenſionem, ſolus ſtatim & vnus cuicumque cauſſæ par erat. Nonodecimo ætatis anno L. Craſſus C. Carbonem, vno & viceſimo Cæſar Dolabellam, altero & XX. Aſinius Pollio C. Catonem, non multo ætate antecedens Caluus Vatinium, ijs orationibus inſecuti ſunt, quas hodieque cum admiratione legimus. At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui rhetores vocantur: quos paullo ante Ciceronis tempora exſtitiſſe, nec placuiſſe maioribus noſtris ex eo manifeſtum eſt, quod Marco Craſſo & Domitio cenſoribus cludere, vt ait Cicero, ludum impudentiæ iuſſi ſunt. Sed, vt dicere inſtitueram, deducimur in ſcholas, quibus non facile dixerim vtrumne locus ipſe, an con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

an condiſcipuli, an genus ſtudiorum plus mali ingenijs afferant. Nam in loco nihil reuerentiæ, ſed in quem nemo niſi imperitus æque intrat. In condiſcipulis nihil profectus, cum pueri inter pueros, & adoleſcentuli inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & audiantur. Ipſæ vero exercitationes magna ex parte contrariæ. Nempe enim duo genera materiarum apud rhetores tractantur, ſuaſoriæ, & controuerſiæ. Ex ijs ſuaſoriæ quidem etſi tamquam plane leuiores & minus prudentiæ exigentes pueris delegantur; controuerſiæ robuſtioribus aſſignantur, quales per fidem, & quam incredibiliter compoſitæ? Sequitur autem vt materiæ abhorrenti à veritate declamatio quoque adhibeatur. Sic fit vt tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones, aut peſtilentiæ remedia, aut inceſta matrum, aut quidquid in ſchola cottidie agitur, in foro vel raro vel nunquam, ingentibus verbis perſequantur: cum ad veros iudices ventum eſt rem cogitare, nihil humile, nihil abiectum eloqui poterat. Magna eloquentia, ſicut flamma materia alitur, & motibus excitatur, & vrendo clareſcit. Eadem ratio in noſtra quoque ciuitate antiquorum eloquentiam prouexit. Nam & ſi horum quoque temporum oratores ea conſecuti ſunt, quæ compoſita & quieta & beata Reip. tribui fas erat: tamen iſta perturbatione ac licentia plura ſibi aſſequi videbantur. cum mixtis omnibus & moderatore vno carentibus, tantum quiſque orator ſaperet, quantum erranti populo perſuaderi poterat. Hinc leges aſſiduæ, populare nomen, hinc conciones magiſtratuum pæne pernoctantium in roſtris, hinc accuſationes potentium reorum, & aſſignatæ etiam domibus inimicitiæ, hinc procerum factiones & aſſidua ſe-

natus

natus aduerſus plebem certamina. quæ ſingula & ſi diſtrahebant Rempublicam, exercebant tamen illorum temporum eloquentiam, & magnis cumulare præmijs videbantur. Quia quanto quiſque plus dicendo poterat, tanto facilius honores aſſequebatur; tanto magis in ipſis honoribus collegas ſuos anteibat; tanto plus apud principes gratiæ, plus auctoritatis apud patres, plus notitiæ ac nominis apud plebem / probabat. hi clientelis etiam exterarum nationum redundabant. hos ituri in prouincias magiſtratus reuerebantur, hos reuerſi colebant. hos & præturæ & conſulatus vocare vltro videbantur. hi ne priuati quidem ſine poteſtate erant, cum & populum & ſenatum conſilio & auctoritate regerent. quinimmo ſibi ipſi perſuaſerant, neminem ſine eloquentia aut aſſequi poſſe in ciuitate, aut tueri conſpicuum & eminentem locum. nec mirum, cum etiam inuiti ad populum producerentur: cum parum eſſet in ſenatu breuiter cenſere, niſi *m* qui ingenio & eloquentia ſententiam ſuam tueretur: cum in aliquam inuidiam aut Crimen vocati, ſua voce reſpondendum haberent; cum teſtimonia quoque in publicis non abſentes nec per tabellam dare, ſed coram & præſentes dicere cogerentur. Ita ad ſumma eloquentiæ præmia, magna etiam neceſſitas accedebat, & commoda. Diſertum haberi pulchrum & glorioſum, ſed contra, mutum & elinguem videri, deforme habebatur. Ergo non minus rubore quam præmijs ſtimulabantur. ne clientulorum loco potiuſquam patronorum numerarentur: ne traditæ à maioribus neceſſitudines ad alios tranſirent: ne tamquam inertes & non ſuffecturi honoribus aut non impetrarent, aut impetratos male tuerentur. Neſcio an venerint in manus

nus veſtras hæc vetera, quæ & antiquorum bibliothecis adhuc manent & nunc maxime à Muciano contrahuntur: ac iam vndecim, vt opinior, Actorum libris, & tribus Epiſtolarum compoſita & edita ſunt. Ex his intelligi poteſt Gn. Pompeium & Marcum Craſſum, non viribus modo & armis, ſed ingenio quoque & oratione valuiſſe: Lentulos, & Metellos, & Lucullos, & Curiones, & ceteram procerum manum, multum in his ſtudijs operæ curæq; poſuiſſe: nec quemquam illis temporibus magnam potentiã, ſine eloquentia conſecutum. His accedebat ſplendor rerum, & magnitudo cauſarum, quæ & ipſa plurimum eloquentię præſtant. Nam multum intereſt vtrumne de furto, aut formula & interdicto dicendum habeas, an de ambitu comitiorum, expilatis ſocijs, & ciuibus trucidatis. quæ mala ſicut non accidere melius eſt, iſque optimus ciuitatis ſtatus habendus eſt, quo nihil tale patimur: ita cum acciderent, ingentem eloquentiæ materiã ſubminiſtrabant. Creſcit enim cum amplitudine rerum vis ingenij, nec quiſquam claram & illuſtrẽ orationem efficere poteſt, niſi qui cauſſam parem inuenit. Non opinor Demoſthenem orationes illuſtrant, quas aduerſus tutores ſuos cõpoſuit: nec Ciceronem, magnũ oratorem P. Quintius defenſus aut Licinius Archias faciunt: Catilina, & Milo, & Verres, & Antonius, hanc illi famam circumdederunt: non quia tanti fuit R. P. malos ferre ciues, vt vberem ad dicendum materiam oratores haberent: ſed, vt ſubinde admoneo, quæſtionis meminerimus, ſciamuſque nos de ea re loqui, quæ facilius turbidis & inquietis temporibus exſtitit. Quis ignorat vtilius ac melius eſſe frui pace, quam bello vexari? Plures tamen bonos prœliatores bella quam pax ferunt. Similis eloquentiæ

quentiæ conditio. Nam quo ſæpius ſteterit tamquam in acie, quoque plures & intulerit ictus & exceperit, quo maior aduerſarius, eo acrior qui pugnas ſibi aſperas deſumſerit, tanto altior & excelſior & illis nobilitatus criminibus, in ore hominum agit, quorum ea natura eſt vt ſecura nolint. Tranſeo ad formam & conſuetudinem veterum iudiciorum: quæ & ſi nunc aptior eſt ita erit eloquentiæ, tanto illud forum magis exercebat, in quo nemo intra pauciſſimas horas perorare cogebatur, & liberæ comperendinationes erant, & modum dicendi ſibi quiſque ſumebat; & numerus neque dierum neque patronorum finiebatur. Primus tertio conſulatu Gn. Pompeius aſtrinxit impoſuitque veluti frenos eloquentiæ, ita tamen vt omnia in foro, omnia in legibus, omnia apud prætores gererẽtur: apud quos quanto maiora negotia olim exerceri ſolita ſunt, quod maius argumentũ eſt, quam quod cauſſæ centumuirales quæ nunc primum obtinent locum, adeo ſplendore aliorum iudiciorum obruebantur, vt neq; Ciceronis, neque Cęſaris, neque Bruti, neque Cœlij neq; Calui; non deniq; vllius magni oratoris liber apud centumuiros dictus legatur, exceptis orationibus Aſinij, quæ pro hæredibus Vrbiniæ inſcribuntur, ab ipſo tamen Pollione mediis diui Auguſti temporibus habitæ, poſtquam longa temporũ quies, & continuũ populi otium, & aſſidua ſenatus tranquillitas, & maximi principis diſciplina, ipſam quoq; eloquentiã ſicut omnia alia pacauerat? Paruum & ridiculum fortaſſe videtur quod dicturus ſum, dicam tamen vel ideo vt rideatur. Quantum humilitatis putamus eloquentiæ attuliſſe pænulas iſtas, quibus aſtricti & velut incluſi cum iudicibus fabulamur? quantũ virium detraxiſſe orationi au-

ditoria & tabularia credimus, in quibus iam fere plurimæ cauſſæ explicantur? Nam quomodo nobiles equos curſus & ſpatia probant; ſic eſt aliquis oratorum campus, per quem niſi liberi & ſoluti ferantur, debilitatur ac frangitur eloquentia. Ipſam quinimmo curam & diligentem ſtyli anxietatem contrariam experimur: quia ſæpe interrogat iudex; quando incipias; & ex interrogatione eius incipiendum eſt. frequenter probationibus & teſtibus, ſilentium patronus indicit. vnus inter hæc dicenti ac alter aſſiſtit, & res velut in ſolitudine agitur. Oratori autem clamore plauſuque opus eſt, & velut quodam theatro, qualia cottidie antiquis oratoribus contingebant: cum tot pariter ac tam nobiles forum coartarent: cum clientelę quoque, & tribus, & municipiorum legationes, ac partes Italiæ periclitantibus aſſiſterent: cum in plerisque iudicijs crederet populus Roman. ſua intereſſe quid iudicaretur. Satis conſtat C. Cornelium, & M. Scaurum, & T. Milonem, & L. Beſtiam, & P. Vatinium, concurſu totius ciuitatis & accuſatos & defenſos. vt frigidiſſimos quoque oratores, ipſa certantis populi ſtudia, excitare & incendere potuerint. Itaque hercule eiuſmodi libri exſtant, vt ipſi quoque qui egerunt, non alijs magis orationibus cenſeantur. Iam vero conciones aſsiduæ, & datum ius quoque potentiſsimum quemque vexandi, atque ipſa inimicitiarum gloria, cum ſe plurimi diſertorum, ne à P. quidem Scipione, aut Sylla, aut Gn. Pompeio abſtinuerint, & ad inceſſendos principes viros, vt eſt natura inuidiæ, populi quoque hiſtriones auribus vterentur, quantum ardorem ingenijs, quas oratoribus faces admouebant? Non de otioſa & quieta re loquimur, & quæ probitate & mode-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

modeſtia gaudeat. ſed eſt magna iſta & notabilis eloquentia, alumna licentiæ, quam ſtulti libertatem vocabant comes ſeditionum, effrenati populi incitamentum, ſine obſequio, ſine ſeruitute, contumax, temeraria, arrogans, quæ in bene conſtitutis ciuitatibus non oritur. Quem enim oratorem Lacedæmonium, quem Cretenſem accepimus? quarum ciuitatum ſeueriſſima diſciplina, & ſeueriſſimæ leges traduntur. Nec Macedonum quidem ac Perſarum, ac vllius gentis, quæ certo imperio contenta fuerit, eloquentiam nouimus. Rhodij quidam, Athenienſes plurimi oratores exſtiterunt: apud quos omnia populus, omnia imperiti, omnia, vt ſic dixerim, omnes poterant. Noſtra quoque ciuitas donec errauit, donec ſe partibus, & diſſenſionibus, & diſcordiis confecit, donec nulla fuit in foro pax, nulla in ſenatu concordia, nulla in judicijs moderatio, nulla ſuperiorum reuerentia, nullus magiſtratuum modus: tulit ſine dubio valentiorem eloquentiam, ſicuti indomitus ager habet quaſdam herbas lætiores. Sed nec tanti Reipublicæ Gracchorum eloquentia fuit, vt pateretur & leges: nec bonæ formam eloquentiæ Cicero tali exitu penſauit. Sic quoque quod ſupereſt antiquis oratoribus, forum non emendare, nec vſquam ad votum compoſitæ ciuitatis argumentum eſt quidem, quod nemo nos aduocat, niſi aut nocens aut miſer. quod municipium in ciuitatem noſtram venit, niſi quod aut vicinus populus, aut domeſtica diſcordia agitat? quam prouinciam tuemur, niſi ſpoliatam vexatamq.? Atqui melius fuiſſet non queri, quam iudicari. Quod ſi inueniretur aliqua ciuitas in qua nemo peccaret, ſuperuacuus eſſet inter innocentes orator, ſicut inter ſanos medi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

cus. Quomodo tamen minimum vſus minimumque profectus ars medentis habet in his gentibus, quæ firmiſſima valetudine ac ſaluberrimis corporibus vtuntur: ſic minor oratorum obſcuriorque gloria eſt inter bonos mores, & in obſequium regentis paratos. Quid enim opus eſt longis in ſenatu ſententijs, cum optimi cito conſentiant? Quid multis apud populum concionibus, cum de republica non imperiti & multi deliberent, ſed ſapientiſſimus & vnus? Quid voluntarijs accuſationibus, cum tam raro & tam parce peccetur? Quid inuidioſis & excedentibus modum defenſionibus, cum clementia cognoſcentis obuiam periclitantibus eat? Credite optimi, & in quantū opus eſt diſertiſſimi viri, ſi aut vos prioribus ſęculis, aut iſti quos miramur, his nati eſſent, ac deus aliquis vitas veſtras, veſtra tempora repente mutaſſet: nec vobis ſumma illa laus & gloria in eloquentia, neque illis modus & temperamentum defuiſſet. Nunc quoniam nemo eodem tempore aſſequi poteſt magnam famam & magnam quietem, bonis ſæculi ſui quiſque, citra obtrectationem alterius, vtatur. Finierat Maternus. Tum Meſſalla: Erant quibus contradicerem, erant de quibus plura dici vellem, niſi iam dies eſſet exactus. Fiet, inquit Maternus, poſtea arbitratu tuo, & ſi qua tibi obſcura in hoc meo ſermone viſa ſunt, de his rurſus conferemus. Ac ſimul aſſurgens & Aprum complexus, Ego, inquit, te poëtis; Meſſalla, antiquarijs, criminabimur. At ego vos rhetoribus & ſcholaſticis, inquit. Cum adriſiſſent, diſceſſimus.

F I N I S.

LOCA

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

LOCA EMENDANDA,

IN FABII QVINTILIANI DIALOGO.

a *huc uſque* b *commodata* c *atque id* d *Atticus* e *nunc* f *inſcrip.* g *in quantum* h *alias à veſtris* i *ſuo* k *detectus* l *parabat.* m *quis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

INDEX
ALPHABETICVS
IN CORNELIVM
TACITVM.

A.

ABbarus Arabum Rex. pag. 274. & *ſeq.*
Abnoba, mons 692
Acte, liberta Neronis 312. 334. & *ſeq.* 344. & *ſeq.*
Adgandeſtrius Chattorum princeps 110
Adiabeni 381. & *ſeq.*
Adiutrix legio 523. 584
Adoptionis fictæ mos prauus, 391
Adrana fl. 46
Adulterij pœna apud Germanos 702
Ædui populi 135. & *ſeq.* 473. & *ſequen.*
Ægyptus 450. 487. 503
Ægyptia Iudaicaque ſuperſtitione infecti, pelluntur Italia 109
Ælia Petina 269
Ælius Gallus 209. & *ſeq.*
Ælius Seianus 152. *eius genus, vita & mores* 217. *Liuiam Druſi vxorem adulterio polluit* 158. *Venenum parat Druſo* 163. & *ſeq.*
Æmilia Lepida 124 *eius mors* 236
Ænus fl. 563
Æſculapius deus 671
Æſtyorum gentes 715
Afranius Burrhus. Vide Burrhus.
Africa 92. & *ſeq.* 450. 586
M. Agrippa 14. 452
Agrippa Poſtumus vnicus nepos Auguſti 15. *eius cædes* 16
Agrippa Poſtumus falſus, Clemens nomine 84. & *ſeq. interfectus.* 86
Agrippina Auguſta, Germanici vxor, neptis Auguſti 33. 38. & *ſeq.* 54. & *ſeq.* 113. & *ſeq.* 166. & *ſeq.* 187. & *ſeq. eius mors* 226.

Agrip-

Agrippina Iulia, Germanici filia, mater Neronis 93.& 94.& ſeq.nubit Claudio Imp. 271. & ſequ. eius laſciuia, 313. 344.
Agrippinæ inſidiæ parantur à filio 343. & ſeq. occiditur 348. & ſeq.
Agrippina Colonia, Vbiorum opidum 477.626. & ſeq 649. 653. 655. & ſeq. ſic dictum ab Agrippina Iulia, ibi genita 281
Agrippinenſes 476. & ſeq. 631. & ſeq. 653. 655. & ſeq. 667. & ſeq.
Albani 232.& ſeq. 447
Albis fl. 75. 713.
Albium Intemelium 506
Albucilla, vxor Satrij Secundi, multorum amoribus famoſa 241. & ſeq.
Alexandria 586.671
Alienus Cæcina. Vide Cæcina.
Aliſo fl. 68
Allobroges 482
Alpes Iuliæ 561
Alphenus Varus 516. 524 & ſeq. 580.590.594. 620
Alpinus Montanus 597. 633.686
Altinum 563
Amiſia fl. 51.68
Amphiteatrum Placentinum conflagrat 511
Amphitheatrum cœptum apud Fidenam, cadit, maxima ſtrage hominum 195. & ſeq.
Andecaui pop. 135
Angli 712
Angriuarij 68. 74. & ſeq. 709.
Anicetus, Polemonis libertus 344. & ſeq. eius mors 585 & ſeq.
Annæus Lucanus occiditur 420
Annæus Seneca 273. rector Neronis 307. accuſatur 371 & ſeq. eius cædes 416
Annius Baſſus 587
Annius Fauſtus 504. damnatus ibid.
Annius Gallus 495. & ſe. 505. 512. & ſeq. 524
Annus magnus & verus 763
Anſibarij 339
Anteius 431. & ſeq.
Antiochia 543
Antiochenſiũ theatrũ ib.
Antiochus rex 545. 678

Antiſtius Soſianus 322. 370. 431, 585
Antium colonia 393
Antona fl. 283
Antonia turris 682
M. Antonius 88. 93
Antonius Felix. Vide Felix,
Antonius Flamma 643
Antonius Nouellus 495. 506
Antonius Primus 547. & ſeq. 559. 564. & ſeq. 576 & ſeq, 588. 593. 595. 605. 607. 616. 658. 668
Apenninus 583. 588. 591. 787. &c,
Apicata, Seiani vxor 159. 165
Apinius Tiro 591. 604
Apis idolum 677
Aponius Saturninus, Mæſiæ præfectus 489. 547. 553. & ſeq. 562. 565 & ſeq.
L. Apronius, inferioris Germaniæ proprætor 201
Apuleia Varilia, ſororis Auguſti neptis 91
Aquileia 561
Aquilius primipilaris 623
Aquilius Regulus 640
Arabes Iudæis infenſi 675
Araniſci pop. 706
Araxis 329
Archelaus Cappadociæ rex, inuiſus Tiberio 86. *eius mors* 87
Arduenna ſaltus 136
Arenacum 686
Aticinum nemus 599
Arij 713. & ſeq.
Ariobarzanes Medus 66
Arioniſtus rex 663
Armenij 97. 291. 327. & ſeq. 357. & ſeq.
Armenia 66. 80. 328. & ſeq.
Arminius, Cheruſcorum princeps 46. & ſeq. 69 & ſeq. 88. & ſeq. *occiditur* 101
Arnus fl. 60
Arpus, Chattorum princeps 68
Arrius Varus 563. & ſeq. 568. & ſeq. 614. & ſeq. 638. & ſeq. 658.
Arruntius Stella 319
Arſaces, Armeniæ rex 231. & ſeq.
Arſacidarum gens 65. & ſeq. 239
Arſametes fl. 389. & ſeq.
Artabanus, Parthorum rex 80. 230. 233. 237. 238. & ſeq.
Artaxaſdes Armeniorum rex 66. & ſeq.

Arta-

Artaxata, vrbs Armeniæ 95.231.294. 329 *combuſta, deleta & ſolo æquata, ibid.*
Artaxias, Artaualdis filius 66
Artaxias Zenonis Polemonis filius rex datus Armenijs à Germanico 95. *defunctus* 230.
Aſciburgium 634.693
Aſinius Gallus 18. 22 & *ſeq.* 80. & *ſeq.* 200 *eius mors* 225
Aſinius Pollio 179
Aſphaltites lacus 678 & *ſeq.*
Aſyla 147. & *ſeq.*
Athenæ 93
Ateſte 563
Auenticum Hel. caput 483
Aufidienus Rufus 26 & *ſeq.*
Augurium aquilarum 73
Auguſta Taurinorum 536
Auguſtales ludi 24.45
Auguſtani equites 352
Auguſtus Cæſar 14 & *ſeq. eius teſtamentum* 18. *mors ibid. funus* 19 & *ſeq.*
Auguſtodunum Æduorum caput 136. & *ſeq.*
Auiones pop. 712
Auitus Didius. Vide Didius Auitus.
Aulus Vitellius, Vide Vitellius.
Auſpicia, ſortes & præſagia Germanorum 697

B.

Baduhennæ lucus 202
Baianus lacus 345
Balſamum 678
Bardanes rex Parthorum 249 *eius mors* 250
Baſilides Ægyptius ſacerdos 669
Baſſus Lucillius. Vide Lucillius Baſſus.
Batavi 69. & *ſeq.* 478. 480. 515. & *ſeq.* 536. & *ſeq.* 520. 522. 627. 632. 634. & *ſeq.* 685. 706 & *ſeq.*
Batauorum inſula 67. 689
Batauodurum 686
Bedriacum 521. 525. & *ſeq.* & 571
Belgæ 34.135.524.624
Belus amnis 579
Berinice regina 500.545
Bethaſij 650.657. & *ſeq.*
Bibaculi carmina 179
Bingium 660

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Blæſus Iunius. Vide Iunius Blæſus.
Boij 706
Boiocalus Anſibarius 339
Bonna 526.630.688
Boodicia Praſutagi vxor 360. vitam veneno finit 363
Bracha tegmen barbarum 510
Brigantes Britanniæ populi 283.729
Brinio Caninefas nobilis 622. & ſeq.
Britanni 283. & ſeq. 363 & ſeq. 722. & ſeq.
Britanniæ deſcriptio 561. & 562. 724 & ſeq.
Britannicus Claudij Caſ. & Meſſallinæ filius 251. 263. & ſeq. Britannico Domitium anteponit Claudius 280 Britannico venenum paratur à Nerone 314. eius mors ibid. ſepultura ibid.
Brixellum 519.521
Bructeri 43. 49. & ſeq. 340.685.709
Burij pop. 713
Burrhus Afranius rector Neronis 307. & ſe. 347. & ſeq. eius mors 370
Byzantium 300. & ſeq. 546.585

C.

CÆcilius Simplex, conſul 533.598
Cæcina Alienus 32. 43. & ſeq. 46. 51. 52. & ſeq. 67. & ſeq. 474. 478. 482. & ſeq. 496. & ſeq. 505. 509. 510. & ſeq. 522. & ſeq. 537. & ſeq. 551.555.562. & ſeq. 577.
Cælius mons 196. & ſeq.
Cæſarea 543
Cæſia ſilua 43
Caledonia 734. & ſeq.
Cales prouincia 174
Caligula Germanici filius militari vocabulo ſic appellatus 58
Caliſtus Claudij libertus, 261 270.
Calpurnius Aſprenas 504
Calpurnius Galerianus C. Piſonis filius 620. eius mors ibid.
Calpurnius Piſo 81. & ſeq. 171. & ſeq.
Calpurnius Repentinus, centurio 476. eius mors 478

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Caluiſius Sabinus legatus 470
Camalodunum, *colonia* 361. & ſeq.
Cameræ, *naues Pontica* 586. & ſeq.
Campania 516
Campaniæ ora vaſtata 445
Candidati prætura duodecim 24. & ſeq.
Caninefates 201 & ſeq. 622. 625. & ſeq. 650. 668
Capito Fonteius. *Vide Fonteius Capito*
Capitolij ſtructores 601
Capitolij conflagratio ibid.
Capitolij reſtitutio 648
Cappadoces 95
Cappadocia 503
Capreæ inſula 197. & ſeq.
Capua 591. 615
Caracates pop. 660
Caractacus rex Britanniæ 284. 584. & ſeq.
Carioualda, *Batauorum dux* 70
Carmelus mons 543
Carſulæ 593
Carthiſmandua, *Brigantum regina* 285. 584
Caſpiarum clauſtra 447
Caſpia via 232
Caßius Chærea 33
Caßius Seuerus exſul 171 & ſeq.
Caſtorum lucus 518
Caſtum nemus 712
Catualda nobilis iuuenis 98
Catulli carmina 179
Catumerus Chattorum princeps 253
Celenderis Ciliciæ caſtellum 106
Celſus Marius. *Vide Marius Celſus*.
Cenchrius amnis 146
Centuriones verberibus multantur à militibus 33
Cenus Neronis libertus 530
Cerialis Petilius. *Vide Petilius Cerialis*
Cerius Seuerus tribunus 461.
Ceſellius Baſſus Pænus 425 *eius mors* 426
Ceſtius Gallus Syriæ legatus 681
Ceſtius Seuerus 640
Cethegus Labeo legatus 202
Chaldææ artis peritus Tiberius 223 & ſeq.
Chamaui 303. 709. & ſeq.
Charicles medicus 242
Chaſuari pop. 709
Chatti 47. & ſeq. 68. & ſeq. 76. 281. 340. 537. 709.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Cheruſci 47. 48 & ſeq. 72. 88. 253 & ſeq. 281 710 & ſeq.
Chriſtus 404
Chriſtiani 404. & ſeq.
Ciceronis carmina 768
Ciceronis libri 778
Cilices 87. & 107
Cilices agreſtes Clitæ dicti 296
Cimbri 663. 710
Cingonius Varro 447
Cinithij 92
Circenſes ludi 251
Ciuilis Claudius. Vide Claudius Ciuilis
Clanis flu. 60
Clarij Apollinis oraculum 93
Claſsicus præfectus alæ Treuerorum 507. 649 & ſeq. 655. 667. & ſeq. 687
Clauarium donatiui nomen 587
Claudia M. Silani filia, C. Cæſaris uxor 223. 229
Claudia Pulchra, ſobrina Agrippinæ 119
Claudius Apollinaris 591
Claudius Tiberius Cæſar 246. 251. 271. *Claudio nubit Agrippina Iulia, mortua Meſſalina* 271. *Claudij ſæuitia* 298 *Claudius temulentus* 302 *Claudio venenum paratur dolo Agrippinæ ib. moritur ibidem. eius funus* 303
Claudius Ciuilis Batauorum princeps 520. & ſeq. 648. 655. 685. 690
Claudius Coſſus legatus 483
Claudius Druſus. Vide Druſus.
Claudius Fauentinus centurio 595
Claudius Iulianus] *ibid.*
Claudius Labeo Præfectus alæ Batauorum 525. 650. 677
Claudius Sagitta 645
Claudius Sanctus 655
Claudius Seuerus 482
Claudius Timarchus Cretenſis, reus agitur 319
Claudius Victor 634
Clemens Iulius centurio 29
Clemens Poſtumi Agrippæ ſeruus 84. & ſeq.
Clitarum natio 239
Clodius Macer 447. 554
Cluuius Rufus 487. 532. 535. & ſeq.

Cocceius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Cocceius Nerua 421. *ab-ſtinentia moritur* 226
Coctianæ alpes 659
Codicilli Sceani 181
Codicilli Piſonis 121
Cœlaletæ pop. 134
Cœlius orator 765
Cœlianæ orationes 798
Cogidunus rex 727
Cohibus flu. 586
Coi 167.299
Colonia Agrippina. Vide Agrippina Colonia.
Comageni 87.95
Cometes ſidus 365.405
Comitia conſularia 61
Comitia è campo tranſlata ad patres 24
Comitia Magiſtratuum habenda in quinquennium 82
Coniuratio in Neronem 406. *& ſeq. eiuſdem coniurationis proditio è domo Sceuini* 410. *& ſeqq. & coniuratorum ſupplicia* 412. *& ſeq.*
Conſulum diſcordia 210
Cora Etruriæ promontorium 84
Corbulo Domitius 130 *& ſeq.* 254. *& ſeq.* 310. *& ſeq.* 330. *& ſeq.* 356 *& ſeq.* 382 *& ſeq.* 394 *& ſeq.* 563
Corcyra inſula 113
Cornelius Dolabella 138 150. 445 *eius mors* 535 *& ſeq.*
Cornelius Fuſcus 548. 561. 583
Cornelius Laco 447. 451 *& ſeq.* 463. 466. *eius mors* 469
Cornelius Martialis 600. *& ſeq.*
Cornelius Sylla 319. 335 *eius mors* 374
Cornelius Tacitus de ſuis Annalibus 177
Cornelius Tacitus ſacerdos Quindecimuiralis, & prætor ſub Domitiano 251
Corſica 508. *& ſeq.*
Cotta Meſſallinus 171. 207. 215
Cottiæ alpes 494
Cotys rex Thracum 99. *& ſeq. occiditur* 101
Cotys rex minoris Armeniæ 249
Cremona 512. *& ſeq.* 538 *& ſeq.* 555. 567. *& ſeqq. oppugnatur* 574. *Cremonæ excidium, &c.* 578. *& ſeq.*

Cremu-

Cremutius Cordus 178. eius mors 179. eius libri ibid.
Creſcens Neronis libertus 487
Creticus Sullanus rector Syriæ 66.87
Criſpinus Centurio 478
Crupellarij 136
Cruptoricis villa 138
Cugerni 684. & ſeq.
Cincia lex 247
Curtius Montanus 581. 583. & ſeq.
Curtius Rufus 256
Curtius lacus 467.531
Cuſus flu. 99
Cyclopes 146

D.

Dacorum gens 445. 584
Dahæ pop. 66
Dalmatæ 566.587
Danubius flu. 585.692
Decimus Pacarius. Vide Pacarius
Decumana porta 53
Demetrius Cynicus 441
Dianæ Limenetidis templum 184
Diana perſica 146
Dicendi formæ & genera mutantur cum temporibus 765
Didius Auitus 287.338 & ſeq. 359
Dillius Vocula. Vide Vocula
Dinis Thracum dux 188
Diuodurum, Mediomatricum opidum 480
Domitia Neronis amita 301
Domitianus, Veſpaſiani filius 593.603.& ſe. Cæſar conſalutatus à militibus 610 eius ſtupra, adulteria, & indomitæ libidines 614. 658 & ſeq. præturam capit 658 & ſeq. imperij munia omittit 672
Gn. Domitius 203.212
L. Domitius, Gn. Domitij Ænobarbi & Iuliæ Agrippinæ filius 251. 270 ei deſpondetur Octauia Claudij filia, 271 & ſeq. adoptatur à Claudio 280
Domitius Afer 189.197
Domitius Balbus 365
Domitius Celer 105
Domitius Corbulo. Vide Corbulo
Domitius Sabinus 461
Donatius Valens 476. eius mors 478
Druidæ 360.649

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Druſilla Germanico genita 221
Druſus Claudius priuignus Auguſti, Germanici pater 14.33.86.114
Druſus Germanici frater 24.28.& ſeq.59.87.88.91.& ſeq.116.& ſeq.123.& ſeq.147, 158. Druſo venenum parat Seianus 163.& ſeq. Druſi mors ibidem. funus 164
Druſus Germanici filius 159.169 eius mors 225
Druſus Germanici filius falſus 209
Dulgibini pop. 709

E.

Educatio praua 774.& ſeq.
Edui, ſenatorum in vrbe jus adepti 259
Eleazarus, Iudaeorum dux 682
Eloquentiae vtilitas 752 & ſeq.
Emeritenſes 488
Ennia Macronis vxor 239
Epheſij 146
Epicharis 408.& ſequen. eius mors 412
Eporedia 484
Epponina vxor Iulij Sabini 658
Eprius Marcellus. Vide Marcellus Eprius.
Equeſtris Fortunae ædes apud Antium 151
Erato regina Armeniorum 66
Euphrates flu. 234
Eudemus medicus Liuiae 159.165
Eudoſes pop. 712
Ezates 275

F.

Fabius Maximus 16 eius mors ibid.
Fabius Priſcus 667
Fabius Valens 447.& ſeq. 474.& ſeq. 513.531.& ſeq.537.& ſeq.551 552.553.& ſeq.581.& ſeq.capitur 583.& 84 interficitur 594 eius vita & mores ib.& ſeq.
Fabricius Veiento 370
Fanum Fortunae 587
Faſti adulatione temporum fœdati 639
Fato ne an ſorte voluantur res mortalium 445
Felix Iudaeae praefectus 296.681.& ſeq.

Femi-

Feminæ ob lacrymas damnatæ 218
Feminarum libido coërcita 109
Feminarum pœna quæ ſeruis coniunguntur 295
Feminarum vitia 131
Fenius Rufus 319. 371. & ſeq. 407. & ſeq.
Fenni pop. 716
Filius patrem interficit 574. & ſeq.
Flaccus Hordeonius 449. 476 & ſeq. 531. 554. & ſeq. 626. & ſeq. interficitur 637
Flamen Dialis 144. 168. & ſeq.
Flauianus. Vide Titus Ampius Flauianus.
Flauius Arminij frater 69. 253
Flauius Sabinus. Vide Sabinus.
Flauius Veſpaſianus. Vide Veſpaſianus.
Fleuum caſtellum 201
Fonteius Agrippa 79. 585
Fonteius capito 180. & ſeq. 448. 473. & ſeq.
Forum Iulij 583
Foroiulienſis colonia 507. 583
Foſi pop. 710
Friſij 201. 255. 338. & ſeq. 622. & ſeq. 709
Fucinus lacus 297
Fuſius conſul 206
Fulcinius Trio celebris accuſator 87. & ſeq. 117 & ſeq. 235 & ſeq.
Furius Camillus 92. & ſe.
Fundani lacus 599
Funera Germanorum 705
Furnius 189

G.

*G*alatia 504
Galba 444. & ſeq. occiditur 467. eius vita, mores, &c. 471 & ſeqq.
Galbiani 473
Galeria, vxor Vitellij 535
Galerius Trachalus 497. 533.
Galgacus dux 736
Galilai 296
Galli 692 & ſeq.
Galli Rhenum accolentes Galbianis aduerſi 473
Galli rebellionem cœptant 135 & ſeq.
Galli in Germaniam tranſgreſſi 706
Gallia 484
Gallia comata 257
Gallia Narbonenſis 279 494.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Galuia Criſpinilla, magiſtra libidinum Neronis 485
Gambriuij 693
Garamantum rex prædarum receptor 172
Gannaſcus Chaucorum dux, Caniſas natione, Germaniam inferiorem incurſat, & Gallorum oram vaſtat 254 *eius mors* 255
Garamantæ 150. 648
Gelduba, loci nomen 633 *& ſeq.*
Germani milites 455. *& ſeq.* 519. 554 *læti bello* 623. *fluminibus ſueti* 684. *cuſtodes imperatoris* 28 *Germanorum armatura* 71. *Germanorum patrius mos in bello* 551. *Germanorum obnoxia morbis corpora* 552
Germaniæ ſitus, mores & populi 692. *& ſeq. vſque ad finem libelli.*
Germaniæ inferioris legiones 449. 443
Germaniæ ſuperioris legiones 450. 475
Germaniæ turbatio 584
Germanicus Cæſar Claudij Druſi filius 15. *& ſeq.* 33. *& ſeq.* 42. *& ſeq.* 87. 93. *& ſeq. moritur* 103 *eius funus ibid. honores illi poſt mortem decreti* 108 *& ſeq.*
Geſſius Florus procurator Iudææ 681
Gindes flu. 250
Gleſum 715
Gotarzes Parthorum rex 249, 173 *& ſeq. moritur* 276
Gothini pop. 713
Gothones pop. 714
Gracchus prætor 221
Graia alpes 484
Graius mons 640
Granius Marcellus 57
Grinnes 687
Gugerni 631

H.

HAdria 583
Hæmus mons 134
Hammonis ocaculum 676
Haruſpicum collegium 252
Q. Haterius 23 *eius mors,* 195
Haterius Agrippa 91. 95. 139 *& ſeq.* 124
Helius Gracilis Belgicæ legatus 238
Hellufij pop. 716

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Heluetij Gallica gens 482. 706
Heluidius Priſcus 293. 648.
Hercules apud Ægyptios celebris 97
Herculis columnæ 709
Herculis oraculum 275. 276
Herculi ſacra ſilua 70
Hercynia ſilua 89. 706
Herennius Gallus 630. 652. eius mors 661
Herminones 693
Hermunduri 282. 340. 713
Herodes rex Iudææ 680
Hertum, id eſt, terram matrẽ colunt Germani 712
Hiberi 231. & ſeq.
Hieroſolyma 675. 680. & ſeq.
Hiſpalienſes 488
Hiſtriones 59. 167
Hordeonius Flaccus. Vide Flaccus Hordeonius.
Hortalus nobilis iuuen. 83. 85.
Hoſtilia vicus Veronenſium 562. 582.
Hyberi 290. & ſeq.
Hyrcani 358

I.

ICelus Galbæ libertus, Martialis vocitatus 451. 463.
Iceni pop. 283. 360
Idiſtauiſus campus 72
Ignes terra editi 340
Illyricum 88. 449
Illyricus exercitus 417. & ſeq. 548
Ingauones pop. 631
Inguiomerus Arminij patruus 54. & ſeq.
Interamna 594. & ſeq.
Ioannes Bargiora dux Iudæorum 682
Iordanis fl. 679
Iſichi 327
Iſis 676. 696
Iſtauones pop. 693
Italus Cheruſcorum dux 253
Iuba Maurorum rex 159
Iubillius Hermundurorum rex 282
Iudæi 296. 675
Iulia Agrippina. Vide Agrippina.
Iulia Auguſta Tiberij mater moritur 206. eius ætas, genus, vita, &c. ib.
Iulia Auguſti filia 44. eius mors ibid.

Iulia

Iulia Auguſti neptis 201
eius mors ibid.
Iulia Druſi filia 129. 227
Iuliates 275
Iulius Agreſtis 590. & ſe.
Iulius Agricola 720. & ſeq. vſque ad finem libri.
Iulius Alpinus 483
Iulius Atticus 463
Iulius Auſpex 659
Iulius Briganticus 412 660
Iulius Burdo 477
Iulius Calenus 579
Iulius Carus 467
Iulius Celſus 220
Iulius Ciuilis 478
Iulius Claſsicus. Vide Claſsicus.
Iulius Cordus 487
Iulius Florus Treuir 137
eius mors 136
Iulius Frontinus 638. & ſeq.
Iulius Fronto 456. 514.
Iulius Gratus ibid.
Iulius Manſuetus à filio occiſus 574. 575
Iulius Martialis 459. 491
Iulius Maximus 634
Iulius Paullus 621
Iulius Pelignus, procurator Cappadociæ
Iulius Placidus 609
Iulius Poſtumus 166
Iulius Priſcus 551. 590.
eius mors 620
Iulius Sabinus 649, 658.
eius mors ibid.
Iulius Sacrouir Æduus 135. eius mors. 138
Iulius Secundus 751
Iulius Tutor, Treuir 649 653. 660. & ſeqq. 687. & ſeq.
Iulius Vindex 447. & ſeq. 472 & ſeq.
Iunia Silana 251. 317
Iunius Blæſus legatus legionum Pannonicarum 24. & ſeqq. proconſul Africæ 133. & ſeq. 144. 152. 55.
Iunius Blæſus, Lugdunenſis Galliæ rector 478. 532. eius mors 580. eius genus & mores 581
Iunius Gallio 214. 422
Iunius Mauricus 64
Iunius Ruſticus 207
Iunius Silanus proconſul Aſiæ 306. & ſeq.
Iuris, & legum principia 108. 127, & ſeq.
Iuuenales ludi 352. 397. 595.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

L.

LAco. Vide Cornelius Laco.
Langobardi 89. & ſe. 712
Laodicea vrbs 385
Latinius Latiaris 198. & ſeq. 214.
Latinius Pandus proprætor Mæſiæ 100. & ſeq.
Legum principia & varietates 127. & ſeq.
Lemouij pop. 714
Lentulus Getulicus 229
Lepida mater Meſſallinæ, 265. 301
M. Lepidus 23. 171. & ſeq. eius mors 227
Leptitani 646
Leucorum ciuitas 480
Libanus mons 678
Liber pater 678
Libertatis atrium 461
Libo Druſus 78. eius mors 79. & ſeq.
Licinius Mucianus. Vide Mucianus.
Licinius Proculus 469. 491 & ſeq. 524. 533.
Ligij pop. 282. 713
Ligures 507
Lingones 475. & ſeq. 658. & ſeq.
Linus Thebanus 252
Litterarum forma 232
Liuia Auguſta 14. & ſeq. 34
Liuia Druſi vxor, ſoror Germanici 88. 109. 158 adultera Seiani 165. 181
Liuineius Regulus 353
Locuſta venefica mulier, 302. 314.
Lollia Paullina 269. 279
M. Lollius 139
Londinium 362
Luceius Albinus 532. eius mors ibid.
Lucillius Baſſus 556. 567. & ſeq. 580. 616. & ſeq.
Lucillius centurio, Cedo alteram, dictus 28
Luco municipium Vocontiorum 482
Ludi ſeculares 250
Lugdunum 478. 672
Lugdunenſis colonia 473
Lugdunenſes & Viennenſes diſcordes 481
Luna langueſcens claro cælo 30
Luppia flu. 49. 688
Luſitani 484
Luſtrale certamen 426
Lutorius Priſcus 139. eius mors, ſeq.
Lyris amnis 297
Lygdus ſpado 163. & ſeq.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

M.

Macer Martius 512 519
Macro libertus Tiberij 235. & ſeq.
Magi 78
Magius Cæcilianis 133
Maguntiacum 622. 637 & ſeq. 655.
Maieſtatis lex 56
Maleficiorum diuerſa genera 99. & ſeq.
Malorix Friſiorum prin. 338
Malouendus Marſorum dux 77
Mamercus Scaurus 23. 229. eius mors ibid.
Manlius Patricius 643
Manlius Valens 481
Mannus Tuiſtonis filius 693
Marcellus ſororis Auguſti filius 14. 452
Marcellus Eprius 529. & ſeq. 617. 642. & ſeq.
Marcodurum vicus 631
Marcomani 89. 98. 713.
Mardi pop. 357
Margarita ſubfuſca & liuentia gignit Oceanus 726
Maricus Boius, Deus Galliarum 533. feris obiectus, ſed non laniatus ibid. interfectus Vitellio ſpectante ibid.
Marius Celſus 452. 461. & ſeq. 484 & ſeqq. 513. & ſeqq. 524. & & ſeq. 533.
Marius Maturus 506. 585
Maroboduus Marcomanorum rex 88. & ſeqq. 98. & ſeq.
Marſaci 650
Marſi 43. & ſeq. 77. 693
Marſigni 713
Martianus Icelus. Vide Icelus.
Martius Macer. Vide Macer.
Marus flu. 99
Mathematici 78. 457. 534
Mattiaci 633. 707
Mattiacus ager 256
Mattium Chattorum caput 46
Mauri 92. 532
Mauretaniæ duæ 450. 532
Mediolanum 484
Mediomatrici 661
Meherdates filius Phrahatis 274. 276. victus ib.
Mella eques Romanus 433
Memmius Regulus 368
Memnonis ſaxea effigies 98

Memphis 671.
Menapij 631.
Mennius Rufinus caſtrorum præfectus 39. 566.
Mephitis templum 578
Meſopotamia 234
Meſſalla Valerius 19
Meſſallina vxor Claudij 245. & ſeq. *eius adulter C. Silius* 251 *nubit C. Silio* 260. *accuſatur apud Claudium* ibid. *eius mors* 266
Meſſallinus Cotta. Vide *Cotta Meſſallinus.*
Mauius Pudens 458
Milichus 410 & ſeqq. 420
Miluiuspons 335. 495. 617
Minucius Iuſtus 564
Miracula 528, 668
Miſenenſis claſsis 504 591
Mithradates Armeniæ rex 248. 276 & ſeq. *occiditur* 292 & ſeq.
Mœſia 489
Mœſicæ legiones 518 560
Mona inſula 360. 730
Monobazus 381
Montanus Alpinus. Vide *Alpinus Montanus*
Morini 631
Moſa flu. 68. 631
Moſella flu. 337. & ſeq. 666.
Moſes 678
Mucianus 449. 501. 541 & ſeqq. 561. 587. 597. 616. 638. & ſeq. 658. 659. 664.
Mumius Lupercus 625. & ſeq. *interfectus* 654
Munatius Plancus 37
Muſonius Rufus 606. 619. 639.
Muſulani 137

N.

Nabalia ſiue Vahalis flu. 690
Nabaruali 714
Nar flu. 60
Narbonenſis prouincia. 487. 506.
Nariſci pop. 713
Narciſſus Claudij libertus, 261. 269. 301. *ad mortem adigitur* 307
Narnia 594 & ſeq. 605
Nauportum 26
Neapolis 397
Nemetes pop. 281.
Nero filius Germanici 87. 128. 194.
Nero filius Gn. Domitij Ænobarbi & Iuliæ Agrippinæ 288 *Octauiam Claudij filiam in matrimonium accipit.* 298. *Imperator* ... *con-* *ſalut-*

ſalutatur 303. lupanaria pererrat, &c. 320. exturbat Octauiam & Popaea coniungitur 376 denubit Pythagorae 400.
Nero falſus 503. interfectus. ibid.
Neruij 623. 634. 667. 706.
Nola vrbs 16. & ſeq.
Nonius Actianus 640.
Nonius Receptus 476. eius mors ibid.
Norici 484. 689
Noricum 484
Nouaria 484
Noueſium 630. & ſe. 651. 688.
Nuithones pop. 712
Numiſius Rufus 627. eius mors 661
Numiſius Lupus 564
Nymphidius 421
Nymphidius Sabinus oppreſſus 446. 458
Nynos vrbs Aſſyriae 275.

O.

Occia Veſtalis 110
Occhoris rex 676
Oceanus tumeſcit maxime impulſu Aquilonis ſimul ſidere aequinoctij 55. violetior cetero mari 76
Octauia Claudij filia Britannici ſoror 270. deſpondetur Domitio ibid. & ſeq.
Octauius Auguſti Pater 19.
Octauius Fronto 80
Octauius Sagitta 332
Odruſae pop. 134
Olennius 201. & ſeq.
Onomaſtus 458. & ſeq.
Ophenſis populus 540
Opitergium 563
Oppiae leges 131. & ſeq.
M. Opſius 200
Oratio Agrippinenſium 656
Oratio Caractaci 284. 285
Oratio C. Caßij 367. 368
Oratio Cerialis 662. & 663.
Oratio Ciuilis 634. 685. 690
Oratio Claudij 258
Oratio Curtij Montani 641.
Oratio Galbae 452. & ſeq.
Oratio Galgaci 736. & ſeq.
Oratio Germanici 38. & ſeq.
Oratio Hortali 83. & ſeq.

Oratio Iulij Agricolæ 738 & ſeq.
Oratio Iuliæ Agrippinæ 318. & ſeq.
Oratio M. Lepidi 139. & ſeq.
Oratio Muciani 541. & ſeq.
Oratio Neronis 373
Oratio Othon. 464. 491. & ſeq. 526
Oratio Pati Thraſeæ 392
Oratio Piſonis 460
Oratio Segeſtis 49
Oratio Senecæ 371. & ſeq.
Oratio Tencterorum legati 655. 656.
Oratio Tiberij 118. 182
Oratio Vitellij 271. & 272
Oratio Vologeſis 382
Oratio pulchra quæ 769
Orationis forma ac ſpecies mutanda cum conditione temporum ac diuerſitate aurium 765
Orator qualis eſſe debeat 769
Oratorum dignitas 782
Oratorum vitia 772
Orcades inſulæ 724
Ordouices 284. 729
Orientis regna mota 65
Ornoſpades dux 234
Orodes filius Artabani regis 232
Orphidius Benignus interficitur 524 eius corpus crematur ibid.
Oſi pop. 706. 713
Oſtorius, proprætor Britanniæ 282 & ſeq. eius mors 287
Oſtorius Scapula 369. 431, eius mors 432
Oſyris 671
Otho 451. & ſeq. 456. & ſeq. imperator conſalutatus 459. eius falſæ virtutes 484. luxu, ſæuitia, audacia exitioſus Reip. 517. eius mors 528. ſepulcrum ibid. eius ætas, genus, mores, &c. ibid. & ſeq.
Oxiones pop. 716

P.

PAcarius Decimus 508 eius mors ibid.
Pacorus rex Parthorum 682
Pacorus, Vologeſis frater 388
Pactius Africanus 640
Pactius Primipili centurio 326. 387

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Pados flu. 483.509.518.
525.587
Pætus Ceſennius 384. &
& ſeq. 394
Pætus Thraſea 336.437
& ſeq. 617.& ſeq.
Pallas Claudij libertus.
261.& ſeq. 270.& ſe.
180.& ſeq. 301.307.
& ſeq. *eius mors* 379
Palmæ 678
Pamphilia 504
Panda flu. 277
Pandateria inſula 387
Pannonij 24.386.507.
565
Pannonicæ alpes 554
Pantomimi 59.355
Paphiæ Veneris templum
500
Papyrius centurio 645.&
ſeq.
Papia Poppæa lex 126
Paris hiſtrio 317.322
Parthi 232.& ſeq. 249.
& ſeq. 274 & ſeq. 290.
309.325.& ſeq. 358.
381.393
Patauium 564
Paullinus Suetonius. Vide
Suetonius Paullinus.
Pecuniæ, nerui ciuilis bel-
li 546
Pedaneus Secundus à ſer-
uo interfectus 366
Peninæ alpes 494
Percennius 24 *eius mors*
31
Petilius Cerialis 593.
606.& 607.661.&
ſeq. 683.& ſeq. 687.
Petronia uxor Vitellij 535
Petronius Turpilianus
365.421.728. *eius*
mors 447
Petronius procurator 484
C. Petronius 433. *eius vi-*
ta & mores 434.& ſeq.
Peucini 716
Pharaſmanes, Hyberniæ
rex, Mithradatis frater
248.& ſeq. 290.& ſe.
Philippopolis 134
Phœnix auis 228
Phrahates rex 65
Phrahates, Phrahatis fi-
lius, 231. *eius mors*
ibid.
Phryxus 232
Picenus ager 583
Piræeum 458
Gn. Piſo, Piſonis filius,
Syriæ præfectus 87.94.
& ſeq. *accuſatur, Ger-*
manicum deuotionibus
& veneno peremiſſe
117.& ſeq. *Piſonis mors*
121. *eius codicilli, ibid.*
eius filij. 122
L. Piſo proconſul Africæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

præfectus 638. interficitur 644. & ſeqq.
L. Piſo Hiſpaniæ citerioris prætor. 185. eius mors, ibid.
L. Piſo pontifex fato obit, 218.
Piſo Licinianus 452. eius genus & mores ibid. adoptatur à Galba 454 trucidatur 468
Placentia 509. oppugnatur à Cæcina 510. & ſeq.
Plancina vxor Gn. Piſonis 87. 94. 119. eius mors 227
Plautius Siluanus 172
Plautius Ælianus pontif. 648.
Plautus Rubellius 356. 429. eius mors 375
Plinius Germanicorum bellorum ſcriptor 54. 575
Plotius Firmus 469. 491. 526.
Plotius Griphus 588. 638
Poëticæ laus 760
Poëticus decor ab Oratore exigitur 767
Pomerium vrbis auxit Claudius 280
Pompeia Paullina Senecæ vxor 416
Pompeius Longinus 461
Pompeius Propinquus, procurator Belgicæ 450. interfectus 477
Pompeij theatrum igne fortuito hauſtum. 152
Pomponia Græcina 324
Pomponius Flaccus 101. eius mors 227
Pontes longi 51
Pontius Pilatus 404
Pontus 503
Poppæa Sabina ſcortum 333. 343. 451. 457. coniungitur Neroni, exturbata Octauia 376. eius mors 427
Poppæus Sabinus 60. 186. eius mors 235. eius origo & vita ibid. & ſeq.
Poppæus Siluanus 587 644.
Poppæus Vopiſcus 488
Porcius Septimius 563
Portus Herculis Monœci 583
Prætores ærarij 619
Primus Antonius. Vide Antonius Primus.
Praſutagus Icenorum rex 360
Priſcus Heluidius. Vide Heluidius Priſcus.
Priſcus Iulius. Vide Iulius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Proculus Licinius. Vide Licinius Proculus.
Procuratorũ poteſtas 298 & ſeq.
Prodigia 330.349.494, 683. & ſeq.
Proſerpina 670
Pſeudophilippus rex Macedonum 300
Ptolemæus Mathematicus 472
Ptolemæus rex 174.669
Publicani 336. & ſeq.
Publius Celer 619.639
Puteoli vetus opidum in Italia 359
Puteolani 335.591
Pyramides 98
Pyramus fl. 101
Pythagoræ Nero nubit 400
Pythius Apollo. 670

Q.

Q Vadi 713
Quæſtores 257.322
Querquetulanus mõs 197
Quinctilius Varus 46. eius mors 49
Quinctus Atticus 602
Quinquennale ludicrum 354.

R.

RApax legio 523.563
Rauenna 556
Remi 659
Reudigni pop. 712
Rhacotis 671
Rhadamiſtus, Pharaſmanis filius 290. & ſeqq. 309.327.
Rhenus fl. 67. & ſeq. 340, 621.627. & ſeq 683.
Rheſcuporis Thraciæ rex 100. interficitur 101
Rheti 478. & ſeq.
Rhetia 450.563
Rhetia juga 484
Rhodanus flu. 338
Rhœmetalces Thraciæ rex 101
Rigodulum 661. & ſeq.
Roma oppugnatur & capitur 607
Romæ incendium 169. 259.
Romæ incendium ſub Nerone 400. & ſeq.
Romanus Hiſpo 57
Romilius Marcellus 476 occiſus 478
Roſcius Cælius 478
Rubellius Plautus. Vide Plautus.
Rufus Criſpinus 289.334. 420. eius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

420.eius mors 433
Rufus Heluius 124
Rugij pop. 714
Ruminalis arbor 341

S.

SAbinus Flauius 469. 534,& ſeq.539.599. & ſeq.eius mors 603
Sabinus Titius.Vide Titius Sabinus.
Sabrina flu. 283
Saleius Baſſus 752
Salluſtius Criſpus 17. 85. eius mors 129
Salluſtiani horti 607
Salonina vxor Cæcinæ 510
Saluius Cocceianus 527
Saluius Titianus. Vide Titianus.
Samaritæ 296
Samij 167
Sardiani 191
Sardinia 508
Sariolenus Vocula 640
Sarmatæ 232. 489. & ſeq.
Sarmatæ Iazyges 282.562
Saturnus 677
Saturni dies feſti 605
Scitinum inſula 503
Scriboniana ala 563
Scriboniani fratres 640
Scribonianus Camerinus falſus 540
Scribonianus Craſſus 638
Scydrothemus Sinopenſium rex 670
Seditio militaris 484. 515, 643
Sedochezorum rex 586
Segeſtes 46.& ſeq.
Segimerus Segeſtis frater 56
Segimundus Segeſtis filius 47
Seianus. Vide Ælius Seianus.
Seleucenſes 237
Seleucia 249.& ſeq.
Seleucus mathematicus 543
Sellarij 213
Semnones 88. 712
Sempronius Denſus 467
Sempronius Gracchus peruicax adulter 45. eius mors ibid.
Senatorum adulatio 148. 422
Senatu depelluntur famoſi probris 259
Seneca. Vide Annæus Seneca
Senia lex 259
Senienſis colonia 643
Gn. Sentius 104
Sequani 34.135.658

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Seruius Galba. Vide Galba.
Serapis deus 668. & *ſequen.*
Serui Germanorum 705
Seruile bellum motum per Italiam 174
Seruilia, Seruij Sorani filia 440
Seruius Maluginenſis, flamen Dialis 144
Seſtius Pagonianus 214
Sextilia Vitelliorum mater 535
Sextilius Felix 563
Sextil. Papinij repentinus & informis exitus 241
Sex. Veſtilius 217
Sibyllæ libri 219. 404
Sido & Italicus Sueuorum reges 563. 571
Silanus 126. & *ſeq.* 149. & *ſeq.*
Silia 435
Silius legatus inferioris Germamanicæ legionis 32. 67. & *ſeq.* 77. 137 *eius mors* 170
Silius conſul 247. *adulter Meſſallinæ* 251. 262 *tribunali admotus* 264 *eius mors ibid.*
Silures 284. & *ſeqq.*
Simon Iudæorum dux 682
Sinnaces 138
Sinope, Ponti vrbs 671
Siſenna 504. & *ſeq.*
Sitones pop. 716
Smyrnai 192
Sohemus rex 544
Sophonius Tigellinus. Vide Tigellinus.
Soranus, proconſul Aſiæ 435
Soſia Galla Silij vxor 170 & *ſeq.*
Soſibius Britannici educator 245
Spectaculum gladiatorum 256
Spelunca, nomen villæ 193
Spintriæ 213
Spurinna Veſtricius 505. & *ſeqq.* 520
Statius Murcus ſpeculator 468
Stertinius 69. & *ſeqq.*
Stœchades, Maſſilienſium inſulæ 583
Suardones pop. 712
Sabrius Dexter 461
Subrius Flauius 418. *eius mors ibid.*
Succinum 715
Suedius Clemens 495. 506 & *ſeq.*
Suetonius Paullinus 493 513. 524. 533. 728
Sueuia 713

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Sueui 40.88.& ſeq.445. & 710.& ſeq.
Sugambri 77.787
P. Suilius, quæſtor Germanici 176 *accuſatur ſub Claudio* 245. & ſeq. 331. & ſeq. *in inſulas Baleares pellitur* 332.
Suiones 716
Sulpicius Florus 468
Sulpicius Quirinus 138 & ſeq.
Sunici 657
Suouetaurilia 234
Sylla Corn. Vide Cornelius Sylla.
Syllani 483.509
Syria 87.449.502.543. & ſeq.
Syriæ legiones 449.487. 543

T.

Tabularum publicarum cura 322
Tacfarinas Numida 92. 124.& ſeq. 130. 172. *eius mors ibid.* & ſeq.
Tacitus. Vide Cor. Tacitus.
Tanais flu. 277
Tanfanæ templum celeberrimum Marſis 43
Tarpeia rupes 601
Tarracina 594.608
Tarracinenſes 615
Tartarus flu. 562
Taunus mons 46.281
Tauriana ala 563
Taurina ala 478
Taurina colonia 536
Taurus mons 236.385
Tencteri 340.708
M. Terentius, eques Rom. 216
Termeſtina natio 185
Terræ motus in Aſia 90
Tertius Iulianus 447. 638
Teutoburgienſis ſaltus 49
Thebæ veteres 97
Thraces 186.& ſeq.
Thraſea Pætus 336.435. & ſeq. 617.
Thubuſcum opidum 173
Thuſcus vicus 197
Thyle 724
Tiberis 60.494
Tiberius Alexander 396. 450.543
Tiberius Nero priuignus Auguſti 14.& ſeq. 39. 55.& ſeqq. 66.75.84. & ſeqq. 129. *libellis accuſatorum inſumit operam, in ſecuritatem compoſitus* 137 *in Campaniã proficiſcitur* 192. *abdit ſe in inſulam Capreas*

preas 197. eius libidines & ſcelera. 212. & ſeqq. eius mors 242. eius ætas eius mores, &c. ibid. & ſeq.
Ticinum 509. 515
Tigellinus Sophonius Neronis corruptor & proditor 485. eius inhoneſtus exitus ibid. eius genus, vita & mores 371, 374. 485
Tigranes Armeniæ rex 66. eius mors 236
Tigranes Cappadox, Archelai regis nepos 358. 381.
Tigranocerta 356. 383
Timotheus antiſtes cærimoniarum 670
Tingitana prouincia 532
Tiridates, Vologeſi fra. 231. 295. 327. 382.
Titianus Saluius frater Othonis 497. 513. 518. 533.
Titius Sabinus eques Rom. 169. 198. eius mors ib.
Titius Ampius Flauian. 548. 561. 564
Titus Liuius 178
Titus Veſpaſianus 494. 561. 616. 676.
Titus Vinius 444. & ſeq. 462. eius cædes 467. ætas, genus, vita, &c. 470
Togonius Gallus 239
Tolbiacum 667
Tranſalpinæ gentes 649
Tranſpadanæ regionis municipia 484
Tranſrhenani 628. 632
Trapezus, ciuitas Græciæ 585
Traſullus, ſcientiæ Chaldæorum magiſter 224
Trebellius Maximus 478 536. 728.
Treboci pop. 706
Trebonius Garucianus 447
Treueri 135. 475. 460. 625. 631. 637. 507. 659. & ſeq. 706
Triaria, L. Vitellij uxor 535. 604
Triboci 660
Tribunicia poteſtas 145
Trinobantes 361
Trio Fulcinius. Vide Fulcinius Trio.
Tubantes 43. 339
Tuiſto deus 693
Tullius Flauianus 606
Tullius Valentinus 659. & ſeq. capitur 662. occiditur 671
Tungri 507. 623. 649. 693

Turonij

Turonij 135
Turullius Cerialis 512
Tutor. Vide Iulius Tutor.

V.

VAcationes militares remiſſæ 469
Vada, caſtrum 686
Valens. Vide Fabius Valens.
Valentinus Tullius. Vide Tullius Valentinus.
Valerius Aſiaticus 245. 478. 616. eius mors 246.
Valerius Feſtus 554. 645
Valerius Paullinus 583
Valerius Ponticus 366
Vandalij 693
Vangio & Sido reges Sueuorum 282. & ſeq.
Vangiones 281. 660. 706
Vannius, Quadorum rex 99
Vannius Sueuorum rex 281
Varini pop. 712
Varius Criſpinus 490. obtruncatur. ibid.
Varus Alphenus. Vide Alphenus Varus.
Varus Arrius. Vide Arrius Varus.
Vaſcones 634
Vaticani infames loci 552
Vatinius 398. & ſeqq.
Vbij 525. & ſeq. 649. & ſeq.
Vbiorum ara 36
Vbiorum ciuitas 36. 281
Vectigalia 336
Vectius Bolanus, Britanniæ præfectus 536. 554. 729.
Vedius Aquila 524. 564
Vetinus lacus 60
Velius Gallus 209
Velleda virgo fatidica nationis Bructeræ 654. & ſeq.
Vellocatus Carthiſmanduæ adulter 584
Venedi 716
Venuſius Brigantum rex 584. & ſeq.
Ventidius Cumanus Galilææ præpoſitus 296
Verania, Piſonis vxor 470
Vercellæ 484
Verginius 448. & ſe. 575. 488. & ſeq. 529. & ſe. 537.
Verona 512. 561. 564. 588
Verritus Friſiorũ princeps 338
Verulamium municipium 362

Veru-

Verulana Gracilia, femina inſignis 599
Veſpaſianus 450. 472. 487. 499. & ſeq. 540. & ſeq. 615. & ſequen. 647. 683. & ſeq.
Veſtales virgines 607. 648.
Veſtinus 419. & ſeqq. eius mors 420
Veſtricius Spurinna. Vide Spurinna.
Veſuuius mons 198
Vetera caſtra 627. 636. 651. 683.
Veterani 359
Veturius Optio 458
Vibius Criſpus 504
Q. Vibius Serenus 173
Vibulenus Agrippa eques Rom. venenum haurit 236.
Vibulenus miles gregarius 27. eius mors 31
Vicentia 561
Vienna 536
Viennenſes 481. 536
Vindex Iulius. Vide Iulius Vindex.
Vindoniſſa 654
Vinius. Vide Titus Vinius.
Vipſania M. Agrippæ filia 22
Vipſanius Meſſalla 562. 640.
Virdius Geminus dux 586
Viſellius Varro inferioris Germaniæ legatus 135
Viſurgis flu. 55. 70
Vitelliani motus initia & cauſæ 478
A. Vitellius 449. 472. 474. & ſeq 526. & ſeq. 580. & ſeq. capitur 609 occiditur ibid. eius genus, vita, mores, &c. ibid.
L. Vitellius, A. Vitellij pater 271. 609
L. Vitellius, A. Vitellij frater 495. 581. 590. & ſeq. 603. & ſeq. interficitur 615, eius mores ibid.
P. Vitellius 209
Vmbria 583
Vmbricius haruſpex 459
Vocetius mons 483
Vocontij 482
Vocula dux 630. 631. & ſequent. 650. & ſequentib. eius mors 652.
Vologeſes, Parthorum Rex 290. 294. 310. & ſequent. 327. 381. & ſequent. 389. 647
Vonones, Phrahatis filius, Arſa-

Arſacidarum rex 65 & ſeq. eius mors 101. & ſeq.
Votienus Montanus 883. & ſeq.
Vrgulania 81. 172
Vſipetes 43
Vſipij 637. 708. 735.

Z.

Zenobia uxor Rhadamiſti 294
Zenon Polemonis regis Pontici filius 95
Zeugma opidum 274

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 15